nota. quod Raymundus est inter Doctores correlatiuorum que, apud Ursum numquam nominatur. fol. 3.

Nota. quod propositiones ex principijs composita ex aliquibus videntur in verbis et eandem modum loquendi Dominum. non sunt certe sed sunt magis consone et conformes locutionibus sacre Scripture. nam in multis locis loquitur in sacra scriptura talis modus loquendi reperitur ut videtur. in exodo. c. 15.

v gloriose n. magnificatus est equum et ascensorem projecit in mare.

ct b.c. Ubi videtur magnitudo composita cum gloria et ... et potestate.

v Dextera tua domine magnificata est in fortitudine et percussit inimicum.

c etd. Dona se descubre la grandeza, potestas, conferimus.

v in multitudine glorie tue deposuisti aduersarios.

ctd. donde se descubre la grandeza, gloria ...

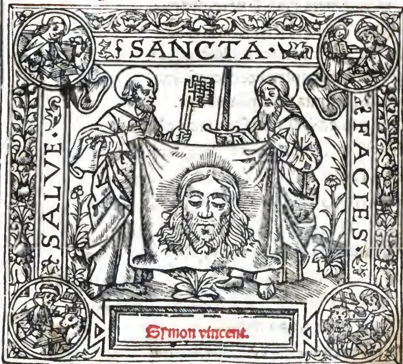
+

Este libro me costo 2ʃ. a mi
M. Juā Antonio Ferrer V.º L.
la Seu.ʳ L. Ferrer. A. 1741

Illuminati sacre pagine pfessoris amplissimi magistri Raymundi Lull. ars magna generalis et vltima:

quarūcunqꝫ artium ⁊ scientiarum ipsius Lull. assecutrix et clauigera: ⁊ ad eas aditum faciliorē prebēs: antehac nusq̄ arti impressorie cōmendata: ⁊ per magistrum Bernardum la Vinheta artis illius fidelissimū interpretē elimata. Una cum figuris suo situ decenter intextis. ⁊ totius operis enucleatiuis. Incertis preterea cuilibet parti/capitulo et rubricotitulis et annotationibus: adiecto indice alphabetico siue repertorio/ sententias electiores cōplectente: ad folia remissiuo.

Cum gratia et priuilegio.

Laurentii Theobaldi Cenomani super doxis huius artis A Raymundo Lullio nullius lingue/nullius ve artis diuinitus experte excogitate: ad lectorem epigrammatum.

Hic quid messis habet lector decocte libellus:
Sit tenuis q̃q̃.rarus achatis honos.
Explicat hic: claris que non nudauit athenis
Doctorum(exemplar pallados omne)chorus.
Quod neq̧ nostra/vetus melius neq̧ nouerat etas:
Cœlitus æthe[illegible]a Lullius arte dedit.
Quicquid Aristoteles: quicquid famosa pependit
Græcia: rex cressus/sorbona quicquid habet.
Ingenio superos facili penetrauit ad axes:
Et virtute mera grande peregit opus.
Icarus ima suis freta si temerarius alis
Rasisset: gelidas tunc cecidisset aquas.
Et quia sydereas optauit cernere sedes:
Sole sequestrata precipitatur ope.
Lullius ex mediis contorsit ad ima volatus
Excelsisq̧: virum non tamen equor habet.
Inter librorum cumulos decocte(trophœa
Nam tenet)hoc sapias elige lector opus.

De opere concathenatum Carmen.

Mystica tangit opus/sed opus quod mistica tangit
Grande reponit onus/sed onus quod grande reponit:
Balnea lata petit: vel opus quod mistica tangit.

αυτ. προσ χαιριλ.

μυριάδα τασ τύπτεισ αυθισ πολυειδια μουσ[illegible]
ουκ ευσπειρει αλλουσ χαιριλοσ αμφι σοφοι[illegible]

¶ Artis magne generalis & vltime Raymũdi Lull. doctoris famosissimi Index Alphabeticus.

infinitas, instigatio, persuasio, simulatio

lecto...
Dic...

FINIS TABULE.

Ars ista magna: generalis et vltima: īcepta fuit a Beato Raymundo: Lugduni super Rhodanū: mēse nouembris. Anno domini. M.ccc v. Et finita ab ipso in ciuitate Pisana in monasterio sancti Dominici ad laudem et honorē dei: mense martij. Anno domini. M.ccc viij. incarnationis domini nostri iesu christi: et sit ei commendata et beate virgini Marie matri eius AMEN.

AD BEATVM RAYMVNDVM LVLL. ORATIVNCVLA.

Ad te martyrii palmam remunde gerentem
Confugio: dentes in te confringe caninos:
Et tua mortali patefacta scientia cuncto
Defluat in totum vere fons limpidus orbem
Doctrine: pateat: latuit nimis abdita mundo.

¶ Inscriptio artis magne a Beato Raymundo Lull. edita.

¶ Deus cum tua summa perfectione: incipit ars generalis vltima.

Illuminati doctoris magistri Raymundi Lull. Ars magna/generalis & vltima.

Uoniā multas artes fecimus generales ipsas volumꝰ clarius explanare ꝑ istam quā vocamus vltimam/quia de cetero nō proponimus aliam facere / ipsam quidem ex alijs compilamus:& aliqua noua explicite addimus. ¶ Quoniam intellectꝰ humanꝰ est longe magis in opinione ꝙ̄ in sciētia constitutus:qꝛ quelibet sciētia habet sua principia ꝓpria/& diuersa a principijs aliarū scientiarū:idcirco requirit & appetit intellectus ꝙ sit vna scientia generalis ad oēs scientias/& hoc cū suis principijs generalibꝰ/in quibꝰ principia aliarū scientiarum particularium sint implicita & contenta sicut particulare in vniuersali. Et ratio huius est/vt cum ipsis principijs alia principia subalternata sint/& ordinata/& etiā regulata:vt intellectus in ipsis scientijs quiescat per verū intelligere/& ab opinionibus erroneis sit remotus ac elongatꝰ.

Intellectꝰ humanus magis cōsistit in opinioē ꝙ̄ in sciētia.

¶ Per hanc quidē scientiā:possunt alie scientie perfacile acq̄ri. Principia enim particularia in generalibus huius artis relucent & apparent:dū tamē principia particularia applicentur principijs huius artis/sicut pars applicat̄ suo toti.

Hec scia ad alias ē preuia.

¶ Principia ꝓ huiꝰ artis:sunt hec. Bonitas. Magnitudo. Eternitas siue duratio. Potestas. Sapientia. Uolūtas. Uirtus. Ueritas. Gloria. Differentia. Concordātia. Contrarietas. Principiū. Medium. Finis. Maioritas. Equalitas/et minoritas. ¶ Et dicunt̄ generalia:quia omnes bonitates aliarū scientiarū ad vnā bonitatē generalem sunt applicabiles. Et idem dico de omnibus magnitudinibus:ad vnā magnitudinem generalē. Et sic de cōsimilibus alijs:suo modo dicendum. ¶ Amplius quidē hec scientia generalis potest nuncupari:qꝛ questiones generales habet ad omēs alias questiones/quecūq; sint/applicabiles. Omnes enī in istis implicantur. & sunt he/scꝫ. Utrum sit. Quid est. De quo est. Quare est. Quātū est. Quale est. Quādo est. Ubi est. Quomodo est. & Cū quo est. Et sunt decem:vt apparet numerāti. ¶ Item ars ista est generalis ratiōe mixtionis principiorū & regularū quā habet:vt inferiꝰ patebit. Nam sicut ꝓpositio ī cōmuni sumpta/est generalis ad oēs propositiones:sic suo modo ista principia cōposita/in cōmuni sumpta:sunt generalia ad oīa principia particularia cōposita. ¶ Sed vt dubiū remoueatur:dico ꝙ omīa alia principia sunt particularia respectu istorum principiorum huius artis. sicut bonitas magna/q̄ est cōposita:est cōis qdeꝫ ad bonitatē Petri & Guillelmi/& equi/& sic de alijs.

Principia huius artis generalia.

¶ De diuisione huius artis.

¶ Diuiditur ars ista in .xiij. partes:scꝫ/ Alphabetum. Figuras. Diffinitiones. Regulas. Tabulam. Euacuationē tertie figure. Multiplicationem quarte figure. Mixtionem. Nouem subiecta. Applicationem. Questiones. Habituationem. Et modum docendi.

Prima pars principalis de Alphabeto.

Alphabetuꝫ ꝓ huius artis:est istud.

¶ B:significat bonitatē. Differētiā. Utrum. Deum. Iusticiā:Et auariciā. ¶ C:significat Magnitudinē. Concordātiā. Quid. Angelū. Prudētiā. Et gulā. ¶ D:significat eternitatē siue durationem. Contrarietatē. De quo. Celū. Fortitudinem. Et luxuriam. ¶ E:significat potestatem. Principiuꝫ. Quare. Hominē. Tēperātiā. Et supbiā. ¶ F:significat sapiētiam. Mediū. Quātum. Imaginationē. Fidē. Et acidiam. ¶ G:significat voluntatē. Finem. Quale. Sensitiuā. Spem. Et inuidiam. ¶ H:significat virtutem. Maioritateꝫ. Quādo. Uegetatiuā. Charitatē. Et irā. ¶ I:significat veritateꝫ. Equalitatem. Ubi. Elemētatiuā. Patiaꝫ. Et mēdaciū.

¶ K: significat gloriā. Minoritatē. Quomodo ꝛ cū quo. Instrumētatiuā. Pietatē. Et inconstantiā. ¶ Hoc ꝟo alphabetū: cordetenus oportet scire: qꝛ si non: artista minime poterit vti ista arte siue ipsam practicare. ¶ Et est positū hoc alphabetū in hac arte: vt ꝑ ipsum significentur principia/ꝛ questiones huiꝰ artis/ꝛ ea que in ipsis cōtinenƚ/ꝛ ad ꝓpositum adducatur id de quo queritur: vt intellectus sit verus/ꝛ certus/et non dubitatiuus.

iota. Quare h alphabetū institutum sit.

Scđa pars principalis huius operis: que est de figuris: ꝛ ꝑmo de prima figura per A: significata.

·PRIMA·FIGVRA·

Quattuor figure.

De prima figura / que est circularis.

Figure sunt quattuor: vt patet in presenti pagina. ¶ Prima figura est designata per A: et est circularis / diuisa in nouem cameras. In prima quidem camera: consistit B: in secunda vero C: et sic de alijs. Et dicitur circularis: quia subiectum mutatur in predicatū et econuerso: vt cū dicit: bonitas magna / magnitudo bona. magnitudo eterna: Eternitas magna. Deus bonus: bonitas deus. et sic de alijs: suo modo.

Circulatio prime figure ad quid prodest.

¶ Per talem circulationē quidem poterit artista cognoscere ea que cōuertuntur / et ea que non conuertūtur: sicut deus est bonus / et huiusmodi: que possunt cōuerti. Non autem deus et angelus conuertuntur: neque bonitas et angelus: neque sua bonitas et magnitudo: et sic de alijs terminis. ¶ In ista figura: implicant oīa / sicut quādo dicitur: deus est bonus / magnus / eternus / et ita de reliquis. Angelus est bonus / magnus / durabilis: et reliqua. Auaricia nō est bona / sed mala: et sic de alijs suo modo. ¶ In figura ista: cognoscuntur proprie passiones / et appropriate existentes inter subiectū et predicatum. Proprie / sicut deus est bonus / magnus / et huiusmodi. Et angelus qui habet innatam bonitatem / magnitudinem et similia. Appropriate / sicut angelus malus qui habet maliciā appropriatam: et hoc moraliter. Et sic de igne: qui habet bonam et magnam siccitatē per terram. Et homo moraliter: bonam et magnam prudentiam / iusticiā / et sic de ceteris. ¶ Figuram quidē istam debet artista huius artis habituare et imaginari: et ad propositum applicare / secundum ea que diximus de ipsa. vt intellectus per ipsam veritates attingere possit: et hoc vere et realiter.

¶ Finit expositio prime figure.

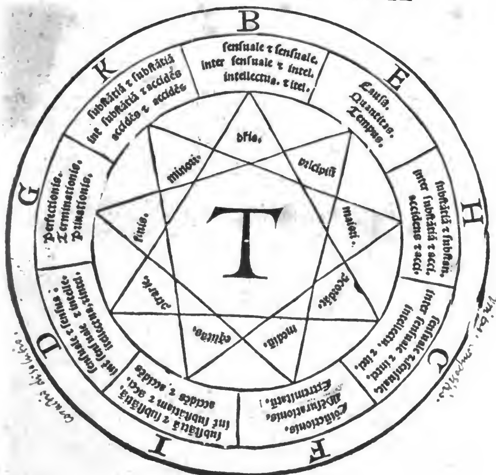
Pa… prop…

Pa… app… te,

No… p a… huj…

Sequitur secunda figura per T: significata.

SECVNDA FIGVRA

Scda figura triãgularis.

Secunda figura: est de trib⁹ triangulis: scz de differẽtia: cõcordantia ꝛ cõtrarietate: vt apparet in ipa. ¶ Supra angulum differentie: scribũtur sensuale ꝛ sensuale/sensuale ꝛ intellectuale: intellectuale ꝛ intellectuale. Et sic de angulis cõcordãtie ꝛ contrarietatis: ad significandam differentiã que est inter sensuale ꝛ sensuale: sicut inter vnũ corpus ꝛ aliud. Et inter sensuale ꝛ intellectuale/sicut inter corpus ꝛ animam: ꝛ inter intellectuale ꝛ itellectuale: sicut inter deũ ꝛ angelũ. Et sic de concordantia ꝛ contrarietate. ¶ Supra angulũ principij scripta sunt: causa/quãtitas ꝛ tẽpus. Per causam: principia substantialia significant: que sunt principia/efficiens/formale/materiale/finale. Per quãtitatem ꝛ tempus: significãtur principia accidentalia/sicut sunt nouem predicamẽta. ¶ Supra angulũ medij scripta sunt/coniunctio/mẽsuratio ꝛ extremitas/ad significandũ tres spẽs medij: veluti medium ꝯiunctiõis/mẽsuratiõis ꝛ extremitatis. Mediũ ꝯiunctionis: est sicut clau⁹ q̄ duos postes ꝯiungit. Mediũ mẽsurationis: est sicut centrũ quod equaliter existit in medio circuli. Mediũ extremitatũ: est sicut linea in medio duoꝝ punctoruz. ¶ Supra angulũ finis scripta sunt: terminationis/priuationis ꝛ cause finalis: ad denotandũ ꝙ sunt tres species finis. Est enim finis terminatiõis: sicut terminus regni vel campi. Itẽ est finis priuationis: sicut mors que finit vitam. Et est finis causalis: sicut deus qui est finis ꝛ causa omniũ rerum. ¶ Supra angulũ maioritatis: ꝛ sic de angulis equalitatis ꝛ minoritatis scripta sunt: inter substãtiã ꝛ substantiã: ad significanduz ꝙ vna substantia est maior alia: sicut substãtia hominis q̄ maior est in bonitate vel virtute ꝙ̃ lapidis substantia. ¶ Itez inter substãtiã ꝛ accidens: ad significãdũ ꝙ substãtia est maior accidẽte: veluti substãtia hominis que maior est ꝙ̃ sua quãtitas ꝛ similia. ¶ Et inter accidẽs et accidens: ad denotandum ꝙ vnuz accidẽs est maius alio/sicut intelligere ꝙ̃ sentire. Et sic suo modo dici põt de minoritate cũ relatiue se habeãt. Et inter substãtiã ꝛ substantiã est equalitas/sicut homo ꝛ lapis qui equales sunt in genere substantie. Et inter accidens ꝛ accidens est equalitas/sicut intelligere ꝛ amare: que equalia sunt in genere accidentis. ꝛ inter substantiam ꝛ accidens est equalitas: sicut quantitas ꝛ subiectuz suũ que sunt equalia per extensionem ꝛ superficiem. ¶ Angulus viridis qui est de differentia/concordantia ꝛ contrarietate: est generalis ad oĩa. Nam quicquid est: vel est in differentia/aut concordãtia/vel cõtrarietate. In ipso autem triangulo q̄cquid est: implicitum est. Differentia tamen est generalior ꝙ̃ cõcordãtia ꝛ ꝯtrarietas. Plures enim res possunt esse differentes ꝙ̃ concordantes ꝛ contrariantes. Sicut Petrus ꝛ Martinus qui differunt: ꝛ specie conueniũt/sꝫ morib⁹ cõtrarij sunt: vnus eñ iustus: alius ṽo iniustus. ꝛ sic de alijs suo modo. ¶ Differentia ṽo causa est pluralitatis: sꝫ cõcordantia vnitatis. Quoniã sicut differentia distinguit inter vnũ ꝛ aliũ: sic cõcordantia componit plures res in vnũ. Cõtrarietas autẽ corrumpit ꝛ dissoluit. Et ideo sicut triangulus viridis consistit in subiecto naturaliter: sic intellectus moraliter est discursiuus: distinguendo/cõcordando/descendendo ꝛ ascendendo/ꝑ tres species differẽtie/concordãtie ꝛ cõtrarietatis que supradicte sunt. Et ideo intellectus cum differentia simpliciter est generalis obiecti. Et sic de concordãtia ꝛ contrarietate. sed quando contrahit se per scalam in tribus speciebus cõstitutam/nõ est omnino generalis/neqꝫ omnino specialis. Sicut quando dicit: differentia est inter sensuale ꝛ sensuale: ꝛ reliqua: sꝫ quando descendit ad indiuidua moraliter est omnino particularis. ¶ Triangulus rubeus: qui est de principio/medio ꝛ fine/est generalis ad oĩa: quia omnia continet in se: cuz quicq̄d sit vel est in ꝑncipio/medio/vel fine. Et extra istos tres terminos: nullũ ens eẽ potest. Principiũ ṽo: est ens cui omnia alia entia sunt subalternata. principiũ tamẽ vniuersale: absqꝫ natura aut moralitate nequaq̄ esse põt: in se habens principiantẽ/principiatum ꝛ principiare. Naz sicut natura caliditatis nõ potest esse sine calefactiuo/calefactibili ꝛ calefacere. Sic natura principij absqꝫ natura triuz predictoꝝ minime esse potest. Et sic artista debet cognoscere hec tria in principio vniuersali: eo quod de sua essentia sunt causaliter ꝑ ꝓprias passiones subiecti. occasionaliter ṽo nõ: nam moraliter acquisite sunt. Causalia quidem principia/dicunt necessitatẽ. occasionalia autem contingentiã ꝛ ꝑ bene esse. ¶ Et sic artista debet ascendere ꝛ descendere ab vniuersali ad particulare ꝛ econuerso. ¶ Medium autem est sic vniuersale sicut principiũ. Sicut enim agens cũ prin

Tres species finis.

Angulus viridis.

Triangulus rube

cipio principiat. Sic cuꝫ medio mediat. Et etiam per mediuꝫ: coniungit ẽtia distincta ad vnum compositũ siue mixtũ. Sed per medium mensurationis: mensurat actus/ sicut intellectus/ suum intelligere existens in medio intelligentis ꝛ intelligibilis: ꝛ visus/ suum videre. generans suum generare/ ꝛ iudex suum iudicare: ꝛ sic de similibus alijs. ¶ Per medium quidem extremitatum: sunt essentie et continuatiões/ sicut bonitas que est essentia simplex existens medium inter magnitudinem ꝛ durationem/ habens in se bonificare/ existẽs in medio bonificantis et bonificabilis/ que se coniungunt in bonificare: ꝛ omnes tres sunt vna bonitas indiuisa: moraliter vero nequaꝗ̃. Iste quidem tres species medij: sunt scala per quam intellectus descendit ꝛ ascendit inuestigãdo media entium. Et simili modo sequitur de fine/ cum quo efficiens quietat entia in termino vltimo. Sed in termino priuatiuo minime/ eo ꝙ priuatiuus est: ꝛ in termino terminatiuo/ vnum ens quidem est disparatum ab alio: ꝛ vna quies ab alia. Talis quidem inuestigatio est multum vtilis ꝛ lucida intellectui ad attingendum entia rerum. ¶ Per triangulum croceum intelligitur vna maioritas vniuersalis cui omnes alie maioritates sunt subalternate. cum ipsa enim maioritate/ agens sic maiorificat sicut cũ principio principiat. Et hoc ideꝫ est de equalitate ꝛ etiaꝫ minoritate suo modo. ¶ Sicut bonitates ꝛ reliqua substantialia in maioritate posita sunt/ sic bonitates et cetera accidentalia in genus minoritatis reducta sunt. Et in bonitate quidem substantiali innata bonificans/ bonificatum et bonificare sunt equalia per essentiã. Et sic de intellectu ꝛ volũtate/ igneitate et similibus suo modo potest dici. Et sic de equalitate accidentium causalium ꝛ moralium. per ipsas quideꝫ tres species predictas intellectus ascendet ꝛ descẽdet/ vt veritates reꝝ attigere possit/ quo ad genus maioritatis/ equalitatis et minoritatis/ et etiam quo ad genus substantialem ꝛ accidentale. ¶ Et iste ascẽsus et descensus est valde artificialis ad acquirendum scientias.

Triangulus croceus.

¶ Diximus de scd̃a figura q̃ instrumentum est intellectus cum quo agit in prima figura/ quoniam per differentiaꝫ distinguit inter bonitatem et magnitudinem: et huiusmodi: ꝛ cum cõcordantia cõcordat. Et sic de alijs suo modo. Iteꝫ distinguit cum differentia in essentia bonitatis: per bonificãtẽ/ bonificatum ꝛ bonificare. Et cũ cõcordãtia quidẽ concordat ꝙ sint idem ꝑ essentiam naturaliter: moraliter vero nõ. quĩ differentia nõ inata sꝫ acquisita ẽ eo ꝙ occasiõe sũt ꝓncipia.

Epilogus

De tertia figura ex prima et scd̃a composita.

BC	CD	DE	EF	FG	GH	HI	IK
BD	CE	DF	EG	FH	GI	HK	
BE	CF	DG	EH	FI	GK		
BF	CG	DH	EI	FK			
BG	CH	DI	EK				
BH	CI	DK					
BI	CK						
BK							

Expositio tertie figure per vigi ti sex; cameras divise.

Ertia figura est cōposita ex p̄ma ꝛ scḋa/q̄ hꝫ in se triginta sex cameras vt in ip̄a apparet. Jn qualibet camera: sunt due lr̄e.i prima.b.c. Jn scḋa:b.d.ꝛ sic de alijs. Et dꝛ cōposita ex duab⁹ figuris:qꝛ suū b/valet b.qḋ ē in p̄ma figura/ꝛ.b .qḋ ē in secūda Et sic de.c.qḋ valet.c.qḋ ē i p̄ma ꝛ.c.qḋ ē in scḋa.ꝛ sic de alijs.

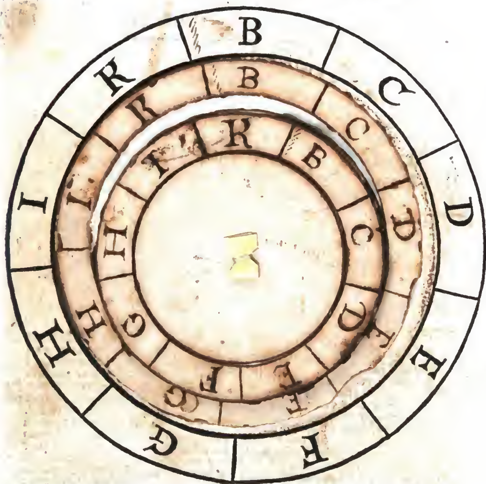
Intētio figure.

¶ Jntētio q̄re hec figura i hac arte ē posita:ē ad significādū/ vt cū vno p̄ncipio/hō applicet vł associet aliud p̄ncipiuꝫ/sicut ad.b .applicaṫ.c.d. vsqꝫ ad.K.vt cum.c.d.noticia habeaṫ de b.scḋm illā noticiā de q̄cūqꝫ de.b.q̄raṫ/ꝛ sicut dicim⁹ de.b.ita itelligendū est de.c: sicut respicere.c.cū.b. ꝛ postmodū cū.d. ꝛ sic deiceps vsqꝫ ad camerā de.c.K. Et sic de alijs cameris p ordinem vsqꝫ ad camerā.de.i.K. Et hoc ad placitū secūdum ꝙ hō multiplicare voluerit rationes ad eādē cōclusionē. Et hoc respiciēdo/significata camerarū applicādo ad ꝓpositū.

Figure a plicatio

¶ Hec figura docet descēdere de vniversali ad particulare gradatim quattuor modis.p̄io:sic dicēdo p cameraꝫ de .b.c. Bonitas:hꝫ magnā differentiā ꝛ ꝯcordātiā.scḋo:qn̄ intellect⁹ cōsiderat angulos differētie/descēdit ;ab vniversali ad particulare/ itelligēdo differētiā ꝯcordātiā eē inter sensuale ꝛ sensuale:vt dictū ē in scḋa figura. Tertio descēdit pl⁹qn̄ ꝯsiderat ꝙ d̄ria ꝛ ꝯcordātia bone sunt in igne ꝛ aere p ꝯcordātiā i caliditate .Quarto mō descēdit intelligēdo ꝙ bonā differentia ꝛ ꝯcordātia sunt inter bōificatū ꝛc.q̄ sūt d̄ eētia bōitatꝫ.Et sicut diximꝰ d̄.b. c.ita dici pt de alijs cameris hui⁹ figure.

QVARTA·FIGVRA·

De quarta figura tres circulos habente.

Quartã figurã: tres habet circulos vt in ipsa apparet/et cõprehendit primã figuraꝫ: secũdã ꝛ tertiã: ꝛ in ipsa colligunt̃ illa principia ex quibus tabula est cõposita. Quoniam camera de b.c.d. facit colũnã in tabula de.b.c.d. cõpositã. Et camera de.b.c.e. facit colũnã cõpositam de.b.c.e. ¶ Intẽtio quare hec figura ẽ posita in hac arte: est vt ex ipsa fiat tabula ꝑ ordineꝫ/ꝛ ꝙ homo multas rationes ꝛ multas ꝯclusiones sciat inuenire/predictis rationibus ad vnam conclusionem applicatis/respiciendo significata litterarum/ꝛ applicando ad propositũ/tali modo/ꝙ nõ sequat̃ inconueniens neq̃ impossibile ꝯ ꝑdicta significata. ¶ Circulus mediocris: docet inuenire mediũ ꝯclusiõis sicut.c. ꝛ sic de aliis qd̃ ẽ mediũ ꝑ qd̃.b. ꝛ.d. participant magnitudine. Et sic.d. existẽs iter.b. ꝛ.e. qd̃ nõ ꝑmittit participare bonitatẽ ꝛ potẽstatẽ ꝑ ꝯrietatẽ: idcirco mediũ cõcordatiuũ siue copulatiuũ causat cõclusioneꝫ affirmatiuã: ꝛ contrariatiuũ siue disiunctiuum/negatiuam.

Quare hec figura est in hac arte posita.

conueniens

impossibile

Circulus mediocris ad qd̃ prodest.

¶ Finis scd̃e partis ꝑncipalis hui⁹ opis.

De diffinitionib⁹: ꝛ est tertia pars principalis.

Tertia ps ꝑncipalis hui⁹ opis: que est de diffinitionibus.

Ista tertia pars: est de diffinitionib⁹ ꝑncipioꝝ: vt est diffinitio bonitatis/q̃ ẽ hec. Bonitas: est ens rõne cui⁹ bonũ agit bonum. Et magnitudo: est ens rõne cuius bonitas/duratio ꝛ reliqua/sunt magna. Et istud vocabulũ ꝛ reliqua: significat alia ꝑncipia/nõ tñ simplr̃/sicut dicere/in deo est bonitas/magnitudo ꝛc. nõ intelligit̃/ꝙ i deo sint maioritas/minoritas/neq̃ ꝯrietas. ¶ Duratio: est id rõne cui⁹ durãt bonitas/magnitudo ꝛc. ¶ Potestas: est id rõne cui⁹ bonitas/magnitudo ꝛ hmõi: possunt existere ꝛ agere. ¶ Sapiẽtia: est ꝓprietas rõne cuius sapiẽs intelligit. ¶ Uoluntas: est id ꝑ qd̃ bonitas/magnitudo ꝛ sil'ia/ sunt desiderabilia/ꝛ ꝑ quã suppositũ bonũ/magnũ ꝛc. est volẽs. ¶ Uirt⁹: est origo vniõis/bonitatis/magnitudinis/ꝛ hui⁹ gñis similiũ. ¶ Ueritas: est id qd̃ est verũ de bonitate/magnitudie ꝛ silibus. ¶ Gloria: est ipsa delectatio in q̃ bonitas/magnitudo ꝛ alia quiescũt. ¶ Dĩa: est id ꝑ qd̃ bonitas/magnitudo ꝛ sil'ia/sunt rõnes clare ꝛ incõfuse: ꝛ etiã bonificãs/bonificabile ꝛ bonificare sunt incõfusa. ¶ Concordãtia: est id rõne cuius bonitas ꝛ magnitudo ꝛ reliqua in vno ꝛ plurib⁹ ꝯcordant. ¶ Cõtrarietas: ẽ quorudã mutua resistẽtia ꝓpt̃ diuersos fines. ¶ Pricipiũ: est id qd̃ se hꝫ ad oia rõne alicui⁹ prioritatis. ¶ Mediũ: est subiectũ ꝑ qd̃ finis influit principio/ꝛ principiũ refluit fini sapiẽs naturã vtriusq̃. ¶ Finis: est id in q̃ principiũ q̃escit. ¶ Maioritas: est imago imẽsitatis/magnitudinis/eternitatis ꝛ reliquoꝝ. ¶ Eq̃litas: est subiectũ i q̃ finis cõcordãtie/bonitatis/magnitudinis ꝛ ceteroꝝ q̃escit. ¶ Minoritas: est ens circa nihil. ¶ Principioꝝ ṽo/aliq̃ sunt substãtialia/aliq̃ accidẽtalia. Contrarietas tñ: semꝑ est accidẽs. Sꝫ ꝑncipia q̃ sũt substãtialia/indigẽt diffinitionib⁹ substantialib⁹. Et q̃ sunt accidẽtalia accidẽtalibus: sicut bonitati q̃ est substãtialis/cõpetit bonificare. Et bonitati accidentali cõpetit etiã diffinitio accidẽtalis cũ qua agẽs bonificat bonificabilia accidẽtalit̃.

Nota ꝑncipi[a]

¶ Sciẽdũ ṽo ꝙ diffinitio plurib⁹ modis fieri põt: ꝛ oẽs ad duos modos reducũt̃. Et q̃libet mod⁹ hꝫ q̃ttuor spẽs. Primus q̃dẽ mod⁹ est: qñ fit ꝑ efficiẽtẽ/potẽtiã/materiã ꝛ finẽ. ꝑ efficiẽtẽ sicut cũ dr̃: deo cõpetit creare ꝛ saluare. Per potẽtiã ṽo vt cũ dr̃/potẽtia est ens ꝑ qd̃ materia ꝓpriã passionẽ hꝫ. Per materiã aũt cũ dr̃: materia est ens de q̃ agẽs agit. Per finẽ qd̃ est diffinitio sicut iaꝫ dictũ ẽ. ¶ Scd̃s mod⁹: est vt in regula.c. dicem⁹. Ad istos q̃dẽ duos modos: diffinitiones antedicte applicari pñt/sicut forma q̃ diffinit̃ per actũ suũ: vt cũ dr̃ elemẽtatiua est ens cui ꝓprie ꝯpetit elemẽtare: ꝛ vegetatiue vegetare: sensitiue sentire: imaginatiue imaginari: ꝛ rõcinatiue rõcinari. Et sic de bonitate cui ꝓprie cõpetit bonificare/ꝛ magnitudini magnificare: et sic de aliis. Et hoc idẽ dici pt̃ de efficiẽte. Sicut hoi/cui ꝓprie cõpetit hominificare/leoni leonare/igni calefacere: ꝛ sic de aliis. Et talis modus diffiniẽdi: est valde facilis ꝛ vtilis. Diffinitiões ṽo q̃ fiũt per regulã de.c. sunt valde faciles/vtiles ꝛ clare. Sicut diffinitio q̃ cũ suo diffinito conuertit̃: sicut bonitas/est ens cui ꝓprie cõpetit bonificare. Et est ens qd̃ ꝓprie hꝫ in se ꝛ innate bonificãtẽ/bonificatiũ ꝛ bonificare. Itẽ est ens in subiecto cũ q̃ bonificãs bonificat subiectũ. Amplius bonitas: est ens habẽs actionẽ in subiecto. Et

Diffinit[io] pluribu[s] modis [fie]ri potest

ſicut dixim⁹ de bonitate: ſic de aliis p̄n-cipiis dici pōt. Per predictos duos mo-dos artifex q̄dē oīa diffinire pōt. Sȝ vl-tra artē: eſt ali⁹ modus ꝯfuſus/ plixus ſcȝ q̄ñ diffinitiōes fiūt ad placitū ſiue p cōtingentiā/ nō ꝯſideratis diffinitiōib⁹ ꝓpriis/ ⁊ appropriatis inter ſubiectuȝ ⁊ predicatū exiſtētib⁹/ ſicut q̄ñ dr/ de⁹ eſt ens infinitū ⁊ eternū: ⁊ hō eſt aīal rōnale. Et iterū eſt aīal: cui ſoli cōpetit eqtare/ ſcribere/ ⁊ ſic de aliis ſuo mō. ¶ Amplius aūt diffinitiōes fiūt p cōpoſitionē videlȝ q̄ñ vnū principiū diffinit̄ cū alio: vt cū dr bonitas magna/ eſt ens rōne cuius bon⁹/ magn⁹ agit bonū/ magnū. ⁊ ſi addat̄ eternitas/ hoc eſt ꝙ bonitas magna eſt eterna. diffinit̄ q̄dē ipa bonitas ſic: bonitas magna ⁊ eterna/ eſt ens rōne cui⁹ bon⁹/ magnus/ ⁊ etern⁹: agit bonū/ magnū/ ⁊ eternū. Per talē modū pōt artiſta facere demonſtratiōes p pmitiua ⁊ vera p̄ncipia/ ⁊ etiā neceſſaria/ ⁊ q̄ alio modo nō ſe p̄ñt h̄re. ¶ Ulteri⁹ ſicut dr bonitas eſt ens: rōne cuius bon⁹ agit bonū/ ſic dici pōt de magnitudine. magnitudo: eſt ens rōne cuius magn⁹ agit magnū: ⁊ eternitas ꝓducit eternū. et ſic de aliis. ¶ Ampli⁹ ad explanandū diffinitiōes principioꝝ: pōt artiſta explanare ⁊ declarare cū natura eoꝝ/ q̄ñ bonitas nō haberet naturā ſine innato bonificāte/ bonificato ⁊ bonificare. Nec̄ magnitudo abſq̄ magnificāte/ magnificato ⁊ magnificare/ nec̄ eternitas ſine eternāte/ eternato/ ⁊ eternare. ⁊ ſic de aliis. Et ſi naturā principia nō haberēt/ bonitas q̄dē nō eſſet ens rōne cui⁹ bon⁹ agit bonū naturaliter. Nec̄ duratio eēt ens ratiōe cui⁹ bonitas/ magnitudo ⁊ reliqua durāt. Et ideo deſtructis diffinitiōnibus: p̄ncipia q̄dē nulla eſſent: nec̄ etiā totū vniuerſum eſſet qđ falſuȝ eſt/ eo ꝙ de vniuerſo experiētiam habem⁹ ꝙ eſt. Itē p hoc principiū ſapiētia/ intelligēdū eſt/ ꝙ de intellectu intelligit̄/ ⁊ in oī alio ente p̄ter ſubſtātiā rōnalē/ p ſapiam inſtinctus/ ⁊ p volūtatē: appetit⁹ intelligitur. ¶ Ampli⁹ aliqs forte habēs dētē caninū ⁊ linguā ſerpētinā: p̄ncipia noſtra ⁊ eoꝝ diffinitiones ſpnet et calūniabit̄. ars aūt vult ꝙ vnū principium adiuuet aliud/ ſicut ſi diceret̄. poſito ꝙ magnitudo ſit ens rōne cui⁹ bonitas eſt magna: ⁊ ꝙ oēs bonitates ſint magne equalit̄: negādū eſt p p̄ncipiū maioritatis ⁊ minoritatis ⁊ ꝯtrarietatis/ que q̄dē nō pmittūt ꝙ oēs bonitates ſint magne equaliter.

¶ Finis tertie partꝭ p̄ncipalis hui⁹ opis.

Quarta pars principalis/ que eſt de regulis.

Quarte partis huius opis q̄ eſt de regulis: Rubrica.

Regule ſunt decē: ſcȝ vtrū q̄d: et reliq̄: vt i alphabeto iā ſignatū ē. Iſte regle: ſūt decē q̄ōnes ḡnales p q̄s oꝫ eſſe oē q̄ſitū/ ⁊ quōd de q̄ q̄rit̄ ponit̄ i ipſis eſt lucefactuȝ ⁊ coloratū ⁊ etiā ſignificatū intellectui ſcȝ eſſentiā ⁊ naturā regule/ ſicut ptȝ in grāmatica. Naȝ ſicut oīa vocabula declinabilia noīalia includunt̄ in q̄nq̄ declinatiōnib⁹: ⁊ p̄ñt declinari p ipſas. Sic ſuo modo oēs alie q̄ſtiōes p̄ter iſtas hui⁹ artis (q̄ fieri p̄ñt) includunt̄ in ipſis decē/ ⁊ ad ipſas q̄dē reducunt̄/ ⁊ etiaȝ p ipſas regulant̄ rōne ḡnalitatis quā habēt. Et ſicut he q̄ſtiones ſunt ḡnales: ſic ⁊ ſpecies earū. ſicut eñ bonitas olno eſt ḡnalis cū ſuis ḡnalib⁹/ bonificatiuo/ bonificabili/ ⁊ bonificare: ſine q̄b⁹ non pōt eſſe olno generalis/ ſic de q̄ſtionib⁹ decē huius artis/ q̄ cū ſpecieb⁹ generales ſunt.

De regula B.

Qō. 1. de regula B.

Regula de B: eſt vtruȝ/ ⁊ eſt de poſſibilitate/ vtrū hoc de quo q̄rit̄ ſit/ vel nō ſit: ⁊ talis poſſibilitas cauſat fideȝ ſiue credulitatē ſiue ſuppoſitionē: q̄ꝛ ſupponit ꝙ vtraq̄ pars ſit poſſibilis/ videlȝ affirmatiua ⁊ negatiua. Iſta q̄dē regla de b: hȝ tres ſpēs: q̄ ſunt dubitatio/ affirmatio/ ⁊ negatio. Per primā ſpeciē opꝫ ſupponere ꝙ ſit aut nō/ vt itellect⁹ nō ſit obſtinat⁹ ⁊ ligat⁹/ ſȝ iueſtigatiu⁹ vt trāſire poſſit ad attingēdā affirmatiuā vel negatiuā eſſe verā. Et h̄ cū tali cōditione/ vt ſemp cōcedat hoc qđ magis recolibile eſt/ itelligibile/ ⁊ amabile/ in ꝯcluſiōe eſſe verū adiuuādo ſe cū p̄ncipiis ⁊ eoꝝ diffinitionib⁹/ ⁊ cū aliis regulis: vt ſi q̄rat̄ vtrum ſit intellect⁹. Et videt̄ ꝙ ſic/ q̄ñ magꝭ recolibile eſt intelligibile ⁊ amabile/ ipſuȝ eſſe/ q̄ꝫ nō eſſe. Et hoc ſm̄ p̄dictā inueſtigationē p̄ncipioꝝ. Q̄ñ dr/ ꝙ hoc qđ ē magis recolibile ⁊ amabile eſt eligēdū: intelligēdū eſt/ ꝙ eligat̄ cū maiori intelligibilitate ⁊ non cū minori. Q̄ñ q̄ñ affirmatiua aut negatiua eligit̄ cum minori

Iſta] regula tres] habet ſpēs.

recolibilitate ꝛ amabilitate subiecti:talis q̄dē electio nō ē de gn̄e ph̄ie siue scie: sed poti⁹ de gn̄e fidei ꝛ credulitatis. Qñ aūt electio cuʒ maioritate intelligibilis eq̄pollētis maiori recolibilitati ꝛ amabilitati/generat̄ q̄dē vera sciaꝛ necessaria/in qua intellect⁹ vere quiescit:qr vere attingit obiectum. Et in isto passu cō sistit tota virtus huius regule.

De regula C.

Qō.2.de regula C. q̄ hʒ quattuor spēs.

REgula de C:ē de q̄dditate: eo q̄ est subiectū ꝛ fons diffinitionū entiū/sicut.ʒ.i diffinitionib⁹ p̄ncipioꝝ figuratū est. Ipsa q̄dē regla hʒ q̄ttuor spēs. Prima spēs est de diffinitiōe/ꝛ diffinito qδ cū ipsa diffinitiōe ꝯuertit̄/vt cū d̄r:intellect⁹ est esse sue essentie. Iterū ꝛ est illud eē cui proprie cōpetit intelligere/ꝛ sic de alijs suo modo.

Pria species.

¶ Scda spēs:est qñ q̄rit̄ de eo qδ hʒ in se essentialit̄ ꝛ naturalr̄/sine q̄ ipsa res nō pōt esse/sicut cū d̄r/intellect⁹ q̄d hʒ i se essentialit̄ ꝛ naturaliter/sine q̄ nō pōt esse: Et rn̄dēdū est/q̄ hʒ innate itellectiuū/intelligibile/ꝛ intelligere. Et iō intellect⁹ p̄ intellectiuū:est agēs ꝛ intelligēs/ꝛ cū suo ꝓprio ꝛ innato intelligibili est intellect⁹ possibilis in q̄ intelligit itelligibilia pegrina q̄ nō sunt de sua essentia:ꝛ suū itelligere est act⁹ innatus ꝛ intrinsec⁹. Et oēs tres sunt vn⁹ itellect⁹ ꝛ vna essentia indiuisa:ꝛ in ipso quidē intelligere intriseco ipsi⁹ itellect⁹ carathe rizat̄ itelligere pegrinū. Sicut carathe rizat̄ intelligibile peregrinū/in intelligibili intrinseco. Et hoc q̄dē necessariuʒ est:vt passio cū passiōe: ꝛ act⁹ cū actu sibijpsis adinuiceʒ correspōdeāt ꝛ decēter se habeāt. Hoc tn̄ dico qñ intellectus est practic⁹:qñ aūt theoric⁹ nequaq̄. Sed ipse intellect⁹:est id qδ est simplr̄/sicut totū qδ ē p̄ suas ptes sibi coessentiales.

Scda species.

¶ Per hoc q̄dē qδ dictū est de intellectu intelligit̄ p̄ quē modū itellect⁹ est vl̄is ꝛ particularis:vl̄is q̄dē est inq̄ztū pōt itelligere hoc vel illud. Et sic de suo itelligibili/cū q̄ est vl̄is ad recipiēdū h̄ intelligibile vl̄ illud successiue. Et sic de actu intrinseco:scʒ intelligere cū actib⁹ peregrinis successiue. Qδ aūt verū sit qδ dictuʒ est de intellectu/satis q̄dē est ꝓbabile p̄ diffinitiōes p̄ncipioꝝ ꝛ regulā de b. Nā si nō eēt verū/intellect⁹ q̄dē nō haberet imaginatiuā bonitatē/neq̄ durationem ꝛc. neq̄ etiā haberet naturā cū q̄ sit vl̄is ꝛ particularis:neq̄ etiā regl̄a de b. oīno esset vera/qδ est impossibile.

Tertia species.

¶ Tertia spēs:est qñ q̄rit̄. Quid est res in alio? Et rn̄dēdū est/q̄ est s̄m gen⁹ q̄litatis:sicut intellect⁹ q̄ ē actiu⁹ p̄ suū itellectiuū qñ attingit obiectū/ꝛ ē passiuus qñ recipit spēs. Et est magn⁹:qñ hʒ magnū et difficile obiectū. ꝛ est ver⁹ qñ vere intelligit. ꝛ falsus:qñ false. Et ē ligat⁹ ꝛ necessitat⁹ p̄ memoriā/qñ credit:in libertate aūt ꝛ in q̄ete ē/qñ veracit̄ intelligit.

Quarta species.

¶ Quarta spēs:est qñ q̄rit̄ q̄d hʒ res i alio/sicut qñ d̄r q̄d hʒ intellect⁹ in obiecto? Et ē rn̄dēdū q̄ hʒ actionē ꝛ passionē vt i tertia specie significatū est:ꝛ hʒ actionē in grāmatica/logica/ꝛ geometria:ꝛ passionē i sciētijs positiuis/ꝛ hʒ bonitates p̄ morales virtutes/ꝛ culpā p̄ pctm̄:ꝛ sic d̄ alijs q̄litatib⁹. ¶ Diximus de rl̄a c. ꝛ suis speciēb⁹. Et sicut exēplificauim⁹ p̄ itellectū sic suo mō exēplificari pōt i subiectis corporeis:sicut i igne cui ꝓprie cōpetit ignire substātialr̄/ꝛ calefacere accidētalit̄/igne habēte ignificatiuū/ ignificabile/ꝛ ignificare. Et i lāpade ꝛ i pipe ē ignitēs ip̄o hn̄te i elemētaria actionē. Et sicut vegetatiua i corpe vegetato/ꝛ sensitiua in corpe sensato:ꝛ imaginatiua i corpe imaginato:in celestiali v̄o nō ē sic. Stella ei nō ꝓducit stellā aliā/neq̄ āgel⁹ aliū angelū:eo q̄ carēt gn̄atione substātiali/cū sint sube incorruptibiles ꝛ indiuisibiles De deo ei itelligit̄ alio mō s̄ʒ diffinitionē ꝛ naturā diuie bonitatꝫ atq̄ et̄nitatꝫ.

De regula D.

Qō.3.de regula D. q̄ tres species hʒ.

TErtia qō:est d̄ materialitate/ꝛ hʒ tres spēs. Prima est de q̄ res est:sicut cū q̄rit̄ de q̄ ē itellect⁹ absolute? Et rn̄dēdū est/q̄ itellect⁹ ē de seipso:h̄ ē q̄ nō ē fact⁹ de aliq̄ sʒ est creatus inq̄ztū ē ꝛ nō fuit.

Prima species.

¶ Scda spēs est/qñ q̄rit̄ de q̄ est aliq̄d factū siue ꝯstitutū:sicut q̄rere de q̄ est itellect⁹? Et rn̄dēdū est q̄ ip̄e est de suis p̄ncipijs coessentialib⁹.s.d̄ suo itellectiuo/itelligibili/ꝛ intelligere. Et sic de hoie q̄ ꝯstitut⁹ ē de suo corpe ꝛ sua aīa. Et clau⁹ q̄ ē de ferro/ꝛ sic de sil̄ib⁹.

Scda species.

¶ Tertia spēs ē qñ q̄ritur de aliq̄ cui⁹ est:sicut q̄rere cui⁹ ē itellect⁹ ꝛ cui⁹ ē regnū? Et rn̄dēdū est q̄ itellect⁹ est hois:ꝛ regnū est regꝫ. Per hanc aūt regulā q̄rit̄ d̄ q̄ ē res. ¶ Dictū ē d̄ regula d. ꝛ applicata ē ad itellectū/ꝛ sic p̄t applicari alijs subiectis suo modo:vt p̄ʒ de toto vniuerso qδ ē de seip̄o p̄ p̄mā speciē/ꝛ nō de aliq̄ alio p̄ncipio preiacente. Et p̄ scdaʒ speciē est dōm qδ ē de forma ꝛ materia substantiali ꝛ vn̄ ꝯstitutū. Ex

Tertia species.

quã forma descendũt forme pticulares. Ex qua materia materie particulares. Ipsum quidẽ vniuersum ẽ dei:eo q sua creatura ẽ. Et hoc qđ intelligi põt de bonitate vniuersali ⁊ substãtiali ⁊ magnitudine ⁊c.q̃ quidẽ quo ad suũ genus primitiua sunt. Per secũdaz speciẽ hui⁹ regule:bonitas quidez est de bõificatiuo/bonificabili ⁊ bonificare: ⁊ magnitudo d̃ magnificatiuo/magnificabili ⁊ magnificare/vniuersal:b⁹:⁊ sic d̃ ceteris suo mõ ex eo q ptes ei⁹ sunt. Et hoc idẽ dici põt de oĩb⁹ bonitatib⁹ pticularib⁹/magnitudinibus ⁊ sic de ceteris . Que bonitates descẽdũt a bonitate supradicta:⁊ magnitudines a magnitudine ãdicta .⁊ sic de aliis.sĩr de elemẽtis ⁊ elementatis suo mõ. Sic tñ nõ est deinde de hoĩe p secundam speciẽ/cõposit⁹ nãq est ex aĩa ⁊ corpore/q̃ differunt genere ⁊ natura/sicut corporea substãtia ⁊ incorporea .⁊ sic de substãtia ⁊ accidẽte:sicut q̃titas nõ ẽ de essentia substãtie s3 est habit⁹ eius rõne cui⁹ est q̃ta. Et sic de q̃litate ratiõe cui⁹ est q̃lis. Et sic de aliis accidẽtibus. Uerũ tamẽ substãtia ⁊ accidẽs cõponunt in corpore:sine qua cõpositiõe nõ põt eẽ corp⁹. Per tertiã vero speciẽ huius regule:accidẽtia sunt substãtie/p seipa q̃dẽ nõ existunt sed p substantiã. Rõ hui⁹ est:q̃ vnũ ⁊ idẽ accidens nõ est ex hoc ⁊ illo. Subã vero sic:cũ sit ex hac materia ⁊ ex illa forma cõstituta/rõne cuius est p se existẽs. ⁊ accidẽs est similitudo ⁊ figura ⁊ instrumentũ ei⁹. ¶ Amplius accidẽs sicut q̃titas:est de seipsa quo ad primã speciẽ cũ qua est p̃mitiua(inq̃tũ est generalis) oẽs alie q̃titates sunt ex ipsa ⁊ descẽdũt de ipsa. Ipsa vero est indiuisa inq̃tũ est primitiua:sed est diuisa in plurib⁹ qualitatib⁹ pticularibus/sicut qualitas gñalis est diuisa in pluribus qualitatib⁹ pticularibus. Hec vero diuisio est p accidẽs videlicet per diuisionẽ substantialẽ:que quidẽ diuidit p fractionez ⁊ gñationem spẽs/differẽtias ⁊ numeruz. ¶ Ulterius sunt alia accidentia ex quibus sunt sciẽ:qđ apparet in logica q̃ est de secũdis intentionibus iũctis p̃mis. Et sic de accidentibus mechanicis:sicut figura arche q̃ est figura ligni. Et figura turris:ex lapidis figuris. Et sic de aliis suo mõ. ¶ Per hãc regulã inquirit artista in arte ista p̃mitiuitates ⁊ simplicitates p primã speciẽ. Per secũdã aũt cõpositionẽ. Per tertiaz vero dominationẽ ⁊ possessionẽ. Ipsa q̃dẽ regula est generalis ad omnia. ¶ Diximus de regula .d. et hoc quod verum est per se patet:et per omnes diffinitiones principioruz ⁊ per regulas.b.c. Satis quidem est probabile:quoniam si bonitas substãtialis ⁊ sic de intellectu ⁊ huiusmodi nõ esset per secũdaz speciẽ hui⁹ regule/careret quidẽ ipsa specie/⁊ sic nõ haberet ex quo esset/vnde sequeretur q non esset per se existẽs/sed esset sicut accidẽs qđ careret secũda specie.d. Neq̃ ẽt ipsa bonitas esset ratio substantialiter/neq̃ bonus produceret bonũ substãtialiter de essentia bonitatis:⁊ sic bonitas aliqua nõ esset substãtia sed accidẽs. Et sic diffinitio magnitudinis/durationis ⁊ ceterorũ esset destructa. ⁊ sic d̃ aliis. ¶ Amplius quidez q: oĩa essent accidentia:qđ est impossibile ⁊ contra regulã.b.c. Et i isto passu dat doctrina per quẽ modũ artista huius artis probet vnã veritatẽ cũ alia/applicando diffinitiões principiorũ ⁊ regulas.b.c.qđ ad hoc dictuz est de.d.

Quarta questio q̃ est de q̃re.

Uarta questio est de quare que duas habet species: vna est p existentiaz/alia vero ẽ per agentiaz: sicut p existentiaz q̃rere quare est intellectus:respondendũ est secundũ existentiã itellect⁹/est pp̃ter hoc:q: est de suo pp̃rio itellectiuo/intelligibili ⁊ itelligere:sicut totũ qđ existit hoc qđ est p suas ptes coessentiales de quib⁹ est. Et intellect⁹ per agentiã vt intelligat/⁊ ad finez se moueat/qui finis est q intelligat deũ ⁊ alioꝝ entium veritates. Et vt hõ habitũ sciẽtie habeat p hãc regulã : querit quare sunt res:Quod intellectus sit p quare formale vt supradictum est/ verũ videtur esse per diffinitionez bonitatis/magnitudinis ⁊ reliquorum:et per regulam.b.et per secundam speciem regule.c.sine quibus intellectus non haberet naturam existendi neq̃ agendi. ¶ Ulterius sicut dictum est de intellectu: ita dici potest de substãtia que est per suas causas et per suas occasiones.per suas causas sicut per formam/materiam efficientem et finalem. Per occasionẽ sicut per diffinitionem/habituationem et cõtingentiam. Et sic de aliis accidentib⁹. per ipsum quare vero sunt genera ⁊ species ⁊ indiuidua ⁊ artes liberales ⁊ merchancie et virtutes et vitia.

Qõ.4.q̃ ẽ de quare/ duas spẽs continet.

De regula. F.

Qō.5. de.F.

Uinta questio q̄rit de quātitate que duas habet species: scilicet simplicem ꝛ cōpositam sicut querit̄ quantus est intellect⁹? Et respōdendū est sm̄ simplicitatē sue essentie: ꝙ intellectus est tantus/q̄tū est eē sue essentie. Sm̄ cōpositionē aūt respondendū est: ꝙ est tantus quātus est ꝑ suā existentiā ꝛ āgētiam/siue ꝑ suum ꝓpꝛium intellectiuū intelligibile ꝛ intelligere de quibus est. Per hanc aūt queruntur mensurationes entium ꝛ numerus eorū. Qō aūt sit verū qō dictū est de intellectu: satis videt̄ esse probabile per diffinitionē bonitatis/magnitudinis ꝛ reliquoꝝ: ꝛ ꝑ scðam speciē regule.c.d. Quoniā bonitas inq̄tū est essentia ꝛ forma simplex/habet quātitatē continuā ꝛ disparatam ab alijs essentijs ratiōe sui generis ꝛ nature: sꝫ inq̄tū est ratio vt ꝓducat bonū/habet naturā discretā ꝑ bonificans bonificabile ꝛ bonificare. Et ab ista quidem infl⸗uunt̄ quantitates peregrine ꝛ discrete per cōpositionē quā habet in subiecto indiuiduato in quo bonitas habet quantitatem cōtinuā ꝛ discretam. ꝛ sicut dictū est de bonitate: ita dici potest de alijs formis superioribus que causant q̄titates continuas ꝛ discretas inferiores. Sicut in lapide qui est habituatus de vna continua quantitate ipso habente discretas quantitates ratione essentiarum elemētorum ex quibus est compositus. Et sic de planta ꝑ elemētatiuā ꝛ vegetatiuā. ꝛ de homine ꝑ elemētatiuā/vegetatiuā/sensitiuā/imaginatiuam ꝛ ratiocinatiuā ex quib⁹ composit⁹ est. Et sic de turre vel naui per artificiū cōstituta. Nō tñ tantū ꝯtinue sicut subiectū naturatum: sed magis discrete. q̄ subiectū naturatū. rōne ꝑtiū integraliū.

De sexta regula. G.

Qō.6. de.G.

Exta q̄stio q̄rit de qualitate que duas hꝫ species: scꝫ proꝓriā ꝛ appropriatam. Sicut q̄rit̄ ꝑ pmā speciē. Qualis est intellectus? Et rn̄dendū est: ꝙ intellect⁹ est talis/qualis est sua ꝓpꝛia intellectiuitas/ꝛ sua intelligibilitas ꝛ suū ꝓpꝛiū intelligere. Et si q̄ratur ꝑ scðam speciē? Rn̄dēdū est ꝙ intellect⁹ est talis/qualis est su⁹ habit⁹/siue qualis est sua intelligibilitas appropriata ꝑ actionē positā in sua ꝓpꝛia intelligibilitate ꝑ quā attingit alia entia intelligibilia. Et hoc idē est/si q̄rat̄. Qualis est ignis ꝑ suā ꝓpꝛiā qualitatē que est sua caliditas? Et respōdendū est ꝙ est calidus/calefaciens ꝛ per suā siccitatē que est qualitas sibi appropriata per terrā desiccabilis. Sed est in aere desiccatiu⁹ per siccitatē. Et sic de alijs per hanc regulam querit̄ de qualitate ꝓpꝛia ꝛ appropriata. Propꝛie qualitates sunt cause superiores: ꝛ appropriate sunt inferiores: sicut caliditas ignis que est superior q̄litas/ꝛ sua siccitas inferior. Et sic de bonitate naturali que ē superior: moralis aūt inferior. Per hāc quidē regulā inquirit artista ea q̄ sunt superiora ꝛ inferiora inter subiectū ꝛ p̄dicatū. Qualitates ꝓpꝛie dico ꝙ sūt ꝓpꝛie passiones/ꝛ appropriate qualitates. similiter sunt appropriate passiones.

De septima regula. H.

Qō.7. de.H.

Eptima regula querit de tpe: ꝛ tot habet species/ quot habet scða regula et tertia ꝛ nona ꝛ decima. Et hoc facimus: quia essentia tēporis est valde difficilis ad intelligendum. Et pꝛimo applicabimus regulam.h. ad regulā.c. ꝑ pꝛimam speciem regule.c. Sicut quando querit̄ intellectus qn̄ est? Et rn̄dendū est: ꝙ tūc est/qn̄ suum esse est. Et ꝑ scðam speciē respondēdū est: ꝙ est tūc qn̄ habet suas partes sibi essentiales. ¶ Itē respōdēdū est ꝑ speciē tertiā/quādo intellectus est in alio: ꝛ tunc est in alio quando agit in ipso/sicut intellect⁹ practic⁹ in subiecto. ¶ Quarta species est: qn̄ querit̄/quādo habet intellect⁹ aliq̄d in alio? Ad quod respondendū est: ꝙ tūc qn̄ intelligit similitudinem illius. et sicut diximus de intellectu ꝑ regulā.c. ¶ Per primā vero speciem regule.d. respondēdū est: ꝙ tp̄s est essentia p̄mitiua/eo ꝙ nō est de alia essentia producta/neq₃ genita/sicut prima materia q̄ nō est de alia materia deducta/ꝛ sicut prima forma nō est de alia forma. Et sic tp̄s inq̄tū primitiuū est: est prima forma ex q̄ causant̄ sue forme particulares sicut dies/ ꝛ hore: ꝛ reliqua. ¶ Per secundā speciem regule.d. mediāte motu cōtinēte in se mouere/mouens ꝛ motum siue mobile: est de tēporificatiuo/tēporificabili ꝛ tēporificare: tamē nō dico ꝙ tp̄s ꝛ mot⁹ sint idē per essentiā/ sꝫ sunt duo habit⁹ ex quibus subiectum est habituatū ꝛ passionatū. ¶ Per tertiā

Essentia tpis difficilis ad intelligēdū.

specie regule.d.dicim⁹ q̃ tēpus est subditū agenti in agibili p agere:eo q̃ substātia de ipso induit se naturaliter siue moraliter.¶ Per regulā modalē intelligendū est/q̃ tēpus ɔsistit i mouēte/ mouere/⁊ mobili/siue motu:⁊ hoc habitualiter/sicut pars in parte substātialiter. Et similitudo tpis ɔsistit/sicut figura p preteritū/presens ⁊ futurū:sicut in habitu caliditatis sunt figura/calefaciēs/calefactibile⁊ calefacere.Et i motu:mouere/mouens/mobile/siue motū.¶ Per speciē scđam instrumentalē.k.Tēp⁹ est instrumentū substātie cū motu/vt substātia possit agere:in subiecto autē sit agibilis/⁊ sua agibilitas est figura per tēpus ⁊ p motū.Et in isto passu apparet p quē modū intellectus attingit vere et realiter essentiā tpis.Et q̃ hoc sit verū pbabile quidē est p diffinitiões principiorū/⁊ p regulā.b.c.d.e.f.g. Uerūtamē oportet q̃ intellectus valde alt⁹ ⁊ clar⁹ sit/⁊ etiā a confusione ⁊ dubitatione remotus/ratione preparationis materie ⁊ subiectiue ⁊ obiectiue.

Regl'a modalis.

Species scđa istrumētalis.

De octaua questione que est de loco:signata per I.

Q̄ō.8.q̄ē de loco:significata per I.decē species habet.

Ctaua q̄stio querit de loco: sicut quereret vbi est intellectus? Et ista regula siue questio/ ūdecim habet species:q̄ sunt de scđa/tertia/ nona ⁊ decimā regula. Et primo de prima specie regule.c.sicut intellect⁹ q̄ est in vbi/quo essentiali ⁊ naturali:scz in suo esse siue essentia:sicut homo q̄ est homo in sua humanitate ⁊ suo esse.Et etiā intellectus est in seipso sm scđam speciē:sicut sue partes in suo toto. Per tertiā speciē est intellect⁹ in aīa sicut in hoīe/siue in loco in quo est homo. Per quartā speciē est intellectus in illa virtute p quā hz habitū sciendi/⁊ etiam est in illo subiecto in quo hz actū practicū.Et sic de cōsimilib⁹.¶ Per hanc regulā querit vbi sunt res in loco/⁊ vbi sunt res sine loco simpliciter:sicut intellect⁹ qui est in loco sm tertiā speciē ⁊ quartā/ nō est in loco sm primā ⁊ scđam.¶ Qm̄ deduxim⁹ intellectū p locū:ideo aliqualiter cognouim⁹ locū mediāte regula.c. videlz q̃ locus:est ens cui ꝓprie cōpetit locare ipso habente collocatiuū/collocabile ⁊ collocare.Et est habit⁹ in subiecto collocato in q̄ subiecto hz suum esse:sicut caliditas est in igne/⁊ actio est in agēte/ ⁊ huiusmodi.¶ Itē loc⁹ cognoscit p primā speciē regule.d.qm̄ sicut intellectus est primitiuus ipso nō habēte aliqd preiacens ex quo sit deriuat⁹ materialiter: sic locus est primitiu⁹ inq̄tū est generalis/ipso existēte vna parte vniuersi. Ipe Ꝟo quo ad primā speciē nō est sensibilis neqz imaginabilis/sz intelligibilis tm̄. Uerūtamen p scđam speciē regule.d.sua figura visibilis ⁊ imaginabilis est/nō dico sm essentiā. Per tertiā speciē regule d.locus est collocati possidentis locū:sicut calefactū possidet caliditatē ipso habituato caliditate.¶ Per has tres species attingit essentia loci/p intelligere tm̄. Ita q̃ locus particularis in subiecto substentato:est diffusus/⁊ deriuat a loco vniuersali in subiecto vniuersali substentatus. Qui quidē locus vniuersalis collocat oīa collocata. Sicut oīa calida sunt calida p vniuersalē caliditatem.Et sic oīa mota sunt mota p modū vniuersalem.¶ Per regulā de modalitate locus cognoscit. Nam per hoc q̃ pars est in parte/sicut ignis in aere ⁊ ecōuerso/ vt pz in elemētato.⁊ forma in materia ⁊ ecōuerso.Et oēs partes sunt in toto/⁊ ecōuerso:⁊ totū extra se trāsmittit suā similitudinē/siue suā figurā: sicut vnus locus in alio p accidēs/⁊ oīa loca particularia sunt in loco vniuersali.Et figura loci apparet in cōtinente/ɔtinere ⁊ ɔtēto.¶ Ulteri⁹ locus cognoscit cū scđa specie regule.k. Locus em̄ est instrumētū substātie/cū q̄ instrumēto collocat pars in parte.Sicut habituat⁹ est in habitu videlz/bonus in bonitate ⁊ alb⁹ in albedine/⁊ magn⁹ in magnitudine/⁊ huiusmodi.Et figura huius instrumēti apparet p sensum ⁊ imaginationē in collocāte farinā in aqua/⁊ aquā in farina/⁊ huiusmodi.¶ Dixim⁹ de loco p discursum quem fecimus de ipso/mediāte regula c.d.k.noticiā ⁊ cognitionē habemus de eo:⁊ hoc attestant diffinitiones principiorū ⁊ regula.b.c.d.e.f.g.h.

Loci diffinitio⁊ quō cognoscit.

De regula modalitatis:signata per K.

Q̄ō.9.de regula modalitatis/ per K: significata.

Ona q̄stio est de modo: scz q̄rere quō sunt res? Et habet q̄ttuor species. ¶ Prima q̄stio est/sicut querere quomodo res est in se:sicut intellectus est ens per se/ q̄ intellectus hz modum essendi p se/⁊ est remotus ab omni alia essentia.¶ Secūda species est:q̄ queritur quomodo

Secunda species.

Terminus, finis, vel mensura, maneries, conditio, temperamentū.

est intellectus in alio/ et id aliud in ipso? Et est respondendum quod intellectus habet modum essendi in voluntate: et voluntas in ipso inquantum cum ipso et memoria/ anima rationalis constitui potest. ¶ Tertia species est: quando queritur quomodo intellectus est in partibus suis/ et sue partes in ipso. Et respondendum est/ quod intellectus est in partibus suis/ et sue partes in ipso/ per istam naturam per quam potest esse ex suo proprio intellectivo/intelligibili et intelligere/ et per quem modum isti tres possunt esse partes eius.

Tertia species.

¶ Quarta species est: quando queritur quomodo intellectus transmittit suam similitudinem extra se? Et est respondendum/ quod intellectus transmittere potest extra se suam similitudinem per habitum scientie: intelligendo plures res quas intelligibiles facit in suo proprio intelligibili. ¶ Per hanc regulam queritur de modis secundum quos quedam res habent modum essendi per seipsas: et una in alia vt supra dictum est. ¶ Ulterius intelligendum est: quod differentia causat differentias. et sic est modalis ad distinguendum res. Et concordantia concordat plures res in vno composito. Et sicut est modalis coniungendo. Et sic sequitur modus per quem pars est in parte et totum in partibus suis. Sicut in denario in quo aurum est in argento: et argentum in auro/quolibet remanente in sua essentia et suo esse. Talis modalitas est ens generale sub quo sunt omnes modalitates particulares: et subiectum est similitudo eius. Sicut figura que est similitudo substantie: et color colorati et huiusmodi. Et modalitas moralis: est similitudo naturalis modalitatis. ¶ Et quod hoc quod dictum est de modalitate sit verum: probabile videtur esse ratione diffinitionum principiorum. Et per istas regulas scilicet. b.c.d.e.f.g.h.i. Et hoc patet artiste huius artis bene intuenti.

Quarta species.

De regula K: que est de instrumentalitate.

Decima regula est de instrumentalitate: hoc est querere cum quo res sunt/ siue cum quo agunt? Et habet quatuor species similes illis que sunt de regula modalitatis. ¶ Prima species est/ sicut querere cum quo intellectus est pars anime? Et respondendum est/ quod intellectus est pars anime: cum differentia/ concordantia et potestate: et sic de ceteris principiis excepta contrarietate. ¶ Secunda species est/ cum quo intellectus alia a se intelligit? Et respondendum est quod intelligens intelligit acquirendo/ et miscendo vnam speciem cum alia: et ponendo ipsas in proprio intelligibili: sicut oculus qui in speculo suam similitudinem attingit. ¶ Tertia species est: quando queritur cum quo intellectus est vlis et particularis? Et respondendum est/ quod est vlis inquantum habet vnam potentiam actiuam/intellectiuam/ formalem cum qua plures res attingit in vno intelligibili vli: quod est de essentia ipsius intellectus/cum quo et in quo. s. intelligibili vli/ plures species sunt intelligibiles/ sicut in vno speculo plures ymagines sunt visibiles. Et est particularis quando descendit praticando scilicet intelligendo aliquam speciem specificatam quam acquisiuit: et in memoria conseruauit. ¶ Quarta species est: quando queritur cum quo intellectus extra se suam transmittit similitudinem? Et respondendum est quod cum proprio intellectiuo/intelligibili et intelligere cum quibus facit species esse intellectas: et per memoriam recolibiles/ et per voluntatem eligibiles ad amandum vel odiendum.

Decima quod de instrumentalitate. Prima species. Secunda species. Tertia species. Quarta species.

¶ Per hanc regulam queritur de instrumentis rerum spiritualium siue corporalium. ¶ Ulterius instrumentorum aliud est substantiale: sicut masculus et feminella qui habent instrumentum substantiale cum quo generant genitum. Aliud est accidentale sicut ignis qui cum sua caliditate calefacit calefactibile. Et sicut homo qui cum iusticia facit se iustum. Aliud est vniuersale: sicut intellectus qui cum suo intelligibili facit intelligibile peregrinum hoc et illud Et sicut masculus qui cum vna et eadem virga generat plures filios: et ignis cum sua caliditate calefacit plura calefactibilia. Et sicut faber qui cum vno et eodem martello facit plures clauos. instrumenta vero particularia sunt istud et illud et reliqua. cum quibus domificator construit domum. Et sicut due propositiones cum quibus fit conclusio. Et sic de aliis suo modo. Aliud est intrinsecum instrumentum: sicut intelligibile quod est de essentia intellectus. Aliud est extrinsecum quod est peregrinum cum quo docens generat scientiam. Et sicut martellus cum quo faber fabricat clauum. Quod sit verum quod diximus de instrumentalitate: omnes diffinitiones huius artis principiorum et omnes regule attestantur et probant. Et similiter quod de decem regulis dictum est: que regule sunt vasa ad omnia intellectibilia et proportionabiles intellectui humano.

Diuisio instrumentorum.

Finis quarte partis.

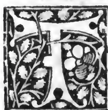
Tabula.

Tabula.

Quinta pars.

Quinta pars.

De tabula Rubrica.

Tabula ista composita est ex lxxxiiij. colūnis vt dictum est. Et est subiectum siue instrumētum in quo inuestigātur solutiones questionū: recipiēdo ad propositum affirmando vel negando/ concordando principia ꝛ regulas ꝛ euitando eorum cōtrarietatē. Significat aūt t. in tabula: ꝙ littere que sunt ante ipm/ principia sunt de prima figura: ꝛ littere que sunt post ipsum/ sunt de secunda. sicut in camera b.c.t.d. in qua b. precedēs t. dicit bonitatem: et c. magnitudinem. Et d. post t. dicit differentiam: et sic de aliis. Inuestigatio autem que fit in tabula/ est in altiori gradu significationis veritatum ꝙ illa que fit in figuris. ¶ Tabula vero quarte figure deriuata est voluendo circulū scōm ꝛ tertiū ꝛ vt in ipsa tabula apparet vsqꝫ ad. lxxxiiij. columnas. In qua reuolutione consistit ligamen columnarum b.c.d. que conuertit se cum columna b.c.f. Et sic successiue de columna in columnam: vsqꝫ ad vltimam que est h.i.k. vt in tabula apparet. Et sic in qualibet columna sunt oēs columne implicate: ratione cuius implicationis quelibet columna est coadiuuatiua alteri⁹. ¶ Ad quālibet solutionē vnius questionis possunt applicari oēs significationes omnū questionum abstractarum ꝛ manuductarum ad ipsam questionē. Et in isto passu apparet magna generalitas istius tabule huius artis. ¶ Amplius in qualibet colūna sunt viginti questiones per ordinem superficialiter. Et de hoc dabimus exemplum in prima colūna q̄ est b.c.d. predicando primo de bonitate/ deinde de magnitudine/ postmodum de eternitate: et hoc sic. ¶ Prima est/ vtrū bonitas sit in tantum magna ꝙ sit eterna? ¶ Secunda vtrum sit aliqua bonitas in tantum magna ꝙ contineat in se res differentes et sibi coessentiales? ¶ Tertia vtrum bonitas sit in tantum magna ꝙ contineat in se res concordantes ꝛ sibi coessentiales? ¶ Quarta vtrum bonitas cōtinens in se res contrarias sit magna? ¶ Quinta vtrum bonitas eterna sit differens? ¶ Sexta vtrum bonitas eterna sit concordans? ¶ Septimā vtrū bonitas eterna habeat in se cōtrarietatem? ¶ Octaua vtrum bonitas contineat in se differentiam et cōcordantiam? ¶ Nona vtrū bonitas contineat in se differentiam et contrarietatem? ¶ Decima vtrum bonitas contineat in se concordantiam et contrarietatē? ¶ Undecima quid est magna differentia eternitatis? ¶ Duodecima quid magna et eterna concordantia? ¶ Decimatertia quid est magna et eterna contrarietas? ¶ Decimaquarta quid est magna differentia ꝛ concordātia? ¶ Decimaquinta quid est magna differentia et contrarietas? ¶ Decimasexta quid est magna concordantia et contrarietas? ¶ Decimaseptima differentia concordātie eternitatis de quo est? ¶ Decimaoctaua differentia eternitatis de quo est? ¶ Decimanona concordantia ꝯtrarietatis ꝛ eternitatis de quo est? ¶ Uigesima differētia cōcordantie ꝛ cōtrarietatis de quo est? ¶ Fecim⁹ xx. q̄ones per columnā. b.c.d. ꝯtinentē in se. xx. cameras. Prima camera est b.c.d. scda b.c.t.b. ꝛ sic vsqꝫ ad. xx. q̄ est t.b.c.d. Ex qualibet camera abstraximus vnā questionē vt supra ptꝫ. Et sicut fecimus xx. questiones in prima colūna/ ita fieri possunt alie. xx. in scda: et alie. xx. in tertia: ꝛ sic per ordinē vsqꝫ ad columnā vltimā que est h.i.k. ¶ Per has questiones ꝛ solutiones eleuaꝛ in tā altū gradū vniuersalitatis ipse intellectus: ꝙ innumerabilis ꝛ iestimabilis reddiꝛ. Et hoc rōne generalitatis predicati ꝛ subiecti. Et in isto passu ptꝫ ꝑ quē modū ars ista est valde generalis ꝛ vtilis. ¶ Ad dādā doctrinā ꝛ modū soluēdi q̄stiones volumus antedictas q̄stiones soluere: applicando significationes litterarū ad ꝓpositū tali modo/ ꝙ diffinitiōes pricipiorū ꝛ species regularum nō destruanꝛ. ¶ Et primo: ad primā rn̄dendū est cū dr/ vtrū bonitas i tantū sit magna ꝙ sit eterna: dico ꝙ sic. Et hoc quidem est manifestū ꝑ diffinitionē bonitatis/ magnitudinis ꝛ eternitatis. Nā si bonitas est ens ratione cuius bonus agit bonū/ ꝛ magnitudo magnificat bonitatem ꝛ eternitatem / et diffinitio eternitatis fācit durare bonitatē ꝛ magnitudinem: necessarium est vt actus bonitatis sit infinitus ꝛ eternus/ ꝛ per cōsequens essentia bonitatis. Et sic cōcludiꝛ ꝙ bonitas est magna ꝛ eterna. Nā sine magnitudine ꝛ eternitate nō posset habere actū infinitū ꝛ eternū/ videlicet bonificare: ꝛ hoc ē affirmabile ꝑ regulā b. ꝛ ꝑ scdam speciē

Ad primā questionē

regule c.z d. ¶ Ulterius per primã speciem regule d. affirmatio est tenenda: eo q eternitas est essentia primitiua vltra quam non est aliud preiacens / z sua primitiuitas ē bona z magna: et sic sequitur de necessitate q sit aliqua bonitas magna z eterna. ¶ Ulterius per tertiam speciē regule d. significatum est q nō est aliq̃ contrarietas q̃ habeat dominium i eternitate sed potius econuerso: quod dominium haberet si eternitas non haberet primitiuam z magnã bonitatē: ergo bonitas intantum est magna q est eterna.

Ad secundam questionem. ¶ Ad secundam quādo dicitur vtrū sit aliqua bonitas intantum magna q sit differēs? Solutio, dico q sic. z hoc quidē est manifestū p diffinitiones eorum. Si enim bonitas est ens rōne cuius bonus agit bonū: z magnitudo est ens ratione cuius bonitas z differentia sunt magne/ necessariū quidē est q in bonitate sint res differentes sibi coessentiales: videlicet bonificans/ bonificatum z bonificare. Nā hoc est de rōne bonitatis/ magnitudinis z differentie: q in essentia bonitatis sint res distincte realiter z simpliciter. Et q ipsa bōitas indiuisa sit essentialiter z magna z incōfusa. ¶ Jtē questio est tenēda affirmatiua p regulā b. vt per se patet z etiam per regulā c. Per primā enim speciē ipsa bonitas cū suis concretis diffinitur z conuertitur essentialiter z concretiue. Et per secundā speciem differentia ponit cum magnitudine: q bonitas habeat in se bonificans/ bonificare z bonificatū/ que quidē nō haberet naturā absq; distinctione: neq; bonitas posset esse ratio bono/ q de seipsa produceret bonū. Et sic ipsa bonitas eēt vacua natura magnitudinis: differētia tamen deficiente. ¶ Amplius ad idē magnitudo z differentia sunt in bonitate naturaliter: vt patet per tertiā speciem regule c. Et etiā bonitas est in ipsis naturaliter. Et p quartā speciē magnitudo z differentia habēt actus suos in bonitate z similiter bonitas in ipsis/ rōne quarte speciei regule c.

Ad tertiā q̃stionem. ¶ Ad tertiā questionē quādo queritur/ vtrū intantum bonitas sit magna/ q contineat in se res cōcordātes z sibi coessentiales? Ad quod respōdendū est q sic: vt patet per diffinitiões eorum: quoniā si bonitas nō cōtinet res cōcordātes z sibi coessentiales siue naturales: iam bonitas magna non distaret a cōtrarietate/ neq; esset magna sine tali cōcordantia quod est impossibile: quā impossibilitat ē necessitant diffinitiones bonitatis / magnitudinis/ eternitatis q;. ¶ Ulterius ad hoc idem consentit affirmādo prima species regule c. q̃ ponit conuersionē diffiniendo bonitatē z suas res cōcordātes: videlicet bonificās/ bonificatū z bonificare: et cōcordāt/ cōcordatū z concordare: cū quibus cōuertitur suprema bonitas z concordantia cū suprema magnitudine. ¶ Amplius per secundā speciem ostendit: q bonitas habet in se res bonas/ cōcordātes sine quibus bonitas magna non posset esse. Et etiam tertia species regule c. ponit: q magnitudo z concordantiā sunt in bonitate cum actibus suis: videlicet cū magnificare cōcordare. Et bōitas cū ipsis cū bono agere. Et quarta species dicit: q q̃libet ratio habet in alia actū suū z essentiā suā. Et in isto passu apparet altitudo intellectus qui vere z realiter hoc attigit: ad quā altitudinem non posset ascendere nisi deo adiuuante.

¶ Ad quartā questionem quando queritur vtrū bonitas continens res in se contrarias z sibi coessentiales sit magna? Respondendum ē q non: quia caret concordantia que quidem est plus absolute q̃ ɔtrarietas. Ratio huius est q2 cōcordātia cum bonitate ponit esse generādo. Et contrarietas cum malicia ponit priuationem bonitatis corrūpendo: z hoc volunt diffinitiões bonitatis/ magnitudinis z contrarietatis: q sit verū quod diximus/ regula cuidem b. hoc requirit: et etiam prima species regule c. Quoniam si bonitas magna contineret in se res contrarias/ magnum malum quidem esset sibi: z couerterentur in ipsam bonitatem magnitudo z paruitas: quod est impossibile. Et etiam per secundam speciem regule c. q̃ ponit in bonitate bonificans/ bonificatū z bonificare cum magnitudine: ergo de hac questione negatiua est tenēda. Jtē tertia species dicit q contrarietas non posset esse in subiecto bono cum magnitudine. Et idem est iudicium de quarta specie q̃ dicit q contrarietas non posset habere actum suū in magna bonitate.

Ad quartā q̃stionem. ¶ Ad quartam questionem cum dicitur vtrum bonitas eterna sit differens? Respondendum est q sic: quoniam nisi bonitas eterna esset differens non posset ab eterno agere bonum eternū: ex eo q differentia non gubernaret agentem in suo numero actiuo: neq; agibile in numero passiuo. Et illud idem dico de agere/ z differentia deficiente causaret confusio eorum: z eternitas non haberet naturā eternādi/ neq; bonitas bonificādi: et sic omnes iste diffinitiones essent de=

structe quod est impossibile. ¶ Amplius ad idem regula b. consentit affirmatiue adiuuando se cum diffinitionibus prefatis. Item per primam speciem regule d. affirmabile quidem est. Nam ipsa regula dicit quod bonitas eterna tantum est primitiua per agere: sicut per existere: priuata enim differentia inter agentem et agibile priuatur quidem agere et per consequens agentia. Et generatur ociositas/ et priuatio nature bonitatis eterne quod est impossibile. Adhuc secunda species regule d. videtur hoc idem affirmare: nam absque differentia bonificantis/bonificabilis et bonificare non haberet ex quo esset: neque eternitas posset ipsam gubernare quod sibi esset malum contra bonum eternaliter quod est impossibile. ¶ Adhuc per tertiam speciem regule d. manifestum est quod si de questione negatiua est tenenda/ sequeretur quod aliquod ens esset eternum habens eternam maliciam: que impediret quod eterna ratio bonitatis non esset ratio bono eterno/ quod produceret bonum eternum carens differentia: quod est falsum et etiam impossibile et contra regulam b. ergo etc. ¶ Ad sextam vtrum bonitas eterna sit concordans? Respondendum est affirmatiue per eorum diffinitiones: eo quod eternitas dicit quod bonitas et concordantia durant. Et concordantia dicit: quod bonitas et eternitas in vno et in pluribus concordant: et bonitas eterna est ratio ab eterno concordanter: quod bonus producit bonum. Hoc autem non posset esse nisi bonitas eterna esset concordans per bonificantem/eternantem et concordantem: et bonificatum/eternatum et concordatum: et per bonificare/eternare et concordare. ¶ Amplius quod diximus satis probabile est: et etiam per regulam c. affirmatio est tenenda: nam bonitas est illa forma que proprie continet in se differentiam et concordantiam et bonificantem et bonificatum et bonificare bene habituatos de differentia/concordantia / cum quo habitu differens et concordans sunt agentes: differentiabile et concordabile sunt patientes: et per quartam speciem habent differentiare et concordare: et bonitas bonificare. ¶ Ad septimam quando queritur/vtrum bonitas eterna habeat in se contrarietatem? Respondendum est quod sic. posito quod mundus sit eternus: quod patet per diffinitionem contrarietatis: quoniam ab eterno et in eterno mundus est bonus et malus: per eternam bonitatem et eternam maliciam/generationem/corruptionem et priuationem.

Ad .vi. questionem.

Ad .vii. questionem.

Et bonitas eternam non posset esse bona ratio/ quod producat bonum eternum sine contrarietate et malicia. Et eternitas est causa: quare bonus et malus durant ab eterno: et hoc regula b. non potest consentire: neque prima species regule d. Nam ab eterno essent priuatiua bonum et malum concordando. Et per secundam speciem totum vniuersum esset compositum ex bono et malo: et prima causa scilicet deus/ esset necessitatus ad causandum mundum ab eterno tantum cum malicia quantum cum bonitate: quod est impossibile ratione huius impossibilitatis de hac questione negatiua est tenenda: et in isto passu apparet quod impossibile est: quod mundus sit ab eterno. ¶ Ad octauam cum queritur/ vtrum bonitas contineat in se differentiam et concordantiam? Respondendum est quod sic. Quod patet per eorum diffinitiones. Si enim bonitas non haberet res differentes et concordantes: non posset esse ratio bono/ quod produceret bonum/ et concordantia non posset esse absque differentia rerum. Et priuata differentia esset confusio et occultatio inter bonificantem/bonificatum et inter concordantem et concordatum. Immo dico quod esset implicata contradictio que est impossibilis. ¶ Item prima species regule c. dicit: quod eternitas est ens cui proprie competit eternare. hec autem proprietas esse non potest sine concordantia eternantis/eternati et eternare: que concordantia est naturalis necessaria / vt per secundam speciem eiusdem regule significatum est. Et per tertiam speciem videndum est quod eternans in eternabili est agens: et eternatum siue eternabile patiens / et eternans habet actum scilicet eternare: vt per quartam speciem regule c. significatum est. ¶ Ad nonam questionem quando queritur / vtrum bonitas contineat in se differentiam et contrarietatem? Respondendum est quod sic in aliquibus subiectis: sicut in elementato in quo elementa differunt et contrariantur: sicut ignis et aqua per calidum et frigidum / et sicut aer et terra per humidum et siccum. Et hoc bonum est: quia absque tali contrarietate elementatum esse non posset. ¶ Vlterius regula b. ad hoc quod diximus consentit. Item per primam speciem regule d. negatiua de questione est tenenda: hoc est quod in essentia bonitatis sunt bonificans / bonificatum et bonificare non possunt contrariare: quia si sic/per secundam speciem eiusdem regule boni

Ad .viii. questionem.

Ad .ix. questionem.

tas quidem non haberet ex quo esset.
Et per tertiam speciem subdita eiusdem
esset malicie: neqꝫ etiam haberet na=
turam. quod est impossibile. ¶ Ad de= Ad deci= mā q̄stio= nem.
cimam quando queritur vtrum boni=
tas contineat in se concordantiam et
contrarietatem? Respondendum est ꝙ
sic in aliquo subiecto quod est habitua=
tum bonitate: sicut elementatum quod
est bonum per bonitatem / in quo ele=
mentato aer et ignis concordant per
caliditatem / et aer et aqua per humi=
ditatem / et aqua et terra per frigidita=
tem / et terra et ignis per siccitatem.
Et ignis et aer per siccum et humidum
sunt contrarij: aer et aqua per frigidi=
tatem et caliditatem sunt contrarij / et
aqua et terra per humiditatē et siccita=
tem sunt cōtrarij / ⁊ terra ⁊ ignis in mo=
tu per leuitatē ⁊ ponderositatem. Et qđ
diximus manifestū est per diffinitiones
concordātie ⁊ bonitatis atqꝫ contrarie=
tatis. Quoniā elementans nō posset esse
ratio in subiecto qđ produceret bonum
elementatū: et etiā diffinitiones concor=
dantie ⁊ contrarietatis essent distincte.
¶ Amplius regula b. ad idem consentit
affirmando: ⁊ etiam prima species regu
le c. Elementatū namqꝫ est subiectū bo=
num in quo concordantia ⁊ cōtrarietas
aliquā conuenientiā ⁊ contrarietatē ha
bent / sicut ignis et aer qui in elemento
concordāt per caliditatē ⁊ siccitatē / sed
per humiditatē cōtrariātur: et sic circu=
lariter vt supra dictū est. ¶ Ulteri⁹ per
secundā speciē regule c. affirmatiua est
tenenda: sicut elementatū qđ cōtinet in
se innatā concordantiā ⁊ contrarietatē /
vt supra dictū est. Et per tertiā eiusdem
regule speciem est in aere concordans: ⁊
aer in igne concordabilis quo ad genus
caliditatis: sed quo ad genus humi=
ditatis et siccitatis contrariantur: eo ꝙ
ignis ratione siccitatis est contrarians
aeri / ⁊ aer igni ꝑ humiditatē. ¶ Adhuc
ꝑ quartā speciē ptꝫ ꝙ quodlibet elemē
tum habet actionē ⁊ passionē in alio cir=
culariter: ratione cuius elemēta sunt re
missa ⁊ confracta / vt ad mixtionem ⁊ cō
positionem venire possint / existente ele=
mentato bonitate habituato: ⁊ etiam de
concordantia ⁊ contrarietate. ¶ Ad vn=
decimā quando queritur / quid est ma= Ad vnde= cimā que= stionem
gna differentia eternitatis? Responden
dum est / ꝙ est forma necessitans eter=
nantem / eternatum ⁊ eternare in eter=
nitate: vt magnitudo sit ens rōne cuius
differentia et eternitas sint magne. Et
eternitas sit ens: ratione cuius magni=
tudo ⁊ differentia durēt. Et differentia
est ens: ratione cuius vnus sit eternans
⁊ alius eternat⁹ ⁊ aliud eternare. ¶ Ul=
terius ꝙ sit verum quod diximus: regu=
la quidem b. hoc testatur. Et etiam pri=
ma ⁊ secunda species regule c. Et simi=
liter tertia species regule c. vt eternans
sit in eternitate / magnitudine ⁊ differē=
tia: agens ⁊ producens productum ipso
habente in eternitate / magnitudine et
differētia naturam. ⁊ hoc ratione quar=
te speciei. ¶ Item prima species regu=
le c. hoc idem cōcedit. vt magnitudo pri=
mitiue ⁊ eterne habeat eternantē / eter=
natum et eternare. Et secunda species
regule d. hoc idē ponit. vt eternitas ha=
beat ex quo sit. Et ad hoc tertia species
eiusdem regule concordat. ¶ Ad duode= Ad duode cimam q̄= stionem.
cimam quādo queritur quid est magna
⁊ eterna concordantia? Et est dicendum
ꝙ est forma necessitans in eternitate et
magnitudine concordātiam inter eter=
nantem / eternatum et eternare. Et hoc
per primam speciem regule c. et d. satis
est vidēdum. Et etiam per secundā spe=
ciem c. et d. Et sic de tertia specie regu=
le c. vt eternās sit in magnitudine ⁊ eter
nitate et concordantia / magnificans et
eternans. Per quartam speciem regule
c. vt habeat naturam eternandi eterna=
tum / magnificandi magnificatum / con=
cordandi concordatum. Et ad hoc tertia
species regule d. concordat. ¶ Amplius
eorum diffinitiones hoc idem approbant
⁊ testantur: quoniam magnitudo absqꝫ
concordantia eternantis et eternati et
eternare / non posset esse ens ratione
cuius eternitas et magnitudo essent ma
gne. Neqꝫ etiam eternitas haberet na=
turam cum qua durare posset: atqꝫ sine
ipsis concordantiam habere. Neqꝫ sine
cōcordātia distare a cōtrarietate. ¶ Ad
decimātertiam quando queritur / quid Ad deci= mātertiā questionē
est magna et eterna contrarietas? Re=
spondendum est / ꝙ est eternitas mūdi
posito tamen ꝙ mundus sit eternus.
Et hoc patet per eorum diffinitiones et
per regulas eorundem. Quoniam dif=
finitio contrarietatis ponit ꝙ eterni=
tas dei et eternitas mundi: magnam
habent controuersiam ipsis existenti=
bus primitiuis per primam speciem
regule c. et d. Quoniam eternitas dei
non est singularis: et priuata sua singu=
laritate: magnitudo quidem non est
ens ratione cuius eternitas sit magna.
Et est ens ratione cuius contrarietas
magna est magna inter eternitatem
dei et eternitatem mundi / eo quia

eternitas mūdi ponit eternum malum non quietatum: et eternitas dei eternū bonū quietatum: et eternitas dei ponit eternum malum esse durabile: ⁊ eternitas mūdi ponit bonū esse durabile quo ad diffinitionē eternitatis: ⁊ secūda species regule d. ponit ꝙ eternum bonū et eternū malū sunt coniuncta in cōposito. Et diffinitio quidē magnitudinis ponit magnā cōiunctionē: ⁊ tertia species regule d. ponit subiectionē ab vtraqꝫ parte. Et scda species regule c. cōtrariantē ⁊ ꝯuatā ꝯtrare. Et eternitas quidē est deuians in eternitate dei ⁊ i eternitate mundi/ ipsa habēte in vtraqꝫ dnū/ pducendo eternū ꝯtriatū inquietatū/ qđ est impossibile: ratiōe cuius impossibilitatis mundus non pōt esse eternus. ¶ Ad xiiij. cum dr/ quid est magna differentia ⁊ concordātia? dicendū est ꝙ in essentia magnitudinis est magnificans / distinguens ⁊ concordans vnā personā eandē numero: ⁊ ꝙ magnificatus ⁊ differētiatus ⁊ concordatus sit alia persona: ⁊ magnificare/ differentiare ⁊ cōcordare alia persona: ⁊ ꝙ omnes iste tres persone sint idem per essentiam/ naturam/ magnitudinem/ differentiā ⁊ concordantiā: ⁊ hoc videndū est per eorum diffinitiones. Et per primā et secundam speciem regule c. ⁊ d. ⁊ per tertiaꝫ c. vt magnitudo/ differentia ⁊ concordātia sint in actu agentes ⁊ concordantes/ ⁊ a vacuitate ⁊ ociositate disparate: ⁊ per quartaꝫ speciem c. vna habet actuꝫ in alia sine quibus actibus diffinitionis eorūdem non essent vere/ qđ est impossibile vt regula b. testatur. ¶ Ad. xv. queritur / quid est magna differentia et contrarietas? Respondēdum est ꝙ est illa causa causans vnum contrariū in alio: sicut in elemento in quo ignis ⁊ aqua sunt mixta: similiter aer ⁊ terra: ⁊ inter bonuꝫ naturale innatum ⁊ malū morale: videlicet peccatum ⁊ hmōi. Et ptꝫ per diffinitiones magnitudinis differentie contrarietatis. Et differentia ꝙ declaret et distinguit ipsa contrāria. Et contrarietas in subiecto priuat concordantiā: ⁊ generat contrarios appetitus ⁊ fines. Et per regulam b. significatum est: per primam ⁊ secundā speciem regule c. ⁊ d. ⁊ per tertiam speciem regule c. Similiter est satis planum ꝙ vnum cōtrariū est agens et patiens in alio. Et per quartam speciem regule c. habet vnum in alio actionem: per tertiam ho speciem regule d. subiectionem. Et in ho passu figurantur magne pene infernales. Per quartam speciem c. vna habet actum in alia/ sine quibus actibus diffinitiones eorum non essent vere: qđ est impossibile/ vt regula b. testaẜ. ¶ Ad. xvj. questionē cum queritur: quid est magna concordātia ⁊ contrarietas? Dicēdum est ꝙ est illud ens quod ponit in eodem subiecto res concordantes et contrariantes/ generando ⁊ corrumpendo in elemento: sicut ignis ⁊ terra qui habent concordantiā per generationem cum aere/ ipso existente calido et sicco / et recipiente siccitatem a terra/ ⁊ dante caliditatem aeri: per tertiam speciem regule d. ipse quidem est existens dominans siccitati ⁊ humiditati in quibus ponit magnam cōtrarietatem corrumpendo. Et sicut diximus de igne: ita potest dici de alijs elementis ꝯm qualitates eorum: et sic videndum est per primam et secundā species regule c. d. et per diffinitiones magnitudinis et concordantie et contrarietatis: et per quem modum elementa intrant mixtum et componunt elementatum. Et per tertiam speciem regule c. ⁊ d. vnum elementum est in alio agens et patiens. Et per quartam speciem regule c. vnum elementum habet actionem et passionem in alio: et etiam motū/ generādo ⁊ corrumpendo. ¶ Ad. xvij. questionem quando queriẜ/ differentia concordātie eternitatis de quo est? Respondendum est ꝙ est de natura ⁊ relatione. Differentia enim ponit res distinctas ⁊ relatas naturaliter per distinguentem/ distinctum ⁊ distinguere in eterna concordantia: que quidem ꝯm suam diffinitionem ponit concordantem concordatum et concordare: et vnam essentiam ⁊ naturam: in qua eternitas ponit eternantem/ eternatum et eternare/ ratione sue diffinitionis: et hoc est manifestū per regulam b. et per primam et scdam speciem regule c. et d. Et tertia species regule c. ponit actionem et passionem sine materia. Et quartā species eiusdem regule actus eternos naturales. Et ad hoc tertia species regule d. non potest contradicere: eo quia est disparata a primitiuis actibus differentibꝰ ⁊ concordantibus. ¶ Ad. xviij. questionem quando queritur/ differentia eternitatis et contrarietatis de quo est? Dicendum est ꝙ est de deo et mundo/ posito ꝙ mūdus sit eternus. Et hoc patet per eorum diffinitiones. Eternitas em̄ ponit innatū bonum/ eternum bonum/ et malum morale: et differentia distinguit ipsa. Et cōtrarietas ponit eternos fines

Ad. xiiij. questionē.
Ad. xv. questionem.
Ad. xvj. questionem.
Ad. xvij. questionē
Ad. xviij. questionē

z contrarios absq3 quiete. Et hoc per regulam b. claruz est. Et per primā specië regule c. z d. dicendū est esse differētias cōtrarias: z secūda species earūdem regularū: ipsa tamē talis cōpositio impossibilis est. Et tertia species regule c. dicit q mundus est infinitus per infinitā bonitatem innatā: sed sua moralis bonitas/malicia/sunt simul duratio eterna. Et mūdus h3 infinitatem p eternitatez innatā: z oēs alie sue partes innate/sunt finite: eo q celum est corpus finituz: per quantitatem/habitū z situm. Et tertia species regule d. dicit primitiuas dominationes z subiectiones ɔtrarias/qd est īpossibilissimū. ¶ Ad decimānonā questionē q̄ queritur: concordantia cōtrarietatis z eternitatis de quo est: Respōdendū est q est de duabus eternitatib9: sc3 de eternitate dei z eternitate mūdi/ posito q mūdus sit eternus: q̄ quidē concordant z discordant in duratiōe infinita. Deus nāq3 habet substantiā infinitā z mundus finitā: z eternitas dei simpliciter est bona: z eternitas mundi bona z mala moraliter. Et diffinitio concordantie destruit. Et diffinitio contrarietatis est eterna z necessitata. Et diffinitio eternitatis est destructa/eo q nō p̄cedit. duratione magnitudinis/bonitatis/virtutis/ad duratiōnē magnitudinis/malicie z vitioꝝ. Et hoc p primā regulam videndū est. ¶ Et sic pt3 q cōcordantia est primitiua bonitate et malicia: vt pt3 p primam speciem regule c. z d. z p secūdam speciem c. z d. Et est cōposita ex contrarijs primitiuis eternaliter extra suū genus. Et sic est in suis cōtrarijs ɔcordantia habēs nomen p contradictionem implicatā/vñ est eterna cōcordātia/z eterna cōtrarietas p tertiā specië regule d. z subdita z nō subdita/qd est impossibile. ¶ Ad vigesimā questionē q̄ querit: differentia/concordantia z cōtrarietas de quo sunt: Respondēdū est q sunt de seipsis/eo quia sunt genera generalissima: vt patet p diffinitiones eoꝝ. Et hoc regula b. testatur: z p̄ma z scda species regule c. z. d. tamen nō dico q contrarietas cadat/siue sit in specie secūda regule c. vel d. eo q est accidens: z accidēs nō habet materiam ex qua sit simpliciter. Nam si haberet/iam esset substātia cōposita ex forma z materia: qd est impossibile. Et hoc patet per tertiam speciem regule d.

Epylog9. ¶ Diximus de prima columna/z dedimus doctrinam de ipsa/per quem modum questiones extrahuntur ab ipsa: z solutiones earum per diffinitiones z regulas. Et sicut fecimus de ipsa/ita pōt fieri de alijs colūnis suo modo. Et questiones quas fecimus de ipsa sunt generales: z possunt applicari ad questiones particulares/descendendo p scalas triāguli viridis: p quas intellect9 est discursiuus/faciendo scientias differentes. Et de hoc damus exemplum in eadem colūna ad soluendum questiones per viginti rationes differentes ratione dictaruz camerarum a quibus extrahuntur.

Utrum mūdus sit eternus.

Solutio hui9 questionis patebit p primā columnam tabule: z potest fieri per alias colūnas/eo q columne sunt colligate. Et primo per primam cameram colūne: z deinde per secundam. z sic per ordinem vsq3 ad cameram vltimam/multiplicando viginti rationes ad eandem questionē/tenēdo de questione negatiuam per diffinitiones z regulas in ipsa columna implicatas.

¶ Doctrina huius artis est q accipiant termini explicati/qui sunt in questione: sicut quando dicitur vtrum mundus sit eternus. In ista questione est eternitas que est terminus explicatus cum sit in prima figura. Et per eternitatem requiritur d. z per d. acquirūtur termini per ipsum d: significati. Et scala que est in angulo d. videlicet contrarietas que est inter sensuale z sensuale: et inter sensuale et intellectuale: z inter intellectuale z intellectuale. ¶ Item per vtrū acquiritur b. z per b. acquiruntur ea que sub eo existunt: vt patet in Alphabeto. Et quoniam volumus applicare in questione c. ipso implicato in questione/acquiritur quicquid c. continet. ¶ Et sic datur doctrina ad applicandum primam columnaz: ad soluendum questionē antedictam. ad inueniendum terminos explicatos z implicatos/applicando ipsos ad propositum: videlicet ad solutionem questionis cum tali modo/q diffinitiones principioꝝ z regule remaneant illese: adiuuando se cum speciebus aliarum regularum: ad dandum doctrinam quomodo homo pōt se iuuare cū alijs. Et primo per primam cameram sic.

De doctrina hui9 artis.

De prima camera B. C. D.

D

lõ.1.de amera).C.D.

Uando queritur vtrum mũdus sit eternus: τ dicimus per b.c.d. ꝙ nõ. Quoniam si esset eternus/sua ratio esset ab eterno producens eternum bonum: τ magnitudo magnificaret illam illam rationez bonam ab eterno/τ in eterno/vt patet per suam diffinitionem: τ eternitas ab eterno τ in eterno/ipsam ꝑductionem durare faceret: τ sic nullum maluz esset in mundo/eo ꝗ bonum τ malũ sunt cõtraria: sed malum est in mundo: vt patet per experientiam. Cõcluditur ergo quod mundus nõ est eternus. ¶ Ulteri⁹ regula b. ponit ꝙ de questione negatiua est tenenda ſm diffinitiões supradictas/τ ſm ꝙ proponimus dicere per regulam c.d. dicendo sic: si mũdus est eternus/sua eternitas est causans tantum durationem malicie quantum durationem boni. quod patet per primam speciem regule c. τ per primam speciem regule d. malum tantum primitiuũ quãtum bonum. Nullus enim dies est primitiuus neqꝫ vltimus. Et per secundaz speciem regule c. τ d. mundus quidẽ est compositus de bono τ malo ab eterno τ in eterno. Et per tertiam speciem regule c. mundus est in eternitate infinitus/τ in bonitate τ malicia finitus. Et per quartam speciem regule c. habet quietem in generabilibus τ corruptibilib⁹: in generabilibus ratione boni: τ in corruptibilibus ratione mali. Et per secundam speciem regule d. diuina eternitas τ sua bonitas necessitant malum: τ quietem: causando eternitatem mundi. τ cuz omnia ista sint impossibilia/patet ꝙ de questione negatiua tenenda est.

De camera B.C.T.B.

lõ.2.de nera C.T.

I mundus est etern⁹/sunt due eternitates differentes: scilicet eternitas dei τ eternitas mũdi. Et sic differentia que est inter sensuale τ sensuale/inter sensuale τ intellectuale/inter intellectuale τ intellectuale ponit quidem tres eternitates generales differentes. Et bonitas ponit ipsas bonas: τ magnitudo magnas: sed hoc est falsuz τ impossibile: eo quia differentia ponit ipsas malas ſm quid: τ sic deficit magnitudo bonitatis. τ per consequens bonitas magnitudinis ponit confusionem: quod est impossibile. Cõcluditur ergo ꝙ de questione negatiua est tenenda.

De camera B.C.T.C.

I mundus est eternus/concordantia innata que est de essentia mũdi inter sensuale τ sensuale τc. est eterna: τ sic sunt tres concordantie τ tres eternitates subalternate generales cum magnitudine bonitatis τ eternitatis: τ cũ duratiõe eterna magnitudinis τ bõitatis: qđ falsum ẽ τ impossibile/eo ꝗ sunt tres contrarietates subalternate τ eis opposite cũ magnitudine malicie τ eternitatis. ¶ Ulteri⁹ ꝑ regulã b. τ ꝑ ħ qđ de diffinitionibus diximus/negatio est tenenda: τ hoc idez patet per primã speciem regule c. τ d. quoniam concordãtia generalissima per suam scalam ponit ꝙ eternitas dei τ eternitas mundi in vno bono cum magnitudine concordant/qđ falsum est: ꝗ contrarietas magna τ eterna hoc impedit. ¶ Itẽ ad idẽ secunda species regule c. τ d. ponit ꝙ si mundus est eternus/ꝙ concordantia bona/magna τ eterna ambit totam essentiam mundi disparatam ab omni contrarietate/quod falsum est. ¶ Ulterius per tertiam speciem regule c. posito ꝙ mundus sit eternus/est essentia mundi eterna cum magnitudine eternitatis/quod falsum est: cum in mundo sit corruptio τ culpa/que sunt effect⁹ magnitudinis τ contrarietatis et malicie. ¶ Ad idem per quartam speciem regule c. cõcordantiã habet magnam bonitatem et eternitatẽ in subiecto in quo est/qđ falsum est: cum subiectum sit habituatum de magna malicia τ eternitate per contrarietatem. ¶ Ad idem per tertiã speciem regule d. significatum est ꝙ mundus sit eternus: et est tantum subditus malicie quantum bonitati: quod non est dicendum: vt manifestum est per diuinam eternitatem/que prima causa est cum magna concordantia bonitatis/durationis τc.

Qõ.3. de camera B.C.T. C.

De camera B.C.T.D.

I mundus est etern⁹/sequitur ꝙ est bona τ magna cõtrarietas eterna inter sensuale et sensuale τc. quod est impossibile. Quoniã cõtrarij fines nõ possunt esse boni cũ ma=

Qõ.4. de camera B.C.T. D.

gnitudine eternā. qꝛ si sit bonitas/est ꝛ ratio quod produceret bonum et malum. Et magnitudo magnificaret bonū ꝛ malum infinite cum eterna contrarietate. ꝛ eternitas faceret durare illā contrarietatem magnam/bonam ꝛ malā. quod est impossibile. ¶ Regula b. dicit ꝙ mundus non est eternus per hoc qđ dictum est de diffinitionibus. Et prima species regule c.d. ponit primitiuas contrarietates bonas/magnas ꝛ eternas. ꝛ secunde species c. ꝛ d. ponunt compositionem bonitatis ꝛ malicie/magnitudinis ꝛ paruitatis/eternitatis/ꝛ temporis ꝛ contrarietatis/atqꝫ concordantie/ quod est impossibile. ¶ Ad idem: tertia species regule c. ponit ꝙ cōtrarietas est bona ꝛ magna in eternitate/ꝛ per consequēs bonitas ꝛ malicia sunt bone ꝛ magne in eternitate/quod est impossibile. ¶ Ad idem per quartam speciem regule c. ꝛ etiā tertia species regule d. habēt dominiuꝫ in eternitate: ꝛ bonitas ꝛ magnitudo habent possessiones eternas super eterna contrarietate/quod est impossibile. Cōcluditur ergo ꝑ predicta ꝙ mundus non est eternus.

De camera B.D.T.B.

Qō.5. de camera B.D.T.B.

Osito ꝙ mundus sit eternus/differentia quidem q̄ est inter sensuale ꝛ sensuale ꝛc. ponit ꝙ sūt tres eternitates bone et eterne/in quib⁹ bonitas est ratio ꝑducens bonum inconfusum ꝛ eternum/ qđ falsum ꝛ inopinabile est. Differētia quidem existens inter sensuale ꝛ intellectuale: scilicet in sorte ꝛ platone/nō fuit ꝑducta ab eterno ꝛ in eterno: eo qꝛ non est. Et simili modo potest dici de brutis corruptis/elementatis ꝛ vegetatis. Supposito ꝙ mundus non sit eternus. Differētia que fuit inter sensuale ꝛ intellectuale/ꝛ sic de aliis hominibus defunctis: potest quidem reduci in eternitatē per resurrectionē cū habitu bono ꝛ eterno a deo per meritum dato. ¶ Item regula b. hoc idē affirmat/ꝛ prima species regule c. nam deus est ens remunerans in eternū. Adhuc prima species regule d. dicit ꝙ eternitas dei simpliciter est primitiua ꝑ eternitatē differentē ab omni tꝑe. Et bonitas quidem ponit talem differentiam bonā. ¶ Scđa species ho regule c. ponit ꝙ in eternitate mundi non est innatū eternare: quia si esset/ multiplicaret extensiue infinitū eternatum/qđ est impossibile. ¶ Ad idē: secunda species d. ponit ꝙ si mundus est eternus/qđ est cū differentia/ipsa tñ eternitate continente in se eternantē/eternatum ꝛ eternare: ex quib⁹ eternitas mūdi est/quod est impossibile. ¶ Ad idē potest dici per secūdam speciē regule c. et tertiam d. ꝙ differētia in eternitate dei ꝛ mundi est bona. qđ falsuꝫ est/eo quia submittit eternitatē dei iniꝰtuꝫ aufert ab ipsa singularitatē eternaꝫ. ¶ Ulteri⁹ quarta species regule c. ponit ꝙ si mundus est eternus/ꝙ habet nimis de similitudine cum deo per infinitaꝫ durationē: qđ est malū eternum ꝛ cōfusuꝫ: ğ ꝛc.

De camera B.D.T.C.

Qō.6. de camera B.D.T.C.

Osito ꝙ mundus sit eternus/eternitas dei ꝛ eternitas mūdi bene quidē cōcordant/quod est impossibile. cū eternitas mūdi in se cōtineat eternā maliciā per corruptioneꝫ ꝛ peccatū: ꝛ hoc apparet satis per regulam b. cū diffinitiōe bonitatis/eternitatis ꝛ cōcordantie. ¶ Ulteri⁹ prima spēs regule c. ponit ꝙ si mundus est eternus sequiꝛ ꝙ sua eternitas est ens vltra qđ non est aliud preiacens ꝑ durationem/ qđ est ꝯ eternitatē dei: vt ptꝫ ꝑ tertiam speciē regule d. que quidem ponit subiectionē que nō potest ꝑducere in nō esse hoc qđ est sibi simile in duratione. Et h̄ etiā affirmaꝛ ꝑ primā speciē regule d. q̄ qđē dicit ꝙ mūdus semꝑ fuit/est ꝛ erit. ¶ Item secūde species regule c. ꝛ d. hoc ponunt. nā substātia mūdi est de eternitate/eternabili ꝛ eternare. Et sic impossibile est ipsum reducere in nō esse. ¶ Ad ideꝫ. tertia species regule c. ponit ꝙ bonitas ꝛ eternitas sunt subdite in eterna contrarietate. Et quarta species eiusdē regule dicit ꝙ habet passionē cum malicia. ergo ꝛc.

De camera B.D.T.D.

Qō.7. de camera B.D.T.D.

I mundus est eternus/sua ꝯrietas innata est bona et eterna: qđ falsuꝫ est. Cōtrarietas eīm eterna est ꝯ bonitatē eternā cū malicia ꝛ ecōuerso. ¶ Un̄ sequiꝛ ꝙ eternitas mūdi est subiectū ex cōtrariis innatis cōpositū. Et hoc ptꝫ ꝑ primā ꝛ scđam speciē regule d. ꝛ ꝑ primā speciē regule c. ꝙ substātia est cōposita ex primitiuis ꝯtrariis et

eternis. Et per secundã speciem regule c. mũdus habet eternaliter innatos/contrariantẽ/ contrariatũ et cõtrariare. Et per quartam speciem regule c. bonitas eterna habet actionẽ in eterna malicia et econuerso: qđ est valde impossibile: cũ regula b. minime ad hoc consentire possit. ¶ Cõcludit ergo q impossibile est q mũdus sit ab eterno.

De camera B.T.B.C.

Qõ. 8. de camera B.T.B.

Si mundus nõ est eternus/ bonitas et differentia existẽtes inter sensuale et intellectuale etc. possunt habere cõcordantiam in euo eterno. Sed si est ab eterno/ nequaq̃: cũ nũq̃ fuerit primus homo neq̃ vltimus erit. Et sic mundus est subiectum confusum in quo bonitas moralis nõ haberet concordantiam ab eterno: neq̃ cõcordãtia in ipso haberet concordantiã ab eterno: neq̃ concordantia in ipso haberet suaz diffinitionẽ: quod patet per euiternam corruptionem/ priuationẽ et culpam/ qđ est contra primam regulam. Et per primam speciem regule c. mũdus est subiectum in quo bonitas nõ habet concordãtiam neq̃ quietem. Et per primã speciẽ regule d. bonitas/ differẽtia/ cõcordãtia sunt primitiue forme et innate a perfectione separate: et mundus est confusus per secundam speciem regule d. Et per secundã speciẽ regule c. habet innatos/ confusiuum/ confusibile et confundere. Per tertiã ꝯo speciem regule d. est aliquod ens dominãs quod ponit mundũ confusum. Adhuc per tertiam speciem regule c. prima causa mundi est mala/ ipsa quidem habente in mundo dominium. Et hoc ratione quarte speciei regule c. quod est impossibile: ergo cõcluditur q mũdus nõ est eternus.

De camera B.T.B.D.

Qõ. 9. de camera B.T.B.

Si mũdus est eternus/ cõtrarietas sua est innata et eterna et substentata in bonitate et malicia/ contra claram differẽtiã: et hoc per eternã et vniuersalẽ scalaz existẽtẽ inter sensuale et sensuale etc. Talẽ quidẽ scalã cõtrarietas nequaq̃ sustinere posset. ¶ Ulterius prima regula cõsentit oĩmode et affirmat q de questione negatiua est tenenda. Ad idez prima species regule c. ponit q si mundus est eternus: q cõtrarietas est impediens omne bonũ diuisum per sensuale et sensuale etc. Et bonitas quidẽ eterna est ens perficiens scalam existentem inter sensuale et sensuale etc. Et differentia existens inter sensuale et sensuale/ est ens distinguens inter bonum et malum. Et iterum per secundam speciem regule d: mundus est compositus ex primitiuis cõtrarietatibus bonis et differentibus. Qđ quidẽ est falsum et manifestũ p primaz speciẽ regule d. Per secundam ꝯo speciem regule c: et tertiam speciem eiusdẽ regule: et tertiaz speciem regule d. patet q mundus est subditus suis partibus innatis. Adhuc per tertiam speciem regule c. est in suis partibus innatis corruptibilibus/ ipso habente, ratiõe quarte speciei habitũ eternum. Et cum omnia sint impossibilia: ergo etc.

De camera B.T.C.D.

Qõ. 10. de camera B.T.C. D.

Si mũdus est eternus/ sua bonitas quidẽ eterna et innata est per scalam de sensuali et sensuali etc. ipsa sua la existente habituata de eterna concordantia atq̃ contrarietate: qđ est impossibile/ ex eo qđ est contra diffinitiões predictarũ rationum. ¶ Ulterius regula b. idez testat negatiue. Adhuc prima species regule c. dicit q mundus est substantia composita ex contrarijs eternis ipso existente corruptibili/ cuz sit eternus: quod est valde impossibile et dissonum rationi. Item prima species regule d. ponit quidem primitiuam corruptionem/ ratiõe primitiue contrarietatis existẽtis inter bonitatem et maliciam. Cõcordantia autem primitiue ponit oppositum/ et scđe species regule c: et d. ponunt q mundus est commixtus ex contrarijs/ vno posito in alio. ¶ Amplius tertia species regule c. dicit q mundus est corruptibilis in sua contrarietate/ et incorruptibilis in sua concordantia/ et bonus in sua bonitate/ et malus in sua malicia. ¶ Ulterius regula d. ponit q mundus est subditus sue imperfectioni p aliquod ens existens extra suam essentiam. Et etiaz est a deo intantum separatus/ q deus bonus nõ est: sed est deus malus: qđ est impossibilissimum: quare etc.

De camera C.D.T.B.

Qõ.11. de camera C.D.T.B.
Osito ꝙ mūdus sit eternꝰ queritur quid est differētia magna sue eternitatis per scalā de sensuali ⁊ sensuali ⁊c. Et respondendū est/ꝙ est ista essentia que ponit eternitatem distinctam inter sensuale ⁊ sensuale per eternantē/eternatum ⁊ eternare:ꝙ est impossibile.quia illa generabilia sunt incorruptibilia/ꝙ est contra eorū diffinitiōes. Regula etiā b.de predict testatur negatiue. Adhuc prima species regule c.ponit ⁊ cōsentit ꝙ diffinitio antedicta est falsa ⁊ impossibilis. ¶ Amplíꝰ prima species regule d.affirmat p̄mitiuas esse corruptiones ⁊ incorruptiones.p magnitudinem/magnas:⁊ p eternitatem/eternas.⁊ p differentiā/differētes siue claras. ¶ Itē secūde species c.⁊ d.ponunt mūdū esse cōpositū ex ipsis. ¶ Adhuc tertia species regule c.dicit ꝙ mūdus est in celo incorruptibilis ⁊ in elementatis corruptibilis/mūdo habēte naturā incorruptibilē ratione quarte speciei regule c.⁊ est incorruptibilis eternaliter cū magna differentia/ꝙ est ꝯtradictio/⁊ etiam contra tertiā speciē regule d.ergo ⁊c.

De camera C.D.T.C.

Qõ.12. de camera C.D.T.C.
I mūdus est eternus:q̄rit̄ ꝗd est magna ꝯcordantia eternitatis sue? Et r̄ndendū est p diffinitiones magnitudinis/ꝯcordantie et eternitatis.p scđam speciem regule c.ꝙ est ens habēs in se innatos eternātē/eternatū ⁊ eternare. ¶ Adhuc p scđam speciē regule c.⁊ p primam ⁊ scđam speciē regule d.ꝙ sit de ipsis ab omni ꝯtrarietate remota.⁊ ꝙ habeat p magnitudinē sic extēsitatē sicut hꝫ per eternitatē infinitā durationē sm quartā speciē regule c.⁊ p tertiā ꝙ sit in magnitudine infinita sicut in eternitate a tertia specie reg̃le d.sepata:ꝙ ē falsū: vt ptꝫ p scalā de sensuali ⁊ sensuali ⁊c.

De camera C.D.T.D.

Qõ.13. de camera C.D.T.D.
Onte sso ꝙ mundus sit eternus:q̄rit̄ ꝗd ē magna cōtrarietas magnitudinis ⁊ eternitatis? Et respondendum est p primam speciem regule c.ꝙ est infinita resistentia inter diuinam magnitudinem ⁊ eternitatem. Et ad hoc testatur prima species regule d. nam diuina eternitas causat infinitam durationem sibi similem:et magnitudo causat magnitudinem celi finitam sibi dissimilem.⁊ per tertiam speciem regule d.magnitudo dei est impedita in suo effectu agēdo:eternitas ꝟo nequaꝗ.vñ sequitur p accidens magna ⁊ eterna cōtrarietas inter diuinam eternitatem ⁊ magnitudinem per secundam speciē regule c.⁊ d.vnde sequitur ꝙ magnitudo dei est in sua eternitate ꝯtrarians ⁊ ecōuerso. Et etiam videt̄ ꝙ diuina eternitas habeat altius posse ⁊ vigorē/ꝗ̄ magnitudo sua:quod est falsum ⁊ impossibile:et hoc probatur per regulam b.et diffinitiones magnitudinis/bonitatis ⁊ eternitatis.ergo ⁊c.

De camera C.T.B.C.

Ato ꝙ mūdus sit eternus: queritur quid sit magnitudo sue differentie ⁊ concordantie? Et respondendum est per primam speciē regule c.d.ꝙ sunt primitiue essentie ⁊ eterne ab omni contrarietate separate.⁊ per secundā speciem regule c.d.est compositus ex ipsis absq̄ cōtrarietate:quod est impossibile/vt apparet per scalā de sensuali ⁊ sensuali ⁊c. Que quidem scala/est propria passio mundi cum tertia specie regule d.que ponit ꝙ mundus sit subditus corruptioni ratione ꝯtrarietatis habentis in mundo magnam ⁊ eternam actionem. ¶ Nec autē regula b ⁊ diffinitiones predictorū principiorum sustinere nō possent.ergo ⁊c. Qõ.14. de camera C.T.B.C.

De camera C.T.B.D.

I mundus est eternus:queritur quid est magna contrarietas sue differētie? Et est respondendum per primam speciem regule c.d.ꝙ est illa scala existēs ē īter sensuale ⁊ sensuale ⁊c.habituata simpliciter de contrarietate composita per secundam speciem regule c.d. Solutio qua differētia coessentialis mundi est subdita.et p tertiam speciem regule c.d. contrarietas est actiua in differentia.et per quartam speciem/contrarietas habet actus eternos simpliciter:ꝙ est impossibile/vt est manifestum per scalam sensualis ⁊ sensualis ⁊c.⁊ etiam per regulam b.⁊ diffi- Qõ.15. de camera C.T.B.D.

nitiones dictorum principiorum ergo ꝛc.

De camera C.T.C.D.

Quo. 16. de camera C. T.C.D.

Posito q mūdus sit eternus querit qd est magna distantia existens inter suam magnam concordātiā ꝛ ꝯrietatē? Et rñdēdū est per primā speciem regule c.d. q est illa forma que causat contradictionē: qd apparet per scalam eternam existentē inter sensuale ꝛ sensuale ꝛc. eo qȝ cōiungit se in eternitate que est simplex principium/in quo sunt composita per scdam speciē regule c.d. Et vnū quidem principiū est subditum alteri/per tertiā speciē regule d. et secunda ꝛ tertia species regule c. ponūt magnam distantiam ꝛ eternā: cum concordantia ꝛ contrarietas sint opposite in subiecto/vna habente in alia contrariam naturā p quartam speciem regule c. Et qȝ eternitas mundi ponit sibi coessentialem contradictionem/que quidē contradictio minime pōt esse. Concluditur ergo q mundus non est eternus.

De camera D.T.B.C.

Quo. 17. de camera. D.T.B.C.

Dato q mūdus sit etern⁹: q̄rit de quo ē sua eternitas? Rñdendū est per primā speciem c.d. q est de primitiuis infinitis ꝛ finitis differētijs/cōcordātijs in scala sensualis ꝛ sensualis ꝛc. substentatis. Eternitas q̄dē quo ad suū genus/est infinita duratio ꝯrietatis atqȝ cōcordātie que sunt in scala quo ad genus earū: ꝛ sunt finite in extensitate/ꝗtitate atqȝ habitu ꝛ situ: ꝛ in eternitate sunt eterne. vñ sequit̃ p scdam speciē regule c.d. q mūdus est cōposit⁹ ex partib⁹ infinitis ꝛ finitis/eternitate habente dominationē p quartā speciē regule c. ꝛ p oēs alias partes īnatas que finite sunt. ¶ Adhuc habet subiugationē per tertiā speciem regule d. qd est falsum ꝛ impossibile/ꝛ etiā cōprobat̃ per regulā b. ꝛ per diffinitiones antedictorū principiorum. ergo ꝛc.

De camera D.T.B.D.

Quo. 18. de camera D.T.B.D.

Si mūdus est eternus: querit̃ de quo sunt sue ꝯrarietates ꝛ differentie innate et sibi coessentiales/q̄ sunt ꝓprie passiones eius in scala sensualis ꝛ sensualis ꝛc. substentāte? Et respondendū est p primā speciem regule c.d. q sunt de primitiuis ꝛ eternis differentijs/ꝛ contrarietatibus que componuntur per secundam speciem regule c.d. ipsis habentibus dominationē et subiugationē p quartā speciem c. ꝛ p tertiam speciē d. vna ratione siue principio existēte in alio subiecto eterno/sicutvn⁹ punctus naturalis in alio puncto ex quibus linea est continua ꝛ cōposita: qd est falsum ꝛ impossibile. ꝛ etiam est manifestū per regulam b. ꝛ per diffinitiones principiorum ergo ꝛc.

De camera D.T.C.D.

Quo. 19. de camera D.T.C.D.

Posito q mūdus sit etern⁹: q̄ritur de quo sunt sue naturales ꝛ sibi coessentuales concordantie ꝛ ꝯrarietates per scalam de sensuali ꝛ sensuali ꝛc. designate: et similiter queritur de quo sunt sue morales concordātie ꝛ contrarietates? Et respondendū est per primā speciem regule d. q sunt de seipsis: ꝛ per primam speciem regule c. eternitas est ens ex contrarijs compositum: qd ꝓꝫ per secundā speciem regule c.d. ipā habente in seipsa concordantē/contrariantem ꝛ eternantē: ꝛ concordatum/contrariatū ꝛ eternatū: concordare/contrariare ꝛ eternare: quod quidē est ponere oppositum in obiecto. Et mundus est in partibus suis corruptibilibus ꝛ incorruptibilibus/vt est manifestū per tertiam speciem regule c. ipsa habente p quartā speciē eiusdē regule infinitas in numero reuolutiones/multiplicādo infinitum numerum ꝛ eternū/mundo existente in infinito/quiete ꝛ labore/qd est falsum et impossibile: ꝛ hoc ꝓbatur p regulā b. et diffinitionē eternitatis ꝛ concordantie ꝛ cōtrarietatis. Concluditur ergo satis manifeste q mūdus nō est eternus.

De camera T.B.C.D.

Quo. 20. de camera. T.B.C.D.

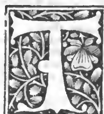
Si mūdus est eternus: queritur virum sue differentie/concordantie ꝛ contrarietates sint eterne? Et respondēdum est q sic/vt patet in secunda figura per triangulū viridem. ¶ Nam priuata vniuersali differentia/cōcordantia atqȝ cōtrarietate/mundus quidē nō haberet ex quo esset. Et sic patet per secundā spe-

ciem regule d.ꝛ c.ꝙ mundus est ex par=
tibus p̄mitiuis ad aliquem finem eter
num ordinatis per differentiam ꝛ cōcor
dantiam ꝛ nō ex partibus p̄mitiuis or
dinatis ad alique finem eternum p̄ dif=
ferentiam ꝛ contrarietatem. Et sic diui
na eternitas est causa mundi ꝛ nō cau=
sa. Et per secundam speciez regule c.d.
mundus est compositus ꝛ nō compositꝰ
ipso habente per quartam speciem par
tes innatas ꝛ nō innatas. Et per tertiaz
speciem regule c. est in fine ꝛ nō in fine.
Et per tertiam speciem regule d. mun=
dus est subditus deo ꝛ nō subditus/ne=
cessitatus ꝛ nō necessitatus/ꝛ a contin=
gentia remotus ꝛ cū contingentia con=
iunctus: ꝛ sic est ꝛ non est. ¶ Et cū oīa
ista sint contradictoria/falsa et impossi
bilia: quod patet per regulam ꝛ diffini=
tiones antedictorum principiorū. De=
monstratum est ergo satis euidenter ꝙ
mundus non est eternus. ¶ Probauimꝰ
mundum esse nouum/per quam proba=
tionem est necessarium deū esse/cū mū=
dus nō possit seipsuz causare atq̄ dedu
cere de nō esse in esse: quia si sic/iā esset
Correlarium. antequā esset/qđ est contradictio. ¶ Inue
nimus ergo deum esse cum sua gratia ꝛ
benedictione ex qua inuentione gaudea
mus valde/ex eo ꝙ habebimus eē post
mortem ratione sue magne bonitatis et
iusticie ꝛ charitatis.

Cōclusio. ¶ Data est ḡ doctrina practice istius
artis/videlicet per quem modum intel=
lectus descendit ad particularia multi=
plicando viginti rationes ad vnā ꝛ ean
dem conclusionem / miscendo principia
ꝛ species regularū/cum quibus mixtio=
nibus ꝛ inuentionibus fiunt solutiones
questionum. Et hoc exemplificatum est
per primam columnam: ꝛ similiter exē=
plificari potest per secundam ꝛ tertiaz
Generale subiectum huꝰ artis. ꝛc. per ordinem. ¶ Et in isto passu appa
ret: per quez modum intellectus habet
generale subiectum: scilicet tabulam hu
ius artis ad inueniendū media de qua=
cunq̄ materia sint/posito ꝙ sciatur qđ
dicitur per nomen/de quibus ꝛ cū qui=
bus scilicet medijs fit cōclusio que quidē
media sunt subiectum huius artis.

¶ Finis q̄nte ꝑtis p̄ncipalis huiꝰ opis.

Sexta pars principalis De euacuatione tertie figure.

Ertia figura est diuisa in triginta sex cameras vt in ipsa patet: et in qualibet camera sunt implicate duodecim ꝓpositiones ꝛ viginti quattuor questiones et Rubrica sexte partis. solutiōes earū. ¶ Et vocamꝰ euacuare/ Euacuare quid est. quando extrahimꝰ propositiones/ꝛ que
stiones/ꝛ solutiones earuz: ꝛ de impli=
catione ad explicationem ipsam deduci
mus doctrinam/dando artificialiter et
practicaz huius artis. Sicut enī h̄ solue
mus questiōes cū principiorū diffinitio=
nibus ꝛ speciebus regularum/sic potest
artista huius artis cuz ipsis questiones
soluere peregrinas/supposito tñ ꝙ arti
sta sciat quid dicitur per nomen.

De camera B.C. tertie figure

N camera ista primo facie
mus propositiones mutan
do subiectum in predicatū:
deinde faciemus questiōes
ꝛ sicut exemplificabimꝰ de Prima camera que est: B.C.
duodecim ꝓpositionibus camere b.c. ita
potest exemplificari de alijs cameris cō
tentis in ista tertia figura. Et postmo=
dum solutiōes faciemus ꝓbādo p̄ tres
propositiones in qualibet camera. Et si
cut de illis exēplū dabimus/ita pōt dari
de alijs ꝓpositionibus cōtentis in eisdē
cameris. ¶ De primo igitur dicendū est
sic. ¶ Unde sciendum est ꝙ in tertia figu
ra intellectꝰ euacuat cameras/eo quia
abstrahit ab ipsis tantū quantum pōt/
recipiēdo a qualibet camera ea que lit=
tere significant/ꝛ applicet illa significa
ta ad propositum. Et sic ipse intellectꝰ
facit se applicatiuū/inuestigatiuū ꝛ in=
uentiuum. Et de hoc dabimꝰ exēpluz de
vna camera ꝯtinēte duodecim ꝓpositio
nes supradictas. Et sicut sequitur de illa/
ita sequet̄ de alijs. Et hoc sic. ¶ De ca=
mera b.c. intellectus haurit duodecim
ꝓpositiones dicēdo sic. Bonitas est ma=
gna/bonitas est differens/bonitas est
cōcordans. Magnitudo est bona/magni
tudo est differens/magnitudo est cōcor=
dans. Differentia est bona/differentia
est magna/differentia est concordans.
Cōcordātia est bona/ꝯcordantia est ma
gna/ꝯcordātia ē differēs. ¶ Factis istis
xij. ꝓpositiōibꝰ mutādo subiectū in p̄di
catū ꝛ ecōuerso/hec camera est euacua=

ta ipsis propositiõib⁹. Deinde euacuet eaȝ duodecim mediis/eo q̄ cõsistit iter subiectũ ꝛ predicatũ cum quibus conueniunt genere aut specie. Et cuȝ illis mediis intellectus faciet se disputatiuuȝ ꝛ determinatiuum. Et ista media supradicta extrahuntur a duodecim propositionibus supradictis: vt cũ dicitur. omne id qđ magnificaṫ a magnitudie/ē magnũ: sed bonitas est id quod magnificatur a magnitudine: ergo bonitas est esse magnuȝ. et sic de aliis. ¶ Facta ista euacuatione/intellectus euacuet ipsam cameram viginti quattuor questionibus: eo quia in qualibet propositione sunt due questiões implicate. Et hoc sic. Bonitas est magna. Utrum bonitas sit magna? Quid est bonitas magna? Bonitas est differens. Utrum bonitas sit differens? Quid est bonitas differens? Bonitas ē concordans. Utrum bonitas sit concordans? Quid est bonitas ꝯcordans? Magnitudo est bona. Utruȝ magnitudo sit bona? Quid est magnitudo bona? Magnitudo est differens. Utrum magnitudo sit differẽs? Quid est magnitudo differens? Magnitudo est cõcordãs? Utrũ magnitudo sit concordãs? Quid est magnitudo concordans? Differẽtia est bona. Utrum differentia sit bona? Quid ē differẽtia bona? Differẽtia est magna. Utrum differentia sit magna? Quid est differentia magna. Differentia est concordans. Utrũ differentia sit cõcordãs? Quid est differentia concordans? Cõcordantia est bona. Utrum cõcordantia sit bona? Quid est concordantia bona? Cõcordantia est magna. Utrum concordantia sit magna? Quid est ꝯcordantia magna? Concordantia est differens. Utruȝ concordantia sit differens? Quid est cõcordantia differẽs. ¶ Facta ista euacuatione questionũ/deinde intellectus euacuet cameram cum diffinitionibus bonitatis et magnitudinis/ ꝛ cum tribus speciebus/differentie ꝛ concordantie: vt patet in scđa figura. ¶ Deinceps euacuet cameram cum tribus speciebus regule b. ꝛ cũ quattuor specieb⁹ regule c. ꝛ expedita ista euacuatione intellectus postmodum soluat questiones p̄dictas i illa euacuatione/sequendo ꝯditiões camere/affirmãdo aut negando. Et sic intellectus expellit a camera dubitationes/et consistit in illa quietatus/ꝛ etiã cognoscit se valde generalem ꝛ artificiatum/et de magna scientia habituatuȝ. ¶ Modo autem solutiones faciem⁹ probando per três propositiones/vt sequamur ordinẽ prelibatũ. Et hoc sic. Bonitas est magna. Utrũ bonitas sit magna? Et respondendum est q̄ sic. Quod patet per diffinitionem magnitudinis/ et per primã speciem regule c. que dicit q̄ magnitudo est ens ratione cuius bonitas est magna. Et per secundam speciẽ regule c. visum est q̄ bonitas magna ē eo q̄ habet coessentiales bonificatiuũ/ bonificabile et bonificare / cum quibus habet magnã naturam ꝛ quieteȝ: vt patet per quartã speciẽ regule c. ꝛ per tertiã speciẽ eiusdẽ regule est in differẽtia ꝛ concordantia cũ diffinitionibus earũ/ distinguendo ꝛ cõcordando: ꝛ hoc intra suum genus et suã essentiam ex quibus oritur moraliter bonitas magna. Probatũ est ergo q̄ bonitas est magna. Et ad hoc quidẽ testatur regula b. ¶ Queritur quid est bonitas magna? Et respondendum est per primam specieȝ regule c. q̄ bonitas magna/est illa essentia que per secundã speciẽ regule c. continet in seipsa distinctos ꝛ cõcordãtes/ bonificantem/bonificatum/ ꝛ bonificare: qui quidem sunt de sua essentia ꝛ natura/cum quibus habet per quartã speciem proprias actiões/passiones ꝛ act⁹: cum quibus per tertiaȝ speciẽ fit mota moraliter: tunc quomodo est magna ratio bono/ q̄ producat de seipsa magnuȝ bonuȝ. ¶ Absq̄ omnibus istis/ bonitas non potest esse intẽse ꝛ naturaliter magna. neq̄ etiã esse de genere substãtie. ¶ Queritur vtruȝ bonitas sit differẽs? Et respõdendũ est q̄ sic: vt patet in ãgulo secunde figure: et etiam per differentiam bonitatis. Bonitas enim non esset ratio bono/ q̄ p̄duceret bonuȝ: nisi esset differentia/siue nisi haberet naturã differentie: neq̄ etiam differentia posset causare omnes naturales cum propriis ꝛ naturalibus passionibus. Et hoc probat regula b. et etiam c. Et hoc per primam speciem. quoniã nisi bonitas esset differens / iam non posset fieri de ipsa ista diffinitio / bonitas est ens cui proprie competit bonificare. Et per secundam speciem/bonitas est relatiua naturaliter. Et per tertiam/bonitas est habitus: vnus inter istud sensuale ꝛ illud sensuale: et alius habit⁹ inter istud sensuale ꝛ illud intellectuale ꝛc. Ulterius p quartam speciem eiusdem regule/bonitas habet vnam naturaȝ in isto lapide: et aliam in illa planta ꝛc. ¶ Queriṫ qđ est bonitas differens? et respondenduȝ est per primaȝ speciẽ q̄ bonitas est illa ratio cum qua bonificans distinguit a

seipso bonificatum et bonificare. Adhuc per secundā/bonitas differens est illud ens quod habet in se coessentiales et naturales relationes/tota essentia bonitatis existente in quolibet relato cum simplicitate. Ulterius per tertiā speciē/bonitas differēs est in pluribus habitib' specie differētibus diffusiua. Una nāq3 est in auro: alia vero i rubisso etc. Ad idē per quartam specie3/bonitas differēs habet vnum habitum in vno subiecto: alium in alio/ vt per regulam b.c. probatum est. ¶ Bonitas est concordans. Utrum bonitas sit concordās? Et respōdendu3 est ꝙ sic/per primam speciem. Nisi enim esset concordās/iam nō esset ratio bono ꝙ produceret bonum in sua specie. Et per secundam specie3/nisi bonitas esset concordans/sui quide3 relatiui carerent concordantia: quod esset sibi malum: et essent contra suam naturam et suum genus. Ad idem per tertiā speciē ratione concordantie bonitatis/ est bonitas iter sensuale et sensuale/ habitus bonus concordatiuus/diffusiuus. Ad idem per quartam speciē/ bonitas cum sua concordantia habet naturam diffusiua3 inter sensuale et sensuale etc. Et hoc per diffinitionem bonitatis et cōcordantie/et per regulam b. demōstratu3 est. ¶ Queritur quid est bonitas cōcordans? Et respondendum est per primam speciem regule c. ꝙ bonitas concordans est illa essentia in qua concordāt proprie bonificans/bonificatum et bonificare. Et hoc probabile est per secundā speciem. Ad idem per tertiam/bonitas concordans est illa forma qua vnus hō et alius homo sunt ide3 specie. Ad ide3 per quartam speciem/bonitas concordans est illa natura cum qua vnus homo bonus habet concordantiam bona3 cum alio naturaliter siue moraliter.

De camera B.D.

Secunda camera d B.D.

Bonitas est durans. Utrum bonitas sit durans? Et respondendum est ꝙ sic/per diffinitionem durationis: et hoc idem per suam diffinitionem/et per angulos b.c. designatos in secunda figura. Et hoc probat regula b. et similiter regula d. per oēs suas diffinitiones: sicut per primam per quā est primitiua: vt cu3 dicitur: bonitas h3 res relatās et sibi coessentiales cum quibus in sua natura durat/et hoc probat secunda species d. Si enim bonitas esset de bonificatiuo/bonificabili et bonificare: impossibile quidem esset ꝙ haberet naturam durandi per se. Et per tertia3 speciem regule d. bonitas quidem ē durabilis quo ad se substantialiter/et etiā durant accidētia bona influxa ab ipsa: et hoc naturaliter et moraliter. ¶ Queritur bonitas durans de quo est? Et respondendum est per primam specie3 ꝙ est de seipsa/eo ꝙ habet primitiuos relatiuos ex quibus est: quod patet per secundam speciem d. Ad idem: bonitas ē subdita suo toti in quo est. Et hoc probatum est per regula3 b. ¶ Bonitas est differens. De ista aute3 camera iam superius dictum est in camera b.c. ¶ Bonitas durans de quo est? Et respondendum est per species regule d. vt supra significatum est. ¶ Bonitas est cōtrarians. Utrum bonitas sit contrarians? Et respondendum est ꝙ sic: vt patet per scalam de sensuali et sensuali etc. Et ad hoc testantur diffinitiones bonitatis/differentie et contrarietatis: et per regula3 b. ¶ Ad idem: bonitas contrarians de quo est? Et respondendum est ꝙ est de pluribus habitib' bonis: sicut de caliditate/frigiditate/humiditate et siccitate/ponderositate et leuitate/ generatione et corruptione: et huiusmodi. Et hoc per primā speciem verum est. Per secundam vero speciem regule d. bonitas contrarietatis est per accidens/ sicut in elemento in quo elementa contrariantur per contrarias qualitates. Per tertiam vero speciem visum est ꝙ contrarietas que est accidens/est subdita bonitati substantiali sicut instrumentū cause efficienti.

De camera B.E.

Tertia camera de B.E.

Bonitas est potens. Utrū bonitas sit potens? Et respondendum est per diffinitiōes bonitatis atq3 potestatis ꝙ sic/eo quia potestas est ens ratione cuius bonitas potest existere et agere. Et nisi bonitas esset potens/iam non posset esse ratio ꝙ bonus produceret bonū. Et etiam regula b. affirmat ꝙ bonitas potens est. ¶ Bonitas quare est potēs? Et respondendum est per primam speciem regule e. eo quia ē de coessentialibus bonificatiuo/ bonificabili et bonificare. Et sic bonitas vt agens et potēs

bonificat bonificabilia peregrina i suo bonificabili intrinseco: que quidem bonificabilia peregrina/non sunt de genere/neqꝫ natura bonificabilis intrinseci ipsius bonitatis. Per secundã vero speciē/bonitas est potens vt alie essentie ex ipsa sint habituate. et hoc per regulam b. visum est. ¶ Bonitas est differēs ad hoc iam responsum est in camera b.c. ¶ Bonitas est principians: vtrum bonitas sit principians? Respondendum ē ꝙ sic/per suaꝫ diffinitionem: eo quia ē ratio bono qđ producat bonum. ⁊ hoc probat diffinitio principij ⁊ differentie per scalam de sensuali ⁊ sensuali ⁊c. in quibus bonitas est principium generale a quibus descendit bona differentia existens inter istam plantam et illam. Et sic de bono principio causali ⁊ accidentali. et hoc affirmat regula b. ⁊ pria species regule e. ex eo ꝙ bonitas est p suũ bonificatuꝫ/bonificabile ⁊ bonificare. et p secũdã speciē bõitas est: vt alia pncipia sint sub ipsa bona habentia bonos habitus per ipsam bonitatem.

De camera B.F.

uarta mera ꝺ .F.

Bonitas est scibilis. Utrũ bonitas sit scibilis? Et respondendũ est ꝙ sic: quod patet per regulam b/⁊ per scalaꝫ differentie existentie inter sensuale ⁊ sensuale ⁊c. et etiam p tres species medij deductas in essentiaꝫ bonitatis/cum quibus intellectus cognoscit discretas relatiões naturales ex qbus bonitas hꝫ continuã q̃titatē. et diffinitio medij hoc probat. ¶ Utrum bonitas sit differens? Et respondendũ est ꝙ sic: vt probatum est in camera b.c. ¶ Bonitas est mediabilis. Utrum bonitas sit mediabilis? Et respondenduꝫ est ꝙ sic: qm differētia declarat ꝙ in bonitate ē bonificare medium existēs inter bonificantē ⁊ bonificabile. Aliter enim bonitas non posset esse ratio bono quod produceret bonum/neqꝫ haberet motũ naturalem. neqꝫ etiam relationes reales. Et hoc est satis probabile p regulaꝫ b. ¶ Bonitas quãtũ est scibilis? Et respõdendum est ꝙ tantum quantũ medium naturale siue morale intrare põt ipsam bonitatem per scalam existentem inter sensuale ⁊ sensuale cum diffinitione bonitatis/differentie/sapientie ⁊ medij. ⁊ hoc testatur regula b. ¶ Bonitas quãtũ est differētiabilis? Et respondenduꝫ est ꝙ tantum quantũ ipsa est diffusa p cameras tertie figure ratiõe mixtionis principiorũ habituatorum de bonitate. ¶ Bonitas quantuꝫ est mediabilis? Et respondendum est ꝙ tantum quãtũ medium ipsam intrare potest quo ad diffinitione medij/bonitatis/sapientie ⁊ differentie: vt probatum est per regulaꝫ b. Et per primã ⁊ secũdam speciē regule f. eo quia bonitas quo ad suã essentiã/hꝫ continuã quãtitatē: et quo ad suas relationes habet quãtitates discretas a differentia causatas.

De camera B.G.

Quinta camera ꝺ B.G.

ista camera est valde vtilis.

Onitas est amabilis. Utrũ bonitas sit amabilis? Et respondendũ est ꝙ sic: vt patet per diffinitionem bonitatis ⁊ finis/⁊ regulam b. et scalã sensualis ⁊ sensualis ⁊c. ¶ Utrũ bonitas sit differentiabilis? Et respondendũ ē vt supra dictum est. ¶ Bonitas est finibilis. Utruꝫ bonitas sit finibilis? Respondendum est ꝙ sic. Nã si nõ esset finibilis/iam non esset rõ bono qđ pduceret bonum/neqꝫ per differētiam esset ratio clara habens rationes naturales ⁊ intrinsecas/⁊ morales extrinsecas: et sui termini essent malicia ⁊ priuatio/qđ est falsum ⁊ impossibile. et hoc affirmat regula b. cum diffinitione bonitatis/differentie atqꝫ finis. et similiter scala de sensuali ⁊ sensuali ⁊c. ¶ Qualis bõitas est amabilis et differentiabilis ⁊ finibilis? Et respondenduꝫ est ꝙ bonitas substantialis est amabilis per suas ꝓprias passiones innatas et relatas/⁊ per differentiam declaratas/et per finē quietatas. Et est alia bõitas moralis siue accidentalis/sicut bonitas voluntatis/magnitudinis ⁊c. Et similiter bonitas iustitie/sapientie ⁊c. ¶ Qualis differentia bonitatis est amabilis? Et respondendum est ꝙ est illa que ponit in bonitate intrinsecas relationes et passiones. Et extra ponit relationes morales. et hoc per scalam sensualis ⁊ sensualis probatum est. ¶ Qualis finis est amabilis? et respondenduꝫ est ꝙ ē summus finis qui est prima causa ⁊ proprius finis bonitatis naturalis et etiam moralis. Et sic ꝺ fine differētie sine qua scala sensualis ⁊ sensualis ⁊c. vniuersum quieꝫ esse non potest: ⁊ esset priuatio/disparatio/ratione cuius priuationis mundus quidem non haberet esse. Nam ad destructio-

nem partiũ sequitur destructio totius. Et hoc per regulam b. significatũ est/ et etiam per regulam g.

De camera B.H.

Sexta camera de B.H.

Onitas est virtuosa. Utrum bonitas sit virtuosa? Et respondendum est q sic: qd patet per diffinitionẽ bonitatis/virtutis et maioritatis. et per scalã differentie existentis inter sensuale ⁊ sensuale ⁊c. Et similiter per scalam maioritatis existentis inter substantiam ⁊ substantiam ⁊c. et hoc per secũdã regulã b. affirmabile est. ¶ Utrum bonitas sit differens? Et respondendum est sicut prius. ¶ Bonitas est maior. Utrum bonitas sit maior? Et respondendum est q sic: nam bonitas magis bona est per substantiã q̃ per accidens. ⁊ per relationes substãtiales minores q̃ accidentales. et bonitas maior est in vno subiecto q̃ in alio sicut i scala sensualis ⁊ sensualis. et i scala maioritatis existentis inter substantiam ⁊ substantiã ⁊c. ¶ Bonitas quomõ est virtuosa? Et respondendum est q ẽ virtuosa tunc quando suum esse est/sed moraliter est virtuosa tunc quando est habituata habitu iusticie et prudentie ⁊c. et hoc per diffinitiões bonitatis/virtutis/maioritatis/differentie: et per regulam b. demonstratum est. ¶ Bonitas quando est differentiabilis? Respondẽdum est tunc quãdo est suum esse. ⁊ hoc per differentiam que ponit reales relationes sine quib⁹ non potest habere naturam. et etiam tunc est differentiabilis quando est moralis. Unus namq̃ habitus est per iusticiã: alius vero p prudẽtiam ⁊c. et per diffinitiones antedictorum principiorum probatũ ẽ. ¶ Bonitas quando est maior? Et respondendum est q tunc quando substantialiter et non moraliter. Adhuc est maior tunc quando est habituata de virtute morali existente in practica/q̃ quando non est in practica. Ulterius est maior quando agit cum charitate q̃ quando cũ iusticia. et sic illud idem iudicium est de agere substantiali et de agere accidentali. Et hoc per regulam b. probabile quidem est.

De camera B.I.

Septima camera B.I.

Onitas est vera. Utrũ bonitas sit vera? Et respondendũ est p regulã b. q sic. et similiter p diffinitionẽ bonitatis/virtutis/differẽtie ⁊ equalitatis. Si eñ bonitas non esset vera/tã bonitas non esset ratio bono qd pduceret bonũ: neq3 veritas posset ponere hoc in vero: neq3 enim differentia posset intrare inter bonificantẽ/bonificabile et bonificare veraciter: neq3 eq̃litas haberet subiectũ i quo quiesceret/ipsa existente inter cõcreta bonitatis: ⁊ sic esset destructa scala de sensuali ⁊ sensuali ⁊c. et silr scala de substãtia ⁊ substãtia ⁊c. et mund⁹ absq3 ipsis scalis minime potest esse/qd est impossibile. ergo bonitas est vera essentia ⁊ p se existẽs. ¶ Bonitas ẽ differẽs. Utrũ bõitas sit differẽs? et ẽ respondendũ sicut prius dictũ est. ¶ Bonitas est equalis. Utrũ bonitas sit equalis? Respondendum est q sic. quod patet per regulã b. ⁊ per diffinitiones antedictorum principiorum. Nam bonitas est ratio bono, qd producat bonum: ⁊ veritas ponit hoc in vero cũ differentia ⁊ equalitate/ad hoc vt bonitas existat equaliter diffusa inter veros bonificantem/bonificatum/bonificare: ⁊ per scalas d sensuali ⁊ sensuali ⁊c. ⁊ de substantia ⁊ substantia ⁊c. in secũda figura designatas. ¶ Bonitas vera vbi est? et respondẽdum est per primam speciẽ regule c.d. q ipa est in seipsa/cũ ipsa sit primitiua essentia quo ad suũ genus. et etiam per secũdam speciem regule c.d. est in suis bõis ⁊ veris concretis. et est in veritate/differentia ⁊ equalitate: sicut habitus in habituato. et etiam in scala de sensuali et sensuali ⁊c. et in scala de substantiali et substãtiali ⁊c. et h affirmãt regl'e b.i.k.

De camera B.K.

Octaua camera d B.K.

Onitas est gloriosa. Utrum bonitas sit gloriosa? Et respondendũ est q sic. et hoc pbant regule b.k. et diffinitiones bonitatis/glorie/differẽtie ⁊ minoritatis: vt patet in scala de sensuali ⁊ sensuali ⁊c. et in scala d substãtiali ⁊ substãtiali ⁊c. Gloria q̃dem est ipsi bonitati q habeat distincta concreta/bona ⁊ gloriosa/q̃ sint de suo genere ⁊ natura/cum quibus quiescat/⁊ sit disparata ɔfusiõe ⁊ minoritate. ¶ Utrũ volũtas sit differẽs? et rñdẽdũ ẽ q sic sicut superi⁹ est pbatũ. ¶ Bonitas ẽ minor. Utrum bonitas sit minor? et respõ=

dendū est ꝙ sicut patet in scala sensua
li ⁊ sensuali ⁊c. ⁊ in scala substantiali et
substātiali ⁊c. Bonitas quidē est minor
in lapide ꝙ̄ in plāta. ⁊ in planta est mi
nor ꝙ̄ in bruto. ⁊ in colore minor ꝙ̄ in vi
dere. ⁊ in videre minor ꝙ̄ in intelligere
⁊ sic de alijs. Et hoc per regulam b.K.
affirmabile est. ¶ Bonitas gloriosa quo
modo est? Et respondendum est/ ꝙ bo=
nitas gloriosa habet modū per differen
tiam que ponit ꝙ ipsa sit vna essentia
substantialis ab omnibus alijs distin=
cta: ⁊ ꝙ habeat res differentes substan=
tiales que sint de suo genere ⁊ natura/
cū quibus habeat naturā intrinsecam ⁊
in quiete positā. Et h̄ quidez gloriosum
est ei/ ipsa existente in gloria: ⁊ gloria in
ipsa bonitate. ⁊ habet modum moralez
in causando habitꝰ morales distinctos/
bonos et gloriosos. Et ad hoc testantur
regule b.K. ¶ Bonitas cum quo diffe=
rēs est? Respondendū est/ ꝙ differēs est
per seipsam/ ⁊ cū differentia que ponit
ꝙ ipsa essentia sit distincta ab omnibus
alijs essentijs que nō sunt de sua specie
⁊ natura. Et est alius modus cū quo bo
nitas est differens: videlicet cum suis re
latiuis sibi coessentialibus ⁊ substantia
libus cum quibus causat bonitates acci
dentales. Et hoc significatum est in sca
la sensuali ⁊ sensuali ⁊c. ⁊ in scala sub=
stantiali ⁊ substantiali ⁊c.

De camera C.D.

Nona camera que est C.D.

Agnitudo est eterna. Ma=
gnitudo eterna q̄d est? Re=
spondendū est per diffini=
tionez magnitudinis/ eter=
nitatis/ concordātie ⁊ ꝯtra
rietatis: dicēdo sic. Magni=
ficatio eterna est ens habēs in se ꝑ pri=
mam ⁊ secūdā speciē regule c.d. concre=
ta magna/ infinita ⁊ eterna/ atq̧ primi=
tiua. Et per tertiam speciez regule c.d.
dicta concreta sunt existentia cum infi=
nita magnitudine concordantie ⁊ etiaz
contrarietate/ atq̧ ab omni subiectione
separata/ ⁊ quolibet cōcreto existēte in
alio cōcreto. ¶ Tota quidē essentia eter
nitatis existit in quolibet predictoꝝ con
cretorum. ⁊ similiter totū esse concordā=
tie/ ⁊ quodlibet in alio suum numerum
distinctum habet ab alio/ tribus concre
tis existentibus pro vna essentia/ ⁊ non
pro pluribus. ¶ Magna concordantia
quid est? Magna ꝯcordātia est illa essen
tia que stat per secundam speciem regu
le c.d. ⁊ per tertiam speciez regule c. est
in alio tota essentia ꝯcordantie/ ⁊ quod=
libet concretū ꝯcordantie est tota essen=
tiā concordantie. Et etiā est domina om
nium aliarum concordantiarum accidē
talium siue peregrinarū. ¶ Magna cō=
trarietas quid est? Respondendū est/ ꝙ
est illa forma que causat corruptiōes in
eleuatis/ ⁊ causat habitus priuationis:
videlicet iniuriam/ luxuriam ⁊c. ¶ Que
ritur/ magnitudo eterna/ magnitudo cō
cordans et magnitudo contrarians de
quo sunt? Et respondendum est per hoc
quod dictum est superius: vt patet bene
intuenti. ¶ Et hoc facimꝰ isto modo cau
sa alleuiationis: ⁊ vt tedium non gene=
retur in intellectu addiscentis/ propter
replicationem.

De camera C.E.

Decima camerá/ q̄ est C.E.

Agna potestas q̄d est? Re=
spondendum est/ ꝙ est ens
in quo magnitudo ⁊ pote=
stas conuertuntur. Et hoc
per primam speciem regu
le c. significatuz est. Et per
secundam speciez regule c.e. magna po
testas est/ eo quia habet cōcreta forma
lia et sibi coessentialia: scilicet magnifi=
cantem/ possificantem/ magnificatum/
possificatum/ ⁊ magnificare ⁊ possifica=
re. Et hoc per secundam speciez regule
c significatum est: et etiam per primam
e. Per tertiam vero speciez regule c. est
in alijs essentijs ad hoc vt per ipsaz pos
sint existere ⁊ agere. Per quartam au=
tem habet actiones ⁊ passiones agendi
et patiendi in subiecto appropriato.
¶ Adhuc per secundam speciem regule
e. magna potestas est vt omnia alia a se
sint possibilia magnifice: et hoc ꝓbatur
per diffinitionem magnitudinis ⁊ pote=
statis. ¶ Magnitudo est concordans. q̄d
est magna concordantia? Respondendū
est per hoc quod dictum est in camera c.
d. Magnitudo est magnum principiuz.
Quid est magnum principium? Ad q̄d
dicendum est/ ꝙ est ens in quo magni=
tudo ⁊ principium conuertuntur absq̧
omni materia ⁊ accidente. et hoc per se=
cundam speciem regule c. ⁊ per primaz
e. significatum est. Sed magnificās ꝑn
cipians est/ vt sit magnificatum princi=
piatum: ⁊ q̄d ab vtroq̧ procedat magni
ficare/ principiare cum diffinitione ma=
gnitudinis/ potestatis/ concordantie et
principij. ¶ Magna potestas/ magna

concordantia ꝛ magnũ principiũ quare sunt? Et respondẽdũ est ꝙ sunt per hoc qđ significatum est per species regule c. e. ꝛ per diffinitiones antedictorum principiorum.

De camera C.F.

Undecima camera que est de C.F.

Magnus intellectus est. Quid est magnus intellectus? Respondendum est ꝙ est ens in quo magnitudo ꝛ intellectus conuertuntur. Et hoc per primã speciẽ regule significatum est. Adhuc magnitudo intellectus est ꝙ habeat cõcreta sibi coessentialia ꝛ relatiua: scȝ intelligentem/intelligibile, ꝛ intelligere/cũ quibus hȝ naturam discretiuã: ꝛ ꝙ sua essentia sit continua ꝛ indiuisibilis. Et hoc p scđam speciẽ regule c. significatũ est. ¶ Ulterius magnitudo intellectus est: vt in suã essentia sint oia intelligibilia/ꝛ hoc p tertiaȝ speciem regule c. significatum: est vt ipse intellectus magnifice sit practicus. Adhuc per quartã speciẽ intellectus est: vt habeat relationẽ generalem ad oia/sicut intellectus qui intelligit hoc ꝛ illud: ꝛ ꝙ habeat intelligibile in quo intelligat hoc ꝛ illud: ꝛ cũ ipsis sit practicus et particularis ꝛ successiuus/ꝛ p scalaȝ de sensuali ꝛ sensuali ꝛc. ꝛ per scalam medij coniunctionis ꝛc. ¶ Magnitudo concordans quid est? Respõdendum est per hoc qđ dictũ est in camera c.d. ¶ Magnitudo est medians. Quid est magnũ medium? Ad qđ respondendũ est per scalam medij ꝛ per scalam concordantie: et per primam ꝛ secundam speciem regule c.f. Sine istis nãqȝ medium magnuȝ minime posset esse: ꝛ etiaȝ absqȝ tali medio/magnitudo esset vacua ꝛ ociosa: ꝛ similiter sine tali magnitudine/medium nõ posset esse magnum. Et qđ verum sit quod antedictum est/probatum quidẽ est per diffinitiones principiorum ꝛ species regularum/ꝛ etiam per scalas supradictas/in quibus intellectus est successiuus ascendendo ꝛ descendẽdo/scientias acquirendo ꝛ habituando. ¶ Queritur. Magnitudo intellectus quãta est? ꝛ quãta est sua cõcordantia ꝛ sic de suo medio? Et est dicendũ ꝙ tãtus est/quãtus significatus est. Per hoc aũt qđ dictum est de sua magnitudine ꝛ cõcordãtia et medio in paragraphis positis in camera c.f. dimittimus homini bene speculanti antedicta/ꝛ scienti artem istaȝ. Et hoc facimus causa breuiloquij.

De camera C.G.

Duodecima camera que est de C.G.

Magna voluntas quid est? ꝛ per primam speciem regule c. respondẽdum est: ꝙ est ens in quo oia magna sunt amabilia: ꝛ per secũdã speciem regule c. ꝛ per primã g. hȝ magnũ amantem/amatũ ꝛ amare formaliter: in quo amato/est actiuus formaliter cũ amare. ꝛ per quartam speciẽ habet omnia amabilia in se. ꝛ per secundam speciem g. causat habitus amabiles appropriatos de genere qualitatis. Et pbabile satis est per diffinitionem magnitudinis/voluntatis / concordantie atqȝ finis: ꝛ per scalas c.g. in secũda figura positas. ¶ Magna concordantia quid est? et respondendum est per hoc qđ superius dictum est de ipsa. ¶ Magnus finis qđ est? ꝛ respondendũ est per primaȝ speciem regule c. ꝙ magnus finis est illud ens quod in essentia magnitudinis habet suas proprias relationes: videlȝ detãtem/quietatum ꝛ quietare: in quo detato proprio ꝛ intrinseco/omnia quideȝ quieicibilia peregrina siue appropriata sunt quietata: ꝛ hoc per primam ꝛ secundam speciẽ regule c. significatuȝ est: ꝛ etiã per diffinitiones principiorum camere c.g. ¶ Qualis volũtas est magna ꝛ qualis cõcordantia ꝛ qualis finis? Ad istam questionem respondẽdũ est p hoc qđ supradictum est. Solutiones eniȝ in hoc qđ dictũ est supra/sunt implicate: ꝛ artificialiter psũt explicari ad ꝓpositũ.

De camera C.H.

Decimatertia camera que est de C.H.

Magnitudo ẽ virtuosa. Queritur. Quid est magna virtus? ꝛ respondenduȝ est ꝙ est ens distinctũ magnifice a corruptiõe ꝛ peccato: ꝛ hoc p primã speciẽ regule c. significatum est. Adhuc per secũdã speciem. ¶ Magna virtus est illa que habet in se virtuosos/magnificantem/magnificatũ ꝛ magnificare naturaliter et substantialiter relatos extra ipsuȝ ꝛ in ipso existentes. ¶ Per tertiam autẽ speciem/virtus magna est illa que est causa magnarũ virtutum in tempore positarũ. ¶ Amplius per quartã speciẽ/virtus magna est illa que habet dominiuȝ supra alias virtutes quemõ sunt de suo genere ꝛ natura. ¶ Magna concordantia quid est? Respondendum est sicut sa

perius dictum est. ¶ Magnitudo est maior magnitudo: maior quid est? Respondendum est ꝙ est illa substantia que distat magis a paruitate et minoritate ⁊ accidente. Adhuc per secundam specieȝ regule c. est ens habens in se maiores / magnificantem / magnificatum ⁊ magnificare. Amplius per tertiam speciem est in alijs essentijs maior dominus in quibus per quartam speciem habet quicquid vult. Et hoc quod dictum est ꝑ camerã c.h. probabile quidẽ ẽ satis. ¶ Magnitudo virtuosa quando est? Et sic de magnitudine concordantie et maioritatis? Respondẽdũ est ꝙ ẽ anteꝗ̃ tempus ⁊ mot⁹ sint: et hoc per omnes species regule c.h. probabile est.

De camera C.J.

Decimã quarta camera de C.J.

Agnitudo est vera. magnitudo vera quid est? Respondendum est ꝙ ẽ illa substantia que magis distat a falsitate et ab accidente ipsa habẽte per secundam speciẽ regule c. veros / magnificatum / magnificabile / magnificare / extra locum ⁊ i loco existentes infinite / sine ꝯtradictione. ¶ Adhuc per tertiã speciẽ est causa causans magnitudines veras in loco existẽtes ⁊ nõ falsas / tam substãtiales ꝗ̃ accidentales. ¶ Amplius per quartã speciẽ habet in omni subiecto nouo magnas et veras actiones. Et hoc per diffinitiones pricipioꝝ camere c.i. vt per regulas ꝓbatum est. ¶ Magna cõcordãtia quid est? Respondendũ est sicut prius: sed si queratur quid sit cõcordãtia maior? Respondendũ est ꝙ est substãtia maior habens in se substantiales ⁊ maiores relationes ab omnib⁹ accidẽtibus remotas. ¶ Magna equalitas est. Quid ẽ magna equalitas? Respondendũ est ꝙ est substantia habẽs in se sua relatiua ab omni maioritate, ⁊ minoritate segregata. Adhuc per secũdã speciem est cã omniũ maioritatũ ⁊ minoritatũ relatarũ / ipsa existente in loco / non collocata ⁊ extra locũ infinita. Adhuc per quartã specieȝ habet in loco quicquid vult. Et hoc probabile est ꝑ regulã ⁊ per diffinitiones principioꝝ camere c.i. ¶ Magna virtus / magna cõcordãtia / magna equalitas vbi sunt? Respondendum est ꝙ sunt in seipsis per secundam specieȝ regule c. Et per tertiã sunt in alijs subiectis causatis ab ipsis. Et sic de prima et quarta specie suo modo. Et hoc idem intelligendum est per species regule i. suo modo.

De camera C.K.

Decimã quinta camera de C.K.

Agna gloria / queritur quid est? Respondendũ est ꝙ est illa substãtia que magis distat a prauitate ⁊ pena: ⁊ est ens habens in se per secundam speciem regule c. gloriosos / magnificantem / magnificatum ⁊ magnificare. Per tertiam speciẽ est causa in omnib⁹ substantijs ⁊ accidentib⁹ peregrinis. Et per quartam speciem habet magnã gloriam in magno gloriato: ⁊ ecõuerso. Et sic de magnificare ⁊ gloriari. Et hoc per regulas c.K. Et diffinitiones principioruȝ camere c.K. affirmabile ẽ. ¶ Magna concordantia quid est? Respondenduȝ ẽ sicut prius. Sed si queratur: magna concordantia glorie quid est? Respondendũ est ꝑ omnes quattuor species regule c. ꝙ ipsa est hoc quod per ipsas significatum est. Et ad hoc testantur diffinitiones magnitudinis concordãtie atqȝ glorie. ¶ Magna minoritas qd ẽ? Et respõdendum est ꝙ ẽ accidẽs magis circa non ens ꝗ̃ substantia. Item est ens non habens relatiua sibi coessentialia per secũdam speciem regule c. Sed per accidẽs tñ sunt aliq̃ magnitudĩes substantiales: vt patet i scala sensuali ⁊ sensuali ⁊c. sibi coniuncta scala de substantia ⁊ substantia ⁊c. Et hoc probatum est per regulas c.K. ⁊ per diffinitionẽ minoritatis. ¶ Magna gloria quomõ est? Et sic de magna concordantia? Respondendum est ꝑ tertiam speciem regule c. ipsis relationib⁹ existentibus vna in alia magnificando / glorificãdo ⁊ concordando ab omni minoritate segregatis. ¶ Magna gloria cum q̃ ẽ. Et sic de magna ꝯcordãtia? Rñdẽdũ est ꝙ ẽ cũ magnificãte / glorificãte ⁊ ꝯcordante / magnificato / glorificato ꝯcordato / magnificare / glorificari ⁊ cõcordare: ⁊ etiã cũ ꝯuersiõe idẽtitatis essentie / substantie ⁊ nature / ipsis tribus relatiuis ꝑ secundam speciem regule c. ⁊ quolibet ꝑ se distincto ab alio per suum numeruȝ. ¶ Adhuc est magna gloria / et sic de magna concordantia cum scala sensuali et sensuali ⁊c. et similiter cum scala substãtiali et substantiali ⁊c. Sed ista non est in tãto magna sicut prima. eo quia p̃ma causa est. alia vero secunda.

De camera D.E.

Decima sexta camera que est D.E.

Duratio potens per primam speciē regule d. de quo est? Respondendū est: ꝙ est de se ipsa/cū sit primitiua quo ad suā essentiā z potestatē: q̄ dat ei posse vt possit existere z agere. Et per scdam speciē regule d. queritur/duratio potens de quibꝰ est? Respondendū est: ꝙ est de suis relatiuis z de relatiuis potestatis. Et p terciā speciem eiusdē regule queritur: duratio potens cuius est? Dicendum est ꝙ est substantialis/duratiōis z potestatis cum sit habitus cum quo duratio z potestas substantiales phit durare. ¶ Duratio contrarietatis de quo est? Respondendum est ꝙ est de primitiuis qualitatibus z veritatibus z vitijs que durant/ eo quia possunt durare. ¶ Duratio principiorum de quo est? dicendum/ꝙ est de primitiuis durationibus/et primitiuis principijs duratione cōicante suā essentiam principio/z principio cōmunicāte suā essentiam duratiōi. ¶ Potestas q̄re durat? respondēdū est ꝙ durat ex eo qz est de potente/durante z durabili z possibili durare/z posse in subiecto composito in quo sunt. ¶ Cōtrarietas potestatis quare durat? dicendū est ex eo qz est de ɔtrarijs relatiuis habituata/z de duratione z potestate in subiecto composito in q̄ sunt. ¶ Principia potestatis quare durant? Dicendum est ꝙ durant ratione relatiuorum substantialium habituatorꝫ de gñe duratiōis z potestatis.

De camera D.F.

Decima septima camera q̄ est D.F.

Duratio scibilis de quo est? Et respondēdum est ꝙ est de duratiuo intellectiuo/durabili z intelligibili/durare et intelligere. ¶ Duratio cōtrarietatis de quo est? z dicendum est/ꝙ est de durare/cōtingere z mensurare/ratione continue durationis. ¶ Duratio quanta est? respondendū est/ꝙ est tanta quanta est sua essentia/z sunt sua concreta. ¶ Duratio ɔ̄rietatis quāta est? Respōdēdū ē ꝙ est tāta quāte sunt ɔ̄rietates siue moralitates in subiecto in quo sunt. ¶ Duratio mediū quāta est? dicendū est ꝙ est tanta quāta sunt durare z mediare existentia inter duratione mediantem durabile z mediabile.

De camera D.G.

Decima octaua camera/que est D.G.

Duratio amabilis de quo ē? Rñdendum est ꝙ est de speciebꝰ peregrinis in durabili z amabili deductis z ipsis ¶ Duratio ɔtrarietatis de quo est? Et ē rñdendū sicut prꝰ. ¶ Duratio finis de quo ē? z rñdendū ē ꝙ est de quietante/siue quietare/z durare vltra que nō extendit appetitus. ¶ Duratio voluntatis qualis est? z respondēdū est ꝙ est talis q̄lis est p correlatiua substantialia: que quidē sunt de genere durationis volūtatis ex quibꝰ oriunt̄ proprie passiones. appropriate ꝓo passiōes sunt ille de quibꝰ subiectū est habituatum z assituatū. ¶ Contrarie duratiōes quales sunt? z est dicendū ꝙ sunt tales quales durant in subiecto ɔtrariando. Durabiles fines quales sunt? et est rñdendū ꝙ sunt tales qualis appetitꝰ per ipsas est habituatꝰ/in tantum ꝙ extra ipsas nō appetit habere quietem.

De camera D.H.

Decima nona camera/que est D.H.

Duratio virtuosa de quo ē? Et respondendū est/ꝙ est de seipsa z de virtute substantialiter aut accidentaliter. ¶ Duratio ɔtrarietatis de quo est? Et est dicendū sicut prꝰ. ¶ Duratio maioritatis de quo est? Et rñdendū est/ꝙ est de maiori durāte/durabili z durare: z maiorificāte/maiorificabili z maiorificare. ¶ Duratio virtuosa qñ est? z dicendū est/ꝙ est tunc qñ est in speciebꝰ d. z h. realiter. ¶ Duratio cōtrarietatis qñ est? Et est respondendū ꝙ est tūc qñ sunt generatio z corruptio siue cōtrarie qualitates/siue contrarij mores in subiecto in quo sunt. ¶ Duratio maioritatis qñ est? Respondendū est ꝙ est tunc quādo potentie siue substantie habent actus.

De camera D.I.

Uigesima camera/q̄ est D.I.

Duratio est vera. querit̄/duratio vera de quo est? z est respondēdum p primā speciē d. ꝙ est de seipsa/eo qz duratio est principiū primitiuū. et ṽitas silr q̄ ad suū genꝰ p scdam spēm d. est de suis correlatiuis. ¶ Duratio ɔ̄rietatis de q̄ est? z est dicēdū ꝙ est sicut prius. ¶ Duratio equalitatis de q̄ est? z est dicendū ꝙ est de durante/coequāte z durabili/coeq̄bili z durare. coeq̄

re. ¶ Duratio veritatis vbi est? Et est respondendum ꝙ est in omnibus speciebus i. ¶ Duratio contrarietatis vbi est? Et est dicendum ꝙ est in subiecto in quo sunt contrarie qualitates habentes contrarios actus. Et est in disputatione in qua sunt disputātes. ¶ Duratio equalitatis vbi est? Et respondendum est ꝙ est in correlatiuis per secundam speciez c. et d. significatis. Et est in modalitate et instrumentalitate.

De camera D.K.

Uicesima prima camera de D.K.

Duratio ē gloriabilis. ¶ Duratio glorie de quo est? Et respondendū ē ꝙ est de durante/durabili et durare/et gloriante/gloriabili et gloriari. ¶ Duratio contrarietatis de quo est? Dicendum sicut prius dictū est. ¶ Duratio minoritātis de quo est? Et est respondendum ꝙ de durante/minorificante / durabili/ minorificabili/ et durare et minorificare. ¶ Duratio glorie quomodo est? Et dicēdū ē ꝙ ē per modum per quem duratio et gloria agūt in durabili et glorificabili et ipsa itrante actiuis. et durabile et gloriabile habent modum passiuum sub duratione et gloria. et durare et gloriari hn̄t modū neutralē processum ab actiuis et passiuis. ¶ Duratio contrarietatis quomodo est? Et respondēdum ē ꝙ est per modum quez habent qualitates /vna existente in alia. ¶ Duratio minoritatis quomodo est? et respondendum est ꝙ est per modum duratiōis/diuisiōis et corruptiōis. ¶ Duratio glorie cum quo est? Dicenduz ē ꝙ est cū relatiuis duratiōis et glorie. ¶ Duratio contrarietatis cum quo est? et dicēdū ē ꝙ ē cum partibus contrariantibus suas similitudines influētibus. ¶ Duratio minoritatis cum quo est? et est dicendum ꝙ cum relatiuis diuisiue in subiecto de corruptione habituato.

De camera E.F.

Uicesima secūda camera d E.F.

Potestas est scibilis. Quare potestas est scibilis? Respōdenduz est ex eo quia intellectus habet sua correlatiua/et potestas similiter: et ita vno principio comunicāte alteri suā essentiam et naturā/inde sequitur ꝙ potestas est scibilis. ¶ Queritur quare potestas est principium? et dicendum ē ad hoc vt alia principia possint existere et agere. ¶ Queritur quare ē mediabilis? et respondendum est, vt suum posse sit i medio potentis et posīti/ cum quo posse sint coniuncti. ¶ Sapientia est potens: q̄tū est potens? Ad quod dicendum est ꝙ est tantum potens quantum potestas se cōmunicat et se diffundit in ipsa. ¶ Principium q̄tum est? et respondendum ē ꝙ est tantum quantum medium intrat. ¶ Queritur: medium q̄tum est? Dicēdum ē ꝙ est tantuz q̄te sunt sue species in subiecto in quo sunt.

De camera E.G.

Uicesima tertia camera de E.G.

Potestas est amabilis. Quare est amabilis? Dicendum est ex eo ꝙ causat ꝙ voluntas sit potens in existendo et agendo. ¶ Potestas quare est principium? et respōdēdum ē sicut prius. ¶ Potestas quare quiescit? et respondendum est ex eo quia quo ad suuz genus potest existere et agere. ¶ Potestas qualis est? Dicendum est ꝙ vna est propria sicut sua possibilitas/alia est appropriata sicut sua amabilitas. ¶ Principium quale est? Respondendum est ꝙ ē vnum principiuz quale/substantialiter/ aliud vero accidentaliter. et substantiale habituatuz est de accidentali. ¶ Finis qualis est? Respondendum est ꝙ vnus finis est perfectiuus/alius terminatiuꝰ et alius priuatiuus: vt patet in scala secunde figure.

De camera E.H.

Uicesima quarta camera de E.H.

Potestas est virtuosa. Quare est virtuosa? Dicendum est ex eo qz in virtute est assituata/ et ex virtute habituata. ¶ Potestas est maior. Quare ē maior? Dicendum est ex eo quia habet maiora relata et in maiori fide q̄escit. ¶ Potestas quare est in tempore? dicendū ē quia in tempore et cuz tempore fuit creata et in tempore est suus actus. ¶ Potestas quando est? Dicendum est ꝙ est tūc quando est causa vt alia principia possint existere et agere. ¶ Principiuz quādo est? Dicendum est ꝙ est tunc quādo sua primitiuitas est/et quando habet sua correlatiua etc. ¶ Maioritas quando est? Dicedum est ꝙ est tunc quando potentie habent maiores actus siue effectus.

Uigesima quinta camera q̃ est E.I.

c/°.

De camera E.I.

Otestas est vera. Quare ẽ vera? dicendū est quia de veritate & suis speciebꝰ est habituata. ¶ Potestas quã do & quare est principium? dicendum est sicut prius.

¶ Potestas quare habet equalitatem? Respondendū est/ꝙ habet equalitatem cū in suis correlatiuis sit situata. ¶ Potestas vbi est? dicenduз est/ꝙ est in suis correlatiuis & in veritate ex qua est habituata. ¶ Principium vbi est? respondẽ dum est/ꝙ est i suis correlatiuis: & est in potestate/cum per ipsam possit existere & agere. Et est in veritate/eo quia in veritate est habituata. Et est in equalitate/cum sua correlatiua sint equalia.

¶ Equalitas vbi est? dicenduз est/ꝙ est in suis correlatiuis intrinsecis potestatis/ principij & veritatis.

Uigesima sexta camera/que est E.K.

De camera E.K.

Otestas est gloriosa. Querit quare est gloriosa? Respondendū est/ex eo quia habet sua correlatiua substãtialia in quibus gloria est impressa & habituata.

¶ Potestas quare est principium? Respondendum est sicut prius. ¶ Potestas quare est minor? et dicendum est ex eo quia in minoritate sunt sua correlatiua assituata/& ex ipsa habituata ratiõe cuius causat diuisiones/& minus qđ est de genere minoritatis/sicut maius qđ est de genere maioritatis. ¶ Potestas quomodo est? respondendū est/ꝙ est ꝑ modum modalitatis/quando de modalitate est habituata. ¶ Principium quomodo est? Respondendū est/ꝙ est ꝑ moduз quem habet in suis correlatiuis ex quibus est/ipso habente modū cū sit habituatum de potestate cū qua põt principiare. Et sic de gloria cū qua habet modum gloriandi/quãdo in suo intrinseco principiabili/principiat entia peregrina que non sunt de suo genere. ¶ Minoritas quomodo est? Respondendum est ꝙ suus modus est participare cū diuisione/inanitione/corruptione et annullatione. ¶ Potestas cum quo est gloriosa? Dicendum est/ꝙ est gloriosa cum gloria/sicut gloria est potens cum potestate. ¶ Principiū cū quo est? Dicendū est/ꝙ est cum suis correlatiuis & cum potestate sine qua esse nõ põt. ¶ Minoritas cum quo est? dicendū est/ꝙ est cū diuisione & corruptione & inanitione.

De camera F.G.

Uigesima septia camera/que est F.G.

Apiẽtia est amabilis. Querit quãtū est amabilis? Respondendum est ꝙ tantum est amabilis quantū voluntas est scibilis/eo ꝙ equalia correlatiua habẽt. ¶ Mediū est amabile. querit quantum est amabile? Dicẽdum est ꝙ tantū est amabile q̃tū in voluntate est amare per coniungere & mensurare. ¶ Finis q̃tum est scibilis? Respondendū est ꝙ tantū est scibilis quãtū sciẽtia in fine est quiescibilis. ¶ Queritur qualis scibilitas est propria passio intellectus? Dicendū est ꝙ illa ꝑ quam intellectus habet intrinsecã passionẽ in qua sunt gentre intelligibilitates siue species peregrine/ipsis positis in genere intelligibilitatis ꝑ secundam specieз g. ¶ Quale est medium propriū? Respõdenduз est/ꝙ est mediabile in quo sunt mediabilitates peregrine siue appropriate. ¶ Queritur qualis est proprius finis intellectꝰ? dicẽdū est/ꝙ ẽ res itellecta in ꝓpria intelligibilitate quietata.

De camera F.H.

Uigesima octaua camera/que est F.H.

Ntellectꝰ ẽ virtuosus. Querit quãtū est virtuosus? dicendū est/ꝙ est tantū quãtum est de virtute habituatus. ¶ Mediuз intellectus q̃tum est virtuosũ? dicẽdū est/ꝙ est tantū q̃tuз sua scala mediј est habituata. ¶ Maioritas intellectus quãta est? et rñdẽdū est/ꝙ est tãta quãtum intellectus trãsit in attingẽdo obiecta cū maiori intelligere. ¶ Intellectꝰ qñ est virtuosus? Rñdendū est/ꝙ est tũc qñ de virtute naturali & morali est habituatus. ¶ Uirtus qñ est mediata? Respondenduз est/ꝙ tunc est qñ virtus intrat mediū rõne cuiꝰ introitus/virtꝰ consistit in medio. ¶ Maioritas qñ est intellecta? dicendū est/ꝙ est tũc qñ intellectꝰ attingit essentiã & actum virtutis.

De camera F.I.

Uigesima nona camera/que est F.I.

Ntellectus est verus. Querit q̃tū est verꝰ? dicẽdū est/ꝙ quãtū existit inter intellectiuū & intelligere. ¶ Equalitas intellectꝰ quanta est?

Et est rñdendū/ꝙ est tanta quanta sua correlatiua ex quib⁹ est. ¶ Ueritas intellect⁹ vbi est: dicēdū est/ꝙ est in suis correlatiuis/eo qȝ de veritate habituata ⁊ situata sunt. ¶ Equalitas intellect⁹ vbi est: dicēdū est/ꝙ ē i suis correlatiuis extra que equalitas sua esse nō potest.

De camera F.K.

Trigesima camera/que est F.K.

Intellect⁹ est gloriosus. q̄rit̄ q̄ntū est gloriosus: dicēdū ē/ꝙ est tantū q̄ntū sua correlatiua de gloria sunt habituata ⁊ in gloria dotata. ¶ Dedū intellect⁹ quātū est gloriosum: dicēdū est ꝙ tantū q̄ntū mensurat gloriā in intelligendo. ¶ Minoritas itellect⁹ quāta ē: dicēdū ē/ꝙ est tāta q̄ntū itellect⁹ de ipsa habituat⁹ est. ¶ Intellect⁹ quō intelligit: dicēdū ē/ꝙ ē p modū sensitiue ⁊ imaginatiue cū quib⁹ est coniunct⁹: q̄uē modū hȝ imponēdo species peregrinas in suo ꝓprio intelligibili. ¶ Intellectus quō mēsurat suū intelligere: et respondēdū est ꝙ mēsurat ipsum habēdo modū agendi ⁊ patiendi in attingendo obiecta. ¶ Intellectus quō hȝ minus intelligere: et rñdendū est/ꝙ est p modū credendi/eo qȝ credere nō est de suo genere. Item hȝ minus intelligere qñ de minori modalitate est habituatus. ¶ Intellectus cū quo intelligit: dicendū ē/ꝙ cū intelligere ⁊ cū speciebus sensitiue ⁊ imaginatiue/ipsis specieb⁹ impressis in suo ꝓprio intelligibili. ¶ Intellect⁹ cuȝ quo ꝯiungit species sensitiue ⁊ imaginatiue: dicēdū est/ꝙ est cū suo intelligere. ¶ Intellect⁹ cū quo hȝ min⁹ intelligere: dicēdū est/ꝙ est cū ꝓpinq̄tate ⁊ vicinitate ignorantie/⁊ cū ociositate intellectus voluntatis ⁊ memorie.

De camera G.H.

Trigesima prima camera/q̄ est G.H.

Uoluntas est virtuosa. q̄rit̄ qualis voluntas est virtuosa: dicēdū est/ꝙ est illa q̄ a peccatis est separata ⁊ ex virtutib⁹ ē habituata. ¶ Uolūtas in quali fine quiescit: dicēdū est/ꝙ in summo fine p scdam speciē g. Et in suo ꝓprio fine p primā speciē/tñ cū appropriato fine q̄ est sibi instrumentū. ¶ Qualis volūtas est maior: Rñdendū est/ꝙ est illa q̄ habet maius amare/⁊ maiorē amantem/⁊ maius amabile/⁊ etiā q̄ hȝ maiorē habitū virtutis/bonitatis ⁊c. ¶ Uoluntas qñ habet maiorē virtutē: dicēdū est/ꝙ est tūc qñ diligit maiorem virtutē. ¶ Uolūtas qñ habet maiorē quietē: dicendū est/ꝙ est tūc qñ diligit maiorem amatū cum maiori amare. ¶ Uolūtas qñ est maior: dicēdū est/ꝙ ē qñ hȝ maius amare in fine ⁊ in virtute.

De camera G.I.

Trigesima secūda camera/que est G.I.

Querit̄ qualis voluntas est vera. Et respōdendū est/ꝙ est illa q̄ hȝ sua correlatiua vera ⁊ verā bonitatē/magnitudinē ⁊c. ¶ Uolūtas in quali fine deficit: dicēdū ē/ꝙ i fine pfecto ⁊ vero. ¶ Eq̄litas volūtatis q̄lis ē: dicēdū ē ꝙ ē talis q̄lia sunt sua correlatiua assituata et habituata. ¶ Ueritas vbi ē amabilis: dicendūȝ est/ꝙ est in amabilitate/q̄ est ꝓpria passio voluntatis. ¶ Uolūtas vbi est equalis: dicēdū est/ꝙ ē in suis correlatiuis ⁊ in correlatiuis equalitatis. ¶ Uoluntas vbi quiescit: dicēdū ē/ꝙ est in suo fine/⁊ in fine voluntatis.

De camera G.K.

Trigesima tertia camera/q̄ est G.K.

Uoluntas est gloriosa. Querit̄ qualis volūtas est gloriosa: dicendū est/ꝙ est illa q̄ habet correlatiua ex gloria habituata. ¶ Finis voluntatis qualis est: dicēdū est/ꝙ suus finis est bonus. ¶ Minoritas voluntatis qualis est: dicēdū est/ꝙ est talis quale est min⁹ velle habituatū de minori veritate ⁊ gloria. ¶ Uoluntas quō est vera: ⁊ rñdendū est/ꝙ est p modū quē hȝ in diligēdo veritatē. ¶ Uoluntas quō quiescit in fine: dicēdū est/ꝙ est per modū quē hȝ in diligēdo verū ⁊ gloriosum fineȝ. ¶ Uolūtas quō se ꝓlongat a minoritate: dicēdū est/ꝙ p modū obiectandi amatū/maiorē verū ⁊ gloriosum. ¶ Uolūtas cū quo est gloriosa: et rñdendū est/ꝙ est cū suis correlatiuis ex gloria habituatis. ¶ Uolūtas cū quo quiescit: Et est rñdendū ꝙ cū volente ⁊ volibili intrinseco: ⁊ cū velle ponit volibilitates peregrinas i suo ꝓprio volibili. ¶ Uolūtas cū q̄ est i minoritate: dicēdū est ꝙ cū minori velle ⁊ cū minori bonitate ⁊c.

De camera H.I.

Trigesima quarta camera q̄ est H.I.

Uirtus est vera. Querit̄ quādo est vera: ⁊ dicendū est/ꝙ est tūc quādo causat veras virtutes. ¶ Uirtus quando est maior: ⁊ est dicenduȝ/ꝙ

tūc est quādo causat maiores virtutes. ¶ Uirtus quando est equalis? dicēdum est/ꝙ tunc est quādo causat virtuosum intelligere/recolere ꝛ amare. ¶ Uirtus vbi est vera? Respondendū est/ꝙ in veritate extra quā nō potest esse vera. ¶ Uirtus vbi est maior? dicēdum est/ꝙ est taꝫ in substantia ꝙ̄ in accidente. ¶ Uirtus vbi est equalis? dicēdū est/ꝙ est in suis correlatiuis substantialibus q̄ de equalitate sunt habituata.

De camera H.K.

Trigesimaquinta camera q̄ est H.K.

Irtus est gloriosa. Querit̄ quando est gloriosa? dicendum est/ꝙ est tunc quādo in suis correlatiuis gloria est impressa. ¶ Gloria quādo est maior? dicendum est ꝙ est tunc quando habet maius gloriari. ¶ Uirtus quando est equalis? dicēdū est/ꝙ est tunc quando causat equaliter intelligere/recolere ꝛ amare. ¶ Gloria quomodo est virtuosa? Respondendum est/ꝙ est per modum quē habet induendo sua correlatiua de virtute. ¶ Gloria quomodo est maior? dicendū est/ꝙ est per modū quem habet in causando maiorem actum. ¶ Gloria quomodo est minor? dicendum est/ꝙ ē per modū quem habet in causando minorem actū. ¶ Uirtus cum quo est gloriosa? et est respondendum/ꝙ ē cum gloria ex qua ē habituata. ¶ Maioritas cum quo est gloriosa? Respondendū est/ꝙ cum maiori actu glorie. ¶ Minoritas cum quo est gloriosa? dicendū est/ꝙ est cum minori actu sibi appropriato/ex gloria habituato.

De camera I.K.

Trigesimasexta camera/ q̄ est I.K.

Eritas est gl'iosa. q̄rit̄ vbi est gloriosa? Et ē rñdēduꝫ ꝙ est ī suis correlatiuis ī gloria collocatis siue assituatis. ¶ Ueritas vbi est equalis? Rñdēduꝫ ē ꝙ in suis correlatiuis substātialib⁹ extra que minime pōt hr̄e equalitateꝫ. ¶ Ueritas vbi est minor? Rñdēdū ē/ꝙ est in minori habitu ꝛ actu. ¶ Ueritas quō est gloriosa? et est rñdēdū ꝙ per modū queꝫ hꝫ in causando verū ꝛ gloriosum actū. ¶ Ueritas quō ē equalis? Respondēdū est/ꝙ ē p̄ moduꝫ quē habet in suis correlatiuis substātialiter equalib⁹. ¶ Uolūtas quō est minor? Respondendū est/ꝙ est p̄ modum quem habet in causando minorem actum. ¶ Ueritas cū quo est gloriosa? dicendum est/ꝙ est cū quiete quam habet in gloria ꝛ ī suis correlatiuis. ¶ Ueritas cum quo ē equalis? et est respondenduꝫ ꝙ cū equalitate suoꝝ correlatiuorum et suorum habituū. ¶ Ueritas cū quo ē minor? dicendum est/ꝙ ē cum accidente sicut est maior cum substantia.

¶ Diximus de euacuatione tertie figure/ꝛ sicut euacuauimus ipsam cū p̄positionibus ꝛ questionib⁹ in ipsa nolatis: sic pōt artista huius artis euacuare cameras p̄ oēs p̄positiones ꝛ q̄ones ipsi catas in cameris: de quib⁹ nō sum locutus rōne p̄lixitatꝯ quā euitare volum⁹. Nā quelibet camera hꝫ.xij. p̄positiōes ꝛ.xxiiij. questiones. ¶ Ulterius dixumus ꝙ quelibet camera est generalis ad q̄ones particulares: videlꝫ ad questionem factam de deo/de angelo ꝛc. ¶ Ulterius dicimus ꝙ qui bene sciret doctrinā quā dedim⁹ in ista tertia figura/p̄ totā q̄deꝫ artē generaliter sciret practicare. Cōclusio.

¶ Finis sexte partꝪ p̄ncipalis hui⁹ op̄is.

Septima pars principalis De multiplicatione quarte figure.

Septime partis p̄ncipalis Rubrica.

Igurā quidem istam quinqꝫ modis tractabim⁹ Primo multiplicādo plures ratiōes ad eandē cōclusionē. ¶ Scdō ad inueniendum plura media cuꝫ quibus fiunt ɔclusiōes sylogizādo. ¶ Tertio modo tractabimus de p̄positionib⁹ maioribus ꝛ minorib⁹. Quart⁹ modus est de cognitiōe fallaciarū. ¶ Quint⁹ modus ē/quō p̄ istā sciam faciliter addiscunt̄ alie sciē ꝛ veriori modo. Et prius de p̄mo modo dicendū est.

De multiplicatione plurium rationum.

De multiplicatiōe pluriū rationum.

N tabula dat̄ exēplū de colūna b.c.d.p̄ quē modū dant̄.xx. rōnes ad eādem cōclusionem. quando q̄rit̄ vtrum mūdus sit eternus. Similiter in ista quarta figura in camera facta de b.c.d.ꝛ in camera b.c.e.vsqꝫ ad camerā b.c.k. ¶ Ulterius

cameris factis: scilz b.c.e.ꝛ b.c.f. vsqꝫ ad cameram b.i.k. Possunt igit fieri viginti ratiões in qualibet camera. Et sic tot vicibus voluendo circulos vsqꝫ quo sint octuagintaquattuor colũne in tabula.

¶ Sz de ista materia in tabula quarte figure dictũ est. ¶ Ulteriꝰ fit multiplicatio de camera i camerã / sicut de camera c.d.e.ꝛ camera c.d.f.ꝛ camera d.e.f.ꝛ camera d.e.g. sic se hñt sicut camera c.d.e. ꝛ sic de aliis suo mõ vsqꝫ ad camerã h.i.k. Et sic de multiplicatiõibus ꝑ reuolutiones circulorum. Et ista multiplicatio est: quia vnum principium est habituatũ ꝛ multiplicatũ cũ alio principio ꝛ cũ ꝓpriis passionibꝰ ꝛ appropriatis. ¶ Ulteriꝰ est quarta multiplicatio. Quarta eñ figura continet in se tertiam figuram sicut camera b.c.d. continet in tertia figura cameram b.c.ꝛ camerã c.d. similiter camera c.d.e. cõtinet in tertia figura cameram c.d.ꝛ cameraz d.e.ꝛ sic de aliis suo modo in istis quattuor modis consistit multiplicatio.

De inuentione mediorum.

e inuen one me= orum.

IN camera b.c.d. Et sic de aliis suo modo cõsistit c. in circulo mediocri: eo qꝛ existit inter b.ꝛ d. Et qꝛ c. coniungitur cum b.ꝛ cum d. ꝑ aliquas positiones: scilicet habituationes ꝛ situationes existentes inter subiectũ ꝛ predicatum. Et cũ artista vult medium / semꝑ inuestiget in medio circuli. Nam sicut animali competit stare mẽsuratiue ꝛ ꝯiunctiue inter substantiam ꝛ hominẽ quando concluditur ꝙ homo est substãtia: sic littera que est in medio circuli / debet stare inter litteram existẽtem in superiori circulo ꝛ litterã que est in inferiori circulo / sicut qñ arguit sic. Omne c. est b.ꝛ omne d. est c. ergo omne d. est b. ¶ Et sicut necessariũ est per aliquas coniecturas ꝛ passiones ꝙ animal sit substantia ꝛ homo sit animal: sic artista huius artis debet coniecturare per ea que b.ꝛ c. significant videlicet sua principia subalternata. sicut b. que sonat siue significat Bonitatem / Differentiam ꝛ vtrum. Et c. significat Magnitudinem / Concordantiã et quid Et. d. significat Durationem Contrarietatem ꝛ de quo. Et in isto sonare siue significare / cõsistunt diffinitiones principiorum ꝛ species regularum cum quibus artista debet coniecturare medium cum littera superiori ꝛ cum littera inferiori suo modo. ¶ Et in isto passu intellectus facit scientiam de vniuersali affirmatiua / ꝛ vniuersali negatiua / ꝛ particulari affirmatiua / ꝛ particulari negatiua: et de instantiis ꝛ demonstratione ꝛ manuductione: ꝛ etiaz de possibili ꝛ impossibili. ¶ De istis quinqꝫ modis habituat se intellectus. ꝛ hoc isto modo: qñ dicitur: omne c. est d.ꝛ omne b. est c. concedatur distinguendo. Sicut magnitudo que est bona per bonitatem / ꝛ bonitas magna per magnitudinem. Et bonitas que habet magna correlatiua ꝑ secundam speciem c. significata / ꝛ magnitudo que habet bona correlatiua ꝑ bonitatem per secundam speciem c. significata. ꝛ sic de magnitudine et duratione suo modo. ¶ Ulterius quando dicit. omne c. est b.ꝛ omne d. est c. oriuntur vniuersalis affirmatiua ꝛ vniuersalis negatiua: ꝛ hoc ratione differentie in b. subalternata. ꝛ in d. cõtrarietas est subalterna: et sicut qñ dicitur. nullus lapis est animal / omnis homo est animal / ergo nullus homo est lapis. Ratio enim huiꝰ est / lapis eñ non habet sensuz ꝛc. ¶ Omne animal est substãtia / quidam homo est animal / ergo quidam homo est substantia. et sic: omne c. est b. quoddam d. est c. ergo quoddam d. est b. Ratio huius est / quia contrarietas que est subalterna in d. non potest esse concordãtia q̃ est subalternata in c. neqꝫ magna malicia posset esse magna bonitas. quia si sic / esset quidem ponere oppositũ in obiecto: qꝺ est impossibile ꝛ contra correlatiua secũde speciei regule c. Et cum dicitur nullum animal est lapis / quidam homo est animal / ergo quidaꝫ homo nõ est lapis. Sicut qñ dicitur: nullum c. est b. quoddam d. est c. ergo quoddam d. non est b. et ratio huius est suo modo / sm hoc qꝺ dictũ est in tertio syllogismo / in quo cõcluditur particularis affirmatiua.

¶ Per hoc quod dictum est in quattuor modis syllogizandi cognoscit intellectꝰ instantias necessarias / negãdo ꝙ omne c. non est d. nec omne d. est c. Et etiam cognoscit possibilitates ꝛ impossibilitates Sicut bonitas creata que nõ potest esse magnitudo creata ratione differentie / que ponit ꝙ quodlibet principium sit ꝑ se: sed ponit possibile ꝙ bonitas de magnitudine sit habituata. ¶ Ulterius cognoscit demonstrationes per primã speciem regule g.ꝛ manuductionẽ ꝑ scdam speciem regule g.ꝛ hoc figuratum est in omnibus cameris tertie figure in quibꝰ

est g. ¶ Ulterius inuenit̃ medium ꝯtrahendo/videlꝫ qñ principiũ qđ est omnino generale/ꝯtrahit̃ ad principiũ quod nõ est oĩno generale neq̃ oĩno speciale/ sicut differentia q̃ est principiũ generalissimũ siue oĩno gñale/ꝯ̃hit̃ ad differentias que est inter sensuale et sensuale/q̃ non sunt generalissime neq̃ specialissime. Et qñ contrahuntur ad specialissimas siue om̃ino speciales sicut ad istud animal vel ad istam plantã aut ad istuꝫ lapidem indiuiduo ex ipsis differentijs constitute/substantialiter ⁊ etiã accidentaliter ꝑ propriam quãtitatẽ/qualitatẽ ⁊c. etiã ip̃o indiuiduo in ꝓpria specie posito: tunc ipse differentie sunt mediũ inter principium generalissimum ⁊ specialissimum. Et sicut dictũ est de differentia: ita potest dici de bonitate ⁊c. Bonitas em̃ est principium omnino generale siue generalissimũ. ⁊ quando contrahitur ad magnitudineꝫ ⁊c. tunc non est principium generalissimũ neq̃ specialissimum. Sed quãdo ꝯtrahitur bonitas magna ad istud concretum de ipsa bonitate magna constitutum quo ad suaꝫ formam ⁊ suã materiã/⁊ etiam quo ad suam quãtitatẽ ⁊ qualitateꝫ ⁊c. quod sit in propria specie positum/vt sub ipsa sit indiuiduatũ: tunc bonitas magna q̃ non est generalissima neq̃ specialissima/est medium existens inter abstractũ ⁊ concretum sapiens naturã extremoruꝫ. per quam naturam potest artista inuenire medium/existẽs naturaliter inter propositionẽ maiorem ⁊ minorem: ⁊ per tale medium fiunt demõstrationes ex primis ⁊ veris necessarijs principijs cũ quibus nulla instantia inuenitur. ¶ Ulteriꝰ inuenit̃ mediũ per propriam litteram ⁊ per propriuꝫ circulũ. videlicet per f. que significat medium ⁊ per circulum mediocrem sicut ponere f. sub b. ⁊ super c. que est inferius/ꝯsiderando ꝙ per b. habet bonitatẽ ⁊ differẽtiã/⁊ per c. magnitudinem ⁊ concordantiam. Et sic consistunt inter b. ⁊ c. ratione cuius c. transit ad b. per medium/sicut quando dicitur omne f. est b. ⁊ omne c. est f. ergo omne c. est b. sꝫ hoc quo ad genus mediũ tm̃. Et sicut diximus in camera b.f.c. ita põt dici in camera c.f.d. ⁊ in camera d.f.e. ⁊c. ¶ Per hoc qđ dictũ est de medio/põt artista habere materiã valde generalẽ ad inueniendũ plura media. Et hoc claruꝫ est cum diffinitionibus principiorũ ⁊ cuꝫ speciebus regularum.

De modo probandi.

Robatio est genꝰ: ⁊ sue species sunt per demonstrationem propter quid/ ⁊ ꝑ demonstrationem equiparantie: ⁊ per qꝛ diuise: ⁊ ꝑ istum syllogismuꝫ ꝓponimus dare exemplũ. ¶ Omne animal est substãtia: omnis homo est animal: ergo omnis homo est substãtia. Et primo ꝓbabimus maiorẽ: deinde minorem. ¶ Et primo per demõstrationem ꝓpter quid animal est ꝯstitutũ ex sensuali ⁊ sensuali/eo qꝛ est elementatum/vegetatum ⁊ sensatũ ⁊ imaginatuꝫ. ¶ Et sic sequitur ꝙ sit substantia/eo qꝛ de partibꝰ substãtialibus est cõpositũ. Et qꝛ substãtia est superius/⁊ animal inferius: aĩal quidẽ habet causas superiores: videlicet formam ⁊ materiam ex quibus est cõstitutum: ⁊ sue partes sunt inferiores/eo qꝛ sunt causate a forma et a materia que sunt ꝑ̃ncipia generalia. ¶ Et sic vere cõcluditur ꝓpter quid/ꝙ animal est substantia. ¶ Per demõstrationẽ eq̃parãtie ꝓbat̃ sic. Generalis forma et generalis materia equaliter sunt cause ꝑ̃mitiue. Et hoc pꝫ per primã speciẽ regule d. ⁊ qꝛ animal est causatuꝫ ex sua ꝓpria forma ⁊ materia discursis per elementatiuã/vegetatiuam ⁊c. sunt equalia principia ipsius animalis ratione cuius sequitur ꝙ animal sit substantia cõstituta ex sua ꝓpria forma ⁊ materia/q̃ equaliter descendunt ab equalibus principijs generalissimis. s. a prima forma ⁊ a ꝑ̃ma materia: ⁊ hoc pꝫ per scđam speciẽ regule d. ⁊ per primã e. ⁊ per regulam b. ¶ Per demõstrationẽ/qꝛ ꝓbãt̃ sic. animal est: ⁊ quia est/sue quideꝫ cause sunt: videlicet formã ⁊ materia ex quibus est/sine quibus esse nõ potest. ⁊ qꝛ forma ⁊ materia constituunt substantiam/vere sequitur ꝙ animal est substantia. ¶ Modo intendimus ꝓbare minorem per easdeꝫ tres species. Et primo propter quid/quando embrio est cõstitutus in matrice/ex elementatiua/vegetatiua ⁊c. ⁊ ipso lineato ⁊ membris humanis formato: ⁊ quãdo aĩa rationalis q̃ est substãtia in ipsuꝫ embrionẽ/est introducta. tunc de seipsa ⁊ partibus suis inferioribus constituit hominem: ⁊ sic animal quod est embrio/transmutatur in hominem per speciem humanam in qua est positus cum omnibus suis partibus coessentialibus. ¶ Et sic sequitur ꝙ anima est causa quare homo est substantia: ⁊ hoc ꝑ primã specieꝫ regule c. clarum est. ¶ Per equiparantiam probo sic. Anima rationalis habet Modus ꝓbandi.

partes coessentiales equales/videlicet intellectum/voluntatem ⁊ memoriam: ⁊ per consequēs embrio q̄ equaliter est cōstitut⁹ ex elemētatiua/vegetatiua ⁊c. ⁊ quia sua principia sunt substantialia/ equaliter est totus homo per sua principia substantialia coniuncta aie rationali cū corpore hoīs. Et hoc p regulas b.c. d.e. clarū est q homo est animal. ¶ Per demōstrationē/q2 pbat̄ sic. sortes est/q2 aial est sine quo sortes esse nō potest. pbata est minor per tres species supradictas/p quaꝝ duas species: videlz ꝑpter quid: ⁊ p equiparantiā fiunt ꝯclusiones potissime: nō aūt per quia: cū in plus se habeat causa q̄ʒ effectus. ¶ Ulterius sicut dedimus exēplū de hoīe q sit substātia p aial/sic pōt dici de bruto/de planta ⁊ de lapide. Et sic intellect⁹ facit sciētiam pbādo maiorē ⁊ minorēz p artem istam/cū qua intellectus est dispōsit⁹ ad oēs cōclusiones/vt ptz p h̄ qd̄ dictū est.

De cognitione fallaciarū.

Fallacie quō cognoscunt̄.

Diuersitas mediij est genus fallaciaruz: ⁊ q2 f. significat mediū. f. que in medio circulo est instrumentū ad inueniēdū ⁊ ad cognoscēdum fallacias/ponendo ⁊ voluendo sub litteris q̄ sunt in superiori circulo/ponendo sup l̄ras q̄ sunt in inferiori/ cōponēdo cameras: sicut ponere f. sub b. sup c. respiciendo quō se habēt b.c. in fallacijs cum f. ⁊ ecōuerso. postmodū b. sub f. ⁊c. multiplicando reuolutiōes/tūc apparebit variatio mediij in quo peccat. Et de hoc dabimus exemplū in fallacijs.

De fallacia equiuocationis.

Fallacia equiuocationis qd̄ ē.

Equiuocatio/est vni⁹ ⁊ eiusdē noīs diuersa significatio que ꝑuenit ex eo q vnū nomen plura diuersa significat. Et fit vnus paralogismus sic. Omnis canis est latrabilis/celeste sydus est canis: ergo celeste sydus est latrabile. Et assignam⁹ istā cameraz b.f.c. Per b. intelligim⁹ differentiaz inter corpus aiatū ⁊ corpus inanimatum. Per f. intelligim⁹ q corp⁹ aiatū ⁊ inanimatū nō cōiungunt̄ rōne eiusdē speciei. Per c. intelligimus q corpus aiatuz habet correlatiua sensibilia/⁊ inanimatū nō habet sensibilia correlatiua. ⁊ sic artista cognoscit p quē modū peccat reducendo ad impossibile: ratione cui⁹ cognitiōis cognoscit intellect⁹/q logic⁹ coraz naturali stare nō pōt/⁊ maxime per artem istam reducēdo ad impossibile/sicut sydus/qd̄ est ens in quo est impossibile q sit de gñe ⁊ natura latrabilitatis. ¶ Ulteri⁹ p camerā d.f.e. ⁊ sic de alijs/cognoscit̄ in q̄ peccat paralogismus. Quoniam iste canis q̄ est de elemētatiua/vegetatiua ⁊ sensitiua/p secūdā speciē regule d. pōt latrare: sed sydus si non habet talia principia correlatiua/non pōt latrare: quia nō est constitutuz de ipsis principijs. Et hoc patet per secundā speciem regule d. ⁊ per primā c. ⁊ etiaz per scalam mediij.

De amphibologia.

Amphibologia/est deceptio ꝑueniens ex eo q vna oratio penit⁹ eadē plura significat: ⁊ format̄ sic paralogismus. Quicqd est Aristotelis/possidet̄ ab Aristotele. sz iste liber est Aristotelis: ğ possidet̄ ab Aristotele. ¶ Ad istā fallaciā assignam⁹ istā camerā d.f.h. Per d. cognoscimus q sua tertia spēs significat q iste liber nō est possessus ab Aristotele/cū nō sit possessus nisi p hoiem ꝯiunctū cū elemētatiua/vegetatiua/sensitiua/imaginatiua/ ⁊ ratiocinatiua: vt ptz p scd̄am speciē regule d. Sed f. significat mediū mensurationis/coniunctionis/⁊ continuatiōis in subiecto i quo est. h. vo significat q liber qui in isto nunc est/nō est possessus ab Aristotele/eo q mortuus est. Et hoc idez pōt cognosci per camerā b.f.g. ⁊c. Quoniā b. ponit differentiā inter hominē mortuū ⁊ viuū. Et f. ponit coniunctionē inter sensuale ⁊ intellectuale in mortuo homine. nō g. qd̄ ponit appropriationem/videlicet: q Aristoteles fecit talez librum sicut vistum/sed ꝓprie nō possidetur ab Aristotele/eo q2 mortuus est.

Amphibologia qd̄ ē.

De fallacia cōpositionis.

Fallacia cōpositionis/est deceptio ꝑueniens ex potentiali multiplicitate alicui⁹ orationis/ cuius dictiones diuersimode possunt cōponi adinuicem. Et format̄ sic paralogismus. Quodcūq3 est possibile esse albuz/ possibile est q ipsum sit album: sed nigrum possibile est esse album: ergo possibile est q nigrum sit album. Et assigna

Fallacia cōpositionis qd̄ ē.

mus istam cameram d.f.e. Per d.intelligimus contrarietatē. Per f.intelligim⁹ q albumn et nigrum nō cōsistunt cōiūgēdo mediū extremitatū in colore. Per e. intelligimus q possibile est hoc qd est ſm sua principia ex quibus est:vt patet per speciem primam regule e. ¶ Cōcluditur ergo q impossibile est q albuz sit nigrum. Per camerā g.f.h.ꝛc.cognoscitur deceptio. Per g.significatū est q habituatus de albedine ꝓprie/habituat⁹ nō pōt eē de nigredine. Per f.cognoscit q albedo et nigredo non se coniungunt/nec se mensurant/neqꝫ etiā constituunt mediū extremitatum continuuz:quia si sic/esset dare obiectuz in opposito. Per h.cognoscamus q habituatus de albedine in isto nunc sicut iste pannus albus/possibile est q sit habituat⁹ in alio nūc futuro de nigredine.

De fallacia diuisionis.

Fallacia diuisionis quid est:

Fallacia diuisionis/est deceptio ꝓueniēs ex potentiali multiplicitate alicu⁹ oratiōis/cui⁹ orationes adinuicem possunt diuidi. Et format sic paralogismus. Omne aial est rōnale aut irrationale:ſꝫ non omne aial est rationale/ergo omne animal est irrationale. ¶ Ad istā deceptionem/istaꝫ camerā applicam⁹ c.f.g. Per c.cognoscimus q quando vna dictio est in vno subiecto/cum concordantia correlatiuoꝝ subiecti/per secundā et tertiam speciem regule c.sequitur vnū significatū. Sed qñ ponit in ꝯtrario sine relatiuis subiecti/variat diuidendo significatū:vt patet per scalam b.c.in scdā figura. Per f.cognoscim⁹ q entia ratiōale.s. et irrationale/nō sunt cōiuncta:neqꝫ mēsurant se in eadē specie per mediuꝫ cōtinuuꝫ. Per g.cognoscim⁹ q enti rationali ꝓpriū est risibilitas/nō autē irrationali. Per camerā e.f.i.ꝛc.cognoscit deceptio. Per e.f.vt.ſ.dictū est. Per i.cognoscimus q veritas nō ponit in vero/q diuersa sint idem:neqꝫ equalitas ponit q sint equales in specie:neqꝫ in eodeꝫ loco ad inuicem.

De fallacia accentus.

Fallacia accent⁹ qd est:

Fallacia accēt⁹/est deceptio ꝓueniēs ex eo q aliqua dictio diuersimode ꝓnunciata diuersa significat. Et format sic paralogismus. Ois populus est arbor:ſꝫ aliqua gens est populus:ergo aliqua gens est arbor. ¶ Ad istam deceptionē applicam⁹ camerā b.f.c. Per b.intelligimus differentiā inter vnū accentum et aliū accentū. Per f.coniunctionem et mensuratiōnē. et per c.concordant ad vnum significatū ſm vocem. Populus cū prima syllaba lōga significat arborem:et cum breui genteꝫ. ¶ Per cameraꝫ b.f.k.ꝛc.cognoscitur deceptio. Nam contrarietas est inter syllabā longam et breuem. Per f.intelligitur q non coniunguntur nec mensurant sic in voce quando intelligit de arbore/sicut de gēte. Per k.intelliguntur modi accentuandi/q non ꝓducit simile significatū cum mixtione syllabarum.

De fallacia figure dictionis.

Fallacia figure dictionis/est deceptio ꝓueniens ex eo q aliqua dictio similis est alteri dictioni. Et format sic paralogismus. Quicqd heri vidisti/hodie vides:ſꝫ heri vidisti albū ergo hodie vides albū. ¶ Ad istū paralogismum applicamus cameram b.f.g. Per b.intelligim⁹ differentiaꝫ inter qd et quale. Per f.q non se coniungūt/neqꝫ se mensurant ad idem obiectum in vno/postqꝫ diuersa sunt. Per g.intelligim⁹ q ꝓprie quid requirit suum significatum/et quale similiter:sed in approptiatione in qua principium nō quiescit/cōsistit deceptio. Per cameram d.f.h.cognoscitur deceptio. Per d.cognoscūtur contrarij fines/eo quia quicquid mutatur in quale. Et p f.cognoscit priuatio continuitatis inter nūc preteritū/et nūc presens. per h.cognoscitur/et per quartā speciem regule c.et per primā d.vnaꝫ significationem habet per quid/et aliaꝫ per quale:eo quia quid/dicit substātiā: quale ỽo accidens.

Fallacia figure dictionis qd est.

De fallacia extra dictionem.

Fallacie extra dictionem in hoc differunt a fallacijs in dictione/primum motiuuꝫ est sine causa apparente ex parte vocis. In fallacijs autem extra dictionem ex parte rei.

De fallacia extra dictione

De fallacia accidentis.

ɔe fallā= a accidē s.

Fallācia accidentis est decē ptio ꝓueniēs ex eo ꝙ aliquid simplr̄ inest vtriqꝫ eorum que aliqualiter ꝑ accidens vnū sunt. Et formaṫ sic paralogismꝰ. Cognosco coriscū: sed coriscꝰ ē veniens: ergo cognosco veniētē. ¶ Ad istā deceptionē camerā b.f.c. assignamꝰ. Per b. itelligimꝰ differentiā inter sensibile ꝛ sensibile. nam vnus est coriscus et alīꝰ ē veniēs. Per f. cognosciṫ ꝙ veniēs ꝛ coriscus nō sunt in medio ꝯtinuo extremitatū. Per c. itelligimꝰ ꝙ coriscꝰ pōt eē ī via sedēs/ ꝛ alīꝰ hō sit veniēs. ¶ Amplīꝰ per camerā g.f.h. cognoscitur deceptio. Per g. itelligimꝰ ꝙ coriscus habet suū propriū numerum ꝛ alius hō veniēs similiter qđ nomē est ei appropriatū cum deceptiōe. Per f. cognoscitur ꝙ coriscus nō est cōiunctus cū aliquo hōie veniēte in vna ꝛ eadem mēsura. Per h. cognosciṫ ꝙ coriscus sedēs non est in illo tempore qū est veniens.

De fallacia secundū quid et simpliciter.

ɔe fallacia secundū quid ꝛ simplicit.

Fallacia secūdū quid ꝛ simpliciter est deceptio prouenīēs ex eo ꝙ dictū secūdum quid sumimus ac si esset dictum simpliciter. Et formatur sic paralogismus. Omnis homo cui inest albedo/ est albus: sortes est albus quo ad dētes: ergo sortes est albꝰ. ¶ Ad istā deceptionem applicamꝰ cameram ꝛā c.f.i. Per quartā speciē regule c. intelligimꝰ ꝙ ethyops hꝫ albedinē in dentibus et in oculis ꝛ in vnguibus: ꝛ in corpore nigredinē. Per f. intelligimus ꝙ illa albedo non est cōtinuata per totū corpus. Per i. intelligimus ꝙ est albꝰ ī vno loco ꝛ niger in alio. ¶ Amplius ꝑ camerā g.f.k. Per g. intelligimꝰ ꝙ proprie ē albꝰ in dentibꝰ: et appropriate qn̄ concludiṫ false ꝙ est albꝰ. Per f. cognosciṫ ꝙ ethyops est subiectū in quo sunt plures quātitates discrete. Sicut quantitas dētis: quātitas pedis/ dente existente habituato de albedine ꝛ pede de nigredine. Per k. itelligimꝰ ꝙ ethyops ē coloratus tantum albedine in dente/ et nigredine in corpore.

De fallacia secundū ignorantiam elenchi.

Fallacia secūdū ignorātiam elēchi/ est deceptio ꝓueniēs ex eo ꝙ nō obseruanṫ ea q̄ sunt necessaria ad diffinitionē elēchi. ꝓcipue ex parte ꝯdictiōis. ¶ Est āt elēchꝰ syllogismꝰ ꝯdictiōis q̄ qn̄qꝫ est vnꝰ syllogismꝰ: qn̄qꝫ duo. Unꝰ quidē est/ qn̄ syllogismus ꝯcludit cōtradictionē alicuꝰ ꝓpositiōis priꝰ date: sicut si detur aliqđ animal qđ ē incorruptibile ꝛ procedatur sic. Omne cōpositum ex cōtrarijs/ ē corruptibile. omne animal est huiꝰ: ergo animal est corruptibile. Hec est cōtradictoria cōclusio prioris ꝓpositiōis date. duo em̄ syllogismi cōstituūt elenchū. Quoniā ex duobꝰ syllogismis ꝯtradictorie ꝯcluditur: sicut in predicto syllogismo cōtraponaṫ alīꝰ talis syllogismus. Nullū beatū est corruptibile: aliqđ aīal est beatū/ ergo aliqđ aīal nō est corruptibile. ¶ De rōne igiṫ elenchi est syllogismus ꝛ contradictio. Quicquid ergo est cōtra diffinitionē syllogismi ꝛ contradictionis/ etiā est contra elēchi diffinitionē. Et formatur sic paralogismus. duo sunt duplum ad vnum: duo non sunt duplū ad tria: ergo duo sunt duplū ꝛ non duplū. Non valet qm̄ omissio huius qđ est esse idē/ non est contradictio: ꝛ hoc per secūdā speciē regule c. denūciatū est. ¶ Ad istā deceptionē applicamus b.f.c. Per b. itelligimus ꝙ duo differūt ab vno ꝛ econuerso. Per f. intelligimus ꝙ plus sunt duo q̄ʒ vnuʒ in quātitate discreta. Per c. itelligimus ꝙ duo concordāt in pari numero/ ꝛ tres in impari nūero cōcordāt. ¶ Amplius ꝑ camerā d.f.e. Per d. intelligimus ꝙ numerus par/ videlicet duo: est ꝯstitutus ex duabus vnitatibus secūdū secūdā speciem regule d. Unū est principiū numeri secūdū primā specieʒ regule d. Per f. cognoscimus ꝙ duo ꝛ vnū non sunt mēsurati equaliter in numero per primaʒ speciem regule e. quia duo sunt duplū/ ꝛ vnus non est duplum.

De fallacia secundum ignorantiā elēchi.

Elenchus quid sit.

De fallacia petitiōis pricipij.

Fallacia principij est deceptio ꝓueniēs ex eo qꝛ idē sumiṫ ad ꝓbationem sui ipsius sub aliquo vocabulo. Et formatur sic paralogismus: animal rōnale currit: ergo hō currit. ¶ Ad istam deceptionem applicāmus cameraʒ e.f.h. Per e. intelligimus ꝙ principiū nō probatur ī maiori propositione/ sed supponit tātū. Per f. intelligimus ꝙ maior propositio

De fallacia petitionis principij.

⁊ minor non sunt coniuncte/eo ꝙ maior ꝑpositio est positiua. Et minor quidem indiget ꝓbatione maioris. Per h. intelligimus ꝙ animal rationale non omni tempore currit. ¶ Item per camerā g.f.i. cognoscitur deceptio. Nam per g. cognoscimus ꝙ vero syllogismo competit ꝙ ꝑpositio maior sit probata. Per f. intelligimus ꝙ maior ꝑpositio ⁊ minor cū probatiōe sint coniuncte ⁊ mensurate. Per i. cognoscim⁹ ꝙ non sunt equaliter in conclusione.

De fallacia consequentis.

De falla=
cia conse=
quentis.

Fallacia consequētis est deceptio ꝓueniens ex eo ꝙ cōsequens existimatur omnino idē antecedēti esse. ⁊ format sic paralogismus. Si asinus ē/animal ē: sꝫ tu es animal: ergo tu es asinus. nō valet. Nō enī cōsequētia primo posita cōuertitur. ¶ Ad istā deceptionē applicamus camerā b.f.d. Per b. intelligimus asinū ⁊ animal rōnale differētes specie/eo ꝙ differētia q̄ ē īter sensuale ⁊ sensuale/nō ē illa q̄ ē inter sensuale ⁊ intellectuale. Per f. intelligimus ꝙ sensuale ⁊ intellectuale coniunguntur in hoie ⁊ non in asino. Per d. intelligimus ꝙ in hoie coniūgūtur sensuale ⁊ intellectuale/in cōstituēdo ipsum hominē: in asino vero nō. Per camerā d.f.e. Per d. intelligimus ꝙ suppositūꝫ quod est de sensuali ⁊ sensuali/ non conuertitur cum supposito de sensuali ⁊ intellectuali. Per f. intelligimus ꝙ homo et asinus non intrant sub vno medio continuo extremitatum. Per e. intelligimus ꝙ homo est vt intelligat: et asinus vero non.

De fallacia secundum non causam vt causa.

De falla=
cia secun=
dū nō cau
sam vt cā.

Fallacia secundū nō cām/vt causa: est qn̄ inter p̄missas ī quibus sequitur conclusio/ ponitur aliqua ꝑpositio q̄ nihil ad cōclusionē operat ⁊ sic nō est cā. Causa aūt hic dicit ꝙ est causa/inferendo secūdū qđ premisse dicuntur esse cause cōclusionis. Et formatur sic peralogismus: vt anima et vita sunt idem. Et mors et vita sunt contraria. Generatio ⁊ corruptio sunt contraria: sed mors est corruptio: ergo vita est generatio: et viuere est generari/ qđ est impossibile. ¶ Ad istā deceptionē applicamus b.f.c. Per b. intelligimus differentiam inter animā ⁊ vitā q̄ vita ē superius vt patet in brutis per animas vegetatiuā ⁊ sensitiuā continuatas: ⁊ p animā ratiocinatiuā continuatā de sensuali et intellectuali intelligimus differentiā. Per f. intelligimus vitam anime rationalis nō continuatā vite bruti. Per c. intelligimus ꝙ in anima rationali/vita est magnitudo cōtinuata de intellectu/volūtate ⁊ memoria. In brutis vero ⁊ in plantis nequaꝙ̄. ¶ Amplius cognoscimus deceptionē per cameram d.f.e. Per d. cognoscimus ꝙ vita in plantis siue in brutis est de correlatiuis corruptibilibus: in aīa vero rōnali minime: cum non sit ex cōtrarijs. Per f. cognoscimus ꝙ causa ⁊ non causa non coniunguntur in supposito. Per e. cognoscitur ꝙ aīa viuit quiescendo in fine scilicet in deo: mors autem non.

De fallacia secundum plures interrogationes.

De falla
cia secun
dum plu
res inter
rogatio=
nes.

Fallacia secūdū plures interrogationes est deceptio ꝓueniēs ex eo qđ ad interrogationē que est plures/dat vna responsio: ex eo ꝙ de vno modo interrogādi proponitur. ⁊ formatur sic paralogismus. Putas ne vt homo ⁊ asinus sint animal rationale. Et si dicatur sic/ꝓcedatur sic. hō ⁊ asinus nō sunt animal rōnale: ergo homo non est animal rationale. ¶ Ad istā deceptionē applicabimus istam camerā b.f.c. Per b. intelligimus ꝙ differētia existens inter sensuale ⁊ sensuale/differunt a differentia existente inter sensuale ⁊ intellectuale: ratione cuius homo ⁊ asinus nō possunt esse idem. Per f. intelligimus ꝙ homo ⁊ asinus non sunt sub vno medio continuo extremitatum. Per c. intelligimus ꝙ hō ⁊ asinus nō cōcordāt in eadē specie neqꝫ in eodem numero. Itē p camerā d.f.g. cognoscitur deceptio. Per d. intelligimus ꝙ homo est constitutus de tribus animabus: scilicet de anima vegetatiua/sensitiua ⁊ ratiocinatiua. asinus vero non: sed de vegetatiua ⁊ sensitiua tantum. Per f. intelligimus ꝙ homo potest habere scientiam in habitu: asinus vero non. Per g. intelligimus ꝙ risibilitas est propria passio hominis: ⁊ etiam intelligibilitas est ei substantialis: asino autem ista nō competunt.

De fallacia contradictionis.

De fallacia contradictionis.

Fallaciā cōtradictionis est deceptio: & est dependens ab octo ꝓpositionibus su pradictis que euidēter cōcludūt cōtradictionē quā composuimus in logica noua per modū artis generalis inuenta. Et formatur sic paralogismus. Nullus lapis est visibilis: quidā lapis est visibilis: ergo quidā lapis est visibilis & non visibilis. ¶ Ad istū paralogismū applicamus istā camerā b.f.c. Per b. intelligimus ꝙ est differētia inter lapidē visibilem & inuisibilē/ex eo quia lapis inuisibilis non est visibilis per se/vt non sit habituatus de habitu sensitiuo. Lapis autē visibilis fit per accidēs/ex eo ꝙ visus se habituat de colore ipsius & situ. Per f. intelligimus ꝙ qñ lapis est inuisibilis: non est coniunctus cum specie visibilitatis: sed qñ est visibilis sic. Per c. intelligimus ꝙ visus non est agens in lapide inuisibili per quartā speciē eiusdē regule: nec hȝ passionē sub potētia visiua. Sed de lapide visibili totū cōtrariū potest dici. ¶ Amplius per camerā g.f.h. cognoscitur deceptio. Per g. cognoscimus ꝙ visibilitas non est propria passio hominis: sed per accidens visus appropriat ei visibilitatē: eo ꝗ color / figura/ situs/sunt sua obiecta. Per f. intelligimus ꝙ lapis nō est cū sensitiua. Per h. intelligim⁹ ꝙ lapis aliqñ est visibilis: & aliqñ nō est visibilis. ¶ Diximꝰ de fallacijs applicatis regulis vt cognoscāt deceptiones fallaciaruȝ. Et ꝓ hoc qd diximus cognoscit intellectꝰ ꝙ logicus cum fallacijs nō est ausus stare corā naturali /posito ꝙ ita sit sicut tu logicus dicis hoc quidē impossibile & illud & cetera se querentur in natura rerum: vt patet in natura diffinitionum principiorum et regularum. Et in isto passu cognoscit intellectus ꝙ in disputatione aliquis logicus cum alio logico non quiescit in fine/eo quia non descendunt ad veritatē rei: sed tantum stant ad nomen et ad similitudines rerum per diffinitionem contrarietatis. Sed si logicus disputat cum naturali/cito inquiritur veritas rei & in fine cito quiescunt. Quia logicus experientias minime negare potest: quas attingunt cum sensitiua/imaginatiua et raciocinatiua: vt supra dictum est.

De modo docendi.

De modo docendi. *et dicendi breviter omnes scientias*

Per quartā figuram verius ꝗ̄ per alias datur modus quē alie scientie possunt faciliter & breuiter acquiri: sicut theologia/philosophia &c. Et hoc inueniendo mediuȝ non existēs generalissimū. neqꝫ specialissimū. Ratio huius est: ꝗ ista sciētia habet principia generalissima: & etiā regulas generalissimas. Alie vero scientie habēt subalternata principia: & sic mediū carū est imperfectū sine ista sciētia. Et sic cū difficultate homines addiscūt lōgo tēpore. Et qñ dubitāt/nō habēt ꝑncipia generalissima ad que recurrāt artificialiter: sicut facit artista huiꝰ artis. ¶ Ulterius docebuntur alie sciētie ꝑ artē istā/ponēdo camerā in qua sit f. ꝑ medio in auctoritatibus aliarū scientiaruȝ exponendo auctoritates in camera/secūdū illū modū ꝑ quē f. posset itrare ipas auctoritates/exponēdo & reducēdo ipas ad syllogismū secūdū illā doctrinā q̄ iaȝ superiꝰ dicta est. Et de hoc dabimꝰ exēplū. Sic legitur i theologia ꝙ deus ē purus actus. Ista auctoritas est ꝓbabilis per istas duas cameras: videlicet b.f.c. et per camerā d.f.e. Et hoc isto modo ꝑ b. habebimus bonitatē & differētiā. Per c. ꝙ bonitas est magna ratio habens in se correlatiua magna & bona & disticta. Per d. eterna et primitiua. Per e. sunt quietata ratione finis: & per secundam speciē regule d. et per primā e. sunt necessaria. et per f. sunt coniūcta & mensurata bene/infinite & eterne ab omni accidēte separata. ¶ Et sic facta ista expositione visuȝ & clarū est: ꝙ deꝰ purus actꝰ est in existēdo & agēdo. ¶ Ulterius legitur in philosophia ꝙ de nihilo nihil fit. ¶ Ad exponendū & explanandū istā auctoritatē assignamus camerā d.f.e. Per d. exponimus ꝙ nihil nō est principium: quia si sic/nihil iā aliquid esset. Itē per d. ꝙ nihil non ē materia ad aliquid. Nā si de ipso posset fieri aliquid/iā esset aliquid hoc. Idem intelligit de tertia specie d. Si em̄ esset nihil subditū alicui/aliquid quidē esset. F. etiā sonat siue significat ꝙ de nihilo non fiat aliquid. Neqꝫ nihil medium habere pōt: ꝗ si haberet mediū/iā esset aliquid. Per e. intelligit ꝙ nihil nō pōt esse causa materialis/formalis/ efficiens & finalis: atqꝫ de nulla potestate potest esse habituatū: quia si esset in opposito/iaȝ sequeretur ꝙ esset aliqd. ¶ Et sic explanata est & exposita predicta auctoritas per antedictā camerā. Non tamē dico ꝙ mūdus sit eternꝰ:

in theologia

in philosophia

immo est nouus et inceptus: vt probatum est superius: sed illa auctoritas que dicit quod mundus creatus est ex nihilo / exponi potest per dictam cameram .D. quidem ponit quod deus est primitiuus per eternitatem / potestatem et intellectiuitatem. Et per tertiam speciem d. non est subditum suum posse: et sic potest intelligere et producere quod mundus qui non erat actu / neque in potentia in nihilo. Sequitur ergo quidem mundus actu per creationem deo mensurante suam infinitam potestatem / intellectiuitatem / productiuitatem etc. ¶ Ulterius legitur quod ens et vnum conuertuntur: et veritas et vnum: et bonum et verum: et huius auctoritates iste possunt exponi per cameram b.f.c. et sic de alijs cameris sicut de camera b.f.g. Quoniam per b habemus differentias sicut inter sensuale et sensuale. Quoniam in lapide vnum est ens: et in planta aliud est ens / et in sensato aliud etc. et sic de vno et vero / et bono et vero. ¶ Iste bonitates / vnitates et veritates non conuertuntur: quia si sic / destructa esset differentia: et per consequens medium. Et sic de concordantia / quod est impossibile. Nam vna mensuratio est in lapide: et vnum medium continuum: et vna quantitas in lapide / alia in planta etc. Et sic quo ad litteram auctoritates stare non possunt: eo quia camera non potest intrare auctoritates secundum expositionem litterarum / sed intrat cum sensu allegorico: et hoc cum regula g. ¶ Quoniam correlatiua quo ad vnitatem / non sunt proprie quo ad entitatem atque ad bonitatem et veritatem: sed appropriate sic / eo quia quodlibet principium se communicat alteri. Et sic remanent principia differentiabilia et concordabilia et mediabilia et rationes quales: et quodlibet principium habet suam quietem propriam per suam propriam essentiam et actum: et nullum inconueniens sequitur. Et ad hoc regula b. consentit cum omnibus alijs regulis. ¶ Secundum quod de theologia et philosophia dedimus exemplum / exponendo et declarando cum cameris: ita potest fieri de alijs scientijs: videlicet de medicina / iure et moralibus etc. ¶ Quoniam si auctoritas continet in se veritatem camere quarte figure / possunt ipsam intrare auctoritatem cum suis diffinitionibus et speciebus / affirmando vel negando. Et sic non impossibile est quod auctoritas sit vera. Nulla enim auctoritas constituta ex primis veris et necessarijs principijs contradicit rationi. Et ista regula est infallibilis et necessaria. Regula generalis.

¶ Finis septime partis principalis.

Octaua pars principalis De mixtione principiorum et regularum.

Pars ista in duas partes diuiditur: videlicet in mixtionem principiorum deductorum vno deducto cum alio. ¶ Secunda pars est de principijs deductis per regulas. ¶ In parte ista datur doctrina quomodo vnum principium cognoscatur per alia principia deducendo ipsum per ipsa principia et per omnes species regularum. Ideo quando est dubium super aliquo principio / recurratur ad istam partem. ibi quidem poterit inuenire veritatem de ipso cum predictis principijs / et de speciebus regularum: sicut si queratur vtrum aliqua bonitas sit ens substantiale. ¶ Iterum vtrum aliqua bonitas moralis sit habitus et ens reale. Et tunc temporis recurratur ad capitulum bonitatis deducte per alia principia et per regulas: et teneat id quod magis videbitur rationale per regulam b. mixtis alijs regulis et et diffinitionibus principiorum. ¶ Et ista mixtio est centrum et subiectum huius artis. ¶ Uerum in tertia figura facta est mixtio regularum et principiorum. Sed in parte ista declarabimus per ordinem / vno principio deducto per omnia principia et per omnes regulas per deductionem continuam: vt intellectus sit discursiuus singulariter per quodlibet princi pium. ¶ Et primo de prima parte dicemus. Octaue partis Rubrica. Centrum et subiectum huius artis.

De bonitate per principia deducta.

Bonitas per se est ratio bono quod agat bonum siue producat: et quia est magna per magnitudinem / est ratio duplicata bono quod producat magnum bonum. ¶ Bonitas per durationem est durabilis: et sic est ratio bono quod producat bonum durabile. Et quia est magna per magnitudinem: vt dictum est: est ratio triplicata: vt bonum agat bonum magnum et durabile. ¶ Bonitas per potestatem potest existere et agere: et sic bonitas per hoc quod per se habet / et per hoc quod habet a potestate / et per hoc quod habet a magnitudine / et per hoc quod habet a duratione / est ratio quadruplicata bono quod producat et agat bonum / magnum / durabile et potens: et sic de alijs principijs cum quibus potest multipliciter commisceri tenendo modum quem diximus. De bonitate per principia deducta.

Tamē excludimus cōtrarietatem ⁊ minoritatem cum quibus non pōt habere multitudinem. Et ꝗꝛ euitamus prolixitatem/volumus exemplificare ꝙ sit q̄ntuplicata ⁊ sextuplicata ⁊c. sed exemplificabimus ⁊ ostendemus quomodo est ꝑ omnia principia combinata. ¶ Bonitas per sapientiam est scibilis. Et sic est ratio bono scientifice ꝙ agat bonū scitum aut scientificū. ¶ Bonitas per voluntatem est amabilis/ergo est ratio bono ꝑ amorē ꝙ agat bonū amabile siue amatum. ¶ Per virtutē bonitas est virtuosa Et sic est ratio bono virtuoso ꝙ agat bonum virtuosum. ¶ Bonitas per veritatē est vera. ⁊ sic bene ⁊ vere est ratio bono ꝙ agat bonum verū. ¶ Bonitas per gloriam est gloriosa: et sic est ratio bono ꝙ agat bonum gloriosum. ¶ Bonitas per differentiam est clara ⁊ non confusa. Et sic bene distincte et clare est ratio bono ꝙ agat bonum clare a seipso distinctū. ¶ Bonitas ꝑ cōcordantiā est ꝯcordabilis/⁊ sic bene ⁊ concorditer est ratio bono ꝙ agat cōcorditer bonū ꝯcordatum. ¶ Bonitas est ꝯ̄ maliciam q̄ est suū contrarium. Et sic concordantia est ꝯ̄ ꝯtrarietatem/eo ꝗꝛ sunt ꝯtraria. ⁊ sic bonitas bene ⁊ concorditer est contra maliciam ⁊ contrarietatē. ¶ Bonitas per ꝓ̄ncipiū habet rationē ꝓ̄ncipij. ⁊ sic est rō̄ bono bene/⁊ principiant̄ ꝙ ꝑducat bonū principiatū. ¶ Bonitas hꝫ rationem medij per mediū. ⁊ sic bene ⁊ mediāter est ratio bono ꝙ cum medio agat bonū. ¶ Bonitas ꝑ finem habet rationē finis. et sic bene ⁊ finaliter siue ꝑfecte est ratio bono ꝙ agat bonū ꝑfectū ⁊ q̄etatū. ¶ Bonitas per maioritatē habet rōnē maioritatis/⁊ sic bene maiorifice est ratio bono ꝙ agat bonū maiorificatum. ¶ Bonitas per equalitatem est de ratione equalitatis. ⁊ ideo bene ⁊ equaliter est ratio bono ꝙ producat bonū ex pluribus rebus equalificatum. ¶ Bonitas q̄ minor est habet rationē minoritatis per minoritatem. ⁊ ideo est ratio bene ⁊ minorifice bono minori ꝙ agat bonum minorificatum/⁊ hoc dicitur respectiue siue comparatiue. ¶ Dictū est de bonitate deducta linealiter per omnia principia. Et quia generaliter de ipā locuti sumus/potest artista in linea bonitatis multa ad placitum inuenire.

De magnitudine deducta per principia.

Magnitudo est bona ꝑ bonitatē/⁊ bonitas est magna per magnitudinem. Et sic ex istis sequitur concretū/quod est magnum bonum. ¶ Magnitudo est durans per durationem/⁊ duratio est magna ꝑ magnitudinem: ⁊ ex istis sequitur concretum magnum ⁊ durāns. ¶ Magnitudo per potestatem potest existere ⁊ agere/⁊ potestas per magnitudinē est magna. ⁊ sic magnitudo cum potestate est ratio/quare est magnum concretum habens magnam potestatē existēdi ⁊ agēdi. ¶ Magnitudo est scibilis per sapientiam/⁊ sapientia per magnitudinē est magna: ⁊ ista duo causant concretū magnū ⁊ scientificum habens magnū scire. ¶ Magnitudo est amabilis per volūtatem/⁊ voluntas est magna per magnitudinem: ⁊ sic causant magnum cōcretū amatum / in quo substentationē habēt. ¶ Magnitudo per virtutem est virtuosa/⁊ virtus per magnitudinem est magna: ⁊ ex istis causatur magnum cōcretum ⁊ virtuosum/in quo habent substētationē: ⁊ ipsum concretū est esse/⁊ ipse sunt essentie. Et in isto passu apparet quomodo plures essentie cōponūt vnū esse cū seipsis. ¶ Magnitudo per veritatem est vera/⁊ veritas per magnitudinem est magna: ⁊ ex ipsis sequitur magnum concretum verum/in quo substētationem habent. ¶ Magnitudo ꝑ gloriam est gloriosa/⁊ per magnitudinem gloria est magna. Et ex ipsis sequit̄ subiectum/in quo magnificentiam et delectationem habent. ¶ Magnitudo ꝑ differentiam est distincta/ratione cuius distinctionis in essentia magnitudinis distinguuntur/magnificāns/magnificabile ⁊ magnificare. ⁊ differentia est ꝑ magnitudinem magna/⁊ ideo in eodē subiecto participant per magnificare ⁊ distinguere. ¶ Magnitudo per concordantiam est concordata/⁊ concordantia per magnitudinē magnificata: ⁊ ideo in eodē subiecto participāt per magnificare ⁊ concordare. ¶ Magnitudo est contrariabilis ꝑ ꝯtrarietatē/inq̄ꝫtū est ꝑ trāsmutationē: sꝫ naturaliter nō est ꝯtra se. Et ꝯ̄rietas ꝑ magnitudinē magna est: sicut ignis ⁊ aq̄ q̄ ꝑ magnitudinē habēt ꝯ̄rietatē magnā/calefaciēdo ⁊ frigefaciēdo. ¶ Magnitudo ꝑ naturā ꝓ̄ncipij hꝫ i se ꝓ̄ncipia sibi coessentialia. s. magnificatiuū/magnificabile ⁊ magnificare. ⁊ ꝓ̄ncipiū ꝑ magnitudinē ē magnificatū/habēs i se naturaliter magnū ꝓ̄ncipiatiuū

Deductio magnitudinis per principia.

13 principiabile ⁊ principiare. ¶ Magnitu
do per medium habet rationem mediā
di. et medium per magnitudinem ha=
bet rationem magnificandi / supposito
14 tamen q sint in eodem subiecto. ¶ Ma=
gnitudo est causa quare finis est magnꝰ
et finis est causa q̄re magnitudo est in
15 quiete / ⁊ hoc in eodem subiecto. ¶ Ma=
gnitudo per maioritatem est maior: et
maioritas est magna per magnitudinē:
et hoc est necesse vt in subiecto quodli=
bet habeat actum suum: scilicet magni=
tudo / magnificare / ⁊ maioritas / maiori=
15 ficare. ¶ Magnitudo per rationez equa
litatis habet in se res coequaliter / vide
licet magnificatiuū / magnificabile ⁊ ma
gnificare quoequaliter sunt de magni=
tudine: ⁊ equalitas ratione magnitudi
nis in se habet res magnas sibi coessen
tiales. s. magnum / equalificatiuū / equa
17 lificabile et equalificare. ¶ Magnitudo
quo ad maius / est disparata a minorita
te: quoniam cuz ipsa non posset esse hoc
quod est. ratio huius est / q2 paruitas ⁊
minoritas conuertuntur: scilicet quo ad
subiectum in quo sunt: sicut peccatū qd
non est aliquid: et sic de accidente quod
non potest per se existere.

De duratione deducta per principia.

De duratione ɗducta p principia.

Duratio est bonā per boni=
tatez / ⁊ bonitas durat per
ipsam. Et ideo duratio re=
cte causat durationē: boni
tas vero indirecte: hoc est
per accidēs. ⁊ est ratio bo=
no q agat bonum durans. ¶ Duratio ē
causa quare magnitudo durat / ⁊ ē ma=
gna per magnitudinem: ⁊ ideo in subie
cto in quo sunt / participant per durare
⁊ magnificare: supposito tñ q nō sit ali=
quod preiacens quod impediat actus
eorū. ¶ Duratio est causa q̄re potestas
durat: ⁊ potestas est causa quare dura=
tio pōt existere ⁊ agere. ⁊ sic in subiecto
in quo sunt / participāt p durare ⁊ posse.
¶ Sapiētia durat p duratiōis rōnem: ⁊
duratio ē scibilis p sapientiam. et sic in
subiecto in quo sunt / pticipant p dura=
re ⁊ scire. ¶ Duratio ē amabilis p volū=
tatē: ⁊ volūtas ē durabilis p durationē.
et iō in subiecto in quo sunt / cōueniūt p
durare ⁊ amare. ¶ Duratio est virtuo=
sa p virtutē: ⁊ virtus est durabilis p du
rationē. ⁊ iō i subiecto in q̄ sunt / duratio
distat a vitio p ṽtutē: ⁊ virtꝰ a puatiōe p
durationē. ¶ De rōne duratiōis ē dura
re. De rōne veritatis ē verificare: ⁊ veri
tas durat p durationē: ⁊ duratio per ve
ritatē est vera. ¶ Gloria durat p rationē
duratiōis: ⁊ duratio est gloriosa p rōnē
glorie. ⁊ iō duratio distat a pena p glo=
riā: ⁊ gloria distat a priuatione p dura=
tionē. ¶ Duratio est clara ⁊ incōfusa p
differētiā: ⁊ differentia durat p duratio
nē: ⁊ sic duratio p differētiā habet dura
tiuū / durabile ⁊ durare differēter ⁊ di=
stincte. ⁊ differētia hz p durationē dura
tiuū / durabile ⁊ durare pmanenē ⁊ du=
ranter. ¶ Per rōnē concordātie duratio
habet in se res cōcordātes: ⁊ p rationez
duratiōis concordātia hz in se res durā
tes ⁊ pmanētes. ¶ Duratio contradicit
suo cōtrario ⁊ destruit qꝫtū pōt: ⁊ cōtra=
rietas destruit qꝫtū pōt durationē. ⁊ ra
tio huiꝰ est / q2 cōtrarietas cōcordat cuz
non esse: ⁊ duratio dicit esse. ¶ Duratio
p principiū hz rationē principij: vt om=
nia q̄ durāt / sub ratiōe duratiōis durāt.
Et iō principiū per rationē durationis
durat. ¶ Duratio rōne mediȷ́ hz mediū
scilicet durare existēs in medio durātis
⁊ durabilis. Et mediū rōne durationis
durat in subiecto in quo est. ¶ Duratio
rōne finis est pfecta ⁊ quieta: ⁊ finis du
rat p rationem duratiōis in subiecto in
quo est. ¶ Duratio rōne maioritatis est
maiorificata in aliquo subiecto: ⁊ maio
ritas per rōnem duratiōis est substenta
ta durāter in subiecto. ¶ Duratio rōne
equalitatis hz rōnē coequādi. nā habet
inter duratiuuz / durabile ⁊ durare sibi
coessentialia. Et equalitas rōne duratio
nis durat in subiecto i quo est. ¶ Dura
tio in subiecto in quo est rōne minorita
tis est circa nihil: et minoritas ratione
durationis durat ⁊ valet circa esse.

De potestate deducta per principia.

Otestas est bona per boni
tatē. Et bonitas p potesta=
tē pōt existere ⁊ agere. ⁊ iō
inuicē i subiecto i quo sunt
scdꝫ naturā quā habēt / mo
uet se subiectū ad agēdū ⁊ existendū cū
ipsis bene ⁊ potēter. ¶ Potestas est ma
gna p magnitudinē: ⁊ magnitudo pōt
existere ⁊ agere secūdū potestatē. Et iō
in subiectis in quo sunt / quod deficit vni:
supplet alteri secūdū rationē suaz. Sed
quādoqꝫ est aliquid preiacens quod im
pedit hoc quod est principiū de alia ra=

De potestate ɗducta per principia.

tione. ¶ Potestas est durabilis per durationem. Et duratio pōt existere ⁊ agere ꝑ potestatē: ⁊ si duratio ē eternitas/ existere ⁊ agere sunt necessaria/ eo quia in eternitate nulla est nouitas. ¶ Potestas per sapientiā est scibilis. Et sapientia per potestatē pōt existere ⁊ agere: ⁊ si conuertuntur/ existere ⁊ intelligere ⁊ agere sunt de necessitate qm̄ nō possunt aliter se habere. sed hoc de deo intelligitur tantūmodo. ¶ Potestas per volūtatē est amabilis/ ⁊ volūtas ꝑ potestatē pōt existere ⁊ agere: ⁊ si conuertuntur/ subiectum in quo sunt/ potest de necessitate existere ⁊ agere ⁊ amare. ¶ Potestas per virtutē est virtuosa: ⁊ virtus ꝑ potestatē pōt existere/ ⁊ agere: ⁊ sic subiectum in quo sunt/ potenter ⁊ virtuose potest esse existendo ⁊ agendo. ¶ Potestas per veritatem est vera: ⁊ veritas ꝑ potestatē potest existere ⁊ agere. Et si in subiecto in quo sunt/ non conuertuntur: priuatio conuersiōis ponit ꝙ subiectum in quo sunt/ potest esse mendax et ociosum. ¶ Potestas per gloriā est delectabilis: ⁊ similiter gloria per potestatem potest existere ⁊ agere. Et si in subiecto in quo sunt/ conuertuntur: necessario potestas distat a pena: ⁊ glīa ab impotentia. ¶ Potestas per differentiam est ratio inconfusa ⁊ clara: ⁊ differentia per potestatē pōt existere ⁊ agere. Et si in subiecto in quo sunt/ conuertuntur: sequitur de necessitate ꝙ subiectum sit actu in posse ⁊ in distinguere bene ab ipso. ¶ Potestas per concordantiā ē concordabilis: ⁊ concordantia per potestatem potest existere ⁊ agere. Et si nō cōuertuntur/ priuatio conuersionis ponit impossibile esse in subiecto posse ⁊ concordare. ¶ Potestas per contrarietatē non potest esse contra se: nec contrarietas per potestatē potest esse impotēs. Et q̄r non conuertuntur/ priuatio ꝯuersionis ponit ꝙ potestas aliqua est a cōtrarietate disparata. ¶ Potestas ꝑ principium habet naturam principiandi: et principium per potestatem habet naturā possificādi: et si conuertuntur/ posse ⁊ principiare sunt disparata à contingentia ⁊ nouitate. ¶ Potestas per medium habet naturam mediandi: ⁊ per istā naturā/ posse existit in medio potentis et possiti. Et mediū ꝑ potestatem pōt existere ⁊ agere: ⁊ ideo mediū ponit influētias a fine/ ⁊ refluentias a principio/ et naturā eorū sapere. ¶ Potestas per finē est quiescibilis: ⁊ finis per potestatē potest existere ⁊ agere. Et si conuertūtur/ impossibile est quietem non esse in subiecto in quo sunt. ¶ Potestas per maioritatē habet naturam maiorandi: ⁊ maioritas per potestatem hȝ naturā possificandi. Et q̄r nō conuertūtur/ priuatio conuersionis facit ipsas esse limitatas in subiecto in quo sunt. Et in isto passu apparet quomodo entia crescibilia crescunt vsqȝ ad terminum determinatum a natura: ⁊ in senectute ad corruptionē inclinationē hn̄t. ¶ Potestas per equalitatem habet naturā coequandi inter potētem/ possitum ⁊ posse. Et equalitas ꝑ potestatē habet naturā possificādi: et si conuertuntur/ impossibile est posse/ et coequare aliter se posse habere. ¶ Potestas per minoritatem est circa non esse: ⁊ minoritas per potestatem est circa eē. ⁊ ideo potestas ⁊ minoritas non conuertuntur. Et si conuerterentur/ esse ⁊ non esse essent ꝯuertibilia: qđ est īpossibile.

De sapiētia ƌducta ꝑ pr̄icipia.

Sapientia est bona per bonitatem/ ⁊ bonitas per sapiētiā est scibilis. Et si cōuertūtur in subiecto in quo sunt: sunt ei rōnes bene agēdi et bene intelligendi: ⁊ aliter non possunt se habere. ¶ Sapientia per magnitudinē est magna: ⁊ magnitudo ꝑ sapientiā est scibilis. Et si conuertuntur/ subiectum in quo sunt/ consistit per in finire ⁊ intelligere/ et aliter non possunt se habere. ¶ Sapiētia ꝑ durationē est durabilis: ⁊ duratio per sapientiam est scibilis: et si illa duratio est eternitas/ scire ⁊ eternare in subiecto ī quo sunt/ sunt de necessitate: ⁊ oppositū eoꝝ est īpossibile. ¶ Sapiētia ē potēs ꝑ potestatē/ ⁊ potestas scibilis ꝑ sapiētiā: et si ꝯuertunt̄/ tm̄ est ƌ posse q̄ntū ē de itelligere et in ipsis magis ⁊ minus est impossibile. ¶ Sapiētia est amabilis per volūtatē. ⁊ volūtas est sapiēs ꝑ sapiētiā: et si cōuertunt̄ tm̄ ē in subiecto ƌ amare q̄ntū ƌ itelligere. ¶ Sapiētia ē ꝟtuosa ꝑ ꝟtutē: ⁊ virtꝰ scibilis per sapientiā. Et si nō conuertuntur in subiecto in quo sunt/ est ignorātia possibilis ⁊ etiā vitiū. ¶ Sapiētia ꝑ veritatē est vera: et veritas ꝑ sapientiam ē scibilis. Et si nō ꝯuertunt̄/ veritas est credibilis: et intelligere pōt eē mēdaciū. ¶ Sapientia ꝑ gloriā ē delectabilis. ⁊ gloria ꝑ sapiētiā ē scibilis: ⁊ qm̄ nō cōuertunt̄/ scire pōt eē cū passiōe: ⁊ delectatio cum ignorātia. ¶ Sapiētia ꝑ differētiā ē clara/ rōne cuiꝰ hȝ intellectū/ intelligibile ⁊

De sapiē=tia dedu=cta ꝑ prin=cipia.

intelligere inter se distincta: sine autem distinctione esset cōfusa. Et differentia ꝑ sapiētiā ē itelligibilis: q̄ tñ sine differētiatiuo/differētiabili ⁊ differētiare/non esset itelligibilis. ¶ Sapiētia ꝑ cōcordātiā hȝ i se res ꝯcordātes. s. itellectiuū/intelligibile ⁊ itelligere: q̄ ꝯcordant in vna essentia que ē ex ipsis. Et concordant in existendo plura/eo q: vnū nō est aliud. Et ipsa. s. cōcordātia per sapientiā ē intelligibilis. ¶ Per cōtrarietatē ignorantia est inimica sapientie/eo q: impedit ei intelligere: sed sapientia q̄ cū concordātia cōuertitur/non timet cōtrarietatē/eo q: ei nō pōt intelligere impedire. ¶ Sapiētia ꝑ principiū ē principiū intelligēdi. Et principiū ꝑ sapientiā est intelligibile. Et si conuertunť in subiecto in quo sunt/sunt de necessitate: ⁊ non possunt aliter se habere. ¶ Intelligere per naturā mediū cōsistit in medio intelligētis ⁊ intellecti. Et mediū est intelligibile ꝑ sapiētiā: sapiētia per finē est quiescibilis: et finis per sapientiā ē scibilis. Et in subiecto in quo sunt si nō conuertuntur/pōt esse intelligere sine q̄ete ⁊ q̄es sine intelligere. ¶ Sapiētia rōne maioritatis pōt in se recipere maius intelligere: sed q: cū maioritate non cōuertiť/ nō pōt infinite maiorare: sȝ finite vltra qd̄ finitū nō pōt se extēdere. ¶ Sapiētia rōne equalitatis hȝ in se rōnes essentiales equales: videlicet innatū/intellectiuum/intelligibile ⁊ intelligere: et equalitas per sapiētiā est intelligibilis/que intelligibilitas est deducta per eq̄tiuū/equabile ⁊ equare obiectiue. ¶ Sapientia siue intellectus cū minoritate nō cōuertitur: qm̄ si cōuerteretť/semper haberet minꝰ intelligere: ⁊ magis cōpeteret ei ignorare q̄ȝ itelligere/qd̄ ē īpossibile.

De voluntate deducta per principia.

De voluntate deducta ꝑ principia.

Oluntas per bonitatez est bona. Et bonitas per volūtatē ē amabilis: ⁊ si cōuerterenť/subiectū in quo essent semꝑ esset bñ agēs ⁊ amās ⁊ in cōtrariū nō posset se habere. ¶ Volūtas per magnitudinē ē magna: ⁊ magnitudo per volūtatē ē amabilis: et iō amabilitas volūtatis ē magna: ⁊ amabilitas etiā magnitudinis est magna. Et si conuerterenť/essent amatiuitas ⁊ amabilitas i infinito de magnificabili/magnificatiuo ⁊ magnificare et amare. ¶ Volūtas ꝑ duratonē est durabilis. Et duratio ꝑ volūtatē est amabilis: ⁊ si duratio q̄ ē eternitas ⁊ volūtas cōuerterenť/de necessitate eternare et amare essent ab eterno ⁊ i eternū. ¶ Volūtas ꝑ potestatē pōt existere ⁊ agere. Et potestas per voluntatem est amabilis. Et in subiecto in quo nō conuertuntur/volūtas potest esse impotens ⁊ potestas non dilecta. ¶ Voluntas per sapientiam est scibilis: ⁊ sapientia per volūtatem est amabilis. Et si hoc est cum magnitudine et eternitate/sequitur ꝙ intelligere ⁊ amare sunt de necessitate. ¶ Voluntas per virtutem est virtuosa/ et virtus per voluntatem est amabilis sed si non conuertuntur/virtus potest esse odibilis et voluntas vitiosa. ¶ Voluntas per veritatem est vera. Sed vbi voluntas et veritas non conuertuntur/ veritas potest esse odibilis ⁊ voluntas falsa. ¶ Voluntas per gloriam est delectabilis: et sic gloria per voluntatem est amabilis: et sic voluntas per gloriaȝ distat a pena: et gloria per voluntateȝ distat ab odio. ¶ Voluntas per differētiā continet in se distinctionem inter amantem/amabile ⁊ amare: ⁊ sunt in ipsa clare ⁊ non confuse. Et differentia per voluntatem est amabilis. ¶ Voluntas per concordantiam habet in se res concordantes: videlicet amantem/amabile et amare: ⁊ concordantia per voluntatem est amabilis. Et q: est amabilis cuȝ bonitate/magnitudine/duratione/potestate ⁊c. sunt in ipsa amabilia/ꝯcordās/ concordabile ⁊ concordare. ¶ Voluntas cum contrarietate odit vitium ⁊ peccatum: et si voluntas et contrarietas conuerterentur/nunq̄ȝ voluntas cum concordātia posset diligere virtutes. ¶ Voluntas per principium est principiuȝ diligēdi. Ratio huiꝰ est: quia omnia amabilia sunt amabilia per rationem volūtatis. Vñ sequitur ꝙ principiuȝ quo ad rationē volūtatis est amabile. ⁊ in isto passu apparet quō vnū ens causat aliq̄d ex se vt ab ipso aliquā vtilitateȝ accipere possit. ¶ Volūtas rōne mediū hȝ i se mediū: videlicet amare: ⁊ mediū rōne volūtatis est amabile. ¶ Volūtas rōne finis est ꝑfecta q̄ete cū videt se hr̄e in ip̄a q̄etē bonā/magnā ⁊ durātē/⁊ potētē amare/sine q̄ finis nō p̄t sibi sufficere. ¶ Volūtas cum maioritate ē in maiori actu amādi: ⁊ vt maiorē actū hr̄e possit/maioritas ē amabilis. ¶ Volūtas quo ad rationē equalitatis hȝ naturā coequandi per amantem/amabilem ⁊ amare. Et equalitas per voluntatem ē amabilis.

Uolūtas cum minoritate est circa nihil ⁊ cum nihilo est extra vacuitatē/ociositatem. et si voluntas ⁊ minoritas cōuerterentur/non esse esset magis desiderabile ꝙ esse/quod est impossibile.

De virtute deducta per principia.

De virtute deducta per principia.

Irtus est bona per bonitatem:et bonitas est virtuosa per virtutem. et sic virtus mediante bonitate est rō bono ꝙ agat bonū/⁊ ꝑ se quod agere sit virtuosum. ¶ Uirtus per magnitudinē est magna:⁊ magnitudo est virtuosa ꝑ virtutem. quod non esset si non haberet virtuificantem/virtuificabile ⁊ virtuificare que essent de sua essentia ⁊ idez cū ipsa. ¶ Uirtus durat per durationez. et si est idem numero cum duratione/sem per durant in sua essentia virtuificans/virtuificabile ⁊ virtuificare. ¶ Uirtus est potens per potestatem:⁊ sic potest contra vitium ⁊ peccatum. sed non potest quando homo non vult agere d potestate.⁊ ratio huius est/quia vitiosus ⁊ ociosus est. ¶ Uirtus est scibilis per sapientiam:⁊ sapientia habet scire virtuosum per virtutem/supposito tamen ꝙ transeat actus voluntatis qui causat amantē. ¶ Et in isto passu apparet quomodo vna virtus est coadiuuatiua alterius. ¶ Uirtus est amabilis per voluntatē:⁊ voluntas est virtuosa per virtutez: ⁊ sic conueniunt per amare ⁊ virtuificare. ¶ Uirtus est vera per veritatem ⁊ veritas virtuosa per virtutez. et si in subiecto in quo sunt essent idē: nunꝙ esset in illo falsificare aut peccare. ¶ Uirtus est delectabilis per gloriam:⁊ illa delectatio est per virutem virtuosā. ¶ Et in isto passu apparet quomodo virtuosus in delectādo appetit gloriam. ¶ Uirtus per differentiam est clara non confusa/eo quia differentiā ponit distinctionem inter virtuificantem/virtuificabile ⁊ virtuificare:⁊ sunt idē ꝑ essentiā.⁊ vt' pōit ꝙ differētia habeat virtutem ad hoc faciendum. ¶ Uirtus per concordantiam habet in se res essentiales concordantes ex quibus est vna essentiā. et virtus ponit ꝙ concordantia sit virtuosa ad hoc faciendum. ¶ Uirtus est cōtra suum cōtrarium. s. vitium ⁊ peccatum: ⁊ est contra ipsum cum bonitate / magnitudine ⁊c. ¶ Contrarietas est contra virtutem cū priuatiōe sui habitus ⁊ cū priuatione habitus volūtatis/magnitudinis ⁊c. Uirtus per prioritatē est primitiua /eo quia quicquid est primitiuū/ est ꝑ prioritatem primitiuum:et quicquid est virtuosum/ꝑ virtutē est virtuosum. et iō ꝑncipium est virtuosum per virtutē. ¶ Uirtus per medium est mediabilis: et medium per virtutem est virtuosū. ¶ Uirtus per finez est perfecta ⁊ in quiete. et sic iusti cum virtute tendunt ad quietez. ¶ Uirtus per maioritatem habet naturam maiorem:⁊ maioritas per virtutez habet essentiam virtuosam. ¶ Uirtus ꝑ equalitatem habet naturam coequandi iusticiam cum prouidentia ⁊c. Et sic de intelligere ⁊ amare / que quandoꝗ equaliter sunt virtuosa. ¶ Uirtus ratione minoritatis quādoꝗ est minor /sicut quandoꝗ est maior. Et sic quando ē minor/conuenit cum non esse/sicut quando est maior conuenit cum esse.

De veritate deducta per principia.

Eritas per bonitatem est bona:et bonitas per veritatem est vera. et si conuertūtur/sunt idem semper bonus ⁊ verus. Sed quando in aliquo subiecto non conuertuntur/aliquis optat habere bonuz falso modo/⁊ non vere neꝗ virtuose:et in isto passu apparet ꝙ in homine bonitas ⁊ veritas non conuertuntur. ¶ Ueritas est magna per magnitudinem:et magna non esset nisi haberet verificantem/verificabilem/verificare essentialiter in se. ¶ Ueritas per durationem durat/eo quia durant in ipsa verificans/verificabile ⁊ vificare. Similiter ⁊ quādoꝗ moraliter agendo intra / cum hoc quod est extra sicut in sensato humidū radicale cum nutrimentali/veritas per potestatem est potens:et si est idem cuz potestate/nulla falsitas cōtra ipsaz potest. ¶ Ueritas est scibilis per sapiētiā. Et sapientia optat veritatem vt vere se habere possit ad scitum. ¶ Ueritas est amabilis per voluntatem vt voluntas vere possit habere suum amatuz. ¶ Ueritas per virtutem est virtuosa:et virt' per veritatem est vera:et ideo participant per verificare contra falsificare et peccare. ¶ Ueritas per gloriam est delectabilis:et gloria per veritatez est vera.

De veritate deducta per principia.

Et sic iusti vere et gloriose tendunt ad gloriã sempiternã. ¶ Ueritas per differentiam est clara et a confusione disparata. Et differentia ponit ꝙ in veritate vnus sit verificans/alius verificatus/et alius verificare/et veritas ponit hoc in vero. ¶ Ueritas per concordantiam habet in se, res coessentiales concordantes scilicet verificatiuum/ verificabilem et verificare: que concordant in essentia: ⁊ concordãt ꝙ sint plura: et veritas ponit ꝙ concordantia habeat vere qđ habet. ¶ Ueritas est contra falsitatem: et ē cõtra ipsam cum suo verificatiuo/verificabili et verificare. et ideo est ab ipsa simpliciter disparata. ¶ Ueritas per principium habet naturam pricipiandi. sicut principium per naturam veritatis habet naturam verificãdi. et ideo veritas est principium: quia quicquid est veruꝫ sub ratione veritatis est verum. ¶ Ueritas per medium habet verificare ĩ medio verificantis et verificabilis: et veritas ponit hoc in vero. ¶ Ueritas per finem est in quiete: et finis per veritateꝫ est verus /⁊ in subiecto in quo sunt idē/ veritas nunꝗ̃ est cuꝫ labore: neqꝫ finis in errore. ¶ Una veritas est maior altera: et vna maioritas verior ē alia. et hoc est quia non conuertuntur. ¶ Ueritas ratione equalitatis/ habet in se equaliter verificantem/verificabilem ⁊ verificare: et equalitas per veritatē habet vere hoc qđ habet. ¶ Una veritas ē minor alia: et illa que minor est /participat cũ non esse: eo quia minus habet de esse/⁊ veritas ponit hoc in vero: et minoritas etiam hoc ponit in suo genere.

De gloria deducta per principia

De glĩa deducta ꝑ principia.

Loria ꝑ bonitatē ē bona. Et sic ratione bonitatis quaꝫ hꝫ/est bono ratio/ꝙ agat bonũ ⁊ per se: ⁊ ꝙ illud agere sit gloriosum. ¶ Gloria per magnitudinem est magna: ⁊ magna nõ est sine ꝓprio gloriante/gloriabili⁊ gloriare: et si sua magnitudo est infinita in suo gloriari/est infinire. ¶ Gloria per durationeꝫ durat: ⁊ si est eternitas/suum durare ē per eternare in quo non potest esse inouatio. Gloria per potestatem est ;potēs agendo ⁊ existendo: ⁊ si est idem cuꝫ potestate/impossibile est ipsam esse in defectu ⁊ ociositate. ¶ Gloria per sapientiã est sabilis: ⁊ sapientia ꝑ gloriã ē delectabilis. ⁊ sic conueniũt ꝑ delectare ⁊ scire. ¶ Gloria per volũtatem ē amabilis ⁊ volũtas ꝑ gloriã delectabilis/ ⁊ sic volũtas delectãdo appetit amatũ: et si in subiecto in quo sunt volũtas ⁊ gloria nõ sunt idē: volũtas quandoqꝫ hꝫ tristiciã/eo ꝙ nõ hꝫ amatũ. ¶ Gloria ꝑ virtutē est virtuosa: ⁊ virtus per gloriã ē gloriosa: et sic hõ virtuosus delectãdo acquirit virtutes. ¶ Gloria ꝑ veritatē est vera: ⁊ veritas ꝑ gloriaꝫ est gloriosa; et sic homo verus in sua veritate ⁊ gloria est in delectatione ⁊ quiete. ¶ Gloria cũ differētia ē clara a cõfusione disparata. Quoniã differētia ponit ꝙ vnus sit gloriosus/alius gloriatꝰ: et sic de gloriari: ⁊ glĩa ĩ hoc ponit ꝑ delectationē. ¶ Glĩa per cõcordãtiã hꝫ res cõcordãtes ĩ vno ⁊ in pluribus. s. gloriatiuũ /gloriabile et gloriari. ¶ Gloria cum gloriare distat a pena sui cõtrariũ sine quo nõ posset ꝑfecte distare. ¶ Gloria per principium hꝫ rationeꝫ principĳ. et in subiecto in quo sunt idem glorians ⁊ pricipiãs/de seipso principiãt gloriatum ⁊ vnitũ: ⁊ similiter glorificant ⁊ principiant gloriari ⁊ principiare/spirando ⁊ amãdo: vt apparet ĩ diuinis. ¶ Gloria per mediũ est influxiua ⁊ refluxiua: ⁊ medium per gloriam ē in delectatione et glorificatione. ¶ Gloria per finem est in quiete: et finis per gloriam in glorificatione. Et ideo glorians sine gloriato ⁊ gloriari non potest esse in quiete. ¶ Gloria quanto maior est/tanto magis in delectatione est: et maioritas quanto maior ē/tanto magis imago delectatiõis ē. ¶ Glĩa sine eq̃litate sibi essentiali nõ põt eē ꝑ se ĩ q̃ete/eo quia deficit in habēdo equaliter gloriãtem/gloriabile ⁊ gloriari. ¶ Gloria cum minoritate est circa penam ⁊ non esse: ergo cũ maioritate distat a pena ⁊ nõ esse.

De differentia deducta per principia.

De differentia deducta per principia.

Jfferentia est bona per bonitatē: ⁊ bonitas est distincta per differentiã. Et ideo differētia ⁊ bonitas sunt rationes subiecto in quo sunt/ vt bene ⁊ distincte agat siue producat bonum distinctum. ¶ Differētia est magna per magnitudinem/eo ꝙ causat distinctionē inter genus: ⁊ genus inter genus; et species inter speciem: ⁊ indiuiduum inter indiuiduum: ⁊ indiui

duum iter indiuiduū ⁊ suū actuȝ. Et sic differentia est ita magna q̄ in se ꝯtinet ꝯia: magnitudo vero per differētiam est distincta/eo quia ponit eā in suo proprio numero siue genere: et in ipsa ponit distinctionem inter magnificatiuū/magnificabile et magnificare q̄ de essentia sunt et natura magnitudinis. ¶ Differentia per durationem durat ⁊ duratio per differentiam habet in se res distinctas que sunt de sua essentia .s. durans/durabile et durare. Et differentia per durationem durat: distinctio que cū eternitate cōuertitur ab eterno in eternum durat distinguendo inter eternantem/eternabilē ⁊ eternare: ⁊ hoc significatum est per beatissimaȝ trinitatem. ¶ Differentia est potentia innata absolute: ⁊ est potens per potestatē: eo quia causat in potestate distinctionem inter potentem/positum ⁊ posse. Et potestas potest hoc cum differentia. ¶ Differentia est scibilis ⁊ per sapientiam. ⁊ sapiētia per naturam differentie potest intelligere distinctionem inter intellectiuū/intelligibile et intelligere/vt sint intelligibilia: quoniam sine differentia non possent esse obiectabilia siue intelligibilia. ¶ Differentia per voluntatem ē desiderabilis: vt voluntas possit in se habere naturam amandi: et existere clara ratio inter amantem/amabilem ⁊ amare/sine qua distinctione esset ratio cōfusa ⁊ impotens ad amandū. ¶ Differētia per veritatem est virtuosa: ⁊ virtus per differentiā habet in se res distinctas in quibus habet agentiam ⁊ existentiā: et virtus per differentiam est disparata a vitio immo sine ipsa omnia essent idem numero. ¶ Differentia per veritatem ē vera/⁊ veritas per differentiam res veras ponit/sicut verum est distinctionem esse inter verificantem/verificabilem et verificare: inter intelligentem/intelligibilem ⁊ intelligere. ¶ Differentia p gloriam est delectabilis: et gloria per differentiam potest habere delectationeȝ p gloriantē/gloriabilem ⁊ gloriari: que sine distinctione in gloria non possent eē. ¶ Differentia per concordantiam habet in se res concordantes quas in se recipit distinguendo inter concordateȝ/cōcordabilem et concordare. Et hoc facit differentia cum suo differentiatiuo/differentiabili et differētiare: ⁊ insimul differentia ⁊ concordantia in subiecto in q̄ sunt/ponunt ipsum subiectum vnum in communi: quod habet i se plures res cōcordantes ⁊ differentes/ex quibus est cōstitutum sicut vna substantia/vnus hō ⁊c. ¶ Differentia et contrarietas innata differunt. Et hoc q2 quādoq̄ differentia concordat cum concordantia innata distinguendo/concordando ⁊ generando. Et quādoq̄ differentia cū contrarietate agit contra concordantiā distinguēdo/contrariando et concordando/⁊ hoc vt corruptio vnius sit generatio alteriꝰ. ⁊ econuerso. Et hoc simili modo fit i moralibus/vt significabimus. ¶ Differentia per principium habet rationeȝ prioritatis/vt sit principiū generale ad omnes differentias: ⁊ hoc cum suo proprio differentiatiuo/differentiabili ⁊ differētiare: sine quibus non posset esse in ista altitudine/neq̄ rationem principij habere. ¶ Differentia per medium habet naturam medij: et in se habet medium scilicet differr/ecum quo distinguit vnuȝ ab alio/scilicet ipsum differre/et ipsum existit inter differentiatiuum et differētiabile. ¶ Differentia per finem est in quiete: ⁊ sua quies est distinguere inter vnum et aliud vt habeat subiecta in q̄bus sit/⁊ agentiaȝ habere possit. ¶ Differentia ratione maioritatis est maior in vno subiecto q̄ in alio. Quoniam in essentijs substantialibus maior est q̄ in accidentalibus. Unde differentia maiorem actionem habet distinguendo bonitatem substantialem à magnitudine accidentali/et maiorem actioneȝ habet in distinguendo in eadem essentia plures res constituentes ipsam essentiam/q̄ in distinguendo essentiam ab essentia: vt significatum est in intellectu in quo differunt per differentiam/intellectiuum/intelligibile et intelligere: que innate et equaliter sunt partes intellectus. Uerumtamen inter essentiam et essentiā magis ponit se extēsiue. ¶ Differentia per equalitatem habet in se res equales: sicut equalitas per differentiam habet in se res distinctas. Et ideo in subiecto in quo sunt /se communicant per differre et coequare. ¶ Differentia per minoritatem est minor/si per maioritatem est maior: et quia minoritas est paruum subiectum siue paruum quid/differentia non potest intrare ipsam cum sua magnitudine: nec potest multum differre per ipsam: ⁊ secundum quod paruum intrat/paruum distinguit.

De concordantia deducta per principia.

Deductio cõcordãtie per principia.

Concordãtia est bona per bonitatẽ/⁊ bonitas est cõcordata per concordãtiã: ⁊ sic in subiecto in q̃ sunt participant bonificãdo et concordando. ¶ Concordãtia per magnitudinem est magna: ⁊ magna nõ esset si careret concordatiuo/cõcordabili ⁊ concordare: que sunt de sua essentia: immo cõtrarietas esset magis magna que hoc impediret/immo ꝯcordantia est magis magna q̃ cõtrarietas: eo q: impedit ei ꝙ nõ sit ei ꝙ nõ sit principiũ substantiale: vt in arte maiori probatũ est. ¶ Concordantia est durabilis per durationem/durantibus in ipa concordatiuo/concordabili ⁊ concordare: ex quibus est. ¶ Concordãtia p potestatẽ põt existere ⁊ agere/⁊ potestas per concordantiã habet res concordãtes: ⁊ ideo in quãto concordantia ⁊ potestas in subiecto in quo sunt/ se cõiungunt/in tanto a contrarietate se prolongant. ¶ Concordantia est scibilis per sapientiã siue intellectũ: ⁊ quãdo intellect⁹ ipsam obiectat intelligendo suam essentiam/⁊ suũ essentiale concordatiuum/concordabile ⁊ cõcordare/magis ipsam obiectat ⁊ attingit q̃ obiectãdo ipsaꝫ p essentiã tantũmodo/⁊ cõcordãtia magis intellectui se cõicat concordando. ¶ Concordãtia p voluntatẽ est amabilis: eo q: cõcordãtia ponit involũtate actũ suũ: vt amãs/amabile ⁊ amare/conueniant in idẽtitate essentie. ¶ Concordantia concordat virtutem cũ virtute in subiecto in quo sunt: ⁊ hoc facit in sua essentia/⁊ in essentia virtutis/q̃n extra non posset hoc facere: eo quia suus actus nõ haberet subiectũ/in quo esset substentatus. ¶ Concordantia per veritatem est vera: ⁊ veritas p concordantiam est cõcordata: ⁊ ideo in subiecto in quo sunt per concordare ⁊ verificare/distant a contrarietate et falsitate. ¶ Concordãtia per gloriam est delectabilis/⁊ gloria per concordantiã cõcordabilis: ⁊ ideo vna ratio appetit aliã. ¶ Cõcordantia non potest esse sine differẽtia: differentia ꝟo põt esse sine ipsa/sm ꝙ cõuenit cum contrarietate. et in isto passu apparet ꝙ differentia est principiũ magis generale q̃ concordantia. ¶ Concordantia ⁊ contrarietas sunt opposita: eo quia hoc qđ concordantia construit/contrarietas destruit/⁊ econuerso: sꝫ concordantia est altius principiũ q̃ contrarietas: eo quia conuenit cum esse concordãdo: contrarietas ꝟo cum nõ esse in contrariando. ¶ Concordantia per rationẽ principiũ est generalis ad omnia concordabilia: eo quia principium ponit/ꝙ cõcordantia habeat vnũ principiũ actiuũ/⁊ aliud passiuum/⁊ aliud neutrale: cum quibus continet in se omnes cõcordantias inferiores cõtentas sub ipsa. ¶ Concordantia per mediũ est influxiua ⁊ refluxiua. per concordatiuum/concordabile/⁊ econuerso: ⁊ concordare est mediuꝫ inter ista. ¶ Concordantia quiescit p cõcordare/concordatiuum ⁊ concordabile: extra que nõ posset quiescere/necq; finis sine cõcordantia posset esse quies. ¶ Cõcordantia quãdoq; est maior/quandoq; minor. Ratio huius est: q: in aliquo subiecto maiores res concordat q̃ in alio/ sicut in homine magis q̃ i rosa/⁊ in rosa q̃ in lapide. ¶ Concordantia cũ equalitate cõuenit/vt habeat in se equaliter concordatiuum/concordabile ⁊ cõcordare/sibi coessentialia/sine quibus equalitas nõ posset esse subiectuꝫ/in quo finis concordãtie quiesceret posset. ¶ Aliqua concordãtia est minor alia: ⁊ est minor/ eo quia cum magnitudine ⁊ maioritate minoritateꝫ intrare non potest. Et ideo concordãtia cum minoritate est circa nihil: hoc est/circa cõtrarietatem que sua est opposita.

De contrarietate deducta per principia.

Deductio cõtrarietatis p principia.

Contrarietas quãdoq; est bona per bonitatem/quandoq; mala per maliciã. Per bonitatem: sicut homo qui cum virtute contradicit vitio: ⁊ sicut contrarietas elementorũ sine qua nõ esset generatio. Mala/per maliciam: sicut homo iniustus qui cum vitio cõtradicit virtuti: ⁊ sicut infirmitas que est contra sanitatem/⁊ mors contra vitam. ¶ Contrarietas est magna per magnitudinem/quoniam magna cõtrarietas est inter deum ⁊ peccatorem/⁊ inter aquam ⁊ ignem/⁊ inter bonum ⁊ malũ/ ⁊ inter verum ⁊ falsum: et huiusmodi. ¶ Cõtrarietas durat p durationẽ/nõ autẽ p seipsam: eo q: est accidẽs qđ p se nõ est existens: sꝫ durat p accidẽs cũ sit habitus priuatiu⁹ inclinans esse ad nõ esse ⁊ durat: q: entia sunt ꝯria/sicut iustus ⁊ iniustus/visus et cecitas/intelligere et ignorare/calefacere ⁊ frigefacere / leticia ⁊ tristicia: ⁊ sic de aliis. ¶ Contrarietas per potestateꝫ potest existere ⁊ agere/quoniam vna contrarietas ẽ innata/

et alia moralia innatā/ſicut per caliditatem ⁊ frigiditatē. Moralis: ſicut poſſibile eſt peccare/tamē ꝯtrarietas in peccando per ſe non habet contrariandi poteſtatem: ſꝫ eſt habitus acquiſitus ꝑ hominem/cū quo homo peccat. ¶ Contrarietas eſt ſcibilis ratiōe ſapientie obiectiue: nō ꝙ contrarietas cauſet ſcire/immo eſt ꝯtra ſcire per ignorantiā. ¶ Contrarietas vno mō eſt deſiderabilis/alio modo nō deſiderabilis: ſicut contrarietas elementoꝝ/⁊ contrarietas per quā virtus eſt contra vitium. cōtrarietas nō deſiderabilis: ſicut contrarietas ꝑ quaꝫ mors eſt contra vitam/⁊ vitiū cōtra virtutem. ¶ Contrarietas inter vitiū ⁊ virtutem ſe ponit et cōmunicat/vt homo ꝑ ipſam ſit contra vitiū/aut homo ſi vult per vitiū ſit ꝯtra virtutē: nō ꝙ ipā cogat hoīem ad agendū de ipſa: eo ꝙ habet liberum arbitriū ad agendū cū ipſa/bene aut male. ¶ Aliqua contrarietas eſt vera/alia falſa. Uera/ſicut iuſticia ꝯtra iniuſticiā. Falſa/ſicut iniuria que vere eſt habitus contra habitum iuſticie. ¶ Aliqua contrarietas eſt per delectationeꝫ/alia per triſticiā. Per delectationē: ſicut homo qui in cōmittendo vitiū/ꝑ virtutem gaudet. Per triſticiam: ſicut qui habet dolorem de cōmiſſis. ¶ Cōtrarietas habet tres modos differentes vt in capitulo ſuo dictū eſt in ꝓma parte prime diſtinctionis. ¶ Contrarietas cū ſuis modis eſt contra concordātiā/⁊ econuerſo: vt in capitulo concordantie/⁊ in capitulo cōtrarietatis/apparet in prima parte prime diſtinctionis. ¶ Cōtrarietas ratione principij naturaliter eſt innata: vt oēs contrarietates naturales contineat in ſe: tamē contrarietas moralis eſt habitus acquiſitus per homineꝫ: vt ſupra dictum eſt. ¶ Contrarietas eſt mediabilis/⁊ hoc duobus modis: ſcꝫ naturaliter ⁊ moraliter. Naturaliter/ſicut calefacere qḋ contradicit frigefacere/⁊ econuerſo. Moraliter/ſicut bene agere: hoc ē ꝙ vnus homo qui bene agit/⁊ alius q̄ male agit/per contrarietateꝫ quodāmodo contrariantur. ¶ Contrarietas nunq̄ ꝑ ſe eſt in quiete: q̄ ſi eſſet/ſua quies eēt perfecta/⁊ ſic contrarietas cum perfectione conueniret cū nō eſſe: ⁊ eſſe cū nō eſſe/quod eſt impoſſibile. ¶ Contrarietatum vna eſt maior/alia minor. Maior ſicut vitium cōtra virtutē. Minor/ſicut calefacere contra frigefacere. ¶ Cōtrarietas vno modo cōuenit cū equalitate/alio modo nō: ſicut patet ī quattuor elementis. Abſolute nō conuenit cū equalitate: ſicut in virtute ⁊ peccato/que nullā conuenientiā habēt. ¶ Contrarietas ſemper ꝯuenit cū minoritate ratione ſui generis. Ratio huius eſt: q̄ inclinat eſſe ad nō eſſe. ¶ Et ideo qui magis pūgit: pungit per ipſam/eſt magis punct⁹/⁊ in periculo ⁊ tribulatione poſitus/⁊ a patiētia prolongatus. Et a tali cōtrarietate/velit nos omnipotens deus liberare.

De principio per principia deducto.

Principiū eſt bonū per bonitatē/⁊ bonitas ꝑ rationem principij acquirit nomen principij. Quoniā qcquid eſt bonificabile vł bonificatiuū/eſt ꝑ rationem bonitatis. Et ideo principiare bonū/eſt bonum. Et bonitas eſt rō/⁊ principium bono ꝙ agat bonum. Et ſi bonus nō bonū agit: agit malū/eo q̄ eſt cōtra ſuā rationē/⁊ contra rationem boni principij. Deductio principij ꝑ principia. ¶ Principium eſt magnū per magnitudinem. Quoniā quicq̄d eſt principiabile ſiue principiatū/eſt ſub ratione principij. Et q̄ tot ⁊ tanta ſunt magna ꝑncipiabilia ⁊ principiata: ergo principiuꝫ eſt magnū. tamē nō eſt magnū/ſi nō ꝑncipiat magnū/poſtq̄ principiare poteſt magnum. Et ſi magnitudo ⁊ principiuꝫ conuertunꝭ in ſubiecto in quo ſunt: neceſſe eſt ꝙ in ipō ſubiecto ſint/infinire ⁊ principiare. ¶ Et in iſto paſſu apparet ꝙ de neceſſitate/in eſſe dei eſt/ꝓducere per infinire ⁊ principiare. ¶ Principiuꝫ eſt durabile per durationem: ⁊ ſi duratio eſt eternitas/⁊ principiū eſt idem cū eternitate/neceſſarium eſt ꝙ ſint principiare ⁊ eternare in ſubiecto/in quo ꝑncipium ⁊ eternitas ſunt idem. ¶ Principium eſt potens per poteſtatem: ⁊ ſi poteſtas ⁊ principium ſunt idem/ſequitur ꝙ abſolute ⁊ ſine aliquo impedimento/principiū poteſt tantū principiare/quāta eſt ſua eſſentia/⁊ quanta eſt eſſentia poteſtatis. ¶ Principium eſt ſcibile per ſapientiam: ⁊ ſi ſapientia eſt infinita et eterna/⁊ eſt idem cum principio/cū ipo principio eſt ſcibile infinire/⁊ eternare/⁊ ſcire: ⁊ hoc de neceſſitate. ¶ Principiuꝫ per voluntatem eſt amabile: ⁊ ſic eſt idē cum magnitudine ⁊ eternitate/⁊ cū volūtate in ipſo principio eſt amabile/ꝑncipiare/magnificare/eternare ⁊ amare: ⁊ aliter nō poteſt ſe habere. ¶ Principiū per virtutem eſt virtuoſum: ⁊ per princi

pium virtus est principialis:⁊ si in subiecto in quo sunt principiare ⁊ virtuificare sunt impedita/principium ⁊ virt⁹ nõ sunt idem.¶ Principium per veritatem est verum:⁊ si est idez cũ veritate/⁊ eternitas cum veritate/necessarium est ꝙ in ipso principio sint principiare/verificare ⁊ eternare.¶ Per gloriam principiuz est gloriabile ⁊ delectabile:⁊ si conuerteretur cum gloria/gloriari ⁊ principiare de necessitate conuertũtur.¶ Principiũ per differentiam est clarum ⁊ inconfusum:⁊ si principium est intellectus principiare ⁊ intelligere conuertuntur:⁊ differẽtia ponit ꝙ vnus sit intelligẽs/ali⁹ intelligibilis.vnus principiãs/alius ꝑncipialis. Alioquin principium ⁊ intellectus non possent vitare a confusione.

¶ Principium per cõcordãtiã habet naturam cõcordandi/quã non posset habere sine concordantia:⁊ principiatiuum/principiabile ⁊ principiare/q̃ essent de essentia principij.¶ Contrarietas est contra principiũ/quando impedit ei actum scz principiare:sz in subiecto in quo principiũ est idem cum potestate:contrarietas nõ potest impedire principio principiare. Quoniaz nõ habet cũ quo habeat posse/qđ est de genere potestat̃.¶ Principiuz per mediũ vadit ad finẽ/sine quo medio/ad finem nõ posset ire:⁊ quando medium impeditur/deficit potestas ꝑncipij ⁊ finis:⁊ dolet appetitus/⁊ sequit̃ tristicia ⁊ labor:sz qñ superuenit bonitas/magnitudo/duratio/multiplicatur potestas/⁊ destruit̃ impedimẽtum.¶ Principiũ quiescit ꝑ finẽ/⁊ nõ quiescere posset per finẽ sine principiare:sz qñ ꝑncipiãs in principiato qđ est de sua essentia per principiare/qđ est accidẽs/credit quietẽ inuenire nõ põt:⁊ in isto passu apparet ꝙ solus deus est principium et quies.

¶ Principium vnum est maius/⁊ aliud minus. Maius quando est in actu de potentia non deducto/in qua nullum principium potest esse maius ꝙ̃ principium in actu existens. Quoniã principium qđ est in potentia/est circa nihil/respectu hui⁹ qđ est in actu.¶ Et in isto passu apparet ꝙ deus qui est maius principium ꝙ̃ esse potest/habet actum in seipso:videlicet principiantẽ/principiatũ ⁊ principiare:vt apparet in diuinis. Nullũ principium sine natura equalitatis in se quiescere potest. Ratio huius est:quia petit in se equalitatem habere per principiãtem/principiabilem ⁊ principiare:sz de⁹ quiescit in se:ergo ⁊c.¶ Deus est principium/⁊ est principiũ summum ⁊ perfectum.vnde sequit̃ ꝙ hoc ꝑ quod de⁹ magis distat a minoritate principij/ sit in ipso:de necessitate ergo in deo est principiare/principians ⁊ principiabilis/ siue principiatus.ergo ⁊c.

De medio deducto ꝑ principia.

Medium est bonuz per bonitatem:qꝛ principiũ nõ posset venire ad finẽ sine medio/neqꝫ finis posset eẽ q̃es ergo bonitas per bonificare qđ est mediuz/est ratio bono ꝙ agat bonum.¶ Medium ꝑ magnitudinem est magnuz:⁊ qꝛ est magna distantia inter principium ⁊ finem/oportet medium esse magnũ:tamẽ multũ magnũ nõ est/nisi sit de essentia principij ⁊ finis.¶ Medium durat per durationem ⁊ influentiã finis ex refluẽtia principij:⁊ si medium ⁊ duratio conuertuntur et sunt/eternitas ab eterno durat/influentia ⁊ refluentia/mediare et eternare.

Deducti medij pe principia

¶ Medium per potestatẽ potest existere ⁊ agere:⁊ potestas ratione medij habet posse.¶ Mediũ est scibile per sapientiam/⁊ non est scibile sine principio in fine.¶ Medium est amabile per voluntatem/sine quo nõ posset habere amare/neqꝫ amans amatum/neqꝫ principiũ in fine quiesceret. Et si medium et voluntas conuertuntur/mediare ⁊ amare cõuertuntur. Mediũ per virtutem est virtuosum/⁊ virtus per mediuz transit de principio ad finem:et virtus consistit in medio suspẽsus. Medium per veritatez est veruz:⁊ veritas ratione medij habet in se verificare/quod est medium suum.

¶ Medium sine gloria non posset habere gloriam/neqꝫ glorians in gloria delectationem habere.¶ Medium per differentiam est clarum ⁊ incõfusum:sicut in essentia intellectus intelligere:eo q vn⁹ est intelligẽs ⁊ alius intelligibilis:⁊ intelligere est actus eorum:sed si non esset differentia inter intelligentem ⁊ intelligibilem/medium esset confusum ⁊ non clarum:sine concordia intelligẽtis ⁊ intelligibilis/intelligere nõ posset esse medium:quia non haberet cũ quo.¶ Medium quandoqꝫ est impeditum per contrarietatez:ratio huius est:qꝛ deficit influentia finis ⁊ refluẽtia ꝑncipij in subiecto in quo sunt:eo quia subiectum est imperfectum:sed quando perficitur/cõtrarietas est a subiecto remota/⁊ mediũ

perficitur. ¶ Medium est de rõne principij sine quo non posset esse: τ quando non est perfectũ/non est de rõne finis. τ quando pficitur/est de ratione finis. ¶ Medium in fine quiescit: qꝛ per ipsũ principiũ transit ad finem: τ in transitu principij ad finẽ transit medium / eo qꝛ sine medio transire non potest. Et i isto passu apparet per quẽ modũ elementa τ alia miscibilia intrant mixtum. ¶ Medium vnum est maius/aliud minꝰ. Maius/sicut mediũ substantiale qđ est de substantiali principio τ fine/cum quibꝰ est vna substãtia/vna essentia/vna natura. Minus quidẽ est mediũ accidentale: sicut currere/ comedere ⁊c. que nõ sunt de essentia currentis τ curribilis/comedentis τ comestibilis. ¶ Medium per equalitatẽ equaliter consistit inter principium τ finem: τ hoc perfecte quando est de essentia eorũ τ formaliter ab omni materia disparatũ. Quoniã cum materia non posset esse in medio/eo qꝛ forma plus dicit q̃ materia: tñ secundum modũ loquendi τ ꝓpositionẽ/dicitur ꝙ actus equaliter ab ipsis est causatus. ¶ Nullũ medium existens inter materiã τ formã distat a minoritate. Rõ huiꝰ est: qꝛ materia dicit minꝰ/τ forma maiꝰ: τ idõ sequitur ꝙ mediũ existẽs inter formantem τ formatum disparatos/distat omnimode τ simpliciter a minoritate.

De fine ꝑ principia deducto.

De fine ꝑ principia deducto.

Finis est bonus per bonitatẽ/vt quies sit bona/τ bonitas quiescat: τ sic bonitas quiescendo est ratio bono ꝙ agat bonum: sed quãdo bonus non agit bonum/bonitas atqꝫ bonus non quiescunt/eo qꝛ bonus contra finem bonitatis existit ociosus. ¶ Finis per magnitudinem est magnꝰ/vt essentia in ipso fine cum magnitudine quiescant. ¶ Finis vero nõ est multũ magnꝰ: si quiescens/quiescibilis τ quiescere nõ sunt de sua eẽntia. ¶ Finis ꝑ durationẽ durat: τ si cõuertitur cũ duratione/per se quiescit. Et si appetit finem peregrinum cũ quo quiescat/non est summꝰ finis. ¶ Finis per potestatẽ põt existere τ agere: τ potestas per finem quiescere: τ si conuertuntur/tantũ põt quiescere per agere: sicut ꝑ existere. Sicut in deitate in quã tantum quiescit in agendo sicut in existendo/τ sic de alijs. ¶ Finis per sapientiã est intelligibilis: τ est i tãto itelligibilis q̃tũ per quiescere/sicut ꝑ existere: τ si non: non est summꝰ finis/sed inferior habens appetitũ ad supiorem. ¶ Et in illo passu apparet ꝙ omnia entia creata appetunt summũ finẽ aut debẽt appetere. ¶ Finis est amabilis per voluntatẽ: τ qꝛ est magnus/magne est appetibilis. Et qꝛ est bonus/bñ est appetibilis: et qꝛ volũtas est magna/magnaliter debet ipsum amare τ desiderare: et si non facit hoc de sua magnitudine/est ociosa: τ iniuriã facit fini: ratione cuius ẽ in labore sine quiete. ¶ Finis est virtuosus per virtutẽ: τ sic cũ virtute ẽ qes. ¶ Finis cũ ṽitate ẽ verꝰ: τ sic vere acqrit qes/τ nõ vere labor τ tristicia ¶ Finis vltra gloriã nõ põt eẽ quies neqꝫ gloria extra finẽ est in delectatione. ¶ Finis cũ differentia est ens inconfusum. Et hoc est qꝛ habet naturã perficientis/perfectibilis τ pficere/que sint de sua essentia/sine quibus esset confusus: et etiã eẽt finis alterius/ τ non suiipsius/qđ est impossibile. ¶ Finis per concordantiã hꝫ res cõcordantes: τ concordantia per finẽ res quiescentes. ¶ Finis cum contrarietate nõ potest eẽ qes. Ratio huius est/quia finis τ cõcordãtia sunt amice: et contrarietas τ concordantia inimice. ¶ Finis est illud in quo principium quiescit: τ quando conuertitur/finis cum principio est principians: et qñ non cõuertuntur/possibile est ꝙ principium in ipso non quiescat. ¶ Finis sine medio non potest eẽ subiectum principij vt in ipso quiescat: quoniam finis τ principiũ sine medio sunt disparata. ¶ In fine maiori est maior quies: τ maior quies est qñ quiescens/ quiescibilis τ quiescere sunt idem per essentiã. ¶ Finis sine equalitate quiescentis /quiescibilis τ quiescere nõ põt esse subiectum in quo cõcordantia quiescat: quoniã deficiente equalitate/deficit quies. ¶ Nullus finis cum minoritate est quies: quia minoritas est circa nihil: τ nihil procurat laborem τ tristiciam inquantũ est habitus priuatiuus perfectionis.

De maioritate deducta per principia.

Maioritas bona est ratio bono ꝙ agat maius bonũ: et talis bonitas est substãtialis/eo qꝛ substãtia maior ẽ accidente. Et ideo quando magis bonum producit quo ad rationẽ bonitatis τ maioritatis/ substantiã vel maius bonum substantialiter ꝓducit/τ

De maioritate deducta per principia.

ipsum productũ ponit in specie substã= tiali bonitatis ⁊ maioritatis. ¶ Maiori tas est magna ⁊ aliqua magnitudo est maior: vnde sequitur ꝙ ipsa est substan tia: q: si nõ eẽt maior: neqꝫ substãtia pos set esse magis magna ꝙ̃ accidẽs. ¶ Ma ioritas durat per durationem/⁊ dura= tio maior est ꝑ substãtiã: q: si nõ accidẽs duraret per se ⁊ non per substantiam: ⁊ magis per minoritatẽ posset esse maior ꝙ̃ ꝑ maioritatem/quod est impossibile. ¶ Maioritas per potestatem potest exi stere ⁊ agere: ⁊ potestas per maioritatẽ potest esse maior: vñ sequit̃ ꝙ maioritas ⁊ potestas possunt eẽ partes substantia les in supposito in q̃ sunt. ¶ Maioritas est scibilis per sapientiam: ⁊ sic est obie ctum substantiale. Et si non maioritas non est scibilis per se sed per accidens/ quod est ĩpossibile: maioritas est ama= bilis per voluntatem /vt voluntas per maioritatem potest habere maius obie ctum. ¶ Maioritas est imago immensi= tatis virtutis/vnde sequitur ꝙ aliqua maioritas sit subiecta: q: si nõ/nõ posset eẽ imago immensitatis virtutis/eo quia accidens/non posset ad hoc sufficere cũ dicat minoritatem: ⁊ substãtia maiorita tem. ¶ Maioritas est vera per veritatẽ: ⁊ veritas maior per veritatem/vnde se= quitur ꝙ aliqua veritas est substantia lis: quia si non/iam non posset eẽ maior ꝙ̃ accidens: neqꝫ maioritas posset eẽ ve ra per veritatem substantialem. ¶ Ma ioritas est delectabilis per gloriã: ⁊ glo ria per maioritatem habet maiorem de lectationem: ergo oportet dare de neces sitate aliquã maioritatẽ substantialem: vt sit maior gloria per substantiã ꝙ̃ per accidens. ¶ Maioritas est inconfusa ꝑ differentiaꝫ q̃ distinguit inter maiorita tem substantialẽ ⁊ accidentalem /sine q̃ distinctiõe maioritas esset ꝯfusa. ¶ Ma ioritas sine concordantia non posset eẽ imago immensitatis/virtutis/magnitu dinis ⁊c. que concordantia ponit ꝙ aliq̃ maioritas sit subiectum existẽdo ⁊ agẽ= do. ¶ Maioritas vincit minoreꝫ contra= rietatem cum maiori concordantia: mã ioritas vero cum maiori contrarietate non posset vincere maiorem concordan= tiam. Ratio huius est/quia maioritas ẽ de suo genere. ¶ Et isto passu apparet per quem modum peccant peccatores ⁊ habent culpam/eo ꝙ virtutes sunt ma= iores positiue/et vitia minora ꝑuatiue. ¶ Maioritas per rationem principij est principium: et principiũ per maioritatẽ habet rationeꝫ substantie: qꝺ si non/nõ posset esse maius ad hoc ꝙ principium sit tantũ maius ꝙ non potest plus/opor tet ꝙ habeat in se partes coessentiales ex quibus sit: quia si non posset eẽ mai⁹ potentialiter et non actualiter/⁊ maior maioritas posset esse in potentia ꝙ̃ in actu/quod est impossibile. ¶ Maioritas sine medio sibi coessentiali: scilicet ma= iorificare/non posset esse in suo genere: neqꝫ medium sine maioritate posset esse ens substantiale. ¶ Maioritas causat maiorem quietem/vnde sequitur ꝙ ali quis finis sit substantialis ratiõe maio ritatis simpliciter: q: deus / nõ sit respe ctu minoritatis: ꝫ respectu eẽ maiorita tis. Nõ hui⁹ ẽ/vt deus sit sepata a supbia ⁊ inuidiã et hmõi. ¶ Maioritas sine eq̃li tate non posset esse imago immensita= tis/bonitatis /magnitudinis et cetera. eo quia non haberet cum quo habet er go res equales sibi coessentiales: scili= maiorificans/maiorificabile et maiorifi care. ¶ Maioritas et minoritas opponũ tur in subiecto in quo sunt respectiue/si cut substantia et accidens: tamen nõ na turaliter/eo quia substantia ⁊ accidens conueniunt in constituendo vnum ter= minum sicut corpus: et ideo maioritas per se conuenit cum esse: et minoritas cum non esse. Tamen aliqua maioritas conuenit cum non eẽ: eo quia causat pec catum siue corruptionem.

De equalitate per principia deducta.

Equalitas bona est ratio bono ꝙ equaliter agat bo num. Et ista diffinitio est fons a quo oritur iusticia naturalis et moralis. ¶ Equalitas est magna ꝑ magnitudinem: et magnitudo ratione equalitatis habet res equales sibi co= essentiales in se: equalitas vero nõ pos= set esse magna per magnitudinem sine natura coequatiua per coequantem / coequabilem et coequare sibi coessen= tiales et naturales. ¶ Equalitas durat per durationem: eo quia duratiuuꝫ de durabili sufficit coequatiuo/eo quia fa= cit durare coequabile et coequare. Et si equalitas et eternitas essent idem in inferioribus in eterno: et ab eter= no / durarent in ipsis coequare /eter= nare sine corruptione vnius et gene= ratione alterius: quod est impossi=

De equa= litate per principia deducta.

bile. Et sic patet ꝙ mūdus sit nouus/eo
quia in ipso equalitas ⁊ eternitas nō cō-
uertuntur. ❡ Equa. est potens per pote-
statem/potestas per equalitatē habet
in se res coequales sibi ⁊ coessentiales.
Et sic in subiecto in quo sunt causant co-
equare ⁊ posse. Et si essent idem in infe-
rioribus/essent coequare ⁊ posse de ne-
cessitate in tanto ꝙ euacuarent omnes
inequalitates de mundo: ⁊ omnia essent
equalia/⁊ eque potentie/qđ ē impossibi-
le: ⁊ in isto passu apparet quomodo vna
impossibilitas adducit aliam. ❡ Equa.
est scibilis per sapientiā/ et qꝛ sapiētia
est magna ꝑ magnitudinem: ⁊ similiter
equalitas/sequitur ergo de necessitate
ꝙ equalitas sit actu per coessentiales/
coequātē/coequabilē ⁊ coequare. Et si
equalitas est idem qđ intellectus/sequi-
tur ꝙ in ipso sunt semper coequare ⁊ in-
telligere. ❡ Equa. est amabilis per volū-
tatem: ratio huius est vt volūtas posset
eā habere per amantē/amabilē ⁊ ama-
re. Et quia voluntas et equalitas sunt
magne per magnitudinem/potētes per
potestatem/quiescentes per finē/sunt
actu de necessitate. ❡ Equa. est virtuosa
per virtutē: ⁊ virtus per equalitatē ha-
bet in se res equales. Et idō in isto passu
apparet ꝙ virtutes sunt coequabiles: ⁊
ꝙ illa coequatio est virtuosa. ❡ Equa. ꝑ
veritatem est vera: quia non posset reci-
pere habitum veritatis sine sua natura
oportet ꝙ imprimat in veritate suū ha-
bitum ⁊ suam naturam: vt veritas ꝑ ra-
tionem equalitatis habeat in se res co-
equales ⁊ coessentiales. ❡ Equa. ꝑ glo-
riam est delectabilis/et gloria per eqli-
tatem coequabilis. et ideo in gloria glo-
rians delectatur in coequando sibi glo-
riatū ⁊ gloriabile. ❡ Equa. per differen-
tiam est ratio inconfusa/ostensiua ⁊ cla-
ra. Ratio huius est: quia differentia po-
nit ꝙ vnus sit coequās/alius coequabi-
lis/alius coequare: sed remota differē-
tia ab equalitate eēt equalitas euacua-
ta a claritate/⁊ esset tenebris obumbra-
ta ⁊ repleta. ❡ Equa. per concordantiā
habet res concordantes: ⁊ concordantia
per equalitatem res coequantes. Et si
conuertuntur/semper sunt permanen-
tes per coequare ⁊ concordare. Et con-
trarietas ⁊ equalitas non possunt cum
ipsis principiare. ❡ Equalitas ⁊ ꝯtrarie-
tas non sunt amice/eo quia equalitas ⁊
concordantia sunt amice: et in isto passu
apparet ꝙ iusticia oritur de equalitate
⁊ concordantia ⁊ iniuria de contrarieta-
te ⁊ inequalitate. ❡ Equa. est principiū
per rationem principij: et principium ra-
tione equalitatis habet in se res equa-
les sibi coessentiales. Et si conuertūtur
semper sunt permanētes per principia-
re et coequare. ❡ Equalitas per mediū
habet mediatiuam naturam et mediū
per equalitatem coequatiuam: et sic cō-
ueniunt inter se per coequare ⁊ media-
re. ❡ Equa. est subiectum in quo finis
concordantie quiescit: et in ipsa quiete
est maioritas/vt quies non sit sine ma-
ioritate equalitatis disparata simplici-
ter a minoritate que non est de genere
quietis. ❡ Equa. per maioritatem ē ma-
ior ⁊ equalitas quo ad suā essentiam ⁊
naturam/requirit res equales sibi co-
essentiales vt omnimode sit disparata a
minoritate sua inimica. ❡ Et in isto pas-
su apparet quomodo maioritas extra
animā/ē ens reale ⁊ naturale. ❡ Equa.
⁊ minoras sunt inimice. Ratio hui⁹ est:
quia vbi est equalitas/non potest eē mi-
noritas: eo quia si esset/destrueret eqli-
tatem. verūtamen inq̄tum aliq̄ equali-
tas est minor alia cum minoritate/ha-
bet aliquam conuenientiam per quam
conuenit cum non esse.

De minoritate per principia deducta.

De minoritate per principia deducta.

Inoritas per bonitatē nō
est circa nihil/eo qꝛ boni-
tas semꝑ est circa aliquid
sed bonitas per minorita-
tē est circa nihil. et ideo qñ
bonus non attingit bonū/
est ociosus: de bonitate bonitas est mi-
nor ⁊ circa nihil: sed hoc est per accidēs.
❡ Minoritas non est de ratione magni-
tudinis respectu maioritatis que ē suū
contrarium: tamen est magna inq̄tum
est substātia: ⁊ est substātia vt entia sub-
stantialia specialiter differant per ma-
ioritatem ⁊ minoritatē. ❡ Minoritas du-
rat per durationē in suo genere/quod
esset impossibile si esset de eternitate q̄
non est de genere minoritatis. Et in isto
passu apparet ꝙ mundus non est eter-
nus. Quia si sic/esset đ genere eternita-
tis: que eternitas esset minor q̄ȝ eterni-
tas dei: sicut bonitas mundi que est mi-
nor q̄ȝ bonitas dei. ❡ Minoritas per po-
testatem potest esse hoc qđ est: sed non
vltra hoc quod est. Et sic de sua agētia
❡ Minoritas ratione sapientie est scibi-
lis: ⁊ sapientia ratione minoritatis est
minor: minor dico/quando est in poten-

tia aut ociosa: eo quia esse in potentia ꝛ
ociositas/ cum minoritate conueniunt.
Actus vero ꝛ agentia cum maioritate.
¶ Minoritas per voluntatem est ama=
bilis non vt voluntas dirigat minorita=
tem in se: sed vt diligat in aliquo obie=
cto minoritatem vt possit diligere maio
ritatem/sicut in aqua in qua diligit cali
ditatez que causat minoritatē in aqua:
vt hō per aquã sit calefact⁹ ꝛ balneat⁹.
¶ Minoritas per virtutem est virtuosa:
quoniam virtus restaurat hoc qđ subie=
ctũ minoritatis habet p paruã q̄titatē/
sicut granum sinapis habet magnã vir=
tutem per gustũ ꝛ acutã/ꝛ multiplicat
multa grana. ¶ Minoritas per veritatē
est vera: rõ huius ē q: veritas vere po=
nit q ipsa sit circa non esse: ꝛ minoritas
minorando ponit q vna veritas sit mi=
nor alia. ¶ Gloria per minoritatem est
minor: et sic gloria per minoritatem nō
est quies/sed gloria ratiõe sue abundã
tie multiplicaret suã delectationem in
subiecto in quo est minoritas/nisi mino
ritas hoc impediret ꝛ impedit: quia i se
magnã delectationē habere nō potest.
¶ Minoritas per differentiam est ratio
inconfusa: sed secundum genus/sua cha
ritas parua est. ¶ Minoritas participat
cum concordantia/vt ex pluribus cõcor
dantibus sit constituta. Sed illa cõcor=
dantia parua est/eo quia minoritatem
non potest intrare cum magnitudine.
¶ Minoritas cum contrarietate est cõ=
tra maioritatem: et minoritas cum con=
trarietate contra minoritatem. Et i hoc
passu apparet quomodo minoritas de
facili potest vinci. ¶ Minoritas per prin
cipium est de ratione principij: et sic est
principium sub quo sunt omnia agen=
tia minora et parui valoris. ¶ Minori=
tas per medium est mediabilis: videli=
cet est medium equalitatis ꝛ maiorita=
tis: per quod tendunt ad non esse in quo
non sunt/quousq transeant per ipsam
minoritatem et suam naturaz recipiãt/
ꝛ ad nihil eueniant. ¶ Minoritas quo
ad se/nunq est in quiete. Ratio hui⁹ ē/
quia est circa non esse: sed maioritas de
scit: quia ipsa est circa esse: ꝛ de maiori=
tate ipsam ancillam facit. ¶ Minoritas
ꝛ maioritas non possunt esse idez: eo q:
maioritas dicit esse/minoritas non esse:
sed bene conueniunt quo ad vnuz finē/
sicut domina ꝛ ancilla. ¶ Minoritas et
equalitas non possunt esse idem specie.
Ratio huius est/quia minoritas consi=
stit inter equalitatem ꝛ non esse: et equi
tas inter maioritatem ꝛ minoritatem.

Secunda pars octaue partis principalis i qua pricipia deducta sunt p regulas.

Scda ps octaue partis.

Icet princi
pia discursa sint in
tertia figura p ca=
meras: hic vero di
scursus erit conti=
nuus per regulas/
vt intellectus p re
ctam lineã de quo
libet per regulas
noticiam habeat.

¶ Ulterius in parte ista intẽdimus p=
bare quodlibet principiũ esse generale:
vt cognoscatur q ars ista generalis per
predicta principia pbata eē generalia/
et similiter pter hoc/vt volẽtes morde
re artem istam non possint predictis pri
cipijs resistere.

Contra emulatores huius artis.

De bõitate p regulas d̄ducta.

De bonitate p regulas deducta.

Trum bonitas sit princi
piũ generale? Et respõdē
dũ ē q sic/vt patet per re
gulã b. ꝛ per scalas secun
de figure in q̄ oia bona cõ
prehenduntur. Que quidez
scale sunt generales ꝛ bone per bonita=
tē: quã bonitatē nō possent habere defi
ciente bonitate generali. ¶ Per primã
speciē regule c. q̄ritur/quid ē bõitas ge
neralis? Et respõdendũ ē q est ens con=
tinet in se oēs bonitates spirituales in
subiectis spiritualibus substentatas.
¶ Per secũdã speciē regule c. queritur/
quid hz bonitas in se sibi coessentiale?
Et respondendũ ē q hz ꝯcreta relatã
ꝛ sibi coessentialia ex quibus est/ ꝛ sine
quibus esse non posset principiũ genera
le. hoc pbabile ē p primaz speciē regule
c. ꝛ p secũdã d. ¶ Per tertiã speciē c. q̄ri
tur/quid ē bonitas in alio? Ad qđ respõ
dēdũ ē q ē habit⁹ in subiectũ q̄ est habi=
tuatũ de bõitate actiua siue passiua q̄ p
actiuã ē bene agēs: p passiuã est bñ pa=
tiēs. ¶ Per q̄rtã speciē querit/quid hz
in alio? Et respondendũ ē q hz existen=
tiã in subiecto sine q̄ nō posset eē: ꝛ hz in
ipso actionē ꝛ passionē ratiõe sue natu=
re in scđa specie significate. ¶ Querit

per primā speciē regule.d.bonitas de q̄ est:respōdendū est/ꝙ est de seipsa:vt sit generalis ⁊ habeat p se naturā suā desi gnatā in scdā specie regule c.⁊ in prima ⁊ scdā d.et per scdam speciē/bonitas cō tracta de quo est:⁊ respondendū est/ꝙ est de seipsa/inq̄tū est substantia inna-ta:vt per secundam speciē regule c.⁊ per primam regulā e.significatū est/aliter enim p se nō haberet existentiam natu-ralem/qḋ est impossibile.¶ Ampliꝰ bo-nitas existens habitꝰ naturalis siue mo ralis est significatiua de bonitate sub-stantiali/deducta ⁊ diffusa:sicut simili-tudo de simulato.¶ Adhuc per tertiam speciem d.bonitas cuius est:⁊ respōdē-dū est/ꝙ est subiecti in q̄ est:sicut habitꝰ habituati/⁊ quantitas quanti:⁊ huius-modi.¶ Per primā speciem regule e.q̄ri tur:bonitas quare est:⁊ respondendum est ꝙ est per seipsam:vt per secundā spe ciem c.⁊ per primā visuꝫ est.¶ Ulterius per secundā speciem regule e.queritur bonitas quare est:Respondendū est/ꝙ bonitas est vt principia alia sint bona p ipsam:priuata em̄ bonitate/nullū quidē principium esset bonū/sicut priuata cali ditate nullus ens esset calefactū.¶ Per primam speciem regule f.queritur:boni tas quāta:Et respondendum est/ꝙ est tanta q̄ttus est habitus eius:in subiecto aūt est pars eius.¶ Per scdam speciem queritur/bonitas quāta est:Et respōdē dum est/ꝙ est tanta q̄ta sunt sua cōcre-ta correlatiua ⁊ sibi coessentialia vt tam probatum est in secūda specie regule c.

g. ¶ Per primam speciem regule g.queri-tur:bonitas qualis est:Et respondēduꝫ est/ꝙ est propria passio subiecti substan tialis siue accidentalis in quo est/⁊ cum ꝓpria passione predicatum est deductū: sine quo subiectū esse non pōt/sicut ani-mal de homine.¶ Adhuc per secundam speciem querit:bonitas qualis est.Et di cendū est ꝙ est talis qualis est habitꝰbo nus in subiecto de ipso habituato: sicut dulcedo mellis que bona ē/⁊ iustitia iu-sti.¶ Per omnes species regule h.queri tur:bonitas quando est:⁊ respondendū est/ꝙ est tunc temporis quando ipsum bonum est/tēpore existente in motu bo-no ⁊ continuo successiue/per scalam se-cunde figure/in hac quidem respōsione sunt implicate oēs regule h.in tpe habi tuate.Sed applicationes dimittimꝰ ho mini bene intuenti habituato de ista ar te.⁊ hoc facimus causa breuiloquij.Et in isto passu intellectus est valde onera-tus.Uerūtū q̄tomagis est onerat⁹/tan-tomagis altus ⁊ generalis est.¶ Queri tur per omnes species regule i.bonitas vbi est:⁊ respondendū est/sicut prius de tempore dictū est/videlicet est in seipsa: vt per secundā speciem c.manifestū est. ⁊ per primā ⁊ secundam regulam d.e.et per principia prime figure q̄ de bonita-te habituata ⁊ situata sunt.¶ Per p̄mā regulā k.querit:bonitas quomodo est: ⁊ respōdēdū est/ꝙ bonitas est pars sub-iecti in quo est:vt patet per scalam diffe rentie:⁊ p secundam speciem regule c.⁊ per primā g.¶ Ulterius p scdam speciē regule k.querit:quō est bonitas in alio principio:⁊ respōdendū est p scdam spe-ciē regule c.Et hoc patet in p̄ma parte mixtiois principioꝝ.Et in p̄ma scala ter tie figure p camerā b.c.⁊ p camerā b.k. ¶ Ampliꝰ q̄rit p tertiaꝫ speciem k.quō bonitas est in toto/⁊ totū est in ipsa:Et est dicenduꝫ ꝙ est in toto/sicut habitus in habituato:vt p scalam supradictam si gnificatū est.¶ Per quartā speciē k.q̄ri tur quō bonitas transmittit suam simili tudinem extra:⁊ respondendū est p mo dum quē habet in scdam specieꝫ regule c.in quā bonificās in suo bonificabili ge nerat bonitates peregrinas siue accidē-tales de ipsa habituatas:sicut dulcedo ē in melle que bona est:⁊ iustitia est in iu sto.¶ Querit per oēs species regule k. bonitas cū quo est:ad qḋ rn̄dēdū est/ꝙ est cum seipsa ⁊ cum alijs principijs/ac etiam cum suis correlatiuis sine quibus esse nō posset:vt patet in scdā specie re-gule c.cum quibus generat et imprimit bonitates peregrinas:⁊ est cum prima ⁊ secūda specie regule d.Et similiter cū scala tertie figure determinata p b.c.et per b.k.in quā scala diffundit se/dando eis suas similitudines.

De magnitudine per regu- las deducta.

Trum magnitudo sit prin-cipium generale:⁊ respon dendum est ꝙ sic/vt patet i scala tertie figure termi-nata per camerā b.c.⁊ c.d. vsq; ad cameram c.k.Quo niam nisi magnitudo esset principiū ge-nerale:⁊ bonitas/differentia/concordā tia ⁊c.nō haberēt de quo essent magne/ vt per regulam b.ꝓbatuꝫ est.¶ Per pri-mam speciem regule c.queritur:quid ē magnitudo:Et respondendū est ꝙ est il lud principiū cui ꝓpue cōpetit magnifi-

Deductio magnitu-dinis p re gulas.

care/siue cū quo magnū causat magnificare. Et hoc per regulam b.visum est. ¶ Per secundā speciē queritur/magnitudo quid habet in se? et respondendum est q̄ in rebus corporalibus habet magnificantem/magnificatum ⁊ magnificare ei coessentiales/cuȝ quibus causat extensitates substātiales in subiecto ex quibus causantur q̄titates/cū quibus mensurat seipsaȝ ⁊ alia principia i subiecto corporali in quo est. In spūali vero magno/causat actus magnos: videlicet magnum intelligere / recolere ⁊ amare ex magnitudine spūali habituatos/ ipsa magnitudine existente in spirituali principio. Et hoc idem est de magno spirituali bonificare / durare / iudicare ⁊c. vt per regulam b.probatur. ¶ Adhuc per tertiam speciem magnitudo qd est in alio? Et est dicendum q̄ est forma formās magnum formatum ⁊ magnuȝ materiatum: vt per primam speciē d. significatuȝ est. ¶ Amplius per quartā specieȝ queritur/magnitudo quid hȝ in alio? Respondēdum est q̄ habet magnā actionem ⁊ passionem in subiecto magno in quo est/cum quibus est naturalis. Et hoc per primā regulā d.significatum est. ¶ Per primā speciē regule d.q̄ritur/magnitudo de quo est? Respōdendū est q̄ est de seipsa/vt sit primitiua in actu magnificandi: q2 si non magnificaret/non haberet de quo esset: neq̄ p cōsequens magnificatum quod esset/qd ē impossibile: hoc aūt patet per regulā b. ¶ Per secūdā specieȝ querit̄/magnitudo de quo est? Et respondendū est q̄ est de suis correlatiuis naturalibus in secūda specie c.significatis. ¶ Ulterius per tertiā speciē querit̄/cui⁹ est? Et respondenduȝ ē q̄ est subiecti in quo est: quia subiectū cū ipsa agit in seipso naturaliter siue moraliter. Et hoc per regulam b.significatū est. ¶ Per primā speciē regule e.querit̄/magnitudo quare est? Et respōdendū ē p secundā speciē regule c. eo q2 est de magnificāte /magnificabili ⁊ magnificare/ratione cuius magnitudo habet naturaȝ existendi hoc qd est. ¶ Per secūdam speciē querit̄ /magnitudo q̄re est? Et respondendū ē/ad hoc vt alia principia per ipsaȝ sint magna. Et hoc significatū est in figura per omnes alias cameras in quib⁹ c.ē. ¶ Per p̄maȝ speciē regule f.querit̄/magnitudo q̄ta est? Et respōdēdū est q̄ tāta est q̄ta sua essentia in subiecto cōtinua ē p scalam tertie figure designata p b.c.⁊ c.d.vsq̄ ad camerā c. k. ¶ Per secūdā speciē q̄ritur/magnitudo q̄ta est? Et respōdendū ē q̄ est tanta q̄tū capere pōt de suis correlatiuis per secūdā speciē c. significatis. Et sic de habitib⁹ magnitudinis ab ipsa influxis in prima ⁊ secūda figura substātatis ⁊ affirmatis ⁊ numeratis. ¶ Per primā speciē regule g.queritur/ magnitudo qualis ē? Et respondēdū est q̄ talis est q̄lis ē per primā speciē regle c.⁊ p primā ⁊ secūdā d.e.f. Et ad hoc testatur regula b. ¶ Adhuc per secundam speciē querit̄/magnitudo q̄lis est? Et respondenduȝ est q̄ est talis q̄les sunt sui habitus diffusi et discursi in tertia figura per scalā b.c.⁊ c.d.vsq̄ ad c.k. ¶ Per primam speciē h.querit̄/magnitudo q̄n est? Et respondēdū est q̄ est tūc quando suū subiectū est in quo est substātata et cōiūcta. Et probabile est p scalaȝ tertie figure p b.c.⁊ c.d.vsq̄ ad c.k. constitutā: in q̄ scala sunt implicate oēs quindecim species regule h.cū magnitudo mota cōsistit in tēpore/⁊ tēpus in ipsa: sed hoc explicare/esset valde plixum: sȝ spectat ad artistā scientē artem istā. ¶ Per oēs species regule i.querit̄/magnitudo vbi est? Et respondendū est q̄ ipsa est cū oibus speciebꝰ i.in camera tertie figure designatis. Et p artē applicabile ē ad ppositū hōi intuēti/sciētiq̄ artē istā. ¶ Querit̄ p species prime regule k.magnitudo quō ē? Et respōdēdū est q̄ est p illū modū quē hȝ in regula c.⁊ d.⁊ e.⁊ f.g.h.⁊ i.vt in scala tertie figure significatū est. ¶ Per secūdā regulā k.queritur/p oēs species cū quo est? Et respondendū est q̄ ipsa ē cū suis correlatiuis i secūda specie c.significatis. Et est cum prima ⁊ scd̄a specie regle d.e.f.g.h.i. et cū p̄ma modali/sine qb⁹ ipa nō pōt esse hoc qd ē. ¶ Ulteri⁹ est cū aliis principiis/ sine quib⁹ nō posset eē hoc qd ē nec haberet naturā quā hȝ in seipsa ⁊ in aliis. Et hoc qd dictū est p seipsum est notum ⁊ etiā p b.cōprobatum est. ¶ Dictū est de magnitudine p regulas discursa/ratione cui⁹ ostensum est per quē modum intellectus humanus hȝ subiectū valde generale ad attingendū multas ⁊ magnas operatiōes per magnitudinē causatas ⁊ deductas i subiectū in quo sunt. Et ideo cū ita sit/quid mirū si per istaȝ artē generalē intellectus human⁹ ē valde generalis ad causandū sciētias magnas ⁊ multas ⁊ faciliter inuentas?

De eternitate per regulas deducta.

de eterni | tate p re= | gulas de= | ucta.

Queritur/vtrū sit eternitas? Et respondet q sic: qz si nō mundus seipsuz principiasset/ & nouū se fecisset/ & esset an teqz esset: & sic sequeret cō tradictio q est impossibilis. Et hoc p re gulā b. pbatū est. ¶ Per primā speciez regule c. querit/quid est eternitas? Re spondendū est q est ens qd cū sua infi nita bonitate/magnitudine/potestate & virtute conuertitur. Et hoc per primaz specie & secundā d.e.f. pbabile ē. ¶ Per secundā speciē qritur / eternitas qd hz in se? Et respondenduz ē q hz sua corre latiua substātialia & primitiua: vt per primā speciē & secūdā regle d.e. pbatuz est. ¶ Per tertiā speciē querit/qd eter nitas est in alio? Respondendū est q est ens ante tēpus existens: & hoc per suam diffinitionē supradictā. & per primā spe ciē regule d. pbabile est. ¶ Et per quar tā speciē qritur/eternitas qd hz in alio? Et respondendū ē q hz potestatē ānihi landi quicqd ē/eo quia sua potestas in finita est. ¶ Per primā speciē regule d. q ritur/eternitas de quo est? Et respondē dū est q est de seipsa/eo q primitiua et singularis est: & hoc patet per regulā b. ¶ Et per secūdā speciē qritur /eternitas de quo est? Et respōdendū ē q ē de eter nante/eternabili & eternare/ sine quibus non posset esse hoc qd ē: et sine ipsis va cua essēt & ociosa esset: et etiā suū esse ī n... posset cōtingere: et hoc per secun dā speciē regule c. & p primā d. & e. mani festū est. ¶ Adhuc per tertiā speciez qri tur/eternitas cuius est? Et respondendū est q est nullius: qz ens infinitū sub ali quo alio existere minime pōt. ¶ Per pri mā speciē regule e. qritur/eternitas qre ... ē q est de infinitis p= mitiuis substātialibus/ & sibi coessentiali bus. ... eternāte/eternabili & eternare/ sine quibus nō posset eē hoc qd ē: neqz per se existere posset: et hoc per oēs species regule c. & b. satis euidenter probabile est. ¶ Per scdaz speciē querit/eternitas qre est? Respondendū ē vt: sua bonitas/ magnitudo / potestas sint primitiua et ante oīa inchoatiua. Et hoc per regulaz b. manifestū est: & per primā speciē d. si militer. ¶ Per primā speciē regule f. qri tur/eternitas quāta est? et est respondē dū q ē tāta quanta extra tēpus existere pōt/alioquin non eēt infinite primitiua atqz cōtinua & singularis sine tēpore. et hoc per regulā b. & per primam speciem c. probabile est. ¶ Per secūdā queritur/ eternitas quāta est discrete? et respondē dum ē q ē tantā quātā ostēsā est p secū dam speciē regule c.d.e. ¶ Per primam speciē regule g. querit/eternitas qualis est? Ad qd dicendū est q est talis qua les sunt sua diffinitio & significatio de ducte per secundā speciē regule c. & per omnes species d.e.f. ¶ Per secundā spe ciem queritur/eternitas qualis est? Et est respondendum q est causa noui tem poris/sic extra tempus & motum existēs & precedens/sicut est sua substantia ex tra quantitatē mundi intensa & extēsa. Et hoc p oēs species regle c.d.e.f. & etiā p regulā b. affirmabile ē. ¶ Per oēs spe cies regule h. qrit/eternitas qñ est/siue qñ fuit/& quando erit? Ad qd dicenduz est per speciem regule c.d.k. videlicet q fuit anteqz tempus fuisset: vt precede ret ad tempus quo ad suam durationē eternā: sicut sua magnitudo infinita p cedit quantitatem mundi finitā. ¶ Ulte rius eternitas est nunc in quo fuit ab eterno/& in quo nunc erit in eterno: et hoc sine motu & successiōe: & in tali nunc tempus existere minime potest: nunqz etiā pōt eē de genere eternitatis. ¶ Ul terius eternitas erit tūc qñ tempus nō erit in subiecto eterno. Ratio huius est/ vt immobilitas eternitatis sic mensu ret et comprehendat mobilitatem mun di: sicut in substantia dei immensa et infinita quantitatem mundi finitam: & ad hoc testantur omnes regule cuz spe ciebus earum. ¶ Per regulam i. queri tur/vbi est eternitas? et respondenduz est per regulas c.d.k. et per alias regu las/videlicet q ipsa est ita extra celum cum sua immensa infinitate: sicut cum sua infinitate & immobilitate extra tem pus & motum: et sicut est cum sua boni tate infinita extra bonitatem finitam. Uerumtamen diuina eternitas est in mundo & in omnibus partibus eius/nō q sit collocata/eo quia infinita & indi uisibilis est: vt patet per secundam spe ciem regule c. d. et etiam per regulam b. probatum est. ¶ Per regulam de mo dalitate queritur / eternitas quomo= est? Et respondendum est q modus designatus est in secunda specie regu le c.d.e. sine quibus eternitas non ha beret modū existēdi atqz agēdi ī sua na tura: & hoc qdē oēs regule asserūt. ¶ Per regulā de instrumētalitate qritur /eter nitas cum quo est? Et respondendum est q est cum suis coessentialibus re latiuis in regula c.d.e. designatis. Et sic cum sua infinita singulari bonitate/ magnitudine / potestate &c. sicut cum

sua singulari duratiõe. Ratio huius est/ cũ quicq̃d sit/sit cõprehensum p hoc q ipsa est. Nam ens infinitũ simplicit cõprehendit finitũ. Et ad hoc oẽs regule testant̃ ⁊ ꝯsentiunt. ¶ Dictũ est de eternitate discursa p reglas/rõne cui⁹ ipsã artificialiter inuenim⁹ ⁊ cognoscim⁹ adiuuante sua gratia: ipsam quidẽ eternitatem deum vocamus. Cui sit laus ⁊ honor in eternum.

De potestate per regulas deducta.

De potestate p regulas deducta.

Queritur vtrũ sit aliqua potestas infinita? Et respõdẽdũ est q sic. ⁊ hoc ꝓstatũ est per capitulũ de eternitate. Nam si non esset aliqua potestas infinita/iam eternitas q̃ est infinita nõ haberet cũ q̃ posset esse infinita: ⁊ hoc p regulã b. ꝓbatũ est. Itẽ p tertiã speciẽ regule d. nisi eñ esset potestas infinita/seq̃ret̃ q potestas finiti impediret ipsã esse. vñ sequeretur q potestas esset habit⁹ priuatiu⁹ subalt⁹ habitui infinito ⁊ positiuo qd ẽ ipossibile. ¶ Querit̃ p primã speciẽ regule c. infinita potestas q̃d est? Et respõdẽdũ est q ẽ ens cui ꝓprie cõpetit ifinitũ posse. Et istud per primã speciẽ regule d. visum est. Et etiã regula b. ad hoc testat̃. ¶ Per secũdam speciẽ q̃rit̃/ potestas infinita quid hꝫ in se? Et dicẽdũ est q hꝫ naturales ⁊ essentiales relatiões cũ qb⁹ põt eẽ h̃ qd est. Et hoc p regulã b. ⁊ p scdã ⁊ tertiã regulã d. e. demonstrabile est. ¶ Per tertiã speciẽ querit̃. Quid ẽ ptãs i alio? Et dicẽdũ est q est ens causans actiones ⁊ passiones in subiecto/rõne cui⁹ subiectũ põt habere actiões ⁊ passiões: ⁊ hoc per regulã b. affirmabile est. ¶ Per quartã speciẽ querit̃ q̃d habet potestas in alio? Et dicẽdũ est q hꝫ actiões sicut causa in effectu hꝫ passiões in subiecto in quo ẽ/ ipsa potestate existẽte habituata de bonitate/ ⁊ magnitudine ⁊c. Et hoc p rl̃aꝫ b. visum est. ¶ Per primã speciẽ regule d. q̃rit̃ / ptãs de quo ẽ? dicẽdũ ẽ q est de seipsa/eo q principiũ gñale est. Et hoc p regulã b. ꝓbabile ẽ. ¶ Per secundam speciẽ q̃rit̃/ptãs de quo est? Dicẽdũ ẽ q est de possificãte/possificabili ⁊ possificare. Et hoc p secũdã speciẽ c. e. ꝓbabile ẽ. ¶ Adhuc per tertiã speciẽ q̃ritur/potestas cui⁹ est? Ad qd respondendũ est q est subiecti in quo est: qd q̃dẽ cũ sua potestate agit in patiente, et hoc per se patet. ¶ Per primã speciẽ regule e. q̃rit̃/ potestas quare ẽ? Dicendũ est q ẽ ex eo q ẽ de possificãte/possificabili ⁊ possificare: sed accidẽtaliter ẽ habit⁹ in subiecto in quo ẽ: sicut albedo q̃ est eo q suũ subiectũ albũ est. ¶ Amplius p secundã speciẽ querit̃/ptãs q̃re est? Dicendũ est vt alia principia p ipsã possint habere existentiã ⁊ agẽtiã. ¶ Per primã speciem regule f. q̃ritur/potestas q̃ta est? Dicendũ est q est tãta q̃tũ intrare potest suã naturã: ⁊ hoc per secũdã speciẽ c. manifestũ est: vt ex ipsis sit vna continua existentia. ⁊ ad hoc regula b. ⁊ prima ⁊ secũda species regl̃e d. testant̃. ¶ Adhuc p secũdã speciẽ q̃rit̃ /potestas q̃ta est? Dicendũ est q est tãta q̃ta sunt sua cõcreta relata p secũdã speciẽ regule c. ⁊ per primã g. ⁊ per regulã b. visum est. ¶ Per primaꝫ speciẽ regule g. q̃rit̃/potestas qualis ẽ? Dicẽduꝫ est q est talis qualis est ꝓpria passio subiecti: sicut infinitas ⁊ eternitas dei sine quibus de⁹ non posset esse hoc qd est. ¶ Itẽ per secundã speciẽ querit̃/potestas qualis ẽ? Dicendũ ẽ q est talis qualis est habit⁹ in subiecto sicut bonitas/magnitudo/q̃ possunt esse hoc qd sunt per potestatẽ. et iudex põt esse p potestatẽ. et hoc per regulã b. manifestũ est. ¶ Queritur per oẽs species regule h. ptãs q̃n est? Et dicendũ ẽ p primã speciẽ regule q ẽ tũc q̃n sua diffinitio ẽ. et per secundã eiusdẽ est tũc q̃n habet correlatiua sibi coessentialia. ¶ Adhuc per tertiaꝫ est tunc q̃n in subiecto habitus est. ¶ Amplius per quartã eiusdem est tunc q̃n hꝫ actiones ⁊ passiones in subiecto. ¶ Et per primã speciẽ regule d. est tunc quando temp⁹ potest esse per potestatem et per motũ/ et motus in tempore. ¶ Adhuc per secundã d. est tunc quando est de suis correlatiuis. ¶ Amplius per tertiã d. ẽ tũc q̃n est instrumentuꝫ subiecti in quo est. ¶ Et per primã speciẽ regule modalis ẽ tunc quãdo per seipsam hꝫ modum. ⁊ p secundam speciẽ ẽ tunc q̃n est habitus ĩ subiecto. ¶ Et per tertiã speciẽ/ẽ tũc q̃n vnum correlatiuuꝫ ẽ in alio: ⁊ oẽs sunt ĩ vna essentia ⁊ essentia in ipsis. ¶ Et per quartã speciẽ est tunc q̃n alia principia de ipsa sunt habituata/⁊ de similitudinibus ipsius potestatis. ¶ Per regulã instrumẽtalitatis/adhuc potestas est tũc quãdo est cum suis correlatiuis. ¶ Et p secũdam speciẽ est tunc quando vnũ principium cum alio est. ¶ Et per tertiam ẽ tunc q̃n plures essentie possint eẽ i vno cõi: ⁊ vna in alia ⁊ cõe in ipsis. ¶ Adhuc

per quartā est tūc qñ causat suas simili tudines in subiecto trāseūte cū suis coes sentialib⁹ relatiuis intrīsecis. Et sic ostē sum est quō potestas existit in tpe/ꝛ tē pus ꝛ motus in ipsa. Sꝫ in isto discursu intellectus est valde aggrauatus/tamē exaltatus est. Et h̄ oēs regule ꝓbāt: sine quib⁹ intellect⁹ nō posset esse ita altus. ¶ Per omēs spēs regule i. q̄rit: potestas vbi est: dicēdū est ꝙ est in vbi p illū mo dū p quē supra de tpe dictū est. Nam est in sua diffinitione/ꝛ est in suis correlati uis/in quib⁹ omē possibile est possibile/ ꝛ extra ipsos nullum ens est possibile in ipsis/qđ nullū impossibile existere pōt. Iterū est in subiecto in quo est habit⁹: ꝛ in subiecto in quo habet actiōes ꝛ passio nes. Et est in loco primitiue: ꝛ est in eis de quib⁹ est/ꝛ est in subiecto cui⁹ est. Et est in modalitate in qua hꝫ modū existē di ꝛ agendi/ꝛ suas similitudines gene randi. Et est in subiecto qđ quidē cū ipa potestate agit ꝛ patitur. Et hoc per oēs species p̄dictas demōstratū est/ꝛ p regu lam b. ꝓbabile est. ¶ Per regulā moda litatis querit: potestas quō est: ꝛ rñden dū est/ꝙ modus potestatis est fm ꝙ hꝫ modū essendi ꝛ agēdi in subiecto in quo est/ꝛ subiectū in ipsa/habēdo p potesta tem actiones ꝛ passiones. Et hoc p lineā cōtinuā in specieb⁹ regularū est substen tatū. Sed hoc declarare esset plixū: ta men ipsa declaratio possibilis et facilis est/tenēdo modū huius artis. ¶ Querit potestas cū quo est p regulā instrumen talitatis: ꝛ dicēdū est/ꝙ est cū suis coes sentialib⁹ relatiuis/ꝛ est cū oibus specie bus regularū/sine quib⁹ ipsa esse nō po test: neqꝫ ipse sine potestate. ¶ Et hoc sa tis est declarabile habituatis de ista ar te. ¶ Et hec de potestate sufficiant.

De sapientia p regulas de ducta.

Deductio sapie p re gulas.

Queritur vtrū aliqua sapien tia sit habitus: ꝛ dicendum est ꝙ sic. Nam si nō esset ali qua sapiētia habit⁹/iamīn tellectus nō haberet cū quo obiectaret vitates reales ꝛ necessarias: ꝛ sic esset nudus ꝛ impotens/qđ est im possibile. ꝛ hoc p regulaꝫ b. ꝓbabile est. ¶ Per primaꝫ speciem regule c. querit: sapientia existēs habitus quid est: ꝛ est respondendum ꝙ est instrumentum cū quo proprie ꝛ bene intellectus agit: ex q̄ ita bene est habituatus: sicut ignis de ca liditate/ꝛ cappat⁹ de cappa/ꝛ iustus de iusticia. ¶ Per secundā speciem querit: quid habet in se sapientia coessentiali ter: ꝛ respondendum est/ꝙ ipsa habet sua correlatiua sine quibus esse non po test. ¶ Per tertiam speciem queritur: qđ est in alio: ꝛ est dicendum ꝙ est habitus existens in alio. ¶ Per quartam specieꝫ queritur: sapientia quid habet in alio: et est dicendū/ꝙ sapientia existens sub stantia habet habitum in subiecto/cum quo subiecto bene intelligit. ¶ Per pri mam speciem regule d. queritur: sapien tia de quo est: dicēdū est/ꝙ est de seipsa vt principium primitiuꝫ ꝛ generale sit ad omnia scibilia. ¶ Per secundaꝫ que ritur: de quibus est: ꝛ dicenduꝫ est/ꝙ est de suis relatiuis essentialibus: illa que est substātia/ꝛ que est accidens siue ha bitus/nō habet de quibus sit: cum sit for ma simplex. Et hoc per regulaꝫ b. ꝛ per secundam speciem c. ꝛ per quartam K. manifestum est. ¶ Adhuc per tertiā spe ciem queritur: cuius est sapiētia: ad qđ dicendum est/ꝙ est subiecti in quo est: si cut cappa cappati: et hmōi. ¶ Per pri mam speciem regule e. queritur: sapien tia quare est: ꝛ est dicendum/ꝙ sapien tia existens in subiecto/est ex eo: qꝛ est de intellectiuo/intelligibili ꝛ intelligere. ꝛ si est accidens/est ex eo: quia intellect⁹ est de ipsa habituatus: sicut logic⁹ de lo gica: ꝛ huiusmodi. ¶ Amplius per secun dam queritur: quare sapientia est: ꝛ re spondendū est/ꝙ vt sapiens bene ꝛ pru denter habeat scientiam. ꝛ hoc per regu lam b. probatum est. ¶ Per primam spe ciem regule f. queritur: sapientia quāta est: et est respōdendū/ꝙ est tanta quā tus est habit⁹ existens in subiecto in quo est. ¶ Adhuc per secundum speciem que ritur: sapientia quanta est: Et est respō dendum/ꝙ tanta/ quanta sua concreta sunt ex ipsa sapia habituata/sicut sunt calefactiuum/calefactibile ꝛ calefacere: que quidem existunt habituata de cali ditate. ¶ Per primam specieꝫ regule g. q̄ritur: sapiētia qualis est: ꝛ dicēdū ē/ꝙ est talis qualia sunt sua concreta relati ua innata p ipsum habituata/ꝛ p secun dam speciem c. signata. ¶ Amplius p se cundam speciem queritur: qualis est sa pientia: dicendum est/ꝙ est talis qua lis potest habituare sua concreta relati ua: scilicet bene/magnifice ꝛc. vt per re gulam b. manifestum est: ꝛ etiā per ter tiam speciem regule c. ꝛ per quartā spe ciem regule K. ¶ Per omnes species re gule h. querit: sapiētia qñ est: ꝛ dicēdū ē

q̄ est in illo nunc in quo est/verũtamen in vno est in potentia et in alio in actu: aut in vno nunc in theorica: et in alio in practica/secundm quod subiectũ in tempore et in motu est habituatum. Et per regulam c.d.k. probabile est. ¶ Per omnes species regule i. queritur/sapientia vbi est? Et respondendum est p omnes suas species q̄ est in subiecto: sicut bonitas in bono: & caliditas in igne: et iusticia in iusto/et huiusmodi: & ad hoc testatur regula b. ¶ Per regulam modalitatis queritur/sapiētia quomodo est? Et est dicendum q̄ est per modũ differentie & proprietatis. Differentia enim abstrahit habitum ab oībus alijs habitibus. & ponit proprietas q̄ sit ptus habitus intellectus: vt per secundã speciem regule c. quodlibet relatiuum sit habituatum in alio: et omnia sua relatiua adinuicem sint habituata in vno habitu/et hoc per regulam b. patet: & per omnes species regule k. ¶ Per omnes species regule k. queritur/sapientia cũ quo est? Dicendum est q̄ ē cum suis fundamentis correlatiuis/ vt ex ipa sint habituata. Et est cum actu bonitatis/eo q̄ bene ē. Et ē cũ actu veritatis/quia vera est/et ē cum actu potestatis: possibilis enim ē. Et ē cum actu voluntatis/ cũ sit desiderabilis. Et est cum actu virtutis. nam virtuosa ē. & ē cum actu glorie/ delectabilis quidez est.

De voluntate per regulas deducta.

De voluntate p regulas deducta.

Queritur/vtrum voluntas sit immortalis? Et respondendum est q̄ sic/quo ad suam essentiam: quia non est constituta de relatiuis contrarijs compositis: vt patet per secundam speciem regule c.d.e. Uerumtamē mortalis ē/quando ē habituata de peccato: eo quia de secũ da specie e. deuiata ē: et ad hoc testatur regula b. ¶ Per primaz speciem regule c. queritur/voluntas qd est? Et ē respondendum q̄ est ens cui cõpetit velle & nolle: vt per secudã speciez regule e. posset esse in quiete. ¶ Per secundam speciem querit/voluntas quid habet in se naturale? Et respondēduz ē q̄ habet amantem/amatũ & amare constitutos ex sua relatione: & hoc substãtialiter/cum quibus se habituat de bono habitu/aut de malo: et de magno/ aut d paruo & hoc moraliter. Et per regulam b. probatum ē. ¶ Per tertiam speciez q̄ritur/ voluntas quid est in alio? Et respondendum ē q̄ ē in subiecto in quo ē potentia habituata de virtutibus / aut de vitijs per suũ velle/aut nolle. ¶ Per quartam speciem queritur /quid habet in alio? Ad quod respondendum ē q̄ habet actiones et passiones obiectando. ¶ Per primam speciem regule d. queritur/voluntas de quo est? Et respondendũ est q̄ ē de seipsa: alioquin si esset de aliquo principio sibi preiacente/iaz nō esset primitiua ad volendum & nolendũ: et etiam esset nuda de secunda specie c. quod est impossibile. ¶ Per secundam speciem queritur/voluntas de quo est? Et respondendum est q̄ est de suis consubstantialibus relatiuis per secundaz speciem c. de signatis: alioquin non haberet per se existentiam/eo q̄ esset accidens. ¶ Per tertiam speciez queritur/ voluntas cuius ē? Et respondendũ ē q̄ est hominis: cum ipse moueat ipsam libere ad actum suũ/scilicet ad velle aut nolle. ¶ Per primam speciem regule e. queritur/voluntas quare est? Et respõdendum est/ eo q̄ de suis correlatiuis naturalibus cõstituta ē. Moraliter autē est: qz in subiecto in quo ē/de suo habitu habituata ē, sicut cappatus de sua cappa habituatus ē. ¶ Per secundã speciē q̄ritur/voluntas quare ē? Respondenduz ē vt entia sint amabilia siue amata: absq̄ enim ipsa nō possent esse obiectata quo ad genus voluntatis. Et sic quies esset vacuata de bonitate/magnitudine/qđ ē impossibile: & hoc per regulam b. patet. ¶ Per primã speciē regule f. queritur/ voluntas q̄ta ē? Et respondendum ē q̄ est tãta q̄ta ē sua essentia ab omnibus alijs differens. ¶ Per secundam speciez queritur q̄ta est? Et respondendum ē q̄ ē tanta q̄ta ē ex suis essentialibus relatiuis ex quibus ē per secundam speciem regule c.d.e. designatis. et hoc per regulam b. probatum est. ¶ Per primaz speciē regule g. queritur/voluntas qualis est proprie? Et respondendum est q̄ est propria passio substantialis in subiecto in quo ē: sicut homo qui non potest esse ab q̄ voluntate sua. ¶ Per secundam speciem queritur/voluntas qualis est appropriate? Et respondendum est q̄ est bona per habitum bonum: aut mala per habitum malum/ cum quo voluntas se induit advelle bene aut male. Et hoc per regulam b. patet. ¶ Per omnes species regule h. querit/

voluntas quando est? Et respondendum est q est tunc subiectiue & obiectiue qn ipsa e deducta p oes species c.d.K.Jstō aut nō oportet declarari:nā satis est manifestum intellectui bene speculanti et habituato de arte ista. Et hoc per regulā b.e.f.g. pbatum est. ¶ Per omnes species regule i.queritur voluntas vbi est? Et respōdendum e per omnes ipsius regule species q est in subiecto in quo est subiectiue & obiectiue. Et hoc satis clare patet bene intuenti regulas e.f.g.h. ¶ Per omnes species regule modalitatis queritur quomodo voluntas est subiectiue & obiectiue? Et respondendum e q est per illum modū per quem discursa est per omnes alias regulas & species earum clarevisum est:hoc autem narrare valde prolixum esset:idcirco dimittimus artiste huius artis. ¶ Per omnes species instrumentalitatis queritur/voluntas cum quo est? Et hanc responsionē dimittimus lectori huius artis:quā & responsionem potest habere per capitulum sapientie in vltimo paragrapho. ¶ Sed hic queritur/voluntas cum quo obiectat obiectum? Et respondendum est q cum sua libertate:que quidem est sibi habit⁹ innatus. Adhuc obiectat cū suis relatiuis: eo q volens coniunctus cum sensitiuo & imaginatiuo extrahit & deducit species peregrinas de sensibilibus & imaginabilibus:& in suo pprio volibili ipsas imprimit:& ipsis ipressis generantur & oriuntur volibiles per concupiscentiam:& odibiles per iram. & hoc est in intrinseco velle a quo oritur velle aut nolle peregrinum per accidens. Et in isto passu apparet q nolle non est de essentia voluntatis/ex eo quia cum irascibilitate causatum est. Que quidē irascibilitas est oppositum volibilitati. Et in isto passu intellectus est valde altus.

De virtute per regulas deducta.

Queritur vtrum virtus sit habitus communis principiorum: vt ipsa principia habeant actus virtuosos? Et respondendum est q sic:vt patet per secundam speciem regule c. que quidem non posset esse subiectum quietis principio/nisi virtus esset habitus principiorum communis. Et hoc per regulam b.probabile est. ¶ Per primam specie regule c.querit/virtus quid est? Et respondendum est q est habitus cū quo principia habent habitus virtuosos: & hoc per regulam b. significatum est. ¶ Per secūdā speciē queritur/voluntas quid habet in se coessentialiter? Et respondendum est q hz sua correlatiua ex quibus est & cum quibus est fons ad causandum actus virtuosos. ¶ Per tertiā speciē queritur/virtus quid ē i alio? Et respondendū ē q est habitus in subiecto:vt subiectū habeat actū vtuosum/sicut ignis q ē i caliditate vt habeat actū calefaciēdi. ¶ Per q̄tā speciē q̄rit/virt⁹ quid habet in alio? Et respondendū est q habet actum in subiecto de virtute accidētali habituato. ¶ Per primā speciez regule d.queritur/virt⁹ d quo est? Dicēdū est q est de seipsa:alioquin non esset principiū generale/ qd est impossibile. ¶ Per secūdā speciē queritur/virtus de quo est? Respondēdum est q virtus substantialis est ex suis correlatiuis substātialibus per secūdā speciem c. significatis. aliter eni non posset habere fundamentum per se existendi/neq etiam naturā/quod est impossibile. ¶ Per tertiam speciez queritur/virtus cuius est? Et respondendum est q virtus existēs habitus/est virtutis substantialis que est substantia. Et hoc per regulaz b.pbatum est. ¶ Per primam speciem regule e.queritur/virtus quare est? Et ē respondendum q est ex eo quia ex suis relatiuis substātialibus est constituta. Uirtus autem accidentalis est ens accidentale:quia per virtutem substantialem causatū est. ¶ Adhuc per secundaz speciem queritur/ virtus quare est? Respondendum est vt alia principia cum ipso sue quiescere possint virtuose. Et hoc per regulaz b.manifestū est. ¶ Per primam speciez regule f.queritur /quāta est virtus? Et respondendū est q virtus naturalis est tanta quanta est sua extensitas per totū vniuersū. ¶ Adhuc per secundam speciez queritur /virtus q̄ta est? Et respondendum est q est tāta quantā sunt sua correlatiua diuersimode existentia in subiectis differentibus specie. Et istud per regulā b. significatum est:et etiā per primā speciez regule d.& per secundam speciez c. ¶ Per primam speciem regule g.queritur/virtus qualis est? Et respondendum est q virt⁹ est ppria passio in subiecto. ¶ Per secundam speciez queritur/virtus qualis est? Et respondendum est q virtus accidētalis est ens appropriatū cū quo subiectum est habituatum. Sic iustus

de iusticia/⁊ virtus visiua de abstractione specierum coloris/ ⁊ tactiuus de speciebus caloris frigiditatis ⁊ huiusmodi :et sic de potentijs superioribus suo. modo et hoc per regulā b.significatum est: et per ꝓmā specié d.⁊ per secūdā. ¶ Per omnes species regule h.querit̃/ virtus quando est? Et respondendū ē ꝙ ē tunc quando in suis speciebus substentata ⁊ discursa est. Et hoc dimittitur generali artiste hui⁹ artis. ¶ Per omnes species regule i.queritur/virtus vbi est? Et est dicendum ꝙ est in omnibus suis speciebus: ⁊ est per totū vniuersum/ ⁊ in verbis/⁊ in herbis/⁊ in lapidib⁹/⁊ in oib⁹ subiectis de ipsa habituatis/⁊ in omnibus actibus ꝑ virtutes causatis. Sʒ virtus maxime cōsistit, in cā prima q̄ cum ipsa ꝯuertit̃. ¶ Per regulā modalē p.k. designatā querit̃/virt⁹ quomō est? Et ē dicendū ꝙ est ꝑ modū: quē hʒ virt⁹ substātialis habituādo se de virtute accidētali cū q̄ trāsit ad habendū actus ꝑegrinos influēdo suas similitudines subiectiue/obiectiue/refluēdo similitudies obiectorū ⁊ suā propriā passionē in q̄ ipsas similitudines imprimit ⁊ catherizat :vt sint virtuose. Et in isto passu intellect⁹ est valde alt⁹/oneratus ⁊ etiā fatigat⁹/ vt per regulā b.manifestū est. ¶ Per regulā instrumētalitatis querit̃/virtus cū quo est? Et est respondēdū ꝙ est cū suis correlatiuis: ⁊ vna virt⁹ est cū alia: sicut patet in linea recta cōstituta de virtute elemētatiua/vegetatiua/sensitiua/ymaginatiua ⁊ intellectiua: i q̄ linea/vna virtus attrahit species cū alia vt sit participatiua cū alia. Et hoc ꝑ regulā i.⁊ ꝑ secūdā speciē regle c.⁊ ꝑ regulā b. ꝓbatū ē.

De veritate per regulas deducta.

De veritate ꝑ regulas deducta.

Queritur: vtrum veritas creata cōuertat̃ cū sua veritate? Respondēdū est ꝙ nō: q: si sic/nimis esset similis veritati dei: q̄ q̄dē cū sua vnitate cōuerti t̃. Et vlteri⁹ cōuerteret̃ cūʒ bonitate/magnitudine/duratiōe ⁊c. rōne cuius ertēderet se extra tēpus ⁊ locū/qd̄ est impossibile. ⁊ hoc ꝑ regulā b. patet. ¶ Per ꝓmā speciē regule c.querit̃/ q̄d est veritas? Et respondendū ē ꝙ est ens incorruptibile. Nā si esset corruptibile implicaretur contradictio : videlicet ꝙ esset ⁊ nō esset: que cōtradictio est īpossibilis. ¶ Per secūdā speciem querit̃/veritas quid hʒ in se essentialiter ⁊ naturaliter? Et respondēdū est ꝙ hʒ sua correlatiua sine q̄bus esse nō pōt: in quib⁹ et cū quib⁹ oīa sunt verificabilia : ⁊ extra suā essentiā nullū ens pōt esse veruʒ :vt per primā speciē d.visum est. ¶ Amplius ꝑ tertiā speciē querit̃/veritas q̄d habet ī alio? Et respōdendū ē ꝙ hʒ habitū cuʒ quo verificat subiectū in quo est. ¶ Per primā speciē regle d.querit̃/veritas de quo est? Et respōdendū est ꝙ ē de seipa: vt falsitas que est suuʒ cōtrarium/non sit ei preiacens: ⁊ vt in sua essentia quiescere posset: et hoc per secūdā speciē regule c.visum est. ¶ Per secūdā speciem querit̃.de quibus est? Et est dicendū ꝙ est de suis correlatiuis :alioquin nō eēt fundamentū sui habitus cū quo transit ad verificandū alia principia. ¶ Per tertiā speciē querit̃/veritas existēs habit⁹ cuius est? Et respondēdum est ꝙ est sui fundamēti substantialis in quo substentata ē: et hoc per regulā b.patet. ¶ Per primam speciē regule e.queritur veritas quare est? Ad qd̄ respōdendū est ex eo q: est ex suis correlatiuis substantialibus. ¶ Per secūdā speciē queritur/veritas quare est? Et respondendū est vt alia principia per ipsam veritatē sint verificabilia. ¶ Per ꝓmā speciē regule f. queritur veritas q̄ta est? Et respondendū est ꝙ est tāta q̄ta alia principia per ipsam veritatē sunt verificata. ¶ Per secundā speciē querit̃/veritas q̄ta ē? Ad qd̄ respondendū ē ꝙ est tanta q̄tum de suo proprio habitu ē habituata cū quo causat actus peregrinos. Et hoc per regulā b.patefactū est. ¶ Per ꝓmā speciē regule g.querit̃/veritas qualis est? Et respondendū ē ꝙ veritas propria est proprius habitus subiecti in quo est cū quo verificat alia principia. ¶ Amplius ꝑ secūdā speciē q̄rit̃/veritas q̄lis est? Et respondēdū est ꝙ est habit⁹, appropriatus cū quo intellectus vere intelligit et attingit ipsa principia realia: que q̄deʒ sunt vere ītelligibilia/recolibilia ⁊ amabilia ⁊ vere sunt: et sic de sensibilibus et imaginabilib⁹: et sic de moralibus: et ad hoc regula b.testatur. ¶ Per omnes species regule h.queritur/veritas quando est? Et respondendū est ꝙ est tunc quādo tēpus est in ipsis speciebus substentatū ⁊ discursum: cuius ratio est. Nam sine ipsa veritate/tēpus quidē ⁊ species ei⁹ vere nequaq̄ esse possent. ¶ Per omnes species regule i.q̄rit̃/veritas vbi ē? Et respondendū est ꝙ est extra falsitatem: et est per omnes species ipsius i.

que quidē species absq; veritate minime esse possent. Ulterius est in oībus elemētatis/vegetatis/sensatis & imaginatis. Et in oībus q̄ p alias sunt obiectata & sic de angelo. In deo quidē est infinita & eterna veritas p existere & agere. et h̄ per regulā b. manifestum est. ¶ Per oēs species moderitatis querit: veritas quō est? & respōdendū est/q̄ est p illū modū quē habet differentia/cōcordātia & alia principia: qm̄ differētia ponit in creatis q̄ veritas sit vnum principiū/bonitas aliō/magnitudo aliud/& sic de ceteris. & q̄ in essentia veritas vnus sit verificās/alius verificatus/et alius verificare. Et q̄ vna sit veritas substātialis & alia habitualis: ꝓprietas autē ponit q̄ veritas substātialis habeat ꝓpriū habitū: videlicet veritatē accidētalē cū qua ponit alia essentia in vero. Et ad hoc est coadiuuatiua ꝯcordātia vt v̄itas multiplicet suas similitudines: & hoc p regulā b. visū est. ¶ Per oēs species instrumētalitatis q̄ritur: veritas cū quo est? et respondendum est/q̄ est cum suis correlatiuis. Et veritas que est habitus/est cū suo fundamēto qd̄ est veritas substantialis. Et veritas que est moralis/est cū bonitate & virtute. Nam cū malicia & vitijs esse nō potest/cū sint habitus priuatiui cū quibus falsitas est/in qua falsitate nulla similitudo veritatis existere pōt: q: si sic iam esset composita ex contrarijs/& implicaret ꝯtradictionē: qd̄ est impossibile.

De gloria per regulas deducta.

Per regulam b. querit: vtrū gloria sit principium generale & reale? & r̄ndēdū ē/q̄ sic: quia si non/vniuersum esset euacuatum in secūda specie regule e. & omnia principia essent sine delectatiōe & quiete: qd̄ est impossibile. ¶ Per primam speciem regule c. queritur/gloria quid est? & respondendum est/q̄ est essentia vltra quā nulla delectatio esse potest. ¶ Per secundam speciem queritur: gloria quid habet in se coessentialiter & naturaliter? et spondēdum est q̄ habet sua correlatiua scilicet gloriantem/gloriabilem & gloriari. cum quibus & in quibus omnia sunt gloriabilia atq; delectabilia. & hoc p primam speciem d. significatum est. ¶ Per tertiam speciem queritur: gloria qd̄ est in alio? ad quod respondendū est q̄ gloria existens habitus/est instrumentaliter in gloria substantiali: cū qua gloria substantialis ponit alia principia in appetitu delectationis & quietis. ¶ Per quartam speciē queritur: gloria quid habet in alio? Et respondendum est/q̄ habet in subiecto in quo est/actiones & passiones/& delectando & quietādo. Et in isto passu apparet per quem modum se delectat in agendo forma/& in patiēdo materia. Et hoc patet per masculum et femellam/& per secundam speciem regule c. ¶ Per primam speciem regule d. q̄ritur: gloria de quo est? & respōdendū ē q̄ est de seipsa: vt sit principium primitiuum/in quo sint delectabilia/alioquin appetitus & delectatio essent extra essentiam glorie: quod est impossibile. Et hoc per regulam b. manifestū est. ¶ Adhuc per secūdam speciē queritur: gloria de quo est? & est respondendū/q̄ est de suis correlatiuis/alioqn̄ gloria existens habitus nō haberet in quo esset substentata. ¶ Adhuc per tertiam speciem queritur: gloria cuius est? respōdendū est/q̄ gloria existens/habitus est glorie existētis substantialiter. ¶ Per primam speciē regule e. queritur: gloria quare est? Respondendum est/q̄ gloria est de suis relatiuis constituta. ¶ Adhuc per secūdā speciem queritur: gloria quare est? respondendū est/q̄ gloria existens habitus cum gloria substātiali/ponit alia principia in delectatione & quiete. ¶ Per p̄mā speciē regule f. q̄rit: gloria quanta est? & respondendū est/q̄ est tanta q̄nta est in suo esse/sicut abstractum in suo cōcreto. ¶ Amplius p scd̄am speciem querit: gloria quanta est? & respondet/q̄ est tanta quāta sunt sua correlatiua & sui habitus cū quo multiplicat spēs quietatas/sicut intellectus cū suo habitu ponit species intellectas. Et in isto passu apparet quomodo vnū principiū se adiuuat cū alio ad multiplicandū species. ¶ Per primā speciem regule g. queritur: gloria qualis est ꝓprie? & respondēdū est/q̄ ꝓprie gloria est ꝓpria passio subiecti i quo est. ¶ Et adhuc p scd̄am speciē querit: gloria qualis est? ad qd̄ dicendū ē/q̄ gloria appropriata est talis/qualis de ipsa principia sunt habituata et quietata. ¶ Per oēs species h. q̄rit: gloria qn̄ est? & r̄ndendū est q̄ est tunc/qn̄ tēpus est discursum per oēs spēs h. de vno nūc in aliud successiue: sicut glorians qui in vno nūc se delectat in vna specie/& in alio nunc in alia: & hoc in suo intrinseco gloriabili/in multiplicando gloriari peregrinum/cū quo

ponit suũ gloriari innatũ in practica: et hoc p oẽs species h. pbabile est. ¶ Per oẽs species regule i. q̃ritur/glĩa vbi est? Ad qđ respõdẽdũ ꝙ est in suis correlatiuis ⁊ in seipsa/primitiua eiũ ẽ: ⁊ ẽ in suo habitu ex quo habituata est: ⁊ i modo/q: modalis ẽ: ⁊ est in istrumẽtalitate cũ sit instrumẽtũ: ⁊ est in bonitate/q: bona est: et in magnitudine/nã magna ẽ: ⁊ est in oĩbus subiectis cũ quibus appetitur/⁊ quies est. Et hoc per regulam b. pbatũ est. ¶ Per regulã modalitatis q̃ritur/gloria quõ est? Et respondendũ ẽ ꝙ est p illũ modũ p quẽ sua correlatiua sunt/vno existẽte in alio: et p quem gloriãs in suo gloriabili intrinseco bñ ⁊ magne ⁊c. ponit alia principia in quiete delectando ⁊ dãdo eis suas similitudines. Et hoc per secũdã speciẽ regule c. significatum est. ¶ Per regulã instrumentalitatis queritur/gloria cum quo est? Et respondendũ est ꝙ: est cum correlatiuis ⁊ gloria que est substantialis/est cũ suo habitu cum quo habtuat alia principia: est cũ bõitate innata/eo q: naturaliter bona est: ⁊ in bonitate morali/quõ bon⁹ se delectat in agẽdo bonũ cum iusticia et prudentia ⁊c.

De differentia per regulas deducta.

De differentia p regulas deducta.

Utrum differentia sit principiũ generale ⁊ reale? Et dicim⁹ ꝙ sic: vt per regulã b. patet: q: si nõ/mundus nõ esset de suis partibus naturaliter q̃ sunt primitiue naturaliter p differẽtiã ⁊ cõcordantes/per ꝯcordãtiã: ⁊ contrariantes/per primitiuã cõtrarietatẽ: que non possent esse sine primitiua differẽtia/ sine q̃ mũdus esset euacuatus primitiuis concordantijs ⁊ cõtrarietatibus: ⁊ etiã in scđa specie regle e. ⁊ appetitu naturali ⁊ q̃te: ⁊ oĩa quidem vellent esse idẽ numero. ⁊ sic mundus non esset hoc qđ est. ¶ Cõcluditur ergo de q̃stione affirmatiua est tenenda. ¶ Per primã speciem regule c. queritur differẽtia qđ est? Respondendũ ẽ ꝙ ẽ cã plurium entiũ p actũ suũ. s. differre. Et hoc p regulã b. pbatũ ẽ. et p scalã differẽtie positã in secunda figura siue in tertia de camera b. c. vsq ad camerã b. k. in qb⁹ differẽtia est discursa ⁊ diffusa causando plura. ¶ Per secũdã speciẽ q̃rit/quid h; in se naturaliter et essentialiter? Et respondendũ est ꝙ h; sua correlatiua. s. differentem/differentiatũ ⁊ differẽtiare/sine quibus nõ põt esse/cũ quibus cõtinet in se oẽs suas species differẽtes inter se. ¶ Adhuc per tertiã speciẽ querit/qđ h; differẽtia i alio? Et dicendum est ꝙ est ens habẽs in suo essentiali differẽtiabili differẽtias peregrinas cũ quibus causat pluralitatẽ de de ipsa differẽtia habituatã. ¶ Adhuc p quartã speciẽ q̃ritur/differẽtia qđ h; in alio? Et dicendũ est ꝙ h; pluralitatem sic de seipsa habituatã/sicut carbões de caliditate sunt habituati ⁊ hoc p regulã b. mõstratũ est. ¶ Per p̃mã speciẽ d. querit/de quo est differẽtia primitiue? Et ẽ respõdẽdũ ꝙ est de seipsa: q: si nõ/oĩa appeterẽt esse vnũ ⁊ idẽ numero: qđ est impossibile. Nã ego nõ appeto te eẽ/ neq lapidẽ ⁊c. neq ecõuerso. ¶ Ampli⁹ per secundam speciem queritur / differentia de quibus est? Et est respondendum ꝙ est de differente/ differentiabili et differentiare: qui quidem sunt ei⁹ cõsubstantiales/cu; quibus facit differre omnia cum suo proprio habitu que sine ipsa non essent per se existẽtia: neq haberent fundamentum: neq possent differre substantia et accidens. ¶ Per tertiam speciem queritur/differentia cui⁹ est? Et dicimus ꝙ differentia existẽs habitus est differentie substantialis: ⁊ omnia per regulã b. sunt pbabilia. ¶ Per primam speciem regule e. queritur /differentia quare est formaliter? Et respõdendum ꝙ ex eo quia est de suis coessentialibus relatiuis. ¶ Adhuc per secundam specie; queritur/differentia quare est finaliter? Et est respondendum vt sint plura que sine ipsa esse non possunt. Et priuato mundo differentia predicta/ipse quide; esset euacuatus ⁊ annullatus: eo quia non esset neq finẽ haberet. ¶ Per primam speciem f. querit/differentia q̃ta est? Et est dicendum ꝙ sunt due differentie generalissime: quarum vna substantialis est causans differentias substantiales differentes substantialiter/eo ꝙ differentia se diffundit in ipsis ratione mixtionis. ¶ Est et alia differentia habitualis cum q̃ differẽtia substãtialis facit differre p̃ncipia adinuicẽ. ¶ Adhuc p scđam speciẽ q̃ta est differẽtia? Ad quod est dicẽdũ ꝙ est tanta q̃tũ q̃titas se extẽdit in suis correlatiuis: sicut enim differentia habituat quantitatem continendo in suo genere / sic quantitas mensurat differentiam / continendo ipsam in suo genere. Et hoc per regulam b. videri po-

test. ¶ Per primã speciem regule g. q̃ritur: differentia qualis est? & respondendũ est/ q differentia ꝓpria est pars mundi sine qua esse nõ potest. ¶ Amplius per scđam speciẽ q̃ritur: differẽtia qualis est appropriate? & dicimus/ q est passio mũdi appropriata cũ qua dr̃ia substãtialis habituat alia principia/ q̃ nõ sunt de suo genere. & hoc ꝑ regulã b. manifestũ est. ¶ Per oẽs species regule h. querit: differentia q̃n est? & est dicendũ/ q differentia fuit tũc/ q̃n mũdus fuit creatus & inceptus: eo q primitiua est. Nã sicut mũdus fuit creatus cũ partibus suis. s. tpe et loco & motu &c. Sic fuit cũ sua differẽtia creatus: vt iam dictũ est. ¶ Ulterius differentia nunc est/ & erit in alio nũc in eterno sine quo ipsa esse nõ põt. ¶ Et hec sufficiant de differentia q̃tũ ad tẽpus: q ꝑ regulã b. patet: & ꝑ oẽs species regule h. ¶ Per oẽs species regule i. querit: differentia vbi est? et est dicendum q in oĩbus istis speciebus: & hoc clarũ est ꝑ se. ¶ Ulterius differentia est in loco: eo q locus differt a q̃ntitate/ tpe &c. Et differẽtia est in loco: eo q differentia sine ipso nõ posset esse ꝓpria passio mũdi. ¶ Per regulã modalitatis querit: differẽtia quõ est? & respondendũ est/ q est per illũ modũ quẽ habet in suis correlatiuis/ & etiã per illum modũ quẽ habet in habituãdo de seipsa alia principia. Nã sicut homo habet modũ scribendi mouẽdo manũ/ & cũ manu mouendo pẽnã/ & cũ pẽna mouendo incaustum/ & cũ motu incausti mouẽdo & figurando litteras. Sic differentia h3 modũ ꝑ modũ/ differẽtiando vnũ ab alio substãtialiter. Et hoc ꝑ oẽs species regularũ demõstrabile est. ¶ Per regulã instrumẽtalitatis querit: dr̃ia cũ quo est? & est respondẽdũ/ q est cũ suis relatiuis cũ suo habitu cum quo habituat alia principia diuersificando. & etiã cũ bonitate/ magnitudie &c. & cũ motu/ q̃ntitate & qualitate &c. & sine istis principiis differentiam esse nõ põt. & cũ ipa differentia principia sunt hoc qđ sunt. q̃n priuata differentia principia quidem non essent hoc quod sunt.

De concordantia per regulas deducta.

Deductio concordãtie ꝑ regulas.

Per regulã b. querit: vtrũ concordantia sit substantialis? et r̃ndendũ est q sic: vt substantia ex partibus suis substantialibus esse possit tota cõposita/ ipsa existẽte vna sub rõne vnitatis: & existente multiplici sub rõne pluralitatis/ & hoc rõne concordantie substantialis. Nam si cõcordantia nõ esset substantialis siue substantia/ tota quidẽ essentia forme/ & tota essentia materie nõ essent concordantes ad ꝯstituẽdũ tertium substantiale. & sic ipm tertiũ substãtiale esset euacuatio totius mixtionis & cõpositionis/ qđ est impossibile. Concludit ergo q concordãtia est pars substãtialis in subiecto in q̃ est. & hoc ꝑ regulã b. patet. ¶ Per primã speciẽ regule c. q̃rit: ꝯcordãtia qđ est? & r̃ndendũ est/ q est illa essentia cui ꝓprie cõpetit cõcordare/ & extra quã essentiã nullũ ens est ꝯcordatũ siue cõcordabile. ¶ Adhuc ꝑ scđam speciẽ q̃rit: qđ h3 essentialiter & naturaliter in se? & est dicendũ q h3 sua correlatiua/ sc3 cõcordantẽ/ concordatũ & cõcordare. ¶ Adhuc ꝑ tertiam speciẽ querit: qđ est in alio? et r̃ndendũ est/ q est in ꝯtrarietate concordãs: sicut ignis in aqua calefaciẽs/ cũ sit suũ ꝯtrariũ & est in differẽtia distincta: & est in suis correlatiuis simplr̃ sustentata: & etiã in ꝯrietate: & i regula d. materialit & in regula e. formaliter. Et in regula f. quãtitatiue. & in regula g. q̃litatiue. & in regula h. tpaliter. & i regula i. localiter. & in regula k. modaliter & instrumentaliter. ¶ Et ꝑ quartã speciẽ q̃rit: qđ h3 in alio? & r̃ndendũ est/ q h3 in suis correlatiuis existentiã/ & agentiã/ & naturã. & in regula d. materialiter: & sic de aliis suo modo: vt supradictũ est in tertia specie. & hoc ꝑ regulã b. demõstrabile ẽ. ¶ Per primã speciẽ regule d. querit: ꝯcordãtia de quo est? & est r̃ndẽdũ q est de seipsa/ eo q primitiua est/ alioqn eẽt de aliquo ente sibi ꝑcedẽte/ qđ nõ esset de suo genere & natura qđ est ipossibile. ¶ Amplius ꝑ scđam speciẽ querit: ꝯcordãtia de quibus est? & est dicendũ q est de suis correlatiuis: vt ex ipsis substãtialiter existere possit. ¶ Et ꝑ tertiã speciẽ q̃rit: concordãtia cuius est? & est r̃ndẽdũ q ꝯcordãtia existẽs habitus est ꝯcordãtie substãtialis/ sicut cappa cappati & hmõi. & hoc ꝑ regulã b. demõstrabile est. ¶ Per primã speciẽ regule e. q̃rit: ꝯcordãtia q̃re est formaliter? & est dicẽdũ/ q ẽ ꝑ sua correlatiua: & in isto passu enucleat q substãtia ẽ ꝓpter qđ substãtialiter. Itẽ q̃rit: q̃re ẽ concordãtia? & dicẽdũ est/ q cõcordãtia q̃ est habitus/ est eo q ꝯcordãtia substantialis habituat se de habitu ipõ/ sicut cappatus de cappa: & in isto passu cognoscit intellectus/ ꝑpt qđ/ qđ ẽ/ & q qđ ẽ: & de h scĩam facit. ¶ Amplius ꝑ scđam speciẽ q̃rit: con-

cordantia quare est finaliter?ꝛ rñdendū
est vt alia principia in ipsa cōcordantia
quiescere possent.ꝛ hoc ꝑ regulā b.ostē=
sum est.¶ Per primā speciē regule f.q̄ri
tur:cōcordātia quāta est?ꝛ est dicenduꝫ
ꝙ est quāta duob⁹ modis. Primo mō est
tāta q̄ta est sua substātia. Scđo aūt mō
est tāta q̄tus est suus habit⁹:sicut cap=
patus q̄ est tātus q̄ta sua substātia est.
Iterum est tantus q̄tus cappatus est.
¶ Ulteri⁹ ꝑ scđam speciē q̄rit/q̄ta est di
screte?ꝛ rñdendū est/ꝙ est tanta quāta
sunt sua correlatiua/ꝛ hoc per regulam
b.manifestū est.¶ Per primā speciē re=
gule g.q̄rit:ꝯcordātia qualis est?ꝛ dicē=
dū est/ꝙ est talis qualis ē ꝓpria passio
subiecti in quo est.Et ī isto passu cogno
scit ītellect⁹ magnū ꝛ necessariū ligamē
existens inter subiectū ꝛ ꝑdicatū.¶ Am
plius ꝑ scđam specieꝫ querit/qualis est
appropriate:ꝛ est dicēdū ꝙ est talis qua
lis est ꝑ suā bonitatē/magnitudineꝫ ꝛc.
Et hoc per se clarum ꝛ manifestum est.
¶ Per oēs species regule h.q̄rit:concor=
dātia q̄n est?ꝛ est respondendū/ꝙ ē tūc
q̄n discursa est ꝑ oēs species regule h.ꝛ
sic ꝯcordātia est ī ipso tp̄e:sicut tempus
est:in ipsa concordantia substētatū ꝛ di=
scursum cōcordando.Et hoc per se patet
artiste hui⁹ artis bene intuenti.¶ Per
oēs species regule i.querit: concordan=
tia vbi est?ꝛ rñdendū est/ꝙ est in oībus
specieb⁹ i.ꝛ est ibi vbi diffinibilis est/ꝛ ē
in suis correlatiuis:ꝛ est ibi vbi cōtradi=
cit ꝯtrarietati/ꝛ ē ibi vbi suuꝫ actum ha
bet.Adhuc est ibi vbi primitiua est/ꝛ ē
ibi vbi constituta est.Ampli⁹ est ibi:vbi
est subiectiua modalis ꝛ instrumētalis.
¶ Per regulā modalitatis queritur/cō=
cordantia per quem modū est?ꝛ est dicē
dum ꝙ est ꝑ illū modū ꝑ quem discursa
est in subiectis in quib⁹ est:videlꝫ in oī=
bus speciebus:sicut cristallus posit⁹ su=
pra subiectum viride/recipit inde colo=
rem virideꝫ:ꝛ supra rubeū/colorē rubeū:
sic cōcordantia posita in bonitate reci=
pit vnū modū/ꝛ in magnitudine alium
modū ꝛc.Et similiter dici pōt de specie=
bus regularum:ꝛ hoc per se planuꝫ est.
¶ Per regulā instrumētalitatis querit:
concordātia cū quo est?ꝛ rñdendū est/ꝙ
est:cum suis correlatiuis ex quib⁹ est/et
est cū oīb⁹ speciebus regularū:ꝛ est cum
bonitate bona/ꝛ cū magnitudie magna
ꝛc.Et hoc ostēsibile est.¶ Dictum est de
cōcordātia/ꝛ sm̄ hoc qđ de ipsa dictū ē/
homo cū ꝯcordātia ꝯtradicere pōt ꝯtra=
rietati/que vitiū est:ꝛ hec regula est val
de generalis ꝛ moralis contra peccata.

De contrarietate per regu/las deducta.

Querit ꝑ regulā b.Utrū ꝯtra=
rietas sit principiū substan
tiale?ꝛ rñdēdū est ꝙ nō:sed
poti⁹ accidētale:vt in princi
pio capl'i ꝯcordātie dictū ē:
nā si eēt substātiale/īpediret ꝯcordātiā/
ꝙ nō eēt ꝑtia ī ꝯiūctiōe forme ꝛ materie
ipsi⁹ substātie:et ī scđa specie e.nullū pri
cipiuꝫ q̄escere posset:qđ est impossibile.
vt ꝑ scđam speciē regule b.ptꝫ ¶ Per p̄=
mā speciē regule c.q̄ritur:ꝯtrarietas q̄d
est?ad qđ rñdēdū est/ꝙ est illa essentia
extra quā nullū ens ꝯriare pōt.¶ Per
scđaꝫ speciē q̄rit ꝯrietas q̄d hꝫ in se es=
sentiale?ꝛ rñdendū est ꝙ hꝫ sua correla
tiua accidētalia.s.ꝯtrarīātē/ꝯtrariare
ꝛ ꝯtrariabile/sine quib⁹ eē nō pōt:sicut
habit⁹ q̄ diuersimode ꝯsistit in suis sub=
iectis.¶ Per tertiā speciē q̄rit:ꝯtrarie=
tas q̄d est in alio?ꝛ est dicēdū/ꝙ ē in cō=
cordātia ꝯriās/īpediēdo eiꝯcordare cuꝫ
ꝯtrariare:sicut ꝯcordātia in ꝯrietate est
cōcordās impediēdo ꝯrietati suū cōtra=
riare.¶ Per quartā speciē:querit:q̄d hꝫ
in alio?ꝛ est rñdēdū ꝙ hꝫ naturā corru=
ptionis/sicut ꝯcordātia hꝫ naturā gene=
ratiōis.Et hoc ꝑ regulā b.patet.¶ Per
primā speciē regule d.querit:ꝯtrarietas
de quo est?ꝛ est dicendū/ꝙ est de seipsa:
eo q: p̄mitiua est:nisi eñ primitiua eēt/
esset quidē deriuatiua de ꝯcordātia sibi
preiacente:qđ est impossibile.¶ Per se=
cūdā speciē querit:ꝯrietas de quib⁹ est?
ꝛ est rñdendū/ꝙ est de obiectiōe ꝛ obiua
tione qualitatū:sicut sunt caliditas/fri=
giditas/siccitas ꝛ humiditas/leuitas et
pōderositas/luciditas ꝛ tenebrositas/sa
nitas ꝛ infirmitas/mors ꝛ vita/iustitia
ꝛ iniuria/affirmatio ꝛ negatio/genera=
tio ꝛ corruptio/ꝛ hmōi.¶ Per tertiā spe
ciē querit/cui⁹ est ꝯtrarietas?ꝛ est rñdē
dū/ꝙ est subiecti in quo est.Et hoc ꝑ re=
gulā b.manifestū est.¶ Per primā spe=
ciem regule e.q̄rit ꝯtrarietas quare est?
ꝛ dicēdū est/ꝙ est ex eo:q: subiectum de
ipsa habituatū est/sicut caliditas est:q:
subiectū calidū est/ꝛ sic de ipsa habitua
tū ē:ꝛ surditas ē: q: homo aliq̄s surdus
ē.ꝛ iniuria ē:q: iniuriosus aliq̄s ē/ꝛ hmōi.
¶ Per p̄mā speciē regule f.q̄rit:ꝯrietas
quāta est?ꝛ dicim⁹ ꝙ est tāta q̄tū subie
ctū de ipsa habituatū est.¶ Ampli⁹ ꝑ se
cūdā speciē q̄rit/ꝯrietas q̄ta est?ꝛ est di
cendū ꝙ est tanta/q̄ta subiecta ex ipsa
habituata sunt discretiue:sicut igniens/

Deductio ꝯtrarietatis ꝑ regulas.

ignitū ꝛ ignire sunt de ipsa habituāta:ꝛ hoc p regulā b. videndū est. ¶ Per pmaꝫ speciem regule g. queritur: contrarietas qualis est? Et est respondendum ꝙ est ꝓpria passio subiecti: sicut contrarietas mūdi q̄ innata est. ¶ Per scḋam specieꝫ querit: ꝯtrietas q̄lis est appropriate. Dicēdū ē ꝙ est appropriatā passio in subiecto in quo est: sicut peccator q̄ de pctō se habituat cōtra virtutē: ꝛ sic surditas/et tristicia ꝛ hmōi. ꝛ hoc p regulā b. manifestū est. ¶ Per oēs species regle h. q̄rit: cōtrarietas qn est? ꝛ est dicendum/ꝙ est tūc qn subiectū de ipsa habituatum est. Amplꝰ est tūc qn eius subiectū est practicū modaliter ꝛ instrumētaliter. ꝛ hoc per se visum est. ¶ Per oēs species regule i. q̄rit: ꝯtrarietas vbi est? ꝛ est dicēduꝫ qḋ est in speciebꝰ vbi hꝫ actū suum sicut in elemētato in generatiōe ꝛ corruptiōe. ꝛ ē inter velle ꝛ nolle/ꝛ est inter bonū ꝛ malū/ꝛ est in oībus habitibꝰ priuatiuis. ꝛ hoc p se patet. ¶ Per regulā modaleꝫ querit: ꝯtrarietas quō est? ꝛ est rn̄dendū ꝙ cōtrarietas hꝫ modū imponēdo vnuꝫ cōtrariū in alio/vt de subiecto in quo ē expellat cōcordātiā/ꝛ habeat modū priuatiuū priuādo ꝯcordare cum ꝯtrariare ꝛ hꝫ modū ipediendi in fine. ꝛ hꝫ modū multiplicandi pseuerādo: ꝛ hmōi. et hoc per se est ꝓbabile. ¶ Per regulā instrumētalitatis querit: cōtrarietas cum quo est? ꝛ est dicendū ꝙ est cū cōtrarietatibꝰ mixtis in subiecto in quo sunt/ꝛ est cum habitibꝰ priuatiuis. Nā sicut ꝯcordātia est cā essendi cū suis correlatiuis substātialibꝰ/sic ꝯtrarietas ē cā nō essendi cuꝫ suis correlatiuis accidētalibꝰ: ꝛ sicut cōcordātia cū generatiōe ꝓducit esse. sic ꝛ contrarietas cum deuiatione finis causat nō esse ꝛ huiusmodi.

De principio p regulas deducto.

Deductio principij p regulas.

Er regulā b. q̄ritur: verū sit ꝑncipale substātiale? ꝛ rn̄dēdū est ꝙ sic. qꝛ si nō / substātia nō esset de genere ꝑncipij: sꝫ esset accidēs primitiuū: ꝛ sic substātia nō esset p se existēs: sꝫ p accidens: qḋ est cōtra species regule d. ꝛ e. ꝛ regulam b. ergo ꝛc. ¶ Per primā speciē regule c. q̄rit: qd̄ est principium? ꝛ est dicēdū ꝙ est ens extra qḋ nullū ens pōt principiare. ¶ Per secundā specieꝫ q̄rit: quid hꝫ essentialiter in se. ꝛ est respondendū/ꝙ habet sua correlatiua substantialiā/in quibus omnia principia peregrina/sunt ꝑncipiabilia. ¶ Adhuc p tertiā speciē querit: qd̄ est in alio? ꝛ rn̄dendū est/ꝙ principium qḋ est agēs est i principiabili agēs/ꝛ principiabile est in principiante patiens/ꝛ ambo sunt cōiuncta in ꝑncipiare. Et principiū qḋ est habitꝰ/est in principio substantiali habituato de ipso/ꝛ in ꝑncipiabili est motus. ¶ Item p quartā speciē querit: quid hꝫ in alio? ꝛ respondendū est ꝙ ꝑncipium existens formaliter hꝫ actionem in materia/ꝛ materia ab ipso passioneꝫ/ꝛ ab agēte mobilitatē/ꝛ in fine quietē. et hoc p regulā b. manifestū est. ¶ Per primā speciē regule d. querit: ꝑncipium de quo est? ꝛ est dicendū ꝙ est de seipso/vt possit esse primitiuū/alꝰ ipsum nō esset generale principiū. ¶ Per scḋam speciē querit: de quibꝰ est? ꝛ est dicēdū ꝙ est de efficiente forma/materia ꝛ fine. Principiū ꝟo accidētale/ē de similitudīe substantialiter/ꝛ inuicē cōponūt principiuꝫ corporale per quātitatem/quātū: ꝛ per qualitatē/quale: ꝛ hmōi. ¶ Amplꝰ per tertiam speciē querit: cuius est? rn̄dēdū est ꝙ principiū existēs habitꝰ est principij existentis substātialiter: sicut ꝯcappa cappati. Et oīa ista sunt necessaria/vt p regulam b. videndū est. ¶ Per primam speciē regule e. querit: principiuꝫ quare est? ꝛ est dicendū ꝙ dupl'r. Primo mō: ex eo est qꝛ de ꝑncipiāte/ꝑncipiabili ꝛ principiare cōstitutū ē. Scḋo mō: est ꝑncipiū accidētale: qꝛ de ipso ꝑncipiū substātiale habituatū est. Et in isto passu facit intellectꝰ sciam/ꝛ etiā cognoscit demōstrationēs ꝓpter qd̄/ꝛ quia q̄ oriunt. ¶ Adhuc p scḋam speciē q̄rit: quare est finaliter? ꝛ dicēdū ē/vt alia principia sint subalternata sub ipso qḋ ē generalissimū. ꝛ h' de se planū est. ¶ Per primā speciē regule f. q̄rit: ꝑncipiū quātū est? ꝛ est rn̄denduꝫ ꝙ est tātū/quāta ē sua essentia: vt p mediū extremitatū manifestuꝫ ē. ¶ Adhuc p scḋam speciē q̄rit: q̄tū ē? ꝛ rn̄dēdū ē/ꝙ est tātū q̄ta sūt sua correlatiua/p differētiā dr̄ia/et p ꝯcordātiā ꝯcordātia. ꝛ sūt idē p essentiā. ꝛ hoc p regulā b. ꝓbatū ē. ꝛ de hoc experiētiā habemꝰ de hoīe in q̄ elemētatiua ē vnū ꝑncipiuꝫ/vegetatiua aliud/sensitiua aliud/imaginatiua aliḋ/ꝛ rōcinatiua aliud. ꝛ oēs q̄nq̄ sub q̄nario numero sunt vnꝰ hō. ¶ Per primā speciē regule g. q̄rit: ꝑncipiū q̄le est? ꝛ ē dicēdū ꝙ principiū ꝓpriū ē generalissimū qḋ inuestigamꝰ: appropriatū aūt est ꝑncipiū peregrinū acquisitum ꝛ subalternatuꝫ: vt per secundam speciē regule g. signi fi-

catū eſt. ¶ Per oēs ſpecies regule h.q̄ri-
tur/principiū quādo eſt? Et reſponden=
dū ē ꝙ eſt tūc qn̄ fuerūt ſua correlatiua
cū quibus generaliſſimū eſt: ⁊ fuit tunc
qn̄ principia ſubalternata fuerunt: ſicut
q̄titas/q̄litas ⁊c. p̄dicamēta: ⁊ etiam eſt
tunc/qn̄ curſus eſt ſub quo ſunt mouēs/
mobile ⁊ mouere habituata: ⁊ ſunt trā=
euntes de vno nunc in aliud ſucceſſiue
ꝑ vnū locū: et de vno nūc in aliud/nunc ꝑ
aliū locū generando motū cū curſu con
uerſum: et hoc planū eſt per omnes ſpe
cies regule h. ¶ Per omnes ſpecies regu
le i. queritur/vbi eſt principium? et re=
ſpondendum eſt ꝙ ē in ſuis correlatiuis
ex eo quia in ipſis eſt: et ē in oīb⁹ princi
pijs ſubalternatis: ſicut cauſa eſt in effe
ctu ſuo: ⁊ eſt in motu/eo q2 de ipſo habi
tuatū eſt: ⁊ eſt in ſitu q2 in ipſo aſſitua=
tū eſt: ⁊ hoc modaliter ⁊ inſtrumentali=
ter: ⁊ hoc per regulā b. ꝓbabile ē. ¶ Per
regulam modalitatis queritur/princi=
piū quomō eſt? et reſpondendum ē ꝙ ē
principium cauſale per modum correla
tiuorū ex quibus ē: et principiū habitua
le eſt per modum quem h3 principium
cauſale/in habituādo alia principia pe=
grina cū quo habitu proprio/vt ſint pri=
cipia/multiplicādo in ipſis ſuas ſimili=
tudines: et hoc per ſeviſum ē. ¶ Per om
nes ſpecies regule inſtrumentalitatis
queritur/principium cu3 quo eſt? et re=
ſpondendum ē ꝙ ē cu3 ſuis correlatiuis
ex quibus ē. et ē cum ſua natura ſine q̄
eſſe non poteſt: et principia que ſunt ge
neralia/ſunt cum principio generaliſſi
mo ſubſtantiali in quo ſunt aſſituata: et
per ſecūdā ſpeciē regule c. manifeſtū ē.

De me dio per re gulas de= ducto.

De medio ꝑ regulas deducto.

Trū in ſubſtātia mūdi ſit
dare vnū mediū generaliſ
ſimū? et reſpondendū ē ꝙ
ſic: alioquin nō eſſent me=
dia ſubalternata: ⁊ ſic mū
dus eſſet euacuat⁹ de me
dio cōtinuatiuo/mēſuratiuo/⁊ coniūcti
uo: nec cōcordātia haberet eſſe: neq3 pri=
cipiū haberet ſubiectū per qđ tranſiret
ad finē in quo q̄eſceret: ⁊ ſic nō eſſet mo
tus: ⁊ multa alia inconueniētia ſequerē
tur/qđ eſt impoſſibile vt per regula3 b.
patet. ¶ Per p̄mā ſeciē regule c. q̄ritur/
q̄d eſt mediū? ⁊ eſt dicendū ꝙ ē ſubiectū
in quo pricipiū ⁊ finis adinuicē ſibi ob=
uiāt/⁊ ſe inuicē cōiūgūt: vt principiū in
fine quieſcere poſſit: ⁊ mediū generaliſſi
mū ē cauſa omniū medioꝝ corporaliu3.

¶ Per ſecūdā ſpeciē querit̄/mediū quid
h3 in ſe eſſentialiter? et eſt dicendum ꝙ
h3 ſua correlatiua. ſ. ꝯiūgere/⁊ extremi
tatē cū extremitate applicare ⁊ cōtinua
re: vt in angulo f. in ſecūda figura ſigni
ficatū ē. ¶ Per tertiā ſpeciē querit̄/me=
diū quid eſt in alio? et reſpondendū ē ꝙ
eſt ꝯiunctio ī forma ⁊ materia/vt ī igne
ignire: et ē ī calore calefacere: ⁊ in plan=
ta vegetare/⁊ in ſenſu ſentire/⁊ ī imagi
natiua imaginari: ⁊ ratiocinatiua rōci=
nari/⁊ in motu mouere/⁊ in generatio=
ne generare/⁊ hmōi. ¶ Per quartā ſpe
ciē querit̄/quid h3 in alio? Et reſpondē=
dū ē ꝙ h3 habitū ex quo eſt habituatū3:
⁊ cū quo actus ſecūdarios cauſat/q̄ non
ſunt de ſuo genere: ⁊ hec oīa per regulā
c. manifeſta ſunt. ¶ Per primā ſpeciem
regule d. querit̄/mediū de quo eſt primi
tiue? et reſpondendū ē ꝙ de ſeipſo ē /vt
ſit principiū generale ꝑ ſe. ¶ Per ſecun
dā ſpeciē querit̄/de quibus eſt? et reſpō
dendū ē ꝙ ē de eſſentia forme ⁊ materie
in q̄ ē: ⁊ eſt de motu ⁊ huiuſmodi. ¶ Am
plius per tertiā ſpeciē querit̄/mediū cu
ius eſt? Et reſpōdendū ē ꝙ ē toti⁹ ſubie
cti in quo eſt: et hoc per ſe patet ⁊ per re
gulā b. probatū ē. ¶ Per primā ſpeciem
regule e. querit̄/mediū q̄re ē formaliter
ad qđ dicim⁹ ꝙ eſt de ſuis correlatiuis
cōſtitutū: vt per ſecūdā ſpecie3 regule c.
manifeſtū ē. ¶ Adhuc per ſecūdā ſpeciē
queritur/mediū quare ē finaliter? Et di
cim⁹ vt ſubiecta plena ⁊ cōtinua ſint. et
vt predicamēta poſſint habere act⁹ ſecū
darios/ſicut ſubſtātia ſubſtentare/q̄ti=
titas q̄tificare: ⁊ ſic agens agere: ⁊ mo=
uens mouere: ⁊ ſic de ceteris ſuo modo/
ſicut lineās lineare ⁊c. ſine quib⁹ actib⁹
potentie non poſſent eſſe in q̄ete. ⁊ h̄ ꝑ ſe
⁊ per regulā b. clarū ē. ¶ Per primā ſpe
ciē regule f. querit̄/quātū eſt medium?
⁊ eſt dicendū ꝙ eſt tantum quātum con
tinuatiuum eſt in ſubiecto in quo eſt: ſi=
ſicut coniungere in coniunctione: ⁊ gene
rare in generatione: ⁊ currere in curſu:
⁊ cōponere in cōpoſitiōe: in tertio modo
cut hō qui eſt tertiū mediū conſtitutum
ex anima ⁊ corpore: ⁊ huiuſmodi. ¶ Per
ſecundā vero ſpecie3 querit̄/mediū q̄tū
eſt? et reſpōdendū eſt ꝙ eſt tātū q̄ta eſt
pars toti⁹ medij: ſicut ī elemētato/igni=
re/aerificare/aqueificare ⁊ terreifica
re: ex q̄b⁹ ē vnū cōe elementare: ⁊ ſic de
alijs ſuo mō. et hoc clarū eſt. ¶ Per pri=
mā ſpeciē regule g. querit̄/mediū quale
eſt? Reſpondēdū eſt ꝙ eſt tale q̄lis ē ꝓ=
pria paſſio ſubiecti ī quo ē: ſicut ī igne/
ignire: ⁊ in curſu currere/et huiuſmodi.

¶ Amplius p̄ secūdā speciē q̄rit/mediū q̄le ē? Et respōdēdū est ꝙ ē clauus ꝯiungēs duos postes in mediū appropriatū: et silr calefacere in aq̄ calida: ⁊ hmōi: ⁊ hoc p̄ se patet. ¶ Per oēs species regule h. q̄rit/mediū q̄n est? Et respōdēdū ē ꝙ tūc ē q̄n sua subiecta sūt/sicut ꝯiūgere/mēsurare/cōtinuare ⁊ moderare ⁊ artificiare: et hoc per regulam b. visum est. ¶ Per oēs speciēs regl'e i. q̄rit/ mediuʒ vbi est? Et respōdēdū ē ꝙ ē in oībꝰ subiectis ī quibꝰ ē: sicut hō q̄ est ī aīa ⁊ corpe: vt ignire ī igne: ⁊ mouere in motu: ⁊ modare ī mō: ⁊ instrumētare in īstrumēto: et hmōi. hoc quidē manifestū ē bn̄ intuēti istā artē. ¶ Per regulā modalitatis q̄ritur/mediū quō est? Et respōdendū est ꝙ est p̄ modū quē forma hʒ in agēdo: et materia in patiēdo: ⁊ ignis in calefaciendo: ⁊ plāta in vegetādo: ⁊ sensus in sentiēdo: ⁊ imaginatio in imaginādo: ⁊ ratiocinatiua in ratiocinando. Et ista media modalia sunt partes cū quibꝰ agēs hʒ modum modaliter ⁊ medialiter/siue moraliter. Et hoc p̄ se visum est. ¶ Per oēs species instrumētalitatis q̄rit/mediū cū quo est? Et respondēdū ē ꝙ ē cum suis correlatiuis: ⁊ est cū extremitatibꝰ in quarū medio existit: ⁊ generare cum generāte ⁊ generabili. Et bonificare cū bonificante: ⁊ bonificabili/⁊ huiusmodi. Et currere cū currēte ⁊ curribili. Et hoc per se/⁊ per regulā b. clarum est.

De fine per regulas deducto.

De fine p̄ reglas deducto.

Uerit p̄ regulā b. vtrum sit finis vltimꝰ? Et respondendū ē ꝙ sic: alioquin mediuʒ esset determinatuʒ a parte principij/⁊ non a p̄te finis. Et sic esset motus ⁊ ꝓcessus a p̄te post/ infinitū ⁊ nunq̄ principiū attingeret finē atq̄ quietē: qd̄ est impossibile/⁊ contra primā speciē regule d. ⁊ secūdam e. ¶ Per primā speciē regule c. q̄rit / finis quid ē? Et respōdēdū est ꝙ ē principium extra qd̄ nulla quies est. ¶ Adhuc p̄ secundā speciē q̄rit/q̄d hʒ essentialiter in se? Et respondēdū est ꝙ hʒ sua correlatiua. s. quietātē/quietatū ⁊ q̄etare/i q̄bꝰ oīa alia principia quiescunt. ¶ Per tertiam speciē querit/quid ē est in alio? Et respōdendū ē ꝙ est in bonitate bonus/ī magnitudine magnꝰ/in differētia differens ab omnibus alijs principijs: et in concordātia cōcordās cū oībus alijs principijs/excepta cōtrarietate. ¶ Per quartā speciē querit/q̄d hʒ in alio? Et respōdendū est ꝙ hʒ in bonitate habituʒ bonum/⁊ etiā assituationē aliorū p̄cipiorum/⁊ in differētia hʒ actū differētie ab oībus actibus alioꝝ principiorū: ⁊ hoc p̄ per se patet p̄ regulā b. ¶ Per primam speciē regule d. q̄rit/finis de quo est? et respondendū est ꝙ ē de seipso: q: si non/ principiū non haberet in quo quiescere posset: ⁊ naturā sua esset euacuata a motu ⁊ appetitu/qd̄ est impossibile. ¶ Adhuc p̄ secūdā speciē q̄ritur /finis de quo est? Et dicendū est ꝙ est de suis correlatiuis/vt in secunda specie regule c. dictū est. ¶ Amplius per tertiā speciē querit/ finis cuius est? Et respondendū est ꝙ finis creatus est finis increati: ⁊ etiaʒ est subiecti in quo est: vt ex ipso sit habituatus: vt cappatus qui habituatus est de cappa: ⁊ hoc regula b. manifestat ⁊ declarat. ¶ Per primā speciē regule e. queritur/finis quare est? Et respondenduʒ ē ꝙ est ex eo q: ex suis correlatiuis constitutus est. Et ista respōsio est ꝑpter q̄d. Sʒ secūdū q:/est dicendū ꝙ est ex eo: q: suū subiectū habituatū est de ipsa/sicut est cappatꝰ q̄ de cappa habituatus est. ⁊ in isto passu cognoscit intellectꝰ ꝙ demonstratio ꝑpter quid/est potior demōstratione q:. ¶ Per secūdā speciem queritur/finis q̄re est? Et respondēdū ē: vt oīa alia principia in ipso fine quiescere possint. ¶ Per primā speciē regule f. q̄ritur/finis q̄tus est? Et respondendū ē ꝙ est tantus q̄tū suū subiectū de ipso habituatū est. ¶ Amplius per secundā speciē querit/finis q̄tus est? Et respōdēdū est ꝙ ē tātꝰ q̄ta sunt sua correlatiua de q̄titate habituata: h̄ tn̄ de fine creato dicimus: nō aūt de increato: cū sit infinitꝰ/ ratione cuius sua correlatiua quātitatē habere nō possunt. ¶ Adhuc ē finis priuationis a quo oriūtur oēs habitus priuatiui. Sicut sunt surditas/malicia et iniuria/⁊ huiusmodi. ¶ Itē est alius finis terminationis cū quo finis vltimus est differēs ab oībꝰ alijs principijs: sicut a bonitate/ magnitudine creat: ⁊ sic de alijs principijs suo mō: alioquin omnia principia essent idē numero: ⁊ mundus esset euacuatus de fine terminationis: et per cōsequens de natura motus ⁊ appetitus/quod est impossibile. ¶ Per primā speciē regule g. querit/finis qualis est. Et respondēdū est ꝙ ē talis qualis p̄ propriā passionē subiecti potest esse. Sicut voluntas q̄ est talis/q̄lis per amabilitatē pōt esse: que est ꝓpria passio ipsiꝰ voluntatis ⁊ possibilitatis/potestatis ⁊ huiusmodi. ¶ Per secundā speciē q̄ritur/finis qualis est appropriate? Et re=

spondēdū est q̃ est talis qualis pōt esse per appropriatā passionē/sicut volūtas est qualis appropriate per odibilitatē/ꝛ intellectus per ignorantiam: ꝛ silr potestas est q̃lis ꝑ impossibilitatē: cū impossibilitas nō exeat a natura ipsius potestatis: ꝛ sic de alijs suo modo. Et sicut surditas hominis/ꝛ iniusticia/ꝛ iniuria/ꝛ hmōi. Et hoc ꝑ regulā b. manifestū est. ¶ Per oēs species regule h. querit̃/finis qñ ē? Et respondēdū est q̃ ē tunc qñ est in omnibus speciebꝰ suarū regularū in quibꝰ absq̃ tēpore nequaq̃ esse pōt: sicut ipm tēpus non pōt esse sine ipso fine. Et hoc regula b. significat intellectui bñ intelligenti. ¶ Per oēs species regule i. q̃rit̃/finis vbi ē? Et respondēdū est q̃ ē in omnibus speciebus sicut in sua primitiuitate ꝛ suis correlatiuis: et est habitus peruersus in priuatione ꝛ in iniuria: ꝛ ē habitus rectus in termino ꝛ iusticia: ꝛ hoc patet subtiliter inuestiganti. ¶ Per omnes species modalitatis queritur/ finis quomodo est? Et respondendū est q̃ ē ꝑ modū differētie que ponit q̃ sua correlatiua sint differentia ab oībus alijs principijs ꝛ relatiuis illorū. Et est per modū cōcordātie que cōcordat finē cum oībus alijs principijs/excepta tamē ɔtrarietate. Iterū est per modum mediū/eo quia mediat ipsum finem per oīa alia principia: et est ꝑ modū appetitus qui appetit in ipso fine quiescere: ꝛ sic de ceteris suo modo. ¶ Per oēs species instrumentalitatis querit̃/finis cū quo est? Et respondēdū est q̃ est cū suis correlatiuis/ ꝛ cū oībus speciebus suarū regularū sine quibus esse nō pōt: et est cū bonitate bonus: sicut cappatꝰ ē bonꝰ cū bona cappa. Et cum appetitu est appetibilis et huiusmodi.

De maioritate per regulas deducta.

De maioritate per reglas deducta.

Querit̃ vtrum maioritas sit principiū primitiuū quo ad suū genꝰ? Et respondendū est q̃ sic/per primā regulā b. q2 si nō/esset ꝑ accidens ꝛ non ꝑ se: ꝛ sic substantia existens primitiua ꝛ maior accidente/nō esset ꝑ se existens/sed per accidēs: qđ est impossibile. ¶ Per primā speciē regule c. querit̃/ maioritas quid est? Et respondendū est q̃ est ens ꝑ se existens extra quod impossibile est maiorificare. ¶ Per secundam speciem querit̃/maioritas quid h3 in se essentialiter ꝛ naturaliter? Et respondēdū est q̃ h3 sua correlatiua ex quibꝰ est. ¶ Per tertiam speciē querit̃/quid est in alio? Et respondendū est q̃ est habitus sub quo maioritates subalternate sunt assituate. Sicut maioritas bōitatis substātialis ꝛ accidentalis. ¶ Iterū est ens distinctu3 ab omnibꝰ alijs principijs in subiecto in quo est/sine qua distinctione oīa principia essent idē numero ꝛ extra equalitatē ꝛ minoritatē ꝛ relationē/ qđ est impossibile: cū mūdus non possit esse euacuatꝰ supradictis. ¶ Per quartā speciē querit̃/maioritas qđ h3 in alio? et respondendū est q̃ h3 suū actū. s. maiorificare cū quo oīt generare/crescere/mouere ꝛ hmōi. ¶ Per primā speciē regule d. querit̃/maioritas de quo est? Et respōdendū est q̃ est de seipsa: quia si nō/aut esset de eq̄litate aut minoritate: q2 de genere relationis est. ¶ Per secūdā speciē querit̃/de quibꝰ est? Respōdēdū est q̃ ē de suis correlatiuis. s. de maiorificante/ maiorificabili ꝛ maiorificare: in quibus sua essentia est substentata ꝛ fundata. ¶ Per tertiā vero speciē querit̃/cuius ē? Respondēdū est q̃ est subiecti in quo ē: eo q2 ex ipsa habituatum est. Et oīa ista sunt clara ꝛ manifesta. ¶ Per primā speciē regule e. querit̃/maioritas q̄re est? Et dicēdū est q̃ est ex eo q2 i ea sunt sua cōcreta relata naturalit̃ ꝛ essentialiter. ¶ Ampliꝰ per secūdā speciē querit̃/ maioritas q̄re est? Et respondēdū ē: vt alia principia sint subalternata de suo genere ꝛ cū ipso sint q̄tata. ¶ Per primam speciē reg̃le f. querit̃/maioritas q̄ta ē? Et dicendū est q̃ est tāta q̄ta est continētia in subiecto in quo est. ¶ Adhuc ꝑ secūdā speciē querit̃/q̄ta est? et dicendū est q̃ est tāta q̄te sunt maioritates subalternate subsistentes ei. ꝛ hoc ꝑ regulā b. significabile est. ¶ Per primā speciē regule g. queritur/maioritas q̄lis ē. Respondendū est q̃ est talis q̄lis potest esse per propriā passionē existētē i subiecto in quo est. ¶ Iterum per secundam speciē eiusdem regule queritur/qualis est? et est dicendū q̃ ē talis qualis pōt esse ꝑ appropriatam existentia3 in subiecto in quo ē sicut aliquis homo ē maior in quātitate/et albior intense per albedinē/ꝛ magis iustus per iusticiā q̄ alter homo. ¶ Per omnes species regule h. queritur/maioritas qñ ē? et respondēdum est q̃ ē tunc quando ē: ꝛ realiter in omnibus suis speciebus suarū regularū in quibus ē assituata. et hoc bene intuēti visu3 ē. ¶ Per omnes species regule i.

queritur/maioritas vbi est? Et est dicē=
dū q̄ est in maiori subiecto/habitu/lo=
co ꝛ huiusmodi: et hoc per oēs species re
gule i. clarū est. ¶ Per regulā modalita
tis querit/maioritas quō est? Et respon
dendū est q̄ est p modū differētie q̄ cau
sat sua correlatiua q̄ sint maiora diffe=
rendo. ¶ Itē est per modū cōcordantie
que causat q̄ sint maiora cōcordādo. Et
est p modū regule g. ratione maiorū ap
propriationū ꝛ hmōi: istis tñ maioritati
bus existentib⁹ sub maioritate que ē ge
nus ad istas maioritates supradictas:
sicut pticulares albedines sunt sub vni
uersali albedine ꝛ hoc p se patet. ¶ Per
oēs species instrumētalitatis q̄rit/maio
ritas cū quo est? Et dicēdū ē q̄ est cum
suis correlatiuis ꝛ cū suo maiori habitu
cū quo sunt habituate maioritates sub=
alternate/siue maiores actus in quibus
relucent/sue similitudines.

De equalitate per regulas deducta.

e equa=
ate p re
ilas de=
ctā.

Querit/vtrū sit dare aliquā
equalitatē que sit pricipiū
generalissimū? Et respōdē
dū est q̄ sic: vt patet p equa
litates subalternatas ꝛ in=
diuiduatas plantarū/q̄ idē sunt specie:
et similiter est manifestū in fructibus q̄
sunt equaliter indiuiduati: ꝛ hoc per re
gulā b. visum est. ¶ Per primā speciem
regule c. querit/equalitas quid est? Et
dicendū est q̄ ē ens cui pprie competit
coequare. ¶ Amplius p secūdā speciem
querit/quid hz in se essentialiter? Et re
spondendū est q̄ sua correlatiua innata
ex quib⁹ est cōstituta: videlicet ex coeq̄n
te/coequabili ꝛ coeq̄re. ¶ Adhuc p ter=
tiam q̄ritur/q̄d ē in alio? et est dicendū
q̄ est actiua ꝛ passiua: q̄ equaliter est cō
stituta ex forma ꝛ materia. ¶ Item per
quartā speciē/querit quid hz in alio? et
est dicendū q̄ hz suos habitus cū quib⁹
indiuidua sunt equaliter habituata: si=
cut in pomario poma sunt eq̄liter eius=
dē speciei: et sic de elemētalib⁹ sensibili
bus/ꝛ imaginabilib⁹/ꝛ rationalibus/ꝛ
mechanicis/ꝛ artibus liberalibus: ꝛ etiā
de moralib⁹. ¶ Per primā speciē regule
d. querit/equalitas de quo est? Et respō
dendū est q̄ ē de seipsa: alioquin equali
tates subalternate non haberent genus
sine quo esse nō possunt. ¶ Ampli⁹ p se
cūdā speciē querit/equalitas de quibus
est? et est dicēdū q̄ ē de suis correlatiuis
essentialibus/sine quib⁹ minime potest
esse hoc qđ est: ꝛ ipsis deficientibus defi
cerent equalitates peregrine. ¶ Adhuc
per tertiā speciē querit/equalitas cui⁹
est? et dicēdū ē q̄ equalitas actuū/ē eq̄li
tatū potentiarū: sicut equalitas intelli=
gendi/recolendi/volēdi est equalitatis/
intellectus/memorie ꝛ voluntatis: et sic
de sensibilibus. ꝛ hoc p se patet. ¶ Per
primā speciē regule e. queritur/eq̄litas
q̄re est? Et respondendū ē q̄ est ex eo q̄
est ex suis equalibus relatiuis substan=
tialib⁹ ꝛ veris ꝛ necessariis cū quib⁹ de
monstratio propter quid est: ꝛ etiā de=
monstratio per equiparentiā. ¶ Iterū
per secundā speciē queritur/equalitas
quare est? et est respōdēdū q̄ ē i aīa: vt
deus ab ipsa equaliter sit intellect⁹/re
colitus ꝛ amatus: et in sensibilibus est/
vt equaliter obiecta sint sensibilia ꝛ hu
iusmodi. ¶ Per primā speciē regule f. q̄=
ritur/equalitas quāta est? Et dicendū
est q̄ equalitas cōtinua est tāta quanta
est substētata i suis subiectis. ¶ Adhuc
per secūdā speciē queritur/q̄ta ē? Et re
spondendū ē q̄ ē tāta q̄ta est in suis cor
relatiuis ꝛ impari numero peregrino: ꝛ
hoc per se clarū est. ¶ Per primā speciē
regule g. queritur/equalitas q̄lis ē pro=
prie? et dicendū ē q̄ est talis qualis pōt
esse p propriā passionē subiecti in quo ē.
Sicut equalitas substātie/forme ꝛ ma
terie. Et sicut sunt equalitates innate
entiū sensualium ꝛc. ¶ Itē p secundam
speciē querit/q̄lis ē appropriate? et ē di
cēdū q̄ est talis q̄lis pōt eē p appropria
tas passiones subiectoꝝ peregrinoꝝ in
quibus est: sicut duo logici in logica/ et
duo iudices in iusticia/ꝛ duo cappati in
cappis: ꝛ huiusmodi. ¶ Per oēs species
regule h. querit/equalitas q̄ñ est? ꝛ re=
spondendū est q̄ est tūc q̄ñ vere est i spe
ciebus h. sicut in suis concretis ꝛc. ꝛ sicut
in cursu qui equaliter consistit inter cur
centē ꝛ curribile: ꝛ tēpus presens inter
preteritū ꝛ futurum: et sic de aliis suo
modo. ¶ Per oēs species regule i. queri
tur/equalitas vbi est? et respondendū
est q̄ est in semetipsa: eo q̄ in suis corre
latiuis est: et in subiecto in quo est equa
liter deducta p actionem ꝛ passionem: et
est in bonitate/magnitudine ꝛc. in qui=
bus equaliter est/vt principia sint equa
lia. Et est in differentia vt sua correlati=
ua sint equaliter differentia: et est i con
cordātia vt sua correlatiua similiter sint
equaliter concordātia: et est in modali=
tate vt modaliter fit: et est in instrumen
talitate vt instrumentaliter fit: ꝛ totum

hoc per b. manifestuz est. ¶ Per regulā modalitatis ꝗrit/eq̄litas quō est? ⁊ dicimus ꝙ est ꝑ modū quē hꝫ in suis correlatiuis: et est per modum iusticie ponderis et mensure ⁊ proportionis in subiecto in quo est: ⁊ hoc naturaliter ⁊ artificialiter. Et hoc per se satis clarum est. ¶ Per omnes species instrumentalitatꝭ queritur/equalitas cum quo est? et respondendum est ꝙ est cum suis correlatiuis: et ē cum differentia cum quā agēs distinguit: ⁊ est cū ꝯcordātia cū q̄ agens equaliter concordat: ⁊ ē cū proprietate propria cuꝫ qua causat habitus ꝓprios ⁊ huiusmodi: vt patet in elemētatis vegetatiuis ⁊c. et ꝑ regulā b. significabile ē.

De minoritate per regulas deducta.

De minoritate per reglas deducta.

Ueritur/vtrū minoritas aliter sit substātia/⁊ aliter sit accidens? Et respondendū est ꝙ sic: qꝛ si nō/destrueretur relatio substātialis existēs inter maioritatē ⁊ minoritatē/⁊ etiam oīa principia essent eq̄lia: ⁊ etiaꝫ relatio realis maioritatis ⁊ minoritatis non essent inter substantiā ⁊ accidens/qđ est impossibile. Et hoc regula b. probat. ¶ Per ꝓmā speciem regule c. querit/minoritas quid ē? Et dicimus ꝙ ē ens cui ꝓprie cōpetit minorificare/⁊ a maioritate se prolongare. ¶ Et per secūdā speciē querit/quid hꝫ in se? et dicendū ē ꝙ hꝫ sua correlatiua innata/in quibus ⁊ cuꝫ quibꝰ omnia alia principia sunt minorificabilia/diuidendo ⁊ ānihilando subiectum in q̄ est. ¶ Per tertiā speciē queritur/quid ē in alio? Et dicendum est ꝙ ē ens cōsummatiuum vt circa nihil esse possit. ¶ Per quartā speciē queritur/q̄d hꝫ in alio? et respondendū ē ꝙ habet minorem essentiam/minus esse/⁊ minorem naturam/quātitatē/qualitatē ⁊c. et hoc per se clarum est. ¶ Per primā speciem regule d. queritur/minoritas de quo est: et respōdendū est ꝙ ē de seipsa vt sit principiuꝫ generale/sine quo mioritates subalternate esse non possent de genere minoritatis. ¶ Per secundā speciē querit/minoritas substantialis de quo est? Et dicēdū est ꝙ est de suis correlatiuis/sine q̄bus naturam atq̄ existētiam habere nō posset. Minoritas vero accidentalis est de seipsa/inq̄ātum habitus est/cum quo minoritates substantiales sunt habituate/et minoritates potentiarum sunt de suo genere. ¶ Per tertiam speciem q̄ritur/minoritas cuius est? Et dicendū est ꝙ est agentis inquantum de ipsa ⁊ cuꝫ ipsa causat minoritates. Et omnia per se patent et etiam per regulaꝫ b. ¶ Per primam speciem regule e. queritur minoritas quare est? Et est dicendum ꝙ ē ex eo quia de correlatiuis ratione quorum est principium quantum ad suum genus. ¶ Adhuc per secundam speciem queritur/quare est? et dicendum est vt sint entia minora de suo genere/sine q̄bus non posset esse motus/diuisio/generatio/corruptio ⁊ priuatio. Et hoc per se satis apprehensibile est. ¶ Per primam speciē regule f. queritur/minoritas quāta est? et respondendum est ꝙ est tanta quanta est extra genus maioritatis et equalitatis. ¶ Amplius per secundam speciem queritur/minoritas q̄ta est? et dicenduꝫ ē ꝙ est tanta quanta sunt sua correlatiua/et sue minoritates subalternate/et sua indiuidua que sunt de suo genere. ¶ Per primam speciem regule g. queritur/minoritas qualis est? Et respondendum est ꝙ est talis qualis potest esse per propriam passionem subiecti in quo est: sicut vna substantia est minor alia per suam propriam passionem sine qua non potest esse. ¶ Item per secundam speciem queritur/qualis est? et est dicendum ꝙ est talis quale est minus predicamentum sibi appropriatuꝫ sicut minor quātitas/qualitas ⁊c. ¶ Per omnes species regule h. queritur minoritas quando est? et respondendum est ꝙ est tunc quando realiter est substentata per omnes species regule h. q̄ sunt de suo genere et etiam est tunc quando est in practica per minorificare ⁊ totum hoc patet bene intuenti. ¶ Per omnes species regle i. queritur: minoritas vbi est? Et dicendum est ꝙ est in seipsa cuꝫ sit in suis correlatiuis cum quibus est ⁊ est in subiecto composito minoris substātie ⁊ accidētis: sicut aliquis cappatꝰ q̄ ē in minori cappa: et aq̄ in minori caliditate/⁊ equus in minori cursu/⁊ huiusmodi/et homo in minori modo/et artifex in minori artificio. ¶ Per regulam modalitatis queritur/minoritas quō ē? ⁊ est dicendū ꝙ ē per modū que habet ī suis correlatiuis vt sit minor in essendo ⁊ agēdo q̄ꝫ aliquid aliud principium sicut aliquis homo in moralibus q̄ hꝫ modum existendi in minori virtute/faciendo paruum bonum: ⁊ equus in currēdo habet aliquotiens paruum currere. Et hoc per se clarum est. ¶ Per regulam instrumentalitatis queritur/minoritas

cum quo est. Et est respondendum q est cũ oibus alijs que sunt de suo genere ad inuicem in subiecto in quo est cũ minori bus essentijs/zcum minoribus actibus potẽtiarũ:videlicet cũ minore currere/ calefacere z huiusmodi. ¶ Diximus de principijs per regulas deductis: z p hoc qđ de ipsis dictũ est/datur doctrina cuz qua potest hõ alia principia implicita z peregrina deducere. z per talẽ moduz z doctrinã est intellectus valde generalis ad inueniendum plura media ad inuestigandum veras conclusiones.

Nona pars principalis De nouem subiectis superi⁹ in alphabeto nominatis.

Nona ps principal' de nouem subiectis superi⁹ in alphabeto nomiatis.

Uoniaz in nouẽ subiectis omne qđ est/ implicatur:z extra ea nihil est. Jdcirco volumus ponere ipa in hac arte: vt cuz ipsis ars sit generalis:eo qz sunt generalia ad oia:z ideo discurrendo predicta subiecta per principia huius artis z regulas/de ipsis quidem subiectis noticiam habere poterimus:et si aliqđ dubiũ alicuius subiecti oriatur/applicetur ad suũ subiectũ/vt inferius exẽplificabimus/sꝫcđm qđ ĩ tractatu applicatiõis significatur. ¶ Et primo de primo subiecto qđ ẽ de deo dicemus p b.significato.

De primo subiecto qđ ẽ deus.

De pmo subiecto⁹. qđ est de⁹.

Stud subiectũ diuiditur in duas partes principales. ¶ Pria pars est de discursu dei per principia. ¶ Scđa pars est de discursu dei per regulas. ¶ Prima aũt istarꝫ partiũ in quinqꝫ ptes diuidit. ¶ Prima pars ẽ de inuestigatiõe diuinarũ dignitatũ siue rationũ. ¶ Scđa pars ẽ de earũ actibus intrinsecis z cõsubstãtialib⁹. ¶ Tertia est de infinitate dignitatum. ¶ Quarta est de infinitate actuũ earũ. ¶ Quinta ẽ de discursu dei p principia. ¶ Adhuc secũda pars diuiditur in decez regulas: vt appar et in ipsis:z primo de prima parte videndum est.

De inuestigatiõe diuinarũ dignitatum.

De inuestigationꝫ diuinaruꝫ dignitatũ

Rimo suppono/deũ esse/ qđ probabimus in scđa pte pricipali pdicte diuisiõis. ¶ De⁹ est:z suũ esse est bonũ: suum vero esse nõ posset esse bonũ absqꝫ bonitate/sicut coloratũ qđ nõ põt esse coloratũ absqꝫ colore.ẽ ergo sua bonitas/postqꝫ suũ esse ẽ bonum:z hoc necessarie. ¶ Deus est:z suũ esse ẽ magnũ. Nã si nõ esset magnũ:iã nõ eẽt dign⁹ q eẽt de⁹:vñ sequitur q magnitudo diuina est ẽs reale. ¶ De⁹ ẽ:z suũ eẽ ẽ eternalr: naz alioqn si eẽt iceptũ/iã nõ eẽt dign⁹ q eẽt de⁹:ẽ ꝫ eternitas sine q̃ ens eternũ eẽ non põt. ¶ Deus ẽ:z posse eẽ esse potest:ergo potestas ẽ sine qua de⁹ esse nõ põt. ¶ De⁹ ẽ:z ipsemet scit seipsum. Aliter ei suũ eẽ nõ esset dignũ q eẽt de⁹. Est ergo diuia sapiẽtia/sine q̃ deus non posset scire seipsuz. ¶ De⁹ ẽ:z ipe amat seipsum:alias enim non esset dignus q esset deus. ¶ Est ergo diuinus amor sine quo deus non posset amare seipsuz. ¶ Deus ẽ:z suũ esse virtuosum est:alioquin esset vitiosus de⁹:z sic non esset dignus esse deus. ¶ Est ergo diuina virt⁹ sine q̃ de⁹ nõ põt eẽ virtuosus. ¶ De⁹ ẽ: z suũ eẽ estverũ:qz nõ/falsuz esset:z per cõsequẽs nõ esset dign⁹ vt esset de⁹. ¶ Est ergo diuina veritas sine q̃ de⁹ nõ posset esse ver⁹. ¶ Deus ẽ: z suũ ẽ gloriosuz:qz si nõ/iã nõ eẽt dignũ q eẽt de⁹. Est ergo diuia gl'ia sine q̃ de⁹ nõ põt esse gloriosus. ¶ Probauimus diuinas dignitates esse realiter sine qb⁹ de⁹ eẽ nõ posset idcirco numerabiles sunt/ q̃libet existẽte in suo pprio numero. Rõ huius ẽ: naz nisi quelibet existeret in suo pprio numero/iã deus nõ esset. Et iõ vt deus sit/ oportet esse in eo plures rõnes siue dignitates reales. Uerũtamẽ qꝫ tũ ad essentiã nõ differũt. Nã oẽs sunt vna z eadez essentia diuina:vel vna est alia essentialiter.vel eñ bõitas esset magna per accidẽs.z ecõuerso. Et sic de alijs põt dici. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus humanus/q deus inquãtum cõsiderat vnitatem sue essentie/nõ cõsiderat plures rationes: sed inq̃tuz considerat q nõ põt esse sine pluribus rõnibus numerat ipsas realiter:sicut hõ qui inq̃tum nõ cõsiderat eẽvnũ/nõ cõsiderat plura. Sed inq̃tũ cõsiderat q nõ põt eẽ sine pluribus/intelligit z cognoscit in se esse plura. ¶ Jnquisiuimus diuias dignitates: z inuenim⁹ ipsas deo coessentiales

natura
[illegible]
[illegible]
natura
[illegible]

& substātiales ab eterno & in eterno. Si nisvero quare ipse sunt cōsistit in seipsis nō aūt extra eas. Nā aliter essent p accidēs: & similiter deus/qd est impossibile. ¶ Et hoc est contra quosdā sarracenos credētes habere aliā & subtilē noticiam de deo. qui dicūt q deus est vnus: & non habet dignitates quo ad se: sed hz eas: vt cum ipsis agat in creaturis: videlicet est bonus vt agat bonā creaturā: & ē magnus vt creet magnā creaturā: et ē eternus vt creatura sit durabilis &c. ¶ Unde patet manifeste q in verbis siue dictis suis implicant contradictionez quia si sic esset sicut ipsi dicunt/iam sicut de9 est infinitus quo ad suas ratiōes/crearet quidē creaturas infinitas & eternas qd non facit/neqz vt ipsimet dicit. Mūdū enim dicunt esse nouū & quantū siue limitatum. ¶ Amplius implicant contradictionē/dicendo deū esse causaz primā: qz non esset causa prima si sue rationes essent propter mundū: & sic de9 esset cum suis dignitatibus vt mundus esset: quod est valde absurdum dicere.

De actibus intrinsecis diuinarum rationum.

De actib9 intrisecis diuinaruz rationuz.

Dicitur q frustra est potentia q̄ nō reducit ad actum. ¶ Adhuc dr q potentia cognoscitur per actus: & act9 cognoscūtur p obiecta: & sic significatū est q diuine dignitates habent actus sine qbus dignitates dei essent frustra in infinitate et eternitate: & deus non cognosceret suas dignitates/neqz obiectaret seipsuz. Unde sequeret q de9 nō esset deus p suas dignitates/qd falsum est: vt suprā probatum est. ¶ Ulterius/si diuina bōitas non haberet actū: & sic de alijs/iam non haberet naturā/et esset ociosa & vacua: & non se haberet ad aliquē finē/qd est impossibile & cōtra regulam e. & etiā cōtra secundā speciē regule c. ergo &c. habent ergo diuine dignitates actus intrinsecos & coessentiales & naturales. ¶ Ulteri9 si dignitates non haberent coessentiales/quelibet quidē esset habitus priuatiuus. Nam sicut cecitas est habitus priuatiuus: eo qz non hz actum. s. videre: sic diuina bonitas esset habitus priuatiuus/si non haberet actum intrinsecum sibi coessentialē. s. bonificare/& similiter magnitudo sine magnificare: et eternitas sine eternare/& potestas sine posse/sapiētia sine scire/volūtas sine velle/et virtus sine virtuificare/ & veritas sine verificare/ et gloria sine gloriari/ & deus non esset dignus vt esset deus cum habitibus priuatiuis & sibi coessentialibus: qd est impossibile. ¶ Habent ergo diuine dignitates actus itrinsecos & sibi coessentiales & reales. ¶ Amplius cognoscit. Omnis bonitas perfecta habet actū: et sic de diuina magnitudine & eternitate &c. potest dici: ergo &c. ¶ Ulterius nulla bonitas est perfecta absqz actu: & sic de diuina magnitudine & eternitate potest dici: ergo &c. ¶ Concluditur ergo affirmando & negando q diuine dignitates habēt actus intrinsecos et coessentiales.

De infinitate diuinaruz rationum.

De infinitate diuinarum rationum.

Diuina bonitas est rō bono q pducat bonū: & iā probatū est q ipsa hz actū. videlicet bonificare. Et idō si magnitudo est ens rōne cuius bonitas est magna/est quidem bonitas rō bono q producat magnū bonū. Et qz eternitas est rō per quā bonitas & magnitudo durāt: est ergo bonitas rō. q producat magnū bonuz & eternuz. Sed bonitas nō posset esse talis rō/nisi ipsa eēt infinita & immensa: ergo est bonitas infinita necessario. ¶ Diuina magnitudo est/vt probatum est: & hz actum, similiter. s. magnificare9. & qz eternitas ē ens ratione cuius magnitudo durat: & potestas est id rōne cuius magnitudo potest existere & agere. ¶ Est ergo subiectum infinitum & immensum p qd magnificare posset se diffundere ab eterno & i eterno: & tale subiectum vocamus magnitudinem infinitā. ¶ Eternitas est mensura simul & semel existens nō habens aliquid a parte ante/neqz a parte post: et suum subiectuz est eternum ab eterno: & sic eternitas est infinita ratio: & hoc qdem bonum & magnum est/& per potestatē potest esse. ¶ Eternitas est vt probatū est: & hz actum/scilicet eternare: & quia eternitas pōt existere & agere infinite: ergo sequit de necessitate q potestas infinita ē: sine qua potestate eternitas non posset habere actuz/neqz essentiam infinitā. ¶ Sapientia dei siue intellect9 est/vt iā pbatum est superius: & eternitas est rōne cuius durat: & per potestatem potest existere et agere: & magnitu

do est per quaʒ se potest diffundere immense: ⁊ per bonitatem infinitas intellectus bona ē: ⁊ ꝑ voluntatē ē amabilis ꝓpter qđ infinitas intellect⁹ necessitata est ꝙ aliter nō pōt se habere. ¶ Diuina volūtas est: ⁊ similiter suus actus: vt iā superius ꝓbatū est: ⁊ si ipsa est infinita in eterno/ ⁊ ab eterno/ intelligibilis quidem est infinite: sed si est finita/ est itellecta: ⁊ nō est intelligibilis infinite/ neqȝ per consequēs diuinus intellect⁹ ē amabilis ⁊ amat⁹ ab eterno ⁊ in eternū: ⁊ sic diffinitiones bonitatis / magnitudinis ⁊c. deficiūt: qđ est impossibile. ¶ Est ergo ꝓbatū ꝙ diuina volūtas est infinita. ¶ Diuina virt⁹ est: ⁊ sui actus sunt: vt supra ꝓbatū est: ⁊ iō si ipsa est infinita/ bene quidē: si aūt nō/ viciosa quidē est per aliqđ viciū impediēs ipsam/ ꝙ nō sit infinita. Et ꝑ cōsequēs oēs alie rōnes que ꝑmittūt eā finitari/ ipsis tn̄ existētibus infinitis: ⁊ qꝛ finitū nō pōt tātū se extendere siue diffundere/ ꝗȝ infinitū: manifeste igit̄ apparet ꝙ alie dignitates partim sunt viciose/ ⁊ partim nō: qđ est valde īpossibile. ¶ Est ergo diuina virt⁹ infinita. ¶ Diuina veritas est: ⁊ suus act⁹ sunt: vt supra ꝓbatū est: ⁊ cū verū sit ꝙ bonitas/ magnitudo ⁊c. sunt rōnes infinite realiter: necessariū est ergo ꝙ veritas sit infinita: alioquin infinitas predictarū rationū nō esset vera: qꝛ nō haberet cuʒ quo. ¶ Diuina gloria est: ⁊ suus act⁹ sunt: vt supra ꝓbatū est: sed essentia ipsius glorie aut est infinita/ aut finita/ aut ꝑtim finita ⁊ ꝑtim infinita: sȝ si absolute est infinita: bn̄ quideʒ/ eo qꝛ non sequit̄ aliqđ incōueniēs quo ad se/ nec ꝗ ad alias dignitates: si aūt est partim finita ⁊ partim infinita/ maximū quidem incōueniēs sequit̄. Nā oēs alie dignitates non haberēt subiectū glorie ⁊ quietis infinitum: ⁊ sic finitas glorie esset habitus priuatiuus per quē alie dignitates haberent penā: qđ est valde impossibile. ¶ Sequitur ergo necessario ꝙ diuina gloria est infinita.

De infinitate actuum diuinarum rationum.

De infinitate actuum diuinarū rōnuʒ.

Diuina bonitas est ratio bonio vt ꝓducat bonuʒ. Et qꝛ magnitudo est ratio quare bonitas ē magna: adhuc ꝑ eternitatē est eterna: ꝑ potestatem pōt existere ⁊ agere: per intellectū est intellecta: per volūtatē amata: per virtutē virtuosa: ꝑ veritatē vera: ⁊ per gloriā est gloriosa. ¶ Sequitur ergo de necessitate ꝙ actus bonitatis. s. bonificare/ sit infinit⁹ quo ad infinitatē bonitatis: ⁊ etiā quo ad infinitatē omniū aliarū dignitatū siue rationū. ¶ Magnitudo dei est infinita: ⁊ hȝ actū: vt supra probatū est. Et ideo suus act⁹/ scilicet magnificare/ aut ē infinit⁹/ aut ē finitus. Si infintus/ bene quidem: sed si nō/ similis est arbori in ꝗ elementatiua magis est extēsa ꝗȝ vegetatiua/ eo qꝛ in extremitatibus arboris aliquotiēs sunt rami sicci in quibus vegetatiua nō est/ sed elemētatiua tātū: ⁊ sic competit magnitudini infinite actus finitus: nō aūt infinitus: qđ est malū cōtra bonū: ⁊ paruum cōtra magnū: ⁊ per consequēs magnificare ⁊ eternare non possent se conuertere: et oēs alij actus diuinarū rationum deficerēt actui magnitudinis: ⁊ similiter actus magnitudinis eis/ rōne cuius essent parui. ¶ Un̄ sequeret̄ ꝙ infinitas essentie qesceret in finitate sui act⁹/ prolongādo se ab actu infinito: qđ ē contra suā naturā: ⁊ magis quiesceret i paruo actu ꝗȝ in magno: qđ est dissonū rationi: ⁊ contra infinitare/ bonificare/ qđ superius probauim⁹. ¶ Concludit̄ ergo ꝙ magnificare diuinus est infinitus. ¶ Eternare est: vt supra ꝓbatū est: et similiter infinitas ⁊ eternitas. Actus aūt eternitatis. s. eternare / aut est infinit⁹/ aut est finitus. Si est infinit⁹/ bn̄ quidē: nullū enim incōueniēs sequit̄: sed si est finitus/ magnū sequitur inconueniens: qꝛ eternare esset terminatus per tēpus: ⁊ per cōsequēs eternitas esset subiectuȝ temporis ab eterno ⁊ in eterno: qđ ē valde impossibile: ⁊ contra infinitatē diuinarū dignitatū iā superius probatam. ¶ Concluditur ergo ꝙ eternare est infinitus actus. ¶ Possificare est actus potestatis: vt superius probatū est: sed possificare/ aut est actus infinitus/ aut finitus. Si est infinit⁹/ bene quidē: qꝛ sicut possificare finitus se cōuenit cū potestate finita: sic ⁊ multo melius possificare infinitus se cōuenit cū potestate infinita supra ꝓbata: ⁊ possificare creatus cōpetit infinite potestati: ⁊ sic potestas ꝗ ad deū/ ⁊ etiā quo ad creaturā degenerat/ ⁊ exit a sua natura. ¶ Adhuc bonificare/ magnificare ⁊ eternare/ nō possent esse actus infiniti: eo quia nemo dat qđ non habet: propter qđ sequitur contradictio/ eo qꝛ bonificare / magnificare/ et eternare qui sunt actus infiniti/ vt probatū est: non possent esse infiniti: ⁊ quia

ontradictio stare non potest. ¶ Concluditur ergo q possificare diuinus est infinitus. ¶ Intelligere diuinũ/aut est finitum aut infinitũ: si ifinitũ/bene quidẽ: si vero est finitũ/sequitur magnũ incõueniens: videlicet essentia intellectus q̃ infinita est/non est intellecta: et sic i parte est subiectum ignorantie/que est habitus priuatiuus per quẽ infinitas predictarũ rationũ ignoratur/qđ est malũ contra bonum/paruũ contra magnum. ¶ Concluditur ergo q intelligere diuinũ/est finitus actus. ¶ Amare siue velle diuinũ/aut est infinitũ/aut finitũ: si infinitũ/bene quidẽ. Sed si est finitũ/iam infinitas diuinarum rationũ et actuum earum non esset infinite amabilis neq̃ amata. Et sic infinitas intellectus: et sui actus nõ essent infinite amabiles. Et sic de infinitate bonitatis etc. potest dici: qđ est impossibile. ¶ Concludit ergo q diuinum amare est infinitũ. ¶ Actus diuine virtutis/aut est infinitus/aut finitus in essentia et numero virtutis. Si infinit⁹/bene quidẽ: si aũt est finitus/sequitur q est infinitus in essentia et numero aliarũ dignitatũ: eo q virtuose sunt infinite: et non in suo ꝓprio numero: quod est valde impossibile. ¶ Actus diuine veritatis aut est infinitus/aut finitus. si infinit⁹/bene quidẽ. si autẽ est finit⁹/sequitur q est infinitas in essentia et numero aliarũ dignitatũ: eo q verifice sunt infinite: et nõ in suo proprio numero/qđ est impossibile. ¶ Actus diuine glorie aut est finitus/aut infinitus in essentia et numero. si est infinitus/bene quidẽ. si est finit⁹/sequitur q est infinitas in essentia aliarũ dignitatũ: eo q verifice sunt infinite: et non in suo proprio numero/qđ est valde absurdum et impossibile. Nullus enim actus est maior in alio q̃ in seipso.

De deo ꝑ principia deducto.

De deo ꝑ principia deducto.

In isto capitulo discurrem⁹ deum per principia/duob⁹ modis. ¶ Primus erit itrinsecus: et quo ad suã naturã. ¶ Secũdus vero erit extrinsecus et voluntuosus quo ad seipsum erga creaturas. Et in quolibet capitulo ꝑ istos duos modos discurremus: et iõ per illũ modũ (deo tñ adiuuãte) intellectus humanus de essentia dei/et de sua itrinseca operatione: et etiam de modo quem habet erga creaturas/noticiam habere poterit: et hoc sic.

De deo ꝑ bonitatẽ deducto.

De deo ꝑ bonitatẽ deducto.

Deus est on⁹: et ipse est suamet bonitas: vñ sequitur q sua bonitas est ei rõ q producat bonũ necessariũ. Ratio huius est: quia bonitas et deus conuertuntur in vnitate nature: et hoc patet per diffinitionẽ bonitatis/sicut in plãta in qua vegetatiua est ei rõ q ꝓducat vegetatiuũ necessariũ: plãta tamẽ habẽte suas cõditiones ad vegetandũ. Sicut deus hꝫ suas ad producendũ bonificatũ intrinsecũ: ergo producit de⁹ bonificatũ intrinsecũ: et hoc cũ suo bonificare infinito ꝑ totã suã bonitatẽ infinitã. ¶ Dũ deus cognoscit se bonũ in ꝓducẽdo bonificatũ: considerat q bonũ quidẽ est ꝓducere bonũ creatũ/vt intelligatur/ametur et recolatur/et laudetur ꝑ ipsuꝫ sua bonificatio itrinseca: et vt de⁹ bonificet illas potentias qñ ab ipsis bñ obiectatur. Et propter hoc creauit potẽtiam intellectiuã/volituã et recolitiuã/in angelo et in anima rationali. Et ꝑ cõsequens omnes suas cõditiones ptinentes eis/vt perfecte deo possint frui: et bonũ meritũ acquirere. Et in isto passu cognoscit intellectus humanus primã intentionẽ suam quã deus habuit ad creãdũ bonas creaturas.

De deo per magnitudinem discurso.

De deo ꝑ magnitudinem discurso.

Deus est magnus: et ipse est sua magnitudo infinita cũ qua hꝫ magnificare infinitũ sine quo non posset habere magnitudinem infinitam. Neq̃ etiã eius actuꝫ infinitũ. Et q magnitudo est id ratiõe cuius bonitas et eternitas sunt magne. ideo iste dignitates cũ suis actib⁹ cõcurrunt ad producendũ magnificatũ infinitum/et sit bonificatus/eternat⁹ etc. et adhuc vt q̃libet dignitas habeat suũ actũ infinitũ in magnificato infinito. ¶ Duꝫ deus se cognoscit sic magnũ et etiã infinitũ/existẽdo et agendo: et ꝑ consequens se cognoscit bene cõditionatũ et dispositũ ad producendũ creatũ magnũ: et hoc intantũ q produceret creatũ infinituꝫ si creatũ esset capax ad recipiendũ magnitudinẽ infinitã: sicut ignis q si haberet copiã lignorũ/magnificaret et mltiplicaret suã flamã vsq̃ ad spherã lune: et sic de⁹

creauit magnum creatum: sicut celum/ angelum/ animam rationalem: et simili ter alias creaturas que de magnitudine sunt habituate. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus humanus vnum magnum ens creatum quod est maius q omnes creature/ quod non audeo denūciare siue demonstrare. Naz hec ars generalis est: vt iaz supius alibi dictū est.

De deo discurso per eternitatem.

De deo discurso per eternitatē

Deus est eternus: et ipse est sua eternitas. Et sic deus necessitat se ad producēdū eternatum sine quo eternitas non esset infinita/ neq haberet actum infinitum. Et ad hoc cōcurrunt omnes dignitates cum actibus suis/ vt eternatus sit infinite bonificatus: et magnificatus &c. Et vt ipse dignitates cum suis actibus in eterno infinito sint actu. ¶ Et de ista sublimi productione/ valde miratur intellectus humanus. ¶ Et dum sic deus se considerat eternādo et intelligendo se dispositum et ordinatum ad producendū mundū ab eterno et in eterno/ respectu suipsius: sz nō potest ipsum creare ab eterno/ ratione defectus mundi a parte ante. Nam finitus est sicut celum quod non est ab eterno: sicut non est infinitum immensiue. Nam corpus suum habituatum est de quantitate/ superficie et figura et motu: verumtamen potest esse in euo eterno/ vt angelus et homo cognoscant/ diligāt/ et recolant et laudent diuinam productionem summam.

De deo per potestatez deducto.

De deo p potestatē deducto.

Deus est potēs: et ipse ē suamet potestas. Et sic deus est necessitatus ad producendum infinitum possificatū: vt sua potestas possit eē infinita/ et habere actū infinitum. Et qz per potestatem infinitam diuina bonitas/ magnitudo &c. possunt existere et agere infinite: ideo omnes alie dignitates cum suis actibus concurrūt infinite ad producendum possificatuz/ vt possificatus sit bonificatus/ magnificatus &c. ¶ Et deus dum sic cognoscit se potentem existēdo et agendo/ cognoscit se dispositum et ordinatuz ad producendum potestatem creatā non infinitam neq eternam. Deus enim cognoscit se intrinsece cū potestate absoluta et ordinata: sed extrinsece cum potestate ordinata tantum: eo quia deus non producit de sua natura creaturas: sed effectiue producit eas. Sicut homo verus qui depingit hominem in pariete/ qui non est de sua natura. ¶ Et sic intellect⁹ humanus cognoscit qua intentione deus creauit potentias creatas: videlicet vt creature cū ipsis deum possent intelligere/ amare/ et recolere/ et laudare: et sic cognoscit intellectus humanus q possificatus infinitus et intrinsecus/ est causa omniuz possificabilium finitorum et extrinsecorum.

De deo per sapientiam deducto.

Deus est sapiens siue intellectus: et ipse est ipsamet sapientia: et ipsa sapientia est id ratiōe cuius sapiens intelligit se necessitatum ad producendum intellectum in infinitate ipsius sapientie cū infinito intelligere p totā essentiā infinitā ipsius intellect⁹ sicut igne quēcū suo appetitu naturali necessitat se ad producendū ignitum siue ignire per suā essentiā. Et ideo omes alie rationes concurrūt ad producendū intellectū infinitū/ vt in ipsa pductiōe quelibet dignitas habeat actū infinitū/ et hoc naturaliter. ¶ Dum deus sic se cognoscit q dignū et iustū est/ q sit intellectus creat⁹ q cognoscat honorifice summum intellectū infinitū. et sic creauit intellectū angelorū et hominū. ¶ Sed miratur human⁹ intellect⁹ postq creatus est ad intelligēdū summū intellectuz/ q est cā quare ignorat ab ipso intellectu creato: sed postmodū cognoscit q peccatū est causa/ que quidez deuiat angelos malos et hoies peccatores a fine q̄re sūt.

De deo p sapiētiam deducto.

De deo p voluntatē deducto.

De deo p voluntatē deducto.

Deus est volens: et ipse est suamet volūtas: iō intelligit se necessitatum ad producendum volitū siue amatum infinitum cum suo velle infinito per totam essentiam infinitam ipsius voluntatis. Et sic producit secundum q se intelligit et

vult. Et q2 oēs [crossed] alie dignitates cū suis actib9 sunt per volūtatē diligibiles: idcirco ipse dignitates cum suis actib9 cōcurrūt ad pducendū volitū infinitū: vt quelibet dignitas possit habere actum infinitū in volito infinito/bōificato/magnificato ⁊c. Sic deus se cognoscens et amans/trāsit ad creandū voluntatem/ vt cū ipsa bene et magnifice ⁊ durabiliter ⁊c. suus volit9 sit intellect9/amat9 et recolit9 ⁊ laudat9 sup oīa. Et q propter hoc/volitus infinitus diligat volūtatē creata eterno remunerādo eā/dādo ei glīa3. ¶ Et in isto passu cognoscit itellectus iusticia dei vñ oritur. Qm̄ sicut de9 cognoscit se dispositū ⁊ ordinatū ad creādū: sic cognoscit se ad iustificandū ⁊ remunerandum: et hoc idem cognoscit de diuina misericordia/cū qua cognoscit se dispositū ad parcēdū secundū q peccator conscientiā hz de peccato suo/ pnitendo satisfactionem secūdū suū posse.

De deo per virtutē deducto.

De deo p virtutē deducto.

Deus est virtuosus: ⁊ ipse est sua virt9/⁊ ei9 actus q̄ sunt ei coessentiales ⁊ naturales ⁊ ideo sicut amat se necessitatū ad producendū amatū infinitū: sic diligit ⁊ cognoscit se necessitatū ad cognoscendū ⁊ producendū virtuosum infinitū: et ad hoc cōcurrūt oēs dignitates cū suis actib9: vt per virtutē infinitā sint virtuose ⁊ infinite: ⁊ aliter nō possunt se habere/de9 sic amās ⁊ cognoscēs se intrinsece inclinat se/⁊ trāsit ad amādū ⁊ cognoscendū se esse ordinatum ⁊ dispositū ad creandū virtutes naturales: vt sunt figure et signa virtutis infinite ⁊ eterne ⁊c. cū quibus virtutib9 creatis cognoscatur/amet᷑ ⁊ recolatur/⁊ laudetur virtus infinita ⁊ eterna ⁊c.

¶ Adhuc transit ad creandum virtutes morales/de quibus loquemur infra in nono subiecto/eo q sunt via paradisi. et vt deus cū ipsis remuneraret hoīes de sua gloriā virtuosa: et dū sic intellectus considerat/miratur quare hoīes in hac vita nō sunt magis virtuosi moraliter q̄ vitiosi: postq̄ virtutes eorū habent originē a virtute suprema: vitia aūt non. Sed deinde cognoscit q hoc est/q2 homines habent liberū arbitriū ad agendū bonū aut malū. Sed plus se inclināt ad potentiam sensitiuam: ⁊ plus amant ipsam/q̄ ratiocinatiuā. ¶ Amplr9 querit intellectus diuinus quare hoc permittit fieri: cum ipse sit virtuosus ⁊ non vitiosus: ⁊ sit spiritualis ⁊ non sensualis Deinde cognoscit intellect9 q ratio huius est/vt iusticia dei habeat subiectum in quo agere possit. Uerūtamen sciendū est q liberū arbitriu3 se habet ad duas partes diuersas: videlicet ad partē bonā creatā cū qua agit bonū: ⁊ ad partē malā increatā cū qua agit malū ⁊ peccatu3 que est pars increata/et ex parte nihili increati p accidēs. homo enim inq̄tu3 est deductus de nihilo/habet inclinationem ad nihilū: qđ est contra esse: vñ manifestatur q liberum arbitriu3 partim conuenit cum esse/⁊ partim cum nō eē/ siue cū nihilo: quod idem est: ⁊ hoc equaliter. ¶ Sed adhuc querit intellectus postq̄ de9 scit q homo peccabit/quare ipsu3 creauit. Et hoc cognoscit propter hoc/q2 bonum liberum arbitriū ei creauit/cum quo potest se remouere a peccato: ⁊ ipsum odire si voluerit: si autem non creasset hominem/iniuriaretur de9 sue iusticie: quia non haberet subiectū in quo agere posset.

De deo per veritatē deducto.

De deo p veritate3 deducto.

Deus est ver9: et ipse est sua veritas: ⁊ sic vere diligit et cognoscit se necessitatū ad producendū verificatu3 infinitū p totā essentiā infinita3: ⁊ ex ipsa ipsu3 pducit vt suū verificatū infinitū sufficientiam possit hr̄e ab eterno ⁊ in eterno: vt alie dignitates actus veros infinitos habere possint per ipsum verificatum: sic deus amans ⁊ cognoscens se necessitatum ad producendū verū infinitu3: inde diligit ⁊ cognoscit q verum quidem est creare veritatē creatā naturalē/⁊ etiā moralē: vt per ipsas verificatum infinitum itelligatur/ametur ⁊ recolatur/⁊ etiā laudetur. ¶ Sed hic miratur intellect9 q̄re do vnde oritur mēdaciū. Et postmodu3 cognoscit q a nihilo oritur: de quo homo creatur: sicut lapis cadens qui sua grauitate tēdit ad cētrū qđ appetit.

De deo p gloriam deducto.

De deo p gloriā deducto.

Deus est gloriosus: ⁊ ipse est sua gloria: ⁊ sic diligit ⁊ cognoscit se ad producēdum infinitū glorificatū de infinita gloria pductū. ¶ Nā de alia essentia pduci non pōt. Oēs eñ alie essentie sunt finite ⁊ no

ue: neqꝫ etiā de nihilo ꝓduci pōt. Nā aliter esset finitū ⁊ nouū: qđ est impossibile. Et ad hoc glorificatū infinitū ↄcurrūt oēs alie dignitates cuȝ suis actib⁹: vt in ipso glorificato infinito possit hr̄e actus gloriosos. ¶ Dū deus sic diligit ⁊ cognoscit se necessitatū ad ꝓducendū glorificatū infinitū intrinsecū: deinde cognoscit ⁊ diligit ꝙ gloriosum est creare glorificatum extra se in euo eterno positum/a q̄ summus glorificatius ⁊ infinit⁹ intelligatur/amet/recolat et laudet glorificato infinito/dando ei gloriam. ¶ Sed in isto passu intellectus ↄsiderat: ⁊ mirat quare deus nō disposuit sic oēs hoies vt ipȝ intelligerent ⁊ recolerent/gloriā ab ipo recipiendo. Sed recordatur capitulum iusticie in quo tractatur de libero arbitrio. Nam si hoīes nō possent peccare iam nō possent multū amare/multū eñi deum ille diligit q̄ ab amare suo se retinere potest. Et si nō esset pena/iam gloria nō eēt bene cognita. Nā vnūquodqꝫ contrarium magis cognoscit ꝑ reliquū.

De deo per differentiā deducto.

De deo ꝑ differētiā deducto.

Recordatus est intellectus humanus scalā differentie in secunda figura positā: ⁊ negat ꝙ differētia q̄ est in deo/nō est inter sensuale ⁊ sensuale/neqꝫ inter sensuale ⁊ intellectuale: sȝ est inter intellectuale ⁊ intellectuale esse existētia/idē essentialiter. Et hoc manifestat qđ de principijs prime figure dr̄. Absqꝫ eñi differentia siue distinctiōe diuine dignitates siue rationes nō possent habere act⁹ infinitos. Et hoc manifeste apparet in bonitate. Nā bonificare ipsi⁹ bonitatis absqꝫ dr̄ia bonificātis ⁊ bonificati nequaqꝫ eē posset. Agere q̄dē sine distinctiōe agētis agibilis esse nō pōt: sic q̄dē nec bonificare absqꝫ p̄dictis. ¶ Hic aūt q̄rit intellectus vtrū p̄dicta differētia ponat in deo multas essentias: ⁊ ↄsiderat ⁊ cognoscit ꝙ nō: sicut nō sunt in ipso multe bonitates. Ratio huius est: q2 bonificās q̄ est tota ipsa bonitas/ꝓducit de seipso totum bonificatū/infinitū ⁊ eternū: ⁊ bonificare ⁊ eternare a totisipsis ambobus est ꝓductū. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus ꝙ differentia est clara ⁊ inconfusa in ipa bonitate infinita: eo q2 ponit ꝙ bonificatiuus/sit vnus distinct⁹ a bonificato ⁊ bonificare, et bonificat⁹ sit alter distinctus a bonificāte ⁊ bonificare. ⁊ similiter ꝙ bonificare sit alter distinctus ab ipsis duobus supradictis: quolibet istoꝝ existente in suo numero. Ipsis tamen existentibus idem ꝑ essentiam/alioquin differentia esset cōfusa in ipsis: ⁊ per consequens deficeret eternitas/et sic nō conseruaret numerū suū vnicuiqꝫ trium predictorū: qđ est impossibile. Et adhuc deficeret intellectus diuin⁹: ignoraret quidē qualis esset bonificās/⁊ qualis esset bonificatus/⁊ qualis esset bonificare. Et sic iste due dignitates deficerent: ⁊ per ↄsequēs oēs alie cū suis actibus: ⁊ sic essent act⁹ primitiui/qđ est impossibile. ¶ Uerūtamē de predicta differentia sciēdum est sane ꝙ ipsa nō est supra predictas dignitates/neqꝫ etiam supra predicta correlatiua: scȝ bonificātē/bonificatum ⁊ bonificare: sȝ eadeȝ ratio essentialiter ⁊ equaliter est cum eis distinguendo: sicut bonitas in bonificādo/magnitudo in magnificādo ⁊c. ¶ Dum deus cognoscit in se eē predictam differētiā/cū qua sue rōnes sunt clare ⁊ actus infinitos habere possunt/cognoscit ꝙ bonum quidē est creare differentias cū quibus multe creature possent esse a quib⁹ possit intelligi amari ⁊ recoli ⁊ etiā collaudari. Et in isto passu cognoscit intellectus que est causa multitudinis rerū differentium genere/specie atqꝫ numero. ¶ Adhuc querit intellectus: vtruȝ inter deū ⁊ creaturam sit differētia realis aut intentionalis facta ab anima: ⁊ cognoscit ꝙ per differentiā quam deus habet in se naturalem ⁊ coessentialem: de⁹/⁊ per illam quam creature habēt naturalem ⁊ coessentialem/deus et creature realiter differunt. ¶ Absqꝫ eñi talib⁹ differentijs realiter non different: sȝ ꝑ differentiam intentionaleȝ tantū factam ab anima/qđ est valde īpossibile. Unde ergo patet ꝙ per reales differentias differunt/nō autem per intentionales.

De deo per concordantiam deducto.

De deo ꝑ ↄcordātiā deducto.

Deus est concordāns/⁊ ipse est sua cōcordantia/in qua sue dignitates in vno ⁊ pluribus concordant: sicut sua bonitas bonificando: ⁊ sua magnitudo magnificādo: ⁊ sua eternitas eternando ⁊c. Concordāt quidē in identitate essentie/que est vna natura ⁊ vna deitas/⁊ cōcordant in plu-

ribus: qui sunt plures rones/ bõificatiuus magnificatiuus/eternificatiuus &c. Sunt alter numerus/bonificare/magnificare/eternare &c. Sunt alter numerus/bonificatus/magnificatus &c. Et oes isti tres sunt relatiui referentes vnum ens absolutum.s.deus. ¶ Dũ deus sic se considerat ratione diffinitiõis cõcordãtie/creat vnũ mũdũ rõne sue vnitatis: & creat plura diuersa rõne sue pluralitatis: videlicet multa significata: vt patet i scala cõcordantie ex quibus est vnus mundus constitutus: & creat vnam substantiam constitutam ex materia & forma: & creat vnũ hoiem constitutũ ex aĩa & corpore: & eorum coniunctionem: & creat vnum intellectum ex suis correlatiuis: sicut vnus syllogismus fit ex duabus ppositionibus & vna conclusiõe: et sic de cõsimilibus alijs. Et hoc facit vt reluceat & appareat sua concordantia. Et adhuc vt ipse laudetur et ei seruiatur.

De deo p cõtrarietatẽ deducto.

De deo p cõtrarietatẽ deducto.

Eus est contrariãs: sed nõ est cõtrarietas/ ɔriãs qdez est. Nã peccatori dat penitẽtiã effectiue: tñ causat cõtrarietates: vt manifestat in scala cõtrarietatis. ¶ Deus quidẽ non est contrarietas. ipa nãq ɔcordãtia infinita est habẽs actũ infinitũ & eternum. Sed in isto passu dubitat intellectus/cuz deus sit infinita cõcordãtia: quare ergo pmittit cõtrarietatẽ esse? Et huic respõdetur φ ɔrietas existit inter deũ & hominem peccatorẽ: vt iusticia dei possit extrahere suũ actũ in peccatore: nam sicut speculũ ẽ dispositũ ad recipiendũ oẽs figuras ei impressas: sic deus est dispositus ad cruciãdũ peccatores. ¶ Amplius nisi deus in mundo crearet ɔtrarietates naturales/iã mundus nõ esset talis qualis est. ¶ Adhuc dubitat hic intellectus cũ in diuina voluntate sit velle infinitum: quare igitur deus habet nolle? Et vt hoc intelligat/adiuuat se cum exemplo superius dato. Nam sicut speculũ recipit similitudinẽ albedinis & nigredinis: sic deus diligit hominem virtuosum volendo: odit autem peccatores nolendo.

De deo p principiũ deducto.

De deo p principiũ deducto.

Eus est principiãs: & etiã ẽ suũ principiũ: sicut i sua bonitate in qua deus est principiãs principiatũ.s.bonificatũ. Et est principiãs non habẽs aliqd piacens sibi: sicut suus coessentialis bonificare/q nõ est in natura sue bonitatis principians: sed tñ principiatus est a principiante & principiato: sicut amare principiatus est ab amante & amato. ¶ Dũ deus cõsiderat φ est tale principiũ perfectũ trãsit ad creandũ mundũ de nihilo tali mõ vt vnũ indiuiduũ generet aliud indiuiduũ/sicut vnus hõ aliũ hominẽ & vna plãta aliã plantã sibi similẽ. Et hoc cũ principiare substãtiali & naturali. ¶ Adhuc creat aliud principium: sicut intelligens qui causat intellectũ obiectiue. Et intelligens & intellectus causant intelligere accidentaliter: vt intellectus scientiaz possit acquirere: et sic de voluntate potest dici vt de habitu amoris induatur.

De deo p mediũ discurso.

De deo medium discurso

N deo est mediũ/sicut i sua bonitate bonificare/& in sua magnitudine magnificare &c. Et ipse est suũ mediũ eo φ infinitũ est cũ quo deus mẽsurat se in tãto φ sit infinitus p suũ intrisecũ agere sicut per suũ existere / i quo mediare/se coniungunt medians & mediatus vt sint vnum medium continuũ & absolutũ. ¶ Dũ deus sic se cognoscit eẽ medium/deinde trãsit ad causas ab ipso creatas: vt patet in diffinitione medij/& etiã in scala medij in scda figura posita: sicut agere quod est medium existẽs inter agẽtẽ & agibile: & sicut amare inter amãtẽ & amabile siue amatuz.

De deo per finẽ discurso.

De deo finem discurso,

Eus est suus finis/& nõ ẽ finis priuatiuus/sz in ipo fine sunt multi termini/sicut in sua bõitate in q bõificatiuus ẽ vnus tminus bõificatus alter terminus & bonificare alter terminus: & oẽs isti tres quiescunt in vna bonitate. ¶ Dũ deus sic se cognoscit/rõne finis trãsit ad creãdum multos fines in mũdo/sicut habitũ bõitatis q est vnus finis moraliter/de quo bonificãs se habituat pducẽdo bonificatũ q est alter finis. Et sic de bonificare suo mõ. Et oẽs isti tres termini qescũt i ipa bõitate q ẽ eoz finis: sz qñ priuat hõ trãsit ad peccatũ qdẽ habitus bõitatis & etiã sui termini. Et p cõsequens hõ deuiat a suo fine rõne cuius tendit ad laborẽ eternum.

De deo per maioritatē di/scurso.

e deo p maiorita: discur=

Deus est maior mūdo/ꝛ etiā omnib⁹ cōtentis in eo:nam sue rationes sunt infinite ꝛ habent actus infinitos. Et ob hoc sicut est maior ꝙ̄ mundus cuꝫ sua bonitate ꝛ magnitudine:sic est anteꝗ̄ mundus cum sua maioritate. ¶ Adhuc sicut deus cū sua substantia est maior mundo cum sua maioritate:sic quidem deus cuꝫ sua eternitate est maior mundo/ipso existente cum sua nouitate. ¶ Iterum sicut substantia diuina est maior ꝙ̄ accidens:sic substantia diuina est anteꝗ̄ accidens mundi. ¶ Et in isto passu cognoscit intellect⁹ ꝙ impossibile est ꝙ mundus sit ab eterno. ¶ Dum deus cognoscit sic suam maioritatē/transit ad creandum maioritates/cum quibus cognoscat ꝛ diligat sua maioritas q̄ significat in scala secūde figure.

De deo per equalitatem di/scurso.

De deo p equalitatem discurso.

In deo est equalitas:vt in sua coessentiali bonitate apparet ꝛc. ¶ Nam cum bonificans hꝫ duas actiōes substātialiter:eo ꝙ bonificat/bonificatum ꝛ bonificare. Bonificat⁹ quidem habet vnam passionem a bonificāte:ꝛ habet vnam actionem:ꝙ bonificat bonificare:qui quideꝫ bonificare/habet duas passiones prelibatas. Et cū diuina bonitas sit infinitā/ꝛ habeat actū infinitum:vt superius iam ꝓbatum est. Ideo ipsa diuina equalitas est infinita/ab ol accidente separata. Nam in subiecto infinito nullum accidens existere potest. ¶ Deus sic considerans suaꝫ equalitatē infinitam/transit ad creandum equalitatem finitam substantialem/et etiam equalitatem accidentalem. Creat quidē equalitatem substantialem vt per similitudinem infinitam equalitas cognoscatur. Item creat equalitatem accidentalem:vt per dissimilitudinē infinita equalitas cognoscatur:vnum nāqꝫ oppositū cognoscitur per reliquum.

De deo per minoritatē de/ducto.

In deo nō est minoritas:ꝙ ipse est maioritas infinita ꝛ eterna. Nam alˀs vnū opposítum esset aliud oppositū/qd est impossibile. Et ob h̄ deo cōpetit maiorificare:nō autē minorificare. Sed ꝙ mūdus absqꝫ minoritatibus minime esse pōt:idcirco deus disposuit se ad creandū minoritatē in mundo:vt per minoritates finitas/sua maioritas infinita cognoscat. vnum enim oppositū magis cognoscit per reliquum:vñ intellectus cognoscit ꝙ de⁹ est maior absolute/ratione eternitatis:mūdus aūt minor/ratione minoritatis siue nouitatis. ¶ Deus sic se cognoscens dispositum ad creādum maioritatē magis ꝙ̄ minoritateꝫ. Ideo creat minoritates ꝓpter maioritates/sicut corp⁹ hominis ꝓpter animā rationalem. Et oīa corporalia ad corp⁹ hominis/ꝛ folia et flores ad fructum. ꝛ sic de alijs secundarijs intentionibus ad primas intētiones. Inuestigamus deū per principia explicata antedicta:vt de ipso notitiā habere possimus:ꝛ sicut dedimus exemplū per pn̄cipia explicata ꝑdicta/sic potest dari ꝑ principia implicata/tenēdo modū quem tenuimus.

De deo p minoritatē discurso.

De deo per regulam b. de/ducto.

De deo p regulaꝫ b. discurso.

Queritur vtruꝫ deus sit. Ad ꝓbandū deū esse/volumus tenere modū artis:videlicet miscere principia cū regulis/ad inuestigandum ꝛ ꝓbandū deū esse/faciendo de eternitate subiectū:applicando ipm̄ alijs principijs:ꝛ primo per bonitatem. ¶ Eternitas est. Nā si nō esset/mundus quidē seipsuꝫ principiasset. Et sic eēt anteꝗ̄ eēt/qd ē impossibile:nullū eñ ens seipm̄ pn̄cipiare pōt. est ꝗ eternitas ꝛ ꝑ ꝯñs suū ꝯcretū videlꝫ ens eternū/nulla q̄dē essentia absqꝫ suo cōcreto esse potest: ꝛ econuerso. Ipsa infinita duratio est:ꝛ sua infinitas bona est. vñ sequit ꝙ bonitas ē ratio eterno ꝙ agat bonū ab eterno:ꝛ in eterno ꝑ infinitā ꝛ bonā durationē. Illud quidem ens infinite bonū/cui bonitas est ratio vt agat bonū infinite ꝛ eterne:ꝛ tale ens vocam⁹ deū:ergo ptꝫ ꝑ ꝑdicta ꝙ de⁹ ē:ꝛ hoc intellect⁹ humanus tenēdo modum artis gn̄alis negare nō pōt. ¶ Eternitas ē. vt supra iam ꝓbatū est:ꝛ est magna ꝑ magnitudinē in tā=

to immẽsiue ꝛ infinite:sicut sua magni=
tudo est infinita duratiue siue/eternati=
ue.Et tale ens eternũ/existens subiectũ
predicte eternitati ꝛ magnitudini voca=
mus deũ existentẽ necessariũ rõne ꝑdi=
ctorũ/nã ens infinitũ ꝛ eternũ est neces=
sariũ:qḋ aliter nõ põt se habere.¶ Eter
nitas est(vt superi⁹ ꝓbatũ est)ꝛ postꝙ̃
est/potestas infinita est/sine qua infini=
ta esse nõ põt:ipsa quidẽ potestas est rõ
eternitati ꝙ possit existere ꝛ agere infi=
nite:ꝛ tale subiectũ ꝑdicte eternitati vo
camus deũ.¶ Eternitas est/ꝛ suũ eẽ infi
nitũ ꝛ intelligibile est:vñ sequitur ꝙ ali
quod ens eternũ est viuũ siue hꝫ vitã/si=
ne qua nõ posset eẽ intelligibile eternũ:
ꝛ tale ens infinitũ ꝛ eternũ vocãm⁹ deũ.
¶ Eternitas est/et est infinita duratio:
ipsa quidẽ amabilis est:vñ sequit̃ ꝙ ens
eternũ hꝫ vitã sine qua nõ põt esse ama
tũ ab eterno ꝛ in eterno/ꝛ tale ens ama
tũ ꝛ eternũ vocam⁹ deũ.¶ Eternitas est
infinita/ꝛ sic est virtuosa:nã absq̧ virtu
te infinita minime põt eẽ virtuosa.vñ se
quit̃ ꝙ sua virt⁹ est infinita:vt vitiũ non
sit ei preiacẽs:vñ sequit̃ ꝙ sua eternitas
habet actũ.s.eternare/in quo actu om̃ia
principia prime figure habẽt actus eter
nos:sicut bonitas:bonificare/eternitas
eternare/ꝛ potestas possificare ꝛc.alio=
quin ipsa virtus vitiosa esset ꝛ iniuriosa:
qḋ est ĩpossibile/ꝛ tale ens eternũ ꝛ vir=
tuosum vocam⁹ deũ.¶ Eternitas est/et
qꝛ est infinita/ideo est ens infinitũ ꝛ glo
riosum:est ergo infinita gloria/sine qua
ens eternũ infinitũ ꝛ glo̾sũ minime eẽ
põt:in quo ente gloriari ꝛ eternare sunt
infinite/sine quib⁹ ens eternũ haberet
eternã penã:qḋ est falsum ꝛ ĩpossibile.ꝛ
tale ens in q̃ sunt eternare ꝛ gloriari vo
camus deũ.¶ Eternitas est/ꝛ in ipsa sue
coessentiales rões sunt clare ꝛ nõ cõfu
se:videlꝫ suũ cõcretũ qḋ est eternũ/ꝛ est
ꝑ bonitatẽ bonũ/ꝛ magnũ ꝑ magnitudi
nẽ/ꝛ potẽs ꝑ potestatẽ ꝛc.nõ ꝙ sint diffe
rẽtes rões existẽdo:sꝫ agendo:videlꝫ in
ipso eterno ente sua bonitas ꝛ magnitu
do sunt idẽ ꝑ essentiã:vt eternitas nõ sit
bona ꝛ magna ꝑ accidẽs:sꝫ ꝑ se/ratione
quidẽ actiõis sunt clare:eo qꝛ eternitas
est ratio eterno ꝙ agat bonũ/ꝛ magnitu
do ꝙ agat magnũ ꝛc.ꝛ ratiõe eternita=
tis est ꝙ sit eternatus ꝓduct⁹:vñ sequit̃
necessario ꝙ in essentia eternitatis sit
eternans bonus:ꝛ magn⁹ ꝓducẽs/distin
ctus ab eternato bono ꝛ magno:ꝛ ꝙ ipsi
sint distincti ab eternare/bonificare et
magnificare ꝑ essentialẽ relationem exi
stentẽ vnã essentiã:alioqñ rões essent
cõfuse.ꝛ tale ens eternũ ꝛ absolutũ voca
mus deuꝫ.¶ Eternitas est/ꝛ ꝑ ꝯñs ens
eternum est:ꝛ in ipso ente eterno sue co=
essentiales rões in vno ꝛ in plurib⁹ cõ=
cordant/videlꝫ ꝙ sicut eternitas est infi
nita duratio/ꝙ sua bonitas sit infinita
bonificatio:ꝛ sua magnitudo ĩfinita ma
gnificatio:ꝛ sua potestas infinita possifi
catio:ꝛ suus intellect⁹ infinita itellectio:
ꝛ sua volũtas infinita volitio ꝛc.ꝛ ꝙ oẽs
sint vnũ ens bonũ/magnũ ꝛc.qḋ quidẽ
ens habeat ꝑ bonitatẽ bonificare infini=
tũ/per magnitudinẽ magnificare infini
tũ ꝛc.ꝛ tale ens appellam⁹ deũ.¶ Eter=
nitas est/ꝛ per ꝯñs ens eternuꝫ est:ꝛ qꝛ
ipsa eternitas est infinita ꝛc.sequitur ꝙ
ens eternũ est infinitũ:qꝛ ipsum ens est
bonũ.Nullũ quidẽ ens finitũ põt ꝯtra=
dicere enti eterno ꝛ infinito/qn agat bo
nũ eternũ ꝛ magnũ ꝛc.neq̧ eñ ipm ens
eternũ nõ posset ꝯ se aliter habere post=
ꝙ̃ sue coessentiales virtutes rões sunt
infinite/ꝛ habẽt act⁹ ĩfinitos.ꝛ tale ens
appellamus deũ.¶ Eternitas est/ꝛ ipsa
est:ꝫ eternitas est infinita duratio:ꝫ ipsa
ꝫo nõ põt eẽ infinita duratio:rõ hui⁹ est
qꝛ tẽpus sine motione eẽ nõ põt:eterni=
tas aũt absq̧ motiõe ẽ:vñ sequit̃ ꝙ eter=
nitas est primũ ꝛ vltimũ principiũ preia
cens tẽpori absolute:ꝛ tale ens eternum
existẽs primũ ꝛ vltimũ principiũ dicim⁹
eẽ deum.¶ Eternitas est:ꝛ qꝛ est infini=
ta essentia absolute idẽ sequit̃ ꝙ in ipsa
est eternare qḋ est medium inter eternã
tem ꝛ eternatũ/sine q̃ eternitas esset infi
nita/quo ad existere/ꝛ finita q̃ ad agere
rõne cui⁹ sua infinita absolute destructa
esset:qḋ est impossibile/ꝛ talis eternitas
in q̃ est coessentiale eternare/dicim⁹ ꝙ
est de⁹.¶ Eternitas est/ꝛ qꝛ est infinita
existẽdo sit̃r ꝛ agendo:vt suus finis sit
equalis sue existentie/videlꝫ ꝙ sicut est
infinita quo ad existẽtiã/ꝙ sic se habeat
ad infinitã agentiã/ꝑ eternantẽ/eterna
tũ ꝛ eternare:ꝛ talem eternitatẽ q̃ se ha
bet ad vltimũ finẽ/dicim⁹ eẽ deũ.¶ Eter
nitas est/ꝛ ipsa est maior duratio que eẽ
potest/cũ maiori bonitate que eẽ põt:et
cum maiori magnitudine q̃ eẽ põt:quib⁹
minoritas ꝯtradicere nõ põt qn sint infi
nite rões existendo ꝛ agẽdo.ꝛ talis ma
ior duratio est deus.¶ Eternitas est/et
per consequens ens eternuꝫ est.In quo
ente eterno sue coessentiales bõitas/ma
gnitudo ꝛc.eternitati sunt equales:vt
sua bonitas/magnitudo ꝛc.sic sit infini=
ta quo ad bonificationem/sicut eterni=
tas quo ad durationem:ꝛ tale ens eter=
nũ dicim⁹ esse deũ.¶ Eternitas est:et qꝛ

infinita dur atio distat quidem infinite a minoritate que est finita: et per consequens a finito qd est minus eternitate. Et sic de minori agentia et existentia potest dici quecunqz sint. ¶ Probauimus deu esse secundu propriaz per oia principia: verutamen probari pot per oia principia syllogizando/nullu ens infinitu e absqz infinita potestate: eternitas est infinita: ergo etc. et tale ens non est celu/neqz aliquid contentu sub eo: idcirco tale ens dicimus esse deu. Et soluta est questio qua queritur/vtru deus sit: quia ipsum probauimus esse cu principijs et regula b. de sua quide existentia et de sua intrinseca agentia/noticia haberi potest/sua gratia mediante: hoc aute dico cu apprehensione: non tn cu coprehensione: deus naqz infinit9 est/sed noster intellect9 finitus.

De deo per regulam c. deducto.

De deo per regulam c. deducto.

Per primam speciem regule c. queritur/quid est deus? Ut de deo clariore noticiam habeamus/per eius diffinitiones ipsum diffinire volum9. In quibus conuertuntur subiectu et predicatu: eo qz vnu no pot esse sine reliquo/rone naturalis coniunctiois qua habet subiectu et predicatu: sicut querere/quid est substatia? Et respondendu est qz est ens per se subsistens: et querere/quid est ens p se subsistens? Est dicendu qz e substantia. ¶ Deus est ens i quo sue rationes conuertutur. Ens quide in quo sue rationes couertunt est deus. ¶ De9 est ens in quo diuine ratioes habent actus infinitos: sicut bonitas infinita hz bonificare infinitu/et magnitudo magnificare infinitu etc. Ens aut in quo est bonitas habes actu infinitu etc. est deus. ¶ Deus est ens cui sua coessentialis bonitas est ratio qz agat bonu infinitu et eternu: ens quide cui sua coessentialis bonitas e ratio qz agat bonu infinitu et eternu/e de9. ¶ Deus est ens qd sine infinitis rationibus esse non potest; sed ens quod sine infinitis rationibus esse non potest/est deus. ¶ Deus est ens bonificas qui sine infinitis bonificato/bonificare et non potest esse infiniti aut bonificati esse/et bonificare qui absqz bonificante esse non posset/est deus. ¶ Deus est substantia ab omni accidente denudata: substatia quide ab omni accidente denudata est deus. ¶ Deus est ens absolutuz non ab aliquo dependes. ens absolutum no ab aliquo dependens/est deus. ¶ Deus est ens quod extra se no indiget aliquo: ens quod extra se no idiget aliquo/est de9. ¶ Deus est ens quod aliter se non pot habere. Ens aut quod aliter se non potest habere/est deus. ¶ De9 est ens/qd tantu se hz ad suu fine quatum ipse est ens aut qd tm se hz ad suu fine qztu ipse e/e deus. ¶ Deus est ens qd tm pot ex seipso/qztu ipse est. Ens aut qd tatu potest de seipso et in seipso quatu ipse est/est de9. ¶ De9 e ens supra qd nulla maioritas e: ens supra qd nulla maioritas est/est deus. ¶ Deus est ens qztu se cognoscit agente quatu ipse est. Ens qztu se cognoscit agente quatu ipse est/e de9. ¶ Deus est ens cui impossibile est non esse. Ens cui impossibile est non esse/est deus. ¶ Diffiniuimus deu per viginti rationes in quibus necessario subiectuz et predicatu conuertuntur: vt patet p regulam b. ¶ Et per tales diffinitioes necessarias intellectus quide human9 e multum clarificatus ad cognoscendum diuinam essentiam/et suos actus intrinsecos/et naturales. ¶ De deo autez possunt fieri descriptiones per accides sic. Deus est creator/et gubernator/et prima causa/et primus motor/et saluator/et huiusmodi. Per tales aut descriptioes intellectus no est multu clarificatus/sicut per diffinitiones substatiales supradictas. ¶ Per secundam specie regule c. queritur/quid hz deus in seip9 coessentialiter et naturaliter? Nunc respondedu e qz hz coessentialia et naturalia et substantialia relatiua. Sicut per sua boitate hz bonificatiuu/bonificatu et bonificare. Et per sua magnitudine magnificante/magnificatum et magnificare. Et per sua eternitatem/eternantez/eternatu et eternare etc. ¶ Sine istis quide correlatiuis predicte rationes fieri no possent de deo: neqz etiaz de essentia eius noster intellect9 posset habere noticia. Na sine ipsis rationes siue dignitates dei essent vacue et ociose et imperfecte: et quelibet esset habit9 priuatiuus. Et per coseqüens deus indigeret esse digno/postqz ipse indigeret rationibus perfectis: quia sine tali habere intrinseco/natura relatiois esset destructa: et etia natura predicatoru ronum: qd est impossibile. ¶ Per tertiam speciem regule c. queritur/quid e deus in alio? Ad quod dicendu est qz est in effectu suo ca prima/primus motor/dominator et gubernator/agens in effectu suo ad placi

tum/ et absolutus sine aliqua resistentia sui effectus. Extrinsece quidem deus habet dominiū et potestatē ad placitum sicut eā absolute in effectu suo. hꝫ etiam in creaturis ius vltimū/eo qꝫ creator et gubernator est. Rōne cuiꝰ deus est dispositus ad iudicandū peccatores secundū opera eoꝝ. Nā creauit creaturas ad suū seruitiū/qd est vltimus finis creature.

De deo p regulā d. deducto.

De deo p regulā d. deducto.

Per primā specieꝫ regule d. queritur/deus de quo est? Et respondendū est qꝫ est ō seipso. Sic eñ habēs rōnes infinitas habentes actus infinitos/nō pōt esse de aliquo preiacente alio. Sed ipse quidē est preiacēs omnibus alijs entibus ab eo per essentiam distinctis: vt diuina bonitas que est primitiua omni alij bōitati. Sicut ens infinitum qđ est ṗmitiuū enti finito. Et sic pōt dici de diuina magnitudine et eternitate rc. Et in isto passu cognoscit intellectus humanus qꝫ deus est actus purꝰ. Per secundā speciem regule d. queritur/deus de quo est? Et huic respondendum est qꝫ est de suis correlatiuis ante dictis: sicut diuina bonitas que est deꝰ/ que est de suis bonificante/bonificato et bonificare: et oēs isti tres sunt de ipsa bonitate: sicut cōcretū qđ ē de sua essentia: et sicut homo de sua humanitate/et leo de sua leonitate rc. Et i isto passu cognoscit intellectus noster qꝫ in deo nulla malicia/paruitas et nouitas esse potest. Per tertiam regulam d. querit/deus cuius est? Et huic respondendum est qꝫ non est alicui subditus: nā infinitus et eternus est: verumtamen in paradiso ē subiectum omnibus sanctis ab eo recipientibus gloriam obiectam.

De deo per regulā e. deducto.

De deo p regulā e. deducto.

Per primam speciem regule e. queritur/deus quare est? Et ē respondendum qꝫ est formaliter per sua correlatiua ex quibus est. Et per consequens p suas coessentiales rationes: et quia in ipso subiectum et predicatum conuertuntur: vt superius probatum est in sua diffinitione. Sicut substātia que ē per hoc quia est de sua materia/et forma/et coiunctione. Et homo de suo corpore et aia et coniunctione. Et sic de syllogismo potest dici qꝫ suum medium coniunctiuum est cū superiori suo et inferiori. Ulterius deꝰ est per hoc/quia sue ratiōes infinite cōuertuntur secundum indētitatem essentie. Omnes enim sunt vna essentia diuina singularis: et adhuc quia omnes sue dignitates habent actus infinitos: et in sua diffinitione subiectum et predicatuꝫ conuertuntur essentialiter: vt superius dictum est. Et in isto passu cognoscit intellectus qꝫ deus immutabilis est: et qꝫ suum esse aliter se non potest habere. Per secundam speciem regule e. queritur/deus quare est? Et respondenduꝫ est qꝫ est propter suum finem absolutuꝫ. Finis enim infinitus et eternus non potest esse propter finem finituꝫ. Adhuc manifestatur: videlicet qꝫ deus sit propter finem absolutū: et non propter aliū. Quilibet enim correlatiuus suarum dignitatum est propter aliuꝫ correlatiuūt qꝫ quilibet est vt alter sit: alioqꝫ nullus posset habere infinitam bonitatem/magnitud. nem rc. Ulterius deus est: vt sua agētia esse possit/et ecōuerso. Amplius in deo sue coessentuales rationes sunt: vt ipse quidem cum ipsis possit habere actus intrinsecos et infinitos: vt sua agentia intantum infinita sit sicut sua existentia. Et in isto passu cognoscit intellectus errorem illorum in quo sunt dicentes qꝫ deus habeat ratiōes vt agat finite cum ipsis extrinsece/sicut efficiēs in subiecto alieno per accidens. Talis quidem error est euidens. Deus enim absqꝫ coessentialibus naturalibus rationibus habentibus actus intrinsecos et infinitos non esset summum ens et infinitum: quia non esset summus bonꝰ/magnus/eternus per se/sed per aliud: immo homo/aut rosa/aut leo se haberet ī plus respectu finis qꝫ deus/eo quia habent proprios fines naturales ad quos se habēt vt esse possint hoc quod sunt. Et sic patet qꝫ ṗdictꝰ error manifestat.

De deo per regulā f. deducto.

Queritur/deus quātus est? Ad quod respōdenduꝫ ē qꝫ quātitas dicitur duobꝰ modis: videlicet realiter et nōtialiter. Realis qꝫtitas est sicut quātitas corporis: numeralis autem sicut qñ cōputatur vnū/duo rc. Realis quideꝫ qꝫtitas significat

De deo p regulā f. deducto.

q̄titatē continuā: nūeralis aūt discretā. Deus quidē non hȝ quātitatē realē: q: non hȝ corpus/ ens quidē corporeum quātitatem hȝ: sed ipse de⁹ hȝ continuā essentiā ꝛ bonitatē ꝛc. In subiecto enim infinito q̄titas nequaq̄ existere potest sicut in eternitate tempus ꝛ motus non possunt habere esse. Quātitas numeralis in deo esse pōt ratiōe suorū correlatiuorū: sicut in diuina bonitate in qua bonificans cognoscit se esse vnū distinctuȝ: ꝛ cognoscit bonificatū alterū distinctuȝ ab eo. Et inuicē bonificans ꝛ bonificat⁹ cognoscūt bonificare esse alterum distinctū ab ipsis: et sic sequitur in ipsis q̄titas numeralis: videlicet vnū/duo/tres/ ꝛ in isto passu intellectus dubitat vtrum tria correlatiua aut plura sufficiunt in diuina bonitate. Sed recordatus est de diuina vnitate ꝛ singularitate per quas deus est: vnus ꝛ singularis: sicut p̄ suam bonitatē bonus: ꝛ suā magnitudinē magnus ꝛc. Quapropter sufficit vnus singularis bonificans: ꝛ non bonificatus: et vnus singularis bonificatus ꝛ bonificās ꝛ alter vnus singularis bonificare ꝛ non bonificās. Si aūt esset ibi quartus numerus ꝛcā esset ibi destructio vnitatis ꝛ singularitatis. Quartus quidē numerus aut esset bonificans nō bonificatus/ aut bonificatus ꝛ bonificās/aut bonificare ꝛ nō bōificās: et sic esset supfluitas ibi que esset mala cōtra naturā bonitatis infinite: ꝛ vitiosa ꝯtra magnā ꝛ eternā virtutē diuine bonitatis ꝛ etiā ageret cōtra gloriā diuine bonitatis ꝛ esset habitus malus ꝛ priuatiuus: sicut surditas/ignorantia/aut priuatio: qđ est ipossibile. ¶ Ulterius considerat intellectus q̄titatē numeralē que est principiū numeri: ꝛ secūda vnitas oritur ab ipsa: ꝛ tertia vnitas oritur ab ipsis: sicut cōclusio a duabus propositionib⁹: ꝛ sic sequitur numerus perfectus: eo q: omnis numerus in ipsis cōcluditur: videlicet par ꝛ ipar. duo quidē sunt numerus par: tres autē impar. Unde patet manifeste q̄ quarta vnitas est superflua: et etiaȝ quinta ꝛc. ¶ Nā tā sunt habiti par ꝛ impar: ꝛ etiā q: quarta vnitas disiuncta est a scđa vnitate que est ita mediū inter primā vnitatē ꝛ tertiā: sicut in modo prime figure in quo mediū est subiectū in quo coniunguntur predicatū maioris propositiōis/ ꝛ subiectū minoris ꝓpositiōis: vt subiectū ꝛ predicatū in cōclusione cōueniant in natura: vt patet per istū syllogismū. Omne animal est substātia: ōis homo ē aīal: ergo ōis hō est substantia. ¶ Inde igitur cognoscit intellectus q̄ in diuina bonitate sufficit numerus ternus: et q̄ maior neq̧ minor numerus non est necessarius. Uerūtamen in speciebus sunt plura indiuidua quā tres. Sicut vnus/ duo/tres ꝛ quattuor homines in specie humana: ꝛ illa oportet numerari p̄ plures vnitates siue nūeros: vt p̄ se patet.

De deo per regulam g. deducto.

Per primam speciem regule g. queritur/ de⁹ q̄lis ē: et huic debet respōderi q̄ deus est talis quales sunt sue ꝓprietates siue rationes/ꝛ earū actus consubstantiales: sicut per suam bonitatem: q: per ipsam est bonus: ꝛ per magnitudinem magnus est: ꝛ per eternitateȝ eternus: ꝛ sic de aliis. ¶ Adhuc quoniam bonitas est ratio bono q̄ ꝓducat bonū: ꝛ ē p̄ magnitudinē magna: ꝛ p̄ eternitateȝ eterna: ꝛ ipsa bonitas: ergo bōitas ē ratio deo q̄ sit qualis ꝓprie in producēdo bonū infinitū ꝛ eternū: sicut caliditas: et multo melius est ratio igni q̄ per ipsaȝ sit qualis in calefaciendo calefactuȝ bonum/magnum ꝛ durabile. Et hoc significatur in correlatiuis qui sunt per secūdam speciem regule c. Absq̧ enim talibus qualitatibus proprijs ꝛ consubstantialibus deus non posset habere esse ꝓprium/neq̧ per se esse/neq̧ per consequens haberet actus intrinsecos ꝛ infinitos ꝛ eternos. ¶ Adhuc neq̧ appropriate posset aliqđ extra se in alio subiecto: nā esse q̄le appropriatū oportet qđ causentur a quali proprio: sicut aer ꝛ aq̄ qui calefacti sunt p̄ propriā caliditatem ignis. ¶ Per secūdā speciē regule g. queritur/deus qualis est? Et est dicendū q̄ deus est qualis per descriptioneȝ: q: est creator ꝛ gubernator ꝛ saluator ꝛ hmōi: sicut deus q̄ se disponit ad esse iustuȝ et misericordē/piū ꝛ benignū tāq̄ efficiēs cā in effectu suo distincto ab eo per essentiam ꝛ naturam.

De deo p̄ regulā g. deducto.

De deo p̄ regulā h. deducto.

Ueritur vtrū deus sit in tempore? Ad hoc respondet q̄ nō proprie: sed per accidēs. Nā ens eternū habēs actuȝ eternū/ nō pōt esse i tēpore.

De deo p̄ regulā h. deducto.

Sicut infinitum ens qd in q̄titate non potest esse: et sicut numerus senarius in numero quinario: neq3 essentia mala in essentia bōa: neq3 videre i accidēte: neq3 audire in videre: neq3 intelligere i igno rare &c. Et oia ista sunt manifesta p regulā c.d.K. homini subtiliter intuēti cui dimittimus declarari propter vitanda3 prolixitatem.

De deo per regulam i. discurso.

De deo p regula3 i. discurso.

Ueritur / vtrum deus sit in loco? Et respondendū est q deus proprie non est in loco: sed per accidēs. nā sicut eternitas non potest esse i tempore: neq3 bonitas i malicia: neq3 intellectus intelligens vere in ignorantia: sic quidem deus ratione sue infinitatis & immēsitatis non potest collocari in aliquo loco. Infinitas enim et immensitas sunt id per quod deus comprehendit & pertransit omnem locum. ¶ Unde patet manifeste q ipse est i omni loco / & extra omnem locum immensiue / & infinite ab omni quantitate et superficie denudatus existit. Et hoc probant regule b.c.d.K.

De deo per regulam modalitatis discurso.

De deo p regulam modalitatis discurso.

Er regulam K. querit / quomodo deus est / & quomodo agit? ¶ Ad primū sic respōdendum q deus habet modum essendi hoc qd est per illum modum quem habēt sue coessentiales & naturales ratiōes: & hoc figuratur in capitulo loci in quo q̄ritur / vbi deus sit / & quō deus producit in suis correlatiuis: vt supradictū ē. ¶ Adhuc manifeste apparet scienti hāc arte3 q deus h3 modū in agēdo in suis relatiuis: sicut sua bonitas que intrīsecā est ratio bono q agat bonū / & magnitudo q agat magnū / & eternitas / & ratio ei q sit eterna: ergo bōitas est ratio bono q producat bonū / magnū & eternū &c. Et hoc intrinsece / videlicet in suamet essentia & natura sine aliquo accidente. ¶ Amplius deus h3 modū extrinsece rōne cōuersionis suarum dignitatum. Nā quādo deus creauit mundū / intellectus ipsius intellectus ipsius intellexit eum: & sua voluntas voluit: & sua potestas possificauit: et sua bonitas illū bonificauit. Nā bonum fuit creare mūdū: & hoc fuit in instanti / sine successione suarū rationū. Et hunc eūdē modū h3 deus in faciendo miracula / & in iudicādo / & parcendo / & gratias dando / & huiusmodi: quia vult obiectiue agere: & scit ipsum agere: & sua potestas possificat illum: et sua veritas facit illū verum. Et ad tale agere subiectum causatum est obediens. Ens enim finitu3 / enti infinito resistere non potest.

De deo per regulam instrumentalitatis discurso.

De deo regulā instrumētalitatis discurso.

Ueritur / cum quo deus est existens & agens? Et respondēdū est q est existēs cū suis correlatiuis coessentialibus rōnibus / sine quibus nō pōt esse hoc quod ē / neq3 est summum ens / sicut homo sine aīa / & corpore / & capite. Nam si deus esset summus absq3 sua bonitate / iā non haberet naturā cum qua esset disparatus a malicia: & sic iam non esset summus: sed potius esset infimus / quod est impossibile. Et si esset summus absq3 immensitate / iā nō haberet cū q̄ distaret a quātitate. Et si nō esset eternus nō posset segregari a tpe. Et si nō esset per se potens / iam non esset per se: & sic de aliis. Et qz ē per se: vt supra probatur: ergo patet q ē existens cū suis coessentialibus rationibus sine quibus nō esset summus. ¶ Adhuc deus agit intrinsece cū suis rationibus: vt apparet in suis correlatiuis per secūdam speciē regule c. designatis. ¶ Iterū agit cū predictis rationibus & relatiuis extrinsece effectiue / nō aūt naturaliter. Nā ipse inclinat se moraliter ad suum effectū: sicut iustus ad iudicandū cū iusticia: & logicus ad syllogismū cū ratiōe: & huiusmodi. ¶ Diximus de deo per regulā K. deducto: et per ea que diximus de ipso explicite / potest artista dicere de deo p principia implicata reducta ad principia explicata: sicut nos fecimus. ¶ De primo subiecto largo modo tractauimus: quia sua materia est valde diffusa. De aliis autem subiectis nō ita loquemur: quia eorum materia nō est tantum diffusa. Et quoniam noticia potest haberi de ipsis subiectis per hoc quod de primo subiecto diximus: et hoc quidem significatum est in patria. Nam sancti in obiectando deum / oia cognoscunt.

De secundo subiecto scilicet de angelo: et primo per principia deducto.

Deductio angeli per principia.

Bonitas angeli est ei ratio quod agat bonum/in quantum talis ratio est magna/est ei ratio ut agat magnum bonum: et in quantum est durabilis/est ei ratio ut agat bonum durabile &c. Veruntamen non dico quod angelus producat siue generet alium angelum: quia si sic/tunc euacuaret se ratione sue infinitatis/nonitatis/indiuisibilitatis/quas habet a longitudine et latitudine remotas. Illud quidem quod angelus habet in se/ est bonum intelligere/amare et recolere principia naturalia. ¶ Adhuc angelus cum alio habet bona verba. Sed miratur intellectus cur non habeant linguas angeli/et organa et huiusmodi: quo sine locutio pot esse. Quousque recordatur quod locutio eorum nihil aliud est quam bonum intelligere/amare et recolere adinuicem: namque per eorum bonitatem totum hoc est bonum. ¶ Magnitudo angeli est ratio quod bonitas et duratio illius sint magne. vnde sequitur quod bonitas sit magna per suos correlatiuos sine quibus non esset magna. ¶ Sed hic miratur intellectus quid bonificat angelus/postquam ipse non producit siue non generat alium angelum donec recordatur actum aliorum principiorum bonificatorum in suo proprio bonificabili: sicut intellectus quod proprio in suo itelligibili alia principia intelligibilia siue intellecta facit. ¶ Duratio angeli est ratio qua ipse durat: et etiam durant sua principia et actus in instanti sine successione eorum. Sed miratur intellectus quod est causa sue sustentationis cum non recipiat nutrimentum ab extra atque augmentum quousque recordatur est angelicam naturam: que quidem non est composita ex contrariis. Et si sol qui est ens corporeum durat sine nutrimento/et multomagis angelus quod est spiritus a superficie denudatus. ¶ Potestas angeli est ei ratio quod possit existere et agere. ¶ Sed miratur intellectus cum ipse non habeat organa/que sint sua instrumenta agendi: et tunc temporis recordatur correlatiuos sue potestatis cum quibus agit/quasi per modum instrumentorum possificando. nam sicut caliditas que est accidens est instrumentum cum quo ignis potest agere calefaciendo/sic et multopotius angelus per correlatiuos sue potestatis potest existere et agere. ipsi enim correlatiui substantiales sunt ei. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus quod principia consubstantialia angelorum sunt eis quasi per modum instrumentorum. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus quod est ratio quare angelus est in altiori gradu quam entia inferiora. ¶ Intellectus angeli est ei ratio qua ipse intelligit cum suis correlatiuis: nam cum suo intellectiuo est intelligens/videlicet est actiuum intelligendo in suo intelligibili in quo alia entia intelligit. Quid mirum si hoc facit: ignis namque qui non habet tam altam virtutem sicut angelus/in suo ignibili alia elementa calefacit. ¶ Adhuc quidem miratur intellectus per quem modum intellectus angeli/cum non faciat species per sensum neque per imaginationem/quo intelligit ipsas: ¶ Sed recordatur est intellectum angelicum/quod est quasi per modum instrumenti ad intelligendum: licet sit angelo consubstantialis/sicut et alia principia sunt ei consubstantialia/sicut voluntas hominis ad volendum: et multomagis/eo quia non pot velle sine organo corporali: angelus autem qui altior creatura est quam homo/pot intelligere sine organo ei coniuncto. ¶ Angelus vtitur sua voluntate tanquam instrumento/quamuis vere non sit instrumentum/voluntas quidem naturalis est angelo ad volendum: vt cum ipsa voluntate agat diligibilitatem ei signatam per ordinem supremum. ¶ Sed miratur intellectus que est causa quare voluntas angeli potest diligere illa que non sunt in sensu neque in imaginatione: sed recordatur suam ruditatem et grossiciem quam habet: eo quia cum sensu et imaginatione est coniunctus: voluntas autem angeli sic: et multo magis se potest habere ad obiectum absque sensu et imaginatione/sicut planta ad appetitum sine sensu et imaginatione. ¶ Angelus habet virtutem cum qua naturaliter agit in suis principiis/in quantum per ipsam virtutem sunt virtuosa/et habent actus virtuosos/et per bonitatem bonos/et per magnitudinem magnos &c. ¶ Sed miratur intellectus per quem modum angelus acquirit virtutes accidentales/vsque quo recordatur angelum habere virtuosos habitus/obiectando obiecta per virtuosum intelligere et amare: et etiam per iustum et prudentem et charitatiuum agere ipsis adiuuantibus nos contra peccata: et malos angelos/nobis denunciationes faciendo a supremo principio/et nostras orationes ad ipsum reportando/et pro nobis rogando. ¶ Angelus per suam virtutem est verus intelligens/amans et recolens: sicut homo/et multomelius qui per suam animam vere intelligit /diligit et recolit: et per suam imaginationem vere imaginatur: et per

suum sensum vere sentit. ¶ In isto passu miratur intellectus quare angelus vere intelligit hoiem coloratū/iustum ꝛ iniustum: cuꝫ non habeat oculos: quousq; recordaꝛ quēdā rusticū: qui mirabaꝛ q̄re rex habeat diuitias ꝛ honores / postq̄ ipse rusticus pauper erat ꝛ sine honore. In angelo sua gloria est ei quasi instrumentum cū quo est gloriosus: sed sua voluntas est et quasi instrumētū cū quo diligit se: ꝛ sua bonitas cū qua est bonus. ¶ Sed hic miratur intellectus querendo que est causa quare angelus est gloriosus: postq̄ non habet delectationem per sensum ꝛ imaginationem/donec recordatur hominem habentem maiorem delectationem/ ꝛ gloriam: obiectando suum obiectum/intelligendo/amādo et recolendo/q̄ obiectando: etiā inferiora sentiendo ꝛ imaginando. ¶ In angelo sua differentia coessentialis est ei rō q̄ sit ex pluribus principijs differentibus numero. ¶ Sed miratur intellect⁹ que causa est illius differētie: cum in angelo sua principia non differant per colores/ sapores ꝛ figuras/ ꝛ huiusmodi: donec recordatus est q̄ sonus nō ē obiectū visus/ nec color auditus. ¶ In angelo sua concordantia est, cā quare sua principia (q̄ sunt multa) conueniūt in vna substātia bona per bonitatē: ꝛ magna per magnitudinem ꝛc. ¶ Sed miraꝛ de hoc intellectus quousq; recordaꝛ elementatum in quo multa elementa cōueniūt in vno cōposito/per ignem igniuum ꝛ calefactū/ per aerem aerificatū ꝛ humefactū/per aquā aqueificatū ꝛ frigefactū/ ꝛ p terrā terrificatum ꝛ desiccatū. ¶ Angelus nō est ex contrarijs compositus: naꝫ sic est extra elementa per naturam: sicut est extra punctos/numeros/figuras/ ꝛ huiusmodi. ¶ Sed miratur intellectus cū angeli boni et mali non sint ex contrarijs compositi: quid ergo est causa quare ipsi sunt adinuicem contrarij: donec recordatur q̄ bonus āgelus est habituatus de fine primo: angelus vero malus euacuatus est illo. Et in isto passu cognoscit intellectus q̄ illa contrarietas ē valde admirabilis ī euo sempiterno. ¶ Angelus per suum principium est efficiens effectiue: ꝛ sua forma est; de suis tiuis cōstituta: videlicet de suo essentiali bonificatiuo/magnificatiuo ꝛc. Et sua materia ē ꝯstituta de suo bōificabili/magnificabili ꝛc. sine q̄ nō eēt receptibilis su⁹ finis naturalis: vt sit hoc quod ē sine alia essentia sibi coniūcta. Sed est vnus ali⁹ finis supremus: videlicet deus benedictus in quo quiescit intelligendo/amando/recolendo suum intelligere/amare ꝛ recolere/bonificando/magnificando ꝛc. ¶ Sed miratur intellectus per quē modum angelus habet naturam/cum sua essentia non sit diuisibilis/neq; alterabilis: sed recordatur solem esse indiuisibilem ꝛ inalterabilem/eo quia a motu et a successione est remotus. ¶ Angelus est medium siue subiectum in quo suus finis influit suis principijs ꝛ principia refluunt fini quolibet principio mensurante seipsum cum alio tantum quantū ipsum est: vt ex eis sit vna substantia cōpleta. ¶ Sed miratur intellectus cum angelus non habeat q̄titatem cum linea/per quem modum habere pōt mensurationes acsi posset eē compositus ex pluribus principijs/ donec recordatur q̄titatem spiritualem extra lineam et punctos substentatam in subiecto: sine qua vnus angel⁹ non posset habere maiorem essentiam ꝛ actum q̄ alius: neq; etiā vnus angelus posset recipere a deo maiorem gloriam q̄ alius. ¶ Finis angelis consistit duobus modis: videlicet naturaliter ꝛ supernaturaliter. Naturalis est sicut bonus magnus finis ꝛc. ꝛ vt naturaliter habeat bonos ꝛ magnos act⁹ ꝛc. Supernaturalis finis est ille q̄ est ex parte sui obiecti supremi/qđ summe est intelligibile/amabile et honorabile. Et quia deus per angelum intelligitur/amatur et recolitur: non autē per angelum bonus ꝛ magnus fit ꝛc. sunt in essentia angeli intellectus/et voluntas/ et memoria in altiori fine / q̄ sua alia principia. ¶ Sed miratur intellect⁹ de ista maioritate et minoritate existentibus in eo: cū in sua essentia omnia sua principia sint equalia: donec recordatur illud quod dictum est de suo obiecto superius. ¶ Maioritas quam habet angelus quo ad suam speciem est maior q̄ maioritas hoīs quo ad suā speciē. Et ideo sicut adamas attrahit ferrum per speciem: sic angelus per maioritatem sue speciei / habet scientiam de inferioribus absq; organo: et etiam potestatem in ipsis sine organo. ¶ Sed miratur intellectus per quem modum hoc esse potest: donec recordatur q̄ ille modus est et difficilis ad cognoscendū: non autem angelo ad agendum: angelus namq; maiorem maioritateꝫ habet quo ad suam speciem/ q̄ homo quo ad suā. ¶ In āgelo est equalitas intellect⁹

memorie & voluntatis: vt ipse equaliter possit obiectare deū/intelligendo/amādo & recolendo. Ratio hui⁹ est: q2 deus equaliter est intelligibilis/amabilis et recolibilis: & hoc quidem bonū est & magnum &c. alis suū oppositū esset magnū malum potestatis/eternitatis &c. quod est impossibile. ¶ Sed miratur intellectus/q est cā quare rationes angelorum non sunt equales in agendo intellectui voluntati & memorie: sed recordatus est solutionem huius questiōis superius facte. ¶ In angelo est minoritas innata/ eo q2 creatus/finitus & nouus est. Nam deus creauit ipsum ex nihilo: quod non est aliud. Et de illa minoritate angelus malus est habituatus ad agendum peccatum/inclinando se libere ad agenduз peccata. ¶ Sed miratur intellect⁹ que est causa/quare inclinat se ad peccādū/ quousq3 recordatur q angelus malus sic volēdo inclinat se ad peccatum: sicut angel⁹ bonus ad virtutē/diligēdo illas.

De angelo per regulā b. deducto.

De angelo per regulam b. deducto.

Er regulā b. queritur/vtrū angelus sit siue angeli sint? Et videtur per ipsam regulam b. q sic: vt patet i mixtione principiorū. Sed in hac parte intendimus hoc explicare et probare per mixtionem principiorum/ isto modo resumendo aliqua que dicta sunt in capitulo bonitatis. ¶ In principio capituli de bonitate dicitur in pma parte secunde partis pncipalis distinctionis/q bonitas per se est ratio bono q agat bonum siue producat: & quia est magna per magnitudinem: est ratio duplicata bono q producat magnuз bonū: & hoc scit diuina sapiētia que bōa & magna est. Et q2 diuina voluntas equiparatur diuine bonitati: et sapientia i magnitudine vult q sint angeli: & si vult/ergo sunt angeli. ¶ Dicitur in capitulo sapientie/capitulo preallegato/ q bōitas per sapientiam est scibilis &c. Et ideo diuina bonitas est scibilis: & sicut est scibilis/& est amabilis/est scibilis/& amabilis cū magnitudine sue scibilitat/& amabilitatis: ergo est scibilis & amabilis su⁹ actus: & per cōsequēs suus effectus: quia amabile est. Ergo angelus qui est magnus effectus/magis bonus/magnus/ qui esse possit in creatura: & si nō est effectus diuine bonitatis/est scibilis & maiori magnitudine possibilitatis scilicet & potentia. Et diuina voluntas non vult q veniat in actum: quod est impossibile/et contra amabilitatem effectus diuine bonitatis. ¶ Dicitur in capitulo voluntatis: capitulo dicto/q bonitas per volūtatem est amabilis &c. Si angelus est/ totum vniuersum est perfectum: & quia in vniuerso nos habemus corpus inanimatum non coniunctum/sicut lapis: et habemus corpus animatum coniunctū/ sicut planta/leo/homo &c. Et ideo debemus habere spiritum non coniunctum qui est superior/et magis similis deo: & hoc scit diuina sapientia. Et si spiritum non coniunctum non habemus: scilicet angelum diuina voluntas impedit ipm esse: eo quia non vult ipsum esse & cōtradicit magne actioni diuine bonitatis in hocquod est superius: & non in hoc qđ est inferius: quod est impossibile: & contra diuine sapientie scibilitatem: ergo probatum est per causas superiores q angeli sunt. ¶ Probauimus angelos eē per tres ratiōes supradictas: & quia cui tamus prolixitatez/sufficiat quod dictū est. ¶ Et in isto passu ostēsuз ē q mixtio principiorum est materia/& subiectum in quo artista potest multa ad placitum inuenire & ad propositum applicare.

De angelo per regulam c. deducto.

De angelo per regulā c. deducto.

Er primam speciez regule c. queritur/quid est angelus? Et respondendū est per istā primam speciez/q angelus est illa creatura que magis similis est deo: eo quia est spiritus nō coniunctus: et agit de inferioribus sine organo corporali et huiusmodi. ¶ Per secundam speciem queritur/quid habet angelus in se sibi coessentiale & naturale? Et respondendum est q habet suas partes innatas ex quibus est constitutus: sicut sunt sua innata bonitas & magnitudo &c. excepta contrarietate que non est sibi qualitas innata: & quia habet suam bonitatem innatam cum natura bonificantis/bonificabile & bonificare: et sic de magnitudine et alijs/ habet suas innatas actiones et passiones: et cum suis accidentibus agit intus et extra/et in suis passionibus innatis recipit intra quod venit ab extra: sicut cū sua intelligibilitate recipit

intelligibilitates peregrinas. ¶ Per tertiam speciem querit/quid est angel⁹ in alio? Et respondendum est q̄ est agens ⁊ patiens: agens sicut in inferioribus in quibus agit intelligendo ⁊ diligēdo ⁊c. Et sua potestas perficit hoc qđ sua volūtas vult: et hoc qđ suus intellectus intelligit: ⁊ de sua memoria recolit. Et hoc sine successione ⁊ fantasmate: adiuuāte tamen diuina bonitate/magnitudine ⁊c. Et per presentiam dei recipiēdo ab ipso influētias causarū patiēdo: ⁊ ista passio est sibi salus ⁊ pfectio: angelus vero malignus recipit ab extra passiões: quādo non potest peccata impetrare. Et habet passiões: qz deus abest ei per gratiam: ⁊ euacuatus est a suo fine. ¶ Per quartaȝ specieȝ queritur/quid hȝ angel⁹ i alio? Et respondendū ē q̄ habet in inferioribus potestatē: eo qz agit sine tactu/sine visu/auditu ⁊ imaginatiōe: ⁊ istā potestatē hȝ per p̄sentiā dei sic in qua est: sicut aia coniuncta que hȝ potestatē in potentijs inferioribus/eo quia cū ipsis coniūcta est. Habet adhuc āgelos bonos gloriam in deo: ⁊ malus angelus penā: sed hoc esset longum enumerare.

De angelo per d. deducto.

Per primā speciē regule d. queritur/de quo angelus est? Et respondendū ē q̄ ē de seipso: qz nō est deriuatus de aliquo alio. Ratio huius est/vt sua inata bonitas/magnitudo ⁊c. sint ei pricipia innata primitiua/⁊ dissimilia/⁊ icorruptibilia: vt sua essentia possit esse permanens incorruptibilis: tamen dicimus q̄ a deo est creatus. ¶ Per secundā speciē querit/de quo est angelus? Et respōdēdum est q̄ est de suis principijs innatis: sicut de sua vera bōitate/magnitudine ⁊c. ⁊ quia quodlibet inest ei tripliciter: sicut bonitas per bonificatum/bonificabile ⁊ bonificare: et magnitudo per magnificatum/magnificabile ⁊ magnificare ⁊c. Et quia ista principia differunt essentialiter: angelus est compositus de sua bonitate/magnitudine ⁊c. Et de omnibus suis tiuis est in ipso cōstituta vna forma in communi cum qua est actiuus et de omnibus suis bilibus: videlicet bonificabili ⁊ magnificabili ⁊c. est constituta vna materia cū qua passiuus est: ⁊ de omnibus suis. s. bonificare/magnificare ⁊c. est constitutus vnus actus in cōmuni cum quo causat actus extrinsecos: vt de omnib⁹ supradictis trib⁹ sit suā substātia composita/⁊ vnita/⁊ substantialiter ab oi materia corpali dispata. ¶ Per tertiam speciem queritur/angelus cui⁹ est? Et est respondendum q̄ est dei cum benedictione/⁊ gloria/⁊ glorificatione: sed angelus malus est dei cum contradictione/pena ⁊ dolore.

De angelo p.d. deducto.

De angelo per regulaȝ e. deducto.

Per primā specieȝ regule e. q̄ritur/q̄re est angelus? Et respondendū ē q̄ est ex suis principijs naturalib⁹ constitutus: vt supra diximi⁹ in secunda specie regule d. quoniā suū principium cuȝ alio cōponitur/oportet dari ens in cōi de necessitate compositū. Sicut dicitur q̄ iuncta anima cū corpore/sequitur homo de necessitate. Et posita elementatiua cū vegetatiua/sequit elementum vegetatiuum de necessitate. ¶ Per secundaȝ specieȝ queritur/quare est angelus? Et respondendum ē respectu finis q̄ angelus est: vt deum intelligat/diligat/⁊ recolat/⁊ ei honorez faciat/⁊ impleat vniuersum: quia si nō esset angelus in parte/esset vacuuȝ vniuersum: vt superius probatum est.

De angelo p regulam e. deducto.

De āgelo p regulā f. deducto.

Per regulam f. queritur. Angelus quantus est? Respondendum est q̄ est tantus q̄ntum esse ē sue essentie: quod esse habet quantitatem continuam inq̄ntum est vna substantia. Et habet quantitates discretas: eo quia ex pluribus principijs est compositus: et q̄ hoc sit verum/significatum est in secunda specie regule d. vbi queritur/de quo angelus est. ¶ Per regulaȝ g. queritur/qualis est angelus? Respondendum est q̄ angelus est duobus modis/qualis videlicet per qualitates innatas et proprias. Et per qualitates appropriatas non sibi naturales. Uocamus autē propriam suam naturalem ⁊ substantialeȝ bonitatem/magnitudinem ⁊c. ex quib⁹ est constitutus. Et vocamus appropriatas suam bonitatem acquisitaȝ/magnitudinem/iusticiam ⁊c. Et in angelo malo vocam⁹ appropriatas qualitates maliciam suam/inuidiā ⁊c. ¶ Per regulā h.

De angelo per regulā f. deducto.

querit/de tempore angeli. Et dicimus q̃ angel9 est in tẽpore: eo q2 est incept9 in tẽpore sine quo inceptus non fuisset. Ratio huius est: q2 hoc qđ est ⁊ nõ erat sine tẽpore non potest esse. Est adhuc angelus in tẽpore q̃tũ ad suã cõtrarietatẽ: hoc ẽ sine successiõe ⁊ sine motu: s3 qñ agit extra/agit devno nunc in alio: sicut quãdo agit in die dominico hoc qđ agebat in die sabbati. Et est in vno tempore qñ est rome de die: et est in alio tẽpore qñ est de nocte parisius. Uerũtamen qñ recedit a roma/⁊ est parisius/ su9 recessus non est cũ motu/nec cũ successiõe. Quoniã sicut nõ indiget oculis ad vidẽdum colorem: sic non indiget motu: neq3 successione in recessu: sed vult ⁊ est vbi vult. ¶ Per regulam i. queritur de loco angeli. Respondendum est q̃ angelus ẽ in loco/eo quia in loco creatus est: s3 nõ est in loco occupans locũ: quia locus nõ potest esse occupatus sine linea/angulo ⁊ figura a quibus est omnis angelus separatus. Et est in loco/eo quia in vno loco est/⁊ non in alio in quo non ẽ: et est in illo in quo agit/in quo loco agere nõ potest sine presentia sua. Ratio hui9 est/ eo quia cum sua essentia agit ⁊ non cu3 organo. ¶ Per primam speciem regule K. queritur/quomodo angel9 est ⁊ quomodo agit? Et respondendum est q̃ angelus habet modum essendi per compositionem suorum principiorum: vt figuratum est in secunda specie regule d. supradicta. Et habet modum agendi cum suis principijs cum quibus causat act9 exteriores: sicut cum sua bonitate bonificatum/⁊ cu3 sua potestate possificatu3/ ⁊ sic de alijs. ¶ Per secundam speciem regule K. queritur/angelus cum quo ẽ ⁊ cum quo agit? Et respondendu3 est q̃ est cum suis principijs innatis ⁊ naturalibus aggregatis vt in secũda specie regule d. significatum est. Et agit cũ ipsis videlicet cum intellectu intelligit/cũ voluntate diligit/cum memoria recolit: et si bonus est/cu3 sua bonitate bonificat/ ⁊ cum sua potestate potest ⁊c. Et si mal9 est/malificat suum intelligere/recolere ⁊ amare: et sic de alijs: ⁊ hoc intrinsece ⁊ extrinsece agit cum suis principijs/i causando extra cum actu qui est intra. Sicut homo qui causat mente verba que profert ore.

De celo per principia deducto.

In capitulo isto tractabim9 de celo cum principijs unatis ex quibus est/cum quibus se habet ad principia inferiora effectiue/sicut efficiens ad suum effectum. De celo p principia deducto. ¶ Celum ẽ bonum per suam bonitatem innata3: ⁊ est magnum per suam magnitudinem naturalem: ⁊ ideo sua bonitas ⁊ sua magnitudo sunt ei rationes vt bene agat magne ⁊ naturaliter in istis inferiorib9 mouendo se ⁊ alia. Et si dicatur q̃ quãdoq3 agit male/vt Saturnus qui est malus? Respondeo q̃ hoc est per accidẽs: q2 inferiora non recipiunt bene propter contrarietates elementorum ratione quarum Saturnus causat quandoq3 monstruositates i inferioribus per nimiam frigiditatem ⁊ siccitatem. ¶ Celum est magnum ⁊ durabile. magnum quo ad essentiam ⁊ agentiam: et est durabile/ eo quia est incorruptibile ⁊ immateriale: et nõ est aliquod ens excepto deo qđ possit illud cogere/neq3 suum motũ impedire. ¶ Celum est durabile per se/ eo quia duratio est ei q̃litas innata. ¶ Celum est per se potens/eo quia sua potestas est qualitas sibi innata /⁊ sicut sua duratio est magna ⁊ bona: sic sua potestas est bona ⁊ magna. Et i illo passu apparet q̃ celum potest seipsum mouere/ vt sua bonitas/magnitudo ⁊ duratio nõ deficiant potestati /neq3 potestas eis. ¶ Celum sicut habet voluntatem naturalem sibi coessentiale3/sic habet instinctum naturalem sibi coessentialem cum quo gubernat suum ordinem/⁊ suũ motum/et actus suorum principiorum/sine quo instinctu hoc non posset facere. Sicut leo qui cum Saturno habet vnũ instinctum per calidum ⁊ siccum ⁊ frigidum: ⁊ per nocturnitatem/⁊ masculinitatem/⁊ diuturnitatem/ maliciam/ plũbitatem/⁊ dyasobrijtatem. Alium vero cum Ioue per bonitate3/⁊ stagneitatẽ/ ⁊ dyaioueitatem/⁊ sic de alijs. ¶ Celu3 habet instinctum vt supradictum est: et habet appetitum q̃ cum appetitu suo mouet se ⁊ inferiora vt habeãt appetitum ad ipsum. Et habet vnum appetitum cum vno planeta/⁊ alium cu3 alio/ sicut supra per instinctum exemplificatum est. ¶ Celum habet appetitum: et habet virtutem. Et sicut suus appetit9 est sibi naturalis ⁊ coessentialis: sic sua virtus: et sicut est bonus suus appetit9 per suam bonitatem /magnus per sua3 magnitudinem: sic sua virtus. Et sicut habet vnum appetitum cu3 leone/

alium cum virgine/aliuꝫ cuꝫ Saturno/
alium cum Joue:sic de virtute. ¶ Celū
est virtuosum: vt dictum est:et est verū
per se:quoniam sicut est virtuosum per
virtutem innatam/sic est verum per ve
ritatem innatam:per quā veritateꝫ po=
nit in vero appetibilia:et ad hoc concur
runt instinctus/ potestas ⁊c. ¶ Celū est
verum:vt dictum est:⁊ habet delectatio
nem innatam:non dico vegetatiuā/sen=
sitiuam/imaginatiuā/⁊ etiaꝫ ratiocina
tiuam/sed motiuam:quoniam sicut plā
ta in vegetando habet aliquam delecta
tionem naturalem:sic celum mouendo
seipsum ⁊ inferiora. Et sicut delectatio
vegetatiue non attingitur per sensum:
nec per imaginationeꝫ:sic de delectatio
ne eius:sed solum intellectus hoc attin=
git. ¶ Celum habet delectationeꝫ: vt di
ctum est: ⁊ sua delectatio est inconfusa
per differentiam que est sibi principiuꝫ
innatū in quo agit ⁊ causat multas dif=
ferentias delectando. Ipsa vero differē
tia est insensibilis/eo quia est principiū
generale. ¶ Celum est ex pluribus diffe
rentijs/ sicut totum ex pluribus parti=
bus suis. Et concordantia est vnum prin
cipium sibi coessentiale cum quo causat
multas concordias:⁊ sic est vna substan
tia habens in se plura per differentiam
⁊ concordiam. ¶ Celum habet concordā
tiaꝫ:vt dictū est:et hꝫ contrarietatē pe=
grinam non sibi coessentialem:vt nō sit
corruptibile. Sed est instrumentū quo
contradicit inferioribus:sicut per calidū
et frigidum/siccum ⁊ humidum/per diu
turnitatem ⁊ nocturnitatem/⁊huiusmo
di:cum quibus causat menstruositates/
fulgura/tonitrua/infirmitates/infortu
ma ⁊ huiusmodi. Contrarietas non ē pri
cipium celi sibi coessentiale:sed concor=
dantia est suum principium vt dictum
est. Et sic celum magis agit in inferiori
bus concordando ꝙ contrariādo /ratio
ne cuius sunt plures sanitates ꝙ infir=
mitates:plura fortunia ꝙ infortunia :⁊
frequentius oritur homo cuꝫ duobꝰ ocu
lis ꝙ cum vno:et sic de alijs. ¶ Celū ha
bet sua principia innata: vt dictum est:
cum quibus principiat inferiora effecti
ue /mediantibus entibus naturalibus
inferioribus: sicut sunt celi qualitates
et proprietates eorum. Et sicut de ele=
mentis:sicut de metallis/⁊ vegetatis/⁊
sensuatis. Et ad hoc concurrit magnitu
do celi que magnificat potestatem celi ⁊
suum instinctum/appetitum/ virtuteꝫ/
⁊ huiusmodi:vnde sequitur influentia a
superioribus ad inferiora:et refluentia
de inferioribus vsqꝫ ad lunam:⁊ hec con
tinue:et ratio huius est:quia celū semp
est in continuo motu. ¶ In celo est me=
dium sibi coessentiale cū quo causat me
dia inferiora:sicut bonificare celeste cau
sat bonificare eternum:et mouere cele=
ste causat mouere terrenū:⁊ sic de alijs.
¶ Celum habet medium:vt supra dictū
est:per qđ ⁊ cū quo sua pricipia trāseūt
ad fineꝫ:vt in ipso quiescant:que quies
est mouere seipsuꝫ ⁊ inferiora. Ratio hu
ius est:quia ad hoc creatum est. ¶ Finis
celi est cum maioritate:vt seruiat homi
ni/⁊ homo deo:quoniam suus finis non
potest esse in altiori gradu: scilicet sub
isto/maiori fine est suus finis:maior:scili
cet mouere ⁊c. Sicut maior finis vegeta
tiue/vegetare:⁊ maior finis sensitiue est
sentire. ¶ Dictum est de maioritate ce=
li:⁊ sua maior equalitas est eq̄litas suo=
rum principiorum sibi coessentialium.
Equalitates celi participant cum mino
ritate respectu anime:quia nō habet in
tellectum /memoriam/et voluntatem/
neqꝫ meritum accipere potest.

De celo per regulas de= ducto.

Queritur/vtrum celū sit ab
eterno? Et respondendum
est ꝙ non: vt signatum est
per regulam b. Sed ad
maiorem euidentiam huiꝰ
scientie/siue artis ⁊ doctri
ne/in isto capitulo intendimus explica=
re illud quod est quantum ad celum: et
per hoc quod dicemus de celo/dabimus
doctrinam artiste per quaꝫ sciet agere.
et quia prolixitatem volumus euitare/
applicabimus tantūmodo b. ad alias
litteras positas in alphabeto huius ar
tis vsqꝫ ad K. ⁊ sicut applicabimus b.
ad alias litteras/ita possunt alie littere
alijs ad inuicem applicari. ¶ Si celum
est ab eterno/non est creatum de nihi=
lo:eo quia semper fuit/neqꝫ est factum
de aliquo: eo quia vltra celum non est
dare materiam de qua possit fieri/neqꝫ
infra:eo quia sua magnitudo omnia cō
tinet. Et sic diuina bonitas non est ra=
tio deo quod agat bonum celum /neqꝫ
bonitatē celi:eo quia est eterna. Et sic de
magnitudine dei que non causat magni
tudinē celi. Vñ sequit ꝙ mūdꝰ nō est ef=
fectꝰ q̄ ad suā bonitatē ⁊ magnitudineꝫ

De celo ꝑ reglas de ducto.

.b .c.

Et ideo est differentia inter bonitatem dei/ꝛ bonitatem celi/siue concordantiā: ꝛ sic de magnitudine que concordantiā requirit secundum iusticiam inter causam ꝛ effectum. Et ideo priuata concordantia/oritur contrarietas ꝛ iniuria/et causatur auaricia:et bonitas dei non est magis ratio ei ꝙ agat bonum magnū effectum/postꝙ deus non consentit rationi sue bonitatis:et qꝛ omnia ista sunt impossibilia/sequitur ꝙ celum creatum est ꝛ nouum. ¶B.d.Si celū est eternū: plures eternitates sunt:videlicet eternitas dei ꝛ eternitas celi:et cum eternitas celi implicantur infinite eternitates:sicut innata bonitas/duratio ꝛc.ꝛ sic de suis stellis ꝛ reuolutionibus.Et ita cito fuit iniuria ꝛ gula:sicut iusticia ꝛ malicia:ꝛ contrarietas/sicut bonitas ꝛ concordantia in hominib⁹:quia nunꝙ fuit primus homo/neqꝫ secundus/nec erit vltimus.Et sic deficit diuina bonitas:ꝛ non est ratio deo ꝙ diuina bonitas precedat maliciam et eternitas dei eternitatem celi.Et sequitur etiam ꝙ non sit alia vita:quoniam tota materia contenta ꝑ celum/non sufficeret ad resurrectionem hominum mortuorum/quod intendim⁹ probare:et sic iusticia dei esset defectiua ꝛ impedita ad remunerandum iustos/ꝛ puniendum iniustos in eternum:ꝛ iniuria ꝛ malicia essent cause huiusmodi. Et fortitudo dei esset debilitata/ꝛ luxuria esset eterna:ꝛ quia omnia ista essent impossibilia/sequitur ꝙ celum sit nouū ꝛ inceptum.¶B.e.Si celum est eternū per se/potest esse eternum:quoniā ens eternum nunꝙ fuit in potētia ad essendum: neqꝫ est in potentia ad non essendum:et sic potestas dei non esset cā potestatis celi/bonitas dei bonitatis celi. Etiam potestas dei non posset priuare potestatem celi/eo quia celū per se gubernat se:et sic superbia est eterna:et ꝑ consequens peccatum.¶Unde sequitur ꝙ celum habet in se suum finem: et de⁹ non est suus finis.Quoniā priuata cā/priuātur effectus.Et qꝛ omnia sunt mala/iniuriosa/et plena superbia:et cōtra regulam b.ostensum est ꝙ sunt impossibilia:ergo de questione negatiuā est tenenda.¶B.f.Si celum est eternum: tēpus est eternum.Et sic eternitas dei nō precedit tempus/quod est contra iusticiam/fidem:et acidia est eterna:ꝛ sequitur iniuria eterna:ꝛ hoc est scibile a diuina sapientia:ꝛ diuina bonitas est ratio deo ꝙ agat bonū/mala predicta destruendo:ꝛ deus ad hoc non consentit:et sic sua sapientia facit ipsum iniuriosum ꝛ pigrum ꝛ malum: et quoniam omnia impossibilia/ideo ꝛc.¶B.g. Si celū est eternum:aut est vna voluntas eterna generalis omnibus voluntatib⁹ hominū/ex qua omnes alie particulares materialiter generantur:aut deus creat volūtates particulares hominum.ꝛ sicut est vna generalis/ipsa voluntas generalis est diuisibilis:et voluntates particulares sunt corruptibiles generales eternaliter.Et sic iniuria est facta istis volūtatibus particularib⁹ que diligūt deū. Et iusticia dei non habet iudiciū eternum in ipsis:neqꝫ in voluntatibus que oderunt deum ꝛ spem:ꝛ diligunt inuidiā. Et ista sunt impossibilia/ꝛ contra iusticiam dei/ꝛ bonitatem/supposito ꝙ voluntates particulares non corrumpentur: quoniam generalis voluntas ad hoc non posset sufficere tanꝙ materia: ergo est impossibile esse generalem volūtatem eternam. Et si voluntates a deo sunt create/et celum est eternum/creatio non habet finē in quo quiescat:quoniam nunꝙ fuit prima voluntas/neqꝫ secunda/neqꝫ vltima erit:ꝛ tale incōueniens quale posuimus in paragrapho b.d.ergo ꝛc.¶B.h.Si celū est eternū/ab eterno fuerunt virtutes ꝛ vitia: ꝛ in quantitate vitia sunt maiora ꝙ virtutes:et diuina bonitas et charitas sunt ratio deo ꝙ virtutes sint maiores ꝙ vitia:et deus ad hoc non consentit:ꝛ sic est iniuriosus:et contra suam charitatem ꝛ iusticiam/quod est impossibile:ꝛ suū oppositum est necessarium.¶B.i.Si celū est eternum/sua eternitas est equalis ī duratione eternitati dei:et veritas ē mēdacium:ꝛ patientia in patientia sunt eq̄liter eterne: et quia omnia sunt contra bonitatem diuinam/iusticiam ꝛ veritatem /sequitur ꝙ celum est nouum:et ꝙ iustum est ꝙ diuina bonitas ꝛ veritas sic precedant duratione celi per eternitatem earum:sicut precedunt bonitatē ꝛ veritatem celi/que terminate sunt et finite/cum immensitate et infinitate earum.¶B.k.Si celum est eternum/ab eterno fuerūt artes liberales ꝛ mechanice:et sic non fuit quies in hac vita: et pietas ꝛ inconstantia non sunt eterne:ꝛ per consequens martellus et forpices:ꝛ ista non est/vt sit alia/eo quia vna eternitas non creat aliam:neqꝫ in alia quiescit:ꝛ est minoritas circa nihil: ꝛ nunꝙ trāsit ad nihilū.Et qꝛ oīa ista mala ꝛ iniuriosa sunt/ꝛ contra diuinam bonitatē ꝛ iusticiā:sequitur de necessitate ꝙ celū

est nouum ⁊ creatum.

De celo p regulā c. deducto.

De celo p regulā c. deducto.

Er primā speciē regule c. queritur quid est celum? Et ē respondēdū ꝙ est primū mobile: ⁊ est corpꝰ habens maiorē magnitudinem/maiorē motū: ⁊ vltra ipsum non est mobile: ⁊ est corpus per se mouens/eo qꝛ nulla mobilitas est maior suā: ⁊ ideo motus ab ipso incipit/naturaliter loquēdo ⁊ ab ipso remanet: et ipse est fons a quo motus aliqñ deriuatur/sicut riuuli a fonte. ¶ Per secundā speciē queritur/quid hꝫ celum in seipso sibi coessentiale ⁊ naturale? Et respondēdū est ꝙ hꝫ suā motiuitatē/mobilitatē ⁊ mouere: per quā motiuitatē hꝫ formā: per mobilitatē hꝫ materiā: ⁊ p mouere actū cū quo creat actus extrinsecos. ⁊ hꝫ suā īnatā bōitatē/magnitudinē ⁊c. et etiam stellas/planetas ⁊ signa/et sic de aliis partibus suis coessentialibus. ¶ Per tertiam speciem queritur/quid ē celum in alio? Et respondendum ē ꝙ celum est in elementis agens/mouens/⁊ influens/nullam passionem in illis habens: ⁊ hoc est ratione sue magne actiuitatis ⁊ motiuitatis: etiā in seipso non recipit augmentū/neqꝫ diminutionē. Et d' hoc miratur intellectus: cum celum sit ī ita magna motiuitate/sine aliqua alteratione ⁊ mutatione subiecti. Sed fortificat se considerādo potestatem diuinaꝫ ⁊ infinitam/q̄ potest creare talē effectū ad placitum. ¶ Per quartam speciē q̄ritur/quid habet celum in alio? Et respōdendum est ꝙ celum habet naturaliter dominium in elementis ⁊ elementatis cum quo causat mobilitates naturales in inferiores regiones/quattuor tempora/dies/horas/tonitrum/fulgur/ventū/pluuiam/niuē/menstruositates/infirmitates ⁊ huiusmodi. Et hoc facit/quia inferiora recipiunt suas mobilitates ⁊ influentias cū quibus est efficiens. ¶ Per primā speciē regule d. queritur/de quo celū est? Respondēdū est ꝙ est de seipso/eo quia non est de aliqua materia sibi preiacente a qua sit deriuatuꝫ. Et quia est primitiue de seipso propter suaꝫ primitiuitatē/est incorruptibile: ⁊ p seipm in sua motiuitate est permanēs. ¶ Per secundam speciem queritur/celum de quo est? Et respondendum est ꝙ est de partibus suis sibi coessentialibus: sicut de sua innata bōitate/magnitudine ⁊c.

Et hoc significatum est per secundam speciem regule d. ¶ Per tertiam specieꝫ queritur/celum cuius est? Respondēdū est ꝙ est dei: sicut effectus est cause: et qꝛ est possessuꝫ a deo/causat in inferioribꝰ effectus sicut deus vult. ¶ Per primam speciem regule e. queritur/quare est celum? Et respondendum est ꝙ celuꝫ est: quia est constitutū ex partibus suis coessentialibus sicut sunt sua innata bonitas/magnitudo ⁊c. excepta contrarietate/que non est sibi coessentialis: quia si esset/corruptibile esset. Est etiam quia in ipso sua materia ⁊ sua forma celestes in ipso sunt coniuncte/cum quibus ē necessitatum: sicut homo/quando aīa ⁊ corpus in ipso coniunguntur. ¶ Per secundam speciem queritur quare est celuꝫ? Et respondendum est ratiōe finis/ꝙ celū ē vt sit causato causans motiuitates inferiores/cum quibus homo sit dispositus ad essendum ⁊ seruiendū deo. ¶ Per primam speciem regule f. queritur/de quantitate celi? Et respondendum ē ꝙ celum habet quantitatem continuam/et discretam continuam circulariter: vt in ipso figuratum est/discreta: sicut per octauam spheram que concaua est: ⁊ sic de sphera Saturni ⁊c. ¶ Per regulaꝫ g. queritur/quale est celum? Et respondēdum est ꝙ est quale per qualitates primas ⁊ appropriatas ꝓprie sunt sicut sua innata bonitas/magnitudo ⁊c. situs motus ⁊ sue figure: ⁊ sic de sua quantitate appropriate sunt: sicut caliditas ⁊ siccitas/frigiditas ⁊ humiditas/masculitas ⁊ femininitas/⁊ huiusmodi. Et dicit ꝙ sue appropriate qualitates sunt ī eo qꝛ cum ipsis agit in inferioribus: sicut sol q̄ dicitur calidus/et siccus/eo quia calefacit ⁊ desiccat. ¶ Per regulam h. queritur/de tempore celi? et respondendum est ꝙ essentia octaue sphere est in illo/nūc in quo causata fuit: sicut circulus qui sine successione existit quo ad suam essentiā. Sed ratione sui motus causat tempus in inferioribus: sicut in Saturno q̄ mouetur successiue de vno nunc/in aliud nunc. Et est vnus dies de octaua sphera vsqꝫ ad spheram ignis: sed sphera ignis vsqꝫ ad terram/sunt plures dies/⁊ plures noctes/ratione presentie ⁊ absentie solis: ita ꝙ sol est causa quare sunt plures dies/⁊ plures noctes/⁊ hore/⁊ cetera. ¶ Per regulam i. queritur de loco celi? Et respondendum est ꝙ octaua sphera est in illo loco in quo creata fuit quo ad suam essentiam: ⁊ sic de Saturno ⁊c. Sed ratione motus ⁊ plurium circula-

tionum de octauā sphera vsq ad spheram ignis/respectu rectitudinis/est in pluribus locis: sicut Saturnꝰ qui in vno tempore est in actus cum ariete: ꝛ i alio tempore cum tauro. Et sic de sole q̄ vno tempore est in vno loco celi: ꝛ in alio tēpore in alio: ꝛ in vno loco causat dies artificialiter: ꝛ i alio causat noctes. ❡ Per primam speciē regule R. queritꝰ/quid est celum? Et respondendum est ꝙ celum ē modale per particulares modalitates que sunt de sua essentia/q̄ sunt sue partes innate: sicut bonitas/magnitudo ꝛc. Et sic de suo habitu/situ ꝛ huiusmodi. ❡ Per secundam regulā R. queritur/cū quo est celum? Respondendum est ꝙ est cum suis partibus naturalibus cū quibus est compositum: sicut sunt sua bonitas/magnitudo ꝛc. cum quibus causat circularitates/ꝛ mobiles bonitates/magnitudines ꝛ cetera.

De quarto subiecto quod ē de hoie per principia discurso.

De quarto subiecto qd̄ est de hoie p principia discurso.

In homine sua bonitas est ei ratio ꝙ agat bonū specificū. homo quidē id qd̄ agit p suam speciem/agit naturaliter/siue moraliter. In homine bonitas spiritualis ꝛ corporalis cōiungūtur ratione sue anime ꝛ corporis. Et ideo ista duplicitate rationū habet naturā siue rationē agēdi bonum/obiectando/intelligēdo/amādo/atq recolendo: corpaliter autē/sicut generādo hominē/ꝛ sentiēdo/ꝛ imaginando: et ab ambobus exeunt bone operationes: vt apparet in artibus liberalibus ꝛ mechanicis. ❡ In hoie sua magnitudo ē duplex/sicut sua bonitas. Et ideo quando homo agit bonū/cum magnitudine agit ipsū magnum. Sicut cū bonitate agit ipsum bonum. ❡ In homine est duratio: ꝛ ipsa est ratio sue bonitatis ꝛ magnitudinis: ꝛ sic de alijs ꝙ durent: et hoc dupliciter/sicut superius dictū est: moraliter vero ꝛ ad placitum. ❡ In homine sua potestas est duplex/sicut de bonitate dictum est. Et est id cuius ratione potest existere ꝛ agere. Inde igitur patesit ꝙ potest existere ꝛ agere per suam speciem. ❡ Et in isto passu cognoscit intellectus p quem modum habet specificam libertatē ad agendum. ❡ In homine suus intellectꝰ est specificatus cū quo specialiter intelligit: non ꝙ suus intellectus descendit ab alio intellectu/generando ipsum: neq est idem cum cū alio intellectu essentialiter: alioquin esset genitus: et etiā post mortē hominis esset annihilatus siue corruptus: ꝛ i tempore/loco/quātitate/superficie ꝛ diuisione/successione/motu assituatus/figuratus/punctuatus et lineatus: quod est impossibile. Nam hec omnia sunt de natura corporeitatis siue corporis. ❡ Et in isto passu cognoscit intellectus ꝙ male ꝛ false dixerunt illi qui cogitauerūt ꝛ affirmauerūt ꝙ i omnibus hominibus non erat nisi vnus intellectus. ❡ Adhuc cognoscit intellectus noster p hoc quod dictum est/ꝙ instinctus naturalis corporis humani coniungitur cū intellectu hominis: sicut de bonitate dictum est. ❡ Intellectus hʒ modum per quē faciat speciē intelligibilē per sensitiuā ꝛ imaginatiuā in suo proprio intelligibili: de quibus speciebꝰ intelligibilibus facit scientiā. ❡ In homine sua volūtas est potentia specifica ei cum q̄ agit speciales amabilitates: nō quidē ista volūtas descendet ab alia voluntate generali. nam aliter esset generabilis et corruptibilis sua essentia: sicut dictum ē de intellectu: ꝛ esset destructa sua libertas/ex eo quia esset necessitata ad volendum per suū generale principium: sicut corpus qd̄ habet appetitū necessitatum per hoc qd̄ est superius. sicut qn̄ appetit cibum/potū aut coitū/aut calidū: quando sentit magnam frigiditatem: et sic de alijs. ❡ Adhuc si oēs haberēt vnā voluntatē: iā omnes hoies se haberent ad inuicem ad idem obiectum/et etiā mortuo homine/mortua esset anima rationalis. Et sic iam non esset alia vita: neq iusticia ꝛ misericordia dei haberent subiectum in quo agerent: qd̄ est impossibile ꝛ valde absurdum differentie. ❡ Amplius appetitus corporis ꝛ voluntatis coniunguntur: sicut de bonitate dictum est/ratione cuius voluntas facit species p sensitiuum ꝛ imaginatiuum volendo/sicut intellectus intelligendo: ꝛ sic de memoria que est pars anime potest dici suo modo. ❡ In homine virtus corporalis ꝛ spiritualis coniunguntur: et quia virtꝰ spiritualis est superius: ideo format et perficit virtutem inferiorem. ❡ Et i isto passu cognoscit intellectus per quē modum morales virtutes oriuntur a virtute spirituali ꝛ corporali/sicut a forma et materia: de quibus virtutibus erimus locuti in nono subiecto. ❡ In hoie est veritas spiritualis ꝛ corporalis: et qz veritas spiritualis est superior: ideo perficit inferiorē. Unde cognoscit intellectus ꝙ

sicut sensus nature sentit per visum et auditum/ et sic de alijs: sic anima vere rerū essentias attingit/intelligendo/amādo et recolendo. Nam aliter inferius ageret plus cum sua virtute/ quam superius cū sua: quod est absurdum rationi intellectus. Et in isto passu gaudet multū intellectus. ¶ In homine coniunguntur naturalis gloria /spiritualis et corporalis: id est coniunguntur naturales delectationes spiritualiter et corporaliter. Unde sequitur quod aīa habet delectationem in agendo in corpore: et corpus sub ipsa ī patiendo: et homo cum istis predictis. ¶ Et corpus sub ipsa in patiendo: et homo cum istis predictis. Et hic cognoscit intellectus per quem modum homo habet delectationē in motibus. ¶ In homine/differentie spirituales et corporales coniunguntur: ratione cuius intellectus p vnū modum intelligit cum visu: et per alium cum auditu: et sic de alijs: similiter et corpus per vnum modū patitur sub intellectu: et per alium sub voluntate: et p aliū sub memoria: et sic per predicta cognoscit intellectus per quem modum facit ipsemet scientiam discurrendo/ et voluntas amationem/ et memoria memorationem. ¶ In homine/anima et corpus conueniunt inter se/cōponendo ipsum/anima remanente in sua essentia/ et corpore in sua similiter: et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum anima et corpus conueniunt/obiectando idē obiectum corpus in videndo/audiēdo/ et huiusmodi: anima intelligēdo/amādo et recolendo. ¶ Corpus hominis est compositum ex quattuor elementis. Anima aūt non est ex contrarijs: quia incorruptibilis est: et quia in hoīe coniungunt anima et corpus: idcirco patitur homo contrarietates rectas et naturales ex parte corporis: ex parte vero anime obliquas et accidentales: et in isto passu cognoscit intellectus quod omne peccatū est per accidens. ¶ Quoniā in homine/anima et corpus coniunguntur: idcirco homo est efficiens/mouendo formam in materia propter finem: videlicet mouet animam in corpore: et in isto passu cognoscit intellectus per quem modū homo est principiū efficiens/materiale/formale/ et finale. et in homine coniunguntur anima et corpus in quo actu significat cōiunctio/quod est mediū influxū ab aīa et corpe. Et istud medium est cōnaturale/ et substātiale/intelligere/velle/recolere/elementare/vegetare/sentire/imaginari: sine quibus homo nō esset coniunctus substantialiter. Et tādiu viuit homo/quādiu ista materialis cōiunctio durat in eo: quando autem dissoluitur/ illico moritur homo. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum anima et corpus coniunguntur: et mensurant suos actus secundum modū dispensando et proportionādo anima influente suam virtutem: et corpore refluēte suā/homine existēte medio in tertium numerum deducto. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus per quē modū in homine est humidum radicale et nutrimentale. Radicale est ex principijs primitiuis et punctis/ et lineis cū quibus anima est cōiuncta. Et humidum nutrimentale est suum instrumentum: sicut naueta textoris in textura in qua inducuntur puncti linee per motū elementatiue/vegetatiue/sensitiue et imaginatiue/influēdo/ et refluendo: et humidum radicale viuet: et seipsum augmentet de hoc quod venit extra/sic in suam speciem conuertendo per vegetatiuā. Sicut vegetatiua transsubstantiat cibum in carnem/neruos/ et ossa/ et potum ī sanguinem/ et cibū et potum transsubstantiat in medullam/ et etiā in colerā/phlegma/ et melācoliā/ et cerebrū: et aquā oculorum/ et in sputum/ et etiam in sudorem transmutat. ¶ In homine coniunguntur finis spiritualis et finis corporalis naturaliter: rōne quorum homo se habet ad fines supradictos ad spiritualem finem cum anima/et ad corporalem cum corpore. Et ab anima quidem et corpore oriuntur siue egrediuntur fines morales/cum quibus anima et corpus inueniunt delectationes cū quibus quiescunt. ¶ In homine anima est maior imago substantialis. Sed corpus est minor imago quam imago anime. Iterū in corpore imaginatio est maior imago quam sensitiua/eo quia obiectat: et etiā magis mouet ipsam sensitiuam secundarie: et sensitiua est maior imago quam vegetatiua: nā super ea inserta et fundata est. Et deinceps vegetatiua est maior quam elemētatiua/vegetatiua namque super elementatiua fundatur. Et idō in isto passu cognoscit intellectus quod sicut potentie substantiales sunt maiores et minores et similiter accidentales in homine: anima et corpus non sunt equales/anima enim habet principia superiora: sed corpus inferiora: verumtamen coniunguntur: anima quidem est tota in corpore: et ecōuerso: vt homo equaliter sit coniunctus et compositus: Quoniam homo est ex nihilo deductus respectu creationis: ideo est in minoritate inductus/

cum quã se habet ad res minores. Et qz in ipso homine anima & corpus coniungũtur: idcirco homo mouet se cũ anima ad minores mores/& cũ corpore ad minora naturalia cuz quib⁹ cõponit moralitates. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modũ aia habet inclinationẽ ad peccatũ/qd intantũ est prauum qp nullam essentiã habet: sz est habitus priuatiuus/deuiãs suũ subiectum a fine ad quẽ debet esse. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus qd est pctm: & p quez modum augetur: & q̃ sunt sua principia.

De homine per regulas deducto.

Deductio ois p regulas.

Per regulã b. queritur: vtrũ homo sit magis cognoscibilis per affirmationẽ q̃ per negationez? & respondendũ est qp sicnã pdicari predicatum de subiecto affirmando est diffinire subiectũ de quo pdicatũ predicatur/existente natura inter subiectũ et predicatũ: vt cũ dicitur/homo ẽ aial rationale. Quãdo aũt predicatũ predicatur de homine negatiue/nulla quidẽ certitudo siue noticia de homine habetur: vt cũ dicitur/homo nõ est lapis: homo nõ est planta. Affirmatio enim vera ponit ea q̃ sunt in subiecto: negatio aũt vera semper remouet a subiecto. Falsa quidem similiter habet moduz remouendi a subiecto. ¶ Adhuc quoniã affirmatio precedit ad negationẽ/sicut antecedẽs precedit ad suum consequens: quare patet qd magis est homo cognoscibilis per affirmationẽ q̃ per negationẽ. Hominẽ esse & ignorare quid est homo/est negligere hominis esse. ¶ Et ideo vt sciamus quid est homo & de ipso magnã noticiã habeam⁹/diffiniem⁹ ipm p. xxx. diffinitiones largo modo sumptas/q̃uis p vnaz diffinitionem stricto modo sumptã possit diffiniri. Sz hominẽ isto modo diffinimus: vt ipsum clarius cognoscam⁹ in nro intellectu. Et iste diffinitiones erũt abstracte a. xviij. principijs huius artis. & a. x. predicamẽtis/predicando de substantia tale predicatum qd conueniat cum subiecto in natura. ¶ Et primo per primã speciem regule c. queritur: quid est homo? & respõdendum est/qp est animal de quo predicantur plures bonitates differentes specie q̃ de aliquo alio animali. ¶ Homo ẽ animal/in quo vna eius pars est incorruptibilis. ¶ Homo est animal in q̃ sunt plures potestates q̃ in aliquo alio animali. ¶ Homo est animal qd cũ suo organo species intelligibiles facit. ¶ Homo est animal qd vtitur virtutibus aut vitijs. ¶ Homo est animal qd vere vtitur artibus liberalibus & mechanicis. ¶ Homo est animal in quo sunt plures delectationes q̃ in aliquo alio aiali. ¶ Homo est animal in quo sunt plures differẽtie q̃ in alio. ¶ Homo est animal in quo sunt plures cõcordantie q̃ in alio. ¶ Homo est animal in quo sunt plures ɔtrarietates q̃ in alio. ¶ Homo est aial in q̃ natura plus vtitur principio q̃ in alio. ¶ Homo est animal cũ quo oia corporalia seruiunt deo. ¶ Homo est animal qd se habet ad maiorem finem q̃ aliquod aliud animal. ¶ Homo est animal habens maiorem speciez q̃ aliud animal. ¶ Homo est animal habẽs plures equalitates q̃ aliud animal. ¶ Homo est animal qd magis potest se minorificare q̃ aliud aial. ¶ Homo est substãtia q̃ est ex pluribus rebus cõposita q̃ alia. ¶ Homo est substãtia in qua sunt plures quãtitates differẽtes specie q̃ in alia. ¶ Homo est substantia subsistẽs qualitatib⁹ corporalibus & spiritualib⁹. ¶ Homo est substantia subsistens plurib⁹ relationibus q̃ alia. ¶ Homo est substantia subsistens actionibus corporalib⁹ & spiritualibus. ¶ Homo est substantia subsistens passionibus corporalibus & spiritualib⁹. ¶ Homo est substantia virtutib⁹ aut vitijs habituata. ¶ Homo est substãtia existens in situ recto dum vadit aut sedet. ¶ Homo est substantia habẽs aliquem partem in se sine fine successione & tpe. ¶ Homo est substantia in qua aia & corpus collocantur ad inuicẽ. ¶ Homo est ens multiplicans humanã speciẽ. ¶ Per secundam speciẽ regule c. queritur: quid habet homo in se coessentiale? & respõdendum est qp homo hz substantiã & accidẽs sine quibus esse non põt. Adhuc hz in se correlatiuos suoz principioz/& hz in se habitus quos acquisiuit accidentaliter. ¶ Per tertiã speciẽ queritur: quid est homo in alio? & dicẽdũ est qp homo est in femina hominificãs/femina aũt ẽ i semine nutricãs ipm mouẽs/& multiplicãs de h qd euenit ei ab extra per nutrimentum. ¶ Uidi quoddam ouuz positũ sub gallina/& testa ipsius oui deficiebat in vna parte ipsius/ad quãtitatẽ vnius denarij: & i medio pellicole intranee/erat vna gutta sanguinis ad q̃titatẽ vni⁹ grani milij/a qua gutta procedebãt linee rubee & graciles ad modum capillorum: et erant assituate ad modum tele aranee.

ruz/⁊ illa gutta movebat seipsaz:et etiã illam telam:sicut facit aranea existẽs in medio sue tele. Adhuc hõ est ĩ habitu habituatus/⁊ in situ assituat⁹. ¶ Per quartam speciez querit̃:quid habet homo in alio? Et respondendũ est/ꝙ habet in habitu scientiam/⁊ in situ figurã/⁊ in tempore motũ/⁊ in loco collocationẽ. ¶ Per primã speciem regule d.queritur:homo de quo est? et respondenduz est/ꝙ est de suis primis parentibus quo ad corpus. sed quo ad animã nequaq̃:sicut su⁹ intellectus qui nõ descẽdit ab alio intellectu:vt superius iam ꝓbatum est. ¶ Per secundã speciẽ querit̃:homo de quo est? ⁊ respondendũ est/ꝙ est de sua anima ⁊ de suo corpore:⁊ sua aĩa est de suis principijs spiritualibus/⁊ suũ corpus de suis principijs corporalibus. ¶ Per tertiam speciem querit̃:homo cuius est? ⁊ respõdendũ est/ꝙ est dei:⁊ vnus homo est alterius sicut seruus sui dñi:⁊ homo peccator est mũdi/carnis/⁊ diaboli. ¶ Per primam speciẽ regule e.querit̃:homo quare est? ⁊ respondẽdũ est/ꝙ ẽ eo q: de sua anima ⁊ corpore coniunctus est:eo quia ipsa ꝯiunctio necessitat ipm esse. ¶ Per secundã speciem queritur quare est homo? ⁊ respõdẽdũ est/ꝙ est vt intelligat/recolat ⁊ diligat deũ:⁊ ꝙ ab eo beatitudinez sempiternã recipiat. Adhuc vt sit mediũ cũ quo/⁊ p qđ omnia creata corporalia seruiẽtia homini/seruiant deo. adhuc vt homo multiplicet suam speciem. ¶ Per primã speciem regule f.queritur: homo quantus est? huic dicenduz est/ꝙ homo tant⁹ est quãta est sua substantia continua/per quãtitatem continuã quãtam. ¶ Per secundã speciem querit̃:homo quantus est? ⁊ huic respondendũ est ꝙ tantus est/quantus est per suas partes discretas. Adhuc querit̃ quãtus est bonus aut malus ⁊c. ⁊ respondenduz est ꝙ tantus est/quãtus est suus habit⁹ sue bonitatis aut malicie. ¶ Per primã speciem regule g.querit̃:homo qualis est? ⁊ respondendum est/ꝙ est talis quales sunt sue proprie qualitates/sine quibus esse nõ potest:sicut est sua risibilitas/figura ⁊ hmõi. ¶ Per secundam speciem querit̃:qualis est homo? Et huic respondendum est/ꝙ est bonus/aut magnanimus ⁊c. ¶ Per regulam h.queritur:homo quando est? ⁊ est respondendum/ꝙ est tunc quando deus creat in corpore animam rationalem/que deducet corp⁹ in speciem humanã. Adhuc est tũc quãdo est in presenti nunc/non autem preterito ⁊ futuro/⁊ cũ tali nunc presenti deducto per regulam c.d.k. homo est cognoscibilis siue cognoscendus. Et istum discursuz dimittimus homini subtiliter intuẽti causa breuitatis. ¶ Per regulaz i.queritur:homo vbi est? ⁊ est respondẽdum ꝙ est in sua humanitate. Nam extra ipsam nequaq̃ esse potest. Adhuc homo est in loco vbi est contentus ⁊ collocatus/⁊ hoc per regulam c.d.k. significatum est. ¶ Per regulam k. queritur de homine quomodo ipse est: ⁊ quomodo transmittit suam similitudinem extra se. ¶ Ad primum respondendum est ꝙ ipse est per illum modum per quẽ sue partes habẽt modum coniungendi/⁊ ponendi ipsum. ¶ Ad secundum est dicendum/videlicet ꝙ habet modũ transmittendi suam similitudinem/extra generando ⁊ litteras figuras a mente abstrahendo/cum motu manus ⁊ penne ⁊ huiusmodi. ¶ Per secundam speciez k. queritur:homo cum quo est? ⁊ est dicendum/ꝙ est cum primis parentibus ⁊ cũ suis coessentialib⁹ principijs/⁊ etiã accidentibus sine quibus esse nõ potest:et est cum sua iusticia iustus:⁊ cum sua manu est scribẽs. ⁊ hmõi. ¶ Ulterius q̃ritur vtrum intellectus humanus sit de memoria ⁊ volũtate cũ quo est vniuersalis ⁊ particularis? ⁊ est dicendum/ꝙ est vniuersalis cum principijs vniuersalib⁹ anime:sicut cuz spirituali bonitate/magnitudine ⁊c. Adhuc est vniuersalis p suos correlatiuos naturales per secundã speciem. k. designatos. Particularis autez est cum particularitate obiectorũ/⁊ tũc est practicus/faciẽdo vnam speciẽ intelligibilem/⁊ deinde aliam successiue.

De quinto subiecto quod est de imaginatione.

De quinto subiecto qđ est de imaginatione.

Imaginatio est potentia cũ qua animal imaginatur in suo imaginabili intrinseco imaginabile peregrinuz siue similitudinem/aut similitudines eorũ que fuerunt ꝑsentata sensui aut similia illis. ¶ Imaginatio est bona:bonum eñ effectũ deducit:quia si non esset imaginatio/iã nõ esset scientia de rebus preteritis. Neq̃ animal sciret reuerti ad fontem:⁊ sic de alijs. ¶ Imaginatio habet magnitudinem cum qua magnificat sua alia principia. Et istud apparet in hoc quia imaginatur ad placitum. ¶ Imaginatio est durabilis:nam sua obiecta durant/dum

ab imaginatione obiectant. Nam sicut durāt in aīali rationali obiecta spiritualia per memoriā extra imaginationem: sicut durant obiecta sensibilia p imaginationē extra sensuz in brutis. Et in isto passu cognoscit intellectus q sicut anima rationalis perficit potentias inferiores/sic imaginatiua in brutis perficit potentias inferiores. ¶ Imaginatio habet posse in sensitiua: potentia quidem imaginationis descendit ad posse inferi⁹/vt cum ipso possit agere in seipsa: sicut humidū radicale descendit ad humidū nutrimētale: vt cū illo viuere possit. ¶ Imaginatio habet instinctū naturalē: vt patet in brutis/que quidem per imaginationem habēt industriam ad viuenduz/ et ad malum euadendum: sicut capra ad lupum. ¶ Imaginatio habet appetitum cum quo appetit imaginatuz. Et in isto passu cognoscit intellect⁹ q imaginatio habet instrumentum/vt suū actum exercere possit et obiectū attingere. ¶ Imaginatio habet virtutem cū qua attrahit species a sensibilib⁹/ponēdo in suo imaginabili/in quo illas caracterizat et imaginatur illas. ¶ Ueritas est instrumētuz imaginationis: vt cū ipsa vere attingere possit obiectū/verūtamen quandoqz deficit: sicut agēs qui deficit in agibili/deficiente instrumento: aut qz nescit operari cuz illo. ¶ Imaginatio causat delectationem aut tristiciaz/in subiecto in quo est. ¶ Imaginatio habet differentiā/cuz qua et per quaz diuersimode agit in obiecto: sicut speculum qd per suā differentiam diuersas imaginationes recipit. ¶ Imaginatio cōcordat obiectū cū subiecto in quo est: sicut mater que imaginatur filium suū/gaudendo cū filij imagine siue similitudine ipsius acquisita cū sua imaginatione. ¶ Imaginatio cuz contrarietate ꝯtradicit siue resistit subiecto in quo est/obiectando obiectū odibile siue inappetibile: sicut est mr imaginans filium suum mortuū cū tristicia. ¶ Imaginatio est principium efficiens/nihil extra se transmittens et de sensitiuis materiam faciens/abstrahendo ab ipsis species sensibiles cū sua forma: videlicet cum suo imaginatiuo qui est forma illius: vt ratione illi⁹ in obiecta quiescere possit. ¶ Imaginatio est mediū in homine/existens inter potentiam sensitiuam et intellectiuam/vt intellectus in imaginatione possit acqrere species sensibiles et imaginabiles. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus q species quas acquirit de sensitiuis/q deinde ab imaginatione illas haurit siue abstrahit/extra sensum/aut absqz sensu. ¶ Imaginatio ꝟo nō est medium in bruto: sz est sua suprema extremitas siue forma/cū qua sua vita est habituata atqz cōpleta: sicut est anima rationalis i corpore humano. Imaginatio habet naturam/cū qua qeescit in suo fine/qui est obiectum imaginatum/alioquin suum imaginari nō eēt ei actus ꝓpri⁹. ¶ Imaginatio habet maioritatem: nā maior est sua bonitas substantialis ꝙ accidētalis: et maior est su⁹ actus intrinsec⁹ ꝙ extrinsec⁹. ¶ Adhuc habet maioritatem in obiectādo leonez respectu capre: et habet maioritatem in obiectando magnū hominē/aut maiorē illo aut maximū illorum. ¶ Imaginatio habet equalitatē in suis correlatiuis/p secūdā speciem regule c. designatis: nisi enim essent equales per essentiam/iam equaliter nō se possent habere ad obiectum: quod est impossibile. ¶ Imaginatio ratione minoritatis est ad quā minoritatem tendit/quando obiectat minimum obiectum.

De imaginatione per regulas deducta.

Ueritur vtrum imaginatio sit de natura corporis? Et respondendū est q sic. Naz imaginatio nō pōt obiectare obiectum denudatū a cōditionibus sensitiuis: videlicet a linea/figura/punctis et huiusmodi. *Deductio imaginationis per regulas.* ¶ Per primā speciez regule c. queritur: quid est imaginatio? et respondendū est/ q sua diffinitio iam data est in ꝑncipio istius subiecti: sz qz imaginatio est difficile obiectū intellectui: idcirco volumus diffinire eam per decē diffinitiones/largo modo sumptas: vt a nostro intellectu clari⁹ cognoscat/et erūt abstracte a. x. predicamentis. Et primo sic est dicendum. ¶ Imaginatio est pars substātie animate/cum qua ipsa substātia imaginatur. ¶ Imaginatio est potentia cū qua aīal imaginat quale/cū qualitate: et quantū cum quātitate: et quō qualitas et ꝙtitas cōiungit/aīal tūc ipsis imaginat ꝙtum quale adinuicem/sicut lignum longū et viride. ¶ Imaginatio est potentia cum qua animal imaginat quantuz/cū quātitate. ¶ Imaginatio est potētia cū qua aīal p correlatiōes imaginatiōis/attingit obiectū imaginatū/i imaginabili in-

trinseco. ¶ Imaginatio ē actiua p imaginatiuā existētē sub rōne forme mote ab animali vt obiectum sit motum in imaginabili intrinseco ipsius imaginatiōis. ¶ Imaginatio est passibilis in suo imaginabili tāq̄ in materia/vt in ipso imaginabili sit obiectū caracterizatū z imaginatū. ¶ Imaginatiua est habitus animalis cum quo facit species imaginabiles. ¶ Imaginatio est potentia situata in medio cuiusdam pellicule teste capitis animalis/in qua apparent imaginationes obiectorum suo imaginatiuo/sicut apparent imaginationes oculis in speculo. ¶ Imaginatio est potētia in tēpore per subiectum in quo est/sine quo non potest esse neq̄ obiecto vti. ¶ Imaginatio est potentia existens in loco ad imaginādum obiectū in illo loco. ¶ Diffiniuimus imaginationem per decē predicamenta: z sicut diffiniuimus eā per illa/ita possunt diffiniri alie potētie corporee per eadem suo modo. ¶ Per secūdam speciē regule c. queritur/imaginatio quid habet in se? Et respondendum est q̄ ipsa habet suos correlatiuos sine quibus non potest esse: videlicet imaginatiuū/imaginabile z imaginari. ¶ Per tertiam speciem queritur/imaginatio/quid est in alio? Ad quod est dicendum quod in homine est dispositio cum q̄ intellectus se disponit ad obiectandū inferiora: et sensus se disponit ad sentiendum cum ipsa imaginatione/z in bruto ipsa imaginatio ē forma z cōplemētū illius. ¶ Per quartam speciem queritur/quid habet in alio? Et respondendum ē q̄ habet obiectum in subiecto in quo ē: et habet intentionem in sensatis: vt de eis abstrahat species cū suo lumine: videlicet cum suo imaginatiuo: imaginatiuus vero est inuestigatiuus specierū/et etiam positiuus/z clarificatiuus ī suo proprio imaginabili sibi coessentiali: sicut cristallus qui cū sua diafaneitate colorat se de colore supra quem ponitur: z etiam sicut speculum quod se habituat de speculatis presentatis ei. ¶ Per p̄mā speciem d. queritur/imaginatio de quo est? Et respondendum est q̄ est de seipsa eo quia species specificata est. ¶ Per secundam speciem queritur/imaginatio de quo est? Et respondendū est q̄ est de sua materia z forma/vt cū ipsis sit actiua et passiua in subiecto in q̄ est. ¶ Per tertiam speciem queritur/imaginatio cui est subdita? Et est dicendum q̄ homini/et etiam anime ipsius hominis. In bruto autem est subdita ei/sicut ps suo toti. ¶ Per primam speciem regule e. queritur/imaginatio quare est? et est respondendum q̄ est de suis partib⁹ cōstituta: videlicet imaginatiuo/imaginabili et imaginari. ¶ Per secundam speciem queritur/quare est? Et est dicēdū vt animal possit obiectare suū obiectū/imaginando in absentia sensus: et ipse sensus cum ipsa imaginatione disponit z proportionat se ad sentiendum sensibilia/existente presentia sensus: sicut carpentarius qui imaginatur figuram arche vt ipsam deducat de potētia in actū. Et sicut auis disponens se ad volandū quando ei necesse est. ¶ Per primā speciem regule f. queritur/imaginatio q̄ta est? Et est respondendū q̄ est tanta q̄ta est sua essentia extēsa ī suis correlatiuis: vel quātus est suus habitus subiecti in q̄ est: sicut cappa que est tanta/quātus est habitus cappati. ¶ Per secundam speciem queritur/imaginatio quanta est? z est dicendum q̄ est tanta quot sunt sua correlatiua discreta. Sed hic miratur intellectus que est causa quare imaginatio crescit aut decrescit suum actum: sicut quando homo imaginatur vnum paruum lapidem: z imaginatur eundē ita magnum sicut montem: deinde reflectit se supra se/considerando q̄ in brutis imaginatio imaginatur obiectum/illo modo quo sensus sentit siue apprehendit ipsum obiectum/z non aliter/sicut capra que imaginatur lupū: sicut sensus suus sentit siue apprehendit illum: non autem q̄ possit imaginari ipsū ita magnū sicut montem: quia si sic posset crescere suum imaginari/iam faceret scientiam: quod est impossibile. Sed q̄ imaginatio est subdita intellectui: z intellectus est altior potentia q̄ illa: ideo intellectus vtitur ea super sensu/inantum q̄ facit illam imaginari vnum lupum ita magnum sicut vnum montem. Et isto passu cognoscit intellectus p quē modū geometria mensurat celum z altitudines illius. Et etiam arithmetica p quem modum numerat vnitates infinitas cum geometria/diuidendo vnā partē in duas/et deinceps in infinitas partes. Et etiam cognoscit per quem modum logicus vtitur secundarijs intentionibus adiunctis primis. ¶ Adhuc cognoscit q̄ aliquid est in intellectu quod nunq̄ fuit in sensu: lupus enim magn⁹ sicut mons/nunq̄ fuit in sensu. Et cū intellectus hec omnia cognouerit/deinde intelligit q̄ totaliter proculdubio ipse est alia essentia remota ab alijs

essentijs corporeis ꝛ ab ipsarū conditionibus. Et de hoc ꝙplurimum gaudet quia ipse intelligit se immortalē ꝛ incorruptibilem. ¶ Per primā speciē regule g. queritur / imaginatio cui est proprietas? Et quid est propriū ipi imaginationi. ¶ Ad primū est respondendū ꝙ imaginatio ē ꝓprietas animali cuiꝰ ē. ¶ Ad secundū est dicendū ꝙ ꝓpriū ipsiꝰ imaginatiōis est obiectare similitudinē sensus in absentia ipsius sensus: sed de hoc miratur intellectus cū imaginatio non habeat scilicet auditū / oculos ꝛc. quomō pōt attingere similitudines sensus quos recordatur attractionē adamātis attrahentis ferruz per suā speciē: ꝛ reubarbarum attrahēiē colerā similiter per suā: sic animal attrahit species seu similitudines per suā speciē mediāte imaginatione in absentia sensus. ¶ Per secūdā speciē querit / que est appropriata qualitas ipsius imaginatiōis? Et est dicendū ꝙ similitudo sensati abstracta ab ipso ꝛ deducta in imaginationē: sicut ē color colorati / ꝛ quātitas quātificati / ꝛ sonus cāpane / ꝛ frigiditas aque ꝛc. cum quibꝰ imaginatio obiectat obiectū imaginando. ¶ Per omnes species regule h. queritur / imaginatio quando est? Et est dicendū ꝙ est in illo tēpore in quo animal est: q2 animal sit / absqꝫ imaginatiōe esse non potest: sicut absqꝫ sensitiua esse non potest. modum autem per quē imaginatio est discurribilis per species h. dimittimus bene intuēti illas causa breuitatis. ¶ Per regulaz i. querit / imaginatio vbi imaginatur suū obiectū? Ad quod respondendum est ꝙ in sua essentia: videlicet in suo imaginabili intrinseco ꝛ substantiali / extra qd ꝛ sine quo nullū imaginabile imaginari pōt: nam sicut calidus non potest esse calidus nisi in caliditate: sic obiectum imaginatum nō potest esse imaginatū / nisi in predicto imaginabili intrinseco ꝛ ꝯsubstantiali ipsiꝰ imaginationis / quod est vniuersale subiectum ad omnia imaginabilia. ¶ De discursu autem imaginationis deducte per omnes species i. hic non tractamꝰ: sed dimittimus ipsum discursum bene intuenti: sicut supradictum est in regula h. ¶ Per primam regulam k. queritur / imaginatio quomodo obiectat suū obiectum. Sed intellectus prima fronte impeditus est ad respondendum / eo quia ille modus non est sensibilis vsqꝫquo recordatus est quattuor species regule k. cum quibus intendit solutionem dicte questionis. Nam in animali / sensitiua ꝛ imaginatio sunt partes cōposite ad inuicez / habentes vnum organū compositū / vna existente in alia: rōne cuius imaginatio abstrahit a sensatis similitudines mediāte sensitiua cum quibꝰ obiectat obiectum suū: sicut ignis mixtꝰ cuz aqua / attrahit similitudines ab illa cuz quibus calefacit carnes: vt apparet per coituz quādo imaginatio imaginat modum per quem fit coitus. ¶ Per secūdā regulā k. queritur / imaginatio cuz quo imaginatur suū obiectū? Et respondendum est ꝙ cum organo in quo est: videlicet cū illa pellicula intranea existente i capite de qua superius locuti sumus: et attingit obiectū cū cōplexione predicte pellicule: videlicet cū melācolia. Nā posterior pars vltima ipsius pellicule est coagulata ratione frigiditatis que causat restrictionem sicut plumbū qd claudit partes existentes retro in speculo: vt dyaphaneitas non sit transparens in illā partem. Predicta autem pellicula a parte ante / videlicet versus frōtē / est porosa ratiōe siccitatis que est proprietas terre: ꝗ quidē est abstractiua ꝛ euacuatiua / in qua frōte homo cum intellectu inuenit species. Animalia autem bruta cū instinctu ꝗ speciebus presentatis cū intellectu aut instinctu ipsi faciei ꝑlibate pellicule. Qui videlicet intellectus ꝛ instinctus sunt ꝑsentationes specierū predicte faciei per suā speciez: sicut adamas est attrahens ferrum per suam speciem: et tunc ante dicta pellicula colorat ꝛ pingit ꝛ induit se de imaginibus per suam speciem: sicut facit speculum per suam. ¶ Adhuc imaginatio attingit obiectum cuz dispositione sensitiue: et etiam cum sua: ꝛ cuz proportione vtriusqꝫ: et cum appetitu ꝛ obiectione: ꝛ cum inuentione specierum et cum descensu ipsiusmet imaginationis ad sensatum mediante sensitiua. Et postmodum cum accessu recedēte a sensato ad ipsam imaginationem mediante sensitiua: et etiam cum nutrimento specierum: et sic de alijs que possent dici / cum quibus imaginatio attingit suū obiectum. Et in isto passu cognoscit intellectus ꝙ sicut ipse est v[illegible] occupatꝰ et oneratus per suum obiectū: sic ꝛ imaginatio per suum suo modo.

De sexto subiecto quod est de sensitiua per principia deducto.

De sexto subiecto qd est de sensitiua per principia deducto.

Sensitiua est potentia cum qua animal sentit: et etiã est sensatũ in quo animali sensitiua est sensus cõmunis: et hʒ sensus particulares. ¶ Sensitiua est potẽtia bona/eo quia causat cũ sua bonitate bonũ sentire: et quãdo additur magnitudo/bonum et magnũ sentire. ¶ Sensitiua est magna potẽtia/eo quia causat magnũ sentire: vt patet in coitu et tactu ferri calidi: aut in tactu aque bullientis. ¶ Sensitiua durat p durationẽ subiecti in quo est/cũ innata bonitate/magnitudine etc. ¶ Sensitiua per suã potestateʒ potest existere et agere. Et in isto passu cognoscit intellectus q alãl sentit per suã speciẽ: sicut adamas attrahit speciẽ per suã. ¶ Sensitiua hʒ instinctũ innatum: vt patet in homine habente timorem de serpente quem videt: et similiter capra de lupo: et sicut catulus nõ vidẽs quĩ hʒ instinctum et appetitũ et tactũ: et inuenit mamillã: et imaginatur illaʒ. Et isto passu cognoscit intellectus que sunt principia disponentia imaginationẽ ad imaginandũ. ¶ Sensitiua causat in animali appetitum ad sentiendum: vt mediante animali i quo est/possit suũ actũ exercere. ¶ Sensitiua habet virtutem sentiẽdi: vt patet in suis particularibus. nam sicut visus nõ potest videre sine aere illuminato: neq etiã potest videre/nisi sit de virtute innata habituatus/et in ipsa assituatus. ¶ Sensitiua vere sentit per veritatem: sicut manus tangens ferrũ calidũ/vere sentit calidum. Et in isto passu cognoscit intellectus q ipse vere intelligit obiectum suum. Nã aliter potẽtia sensitiua que est inferior q intellectus per suum actum/esset superius: et intellectus qui est potẽtia superior q sensitiuã/esset inferius: quod est impossibile: de quo impossibili valde est gauisus intellectus. ¶ Animal per sensitiuã habet delectationem sentiendi: vt patet quando videt pulchrã figuraʒ: et quando audit pulchrã cantilenaʒ: et huiusmodi. ¶ Sensitiua p differẽtiã hʒ sensus particulares mediãtibus organis cũ quibus obiecta differũt: sicut color qui est obiectũ visus/et sonus/auditus/et huiusmodi: sed miratur intellectus vtrũ iudiciũ obiecti fiat p sensum cõmunẽ aut particularẽ: donec recordat aquã fontis habẽtẽ multos riuulos/que est i se vna essentialiter/et in suis riuulis: sed vnum situʒ et vnã figurã habet in vno riuulo/et aliũ et aliam in alio riuulo: similiter sensus cõmunis vnum situ et vnã figuram hʒ in vno organo/et alium et aliã in altero organo. ¶ In sensitiua consistit concordãtia innata: cũ qua potentia/obiectum et actus vt plures concordant in vno: videlicet in sensitiua/que est essentia eorũ: quod patet per suos relatiuos per secũdã speciẽ c. significatos. Et in isto passu cognoscit intellectus per quẽ modũ sensus sentit sensatum cũ habitu peregrino ex quo sensatus est habituatus: sicut per videre coloratũ: et per odorare odoratum. In sensitiua est contrarietas p accidẽs: sicut in gustu amaritudo: et in tactu asperitas: et huiusmodi. ¶ Sed miratur intellectus quid causat cõtrarietatẽ in sensu/vsq quo recordatur sensitiuam esse cõpositã ex quattuor elemẽtis/ que quideʒ causant in elemẽtato cõtrarias qualitates habitus/situs/actiones/passiones: sicut quelibet plãta est agens p suã speciẽ/sicut pomũ per dulcedineʒ/et absinthiũ p amaritudinẽ. ¶ Iteʒ considerat intellectus q infirmitas sensus causat monstruositates: sicut hõ infirmus qui in cibo dulci inuenit amaritudinem per accidens. ¶ Sensitiua in principio assituata est efficiens/eo q causat cibũ per saporẽ et per coitũ/delectationem et dulcedinẽ: ipa quidẽ sensitiua est forma in animali quidẽ/que mouet eam i materia: vt materia sit disposita ad recipiẽdũ passiones/vt sequatur finis: videlicet sensatum: sicut coloratum/odoratum: et huiusmodi. ¶ Animal per sensitiuaʒ est sensatum: sicut coloratus est per colorẽ/odoratus p odorẽ. ¶ Sensus cõmunis ẽ mediũ: sensus aũt particulares sunt extremitates: sicut circũferentia centri est extremitas ipsius centri/et situs assituati/et habitus habituati. Et in isto passu cognoscit intellectus q sensus cõmunis est causa sensatorum inq̃tum sensata sunt/ipso sensu communi vtẽte suis particularibus sensibus tanq instrumẽtis: sicut pomũ qd est sensatum per sensum cõmunẽ vtentẽ gustu/odoratu/et visu/et tactu/et affatu: per quẽ nominatũ ẽ pomũ: et auditu per quẽ est auditũ. ¶ Iteʒ sensitiua est existens inter vegetatiuaʒ et imaginatiuaʒ: sicut linea inter duo pũcta. ¶ Imaginatiua quidem in sensitiua fundata est et sensitiua i vegetatiua: vt imaginatiua possit imaginari conditiones vegetatiue/mediante sensitiua. Et hoc patet per diffinitionem mediũ/et per eius scalam designatam in secunda figura. ¶ In sensitiua consistit finis innatus: ad queʒ finem se mouet videlicet.

ad sensatum cū suo instinctu ⁊ appetitu
⁊ sic de alijs pncipijs innatis. Sicut ho
mo qui cum pedibus suis ⁊ visu mouet
se ad locū in quo quiescere desiderat: et
in isto passu cognoscit intellectus ꝙ sen
sitiua cum suis principijs innatis agit.
¶ Una sensitiua est maior altera sensiti
ua: sed hoc est per accidēs. Nā sicut aliq̄
aqua alicuius fontis est maior in frigi=
ditate/sapore ⁊ sanitate/ratione maio=
ris dispositionis qualitatis sui situs: sic
vna sensitiua est maior altera rōne ma=
ioris dispositiōis qualitatis sui sit⁹ quo
ad speciez subiecti in quo est: sicut aqui
la que hȝ maiorē sensitiuā per visum/q̄
aliud animal: ⁊ vultur per odoratum q̄
aliud: ⁊ canis per auditū q̄ aliud: homo
autē per gustū ⁊ tactū q̄ aliud. ¶ In sen
sitiua cōsistit qualitas inter potentiam/
obiectū ⁊ actum: ⁊ hoc intrinsece quo ad
suos correlatiuos: videlicet ad sensitiuū
sensibile/sentire. Uerūtamen non dico q̄
ad obiectum peregrinū: sicut sapor sen=
satus pomi/⁊ sapor causatus a sentire.
¶ Una sensitiua minor est q̄ altera sen=
sitiua secundū subiectū in quo est. Nam
auis non viuens de rapina/non sentit
tantum per gustū/quantū auis viuens
de rapina: ⁊ sic de alijs suo mō pōt dici:
vt i capitulo maioritatis significatū est.

De sensitiua p reglas ōducta.

sensiti
per re=
las de=
cta.

Ueritur/vtrum sensitiua sit
a generātevel a creāte? ⁊ re
spōdendū est ꝙ a generāte:
vt patet i hoc qđ aial absq̄
sensitiua non potest sentire
conditiones corruptas q̄s debet sentire
⁊ in imaginatione ⁊ non in se: eo qꝛ non
est inserta ⁊ fundata in vegetatiua na=
turaliter. ¶ Adhuc martinus non esset
filius ioannis secūdū speciē: qđ est īpos=
sibile. ¶ Sed miratur intellectus/homo
q̄n moritur/sensitiua quo vadit ⁊ vbi ē?
Et est dicendū ꝙ ipsa vadit ad sua prin=
cipia vniuersalia i quib⁹ remanet ⁊ stat
in suo numero miraculose: supposito tñ
ꝙ sit resurrectio hominū: vt iusticia ⁊ mi
sericordia dei habeāt subiectū in qđ age
re possint. ¶ Queritur per primam spe
ciē regule c. qđ ē sensitiua? Et huic respō
dendum est ꝙ sua diffinitio iaȝ data est
superius. ¶ Per secundam speciez que=
ritur/quid habet in se sensitiua? Respō
dendum est ꝙ habet sua correlatiua ex
quibus sensus communis est constitut⁹.
¶ Per tertiam speciem queritur/quid

uestio
tabilis.

est in alio? Et dicēdum est ꝙ est ens cau
sans entia sensata cum quibus sentit: si=
cut visus qui sensat coloratum in q̄tum
ab eo visum est: et sicut olfatus qui cau=
sat odoratum in q̄tū ab eo odoratuȝ est.
¶ Per quartā speciem queritur/sensiti
ua quid habet in alio? Et est dicendum
ꝙ habet obiectum: sicut visus coloratuȝ
⁊ figuratum: et olfatus odoratum: ⁊ ha=
bet noticiam de ipso obiecto: eo quia de
illo facit iudiciuȝ. ¶ Per primam speciē
regule d. queritur/sensitiua de quo est?
Et respondendum est ꝙ est de suis prin
cipijs: videlicet ex primis parentibus a
quibus deriuata et genita est: nam vnuȝ
animal aliter non esset filius alterius:
quod est impossibile. ¶ Per secundā spe
ciem queritur/de quo est sensitiua? ⁊ re
spondendum est ꝙ ipsa est de sua mate
ria ⁊ forma: eo quia per suam materiā ē
passiua: ⁊ per suam formam est actiua.
¶ Per tertiam speciem queritur sensiti
ua cuius est? Et respondendū est ꝙ ipsa
est animalis in quo est: sicut instrumen
tum est sui agentis vtentis illo. Nā ani
mal cuȝ illa sentit/viuit ⁊ generat aliud
animal. ¶ Per primam speciē regule e.
queritur/sensitiua quare est? Et respon
denduȝ est ꝙ ex sua materia ⁊ forma cō
iuncta ⁊ constituta est. ¶ Per secundam
speciem queritur/sensitiua quare est? ⁊
respondendū ē ꝙ est vt suus instinctus ⁊
appetitus possint habere actus natura=
les: vt aial possit habere industriam ad
viuendum. Ulterius est/vt imaginatiua
possit haurire species ab illa: ⁊ imagina
ri obiectatū ⁊ sensatū: ⁊ habere actū suū.
¶ Per primam speciem regule f. queri=
tur/sensitiua quanta est? Et responden
dum est ꝙ est tanta q̄tum suū subiectū
ex ipsa est sensatuȝ. ¶ Sed miratur in=
tellectus p quem modum potest esse cō=
tinua in subiecto i quo est: ⁊ in quo sunt
pili ⁊ vngues ⁊ ossa/q̄ non sentiunt: vsq̄=
quo recordatur suā q̄titatem discretaȝ
p secundā speciem significatā. ¶ Adhuc
miratur intelectus cum sensitiua nō sit
punctualis/neq̄ linealis/neq̄ figuram
habeat/per quē modū habeat q̄titatē:
vsq̄ quo recordatur cristallum positum
supra coloratū: ⁊ de illo se colorat: sic sen
sitiua a q̄titate subiecti in quo est/est
q̄ta et habituata. Nam quantitas pun
ctualis ⁊ linealis multiplicat suam spe=
ciem in sensitiua: sicut coloratum in cri=
stallo multiplicat suum coloreȝ predicto
cristallo. ¶ Et in isto passu cognoscat in=
tellectus per quem modum vnus habi=
tus est positus supra alium. ¶ Per pri=

mam speciem regule g. queritur / q̄ sunt appropriate qualitates sensitiue? Et respondendum est q̄ est sensatum inq̄tū est acquisitū ex alio: ⁊ est positū in ipsa sensitiua / sicut lapis coloratus / q̄ per visum est sensatus: sicut pomū odoratum quod per olfatum est sensatum: et sic de alijs. Et in isto passu cognoscit intellectus q̄ sicut imaginatiua multiplicat suam: sic et sensitiua suam. ¶ Per regulam b. queritur / per quem modum sensitiua cōsistit in tempore ⁊ motu: cū ipsa non sit punctualis neq̄ linealis? et respondendum est q̄ consistit per subiectum in quo est. Et hoc approbant regule b. c. d. R. vt apparet bene intuenti: et hec declaratio sufficiat causa breuitatis. ¶ Per regulā i. queritur / sensitiua vbi sentit? Et respondendum est q̄ in sensibili intrinseco quod est de essentia sensitiue. Nam extra tale sensibile nullū obiectum est sensatum: sed in isto passu miratur intellectus quomodo lapis est sensatus: ⁊ sic de alijs / cum non sit collocatus i essentia sensitiue siue sensus / neq̄ etiam cū oculis participet per contactū / quia: si sic / visus attingeret substantiam ⁊ auditus campanā: et adhuc / brutū attingeret substantiā: et sic haberet scientiam: qd̄ est impossibile. Sed recordatur rosam multiplicantem suum odorem in aere qui cum ip̄a rosa participat per contactum. Similiter visus multiplicat suam speciem in aere qui participat cum visu ⁊ obiecto colorato ⁊ sensato: et hoc sufficiat quo ad species regule i. cā breuitatis. ¶ Per primā speciem regule R. querit̄ / sensitiua quomodo sentit: sed intellectus in prima fronte est impedit⁹ ad respondendum predicte questioni / eo quia ille modus non est sensibilis: ⁊ q̄r voluit declarare secundum sensum fuit impeditus: sed descendet ad imaginationē in qua modus ille est imaginabilis / ⁊ ad memoriam in qua regula R. est memorabilis: ⁊ tunc intellectus respondet prelibate q̄stioni: videlicet sensitiua siue sensus h̄z modū sentiēdi p̄ mixtionē sui instinctus ⁊ appetitus ⁊ virtutis: et sic de alijs principijs cū quibus haurit ⁊ colligit similitudinē elementorū quib⁹ sensat ipsa obiecta / sicut coloratū a quo haurit ⁊ colligit similitudinem eius in qua similitudine sensus / videlicet visus ponit suā similitudinē. Et cū istis similitudinib⁹ substātiat coloratū. ¶ Per secūdā regulā R. querit̄ / sensitiua siue sensus cū qua sentit? Et respōdendū ē q̄ est cū sua specie / sicut adamas q̄ cū sua specie attrahit ferrū. Et etiā sentit cū suis instrumētis naturalib⁹: videlicet auditu / visu ⁊c. Adhuc sentit cū speciebus acquisitis cū quibus sentit obiecta pegrina: ⁊ etiā cū suo instinctu / ⁊ appetitu / virtute / posse ⁊c. cum quibus mouet organa sua ad sentiendum.

De septimo subiecto videlicet de vegetatiua per principia deducto.

Egetatiua ē bona: vt patet in plātis q̄ p̄ bonitatē sunt bone ad seipsas ⁊ q̄ ad alia que viuūt ex illis / que q̄dē absq̄ illis viuere nō possēt: neq̄ tale esse quale habent / h̄re possent. ¶ Vegetatiua est magna: nā ambit ⁊ cōprehēdit omne vegetatiuū ⁊ plantatum i ipsa vegetatiua: ⁊ hic querit intellect⁹ / vtrū vna ⁊ eadē sit vegetatiua que ē in animalib⁹ ⁊ illa que i plātis? Cui respōdendū ē q̄ vna eadē est vegetatiua in genere: sed est plures differentes specie in diuersis subiectis rōne ipsorū nō autem rōne sui met. Nā qui diceret q̄ ratione sui met vegetatiua esset plures / diceret quidē q̄ vnum esset plura: ⁊ plura esset vnū: qd̄ est impossibile: q̄re patet q̄ vna ⁊ eadē est in genere: plures aūt differentes specie in diuersis subiectis. ¶ Vegetatiua durat per suam specificam durationē: sed querit intellect⁹ de quo durat ipsa: cū suū subiectū in quo est / sit corruptibile: sed recordat̄ elementatiua de q̄ durat: sicut flāma ignis i lāpade ex oleo. ¶ Vegetatiua est potēs p̄ suā specificam potestātē in q̄ oēs potestates vegetabiles plātarū ⁊ aialiū sunt plātate ⁊ radicate. ¶ Vegetatiua h̄z instinctū cū quo quodlibet vegetatiuū se habet ad suam operationē / specificando / habituādo se de suo specifico habitu / situ / q̄titate / q̄litate ⁊ huiusmodi. ¶ Vegetatiua h̄z appetitū: videlicet vt hoc qd̄ ē elemētatum sit vegetatū: sicut visus q̄ h̄z appetitum ad hoc qd̄ est coloratum ⁊ per ipsum sit sensatū: ipse quidem appetitus est generalis ad oēs appetit⁹ q̄ sunt in genere vegetatiue. ¶ Vegetatiua ē de virtute habituata / q̄tificata / q̄lificata / assituata / ⁊c. vt patet in plāta. Nā illud qd̄ euenit ei per terrā / aquā / aerē / ignē / in quo est plātata / transmutat per suam speciem: et hoc idem facit per cibum ⁊ potum. Adhuc vegetatiua habet virtutē in plātis de qua medici habent experientiam.

De septimo subiecto videlicet de vegetatiua per principia deducto.

¶ Uegetatiuã ratiõe veritatis vere vegetat ⁊ veras cõditiões hʒ.s.verã substãtiã/qualitatẽ ⁊c.sine quibus in veritate sua nõ esset plantata. ¶ Uegetatiua hʒ delectationẽ in ꝯseruãdo suũ esse/multiplicãdo suã speciẽ vt apparet in plantis que generãt q̃tũ possunt euitando non esse. ¶ Uegetatiua ẽ radicata ⁊ plãtata ĩ differentia: vt plures species sint de suo genere: sed querit intellect⁹ q̃ est causa ꝙ viridis color est generalior in plantis q̃ȝ alius color: vsq̃ quo recordaᷓ terrã ⁊ aquã que cõponũt viridẽ colorẽ in quib⁹ maxime plãta est radicata/⁊ nutricata. ¶ Adhuc miratur intellect⁹: quare ficulnea nõ generat superficiẽ duram fructus sui/sicut facit nux: ⁊ quare rosa hʒ colorẽ rubeũ/⁊ liliũ album: sed recordaᷓ magnitudinẽ ratione cuius differentia est magna. ¶ Uegetatiua hʒ concordãtiam ad hoc: vt sue species cõueniãt inter se ĩ aliquibus reb⁹: sicut cõcordant piper/et alliũ in caliditate/lactuca quidẽ cucurbita in frigiditate: et multe res in eodeʒ colore/situ ⁊ huiusmodi: et hoc idem de vegetatiua que est in animalib⁹/potest dici suo modo: vegetatiua quidẽ semper sequitur vegetando maiorem complexionẽ subiecti in quo est. Contrarietas ẽ subiectũ in quo vegetatiuã est plãtata: vt contrarietas sit cã corruptiõis: sicut concordantia est causa generationis: sʒ querit intellectus/que est causa quare realgal interficit animal/triticũ autem ipsum viuificat: et quare alliũ ⁊ cucurbite contrariantur: sed recordatur magnitudinẽ in qua cõtrarietas vegetatiõis ẽ plantata. ¶ Uegetatiua est principium/in ipsa quidẽ vegetãs siue cõpositũ trãsmittit vnã speciẽ in aliã/⁊ forma in ipa vegetatiua est aliud principiũ in quo cõpositum transmutat formã nouã in suã antiquã/⁊ materiã nouã in materiã antiquã: et hoc ꝑpter finem: videlicet vegetatũ in quo species sit genita ⁊ multiplicata. ¶ Uegetatiua est medium generale existens inter elementatiuam ⁊ sensitiuã: sicut linea inter duo puncta: vegetatiua quidẽ in ipsa elementatiua ẽ inserta ⁊ plantata: sensitiua autem in ipa vegetatiua: et qꝛ sensitiua est finis: ideo est supra vegetatiuã/⁊ influit ei: ⁊ vegetatiua refluit sensitiue seipsam cuʒ suis principijs specificis: et idcirco qꝛ ipsa vegetatiua est supra elementatiuaʒ influit/et elemẽtatiua refluit vegetatiue. et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum plante ⁊ animalia viuũt ⁊ nutriuntur et crescunt per vegetatiuam/et de vegetatiua ⁊ per elementatiuam ⁊ de elementatiua: et iste quideʒ passus est vtilis medico. Adhuc cognoscit intellectus ꝙ arbor est medium et subiectum siue instrumentum in quo et cum quo vegetatiua habet suum actũ: et similiter sua principia habent actus suos: sicut aqua intrans aliquod vas per aliquod foramen illius: ⁊ exiens illud idem vas per aliud foramen eiusdem vasis: ⁊ hoc per modũ generatiõis/⁊ corruptionis/⁊ priuationis. ¶ In vegetatiua finis habet suas species in secunda figura/in angulo de fine designatas. ¶ Finis priuationis est in vegetatiua causa corruptionis: ⁊ sensitiua ⁊ elementatiua sunt termini vegetatiue in quibus ipsa vegetatiua terminatur. Finis perfectionis est obiectũ ⁊ subiectuʒ ipsius vegetatiue. ¶ In vegetatiua plãtarum vna planta est maior altera: similiter ĩ vegetatiua aĩaliũ/vnũ aĩal ẽ maior altero: nã vn⁹ leo est maior altero leone vel alio aĩali: sicut capra lepore/⁊ hmõi. Rõ huius est: vt vegetatiua in maioritate possit esse plãtata. Et hoc quo ad maioritatẽ decem predicamentorum ⁊ principiorum huius artis. Sed miratur intellectus que ẽ causa quare vna magna arbor est in potentia in vno paruo grano: sed recordatur scintillã ignis exeuntẽ a lapide/hole percutiẽte ipsũ lapidẽ cũ calibe: q̃ quidẽ scintilla magna flamma est in potentia respectu materie euementis. ¶ Adhuc miratur intellect⁹ q̃re maiores fructus in eadẽ arbore inueniũtur cuʒ idem sunt specie: et similiter potest queri de folijs: sed recordaᷓ questionem prelibatam scintille: ⁊ incontinenti apud eum soluta est talis questio. ¶ In vegetatiua ẽ equalitas: vt multe plãte possint esse equales per speciem: et similiter multa alia: sicut iste leo ⁊ ille leo/q̃ sunt equales per speciẽ: et similiter piper ⁊ aliũ sunt equaliter in gradu caliditatis: ⁊ multa poma in eodẽ pomario/que sunt equalia in odore/ sapore/colore ⁊ huiusmodi. Hoc autem esse non posset: nisi vegetatiua ĩ equalitate esset plãtata ⁊ radicata. ¶ De minoritate quidẽ vegetatiue sic potest dici/sicut de ei⁹ maioritate dictuʒ est: nã relatiue se habẽt. vegetatiua vero reducibilis est per minoritatem ad non esse/eo quia erat: ⁊ non erat anteq̃ creata fuisset.

De vegetatiua per regulas deducta.

De vegetatiua per reglas deducta.

Et regulam b. queritur/vtrum vegetatiua sit potentia sensata. Et respondendum est quod sic/aliqualiter: videlicet secundum coniunctionem siue compositionem quam habet vegetatiua cum sensitiua in subiecto in quo est. Et alio modo per vocem sicut affatus qui nominat eam: et per auditum qui audit nomen suum. Alij vero sensus ipsam sensare non possunt. Et in isto passu cognoscit intellectus quod affatus est sensus postquam sensat suum obiectum et dat auditui audibile. ¶ Per primam speciem regule c. queritur quid est vegetatiua? Et respondendum est quod est potentia transmutans vnam speciem in aliam: sicut in animalibus in quibus transmutat cibum in carnem: et in plantis elementatiuam in semetipsam. ¶ Per secundam speciem queritur/vegetatiua quid habet in se? Et respondendum est quod habet suos correlatiuos ex quibus est. Et cum quibus habet suas operationes videlicet cum vegetatiua/vegetabili et vegetare. Nam in suo vegetabili vegetat omnia vegetabilia peregrina: sicut sensitiuus in suo sensibili sentiat omnia sensibilia peregrina adhuc/ et sicut calefactiuus in suo calefactibili calefacit omnia calefactibilia. ¶ Per tertiam speciem queritur/vegetatiua quid est in alio? Et respondendum est quod est in sensitiua fundamentum: in elementatiua autem est fundata et in predicamentis est idem quod est: videlicet est pars substantialis ipsius substantie in qua est/ quantitate quidem vegetatiue existente supra quantitatem elementatiue: et sic potest dici de sua quantitate et relatione etc. Et in isto passu cognoscit intellectus quod vegetatiua est altior potentia quam elementatiua: sed dubitat intellectus/vtrum relatio sua sit accidens vsque quo recordatur suam relationem substantialem habentem relationem accidentalem existentem ei instrumentum/et habitum cum quo agit in subiecto in quo est: sicut substantia que cum suo accidente agit. ¶ Per quartam speciem queritur/vegetatiua quid habet in alio? Et respondendum est quod in substantia elementatiue habet suam substantiam: et in quantitate elementatiue habet suam quantitatem: et sic de alijs predicamentis: et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum vegetatiua in elementatiua est assituata et collocata. ¶ Per primam speciem regule d. queritur vegetatiua de quo est? Et respondendum est quod est de suis principijs specificis cum quibus agit. ¶ Per secundam speciem queritur/de quo vegetatiua est? et est dicendum quod est de suis correlatiuis. ¶ Per tertiam speciem queritur/vegetatiua cuius est? et respondendum est quod est subiecti in quo est: sicut pes que est sui totius/et instrumentum agentis. Vegetatiua enim est pars animalis cum qua ipsum agit et viuit. Et similiter planta. ¶ Per primam speciem regule e. queritur/vegetatiua quare est? et respondendum est quod est quia est ex suis partibus consubstantialibus constituta: videlicet de suis correlatiuis. ¶ Per secundam speciem queritur/vegetatiua quare est? Et respondendum est: vt sit vegetatum et vt viua/nutriatur et crescat: et in generatione vnam speciem in aliam transmutet. ¶ Per primam speciem regule f. queritur/vtrum vegetatiua habeat quantitatem continuam in subiecto in quo est? et respondendum est quod sic: vt possit esse in continuo motu. ¶ Per secundam speciem queritur/vtrum vegetatiua habeat quantitatem discretam: et respondendum est quod sic: vt possit esse in motu successiuo. Sed miratur intellectus per quem modum potest habere in subiecto quantitatem continuam et discretam. quousque recordatur quod per respectum ad suam essentiam est in continua quantitate: et per respectum ad correlatiuos/habet quantitatem discretam. ¶ Per primam speciem regule g. queritur/vegetatiua quam proprietatem habet propriam? et est dicendum quod illam qualitatem generalem a qua descendunt qualitates particulares: sicut caliditas piperis/et alij etc. que descendunt a caliditate generali: et sicut frigiditas lactuce et cucurbite que descendunt a generali frigiditate etc. de qua generali qualitate elementali/proprietas propria ipsius vegetatiue est deriuata: sicut a generali quantitate elementorum deriuatur quantitas vegetatiue /generalem quantitatem siue proprietatem vegetatiue dicimus esse transmutationem vnius substante in aliam. ¶ Per secundam speciem queritur/quid est qualitas appropriata vegetatiue? et est respondendum quod vegetatio facta est in vegetatiua per motum celi effectiue: sicut visio lapidis que est per accidens. ¶ Per regulam h. queritur/per quem modum vegetatiua consistit in tempore? Sed hic impeditus est intellectus ad respondendum quousque recordatur elementatiua a qua vegetatiua influxa est/cum qua sic consistit in tempore et in motu: sicut per ipsam consistit in quantitate /qualitate etc. Ratio huius est quare essentia elementatiua est punctualis et linealis: essentia autem vegetatiue nequaquam: et hoc per regulam S.

d.R.significatū est:bene intuēti.¶ Per regulā.i.queritur:vegetatiua vbi vegetat vegetatū?ad qđ rñdendū est q i suo vegetabili intrīseco & ei ɔsubstātiali extra qđ & sine quo vegetare nō pōt:sicut calefactiuū extra suū calefactibile/calefacere nō pōt.Locus quidez vegetatiue est cognoscibilis p regulā.c.d.R.Ipa ๑o vegetatiua attingit substantiā/eo quia participat cū ea p contactū.¶ Per pmā regulā R.querit.vegetatiua quō vegetat vegetatū?& est dicendū q vegetat p illū modū quē hz:quo ad suos correlatiuos:vegetatiuus nāq ponit in suo vegetabili intrinseco formā & materiā q̄ eueniūt ei de elementatiua.Et in ipso vegetabili mutat suā substantiā in aliā/vegetatiuo expoliāte formā & materiaz ab elementatiua/veniente ab ea.Et ex illis induit vegetatiua ipsa vegetatuz nouū. ¶ Sed ad istū modū cōcurrūt multi modi/videlicet modus pportionis/mot⁹ generatiōis/corruptiōis/priuatiōis/& augmentationis/& hmōi imponēdo partē in partē:& partes in toto/& ecōuerso/et toto trāsmittēte suā similitudinē suo assimulato.¶ Per scđam speciē R.querit. cū quo,vegetatiua vegetat?& respondendū est q vegetat ipsum cum suis ppriis correlatiuis.s.vegetatiuo/vegetabili/ et vegetare/qui sunt ei coessentiales. Naz vegetatiuus in suo vegetabili intrinseco/vegetat oīa vegetabilia peregrina mediante vegetare.Adhuc vegetat cum principiis huius artis/videlicet cū bonitate/magnitudie.¶ Et hec que de vegetatiua dicta sunt sufficiāt:lz de ipsa multa sint dicenda:verūtamē quicqđ de ipsa dici potest/in predictis implicatum est.

De octauo subiecto:scilz de elementatiua per principia deducto.

De octauo subiecto:scilz de elemētatiua p principia deducto.

Elementatiua est potentia cum qua elemēta intrāt cōpositionē & existūt sub elementis.¶ Elemētatiua est potētia bona:nam sine ipsa corporalia essent ociosa/& deuiata a suo fine ad quem sunt: & mūdus nullā haberet perfectionē.Et ideo quātū est bona tantū est ratio bonovt agat bonū.¶ Elementatiua est magna potentia:& q: per suam magnitudinez ambit multa/& sua magnitudo multū magnificat suam bonitatem & durationē &c.¶ Elemētatiua durat tanto q corrupto vno elemento/immediate & ptinus generat aliud/nullis eius specieb⁹ differentibus/neq3 corconditionibus:eo quia nullum elemētū est corruptibile:quo ad suam essentiam. ¶ Elementatiua est potens p suā speciē existentem ๑m id qđ est/& agendo ๑m id qđ agit/que quidē potestas ei in aliquo nō deficit.¶ Elemētatiua enī sic pōt elementare elementata:sicut vegetatiua vegetare vegetatā/& sensitiua sentire sensata:& imaginatiua imaginari imaginata.¶ Elementatiua hz instinctū generalem/a quo descendit instinctus specierū & ab illis instinctus & indiuiduati & elementati descendūt.Et de hoc experimētum habem⁹ in quattuor tempozib⁹ anni:videlicet in vere/estate/autūno & hyeme:in quibus elemētatiua habet diuersas operationes.Et etiā in quattuor regionibus:videlicet in oriente/& occidēte/meridie & septētrione.Et hoc idem dici potest de vita plantarū & animaliū.Adhuc habet instinctū reperiendi virtutez planetarum et octaue sphere.Et in isto passu cognoscit intellectus causaz/quare quodlibet elementum agit per suam speciem.¶ Elementatiua habet appetitum ad elementandum elementata/ratione cuius appetitus elemēta intrant mixtionem:& compositionē vno elemento habente appetitū sursum/alio autem deorsum:vt ipsa sub elementatis existere possit.Et in isto passu cognoscit intellectus quid est causa motus elementoꝝ generādo/corrūpendo & priuādo.¶ Elementatiua habet generalem virtutem a qua descendūt speciales virtutes elemētoꝝ:que quidē virtutes sunt fundamenta virtutibus vegetatis et sensatis.verūtamen suā virtus qñq3 est defectiua p monstruositates causatas ab elemētoꝝ contrarietatibus.¶ Elementatiua hz veras cōditiones/vt vna species nō se trāsmutet in aliam speciem.Et in isto passu Alchimiste dolent & habent occasionem flendi.¶ Elementatiua habet naturalē delectationem sic elementando/sicut habet vegetatiua in vegetādo/& sensitiua in sentiendo:rōne cui⁹ elemētatiua magnificat & multiplicat actus suos q̄tum potest/vt sua elemētata in magna delectatione esse possint.Et in isto passu cognoscit intellectus qđ est causa intēsi caloris/saporis/& coloris & hmōi.¶ Elemētatiua per suam differentiam habet diuersa subiecta/in quibus est diffusa:sicut in quattuor massis que sunt obiecta sensuum:sicut ista flamma/iste aer/ista

aqua/ista terra quibus vtimur. ¶ Iterum elementatiua est in metallis/plantis et animalibus/non quod in illis ipsa sit obiectum sensibus. Sed tantum imaginationi et intellectui. Et isto passu cognoscit intellectus que fuit causa deceptionis illorum philosophorum dicentium elementa non esse actu in elementatis: sed tantum ipsa in illis esse in potentia et virtute.

¶ Elementatiua ratione sue concordantie/finis/magnitudinis/bonitatis/potestatis/instinctus/appetitus/et virtutis/in eorum elementatis est remissa et confracta: vt fiat temperamentum inter qualitates contrarias/aqua mordente ignem cum sua frigiditate/et igne aquam cum sua caliditate: et aere terram cum sua humiditate: et terra aerem cum sua siccitate: vt elementatiua possit generare elementatum/elementando: sicut digestiua digerere digestum: et faber mollificare ferrum cum caliditate/vt fiat clauus: et in isto passu cognoscit intellectus quod concordantia est causa generationis in elementatis. ¶ Elementatiua est ex contrariis qualitatibus habituata et assituata: videlicet ex caliditate/frigiditate/humiditate et siccitate/leuitate/ponderositate/raritate et densitate: vt contrarietas sit causa corruptionis in elementatis. ¶ In elementatiua sunt quattuor principia: elementans enim est vnum principium efficiens/mittendo formam in materiam vt sequatur finis: videlicet elementatum. ¶ Adhuc concurrunt in hoc principia huius artis. s. bonitas/magnitudo et c. et etiam motus celi/qui causat in inferioribus motum elementatiue. ¶ Amplius in ipsa elementatiua sunt decem predicamenta in quibus ipsa est diffusa et similiter regule huius artis. Principia vero sunt intellectiua/maxime obiectiue regule autem subiectiue loquendo comparatiua: et in isto passu cognoscit intellectus quod principia obiectant obiectum elementatum et regule sustinent illud. ¶ Elementatiua est medium existens inter elementa simplicia et elementata/sicut sensus particulares existunt inter sensum communem et sensata. Et in isto passu cognoscit intellectus motum elementatiue a quo est influxus: et a quo est refluxus: et in quo subiecta est discursus. ¶ Finis elementatiue est habere et generare elementatum in quo quiescat vltra quod elementatiua nullum appetitum habet. Si enim appeteret aliquid aliud vltra suum elementatum: iam suum elementatum non esset suus proprius finis: et sic plus quiesceret in hoc quod non egreditur a sua natura/quam in hoc quod egreditur et faber plus quiesceret in clauo fabricato/quam in suo filio generato ab eo: et leo plus quiesceret venando/quam suum similem generando: quod est impossibile. quare patet quod finis elementatiue est habere et generare elementum/vt in ipso quiescere possit. Et in isto passu cognoscit intellectus quod sic quiescit elementatiua in elementato/sicut vegetatiua in vegetato/et sensitiua in sensato/et imaginatiua in imaginato/et intellectus in intellecto.

¶ Elementatiua est in subiecto maior quo ad vnam qualitatem et non quo ad aliam: sicut in pipere est maior quo ad caliditatem/quam quo ad siccitatem. ¶ Adhuc quo ad siccitatem/magis quam quo ad humiditatem. Item magis quam ad humiditatem/quam quo ad frigiditatem. Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum maioritas elementatiue est subalternata in subiecto in quo est: verumtamen secundum iuuentutem et senectutem non est sic: nam elementatiua maior est in medio quam in extremitatibus: videlicet in medio etatis quam in iuuentute et senectute: sicut sol qui maior et calidior est in caliditate in meridie quam in mane et sero effectiue. ¶ Elementatiua in equalitate est assituata. Elementa namque equales essentias habent per quantitatem/vt proportio possit esse in elementatis: vt ista rosa et illa rosa sunt equales in specie: et sic de aliis suo modo. Nam aliás vnum elementum corrumperet aliud elementum per essentiam et naturam: aut vnum elementum transmutaret aliud in suam essentiam: sicut si rosa transmutaret lilium aut violam in suam essentiam. ¶ Elementatiua in minoritate est assituata: eo quod sua principia primitiua fuerunt de nihilo deducta et creata: item elementatiua secundum quod est in minori elementato/est quod de minori quantitate et c. habituata et assituata.

De elementatiua per regulam deducta.

De elementatiua per regulam deducta.

Queritur/vtrum elementatiua differat ab elementis per essentiam: et respondendum est quod non: quia si differret per essentiam/iam elementa non haberent subiectum in quo essent composita: neque elementatiua esset a generante: sed a creante. et qualitates elementorum mutarentur in nouum subiectum sicut caliditas ignis que est in lapide/non esset eadem per speciem cum caliditate ignis que est in sphera ignis: quod est impossibile sicut humanitas que non differt ab anima et corpore/prout coniunguntur: humani

tas enim ex istis est: non autem ex vno tantum. ¶ Per primam speciem regule c. queritur/ quid est elementatiua? Et ē respondendum ꝙ sua diffinitio iam superius est data. ¶ Per secundam speciē queritur / elementatiua quid habet in se essentialiter et substantialiter? Et dicenduz est ipsa habet suos correlatiuos ex quibus est/ ⁊ cum quibus agit in elementatis: videlicet in lapide / flamma / planta et animalibus. ¶ Per tertiā speciem queritur quid est in alio? et est dicendum ꝙ est in elementis instrumentum cum quo ipsa elemēta agunt in elementatis. ¶ Adhuc est in decem predicamentis id quod est: et est in vegetatiua fundamentum. ¶ Adhuc ē elemētatiua in potentia ignis imago infinitatis et eternitatis dei inquātū ignis: si haberet ligna infinita cōbureret, infinite et eterne: sed quia non habet/ illa potentia remanet in dispositione tantum: ⁊ est finita differente infinita materia. ¶ Per quartam speciem queritur / quid habet in alio? Et est dicenduz ꝙ habet in subiecto in quo est/ suam materiam/ ⁊ suaz formam/ ⁊ quantitatem/ ⁊ qualitatem/ ⁊ suum motum/ ⁊ huiusmodi: sicut in plāta ⁊ in animali. ¶ Per primam speciem regule d. queritur / elementatiua de quo est? et ē dicēdum ꝙ est de suis principijs primitiuis in elementatiuis positis ⁊ ex illis principijs/ vt ex vniuersali materia ⁊ vniuersali formā sicut elemēta. ¶ Per secundam speciem queritur / elementatiua de quo est? et est dicenduz ꝙ est de sua specifica forma ⁊ materia / aut cum ipsis agat per suam speciem elementādo elementata. ¶ Per tertiam speciem queritur / elemētatiua cuius est? Et est dicendum ꝙ subiecti in quo est: sicut ps que est sui totius: vt patet in plāta que generando elementat aliam plantam. ¶ Per primam speciem regule e. queritur / elementatiua quare est? Ad quod dicēdum est ꝙ est eo quia ex elementis est composita. ¶ Per secundam speciem regule e. queritur / elemētatiua quare ē? Ad quod dicendum est vt per ipsam elementata sint. Adhuc vt vegetatiua / sensitiua et imaginatiua ab ea sint fundate/ nutrite ⁊ genite. ¶ Per primam speciem eegule f. queritur / vtrum elementatiua habeat quantitatem continuaz? et respondendum est ꝙ sic: vt sua continua quantitas sit genus ad quantitatē indiuiduorum que in illis sunt lineate ⁊ substentate. ¶ Per secundam speciem queritur / vtrum habeat discretas quātitates? Et respondendum est ꝙ sic: vt in indiuiduis elementatis habentibus differentes quantitates in numero: et quantitas sua est punctualis/ eo quia ē ex quattuor elementis coniuncta ⁊ constituta. ¶ Per primam speciem g. queritur / qualis est sua propria qualitas? Et respondendum est ꝙ illa quam habet per sua propria elementa/ sicut colera q̄ est elemētata / cui caliditas est sua propria qualitas. ¶ Per secundam speciem regule g. queritur / qualis est appropriata qualitas? et est dicendum ꝙ siccitas est ei appropriata qualitas. Nam a terra recipit siccitatem: et sic de alijs complexionibus/ preter caliditatem/ secundum quod a diuersis recipit eas. ¶ Per regulam h. queritur / elementatiua per quem modum consistit in tempore? ⁊ respondendum est ꝙ consistit in tempore respectu nunc in quo est. Adhuc cōsistit in tempore mediante motu in quo est/ augmentando/ alterando subiectum in quo est/ ab vno loco in alterum mutando. et per regulā c. d. K. ¶ Per regulā i. vbi
queritur elementatiua vbi est? et respōdenduz est ꝙ in elementatis: ⁊ hoc subiectiue: non autem sicut visus in colorato obiectiue: quoniam nisi elementatiua esset in elementato/ iam qualitates non essent in elementato: aut essent sine subiecto: quod est impossibile: vt patet ī flamma in qua est caliditas: et in glacie in qua est frigiditas/ et huiusmodi. Tamen hic dubitat intellectus vtrū ī sphera ignis sit siccitas terre ⁊ frigiditas aq̄ cum sint de elementatis inferioribus/ humiditate resistente et contrariante siccitati terre/ et caliditate ignis frigiditati aque / vsqꝫ quo ipse recordatur ꝙ si omnia elementa non essent in sphera ignis/ neqꝫ in qualibet sphera cuiuslibet elementi alterius esset destructa generalis mixtio eorunt: et per consequēs mixtiones eorum particulares in elementatis. Nam ad destructionem vniuersalis/ sequitur destructio particularis. Item si ignis qui est in sphera sua calidus per se: et siccus per terram esset siccus per se: adhuc aer qui est humid⁹ per se et calidus per ignem/ esset calid⁹ per se: amplius aqua que est in sphera sua frigida per se ⁊ humida per aerem/ esset humida per se: et similiter terra q̄ est in sphera sua sicca per se ⁊ frigida ꝑ aquām/ esset frigida per se: et sic essent due qualitates cuiuslibet elementi ī genere. Sic due caliditates in igne/ ⁊ due humiditates/ et due frigiditates/ et due

siccitates/due igneitates/due aereitates/due aqueitates/ ⁊ due terreitates/ ⁊ per consequēs octo elemēta sicut octo q̄litates q̄ supradicte sunt:qḋ ē absurdū dicere:sicut ē absurdū dicere duas albedines i gñre/⁊ duas vegetatiōes/⁊ duas sensatiōes. ¶ Amplꝰ esset destructꝰ appetitꝰ naturał/eo ꝙ nō haberet obiectū nā ignis vnus nō appeteret aliū ignē: neqꝫ ignis appeteret terrā/postq̄ꝫ per se esset siccus:et sic de alijs elementis pōt dici suo mō:⁊ esset destructa appropriata qualitas:⁊ etiā secunda species regule g.significās illā qualitatē. ¶ Iterum esset destructus motus habēs appetitū sursum:⁊ ille habēs deorsum:et per consequens natura esset destructa/eo ꝙ nō haberet subiectū in quo esset substentata:et etiā destructa elementatiua:⁊ per consequens elementata/vegetata ⁊ sensata. Adhuc omne corpus existēns sub luna esset compositū in vacuitate finis/ in tanto ꝙ finis nature esset sic habitus priuatiuus nature:sicut cecitas visus/et surditas auditus. Et q̄ꝛ hec omnia sunt valde impossibilia:patet ergo per regulam h.⁊ per diffinitionē veritatis ꝙ omnia elemētata sunt mixta i spheris suis ⁊ in massis similiter:⁊ in elementatis iā magis sunt mixta ⁊ composita :sicut in plantis in quibus sunt cōposita cū vegetatiua/et in animalibus cum sensitiua et imaginatiua:⁊ hoc mediante elementatiua composita cum ipsis . ¶ Sed hic miratur intellectus/terra que est inferius/per quē modū potest ascendere superius:videlicet i spherā ignis/eo quia aer est in medio contrarians terre.Et similiter ignis descendere ad nos inferiꝰ: eo q̄ꝛ aqua est ꝯria illi: vsqꝫquo recordatur scalā concordantie in secunda figura designatam.Nam ignis descendit sic dādo de sua caliditate aeri:et ꝯuenit cum eo descendendo:⁊ aer dando de sua humiditate aque:⁊ conuenit cum ea descendendo : ⁊ sic transit ignis in aquam per humiditatē calefactā: et aqua descēdit ad terrā/dando ei de sua frigiditate calefacta ⁊ humefacta:et terra ascendit ad ignem dando ei de sua siccitate calefacta/hūefacta ⁊ frigefacta.Et qm̄ q̄litates non dimittunt suum proprium subiectum/qualitatibus ascendentibus et descendentibus:ideo ascendunt ⁊ descēdunt.Et sic sequitur circularis motio et mixtio.¶ Per primam regulam K.queritur/elementatiua quomō est mixta ⁊ composita ex quattuor elementis:sed recordatur intellectus paragraphum loci supradictum in quo solutio questionis est implicata et significata:et hoc sufficit ad declarandum questionē prelibatā causa breuitatis.¶ Per secundam regulaꝫ K.queritur/elementatiua cum quo elementat elemētata? Et respondendū est ꝙ cum instinctu et appetitu principiorum ex quibus est/sequendo motum quem habet secundum naturam diffinitionum principiorum:et sic de regulis in quibus consistit suus transitus. Et hoc idem dici potest per impressiones quas habet in decē predicamentis/suo tamen motu mixto per generalem motum celi. Sed declarare hoc /esset longuꝫ:sed ipa declaratio satis scibilis ē sciēti hāc artē.

De nono subiecto quod est de instrumentalitate.

Onū subiectuꝫ est de artificio:⁊ hꝫ tres species.¶ Prima est de moralibus.¶ Secūda de artibus liberalibꝰ. ¶ Tertia de mechanicis. De primā.s.de moralibus hic tractabimus.De secūda ⁊ tertia tractabimus in vndecima parte huiꝰ libri: videlicet in applicatione . ¶ Sciendum est ꝙ de moralitate possunt tractari duobus modis.s.secundū virtutes ⁊ secūdū vitia.Et primo de iusticia que est in genere virtutis tractabimus.

De nono subiecto qḋ est de instrumētalitate.

De iusticia p pricipia deducta

Uoniā iusticia est applicabilis ad suū genus : videlicet ad virtutē que ē principiū vnū huius artis: ⁊ similiter de equalitate pōt dici et ideo sicut ista duo principia sunt deducta p principia ⁊ regulas vt patet in octaua parte huius libri que est de mixtione principiorum :idcirco iusticia applicabilis est ad virtutem ⁊ eq̄litatem secundum ꝙ ipse sunt deducte per principia ⁊ regulas. Nam particulare applicabile est ad suum vniuersale secundum conditiones ipsius vniuersalis:sed ad maiorem euidentiam iusticie volumus discurrere eam per principia ⁊ regulas huius artis. ¶ Iusticia ē habitus cum quo iustus iuste agit:quoniā bonitas est ratio bono ꝙ agat bonum: ideo iustum est ꝙ bonus agat bonum. Quapropter quando agit bonuꝫ/iuste

De iusticia per principia deducta.

agit:vnde patet ꝙ iusticiā oritur de rā=
tione bonitatis. Et in isto passu cogno=
scit intellect⁹ ꝙ iusticia oritur oriēte suo
actu/⁊ ꝙ bonitas est disponens ipsaȝ iu
sticiā/inquātuȝ est ratio bono ꝙ ipse agat
bonū:quoniā magnitudo est id ratione
cuius duratio ⁊c.sunt magne: ideo ma=
gnitudo est dispositio magne iusticie/bo
nitatis ⁊ durationis:vt si bonus agit bo
nū magnū ⁊ durabile ⁊c.tunc tpis iusti=
cia erit magnus habit⁹ collect⁹ de boni=
tate/magnitudine/duratione ⁊c. Et in
isto passu cognoscit intellect⁹ ꝙ quēad=
modū magna iusticia est connexa cū pn=
cipijs/et ab eis deriuata:sicut bonitas/
magnitudo ⁊c.durant ꝑ durationē/sic iu
sticia durat per illā/supposito tñ ꝙ non
superueniat iniuria.Et in isto passu co=
gnoscit intellect⁹ ꝑ quē modū durat ha=
bitus iusticie/dato ꝙ homo vtat̃ altera
virtute/aut ipse dormiat.Et in isto pas=
su est intellectus moralis et practicus.
¶ Postq̄ȝ bonitas est ratio bono ꝙ agat
bonū/⁊ magnitudo disponit ꝙ illud bo=
num sit magnū/⁊ duratio disponit ꝙ sit
durabile:⁊ potestas ṽo est ratio ꝙ bon⁹
possit existere ⁊ agere bonuȝ/iusticia di=
sponit vt sit deducta per illud agere.et
qñ bonus agit bonū/tunc iusticia est or=
ta/⁊ est de potentia in actum deducta.
¶ Justicia per intellectū est intelligibi=
lis/⁊ ꝑ voluntatē amabilis.Et ideo intel
lectus ⁊ voluntas ipsa obiectant/postq̄ȝ
iusticia est nata/actus iusticie remanet
in potētia.ipsa nāq̄ȝ iusticia in duratio=
ne ⁊ potestate ⁊c.est gubernata.¶ Justi
cia per bonitatē/magnitudinē ⁊c.est di=
sposita:⁊ ideo per voluntatē est amabi=
lis.nam omne bonuȝ est amabile:⁊ ideo
quādo diligitur cum dispositiōe bonita=
tis/magnitudinis ⁊c.tunc iusticia de po
tentia in actū deducit̃.¶ Justicia est vir
tus/que quidē virtus est suum gen⁹:eo
q2 sub virtute cōsistūt multe virtutes:et
ideo sicut virtus in cōi orit̃ ex bonitate/
magnitudine ⁊c.sic iusticia orit̃ ꝑ eūdeȝ
modū ꝑ quē virtus moralis orit̃.Et ī isto
passu cognoscit intellect⁹ ꝑ quē modum
particulare cū suo vniuersali regit̃ ⁊ di=
rigitur.Et isto passu iuriste debēt valde
congaudere/eo q2 iste passus est regula
generalis infallibilis ad oīa iura.¶ Ju=
sticia sine veritate esse nō pōt:⁊ iō qñ est
cū illa:sequit̃ ꝙ illa sic sit cognoscibilis
per illū modū ꝑ quē veritas est cognosci
bilis in discursu principioꝝ ⁊ regularū.
Et in isto passu cognoscit intellect⁹ ꝙ iu
sticia est facilis ad cognoscendum cū di=
scursu veritatis posito in mixtiōe princi
piorum regularū. In gloria bonitas/ma
gnitudo ⁊c.habent delectationē ⁊ quie=
tem:ipsam aūt habere nō possent absq̄ȝ
iusticia.Et ideo qñ sunt in delectatione
conscientia non mordet:eo q2 iusticia est
in illa delectatiōe.vñ sequit̃ ꝙ quies cō=
scientie significat ⁊ declarat iusticiā in il
la delectatione.¶ Justicia rōne differē=
tie habet duas partes:videlȝ pondus et
ꝓportionē:quo ad pondus est intēsa:sed
quo ad ꝓportioneȝ est extensa:⁊ ideo in
causis quādoq̄ȝ requiritur iudiciū inten
siue/⁊ quādoq̄ȝ extēsiue/ſm ꝙ subiectuȝ
iudicij est dispositum ⁊ ordinatū ad reci
piendum iudiciū.¶ Justicia ꝑ ꝯcordan=
tiam principioꝝ oritur et viuit:⁊ ideo in
cognoscendo concordantiā principioruȝ
ad vnū iudicium cognoscit̃ iusticia cum
suis cōditionib⁹.nā cognita causa cogno
scitur effectus.¶ Iniuria est inimica iu=
sticie:eo q2 iniuria est habit⁹ priuatiu⁹/
⁊ q2 concordantia est amica principiorū:
ideo iusticia est habit⁹ positiuus. Nam
vnū cōtrariū cognoscit̃ ꝑ reliquū. ¶ Ju=
sticia dicit siue significat essentiam:sed
ius significat esse iusticie:⁊ quia essentia
in suo esse est substentata/ergo iusticia
in iure est substētata.vnde patet ex pre=
dictis ꝙ iudex in principio absolutio est
causa efficiens/que quidem iusticia est
principium formale ⁊ ius materiale:eo
quia per iusticiam formatum est.Judi=
cium ṽo est principiū finale:eo q2 in ipso
est quies.¶ Justicia est mediū īter acto=
rem ⁊ reum/cuȝ quo iudex dāt vnicuiq̄ȝ
ius suum.Nam sicut iusticia non potest
esse medium absq̄ȝ iudicare/neq̄ȝ etiam
absq̄ȝ bonificare/magnificare ⁊c.vt suuȝ
iudicare sic sit mixtum cuȝ bonitate/ma
gnitudine ⁊c. ¶ Finis iusticie est quies
principiorum:eo quia sine iusticia quie=
scere non possunt.Unde sequitur ꝙ iusti
cia est subiectum finale in quo princi=
pia habent pacem inter actorem ⁊ reuȝ
reddendo vnicuiq̄ȝ qđ suum est. ¶ Ju=
sticia est maior per substantiam q̄ȝ per
accidēs.vnde sequitur ꝙ sua maior ma=
ioritas est substantialis/⁊ sua maior mi
noritas est accidentalis.Ipsa quidē ma
ior maioritas est cū maiori bonitate/ma
gnitudine ⁊c.et maior minoritas est cuȝ
minori bonitate et magnitudine ⁊c.Et
ideo in causis iudex debet cognoscere q̄
est iusticia maior aut minor/in cognoscē
do iusticiam substātialem ⁊ accidentalē:
⁊ ista noticia ē ī causis valde necessaria:
nā iusticia qñq̄ȝ stat ꝓ actore substātialit̃
⁊ pro reo accidētaliter ⁊ ecōuerso:vt pa=
tet per esse ⁊ bene esse:esse enim in cau

lis dicit necessitatē:sed bene esse contin- gentiā/⁊ in isto passu cognoscit intelle- ctꝰ ꝙ necessitas nō hȝ legē. ¶ Equalitas est habitus iusticie:eq̄litas q̄dē genera- lior est ipsa iusticia. Et ideo secūdū ꝙ eq̄ litas est discursa in tractatu principioꝝ: sic dȝ iusticia discurri in eodē:vt iam su pradictū est:et in isto passu cognoscit in- tellectus ꝙ bonuȝ ⁊ equum est reddere vnicuiq; quod suū est/cū bōitate/magni tudine ⁊c. ¶ In causis vna iusticia ē ma ior altera iusticia:et illa que ē minor/di- stat magis a magnitudine bonitatis/du rationis ⁊c. ꝗ̄ illa q̄ tantū non distat ab eodē/⁊ in isto passu cognoscit intellectꝰ ꝙ iudex posset cognoscere in causis mi- norem iusticiā cuȝ minori magnitudine bonitatis/durationis ⁊c. que cum maiori tate iusticie concordat.

De iusticia per regulas de- ducta.

De iusti- cia per re gulas de- ducta.

Per regulam b. querit̄/iusti- cia corrupta in hoīe/an ipsa reuertatur in eundē nūerū quando iniuria corrūpitur? Et respondendū est ꝙ non. Nam sicut naturaliter materia disponi tur ⁊ proportionatur successiue forma i instanti in eā introducitur: sic habitus moralis successiue disponit̄ ⁊ pportiona tur ⁊ in instanti pficitur:et ideo quando habitus corrumpitur/ipse in instāti cor- rumpit̄. ¶ Per primā speciē regule c. q̄ri tur iusticia quid est? Et respondendum est ꝙ est illa forma cui proprie competit iudicare. ¶ Per secundā speciē c. querit̄/ iusticia quid habet in se essentialiter et substantialiter? Et respondenduȝ est ꝙ habet suos correlatiuos morales videli- cet iustificatiuum/iustificabile ⁊ iustifi care cum quibus est habitus:sed hic du- bitat intellectus:vtrū iusticia remaneat habitus quando homo non vtit̄ illa/aut dormit/aut vtit̄ alia virtute? Et respon- dendum est ꝙ est sic:iusticia enim nō cor rumpitur:nisi quando iniuria introduci tur. ¶ Per tertiam specieȝ queritur/q̄d est iusticia in alio? Et respondendum est ꝙ est in causis causa/⁊ in aliis virtu tibus est connexio earum:sicut humili- tas ⁊ patientia/que iuste se conueniunt. ¶ Per quartam speciem queritur/iusti cia quid hȝ in alio? Et respondēdū est ꝙ hȝ obiecta in causis/q̄ iuste sunt obie- ctata:etiā habet impressiones principio rum ⁊ regularū/⁊ decē predicamentoꝝ. ¶ Per primā speciē regule d. querit̄/iu- sticia de quo est? Et est dicēdū ꝙ ipsa est de disponētia principioꝝ ⁊ regularum/ ⁊ decē predicamentoꝝ/eo q: sub ipsis ē. ¶ Per secundā speciē querit̄/iusticia de quo est? Et dicēdū est ꝙ ipsa est de sua specifica materia ⁊ forma/que descen- dunt per differentiam ⁊ proprietatem a generali virtute: vt iustꝰ p iusticiā in iu dicio possit agere. ¶ Per tertiā speciem queritur/iusticia cuius est? Et respondē dum est ꝙ est iusti:sicut cappa cappati. ¶ Per primā speciē regule e. queritur/ iusticia quare est? Et respondenduȝ ē ꝙ est ex suis ⁊ bilibus ⁊ are principiorum collecta est/videlicet ex iustificatiuo/bo nificatiuo ⁊c. ⁊ iustificabili ⁊ bonificabi li ⁊ iustificare/bonificare ⁊ magnificare ⁊c. Et in regulis assituata est per pprie tatē ⁊ impropria ⁊ specifica materia et forma inducta est:nam sicut eadem q̄li- tas:videlicet eadem significatas est per vnam formā specificā in rosa/⁊ p aliam in viola:sic eadē virtus est per formam ⁊ materiam specificas in iusticia/⁊ per alias in prudētia. ¶ Per secūdā speciem querit̄/iusticia q̄re est? Et respondendū est:vt principia a quibꝰ descēdit habeāt actus rectos in causis. Adhuc est:vt ciui tas habeat pacē ⁊ bonū publicū. ¶ Per primā speciē regule f. querit̄/iusticia q̄̄ ta est? Et respondēdū est ꝙ est q̄̄ta con tinue siue habeat q̄̄titatē continuaȝ:eo quia est habitus continuus:nō aūt quia punctualis:neq; linealis:q: nō est de cō- ditione corporis:neq; crescit:neq; decre- scit:licet suꝰ actus q̄nq; sit magnꝰ: q̄nq; paruus:sicut idē martellꝰ qui q̄nq; dat magnū ictū/quādoq; paruū/secūdū agē tis volūtatē vtētis illo ad placitū suuȝ. ¶ Per secūdaȝ speciē regule f. querit̄/q̄ sunt sue q̄̄titates discrete? Et respōdē dū ē ꝙ sunt ille quas hȝ p differētiā iu- sticia eiū vnā q̄̄titatē hȝ in iudice:aliaȝ in actore:aliā vero in reo:sicut eadē aq̄ vnū sitū hȝ in vase circulari ⁊ aliū in va se triāgulari. ¶ Per p̄mā specieȝ regle g. querit̄/iusticia qualis? Et est dicēduȝ ꝙ est talis q̄lis est per bonitatē/magni tudinem ⁊c. sine quibus esse non potest. ¶ Per secundaȝ speciem g. querit̄/iusti tia qualis est? Et est dicendum ꝙ est ta- lis qualis potest esse per connexionem aliarum virtutum que habent per iu- sticiam actus rectos. ¶ Per regulam h. queritur/per quem modum consistit iu sticia in tempore successiue de vno obie to i aliud:sicut nauis i motu ꝯtinuo lo-

caliter: sz iusticia ꝯsistit sic absq; successione in tpe/in subiecto in quo est/sicut homo sedens in naui mouente/ꝛ in motu continuo. Et quo ad species tpis illa sufficiant cā breuitatis. ¶ Per regulā i. querit/iusticia quō ꝯsistit in loco cū ipsa nō sit pūctualis neq; linealis? Ad qḋ respondendū est ꝙ ꝯsistit in loco ꝑ illū modū q̄ dictus est in regula.h.nā mediante subiecto in quo est iusticia/ipsa consistit in loco ꝑ accidēs. Et hoc sufficiat de speciebus loci cā breuitatis. ¶ Per primam speciez regule K. querit: iusticia quō est? ꝛ rn̄dendū est ꝙ est per illum modū per quē a suis principijs collecta est: ꝛ in regulis posita: est cū diffinitionib⁹ principiorū/ꝛ cū assituationib⁹ regularū ꝛ specierū. Et hoc significatū ē ꝑ hoc qḋ de ea supradictū est. ¶ Per secūdā regulaȝ K. querit iusticia cū quo est? ꝛ rn̄dendū est ꝙ est cū materia ꝛ forma specificis ex q̄bus est: ꝛ cum differentia que diuidit generalē virtutem in multos habitus: ꝛ est cū proprietate que specificat ei talē materiā ꝛ nō aliā/ꝛ talem formā ꝛ nō aliā: vt sit oino virtus specialis. Adhuc est cū agente qui acquirit ipsam/ꝛ est cum bonitate: q2 bona est. ꝛ sic de alijs sine quibus esse non potest.

De prudentia per principia deducta.

Deductio prudentie ꝑ pncipia.

Homo subsistens rōni bonitatis qn̄ ipsa est ratio bono ꝙ bonus agat bonū/tūc tēporis bonus est de prudentia habituat⁹: qn̄ autem nō subsistit rōne bonitatis/tūc tpis est imprudēs. ¶ Homo disponēs suā bonitatē cum magnitudine/vt ipsa sit magna ratio bono ꝙ agat magnū bonū/prudens est. ¶ Homo antiquus suā prudētiā pseuerando cū ea in causis/cū illa quidem prudens submittit prudentias nouas. ¶ Prudentia cum potestate pōt/ꝛ potestas cū prudētia est gubernata ꝛ acquisita. ¶ Prudentia est habitus scientie per intelligere/ꝛ fidei ꝑ credere. ¶ Prudentia primo ꝛ principaliter est habit⁹ per amorē: secūdarie aūt per timorem: nā timor consequitur amorē. ¶ Prudētia qn̄ est bona/tunc tpis est virtuosa: qn̄ autez est mala/tunc est vitiosa. ¶ Prudētia cū veritate est vera: sz cū falsitate est falsa. ¶ Prudentia cum parua pena disponit magnā gloriā. ¶ Prudentia disponit differentias: sed imprudentia confusiones. ¶ Prudentiā cōnectit virtutē cum virtute: sed imprudētia/vitiū cū vitio. ¶ Prudentia cōtradicit ignorantie que est sua inimica: ꝛ imprudētia ꝯtradicit intellectui qui est suus inimicus. ¶ Prudentia conseruat causas sm̄ ꝙ ipse sunt assituate in principio. Imprudentia autē illam assituationē corrumpit ꝛ destruit. ¶ Prudentia disponit mediū existens ꝓportionaliter inter principium ꝛ finē. Imprudentia autē agit per oppositū. ¶ Homo prudens cum fine perfectionis quiescit: sed hō imprudens cū fine imperfectionis/laborat. ¶ Prudentia cū maioritate bonitatis magnitudinis/est maior. Imprudentia cum maioritate malitie est maior. ¶ Prudētia cū equalib⁹ causis equalificat suos actus: sz imprudētia cū inequalibus vult illos coequare. ¶ Prudentia cum maioritate fugat imprudētiā. Imprudentia autem cuȝ minoritate fugat prudentiam.

De prudentia per regulas deducta.

Deductio prudentie per regulas.

Queritur vtrū prudētia simpliciter sit de genere scientie? Et rn̄dendum est ꝙ nō. Nā homo credēs veris causis prudēs est. ¶ Per primā speciē regule c. queritur: prudentia quid est? Et est dicendū ꝙ ipsa est habitus cū quo prudens ante eligit magnū bonū q̄ paruum/ꝛ ad bonas cōtingentias se disponit/ꝛ a malis se deuiat et segregat. ¶ Per secundā speciem querit: prudentia quid habet in se coessentiale/cui rn̄dendūȝ est qḋ hȝ suos correlatiuos/sine quibus prudens agere nō pōt. ¶ Per tertiam speciē querit: quid est prudentia in alio? ꝛ respondendū est ꝙ est in bonitate bona: sz ē mala in malis: ꝛ est i virtutibus fortis: ꝛ in peccatis debilis. ¶ Per quartā speciē querit: prudētia quid habet in alio? dicendū est ꝙ in virtute habet meritū: sz in peccato culpam. ¶ Per primā speciē regule d. prudētia de q̄ est? ꝛ rn̄dēdū ꝙ ipsa est de fantasmatib⁹ que intellect⁹ acqrit ꝑ diligentiā ꝛ experientiā vt fugiat laborem/ꝛ in fine quiescat. ¶ Per scḋam speciē q̄rit: prudētia de q̄bus est? ꝛ est dicēdū ꝙ est de suis tiuis ꝛ bilib⁹: q̄ solū ei cōpetūt. ¶ Per tertiā speciē q̄rit: prudētia cui⁹ est? ꝛ dicēdū est ꝙ ipsa est subiecti in q̄ est/sicut cappa cappati. ¶ Per primā specieȝ regule e. q̄rit: prudētia q̄re est? ꝛ rn̄dendūȝ est ꝙ est eo

q ex suis tiuis et bilibus specificis cōstituta est. ¶ Per secūdā speciē querit/prudentia quare est? et respōdendū ē q ipsa est propter vtilitatem prudentis vt cum ipsa acquirat quietē. ¶ Per pmā speciē regule f. queritur/ de continua qtitate prudētie? Ad quod respondendum est q prudētia in qtum est habitus/ hz sic continuam qtitatem: sicut cappa cappati. ¶ Per secūdā speciē querit de discreta qtitate prudētie? et respondendum est q ipsa hz discretā qtitatē rōne differentie suorū correlatiuorū. ¶ Per primā speciē regule g. querit de prudētia que est sua ppria passio et qualitas? Cui respondendū est q est puidentia. ¶ Per secundā speciē queritur /que est appropriata qualitas prudētie? Et respondendū ē q est bonitas in bonis et malicia in malis. ¶ Per regulā h. queritur de tēpore prudētie? Et respondēdū ē p regulas c.d.k. Nā ille significāt modū quo prudentia ↄsistit in tēpore p hoc qd est: et p ea de qbus est: et per modum quē habet in tempore qn prudens vtitur prudentia in tēpore. ¶ Queritur p regulā i. prudentia vbi est? Et respondendum est q in regulis c.d.k. extra quas in subiecto esse nequaq potest. ¶ Adhuc est in factis prudentis cum quibus ipse prudenter agit. ¶ Per primam regulā k. queritur/ prudentia quomodo est? Et respondendum est q ipsa est per illū modū quē prudēs hz/ causando eā/ et colligēdo similitudines principiorū et regularū ex quib9 est. ¶ Per secūdā regulā k. queritur/ prudētia cū quo est? Ad qd respondendum est q ipsa est cum prouidentia/ diligentia/ scientia aut credulitate/ dispositiōe et pportione/ sine quibus esse nō potest.

De fortitudine per principia deducta.

De fortitudie per principia deducta.

Ortitudo sub ratiōe bonitatis nutritur/ coloratur et disponitur/ et pportionat et cōditionatur. ¶ Fortitudo cū magnitudine bōitatis/ magnitudinis/ durationis et c. exceptis cōtrarietate et minoritate/ ē impugnabilis et defendibilis. ¶ Fortitudo antiquata cū duratiōe bonitatis/ magnitudinis sibi submittit fortitudies nouas. ¶ Fortitudo cū potestate bōitatis/ magnitudinis et c. olaiāt. ¶ Fortitudo fortior ē cū intelligere q cū credere. ¶ Fortitudo fortior ē cū amore q cū timore: sine fortitudine nulla virt9 ē fortis. ¶ Fortitudo cū veritate causat audaciam et victoriā. ¶ Fortitudo cū delectatiōe facit hoiez magnanimū. ¶ Fortitudo cū aliis virtutib9 diuersificat actus suos. ¶ Fortitudo cū maiore virtute maiorē ↄcordātiā hz. ¶ Fortitudo in peccatis ē habit9 puatiuus. ¶ Fortitudo hz pricipia specifica/ vt actus specificos habere possit. ¶ Fortitudo est mediū existens inter virtutē et virtutē. ¶ Fortitudo cum fine vltimo causat audaciā et victoriā. ¶ Fortitudo maior est p ea que sunt substātialia q per ea que sunt accidētalia. ¶ Fortitudo est fortior cū causis equalibus q cum inequalibus. ¶ Fortitudo minor est cum maiori vitio/ et etiam est pugnabilis et deuincibilis cum illo.

De fortitudine per regulas deducta.

De fortitudine per regulas deducta.

Trū fortitudo sit fortior p psperitates q p aduersitates? Et respōdedū est q sic. Cū psperitate enī pugnat cū acritate et amore. Cū aduersitate aūt pugnat cū patiētia et timore. ¶ Queritur per primā speciē regule e. fortitudo quid est? et respondendū est q est habitus ponēs fortificabilia cōtra vitia. ¶ Per secūdā speciē qrit/ fortitudo qd hz in se sibi coessentiale? et respondēdū est q ipsa hz suos correlatiuos cum quibus est habit9. ¶ Per tertiā speciem queritur/ qd est fortitudo in alio? ad qd dicendū ē q ipsa est in bonitate bona et magna in magnitudine: nā vna virtus p accidēs ē habit9 alteri9 virtutis. ¶ Per quartā speciē querit/ qd habet in alio? et respondendū est q habet in bonitate bonū actū: et in magnitudine magnū et c. et in iusticia iustū: sicut bonitasq est fortis in fortitudine. ¶ Per primā speciem regule d. querit/ fortitudo de quo ē? Ad qd respondendū est q ipsa est de actib9 superiorum potētiarū: videlicet de intelligere/ diligere et recolere. ¶ Per secūdā speciē querit/ fortitudo de quo ē? Ad qd respondendū est q ipsa est de suis tiuis et bilib9/ vt ipsa possit habere actū specificū. ¶ Per tertiā speciē qrit / fortitudo cuius est? Cui dicēdū est q ipsa est subiecti in quo ē/ eo q suū instrumētū est. ¶ Per primā speciē regule c. querit/ fortitudo qre est? et est respōdēdū q ipsa ē q habitus acqsitus est. ¶ Per secūdam speciē queritur/ fortitudo quare est? Et

respondendum est q ipsā est/ vt alie virtutes contra vitia victoriam habere possint. ¶ Per primam speciem regule f. q̄ritur/fortitudo q̄ta est? Ad qd dicendū est q ipsa est tanta q̄ta ipsa est habitꝰ acquisitus. ¶ Per secundā speciē queritur/fortitudo q̄ta est discretiue? Cui respondēdū est q ipsa h3 q̄titatem discretā p quā suū actū crescit aut decrescit. ¶ Per primā speciē regule g. queritur/ que est propria q̄litas fortitudinis? Ad qd dicēdū ē q virilitas/alositas cū qua est in sua continua q̄litate pmanēs: sicut homo in sua risibilitate. Et in isto passu cognoscit intellectus q essentia sua non crescit/neq3 decrescit. ¶ Per scdam speciē queritur/que est appropriata qualitas fortitudinis? Ad qd respondendum est q ē iusticia ꝛc. Nam sicut iusticia p fortitudinē est fortis: sic fortitudo per iusticia3 est iusta: et in isto passu cognoscit intellectus q virtus per appropriatam qualitate3 crescit/aut decrescit actū suū scdm q illa qualitas ē ei influxa. ¶ Per regulā h. querit/fortitudo q̄ consistit i tempore? Ad qd respondendū est q per illū modū qui significatur per regulam c.d.K. Nā per tertiā speciē c. est in subiecto mobilis ꝛ successiua secundum motū ꝛ successiōe3 subiecti i quo est. ¶ Per q̄rtā autē speciē habet nouitatem: ꝛ sic de alijs regulis suo modo. ¶ Per regula3 i. queritur/fortitudo vbi est? Et respondēdu3 est q ipsa est in victoria: sicut agens in effectu suo: sicut patet p tertia3 speciē regle c. Et sic de d.K. dici potest suo modo. ¶ Per primā regulā K. queritur/ fortitudo/quomodo est? Et ē dicendum q ipsa est per illū modū quē h3 in diffiniēdo se p alias virtutes/causando suas similitudines. ¶ Per secundam regulam K. queritur/fortitudo cum quo est? Ad quod dicēdū est q ipsa est cū principijs ꝛ diffinitionibꝰ aliarū virtutū ꝛ cū alijs virtutibus/ꝛ maxime cum potestate/voluntate/spe ꝛ charitate sine quibus esse non potest.

De temperantia per principia deducta.

De temrātia p principia deducta.

Temperātia subsistēs rōni bonitatis h3 bonū actum. ¶ Tēperātia cū magnitudine ē magna: ꝛ h3 magnū actū. ¶ Tēperātia q̄tomagis durat/tātominꝰ de labore h3. ¶ Temperātia absq3 potestate aliarum virtutum potestatem habere nō pōt. ¶ Temperātia p suū actū est scibilis. ¶ Tēperātia est amabilis i verbis ꝛ in expēsis ꝛ in mēsa. ¶ Tēperātia est illa virtꝰ q̄ frequentiꝰ ē necessaria. ¶ Tēperātia cū v̄itate causat actū suū. ¶ Tēperātia causat quietē/sanitatē ꝛ delectationē. ¶ Tēperātia semper distīguit inter maius ꝛ minus eligēdo equalitate3. ¶ Tēperātia cōcordat eq̄les res adinuicē. ¶ Tēperātia maxime cōtradicit gule. ¶ Tēperātia i principio oportet q sit fortis/vt sequat mediū/ꝛ per mediū sequat finis. ¶ Tēperantia est media mēsura diminuēdo magis/in augmentando minꝰ. ¶ Tēperātia cū fine quiescit in labore. ¶ Tēperātia cū maiore virtute ē maior. ¶ Tēperātia cū rebꝰ eq̄libꝰ crescit suū actū. ¶ Tēperātia cū minoritate laborat: ꝛ cum ea est infirma.

De tēperātia p reglas d̄ducta.

De tēperātia p regulas deducta.

Utrū tēperantia sit necessaria oibus virtutibus? Et respōdēdū ē q sic: vt virtutes habeant actꝰ tēperatos. ¶ Per prima3 speciem regule c. queritur/quid est temperātia? Respōdēdū ē q ē illa virtꝰ cum q̄ hō h3 actus tēperatos. ¶ Per secūda3 speciē regle c. q̄rit/tēperātia qd h3 in se coessentialiter? Ad qd respōdēdū est q ipsa h3 suos correlatiuos sine quibꝰ esse non pōt/cū q̄bus ē habitꝰ subiecti i quo est. ¶ Per tertiā speciē q̄ritur/tēperātia qd ē in alio? Et respondendū est q ipsa est in agēte mēsura q̄ cū ea mēsurat actꝰ suos tēpatos. ¶ Per q̄rtā speciē querit/ tēperātia qd est in alio? Cui respondendū est q ipsa h3 in principijs actū suu3/ ꝛ in iusticia iustū/ꝛ prudētia prudēte3/ ꝛ in fortitudine forte. ¶ Per primā speciē regule d. q̄rit/tēperantia de quo est? Ad qd respōdēdū ē q ipsa ē de similitudinibꝰ actuū a se: videlicet de sl̄itudinibus itelligēdi/diligēdi ꝛ recolēdi. ¶ Per secūdā speciē q̄rit/tēperātia de quo est? Ad qd rn̄dēdū est q ipsa est de actibus tēperatis imagīatiue/sensitiue/in subiecto i quo e. ¶ Per tertiā speciē q̄rit/temperātia cuiꝰ est? Ad qd dicēdū ē q ipsa est subiecti cuiꝰ est habitꝰ. ¶ Per primā speciē regule e. q̄rit/tēperātia q̄re ē? Cui dicēdū ē q ipa ē. Nā causata ē p tēpatū rōcinari/imagīari/sentire. ¶ Per scdam speciē q̄rit/tēperātia q̄re ē? Et rn̄dēdū ē q ipsa est: vt subiectū in quo est/habeat p eā actꝰ tēperatos. ¶ Per primā speciē regule f. q̄rit/temperātia q̄ta est discre

te? Ad qd respondendū est q ipsa hz q̄titatem discretā:cū qua crescit & decrescit suos actus. ¶ Per primā speciem regule g.queritur/q̄ est ppria qualitas temperantie? Ad qd respondendū est q est abstinentia. ¶ Per secūdā speciē queritur/q̄ est q̄litas appropriata temperātie? et respondendū est q̄ē bonitas / magnitudo / equalitas & iusticia. ¶ Per regulā h.q̄ritur/qn̄ temperātia ꝯsistit in tempore? Ad quod dicendū est q ipsa consistit p illū modū p quē subiectū in q̄ est cōsistit ...a/tēperātia existente habitu hz sub... suos act⁹ cū illa. ¶ Per regulā i.q̄ritur/temperātia vbi est? Et respondendū est q est in subiecto in quo est: sicut cappa in cappato/vel efficiēs in effectu. ¶ Per primā regulā K.q̄ritur/temperātia quō est? Ad qd respōdendū est q ipsa ē p illū modū p quem hō cū actibus superiorum potentiarū secūdū intelligere /diligere & recolere:temperat actus inferiorum potentiarum:videlicet imaginari/ affari/comedere &c. Et hoc signatur per regulā c.d.K. ¶ Per secūdā regulā K.q̄ritur/temperantia cum quo est? Ad qd respondendum est q ipsa est cum iusticia/prudentia &c.

De fide per principia deducta.

De fide p principia deducta.

Er analogiam oportet nos discurrere istud capitulū: vt videamus p quem modū fides est superius: & intellectus inferi⁹: et primo p bonitatem: qm̄ intellectus nō pōt tantum obiectare deū q̄tum ipse obiectabilis ē: iō diuina bōitas est rō deo q pponat se intellectui hūano/obiectādo & credēdo: hoc quidē intelligens bonū est: & tunc tēporis intellectus obiectat deum credendo ipsum esse vnū infinitū & eternū creatorē/ saluatorē:& huiusmodi. & hoc intellectus facit supra suā naturam: et talem obiectionē dicimus esse sanctam fidem admirabilem & bonā. ¶ Deus est magnum obiecum/& secūdū suā magnitudinem intellectus nō pōt ipsum naturaliter obiectare: idcirco deus magnificat intellectū: vt magnifice agat supra suā naturā simpliciter credēdo: et sic fides ascendit sup intellectū: sicut oleum ascendit super aquā. Nā qn̄ intellectus attingit deū esse vnū cū fide/credit magis esse vnum q̄ cum intelligere intelligat ipsum esse vnū: intellectus enim altior est per magnitudinem cum credere absq labore / q̄ cū intelligere cum labore. ¶ Fides durat per durationem a deo datā/intelligere aūt durat per scientiā acquisitā: vn̄ patet q fides est superius: sed intellectus est inferius: et qn̄ homo fide habituatus/ peccat p auariciā /aut luxuriā &c. Fides durat in subiecto sub portione/& cū difformitate. Nam subiectū nō est dispositū cum iusticia/prudentia &c. ¶ Sicut asinus qui nō est dispositus: vt serico sit indutus. ¶ Prima causa plus pōt q̄ secūdaria/& qn̄ secūda potest cū prima, tunc potest supra seipsā. Quapropter intellect⁹ pōt per primam causam credere in eam: sed qd potest p se/est intelligere deū & adiuuāte tamen credere ad suum intelligere: sicut dixit Esaias: nisi credideritis/nō itelligetis: sicut aliqs hō qui non erat philosoph⁹: et in posterū fuit philosophus/& qn̄ non erat philosophus/credebat deum esse: sed cum fuit philosophus intellexit deū esse. Et tunc intellectus ascendit ad illū gradum intelligendo/in quo erat credēdo. Verūtamen non dico q propter hoc fides destruatur: sed qr ipsa ascendit in altiorem gradum obiectando/plus credēdo deum esse/q intelligendo ipm esse: sicut oleū in vase in quo est supra aquā. Et qui adderet pl⁹ de aqua pdicto vasi/ aqua quidem ascenderet ad illum locū in quo erat oleum. Et deinde oleū ascēderet in altiorem locum in quo nō erat. ¶ Deus est intelligibilis per suā naturam. Et ipse causat q intellectus humanus intelligat multum per naturā/deo habituante illum de fide: vt ipse cum fide adiuuet eum ad intelligendum. Intellectus enim plus potest ascendere ad primum intelligibile: videlicet ad deum cum duobus habitibus/q̄ cum vno tātum: sicut ipse plus potest cum prudentia & fortitudine/q̄ cum prudentia tantum: quando intellectus intelligit obiectum primum/fides disponit ipsum intellectum ad intelligendum. Sicut charitas disponit voluntatem ad amandū obiectum primum. Et sicut voluntas nō posset amare obiectum primū sine charitate: sic intellectus non potest intelligere obiectum primum sine fide. Unde patet q sicut charitas non corrumpitur quando voluntas amat primum obiectum: sic fides non destruitur quando intellectus intelligit primum obiectum. Nam potentia non contradicit sue dispositioni communi. Per illam enim ascēdit et fortificatur. ¶ Fides est

virtus existens habit⁹ in intellectu: alioquin fides non posset esse virt⁹: neqꝫ habitus sicut charitas que non posset esse habit⁹/nisi voluntas esset ei subiectum. Et ideo sicut charitas facit ascẽdere voluntatẽ ad amãdũ obiectũ virtuose: sic fides facit ascendere intellectum ad intelligẽdũ obiectũ virtuose. ¶ Fides cum veritate est habitus intellectus: ꝛ iõ qñ intelligit obiectũ primũ cũ veritate ipꝫ intelligit. Nã absqꝫ veritate eum intelligere non potest. Et ideo veritas est principiũ fidei ꝛ intellectui cõmune: verũtñ fides in veritate est superius in credendo/intellectus autẽ inferius in intelligẽdo: et ideo quando intellectus ascendit in altiorẽ gradũ in veritate: ꝛ similiter fides ascendit i altiorẽ gradũ in ipsa veritate. Nã habitus est superius: sed habituatus est inferius: sicut homo cappatu ascẽdẽs in montẽ cuius corpus est inferius/ꝛ sua cappa in ipso superi⁹. Intellectus non põt intelligere deũ/nisi cũ labore: sicut homo ascendẽs in montẽ q̃ in illũ ascẽdere nõ potest/nisi cũ labore: sed cũ intellectus ascendit ad deũ cuꝫ fide non laborat: sed potius in illo se delectat credendo: et qꝛ potẽtia altior est sine labore q̃ cũ labore: idcirco intellect⁹ est altior credendo diuinã gloriã/q̃ intelligendo. Intellectus non distinguit credẽdo modaliter ꝛ necessarie: sed large ꝛ confuse: sed intellectus cũ intelligit vere necessarie quidẽ ꝛ inconfuse intelligit: ꝛ iõ intellectus in credẽdo est instantaneus: intelligẽdo aũt successiuus: quare patet ꝙ intellectus altior est in credẽdo/q̃ intelligendo: cuius rõne suus act⁹ est super sua natura credendo: sicut aq̃ est sup sua natura calefaciẽdo. ¶ Fides est habitus a deo datus: et sic a deo gubernatur: sicut a deo creat: vnde patet ꝙ intellectus nõ põt talẽ habitũ gubernare: nã super sua natura est: verũtamen disponit se vt succũbat ei: timẽdo deum offendere/non credẽdo in eum. Et sic oritur cõcordãtia inter intelligere ꝛ credere. Illa lex quecunqꝫ sit per fidem/oportet ꝙ sit vera. Sicut p̲ bonitatẽ oportet esse bonã: ꝛ per magnitudinem magnã ꝛc. Et ideo lex illa oportet ꝙ sit vera: I q̃ fides est altior in veritate: et magis contra peccata: et in isto passu cognoscit intellect⁹/ q̃ lex oportet ꝙ sit vera: aut lex christianorum: aut sarracenorum: aut iudeorũ. ¶ Fides in principio disponit intellectum ad intelligendũ: vt per regulã b. patet. Et qñ intellectus ẽ in aliquo gradu in intelligendo: fides disponit illum in illo gradu credendo: vt ascẽdat in aliũ gradũ intelligendo: et sic de gradu in gradũ: quousqꝫ intellectus ascendit ad primũ obiectũ: ꝛ in ipso quiescit intelligẽdo: sed maxime in via credẽdo. ¶ Fides est mediũ cũ quo intellect⁹ acquirit meritũ: ꝛ ascẽdit ad primum obiectum: qḋ quidẽ influit intellectui fideꝫ: vt ipsa sit intellectui vnus pes ad ascendendum. Et intellectus hꝫ alium pedeꝫ de sua natura: videlicet intelligere: sicut hõ ascendens scalã cuꝫ duobus pedib⁹. Et in primo scalone/primo ponitur pes fidei. Et in illo[…] pes intellectus[…]dendo gradatim. Et in secũdo scalone/primo ponit pes fidei: et deinde pes intellectus/ascendendo gradatim cũ prioritate fidei: ꝛ cum posterioritate intellectus: et similiter sicut in disputatione/primo ponitur dubitatio/deinceps affirmatio vel negatio. Credere nõ est finis intellectus/sed intelligere: verũtamen fides est suũ instrumentũ ad eleuanduꝫ suum intelligere cum credere: ꝛ ideo sicut instrumentum consistit inter causaꝫ ꝛ effectum: sic fides consistit inter intellectũ ꝛ deũ/influxa fide a deo in subiectũ: vt per ipsum quiescat in obiecto primo. ¶ Illa fides que est maior in bonitate/magnitudine ꝛc. et etiã in spe/charitate ꝛc. oportet ꝙ sit vera: sed fides ei contraria ꝙ sit minor ꝛ falsa. Alioquin principia positiua succũberẽt principijs priuatiuis: qḋ est impossibile. Et in isto passu cognoscit intellectus/que fides ẽ maior ꝛ verior illa habente maiorem virtutem ꝛ maius obiectum. ¶ Illa fides que pl⁹ credit esse equalitatem in rationib⁹ dei oportet ꝙ sit vera. Sed illa que ponit i illis inequalitatem oportet ꝙ sit falsa. in deo namqꝫ non est prius neqꝫ posterius: quia diuina bonitas / magnitudo ꝛc. sic oportet ꝙ habeant suos correlatiuos equales: sicut intellectus ꝛ volũtas habeant potentias equales. Et in isto passu cognoscit intellectus que fides est vera. ¶ Cum minore fide/intellect⁹ non potest eleuare suum intelligere/sed cuꝫ maiore. Et in isto passu cognoscit intellectus ꝙ suum maius intelligere non est contra suum maius credere: sicut in ascẽsu scale vnus pes non est contra alterũ: etiam in currere/vnus pes non est cõtra alterum.

De fide per regulas deducta.

De fide p regulas deducta.

Upposito q intellect⁹ possit intelligere de deo ea que p fidem potest credere: fides quidem destrueretur: ꝛ per consequēs meritū: sicut dicitur: fides non habet meritū/ cui hūana ratio prebet experimentum? Ad qd respondendū est q non. Ratio huius ē: qꝛ fides quidem ascendit supra intellectū: vt iam ostensum est: nam meritum fidei consistit prius. Meritum aūt intellect⁹ posterius: sed si essent in eodem gradu/ bene sequeretur qd dicis. ¶ Per primā specie regule c. queritur/ quid est fides? Ad quod respondendū est q ipsa est virtus a deo data: vt per ipsam credamus id quod per eam intelligere non possumus. ¶ Per secundā speciē querit/ quid habet fides in se coessentialiter? Et respondendum est q habet suos correlatiuos cum quibus est habitus. ¶ Per tertiā speciē querit/ quid est fides in alio? Ad qd dicendum est q ipsa est habitus in intellectu/ existens supra habitū quē ipse hꝫ per sciētiam: vt apparet p gustū gustantē vinū dolij quo iudicat quale ē ipsum vinū gustatū. Sed qꝛ possibile est vinū alterari in alio tēpore: iō intellect⁹ non hꝫ scientiā certā p intelligere: sed p fidē credit quod tale sit. ¶ Adhuc fides est in bonitate bona/ ꝛ in magnitudine magna ꝛc. ¶ Per quartā speciē querit/ quid hꝫ fides in alio? Et respondendum est ipsa hꝫ intelligibilitatē in intellectu: ꝛ hꝫ in volūtate amabilitatē: ab ipsa eñ amata est: ꝛ in memoria recolibilitatē: qꝛ ab ipsa recolita est. ¶ Per primā speciem regule d. querit/ fides de quo est? Et est respondendū q ipsa est de seipsa: eo qꝛ creatura est. ¶ Per secūdā speciē querit/ fides de quo est? Et est respōdēdum q ipsa est de suis tiuis ꝛ bilibus cū quibus ipsa est virtus specialis. ¶ Per tertiā speciē querit/ fides cuius est? Et est dicendū q ipsa est subiecti in quo est sicut cappa cappati. ¶ Per primā speciē regule e. queritur/ q̄re est fides? Et ē respondendū q est eo qꝛ sua cā est. ¶ Per secūdā speciē q̄rit/ q̄re ē fides? Et est respondendū q ipsa est vt intellectus per eā possit credere id qd p seipsum nō potest intelligere. Sicut imaginatio est: vt hō imaginetur id quod p sensum nō potest sentire. ¶ Per p̄mā speciē regule f. querit/ q̄ta est fides cōtinue? Et respondendū ē q ipsa est tāta q̄tum homo potest cū ipsa obiectare obiecta. ¶ Adhuc est continua/ eo qꝛ est habitus indiuisibilis. ¶ Per secūdā speciē q̄rit/ q̄ta est fides discrete? Ad qd respōdendū ē q ipsa est tāta quot sunt sui correlatiui quibus crescit aut decrescit suū actū. ¶ Per primā speciē regule g. querit/ que est propria q̄litas fidei? Et respondēdū ē q credulitas. Nulli enī alteri virtuti competit. ¶ Per secundā speciē querit/ que ē appropriata q̄litas fidei? Et respondendū est q sua bonitas/ magnitudo: ꝛ iste et rōnes alijs virtutibus cōpetunt: sicut et isti. ¶ Per regulā h. querit de tēpore fidei? Ad qd respōdēdū est per tertiā speciē regule c. q ipsa est in tēpore/ eo qꝛ in ipso est noua. Et p q̄rtā speciē c. ipsa hꝫ corruptionē in tpe/ qñ hō non credit de deo ea q̄ de illo credere solebat: ꝛ est resuscitādo in tēpore: qñ hō resurgit credēdo de deo ea q̄ credere solebant de illo. ¶ Adhuc est i tēpore: nā qñq hꝫ magnū actū/ qñq paruū. ¶ Itē est in tpe/ qñq eñ obiectat vnū obiectū/ qñq aliud. Et sic de regula d. k. dici pōt suo mō. ¶ Per regulā i. q̄rit/ fides vbi est? Ad qd respōdendum ē p scdam speciē regle c. q ipsa est in suis correlatiuis: et per tertiā speciē c. respondendū est q ipsa est in intellectu/ sicut habitus in suo subiecto: ꝛ sic de regula d. k. dici potest suo mō. ¶ Per primā speciē regule k. q̄ritur/ fides quo modo est? Ad qd respōdendū est q ipsa est per illū modū quē hꝫ primū obiectū in ponēdo se obiectū intellectui: et credēdo ipse intellectus obiectat ipsum supra suū intelligere. ¶ Per secūdā regulā k. querit/ fides cū quo est? Et est respondēdū q ipsa est cū potētia obiecto ꝛ actu. per intellectū quidē est cū potentia qui effectiue ꝛ moraliter vtitur fide: et est cū obiecto: videlicet cū deo sine quo eē non potest: ꝛ cū actu: videlicet cū credere: sed hic dubitat intellectus ipse q̄rendo/ qñ non credit: sed intelligit vbi ē fides? Ad qd rñdendū est q fides est in ipsomet intellectu/ eo qꝛ suus habitus est. Et tūc tēporis credere est in illo in potētia: sed reducit ad actū qñ intellect⁹ credit.

De spe per pricipia deducta.

De spe p principia deducta.

Pes ē habitus memorie: vt per ipsā memoria sperādo possit ascēdere ad p̄mū obiectū sicut intellect⁹ credēdo. ¶ Et primo de bonitate dicem⁹. ¶ Bonū ē memorie q recolat naturaliter deū q̄tum pōt: ꝛ qñ magis nō pōt naturaliter adiuuat spes moraliter/ deo obiectāte se me.

morie rōne sue bonitatis: ꝛ memoria sic
obiectā deuz supra suasvires sperādo/
sicut volūtas cū charitate ascēdit ad deū
amādo. Et hoc memorie valde est bonū.
¶ Memoria magis est magna per duos
act⁹ q̄ꝫ p vnū tantū: videlicet p sperare ꝛ
recolere/ q̄ꝫ per recolere tantū. Idcirco
magnitudo dei magnificat memoriā ho
minis / qn̄ hō magnifice se disponit ad
recolendū deū cū habitu spei: vt memo=
ria qn̄ non pōt eū recolere ꝙ possit euz
sperare. Et hoc memorie magnum est.
¶ Spes cū subiecti dispositione durat i
subiecto: videlicet cū recolere deuz rōne
sue bonitatis/magnitudis / eternitatis
ꝛc. Sꝫ qn̄ memoria nō se disponit ad re
colendū ꝛ pctm̄ est suus habit⁹: tūc spes
nō hꝫ subiectū i q̄ durare posset: ꝛ sic de=
ficit. ¶ Memoria cuz suo posse pōt reco=
lere: ꝛ silr cū posse dei mediāte spe pōt
sperare in deo: ꝛ sic analogice loquēdo/
posse spei est supius: posse aūt memorie
est inferius/ rōne cui⁹ posse existēs infe=
rius ascēdit ad obiectū cū posse existēte
supius: sicut posse intelligendi cuz posse
credēdi. ¶ Hō peccator intelligēs in ho=
ra sue mortis sua magna pctā/ ꝛ magnā
iusticiā dei: est circa desperationē cū in=
telligere ꝛ recolere. Sed spes q̄ est ha=
bitus memorie ascēdit ad diuinā miseri
cordiā/ deo obiectāte se peccatori habēti
spem. Et tūc peccator ꝓlōgat se ad de=
sperationē: hoc aūt facere nō posset/ nisi
spes esset habit⁹ memorie. ¶ Qn̄ hō est
in bello aut in mari cū magna fortuna:
aut hꝫ magnā indigentiā alicui⁹ rei: tūc
tpis sua volūtas est intantū remissa et
cōfracta ꝓpter nimiū timorē/ ꝙ ipsa nō
potest eleuare suum amare ad deū: sed
memoria obiectās deū cum spe excitat
voluntatē ad amandū illum cum chari=
tate. Et tunc voluntas cōfortatā ꝛ cōso=
lāta est per memoriā. Et sic de intelle=
ctu potest dici qui non inuenit aliud re=
medium/ nisi sperare in deo. ¶ Memo=
ria cum spe virtuosa est sicut voluntas
cum charitate. Et sicut voluntas est vi=
tiosa absq̄ꝫ charitate: sic memoria sine
spe. Quoniā memoria ꝛ voluntas sunt
inter se adinuicē coadiuuātes: ideo me=
moria cum spe adiuuat voluntatem: et
voluntas memoriam cum charitate: vt
ipe sint virtuose. Spes cum veritae est
vera / et cum falsitate falsa. Et in isto
passu cognoscit intellect⁹ ꝙ pctōr qn̄ pōt
fugere a pctō ꝛ nō vult: sꝫ ꝓponit exire:
tūc ipe credit habere spez ꝛ ipsam nō hꝫ.
¶ Spes enī cū pctō nō pōt participare
in subiecto. ¶ Peccator cuz spe hꝫ dele=
ctationē: sed absq̄ꝫ spe tristiciā ꝛ dolo=
rē. Nā cuz spe hꝫ amare: sine spe aūt hꝫ
odire. ¶ Et in isto passu cognoscit intel=
lect⁹ ꝙ pctōr cū spe ascēdit ad amandū:
sine spe descendit ad odiendū ꝛ despe=
rādū: ꝯuertēdo amare ꝛ sperare i odire
ꝛ desꝑare: tristiciā ꝛ dolorē q̄ sunt in tali
pctōre q̄s posset estimare e. ¶ Int̄ reco=
lere ꝛ sꝑare est differētia: sicut inter in=
telligere ꝛ credere ratio hui⁹ est: qꝛ spe=
rare est superi⁹: sed recolere est inferi⁹
recolere est actus naturalis: sꝫ sperare
est act⁹ supnaturalis. Sperare ꝛ reco=
lere ꝯueniūt inter se. Nā recolere dispo
nit sperare: supposito tn̄ ꝙ sꝑare sit cū
bonitate/ magnitudine ꝛc. Et sꝑare fa=
cit ascēdere/ recolere gradatiꝫ: vt sꝑare
p ascēsuꝫ recolēdi possit ascēdere. Sicut
cappa q̄ ascēdit in mōtē p ascensum cap
pati. ¶ Spes legitima ꝛ spes spuria op
ponunt̄/ intantū ꝙ in eodē subiecto sta=
re nō pn̄t. Nā alr̄ daret̄ oppositū in ob=
iecto. ¶ Spes legitima est illa q̄ est cuz
bonitate ꝛ veritate ꝛ hmōi: ꝛ est ꝯ mali=
ciam ꝛ falsitatē. Spes aūt spuria ē illa
q̄ cuz malicia ꝛ falsitate est ꝯ bonitatē/
veritatē ꝛc. Et i isto passu dolet memo=
ria q̄ tot pctōres recolit habituatos spe
spuria ꝛ difformata. ¶ In principio/ hō
sperās in deo est efficiēs: et spes est for=
ma. Et illa q̄ hō recolit/ sunt materia et
summū obiectuꝫ est finis/ recolere sub=
sistēte ad sperare. ¶ Spes est medium
existēs inter peccatorē ꝛ deū: eo qꝛ ipa ē
nunci⁹ amboꝝ/ deo influēte speꝫ pecca=
tori: ꝛ peccatore refluēte suū bonū ꝛ ma=
gnum recolere deo. Qn̄ peccator siue hō
indigēs recolēs deū sine spe inuenit re=
quiē in suo recolere. Ratio hui⁹ ē: qꝛ suū
recolere nō est in illo gradu in quo in=
uenit̄ reqes. Qn̄ aūt spes iūgit̄: tūc ascē
dit recolere cū spe ad illū gradū in quo
inuenit̄ requies. ¶ Illa spes q̄ est maior
rōne bonitatis magnitudinis/ est signū
ꝛ lumē vere fidei siue legis. Nā minor fi
des siue lex non pōt stare in maiori spe.
Sed maior spes stat in maiori fide siue
lege: alioqn esset dare oppositū in obie=
cto. Et in isto passu cognoscit intellect⁹
q̄s popul⁹ ꝯsistit in lege vera. ¶ Spera
re ꝛ recolere possunt esse inuicē in sum=
mo obiecto in eodē tpe: sed nō equalit̄
eo qꝛ sperare ē pri⁹: recolere aūt poste=
ri⁹. Sicut velle ꝛ amare in eodē tpe pn̄t
esse in vno ꝛ eodē subiecto. Amare tn̄ p
pri⁹/ ꝙ est habit⁹: velle aūt p posteri⁹/
qꝛ est habituat⁹ de charitate: sicut in al=
titudine mōtis i qua cappa ē supra cap=
patū. ¶ Memoria cū minoritate hꝫ reco

lere: cũ maioritate aũt sperare. Et ideo qñ appetit eleuare suũ recolere siue sperare: ill⁹ quidẽ appetit⁹ est difformat⁹. Accensus enim est de genere maioritatis. Et iõ memoria qñ credit ascendere/ ipa descẽdit. Et ĩ isto passu cognoscit intellectus per quem modum peccatores cadunt in desperationem. Potentia eñ cum minori habitu ascendere non potest: sed cum maiori.

De spe p regulas deducta.

De spe p reglas deducta.

Queritꝛ vtrũ spes sit habitus memorie? Et rñdẽdũ est ꝙ sic: eo qꝛ in tpe necessitatis memoria sperãdo ꝯfortat ꝛ cõsolatꝛ intellectũ ꝛ volũtatem. Et recolere sic ascẽdit ad summuz obiectũ p sperare: sicut intelligere per credere: et velle per amare. Item sperare non est de genere certitudinis que quidem est de genere scientie. neqꝫ eñ est de genere voluntatis. Uoluntas eñ multa vult: in quibus non sperat: vnde sequitur ꝙ postq̃ spes non est de genere intellectus/ neqꝫ de genere voluntatis: ꝙ ipa sit de genere memorie. Et cum in aĩa non sint nisi iste res potentie supradicte: ampli⁹ spes nõ est de genere imaginatiue neqꝫ sensitiue. ❡ Per primã speciẽ regule c. queritꝛ/ qđ ẽ spes. Et rñdendũ est ꝙ est virt⁹ cui ꝓprie cõpetit sperare. ❡ Per scđaz speciẽ queritur/ spes qđ hꝫ in se coessentialiter? Ad qđ dicendũ est ꝙ ipa hꝫ suos correlatiuos speciales cũ quib⁹ agit per speciem suam. ❡ Per tertiã speciẽ queritꝛ/ qđ est spes ĩ alio. Et rñdendũ est ꝙ ipa est virtus specialis in aliĳs virtutib⁹: ꝛ etiam nuncius cõsolãs/ ꝛ cõfortãs/ ꝛ cõsulens/ ꝛ huiusmodi. Adhuc est in bonitate bona/ ꝛ in magnitudine magna ꝛc. ꝛ est in imaginatiua inimaginabilis: ꝛ in sensitiua insensibilis: ꝛ in subiecto indiuisibilis. ❡ Per quartã speciẽ queritꝛ/ quid hꝫ spes in alio? Et dicẽdũ est ꝙ ipa hꝫ sperare in recolere: sicut charitas hꝫ amare in velle: ꝛ fides credere in intelligere. Adhuc hꝫ bonũ actũ in bonitate: ꝛ magnum in magnitudine ꝛc. ꝛ iustũ in iusticia ꝛc. ❡ Per primã speciem regule d. queritꝛ/ spes de quo est. Et rñdendũ est ꝙ est de seipsa/ eo qꝛ habit⁹ creat⁹ est. ❡ Per scđam speciẽ queritꝛ/ spes de quo est? Ad qđ dicendũ est ꝙ ipa est de suis specificis similitudinib⁹ deriuatis a relatiuis memorie/ quarũ ẽ habit⁹. ❡ Per tertiã speciẽ queritꝛ/ cui⁹ ẽ spes? Et ẽ respõdendũ ꝙ ipa ẽ memorie sicut instrumentũ est agẽtis. ❡ Per primã speciẽ regule e. queritꝛ spes quare est? Ad qđ respondendũ est ꝙ ipa est ex eo qꝛ sua cã est: sicut dies artificialis est/ qꝛ sol sup terrã ẽ. ❡ Per scđaz speciẽ queritꝛ/ spes quare est? Et rñdenduz est ꝙ ipa est vt memoria possit leuare suum recolere in tpe necessitatis/ cõsulẽdo/ adiuuãdo/ cõfortãdo. Cõsulẽdo intellectui suũ intelligere/ ꝛ volũtati suũ velle/ vt ascendere possint ad summũ obiectũ. ❡ Per primã speciẽ regle f. q̄ritꝛ spes quãta ẽ ꝯtinue? Et est respondendũ ꝙ ipsa hꝫ q̃titatẽ magnã ꝛ cõtinuã. Officium eñ magnũ habet consolando/ cõfortando ꝛ eleuando alias potentias ad summũ obiectũ: sua quidez q̃titas indiuisibilis est: cum nõ sit punctalis neqꝫ linealis. ❡ Per secundã speciẽ f. queritur/ de q̃titate discreta spei? Ad qđ respondendum est ꝙ ipsa habet quantitatẽ discretam respectu suorũ correlatiuorũ cũ quibus habet differentias: cum quibus crescit aut decrescit ad placitũ actus suos. ❡ Per primam speciez regule g. queritur/ que est propria qualitas spei? Et respondendũ est ꝙ est sperare. Nam sperare nõ competit nisi spei tantũ. ❡ Per scđam speciẽ queritur que est appropriata qualitas spei? Ad qđ dicendum est ꝙ bonitas/ magnitudo ꝛ huiusmodi. ❡ Per regulã h. queritur de tempore spei? Et est respondendum ꝙ est in tempore: habitus enim nouus est ꝛ depẽdet a preteritis. Et est in tempore presenti/ eo quia ipsa est: adhuc quia habet suum actum ꝛ ambit tempus futurũ: nam illud sperat. Et hoc per regulam c. d. k. signatuz est. Et in isto passu cognoscit intellectus ꝙ spes in tempore valde magnus habitus est. ❡ Per regulam i. queritur/ vbi habet spes actum suum? Et respondendum est ꝙ ipsa habet illum in memoria recolibilitatem extra quam non potest habere illum. Nam extra recolibilitatem memorie/ obliuio est habitus priuatiuus. Et hoc per regulam c. d. k. signatum est. ❡ Per primam regulẽ k. queritur/ spes quomodo est/ ꝛ quomodo corrumpitur? Ad ꝙ dicendũ est ꝙ ipsa est per modũ quẽ habet memoria/ disponẽdo actum suum cũ principiĳs ꝛ cuz aliĳs virtutib⁹: sicut homo in tpe necessitatis qñ se non põt adiuuare cũ suis virtutibus/ adiuuat se cũ bonitate dei ꝛc. Et similiter cũ misericordia ꝛ cuz charitate dei/ ꝛ hmõi. Sua ꝟo destructio est quãdo in subiecto ĩ quo est/ euenit peccatũ.

qd malu est/ & cotra misericordia & charitate dei/ ratione cuius peccator priuatus spe cadit i desperatione. ¶ Per scdaz regula. K. querit/ spes cum quo est: ad qd rndendu e q ipsa est cu dispositione subiecti in quo est: & cu habitibus principiorum & virtutum: & maxime cum summo agente qui ipam speciem causat/ & subiectum ex ea habituat & induit.

De charitate per principia deducta.

aritas
r princi
a dedu=
a.

Charitas est habitus volutatis: & charitas ratioe sue bonitatis eleuat voluntate ad amandu diuinam bonitatem plus q semetipsam. ¶ Charitas ratione sue magnitudinis oia bona facit coia. ¶ Charitas cuz sua duratione facit durare/ amare cu bonitate/ magnitudine &c. ¶ Voluntas cum posse charitatis vincit oia. ¶ Charitas cum magna duratione disponit intellectum ad intelligendu summu intelligibile. Quonia deus est summe amabilis: ideo voluntas cu charitate eleuat suuz amare ad diligendu plus deu q semetipam. Quonia deus est per se amabilis & non per se credibilis/ neq sperabilis: inquantu est de se: ideo charitas est altior virtus q alie virtutes. ¶ Charitas cum veritate viuit: & etia vincit imaginabilia et sensibilia. ¶ Charitas in omnibus inuenit delectatione. ¶ Charitas no distinguit inter propriu & coe. ¶ Charitas ad veru bonu & cocordante finem reducit oia. ¶ Charitas no inuenit cotrarium. ¶ Volutas per charitatem est prius in amore: & per velle est posterius in illo. ¶ Charitas est mediu existes inter amicu et suuz amatu. ¶ Charitas in omnibus quiescit. Illa lex cum qua charitas e maior/ est & verior q aliqua alia lex. ¶ Charitas omnia bona coequat. ¶ Charitas cu minoritate est infirma.

De charitate p regulas deducta.

Charitas
er regu=
as dedu=
ta.

Querit/ vtru charitas sit habitus volutatis? Et rndendu est q sic: vt volutas cum charitate possit plus deum diligere q seipam. Et primum tantu quantu seipam. ¶ Per prima specie regule. c. querit/ qd est charitas? Et rndendu est q charitas est illa virtus cu qua volutas ascedit ad diligendu deu & primu suu supra suu posse naturale. ¶ Per scdam specie querit/ charitas qd hz in se sibi coessentiale. Et respodendu est q suas specificas relatiões cu quib est specificata virt. ¶ Per tertia speciem querit/ quid est charitas in alio? Ad qd est dicendum q ipa est in bonitate bona/ in magnitudine magna/ & in oibus virtutib imperatrix & gubernatrix. ¶ Per quarta specie querit/ qd hz charitas in alio. Et respodendu est q ipa hz in oibus quicqd vult. ¶ Per primam speciem regule d. querit/ charitas de quo est? dicedu est q ipa est de seipa: eo q creata est. ¶ Per scdaz specie queritur/ charitas de quo est? cui dicenduz est q ipa e de siliudinib correlatiuorum volutatis/ de qbus in suo caplo locuti sumus. ¶ Per tertia specie querit/ charitas cui est? Ad qd rndendu est q est volutatis: na suus habit est. ¶ Per prima specie regule e. querit/ charitas quare est? Et est rndendu q ipa est/ q effect dei est. ¶ Per scdam specie querit/ charitas quare est? Et rndedu est q ipa est vt volutas possit amare deu sup suis viribus: et etia suu amicu & suu inimicu. Et in isto passu cognoscit intellect quare charitas est altior virt. ¶ Per prima specie regule f. querit/ de quatitate continua charitatis? Ad qd rndedu est q ipa hz admirabile quatitate/ eo q volutas cum ipsa diligit deu/ & suu amicu/ & suuz inimicu. ¶ Per scdam specie querit/ de quatitate discreta charitatis? Et rndendum est q ipa hz quantitate discreta ratione differentie suoru correlatiuorum cuz quib crescit aut decrescit ad placitum suu actu/ sua quantitate cotinua existente sine diuisione/ & augmentatione/ & diminutione. ¶ Charitas eni no est habitus punctalis neq linealis. ¶ Per prima specie regule g. querit/ que est propria qualitas charitatis? Et rndendum est q est suu specificu amare. ¶ Per secunda specie querit/ que est appropriata qualitas charitatis? Ad qd rndendu est q bonitas &c. Naz bona est &c. Nam iusta est &c. ¶ Per regula h. queritur de tpe charitatis? Cui rndendu est per tertia specie regule. c. q ipsa est in illo sine successione/ eo q habitus spiritualis est sed est in successione mediante subiecto in quo est/ & in quo influit/ & refluit act suos/ mutado obiecta: & hoc per regula c. d. K. signu e. ¶ Per regula i. qrit/ charitas vbi est? Et rndedu est q ipa est in subiecto habituatiue: & i obiecto obiectiue. Et hoc p regula. c. d. K. signu e. ¶ Per

primam regulam K. queritur/charitas quomodo est? Et respondendum est q est per illum modum per quem est similitudo collecta a voluntate deducta per principia exceptis contrarietate et minoritate: et etiã est in speciebus regularũ substẽtata/deo existente sua cã et voluntate existente suo obiecto cum dispositione sine peccato. ¶ Per secundã regulam K. queritur/charitas cum quo est? Ad quod respondendum est q est cum agente: videlicet cũ deo qui est sua causa: et cũ sua voluntate que est suũ subiectum: et est cũ principijs et regulis suo modo/ et cum alijs virtutibus sine quibus esse non potest.

De patientia per principia deducta.

De patiẽtia p principia deducta.

Quoniã patiẽtia ẽ habit⁹ voluntatis: iõvoluntas cũ bonitate sue patientie vincit suã maliciam. ¶ Uolũtas cum magnitudine patiẽtie vicit irã. ¶ Patiẽtia cũ duratiõe durat cõtra impatiẽtiã. ¶ Patiẽtia cũ potestate charitatis et hũilitatis oia vicit. ¶ Patiẽtia cũ deliberatione intellect⁹ out/viuit et nutrit. ¶ Patiẽtia cũ charitate est de genere humilitatis. ¶ Patiẽtia sub charitate est maior virtus q̃ sub aliq̃ alia virtute. ¶ Cõtra verã patiẽtiã nulla ira stare põt. ¶ Patiẽtia cũ passiõe acquirit leticiã et delectationẽ. ¶ Patiẽtia nõ distigunt inter vituperantẽ et vituperatum. ¶ Patiẽtia cũ charitate/pietate et humilitate est cõnexa. ¶ Patiẽtia nõ curat de vindicta. ¶ Patiẽtia in principio habet passionem /in fine actionẽ et victoriam. ¶ Patiẽtia est mediũ existẽs inter laborẽ et quietẽ. ¶ Hõ de patiẽtia habituat⁹ semp est in quiete. ¶ Patiẽtia cũ maiori labore est maior virt⁹. ¶ Patiẽtia cocq̃t prosperitates et aduersitates.

Homo cum minoritate patientie est in periculo.

Homo cũ minoritate patientie est in periculo.

Urũ patiẽtia sit fortior virtus absolute/q̃ ipatiẽtia vitiũ? et rñdẽdũ ẽ q sic/eo q2 patiẽtia ẽ habit⁹ positiuus: ipatiẽtia sũt priuatiu⁹. Et in isto passu cognoscit intellect⁹ p quẽ modũ hõ peccat. ¶ Per primã speciẽ regule c. q̃rit/qd est patiẽtia? Ad qõ dicendũ est q est virtus q̃ mouet volũtatẽ ad eligendũ passiões sup viribus suis. ¶ Per secũdã speciẽ querit/qd h3 i se patiẽtia coessentialiter? Ad qõ dicẽdũ ẽ q h3 similitudines passiuas principiorum cum quibus patit. ¶ Per tertiã speciẽ queritur/patiẽtia qd est i alio? et rñdẽdũ ẽ q ipsa ẽ habit⁹ vincẽs et pacificãs duos homines inter se litigãtes. Et est in ꝓuidẽtia cõsolata q̃ aliter factũ se nõ põt habere. ¶ Per quartã speciẽ querit/ quid h3 patiẽtia in alio? et respõdẽdũ ẽ q ipsa h3 in volũtate actionẽ p prius: et volũtas in seipsa p posterius. ¶ Per primã speciẽ regle d. queritur/patiẽtia de quo ẽ? et respõdẽdũ est q ipsa est de suis bilibus specificis cũ quib⁹ ẽ specifica virt⁹. ¶ Per tertiã speciẽ querit/patiẽtia cuius est? Cui respõdẽdũ est q ipsa est volũtatis q̃ cũ ea summittit se ad passiões. ¶ Per primã speciẽ regule e. querit/patiẽtia q̃re ẽ? et respõdẽdũ ẽ q ipsa est: naз charitas/prudẽtia/iusticia/fortitudo et humilitas causant illã in disposita et proportionata volũtate/ submittendo eã alteri volũtati. ¶ Per secũdã speciez querit/patiẽtia q̃re est? Ad qõ est dicendũ q vt intellectus et volũtas habeãt deliberationem cõtinuam/eligẽdo vtilia. ¶ Per primã speciẽ regule f. querit / de q̃titate cõtinua patiẽtie? et respondẽdũ est q ipsa h3 cõtinuã q̃titatẽ/eo q2 non est habit⁹ pũctualis/necq̃ linealis/necq̃ diuisibilis. ¶ Per secũdã speciẽ querit/ de q̃titate discreta patientie? Ad quod respõdẽdũ est q ipsa h3 q̃titatẽ discretã. Nã ex plurib⁹ passionib⁹ est. ¶ Per primã speciẽ regule g. q̃ritur/q̃ est ppria q̃litas patiẽtie? et rñdẽdũ ẽ q passibilitas. Nã ipsa soli patiẽtie cõpetit ꝓprie: per virtutẽ enim patiẽtie patiẽs patitur. ¶ Per secũdã speciẽ q̃rit/q̃ est appropriata q̃litas patientie? Et rñdẽdũ est q bonitas/magnitudo ꝛc. victoria/iusticia ꝛc. ¶ Per regulã h. querit/de tempore patiẽtie? Ad qõ respõdendũ est p tertiã speciẽ regule c. q ipsa est in tẽpore noua. Et p q̃rtã speciẽ eiusdẽ est i illo successiue/ipsa existẽte i vno tpe sub vna passiõe: et in alio tẽpore sub alia: et sic de alijs secũdũ qõ p regulã c.d. K. signatũ est. ¶ Per regulã i. querit/de loco patiẽtie? Et respõdendũ est q sua loca sunt bilitates pricipiorũ: vt cũ ipsis et in ipsis sit specifica virt⁹ siue habit⁹: et h̃ p regulã c.d. K. signatũ ẽ. ¶ Per primã regulã K. querit/patiẽtia quomõ est? Et respõdendũ ẽ q ipsa est per illũ modũ p quez collecta est ex bilibus principiorũ in tẽ

pote ne. essitatis cum deliberatione/vt ira et impatiētia nō oriatur. Et hoc p regulā c.d.K.signatum est.¶ Per secūdā regulā K.querit/patientia cū quo ē? Et respondendum est q ipsa est cum deliberatione intellectus z voluntatis: z est cum victoria bonitatis z magnitudinis zc.excepta contrarietate. Et est cū alijs virtutibus cum quibus est connexa sine quibus esse non potest.

De pietate p pricipia oducta.

De pietate per principia deducta.

Olūtas cum bonitate pietatis se disponit ad habendū dolorez de lāguore proximi sui. ¶ Magnitudo pietatis mouet volūtatē ad habē dū dolorē magnū de aduersitatibus sui amici z etiā inimici. ¶ Pietas durat cū charitate/humilitate/patiētia z māsuetudine.¶ Uolūtas cuz potestate pietatis potest causare in corde suspiria: z in oculis lachrymas z fletus: et in anima tristiciā. ¶ Intellect' intelligit q signa pietatis sunt charitas/hūilitas/patiētia/māsuetudo/ suspiria z fletus.¶ Pietas est amabilis/eo qz cū ipsa volūtas destruit suā crudelitatē.¶ Pietas cū charitate/humilitate zc.ostendit se esse virtutē.¶ Uera pietas ē vera medicina volūtatis. Uolūtas cū pietate putat q suus lāguor z sua tristicia sint sua gloria z sua delectatio.¶ Pietas mediāte habitu charitatis nō distinguit inter propriū z cōmune.¶ Homo pi' cū pietate cōcordat z pacificat inimicos. ¶ Pietas cū charitate z humilitate/patiētia z māsuetudine /ɔtradicit impietati/q̄ est sua inimica.¶ Pietas est principiū formale z humile: suspiria z flet' sunt sua materia: zactus est suus finis.¶ Pietas in medio charitatis ɔsistit.¶ Pietas sine actu nō deficit. Et in isto passu cognoscit intellect' q volūtas cū pietate se delectat: qn pi' dolet/ z flet/ z suspirat.¶ Illa lex cū q̄ maior pietas pōt haberi oportet q sit vera. ¶ Homo pius languores suos coequat cū lāguorib' proximi sui. ¶ Pietas cum minoribus signis ostendit se esse minorem.

De pietate p reglas deducta.

De pieta te per regulas deducta.

Trū charitas sit habit' pietatis: et respōdēdū ē q sic. Ratio hui' ē/qz charitas rōne summi obiecti est prius: pietas autem rōne obiecti inferioris ē posteri'.¶ Per primā speciem regule c.querit/quid est pietas? Ad qd dicendū ē q ipsa est virt' cū qua volūtas mouet se ad habēdū dolorē de lāguorib' ,pximi sui.¶ Per secundā speciē c.querit. quid hz pietas in se coessentialiter? Et est dicendū q ipsa hz suos correlatiuos cū quib' est specialis virt'.¶ Per tertiā speciē querit/quid ē pietas in alio? et respōdēdū est q ipsa ē virtus significata in suis significatiuis: videlicet in charitate/humilitate/patiētia/māsuetudine/suspirijs/fletib'/z huiusmodi: sicut vinū signat vēdi rōne rami existētis corā taberna.¶ Per quartā speciē querit/quid hz pietas in alio? Et respondēdū ē q hz sua signa in hoie pio sicut impietas hz sua signa in hoie ipio. ¶ Per primā speciē regule d.querit/ de quo est pietas? et respondēdū est q ipsa est de seipsa/ eo qz est habit' acquisit'. ¶ Per secūdaz speciē querit/de quo est pietas? Et respondēdū est q ipsa est ex illa materia signata p sua signa. ¶ Per tertiā speciē querit/pietas cuius est? et respondēdū ē q ipsa ē subiecti in quo ē: sicut instrumētū agētis. ¶ Per primam speciē regule f.querit/pietas q̄ta ē continue: et respōdēdū est q ipsa ē tāta q̄ta p sua signa est significata.¶ Per secūdā speciē querit/que est q̄titas discreta pietatis? Et respōdendū ē q ipsa habet q̄titatē discretā cū qua auget z decrescit suū actū sine augmētatiōe z diminutiōe q̄titatis ɔtinue sue essentie. ¶ Per primā speciē regule g. querit q̄ ē ,ppria q̄litas pietatis? et respōdēdū est q compassio quam hz de lāguore proximi sui. ¶ Per secūdā specieʒ querit/q̄ ē approꝑriata q̄litas pietatis? Et dicēdū ē q tristicia. Nā tristicia ē forma cōmunis: z sic de charitate/hūilitate: z sic de alijs suis signis.¶ Per regulā h.querit/ de tēpore pietatis? Et rñdēdū est per tertiā regulā c.q ipsa est i tēpore/qn p sua signa est significata/z sic de alijs c.d.K. signatis.¶ Per regulā i.querit/de loco pietatis? Et est respondendū q pietas est in hoie pio: z est in oibus illis signis cū quibus est signata.¶ Per primā regulaz K. querit/pietas quō est? Ad qd est dicendū q ipsa est per illū modū quē hz homo pius ad acquirēdū illā cū charitate/humilitate/patiētia z māsuetudine zc. ¶ Per secūdā regulā K.pietas cū quo ē? Cui rñdēdū ē q ipa ē cuz suis signis: sicut faber cū suis instrumētis : videlicet cū fornace/incude/martello /forcipibus zc.¶ Diximus de nouē virtutib': et sicut diximus de ipsis p principia z regulas:

sic pōt dici de vitijs contrarijs eis: videlicet de iniuria/iprudētia/debilitate cordis/tēperātia/infidelitate/ desperatione/crudelitate/impatientia/impietate.

De auaricia p pricipia ōducta

De auaricia p principia deducta.

Auaricia cū sua malicia īpedit bonitatē q nō sit rō bono q agat bonuz de bonis. ¶ Auaricia cuz sua magnitudie magnificat maliciā/ durationē/potestatē cū suo actu. Quāto durat auaricia/ tāto durat suus act⁹ insatiabilis: et ꝓpter hoc auarus augmētādo diuitias/credit qescere/ sed nō pōt. ¶ Potestas auaricie est habitus priuatiuus potestatis largitatis: sicut surdeitas potestatis audit⁹. Quapropter auar⁹ nō hz potestatē quiescentem. Sicut fides eleuat intellectum ad credendū veritates sup suis viribus: ⁊ sic auaricia eleuat intellectū ad credenduz falsitatē sup viribus suis: ⁊ sicut auarus credit esse largus: sic charitas exaltat volūtatē ad diligendū super suis viribus. sic auaricia eleuat illā ad diligendū futura: ⁊ non quiescit in his que hz. ¶ Hō auar⁹ ꝙtomagis hz/tātomagis se credit esse virtuosum. ¶ Hō auarus credit hoc qđ est verū/ q falsum sit: ⁊ ecōuerso sicut infidelis. Nā auaricia ⁊ falsitas cōueniūt: sicut largitas ⁊ veritas suo mō. ¶ Auarus nō se delectat in his q̄ hz: adhuc enim indigentē se credit: neqȝ in his que sperat: nō eñ hz illa. ¶ Hō auarus nō distīguit inter largitatē ⁊ auariciaz/ eo qꝛ credit q hoc qđ est auaricia/sit largitas. ¶ Auar⁹ rōne auaricie cū aliquo hoie virtuoso cōcordātiā habere nō pōt: nā illa oibus virtutib⁹ cōtradicit. ¶ Hō auar⁹ ꝙtomagis est diues/tantomagis cōtradicit ꝓrimo suo: qꝛ fini bonorū est cōtrari⁹. ¶ Hō auarus puertit principia positiua in priuatiua: et sic ꝙtomagis credit qescere/tātomagis laborat: sicut aliqs hō credēs meli⁹ videre cuz oculis obcecatis/ꝙ cū videtib⁹. ¶ Hō auar⁹ cū sua auaricia omnia cōtingit ⁊ mēsurat. ¶ Hō auarus cū fine priuatiōis quiescit sicut hō patiēs famem/⁊ illi placet pati illā. ¶ Hō auarus cū maiorib⁹ diuitijs ē magis auar⁹: vñ patet q ꝙto magis hz/ tāto magis appetit habere. ¶ Hō auar⁹ nō coequat: nā auaricia cōsistit in extremis. ¶ Minor auaricia minora signa hz: sicut maior maiora habet.

De auaricia p reglas ōducta.

De auaricia p regulas deducta.

Utrū auaricia sit generali⁹ peccatū obiectiue? Et respōdēdū est q sic: qꝛ plura ⁊ diuersa obiectat ⁊ appetit.

¶ Per primā speciē regule c. querit/quid est auaricia? Et respondendū est q auaricia est peccatū qđ deuiat bona a fine ad quē ipsa sunt. ¶ Per secundā speciē querit/ quid auaricia hz in se coessentialiter? Et respondēdū est q hz correlatiuos priuatiuos: sicut largitas habet suos positiuos. ¶ Per tertiā speciē querit/quid est auaricia in alio? Et respondēdū est q ipsa ē in hoie auaro habit⁹ priuatiu⁹ cuz quo sibimet causat paupertatē/ ⁊ tristiciaz/ ⁊ laborem: sicut hō cappat⁹ nimia ⁊ magna cappa causat sibimet tediū ⁊ laborē. ¶ Hō auar⁹ habitu priuato habituatus/in suis diuitijs/neqȝ in alijs hz requiē: sed potius laborem ⁊ angustiam.

¶ Per primā speciē regule d. q̄rit/auaricia de quo est? Et respōdendū est q ipa est de seipsa: non eñ hz naturā: neqȝ est creatura/eo qꝛ est peccatū: neqȝ ē virt⁹. ¶ Per secundā speciē querit / auaricia de quo est? Et respōdendū est q ipa est ex ōfectu morali hois: sicut surdeitas ex defectu nature: nā sicut surdeitas est habitus priuatiu⁹ cōtra habitū positiuum auditus: sic auar⁹ est contra habitū positiuū largitatis: et in isto passu cognoscit intellect⁹ de quo est peccatū. ¶ Per tertiā speciē querit/cui⁹ est auaricia? et respondendū ē q est hois auari: sicut cappa cappati. ¶ Per pmā speciē regule e. querit quare est auaricia? Et respondēdā est q illa ē: qꝛ hō nō vult habere largitatē: sicut nudeitas hois est/ qꝛ homo indutus nō est. ¶ Per secūdā speciē queritur/auaricia quare est? Et respondendum est: vt homo non habeat largitatē/ neqȝ requiē in suis bonis. ¶ Per primā speciem regule f. queritur de quantitate continua auaricie? Et est respondendum q ipsa hz ꝙtitatē cōtinuā: nā habitus cōtinuus est: sicut cappa cappati. ¶ Per secūdā speciē querit de ꝙtitate discreta auaricie? cui dicendū est q ipa hz ꝙtitatē discretā: vt ipa possit augere ⁊ diminuere actus suos ad placitum.

¶ Per primā speciē regule g. querit / q̄ est propria q̄litas auaricie? Ad qđ est dicēdū q est insaturabilitas: et in isto passu cognoscit intellect⁹ q auar⁹ ꝙtomagis hz/tantomagis appetit hr̄e. ¶ Per secundam speciem queritur/que est appropriata qualitas auaricie? Et respondēdū est q est pauptas/labor/tristicia/

auari
luxuria
ira

& huiusmodi. ¶ Per regulam h. queritur de tempore auaricie? Et respondendum est q homo auarus est in tépore de auaricia habituatus habens doloré de preteritis/cogitando q plura potuisset acquirere / & laborat in tempore presenti cum bonis: & habet dolorem: quia nõ vtitur futuris. Et hoc per regulam c.d.K. signatum est. ¶ Per regulam i. queritur auaricia vbi est? Et est respondendũ q ipsa est i habitib⁹ priuatiuis cũ quibus est signata & figurata: videlicet i malicia/iniuria/mendacio/incõstãtia/& huiusmodi. Et hoc per regulã c.d.K. signatum est. ¶ Per primam regulam K. queritur/auaricia quomodo est? Et est dicẽdum q ipsa est per modũ nolendi: videlicet quia voluntas non vult habere largitatem. ¶ Per secundam regulam K. queritur/auaricia cum quo est? Et ẽ respondendum q ipsa est cum potentiis inferioribus cõtra superiores: videlicet cum imaginatiua /sensitiua/contra intellectum amatiuam & recolitiuam: que quidem seipsas difformãt cum auaricia bonorũ sensibiliũ & imaginabilium.

De gula per pricipia deducta.

De gula per principia deducta.

Homo gulosus cũ nimia comestione & potatione facit sibi malum: & tamen credit bene facere. ¶ Homo gulosus cũ magnitudine magnificat suũ malum. ¶ Labores hominis gulosi plus durant q̃ sue delectationes. ¶ Gulosus cũ potestate gule non potest contra gulam. ¶ Gula est peccatum quod disponit intellectum ad credendum q ipa nõ sit peccatum. ¶ Gula est peccatũ quod disponit voluntatem ad appetendũ nimiam cõmestionem et potationem: sicut fides disponit intellectũ ad credendũ. ¶ Gula est peccatum quod simpliciter est contra omnes virtutes. ¶ Gula ẽ habitus mendax. Nam cũ ipsa homo decipit semetipsum: & per ipsam ad infirmitatem & mortem disponit se. ¶ Gula causat delectationem in gustu: labores autem & dolores in tactu. ¶ Gulosus cõfundit & intenebrat omnes potentias superiores & inferiores. ¶ Gulosus cõcordat nimiam comestionem cũ nimia potatione. ¶ Gula contradicit curialitati & sanitati et diuitiis. ¶ Gula in principio dat leticiam: sed in fine dat tristiciã. ¶ Gula non mensurat cibum / neq3 potũ. ¶ Gulosus causa gule non inuenit requiem. ¶ Maiores proprietates & delectationes gulosi sunt nimia comestio & potatio. ¶ Gulosus non mensurat cum equali mensura: nõ enim coequat suam digestionem & retentiuam cum sua appetitiua: & homo minus gulosus est circa sanitatem: qui autem magis gulosus est/circa infirmitatem.

De gula per regulas deducta.

De gula per regulas deducta.

Utrum gula sit maior habitus voluntatis q̃ intellect⁹? Et respondendum ẽ q sic. ¶ Gulosus namq3 cũ voluntate appetit cibum & potum. Cum intellectu autẽ discernit inter maius & minus. ¶ Unde sequitur q intellectus disponit gulã p ignorantiam/& voluntas per appetitũ. ¶ Per primam speciem regule c. queritur/quid est gula? Et respondendũ est q est peccatum cum quo gulosus nimiũ comedit & bibit. ¶ Per secundam speciẽ queritur/gula quid habet in se coessentiale? Et respondendum est q habet correlatiuos priuatiuos contra relatiuos positiuos temperantie: sicut homo monstruosus habet suos correlatiuos cõtra naturales correlatiões. ¶ Per tertiam speciem queritur/ quid est gula in alio? Et respondendum est q ipsa est in mensa incurabilis/& in homine derisibilis/ & in societate mendax/et in homine ẽ pigritia/infirmitas/& dolor: & in marsipio prodigalitas. & in anima peccatũ & culpa. ¶ Per quartam speciem queritur/ quid habet gula in alio? Ad quod dicendum est q habet in subiecto in quo est dominium: nam sicut homo cum obediẽtia disponit se ad passionem/sic cum gula ad subiugationem. ¶ Per primã speciem regule d. queritur/gula de quo ẽ? Et respondendum est q ipsa non est de aliquo primitiue. Nam peccatum est: et quia peccatum nihil est /& nihil non est ex aliquo: ideo patet q gula non est ex aliquo. ¶ Per secundam speciem queritur/gula de quo est? Et dicendum est q ipsa est ex defectiua moralitate hominis: sicut surditas est ex defectiuo motu nature. ¶ Per tertiam speciem queritur/ gula cuius est? Ad quod dicendũ est q ipsa est subiecti cuius ẽ: sicut cappa cappati. ¶ Per primam speciem regule e. queritur/gula quare est? Et respondendum est quia habitus acquisitus est p

gulosum: sicut cappa p cappatū. ¶ Per
scdam speciē querit/gula quare est? Et
rñdendū est vt hō per illā sit derisus/pi
ger/pauper/infirmus/ꝛ qñq₃ mortuus/
ꝛ in gehenna positus. Per primā speciez
regule f. querit/gula q̄ta est? Et rñden=
dum est ꝙ ipsa hꝫ infantū magnā q̄nti=
tatē cōtinuā: ꝙ ipa est indiuisibilis: ꝛ gu
losus cū ipa saturari non pōt. ¶ Per se=
cundā speciē querit/q̄ta est gula discre
tiue? Ad qd rñdendū est ꝙ ipa est tanta
quot viribus gulosus vtit/illā augmē=
tando/aut diminuēdo actus suos ad pla
citū suū. ¶ Per primā speciem regule g.
querit/q̄ est ꝓpria qualitas gule? Et re
spondēdū est ꝙ insaturabilitas aie per
gustū vltra suas vires. Et in isto passu
cognoscit intellect⁹ per quē modū gula
subleuat appetitū intellect⁹ sup viribus
illius: sicut ignis subleuat aqua/ calefa=
ciendo illā sup virib⁹ suis. ¶ Per scdam
speciē g. querit/q̄ est appropriata qua=
litas gule: ꝛ huic rñdēdū est ꝙ incurialī=
tas/derisio/paupertas/ebrietas ꝛ hmōi.
Et in isto passu cognoscit intellect⁹ ꝙ pri
ma species ꝯpetit aie. Sed scda corpori
rōne cuius gula plus efficit in aia/ꝛ de=
inde in corpore. ¶ Per regulā h. querit/
de tpe gule? Et rñdendū est ꝙ ipa est in
illo habitus nouus. ¶ Adhuc est in tpe:
qꝛ ipsa tpe preterito vtit. Nam gulosus
cōdolet: qꝛ plus nō potauerit ꝛ comede=
rit. Et similiter presenti vtit/ꝙ mediā=
te illo habet praticā. Et similiter futuro
vtitur: quando desiderat comedere ꝛ bi=
bere. ¶ Item in inferno vtit illo in quo
ipse patietur famē et sitim inestimabi=
les ꝛ sempiternas. Per regulā i. queri=
tur/gula vbi est? Et respondendū est ꝙ
ipsa est in suis correlatiuis habitus pri=
uatiuus/et in illis in quibus est. Et hoc
per regulam c.d.K. signatum est. ¶ Per
primam regulaꝫ K. queritur/gula quo=
modo est. Et est respondendum ꝙ sicut
temperantia est per modum positiuum
sic gula est per modum priuatiuuꝫ. Gu=
losus em̄ non habet modum/neq₃ men=
suram in comedendo / neq₃ in bibendo.
¶ Per scdam regulam K. queritur/gu=
la cum quo est? Ad quod dicendum est
ꝙ ē cuꝫ sua causa sicut cappa cū suo cap=
pato q̄ per illū est facta siue artificiata.

De luxuria p pricipia deducta

De luxu=
ria p prin
cipia de=
ducta.

Uxuria ratione bonitatis ta=
ctiue maleficat ꝛ inculpat bo=
nitatem castitatis. ¶ Luxuria
ratione magne dulcedinis ta=
ctiue magnificāt magnitudinē ꝛ penam
ratiocinanteꝫ. Et in isto passu cognoscit
intellectus per quē modū oritur consciē
tia. ¶ Luxuria ratione durationis de=
lectabiliū corporaliū causat durabiles
penas in inferno. ¶ Luxuria submittit
potestatem spiritualeꝫ potestati corpo=
rali. Et in isto passu cognoscit intellect⁹
per quem modū luxuriosus est ligatus.
¶ Luxuria peruertit intelllectū ad cre=
dendū ꝙ ipa non sit peccatū: sicut aua=
ricia peruertit illū ad credendū ꝙ ipsa
nō sit peccatū. Et in isto passu cognoscit
intellectus ꝙ est obstinatio peccatoris.
¶ Luxuria ratiōe pulchritudinis faciei
mulieris filocapit luxuriosum ad amā=
dum turpitudines ꝛ fetores inferiores
quos mulier habet in se. Et homo mul=
tum filocapt⁹ per luxuriā credit se esse
multū virtuosum. Et de tali credulitate
multuꝫ miratur intellectus. ¶ Luxuria
est habitus mendax/eo qꝛ incipit cū pul
chritudine ꝛ quiescit in turpitudine. Et
hoc qd est malū/habet ipsum pro bono.
¶ Luxuriosus per delectationē quā ha=
bet in vidēdo/audiendo/imaginando et
cogitādo/ꝛ tangendo/in via amittit glo
riam paradisi: ꝛ acquirit penas sempi=
ternas oībus suis potentijs in inferno.
¶ Luxuriosus non distinguit inter tur=
pitudines et pulchritudines mulieris.
Nā ex istis facit vnū finē/vnum quietē.
¶ Luxuriosus cōcordat pulchritudines
ꝛ turpitudines ad vnum finem. ¶ Luxu
riosus contradicit castitati per luxuriā:
vt per castitatē ipse non habeat felicita=
tem. Uerūtamen hoc non credit facere.
¶ Luxuria incipit cū sensitiua: ꝛ multi=
plicat causatū cū imaginatiua/vsq₃quo
in ratiocinatiua sit pctm̄. ¶ Finis luxu=
rie influit sensitiue: et sensitiua refluit
fini. Et hoc mediāte imaginatiua/vsq₃=
quo in peruersa ratiocinatiua peccatū
est. ¶ Luxuriosus primo quiescit in pul
chritudinib⁹: deinde in turpitudinibus
ꝛ fetoribus. ¶ Maior luxuria cū maiori=
bus signis se ostēdit ꝛ demōstrat. ¶ Uir
et mulier equaliter peccant per luxu=
riam: et non equaliter se diligūt. ¶ Lu
xuria minor est per corpus: maior au=
tem per animam. Nan per corpus est
in fieri: per animam autem est in fa=
cto esse.

De luxuria per regulas de=
ducta.

elnxu=
a p regu
s dedu=
a.

Trũz luxuria ante incipiat per imaginationē/ꝗ̃ ꝑ sensium? Et rñdendũ est ꝙ sic. Imaginatiua enim propinquior est rõcinatiue ꝗ̃ sensitiua. ¶ Per primã speciē regule c. queritur/q̃d est luxuria? Et rñdendũ est ꝙ ipsa est pctm̃ cui ꝓprie cõpetit luxuriari. ¶ Per scđam speciē querit̃/q̃d habet luxuria in se coessentialiter? Et rñdendum est ꝙ ipa habet suos correlatiuos cũ quib⁹ est pctm̃ speciale. ¶ Per tertiã speciē querit̃ q̃d est luxuria in alio? Et rñdendum est ꝙ ipa est in aĩa pctm̃ intentum. Sed in corpore extensũ. Et in isto passu cognoscit intellectus per quē modũ luxuria est ĩ aĩa sine successione: ⁊ in corpore cũ successione. ¶ Per quartam speciē querit̃/ q̃d hꝫ luxuria ĩ alio? Et rñdendũ est ꝙ hꝫ in hoie in quo est/ altitudinē per dominationē: sicut cappa in cappato per ornamẽtũ. ¶ Per primã speciem regule d. querit̃/luxuria de quo est? Et rñdendũ est ꝙ ipa est de seipsa: eo qꝛ est peccatũ q̃ nõ est de aliquo: peccatũ em̃ nihil est. ¶ Per scđam speciem querit̃/luxuria de quo est? Et rñdendũ est ꝙ ipa est de morali monstruositate: eo qꝛ habit⁹ priuatiuus est in moralib⁹: sicut surditas in naturalib⁹. ¶ Per tertiã speciē querit̃/ luxuria cuius est? Et rñdendũ est ꝙ ipa est subiecti in quo ē: sicut cappa cappati. ¶ Per primã speciē regule e. queritur/luxuria quare est? Et rñdendũ est ꝙ ipa est qꝛ habit⁹ acquisitus ē. ¶ Per scđaz speciē querit̃/luxuria quare est? Et rñdẽdũ est ꝙ ipa est vt nõ sit castitas: sicut surditas est: vt nõ sit auditus. ⁊ sicut aqua calida est: vt nõ sit frigida. ¶ Per p̃mã speciē regule f. querit̃ ꝗ̃ta est luxuria ꝯtinua? Et rñdendũ est ꝙ ipa hꝫ ꝗ̃titatē cõtinuã: eo qꝛ habitus indiuisibilis ē. ¶ Per scđam speciē q̃rit̃/ luxuria quãta est discretiue? Ad q̃ est dicendũ ꝙ est tãta ꝗ̃tũ luxuria põt augere aut diminuere actus suos: et in isto passu cognoscit intellect⁹ ꝙ ĩ eadē essentia ⁊ etiã habitu cõsistit ꝗ̃titas discreta ꝑ plures act⁹ differẽtes numero. ¶ Per primã speciē regule g. querit̃/q̃ est propria qualitas luxurie? et est dicendũ ꝙ est illa ꝑ quã est speciale vitiũ. Sicut caliditas est ꝓpria qualitas ignis. ¶ Per scđaz speciē querit̃/ q̃ est appropriata q̃litas luxurie? et ē rñdẽdũ ꝙ ē calefactio cũ qua caro luxuriosi crescit. Per regulã h. querit̃ de tp̃e luxurie? Et rñdendũ est ꝙ luxuria est in vno tp̃e ꝑ aptitudinē ratione sensitiue et imaginatiue: et in alio tempore per factũ esse ratione cõceptus anime. Et hoc per regulã c. d. k. signatũ est. ¶ Per regulaz i. querit̃/luxuria vbi est? Et est rñdendũ ꝙ ipsa est in sensitiua imaginatiua ꝑ instrumentalē: in aĩa aũt per essentiã ⁊ habitũ. Et hoc per regulã c. d. k. significatũ est. ¶ Per primã regulaz k. querit̃ / luxuria quõ est? Ad q̃ est dicendũ ꝙ ipa est per modum videndi/audiendi/ tangendi/ imaginãdi. et per modũ anime concipiẽtis ⁊ imperantis. ¶ Per scđam regulã k. querit̃/ luxuria cum quo est? Et respõdendũ est ꝙ ipsa est cum peruersis motibus: sicut aqua calida que est cum sua peruersa ⁊ cõtraria natura: videlicet cũ caliditate. Et sicut intellectus cum ignorãtia ⁊ auditus cum surditate.

De superbia per principia deducta.

De supbia ꝑ principia deducta.

Uperbia ratione sue malicie facit descẽdere subiectum in quo est: sicut humilitas facit ascẽdere subiectũ in quo est. ¶ Magnitudo superbie paruificat subiectum suũ: sicut hũilitas magnificat suũ. ¶ Duratio superbie disponit subiectũ vt ipsum habet in gehenna penas sempiternas. ¶ Potestas superbie contra potestatez humilitatis stare non potest. ¶ Ille est superbus qui credit habere sua bona naturalia ⁊ suas diuitias a semetip̃o. ¶ Homo diligens pl⁹ seipsum ꝗ̃ deum est superbus. ¶ Superbus quando corrigitur credit se esse virtuosum: ⁊ corrigens ꝙ sit vitiosus. ¶ Superbia est habitus mendax: nam credit ascendere ⁊ descendit. ⁊ etiã quãdo credit verum dicere/dicit falsum. Homo superbus nõ quiescit cũ aliquo: neq̃ aliquis cum eo. ¶ Superbus nõ distinguit inter sui superbiã ⁊ alterius humilitatem. ¶ Superbia cũ omnibus vitijs concordantiã habet. ¶ Superbia oĩbus virtutibus contradicit. ¶ Superbia est principiũ: q̃ id q̃ est superius/facit descendere: q̃ autē inferius est/facit ascẽdere. ¶ Superbia impedit medium existens inter principiũ et finem. Quapropter ipsa descendit ⁊ non ascẽdit. ¶ Superbus nunq̃ inuenit quietez. ¶ Maior supbia maiora signa habet. ¶ Superbus non inuenit sibi equalem/neq̃ vult socium. Minor superbia est per corpus: maior autem per animam.

De supbia ꝑ regulas deducta.

De superbia p regulas deducta.

Utrum superbia sit maxime per intellectum q p voluntatem. Et est rndendum q per intellectu. nam intellectus est primus in obiectando. Sed voluntas cōsequētia in eligendo. ¶ Per primā speciē regule c. queritur / quid est superbia ? Ad qd dicēdū est q ipsa est peccatū qd quāto credit ascēdere / tanto descēdit. ¶ Per scdam speciez queritur / superbia qd habet in se coessentialiter? Et respōdendū est q ipsa habet suos correlatiuos priuatiuos z oppositos relatiuis positiuis humilitatis. ¶ Per tertiā speciē querit / quid est superbia in alio? Ad qd dicēduz est q ipsa est in intellectu indicatiua: in voluntate electiua: z in memoria conseruatiua: z in omnibus peccatis imperatrix. ¶ Queritur per quartam speciem quid habet superbia in alio ? Et rndendum est q ipsa habet in subiecto in quo est descensum sicut anima in corpore currente motum. ¶ Per primaz speciem regule d. queritur / superbia de quo est? Et est respondendum q ipsa est de suis correlatiuis existentibus priuatiuis ad relatiuos positiuos hūilitatis. Sicut nox que est absentia diei: et surditas est absentia auditus. ¶ Per secundam speciez queritur / superbia de quo est ? Et respondenduz ē q ipsa est de suis correlatiuis specificis ex quibus est peccatum specificum. Et in isto passu cognoscit intellectus q prima species habet respectum ad defectum sui contrarij: secūda autem ad se tantum. ¶ Per tertiam speciem queritur / superbia cuius est? ad qd dicendum est q ipsa est sui subiecti: naz suus habitus est. ¶ Per primam speciez regule e. queritur / superbia quare est? Et est respondendum quia de subiecto in quo est humilitas / ē absentata : sicut cecitas est in eo: quia de subiecto in quo est visibilitas / est absentata. ¶ Per secūdam speciem queritur / superbia quare est. Et respondendum est q ipsa ē vt humilitas non possit esse: sicut finis ignis est in colerico / vt finis aque non sit in illo. ¶ Per primam speciez regule f. queritur de continua quantitate superbie? Et respondendum est q superbia habet illam: nam habitus indiuisibilis est: ipsa enim quando generatur in instanti generatur. Et quando corrumpitur in instanti / corrumpitur. ¶ Per secūdam speciem queritur de quantitate discreta superbie? Et respondendum est q ipsa habet illam. Nam ex pluribus principijs priuatiuis est: videlicet ex priuata bonitate / humilitate zc. ¶ Per primam speciem regule g. queritur / que est prima species superbie? Et respondendum est q est ascensus indebitus. ¶ Per secundam speciem queritur / que est qualitas appropriata superbie. Et respondēdum est q ē descensus debitus violent⁹: cōtrario autem modo potest dici de humilitate. ¶ Per regulam h. queritur de tempore superbie? Et respōdendum est per primam speciē regule d. q ipsa est tūc / quando incipit esse: videlicet quando humilitas corrumpitur in subiecto: et superbia introducit in illo / vt puta quando dicitur. Generatio vni⁹ est corruptio alterius. Et hoc idem signatum est per regulam. k. ¶ Per regulam i. queritur / superbia vbi est? Et est respondendum q ipsa est in subiecto in quo erat humilitas aut esse debebat. Et hoc per regulam c. d. k. signatum est. ¶ Per primam regulā k. queritur / superbia quo modo est. Et est respondendum q ipsa est per modum contrarium modo humilitatis: sicut amare quod est per moduz delectationis: odire autem per modum passionis. ¶ Per secundam regulam k. queritur / superbia cū quo est? Et respōdendum est q ipsa cum priuatione humilitatis / obedientie / iustitie / et huiusmodi: et etiā cum omnibus alijs que de ipsa predicantur. Auctoritas.

De accidia per pricipia deducta.

De accidia p principia deducta.

Homo accidiosus ad agendū malū / est velox et sollicitus: sed ad agendū bonuz est piger. ¶ Accidiosus ad euitādum vtile cōe est sollicitus. ¶ Accidia durat cuz superbia / pigritia / ira et huiusmodi. ¶ Accidia impedit homines qui proponunt agere bonum et euitare malum: et nō possunt. Nam eorum potestas ab accidia est carcerata. ¶ Accidia alterat et inficit intellectum: et ipsa ab illo ignoratur. ¶ Accidia facit voluntatem pigrā ad diligendum bonum: sollicitā aūt ad amandum malum. ¶ Accidia iudicat pigritiā p ṽtute: sed diligētiā boni pro vitio. ¶ Accidia in veris ē pigra: sz i falsis sollicita. ¶ Accidiosus nō se delectat cū habitib⁹ positiuis / sz cū puatiuis. ¶ Accidiosus ratione accidie z pigricie sui intellect⁹ nō distiguit

in faciendo scientiaꝫ/sed confundit illā.
¶ Accidiosus concordat suas potentias
superiores ⁊ inferiores in omnibus po-
tentijs. Nā cū ipsis est piger in acquirē
do virtutes. ¶ Accidiosus contradicit di
ligentie virtutum cuꝫ sollicitudine vitio
rum. ¶ Accidia peruertit principia posi
tiua in priuatiua. Quapropter accidio-
sus murmurat ⁊ fingit se vaticinatoreꝫ:
⁊ dat consilium qñ non est necesse: ⁊ re-
prehendit de bonis: ⁊ est inimicus finis.
Adhuc formā ligat/materiā corrumpit:
vt ipse agēs de pigritia sit habituatus.
¶ Accidia impedit mediū: vt principiuꝫ
debitum non inueniat finem in quo de-
scat. ¶ Accidiosus cōtra finem quiescit:
sed in fine laborat. Nā accidia est inimi
ca finis perfectionis. ¶ Maior accidia ē
fons omniū vitiorum. ¶ Accidiosus cuꝫ
sua accidia est fons omnium vitiorum.
¶ Accidiosus cum sua accidia coequat
actus vitiorū/vt accidia sit fortis contra
diligentiā virtutū. ¶ Minor accidia ē cir
ca minorē diligentiam/circa maiorem/
aut nequaꝙ̄.

De accidia p reglas deducta.

De acci-
dia per re
gulas de-
ducta.

Queritur/ vtrum accidia sit pec
catū mortale? Et respondēdū est
ꝙ sic: ipsa eniꝫ impedit omnes
actus virtutū. ¶ Sed hic mira
tur intellectus: cum accidia sit peccatuꝫ
mortale: ⁊ per multa signa sit signata ⁊
figurata/quare est ita parū nota ab ho
minibus/vsqꝫ quo recordatur maiorem
partem hominū esse habituatā de acci-
dia. ¶ Per primā speciē regule c. queri-
tur/quid est accidia? Et respondendū ē
ꝙ accidia est peccatum cuꝫ quo accidio-
sus dolet de bonis ꝓximi sui: sed gaudet
de malis illius. ¶ Per secūdā speciē que
ritur/q̄d hꝫ accidia in se coessentialiter?
Et respondendū est ꝙ ipsa hꝫ suos cor-
relatiuos q̄ sunt de correlatiuis/priuati
uis charitatis. Nā hō charitatiu⁹ gau-
det de bonis ꝓximi sui: ⁊ dolet de malis
illius. ¶ Per tertiā speciē querit̄/quid ē
accidia in alio? Et respondendum est ꝙ
ipsa est in bonis pigra ⁊ maliuola: in ma
lis aūt velox ⁊ sollicita ⁊ electiua. ¶ Per
quartā speciem querit̄/accidia q̄d hꝫ in
alio? Ad qd̄ dicēdū est ꝙ ipā hꝫ in oibus
peccatis suos act⁹. ¶ Per primā specieꝫ
regule d. q̄rit̄/de quo est accidia? Ad qd̄
dicēdū ē ꝙ ipsa ē de absentia charitatis
in subiecto in q̄ charitas erat: sicut conse
quēs qd̄ nō est/q: suū antecedēs nō est.
¶ Per secūdā speciē querit̄/accidia de q̄
est? Ad qd̄ dicendū est ꝙ ipsa est de suis
priuatiuis/correlatiuis specificis cū q̄-
bus est peccatū specificū. ¶ Per tertiaꝫ
speciem querit̄/accidia cuius est? Et re-
spōdendū ē ꝙ ipsa est subiecti in quo ē:
sicut surdeitas surdi. ¶ Per primā spe-
cieꝫ regule e. queritur/accidia quare ē?
Et respōdēdū est ꝙ ipsa est ex eo q: ha-
bitus acquisitus est: sicut dies est: q: sol
lucēs super terrā est. ¶ Per secūdā spe-
ciē querit̄/accidia q̄re est? Et responden
dū est vt charitas non habeat subiectuꝫ
in quo existere possit: ipsa namqꝫ habit⁹
priuatiu⁹ est contra habitū positiuū cha
ritatis/impediēdo ei finē. ¶ Per primā
speciē regule f. q̄ritur/ de cōtinua q̄ntita
te accidie? Et respondendū est ꝙ ipā ha
bet illā in omnib⁹ vitijs causatis ab ea.
¶ Per secundā speciem querit̄/ de conti
nua q̄ntitate accidie? Et respondendum
est ꝙ ipsa hꝫ illā in omnibus vitijs cau
satis ab ea. ¶ Per secūdā speciem queri
tur/de q̄ntitate discreta accidie? Et re-
spondendū est ꝙ ipsa habet q̄ntitates di
scretas rōne differētie vitiorū in quibus
hꝫ differentes act⁹. ¶ Per primā speciē
regule g. queritur/que est propria qua-
litas accidie? Ad qd̄ dicendū est ꝙ est pi
gricia. nam absqꝫ ea agere non potest.
¶ Per secundaꝫ speciē queritur/que est
appropriata qualitas accidie? Et est re
spondendū ꝙ maliuolētia/iniquitas: ac
cidiosus enim per eā gaudet de malis/⁊
dolet de bonis. ¶ Per regulā h. queritur
de tēpore accidie? Et respondendū est ꝑ
regulā c. ꝙ ipsa est in illo pigra: vt subie
ctum in quo est non agat aliquid vtile/
dum tempus habet. ¶ Per regulam i. q̄
ritur /accidia vbi est? Ad quod dicen-
dū est ꝙ ipsa est in pigricia anime ima-
ginationis et sensitiue: que quidem ne-
gligunt agere bonum: sed diligunt age-
re malum. ¶ Per primam regulam k.
queritur/accidia quomodo est? et respō
dendum est ꝙ ipsa est per modum exi-
stentem contrarium modo charitatis.
Nam sicut charitas habet modum essen
di in diligendo bonum proximi sui: ⁊ in
odiendo malum de malis illius/sic acci-
dia est per cōtrarium modū. ¶ Per secū
dam regulam k. queritur /accidia cum
quo est? Ad quod dicendum est ꝙ ipsa ē
cum habitibus priuatiuis virtutum: vi
delicet cum iniuria/imprudentia ⁊c. Ad
huc est cum pigricia/ira ⁊ huiusmodi.

De inuidia per principia deducta.

De inuidia per principia deducta.

Inuidus appetit habere bona aliena contra rationem: quapropter malū sequitur illum in rebus spiritualibus. Et si hoc vere inuidus sepe cognosceret: iam inuidiā nō haberet. ¶ Magnitudo inuidie cum magnitudinibus aliorū vitiorū est: ꝛ ideo cum vnica magnitudine virtutis deuinci nō potest. ¶ Inuidia durat cum duratione aliorū vitiorū: quapropter sine duratione aliarū virtutū deuinci nō pōt. ¶ Potestas inuidie est radicata i potestatib⁹ aliorum vitiorum. Et ideo deuinci non potest sine charitatis potestate in potestatibus aliarum virtutum. ¶ Intellectus inuidiosus est peruersus et alteratus per inuidiam. Non eñ cognoscit eam: cuius cura consistit in hoc / videlicet q ipse intelligat eam. ¶ Inuidia deuiat volūtatem a summo bono: verūtamen curari potest/reducendo voluntatem sepe ad summū obiectum/obiectādo illud. ¶ Inuidus non habet virtutes sed vitia: idcirco si voluerit habere virtutes / mutet ea que habet in ea que nō habet. ¶ Inuidus non habet veritatē: sed falsitatem: idcirco seipsum decipit. Cuius cura potest adhiberi/videlicet vt seipsum nō decipiat. ¶ Inuidus quando habet ea q̄ inuidebat / adhuc in ipsis non quiescit. Nam ipsum ɔscientia mordet. ¶ Inuidus tot actus habet diuersos per inuidiam/quot sunt aliorum vitiorū: verūtamen curari potest sepe numerando illos. ¶ Inuidia cū aliqua virtute concordantiam non habet/cui cura est in cognoscendo hoc. Inuidia contradicit virtutibus cū habitibus priuatiuis: cuius cura fit cum contrarietate habituū positiuorū. ¶ Inuidia incipit cum sensibilibus: ꝛ disponitur cum imaginabilibus: ꝛ perficitur cū spiritualib⁹ / destruēdo imaginabilia ꝛ sensibilia. ¶ Inuidia est mensura cū qua inuidus mensurat iniuriam/imprudentiam/ꝛ huiusmodi. Sed cura cōsistit per mensuram iusticie/prudentie/ꝛ huiusmodi. ¶ Inuidus non quiescit in his que obiectat. Nam ea cum labore desiderat: cura tamen datur/cum ille labor euitatur vsq̄ quo ad quietem perueniāt. ¶ Inuidus cum maiori inuidia maiores labores habet: verūtamē cum maiori charitate potest curari vt maiores actiones habere possit. ¶ Inuidia cū suo actu oēs actus aliorū coequat. Et huius cura cōsistit cū charitatis actu cū quo coequanť omnes alij actus virtutum. ¶ Inuidus ea que possidet/credit esse minora: ꝛ q illa que inuidet/sint maiora: sꝫ cura ɔsistit querendo que est vtilitas ꝛ finis illius.

De inuidia per regulas deducta.

De inuidia per regulas deducta.

Utrum inuidia sit generali⁹ peccatū obiectiue q̄ auaritia? Et respondendū est q sic. Nam auarus non obiectat tantū quantū inuidus. Auarus nāq̄ hoc qd obiectat/credit habere: inuidus aūt multa obiectat q̄ sunt impossibilia ad habendū illa. ¶ Per primā speciē regule c. querit/quid est inuidia? ad qd est dicendū q ipsa est peccatū cum quo inuidus appetit habere aliena absq̄ ratione. ¶ Per scđam speciē queritur qd habet inuidia in se coessentialiter: ꝛ rñdendū est q ipsa habet suos correlatiuos priuatiuos cū quib⁹ est id qd est. ¶ Per tertiā speciē querit/qd est inuidia in alio? Et respōdēdū est q ipsa est in inuido habit⁹ cū quo inuidiosus semper laborat cū tristicia ꝛ dolore. ¶ Per quartam speciē queritur/quid habet in alio? Ad qd dicendū est q ipsa habet in inuidioso altitudinē ꝛ preiacentiā: sicut cappa in cappato. ¶ Per primā speciem regule d. queritur / inuidia de quo est? Ad qd respondendum est q ipsa est de suis correlatiuis priuatiuis et specificis cum quibus est peccatū specificum: sicut surdeitas de suis / et audire de suis. ¶ Per scđam speciem queritur/inuidia de quo est? Ad qd rñdendum est q ipsa est de suis specificis relatiuis: sicut cecitas de suis. ¶ Per tertiā speciē queritur inuidia cuius est? Ad qd rñdendū est q ipsa est subiecti in quo est habitus: sicut maliuolētia est volūtatis ꝛ obliuio memorie/ꝛ ignorantia intellect⁹. ¶ Per primā speciē regule e. q̄rit inuidia q̄re est. Et respondendū est q est/ex eo qz ipsa est effect⁹ ab inuidioso causat⁹: sicut surdeitas est effectus causat⁹ a defectu auditus. ¶ Per scđam speciem querit/inuidia quare est? Et respondēdum est q ipsa est vt subiectū in quo est inuidia/patiatur laborem: ꝛ in inferno perpetuum dolorem ꝛ tristiciā. ¶ Per primā species regule f. queritur/de continua q̄titate inuidie? Et respondendum est q ipsa habet eam tantam q̄tam cum ea inuidiosus potest mensurare auariciā / luxuriā gulam ꝛ hmōi. ¶ Per scđam speciē queritur de q̄titate discreta inuidie? Et re-

spondendū est q ipsa habet illā. Nā multos actus differētes numero habere potest. ¶ Per primā speciē regule g. queritur/que est ppria qualitas inuidie? Ad qđ dicendū est qđ est quedā passio quaʒ inuidus habet i appetēdo aliena. ¶ Per scđam speciē querit que est appropriata qlitas inuidie. Ad qđ dicēdū ē q ē iniuria. Nā ipsa ꝯ iusticiā ē et imprudētia ꝯ imprudentiā est: ꝛ sic de aliis. ¶ Per regulā h. queritur de tpe inuidie. Ad qđ dicendū est q ipsa est in eo/sicut habitꝰ nouus in subiecto: quia in vno tpe habet vnum actū: ꝛ in altero aliū? Adhuc quia suū subiectū est aliquo tpe in vno loco ꝛ alio tpe in alio loco ꝛ hmōi. ¶ Per regulam i. querit/inuidia vbi est? Et respondenduʒ est q ipsa est in aia a qua fabricata est: ꝛ etiā in imaginatiōe: nam mediante ipsa facta est. Et etiā in sensibilibus quibꝰ signata ꝛ figurata est. ¶ Per primā regulam k. queritur inuidia quō est? Ad qđ est dicendū q ipsa est per modum obiectandi aliena cōtra rationem cum actibus infectis subiecti in quo ipsa est. ¶ Per scđam regulā k. queritur/inuidia cū quo est? Et respōdendū ē q ipsa est cū habitibus priuatiuis ex quibꝰ est: videlicet cū malicia/iniuria ꝛ hmōi.

De ira p principia deducta.

De ira p principia deducta.

Voluntas mouet se cū irā ad odiendum bonū absq deliberatiōe. Et ideo remediū cōsistit cum deliberatione. ¶ Ira cū magno furore vincit oīa: sed remediū daꝛ cū magna abstinētia ꝛ deliberatiōe. ¶ Ira q̄diu durat/tādiu durat suus actus. Remedium consistit in obiectando obiectū peregrinuʒ: ꝛ in illo perseuerare. ¶ Potestas ire cū potestate patientie ꝛ abstinentie ꝛ etiā deliberationis deuincitur. ¶ Ira confundit intellectū/eo qꝛ aufert ab illo intelligere: remediuʒ aūt est reddere suum intelligere intellectui. ¶ Ira peruertit volūtatē in odiēdo qđ dʒ diligere: suū ħo remediū ē abstinētia vsq̄ resurgat p diligere. ¶ Volūtas cū ira est in vitio: remediū ħo eius est/vt cū abstinentia sit in virtute. ¶ Intellectꝰ cū ira nō intelligit virtutē: sed in hoc cōsistit remediū/videlicet q per patiētiā cognoscat eā. ¶ Homo iratꝰ cū odire patiꝛ eā vim/descit aūt per amare ꝛ curaꝛ. ¶ Hō iratꝰ nō distinguit inter sui maluʒ alterius malū: remediū ħo cōsistit in distinguēdo. ¶ Homo iratus cōcordat vitium cū vitio: sed potest dari remediū in concordādo virtutē cū virtute. ¶ Homo iratus cōtradicit patientie/cuius in mediū cōsistit vt resistaꝛ ei cū patientia. ¶ Ira incipit cū audire: sed corrūpiꝛ cū amare. ¶ Ira mensurat sine mensura: remediū cōsistit in mensurādo cū mensura. Nullus hō quiescit cū ira: ois hō cū patiētia quiescit. ¶ Maior ira absq maiori patiētia est impugnabilis: nō aūt econuerso: et in isto passu cognoscit intellectꝰ q virtus absolute fortior est vitio. Ira coequat actꝰ intellectus ꝛ volūtatis in furore/quoꝝ remediū pōt dari in coequādo illos cū abstinētia/patientia ꝛ charitate. ¶ Minor ira cum maiori patientia deuincitur.

De ira p regulas deducta.

De ira p reglas deducta.

Utrum ira sit generalꝰ peccatum q̄ aliqđ aliud peccatum? Et rñdendū est q sic: in furore namq intellectus nullaʒ deliberationē habet. ¶ Per primā speciē regule c. queritur/quid est ira? ad qđ est dicendū q ipsa est peccatū cū quo voluntas sine deliberatione odit bonū ꝛ diligit malū. ¶ Per secundaʒ speciē queritur/quid habet sibi coessentiale? Cui respondendū est q ipsa habet suos correlatiuos confusos ratione furoris. ¶ Per tertiā speciē queritur/quid est ira in alio? Cui dicendum est q ipsa est in voluntate ligamē cum quo voluntas se ligat ad odiendum absq ratione: ꝛ intellectus ad ignorandū: ꝛ memoria ad obliuiscendū. ¶ Per quartam speciē queriꝛ/quid habet in alio? Ad qđ respondēdum est q ipsa habet in voluntate imperiū/eo qꝛ imperat ei odire bonum ꝛ diligere maluʒ. Adhuc habet dominum in intellectu ꝛ in memoria. Naʒ intellectui imperat ignorare: memorie autē obliuisci. ¶ Per primā speciē regule d. queritur/ira de quo est? Et rñdendum est q ipsa non est de aliquo. Nam peccatum est: peccatū namq non est de aliquo materialiter loquendo. ¶ Per secundam speciem queritur/ira de quo est? Ad quod respondendum est q ipsa est de suis specificis correlatiuis cū quibus est in sua specie. ¶ Per tertiam speciem queritur/ira cuius est? Ad quod est dicendum q ipsa est subiecti in quo est. ¶ Per primam speciem regule e. queritur/ira quare est? Et respondens

dum est q ipsa est: quia ipsa est in subiecto in quo non sunt charitas/patientia et abstinentia. ¶ Per secundā speciē queritur/ira quare est? Et huic respondendum q est vt virtutes non habeant actus suos. ¶ Per primam speciem regule f. queritur/ita quanta est cōtinue? Et respondendum est q ipsa est tanta quantum priuat actus a charitate / patientia/ abstinentia: et etiam a iusticia et prudentia/et huiusmodi. ¶ Per secūdam speciē queritur/de quantitate discreta ire? Et huic dicendum est q ipsa habet eam quātum crescit aut decrescit actum suum. ¶ Per primam speciem regule g. queritur / que est propria qualitas ire? Et dicēdum est q est furor. Nā soli ei competit. ¶ Per secundam speciē queritur/que est appropriata qualitas ire? Ad quod dicēdum est q ē impatiētia/inabstinētia: et huiusmodi. ¶ Per regulam h. queritur/ de tempore ire? Et dicendum est q ira est in illo. Nam habitus nouus est: et in illo multiplicat suū actum. ¶ Per regulam i. queritur / ira vbi est? Et respondendum est q est in voluntate odiendo/et iniuria iniuriādo/ et huiusmodi. Et etiam est in motu: nam quanto magis mota est / tanto magis multiplicat suum actum. ¶ Per primā regulam k. queritur/ira quomodo est? Ad quod dicendum est q ipsa est modo peruerso intellectus voluntatis et memorie/et imaginationis ire / peruersione existente sub ratione cause furoris/et sine deliberatione. ¶ Per secundam regulam k. queritur/ira cum quo est? Et respondendum est q ipsa est cum sensibilibus imaginabilibus: et etiam cum peruersa anima / et cum habitibus priuatiuis principiorum: videlicet cum malicia/et huiusmodi.

De falsitate p principia deducta.

De falsitate p principia deducta.

Homo falsus decipiens aliū decipit seipsum: cui⁹ cognitio est per diffinitionem bonitatis. ¶ Falsitas cum sua magnitudine non cognoscitur: sed cognoscitur cum magnitudine legalitatis. ¶ Falsitas durat/dum non cognoscitur: nam quando cognoscitur/ corrumpitur. ¶ Falsitas nō habet posse contra intelligere: sed contra credere prudētis quidem est sua inimica. ¶ Falsitas cum credere decipit intelligere. ¶ Falsitas sub vmbra legalitatis facit se diligere: sz finis legalitatis ipam ostēdit et probat. ¶ Falsitas cum hypocrisia fingit se esse virtutē: prudentia autem destruit et manifestat illam qualis est. ¶ Falsitas cum actu veritatis non agit: vnde sequitur q ipsa cum actu veritatis cognoscitur. ¶ Falsitas promittit delectationes: sed dat penas: et per hoc ipsa cognoscitur. ¶ Falsitas non distinguit/ sed confundit. Idcirco a distinctione cognoscitur. ¶ Homo falsus concordat sensibilia et eorum signa: vt decipiat imaginationem et intellectū / qui cum sua concordantia enucleat predictam falsitatē. ¶ Falsitas contradicit fini cum quo contradicitur falsitati. ¶ Falsitas in principio se delectat: in fine autem tristatur/ cuius ratione agnoscitur. ¶ Falsitas abstrahit medium existens dispositiuum inter principium et finem. Et ideo per hoc cognoscitur. ¶ Homo falsus in principio quiescit: in fine autem laborat / ratione cuius ipsa falsitas est cognita. ¶ Maior falsitas cum maiori legalitate agnoscitur. ¶ Homo falsus coequat simile cū simili/cui⁹ ratiōe falsitas est cognita. ¶ Falsitas cum minori virtute cognoscitur.

De falsitate per regulas deducta.

De falsitate p regulas deducta.

Utrum falsitas sit ita fortis sicut legalitas? Et rndendum est q non/ eo q legalitas est habitus positiuus: sed falsitas priuatiu⁹. ¶ Per primā speciē regule c. queritur falsitas/qd est? Et rndendū est q ipsa est pctm cū quo hō decipit et decipitur. ¶ Per scdam speciē queritur/qd hz falsitas in se sibi coessentiale? Et rndēdū ē q ipsa hz suos correlatiuos ex qbus sua essentia consistit. ¶ Per tertiā speciē qritur/ qd est falsitas in alio? Et rndendū est q ipsa est in sensibilibus deceptiua per contraria signa: et in imaginatione est deceptiua per ignorantiam intellectus: et in fine est inimica. ¶ Per quartam speciem queritur / quid habet falsitas in alio? Ad quod est dicendum q ipsa habet in principijs priuatiuis actus suos contra principia positiua. ¶ Per primam speciem regule d. queritur/falsitas de quo est? Et respondendum est q ipsa est de se ipsa. Nam peccatum est

¶ Per secūdā speciem queritur/falsitas de quo est? Ad qđ respondendum est q ipsa est de suis pricipijs specificis priuatiuis cum quibus ipsa est speciale peccatum: sicut surdeitas de suis cum quibus est mōstruositas specialis. ¶ Per tertiā speciem queritur/falsitas cuius est? Et respondendum est q ipsa est subiecti in quo est: sicut habitus. ¶ Per primā speciē regule e. queritur/falsitas quare ē? Et respondendum est q ipsa est/qz ī suo subiecto non est legalitas. ¶ Per secundam speciē queritur/quare est falsitas? Et est respondendū q ipsa est: vt hō decipiatur: sicut instrumētū est: vt mediāte illo sit effectus ab aliquo. ¶ Per primā speciē regule f. querit/quanta est falsitas continue? Et respondendū est q ipsa est tanta quantum subiectū de ipsa agere potest. ¶ Per secūdā speciē f. querit/quanta est falsitas discretiue? Ad quod dicendum est q ipsa habet q̄titatem discretam causatam a principijs priuatiuis. ¶ Per primā speciē regule g. queritur/que est propria qualitas falsitatis? Ad quod ē dicendū q est deceptio: nam illius actus specialis est. ¶ Per secundā speciē q̄ritur/que est q̄litas appropriata falsitatis? Ad quod est dicendum q ē mendacium/hypocrisis ⁊ huiusmodi. ¶ Per regulam h. queritur de tempore falsitatis? Et respondendum est q ipsa est in tēpore/eo qz habitus nouus est: et in illo hȝ act⁹ suos. ¶ Per regulā i. queritur/falsitas vbi est? Et respondendū est q ipsa est in hominibus mendacibus ⁊ hypocritis ⁊ deceptoribus. ¶ Per primā regulā k. queritur/falsitas quomō est? Et respondendū est q ipsa est p modū figmenti decipiēdi ⁊ mentiendi ⁊ huiusmodi. ¶ Per secūdā regulā k. queritur/falsitas cum quo est? Et respondendū est q ipsa est cū dissimulatione atq deceptōe ⁊ huiusmodi: vt per hoc quod dictum est/signatum est.

De inconstantia per principia deducta.

Onstantia est habitus in quo bonitas est ratio bono q agat bonū: et qz incōstātia hoc impedit/iō ipsa est peccatū. ¶ Incōstātia cū magnitudine cōstātie deuincitur. ¶ Incōstātia q̄ diu durat/tā diu constantia est in priuatiōe. ¶ Potestas incōstātie contra potestatē constantie nō hȝ posse. ¶ Intellectus cū incōstātia non hȝ forte intelligere. ¶ Constātia cū inconstantia non est amabilis. ¶ Constantia cum inconstantia non est virtus. ¶ Constantia ⁊ inconstantia nō possunt esse simul in veritate. ¶ Inconstantia nō est de genere delectationis/sed de genere laboris. ¶ Constantia aperit ⁊ distinguit differentias: inconstantia autē claudit ⁊ obscurat eas. ¶ Constantia ⁊ incōstantia non concordant in genere neq ī specie. ¶ De ratione inconstantie est q in principio debet ei resisti. Nam postmodum graue est ei resistere. Quoniaȝ constantie est et per prius: ideo omnis inconstantia est per posterius. ¶ Cōstātia coniungit: sed inconstantia disiūgit. ¶ Homo constans quiescit cum constantia: inconstans autem cum inconstantia laborat. ¶ Maior inconstātia supra maiorem constantiam esse non potest: neq habere gradum. ¶ Constantia ⁊ inconstantia ratione liberi arbitrij equaliter sunt eligibiles: sed nō sunt equaliter mēsurabiles. ¶ Minor inconstantia cū maiori constantia de facili vincitur.

De inconstantia p principia deducta.

De inconstantia per regulas deducta.

Trū inconstantia sit magis habitus voluntatis q̄ intellectus? Et respondendum est q sic. voluntas q̄deȝ magis est alterabilis q̄ intellectus. Ratio hui⁹ est: quia intellectus est discursiuus: volūtas autē subito est alterabilis. Quapropter intellectus cognoscit q remedium contra inconstantiaȝ est auferre subitationem voluntatis/ponendo eam in discursu cum intellectu. ¶ Per primaȝ speciem regule c. queritur/quid est inconstantia? Et respondenduȝ est q ipsa est riuulus deuiatus a fine cōstātie. ¶ Per secundam speciem queritur/incōstātia quid habet in se coessentiale? Ad quod respondēdum est q ipsa habet suos correlatiuos cum quibus est id qđ ē. ¶ Per tertiam speciē querit/quid est inconstātia in alio? Et respondendum est q ipsa est in voluntate imperatrix/⁊ in intellectu inobediens/⁊ in imaginatione verecūdiosa/⁊ in sensibilibus labilis. ¶ Per q̄rtā speciē querit/quid hȝ in alio? Et respondēdū ē q ipsa hȝ defectū fortitudinis in volūtate/⁊ in pmissiōe deceptionē. ¶ Per primā speciē regule d. q̄ritur/

De inconstantia p regulas deducta.

inconstantia de quo est? ad qđ dicenduz est φ ipsa ē de semetipsa: eo qꝛ ē peccatū. ¶ Per secūdā speciē querit/inconstātia de quo est? Et est dicendū φ ipsa est ex suis principijs priuatiuis et specificis cū quibus est hoc φ hoc. ¶ Per tertiā speciē querit/inconstantia cui⁹ est? Cui respondēdū est φ ipsa est subiecti in quo est suus habit⁹. ¶ Per primā speciem regule e. querit/incōstantia q̄re est? Et respondendū est φ ipsa est qꝛ in subiecto in quo est/constantia non est: sicut caliditas q̄ est in aqua calida: nā in ea non ē frigiditas. Vñ cognoscit intellect⁹ ꝑ quē modum sunt similes habitus naturales habitibus moralib⁹. ¶ Per secundā speciē regule e. querit/ inconstantia quare est? Ad qđ dicendū φ ipsa est vt constātia non habeat esse. Et in isto passu cognoscit intellectus φ peccatū nihil ē: eo qꝛ est contra esse. ¶ Per primā speciem regule f. querit/inconstātia q̄ta est? Et respondendū est φ ipsa est tāta quātuz constantiā impedit. ¶ Per secundā speciē querit/de q̄titate discreta inconstātie? Ad qđ dicendū est φ ipsa hꝫ illā: qꝛ volūtas est sepe alterabilis in practica. ¶ Per primā speciem regule g. querit/q̄ est ꝓpria q̄litas inconstantie? et respondēdū est φ ē alteratio volūtatis. ¶ Per secundā speciē regule g. querit/q̄ est appropriata q̄litas inconstātie? Et huic respōdendū est φ ē debilitas fortitudinis cordis. ¶ Per regulā h. querit de tēpore inconstātie? et respondendū est φ ipsa ē in illo tēpore in quo volūtas est alterabilis et habituata ex illa. Adhuc est in tēpore in quo volūtas cū incōstantia agit contra constātiā. ¶ Per regulā i. querit/incōstantia vbi est? et respondendū ē φ ipsa est in debilitate volūtatis et etiam ī priuatione perseuerantie et in suis locis supradictis. ¶ Per primā regulā K. q̄ritur/inconstātia quō est? cui respondēdū est φ ipsa est ꝑ cōtrariū modū ꝑ quem est ꝯstātia: q̄ quidē ꝑ modū discursiuuz/ deliberatiuū et electiuū cū prudētia et maxime cū fortitudine. ¶ Per secūdā regulā K. queritur/inconstantia cuz quo est? et huic respondendum est φ ipsa est cū subitanea alteratione: et est cum sua cā cuius est effectus: et cum priuatione constantie sicut vmbra que est cum priuatione lucis. ¶ Diximus de nouem subiectis discursis siue deductis per principia et regulas huius artis: et per ea que de ipsis diximus: de alijs quidem peregrinis eis attributis poterit artista dicere artificialiter simili modo.

nota.

Decima pars pꝛīcipalis huius libri que est de applicatione.

Applicatio diuidit in .xv. partes. ¶ Prima pars est ꝑ implicitum et explicitū. ¶ Scđa ꝑ abstractū et cōcretū. ¶ Tertia ꝑ primā figurā. ¶ Quarta per secūdā figuram. ¶ Quinta per tertiam figuram. ¶ Sexta ꝑ quartā figurā. ¶ Septima per diffinitiōes. ¶ Octaua per regulas. ¶ Nona ꝑ tabulā. ¶ Decima ꝑ euacuationē tertie figure. ¶ Undecima ꝑ multiplicationē q̄rte figure. ¶ Duodecima ꝑ mixtionez principiorū. ¶ Tertiadecima ꝑ nouē subiecta. ¶ Quartadecima ꝑ centū formas. ¶ Quintadecima ꝑ questiones: et primo de prima pte dicendum est.

Decime partis pricipal' Rubrica.

De applicatione per implicitum et explicitum.

Applicatio q̄ fit ꝑ implicitū et explicitū fiat sic: videlicet φ recipiantur termini qui sunt in q̄stiōe: vt si querat vtruz sit de⁹. ¶ In q̄stione ista ꝑ vtrū/est applicata b. et in b. ē applicata bōitas et differētia: et sic artista dꝫ se adiuuare cū istis terminis q̄ sunt sub b. et si vult se iuuare/applicet illos terminos īplicatos in ipa q̄stiōe q̄ sunt explicati ī arte: sicut sunt magnitudo/eternitas ⁊c. qm̄ si de⁹ ē/est ꝑ infinitā magnitudinē/eternitatē. et si nō sūt infinita magnitudo et eternitas/sequit φ de⁹ nō sit: et sic habebit camerā b.c.d. ¶ Deinceps discurrat ꝑ istos terminos ad ꝓbādū deū esse vel ad improbādum sicut tres termini sunt discursi ꝑ principia et reglas: si vero ī q̄stiōe sunt duo termini explicati: vt si q̄rat/vtrum deus sit eternus? recurrat ad aliū terminū explicatū ī ipsa q̄stiōe: vez ad potestatē ⁊c. nā si ē eternus/pōt esse etern⁹: et si nō ē/nō pōt eē etern⁹. ¶ V' terti⁹ si tres sunt termini ī q̄stiōe explicati: sicut q̄rere/vtruz sit bonū φ de⁹ sit intantū infinitus per suā magnitudinē: sicut ꝑ suā eternitatē et sic habet camera b.c.d. et ī b. ē impli=

Primā pars decime partis principalis de applicatione per implicitū et explicitum.

catā bonitas/differētiā/z vtrū:z in c.magnitudo/cōcordātia z quid est:z in d.duratio/contrarietas/z de quo. In istis q̄dē terminis sunt iplicate diffinitiones z species regularū. Et sic tota camera applicetur ad ppositū.s.ad cōclusionez: et sicut exēplificauimus in predictis: ita potest exēplificari in alijs. ¶ Ulterius si q̄ratur/vtrū deus sit magis actu p suum intelligere q̄ p suā eternitatē. applicet maius ad maioritatē: z minus ad minoritatē. Min⁹ em̄ est de genere minoritatis. Maius aūt de genere maioritatis: et si queraꝛ/vtrū sit ita potens per suā potestatē: sicut per suā volūtatē. recurraꝛ ad equalitatē in q̄ cōparatio est implicata: sicut mai⁹ in maioritate/z minus in minoritate: z si q̄raꝛ/vtrū deus sit iust⁹: recurraꝛ ad virtutē: iustus em̄ est de genere virtutis: et recurratur ad bonitatē: cum sit bonum q̄ deus sit iustus: z sic de alijs suo modo.

De applicatione per abstractum et concretum.

Secunda ps decime ptis principalis que est de applicatōe p abstractū z ɔcretuz.

Ista applicātio q̄ttuor modis est dicēda. ¶ Prim⁹ modus ē q̄n termini positi in q̄stiōe hn̄t abstractionē substātialē: sicut sunt termin⁹ abstract⁹ z cōcretus.s.igneitas z ignis. Igneitas q̄dē est essentia substantialis: ignis aūt est termin⁹ ɔcret⁹ z substātialis. ¶ Secūdus ē q̄n abstractū ē accidentale siue accidēs: z suū cōcretū sit: sicut q̄titas z q̄tū: q̄tū dico inq̄tū est habitus: z sic ē accidētale siue accidēs. ¶ Tertius est q̄n abstractū ē substātia: z ɔcretū est accidēs: sicut igneitas z calidū. Calidū dico inq̄tū est habit⁹: q2 sic est accidēs. ¶ Quart⁹ est q̄n abstractum ē accidēs: z suū concretū ē substātia: sicut albedo z albū: et dico albū sub rōne corpis ƀ albedie habituati: et sic ē substātia z nō accidēs. Oēs isti quattuor modi sunt implicati i terminis q̄stionis z ecōuerso: z sic debēt explicari in conclusiōe ad istos quattuor modos/vt intellectus non decipiatur per variationem mediū.

De applicatiōe p pimā figurā.

Tertia ps decime ptis principalis q̄ est ƀ applicatiōe p primam figuram.

Secūdū q̄ dictū est fiat affirmādo vel negādo: videlicet circulariter p cōuersionem subiecti z p̄dicati: sicut bonitas magna: magnitudo bona: z si nō conuertanꝛ sicut eternitas/magnitudo: na3 aliqua magnitudo nō ē eternitas z ecōuerso: neq3 aliqua bonitas est magna: quia aliqua bonitas est parua: et sic de alijs suo modo.

De applicatione per secundam figuram.

Quarta ps decime ptis principalis q̄ ē de applicatione p secundam figuram.

Applicatio p ipsam secūdā figurā fit p ipsos triāgulos: z per scalas positas sup angulos: in quibus scalis est implicatū principiū generalissimū/z principiū specialissimum/z principiū subalternū. Principiū generalissimū/sicut differētia nō habēs aliquid supra se. Pricipiū specialissimū sicut differētia existēs inter istū lapidez z istā plātā. Subalternū vero/sicut differentia existens inter sensibile z sensibile zc. ¶ Et etiam in ista scala est implicatus ascensus z descensus intellectus: et extra istas scalas ascensus z descensus intellectus nequaq3 esse pōt implicatus. ¶ Dicimus tamen q̄ termini secunde figure sunt explicabiles secūdum q̄ in ipsa figura iacent secundum q̄d de ipsa dicimus. ¶ Ulterius dicimus q̄ secūda figura est applicabilis ad primam/sicut ponere differentiam inter bonitatem et bonitatem zc. et ponere concordantiā inter bōitatē z bōitatē: vt signatum est in tertia figura.

De applicatione ad tertiam figuram.

Quinta ps decime ptis principalis q̄ ē de applicatiōe ad tertiam figuram.

Applicatio questiōis ad tertiam figuram fiat sic: videlicet si materia questionis est de b. applicet c. ad b. z si non sufficit c. ad b. applicet d. ad b. Et sic deinceps vsq3 ad camerā b. K. Et respiciat significata camerarum/affirmādo aut negādo: tali mō q̄ littera remaneat cū suis conditionibus et suis significatis. Uerumtamen si materia questionis compet: t c. applicentur alie littere ad c. sicut diximus de b. Et hoc idem potest dici de d.e. zc. et talis applicatio est infallibilis z valde generalis.

De applicatione ad quartā figuram.

Sextā ps decime ptis principalis que est de applicatione ad quartā figuram.

Applicatio quarte figure fit sic: videlicet si materia q̄stiōis cōpetit camere b.c.d. applicētur ad ipsam camerā: et si materia cōpetit b.c.z cū e.znon cum d.voluatur circulus minor z ponatur e.sub c.z fiat camera b.c.e.Et recipiātur significata litterarū cū quibus soluatur q̄stio: z sicut diximus de istis:z ita pōt dici de aliis. ¶ Ista applicatio est magis generalis q̄ illa de tertia figura/eo q̄ camera est de tribus litteris:z in tanto est generalis q̄ oēs cameras tabule continet in se.

Not ā applicationē ceteris generaliorē.

De applicatiōe p diffinitiōes.

Septima ps decime ptis principalis q̄ ē d applicatiōe p diffinitiōes.

Secūdū modū huius artis/artista debet diffinire terminos q̄ sunt in q̄stione/ siue sint explicati aut implicati: sicut si querat/vtrū de⁹ sit infinitus: Et tūc respondēs dz diffinire deū z finitatem/dicendo sic:deus est ens sic perfectum q̄ extra se nō indiget aliquo alio: et infinitas est ens cui competunt infinita correlatiua sine quibus esse minime potest.¶ Ulterius/sicut dicitur.bonitas est ens ratione cuius bonus agit bonuz: sic potest dici q̄ magnitudo est id ratione cuius magnus agit magnuz: et sic de aliis suo modo. ¶ Ulterius quidem terminus positus in questione /potest quidem multipliciter diffiniri/discurrendo per species regularum. ¶ Et primo per species regule c.sic.homo est animal rationale:et hoc per primā speciē:per secūdā vero speciē/hō est animal habēs sua correlatiua propria :videlicet hominificantem/hominificabile: z hominificare. ¶ Et p tertiā speciē hō est animal in mechanicis agēs/sicut in scriptura scribēs: z in equo equitās/z hmōi.¶ Et per q̄rtā speciem eiusdē regule/homo est ens habens maiorem possessionem in brutis z plantis.¶ Per primā speciē regule d. hō est ens primitiuū in nobilitate sensitiuitatis.¶ Per secūdā speciē :homo est ens constitutum ex anima z corpore. ¶ Per tertiā speciez hō est ens cui sunt subdita bruta z plāte/z hmōi.¶ Per primā speciē regule e.homo est substantia per suā humanitatē.¶ Per secūdāz speciem homo est ens creatū ad seruiendū deo cum vegetatiuis z sensitiuis.¶ Per regulam f.homo est ens quātum z continuum per suam elementatiuam/vegetatiuam /sensitiuam/imaginatiuam et ratiocinatiuam ex quibus est. Et iste quinqz potentie sunt ei partes discrete/ eo quia sunt differentes.¶ Per regulaz g.homo est ens cui proprie competit hominificare : z ens risibile: z est ens scribens z equitās/z huiusmodi .¶ Per regulā h.homo est ens in tempore intelligēs/legēs zc.¶ Per regulā i.hō est ens i vinea fodiens:z in ecclesia est deum rogans .¶ Per regulam modalitatis homo est ens habens modum mechanizandi z generandi alium hominem. ¶ Per regulam instrumentalitatis homo est substantia generans alium hominez cū muliere : z cum martello est ens agens clauum z huiusmodi.Et sicut dedimus exemplum de homine :ita potest dari de aliis suo modo.¶ Et in isto passu data est doctrina per quam homo sciat facere diffinitiones diuersimode de vna z eadem re/ipsa cognita per vniuersas cogitationes seu diffinitiones que pri⁹ ignota erat. Et ideo artista dz diffinire taliter q̄ diffinitiōes remancāt illese.

De applicatiōe ad regulas.

Quando queritur de aliquo dubio/debet artista applicare illud dubium ad regulas successiue. Nā sicut christallus positus in colore rubeo/se habituat in ipso:et etiam si ponatur in viridi/se habituat de ipso:z sic de aliis.Sic quando discurritur ignotum p regulas z species regularum/tunc ignotum est coloratum siue declaratum per species regularum in quibus est positū subiectiue et obiectiue:et tunc intellectiue cognoscit p species regularū illud quod erat prius ignotum.Et sicut dedimus exemplum de homine diffinito per regulas/sed ratione maioris declarationis volum⁹ exemplificare de natura deducta per regulas. ¶ Per primam speciem regule c.dicim⁹ q̄ natura est essentia in suo naturali concreto substentata et mota per actum naturalē in quo actu est in quiete.¶ Per secundam speciem est essentia habens cōnaturalia correlatiua:videlicet naturatiuum/ naturabile et naturare/sine quibus esse non potest.¶ Per tertiam speciem natura ē in subiecto in quo est actiua z passibilis cōnaturare.¶ Per quartā speciez natura hz in subiecto in quo est/actionem z passionē z actū: z hoc p agentem naturalem z per naturalem formam / materiam z

Octāua ps decime ptis principalis q̄ ē de applicatiōe ad regulas.

finem/et cum naturalibus instrumẽtis.
¶ Per primam speciem regule d.natura
est essentia primitiua.¶ Per scđam spe=
ciem est de suis correlatiuis ascendendo
ad essentiã: ꝛ suũ cõcretũ est de ipsis de=
scendendo ꝛ contrahẽdo.¶ Per tertiam
speciem natura est subiecti in quo est/
eo qꝛ de ipsa naturaliter agit. Per pri=
mam speciem regule e.natura est: qꝛ est
ens ꝯtinens in se sua correlatiua ex qui=
bus est.¶ Per scđam specieȝ natura est
vt alia entia habeant existentiã ꝛ agen=
tiam naturaliter. ¶ Per regulã f.natu=
ra est essentia habens continuã q̃titatẽ
ꝛ indiuisibilẽ: ꝛ sua cõcreta sunt ei q̃ti=
tates discrete. ¶ Per regulaȝ g.natura
habet proprias actiones ꝛ passiones: si=
cut natura ignis per calefactionẽ: appro
priatas vero habet sicut habet aqua ca=
lefacta q̃ hȝ calefactiuũ/calefactibile et
calefacere. Et i isto passu cognoscit intel
lectus ꝙ natura est in tp̃e cõtinue ꝛ suc=
cessiue: continue quidẽ per q̃titatẽ con=
tinuã: successiue autẽ ꝑ discretas q̃tita=
tes in quibꝰ est natura in tp̃e.¶ Per re=
gulam i.natura est in loco: sicut cõtentũ
in continente/ꝛ agens in agibili. Et est
in subiecto in quo est substentata ꝛ mo=
ta.¶ Per regulã modalitatis natura ha
bet modũ miscẽdi/ generãdi ꝛ corrũpẽ=
di/ꝛ hmõi.¶ Per regulas instrumẽtali=
tatis natura est cum suis instrumentis:
sicut substantia cũ suis accidentibus: et
mechanicus cum suis instrumẽtis: et sic
de aliis. Sic quidẽ natura discursa per
species regularuȝ est quidẽ cognita per
itellectũ/eo qꝛ species significãt ei id qđ
natura est per existentiã ꝛ agẽtiam. Et
sicut diximꝰ de natura: ita potest dici de
aliis: ꝛ etiã de cõcretis scđm id qđ sunt.
¶ De miraculo vero non sic põt dici: cuȝ
sit supra naturã. Et sic discurrendo mi=
raculũ per regulas/cognoscit intellectꝰ
miraculũ per suũ contrariũ: eo qꝛ mira=
culum intrat speciem regularũ per con
trariũ modũ per quẽ intrat natura. Et
in isto passu cognoscit intellectus quo=
modo vnum cõtrarium cognoscitur per
reliquum cum regulis.

De applicatione per tabulam.

Nona pars decie partis principalis.
De applicatione per tabulam.

pplicatio tabule: ex termi
ni questionum applicentur
ad ipsam tabulam. Nam si
termini questionis conue=
niũt prime colũne videlicet
b.c.d.que est prima colũna: sicut si que=
ratur/vtrũ esset magnum bonũ ꝙ mun=
dus esset ab eterno. Aut si queraꝛ/vtrũ
sit actus infinitus: posito ꝙ bonitas sit
ratio ꝙ agat bonum: et ꝙ magnitudo
sit ratio illius actus ꝙ sit magnus: ꝛ ꝙ
eternitas faciat durare illum actum/ab
eterno ꝛ in eternum/oportet idem dura=
re actum infinitũ. ¶ Ulterius si termini
questionis competant secũde columne:
sicut si queratur/magnitudo bonitatis/
potestatis quare est? Et respondendum
est ꝙ est qꝛ ꝑ correlatiua bonitatis/ma=
gnitudinis ꝛ ptãtis: ꝛ sic de aliis suo mo
do.¶ Ampliꝰ quelibet colũna ẽ applica=
bilis ad aliã: sicut colũna scđa q̃ est ap=
plicabilis cum prima ꝛ cum tertia/eo ꝙ
cõtinet de prima b.c.ꝛ de tertia silr: ꝛ sic
de aliis: cũ sint concatenate adinuicẽ. Et
in isto passu cognoscit intellectus ꝙ oẽs
colũne pñt applicari ad eandẽ cõclusio=
neȝ. Et sic cognoscit se valde generalẽ ꝑ
ipam applicationẽ q̃ est valde genera=
lis.¶ Itẽ: qñ queritur/vtrũ mundus sit
eternus? tunc scđa camera q̃ est b.c.t.b.
applicaꝛ ad camerã superiorẽ. Et sic de
camera que est b.c.t.c.et sic de aliis vsq3
ad t.b.c.d. Ratio huius est/qꝛ eternitas
est terminꝰ in q̃one explicatꝰ.¶ Adhuc
si queraꝛ/vtrũ potestas mũdi sit infini=
ta? Applicetꝛ responsio ad colũnã b.c.d.
sicut est applicata q̃stio facta de eterni=
tate mũdi: ꝛ teneaꝛ negatiua. Naȝ sicut
sequereꝛ magnũ incõueniẽs ꝙ mundus
esset ab eterno: sic sequereꝛ magnũ incõ
ueniẽs ꝙ mũdus haberet ptãtẽ ifinitã.
Et sicut dicimꝰ de mundo: sic de his q̃ in
se cõtinet/dici põt. ¶ Ampliꝰ si queraꝛ/
vtrũ vnus angelꝰ ꝑducat aliuȝ angelũ?
Applicetꝛ rñsio ad b.c.d.qm̃ inter essen=
tiam angeli ꝛ hoĩs siue rose/est magna
differẽtia. Nã corpus hoĩs existit sub ge
nerali materia elementorum / ratione
cuius vnus homo potest producere siue
generare aliuȝ hominẽ/ꝛ vna rosa aliã.
De angelo autem non est sic. Unus eñ
angelus non hȝ bet de quo producat aliũ
angelũ: cũ nõ sit deriuatꝰ ab vna ꝛ eadẽ
materia gñali angelica: cũ sit finitꝰ ĩ sua
primitiuitate. ¶ Sicut dedimus exem=
plum per ea que diximus de tabula:
sic potest dici de pluribus aliis suo mo=
do.¶ Applicatio vero que fit per tabu=
lam/requirit ꝙ conseruentur species ꝛ
regule camerarum / et applicentur ea
que significant ad propositum: videlicet
ad conclusionem/affirmando vel negã=
do conuenienter aut inconuenienter: ꝛ
sicut patet per exemplũ supradictũ.

De applicatione per euacuationem tertie figure.

Decia pars decime partis principalis de applicatione per euacuationem tertie figure.

Applicatio que fit per tertiã figuram/fit isto modo:videlicet ꝙ termini qui sunt in questione explicati/applicentur ad euacuationẽ tertie figure/⁊ illi camere cui magis termini conueniunt:sicut si queratur/vtrum sit magnum bonum ꝙ bonitas ⁊ magnitudo habeant correlatiua substantialia: et vtrum illa correlatiua sint in bona ⁊ magna concordantia. Et tunc talis questio applicetur ad camerã b.c.¶ Et per ea que in ipsa camera diximus in capitulo euacuationis / questio quidẽ erit soluta:et sic de alijs questionibus/secundum ꝙ termini ipsarum poterunt intrare cameram/affirmãdo vel negando ⁊ conuenienter aut inconueniẽter.¶ Ulterius si fiat questio/vtrum in eternitate cõtrarietas bonitatis ab eterno possit esse. Et applicetur illa questio ad cameram b.c.⁊ ad cameram c.d.⁊ ad cameram d.e. Et secundũ quod in ipsis cameris dictũ est/questio quidem erit soluta:et sic de alijs questionibus/secundum ꝙ termini ipsarum poterunt intrare cameras:affirmando vel negando cõuenienter aut incõuenienter.¶ Amplius questio subalterna applicetur ad questionem particularem /et econuerso: sicut si queratur / vtrum in bonitate sint magna correlatiua? Et ista questio applicetur ad istam/vtrumin bõitate Sortis vel istius rose sint magna correlatiua. Et tunc iste questiones applicentur ad cameram b.c. Et tunc inuenietur responsio iã soluta per ea que dicta sunt. ¶ Amplius si queraẜ correlatiua magnitudinis de quo sunt: et correlatiua Sortis de quo sunt? Applicentur iste q̃stiones ad camerã c.d.⁊ q̃stio subalterna applicetẜ ad q̃stionẽ pticularẽ:⁊ tũc temporis inuenietur conclusio declarata et signata p ea q̃ iã diximꝰ in ipsa camera:⁊ sic de alijs cameris. Et de hoc dabimus exemplum in tractatu questionum.

Undecia pars decime partis pricipalis de applicatione p multiplicationem quarte figure.

De applicatione per multiplicationem quarte figure.

Diximꝰ ꝙ multiplicatio q̃rte figure consistit in quinꝗ modis:videlicet in multiplicatione/ in inuentione medij/in ꝓbatione maioris ꝓpositionis ⁊ minoris/in soluendo fallacias:et ĩ doctrina per quaꝫ alie artes faliter possunt addisci. Et ideo si artista vult multiplicare plures rationes ad eãdem conclusionem:⁊ inuenire multa media/⁊ probare maiorem ⁊ minorem propositionem/⁊ soluere fallacias/et faciliter et breuiter docere alias scientias cũ ista arte generali:applicet modum quẽ tenuimus in multiplicatione quarte figure. Nam ille modus estvniuersalis.⁊ per illum modum/modus quidem particularis erit regulatus ⁊ lucefactꝰ. Nã in vniuersali relucet particulare ⁊ econuerso:et hec sufficiãt.nã satꝭ ẽ dclaratũ.

De applicatione mixtionis principiorum et regularum.

Duodecima ps decime ptis principalis que e de applicatione mixtionis principiorũ ⁊ regularum in duas particulas.

Ars ista ĩ duas partes diuidiẜ ¶ In prima dicemꝰ de pricipijs explicatꝰ. ¶ In scda de iplicatꝭ q̃ applicabimꝰ principijs explicatis locis regularum huius artis. Ipsa vero principia vocata erũt centum forme:hoc quidẽ facimus/vt ars sit magis materialis intellectui ad inueniendum multas conclusiones. De ipsis autem parum intendimus dicere/ex eo qꝛ prolixitatem euitamus. Sed per ea que de ipsis diccmus / potest artista cognoscere processum cuiuslibet forme p omnes regulas: sicut fecimus in deductio ne principiorũ explicatorũ:et etiã p regulas: et prio de prima parte sic dicemꝰ.

Prima pars.

Questio sup prima parte huius duodecime ptis.

Si questio continet in se terminos explicatos/sicut si q̃ratur/vtrũ sit ens bonũ magnũ⁊ eternũ:recurraẜ ad capitulũ bonitatis/ magnitudinis ⁊ eternitatis: et etiã videaẜ p quẽ modũ bonitas est discursa p principia ⁊ regulas:et sic de alijs principijs:⁊ tũc cõcludaẜ affirmãdo vel negãdo secũdũ ꝙ principia sunt tali mõ/ꝙ pricipiaꝫ regule remaneãt illese:⁊ tũc intellectꝰ inueniet ṽitatẽ de ƀ de q̃ q̃riẜ. Que veritas erit lucefacta p illũ discursũ: ⁊ sicut dedimꝰ exẽplũ de bõitate/magnitudine et eternitate : ita põt dari de alijs principijs. Et hec sufficiãt q̃tũ ad pmã ptem.

De applicatione nouem subiectorum.

In faciendo scientiaȝ/sed confundit illā.
¶ Accidiosus concordat suas potentias
superiores ꝛ inferiores in omnibus po=
tentijs. Nā cū ipsis est piger in acquirē
do virtutes. ¶ Accidiosus contradicit di
ligentie virtutum cuȝ sollicitudine vitio
rum. ¶ Accidia peruertit principia posi
tiua in priuatiua. Quapropter accidio=
sus murmurat ꝛ fingit se vaticinatoreȝ:
ꝛ dat consilium qñ non est necesse: ꝛ re=
prehendit de bonis: ꝛ est inimicus finis.
Adhuc formā ligat/materiā corrumpit:
vt ipse agēs de pigritia sit habituatus.
¶ Accidia impedit mediū: vt principiuȝ
debitum non inueniat finem in quo de=
scat. ¶ Accidiosus cōtra finem quiescit:
sed in fine laborat. Nā accidia est inimi
ca finis perfectionis. ¶ Maior accidia ē
fons omniū vitiorum. ¶ Accidiosus cuȝ
sua accidia est fons omnium vitiorum.
¶ Accidiosus cum sua accidia coequat
actus vitiorū/vt accidia sit fortis contra
diligentiā virtutū. ¶ Minor accidia ē cir
ca minorē diligentiam/circa maiorem/
aut nequaq̄.

De accidia p regłas deducta.

e acci-
a per re
las de-
cta.

Queritur/ vtrum accidia sit pec
catū mortale? Et respondēdū est
q̄ sicipsa eniȝ impedit omnes
actus virtutū. ¶ Sed hic mira
tur intellectus: cum accidia sit peccatuȝ
mortale: ꝛ per multa signa sit signata ꝛ
figurata/quare est ita parū nota ab ho
minibus/vsq̄quo recordatur maiorem
partem hominū esse habituatā de acci=
dia. ¶ Per primā speciē regule c. queri=
tur/quid est accidia? Et respondendū ē
q̄ accidia est peccatum cuȝ quo accidio=
sus dolet de bonis proximi sui: sed gaudet
de malis illius. ¶ Per secūdā speciē que
ritur/q̄d hȝ accidia in se coessentialiter?
Et respondendū est q̄ ipsa hȝ suos cor=
relatiuos q̄ sunt de correlatiuis/priuati
uis charitatis. Nā hō charitatiu⁹ gau=
det de bonis proximi sui: ꝛ dolet de malis
illius. ¶ Per tertiā speciē querit̄/quid ē
accidia in alio? Et respondendum est q̄
ipsa est in bonis pigra ꝛ maliuola: in ma
lis aūt velox ꝛ sollicita ꝛ electiua. ¶ Per
quartā speciem querit̄/accidia q̄d hȝ in
alio? Ad q̄d dicēdū est q̄ ip̄a hȝ in oībus
peccatis suos act⁹. ¶ Per primā specieȝ
regule d. q̄rit̄/de quo est accidia? Ad q̄d
dicēdū ē q̄ ipsa ē de absentia charitatis
in subiecto in q̄ charitas erat: sicut conse
quēs q̄d nō est/q̄ suū antecedēs nō est.
¶ Per secūdā speciē querit̄/accidia de q̄
est? Ad q̄d dicendū est q̄ ipsa est de suis
priuatiuis/correlatiuis specificis cū q̄=
bus est peccatū specificū. ¶ Per tertiaȝ
speciem querit̄/accidia cuius est? Et re=
spōdendū ē q̄ ipsa est subiecti in quo ē:
sicut surdeitas surdi. ¶ Per primā spe=
cieȝ regule e. queritur/accidia quare ē?
Et respōdēdū est q̄ ipsa est ex eo q̄ ha=
bitus acquisitus est: sicut dies est: q̄ sol
lucēs super terrā est. ¶ Per secūdā spe=
ciē querit̄/accidia q̄re est? Et responden
dū est vt charitas non habeat subiectuȝ
in quo existere possit: ipsa namq̄ habit⁹
priuatiu⁹ est contra habitū positiuū cha
ritatis/impediēdo ei finē. ¶ Per primā
speciē regule f. q̄ritur/ de cōtinuā q̄titā
te accidie? Et respondendū est q̄ ip̄a ha
bet illā in omnib⁹ vitijs causatis ab ea.
¶ Per secundā speciem querit̄/ de conti
nua q̄titate accidie? Et respondendum
est q̄ ipsa hȝ illā in omnibus vitijs cau
satis ab ea. ¶ Per secūdā speciem queri
tur/de q̄titate discreta accidie? Et re=
spondendū est q̄ ipsa habet q̄titates di
scretas rōne differētie vitiorū in quibus
hȝ differentes act⁹. ¶ Per primā speciē
regule g. queritur/que est propria qua=
litas accidie? Ad q̄d dicendū est q̄ est pi
gricia. nam absq̄ ea agere non potest.
¶ Per secundaȝ speciē queritur/que est
appropriata qualitas accidie? Et est re
spondendū q̄ maliuolētia/iniquitas: ac
cidiosus enim per eā gaudet de malis/ꝛ
dolet de bonis. ¶ Per regulā h. queritur
de tēpore accidie? Et respondendū est p
regulā c. q̄ ipsa est in illo pigra: vt subie
ctum in quo est non agat aliquid vtile/
dum tempus habet. ¶ Per regulam i. q̄
ritur /accidia vbi est? Ad quod dicen=
dū est q̄ ipsa est in pigricia anime ima=
ginationis et sensitiue: que quidem ne=
gligunt agere bonum: sed diligunt age=
re malum. ¶ Per primam regulam K.
queritur/accidia quomodo est? et respō
dendum est q̄ ipsa est per modum exi=
stentem contrarium modo charitatis.
Nam sicut charitas habet modum essen
di in diligendo bonum proximi sui: ꝛ in
odiendo malum de malis illius/sic acci=
dia est per cōtrarium modū. ¶ Per secū
dam regulam K. queritur /accidia cum
quo est? Ad quod dicendum est q̄ ipsa ē
cum habitibus priuatiuis virtutum: vi
delicet cum iniuria/imprudentia ꝛc. Ad
huc est cum pigricia/ira ꝛ huiusmodi.

De inuidia per principia deducta.

De inuidia per principia deducta.

Nuidus appetit habere bona aliena contra rationem quapropter malũ sequitur illum in rebus spiritualibus. Et si hoc vere inuidus sepe cognosceret: iam inuidiã nõ haberet. ¶ Magnitudo inuidie cum magnitudinibus aliorũ vitiorũ est: & ideo cum vnica magnitudine virtutis deuinci nõ potest. ¶ Inuidia durat cum duratione aliorũ vitiorũ: quapropter sine duratione aliarũ virtutũ deuinci nõ põt. ¶ Potestas inuidie est radicata i potestatib⁹ aliorum vitiorum. Et ideo deuinci non potest sine charitatis potestate in potestatibus aliarum virtutum. ¶ Intellectus inuidiosus est peruersus et alteratus per inuidiam. Non em̃ cognoscit eam: cuius cura consistit in hoc / videlicet ꝙ ipse intelligat eam. ¶ Inuidia deuiat volũtatem a summo bono: verũtamen curari potest / reducendo voluntatem sepe ad summũ obiectum / obiectãdo illud. ¶ Inuidus non habet virtutes sed vitia: idcirco si voluerit habere virtutes / mutet ea que habet in ea que nõ habet. ¶ Inuidus non habet veritatẽ: sed falsitatem: idcirco seipsum decipit. Cuius cura potest adhiberi / videlicet vt seipsum nõ decipiat. ¶ Inuidus quando habet ea q̃ inuidebat / adhuc in ipsis non quiescit. Nam ipsum ꝯscientia mordet. ¶ Inuidus tot actus habet diuersos per inuidiam / quot sunt aliorum vitiorũ: verũtamen curari potest sepe numerando illos. ¶ Inuidia cũ aliqua virtute concordantiam non habet / cui cura est in cognoscendo hoc. Inuidia contradicit virtutibus cuꝫ habitibus priuatiuis: cuius cura fit cum contrarietate habituũ positiuorũ. ¶ Inuidia incipit cum sensibilibus: & disponitur cum imaginabilibus: & perficitur cũ spiritualib⁹ / destruẽdo imaginabilia & sensibilia. ¶ Inuidia est mensura cũ qua inuidus mensurat iniuriam / imprudentiam / & huiusmodi. Sed cura cõsistit per mansuram iusticie / prudentie / & huiusmodi. ¶ Inuidus non quiescit in his que obiectat. Nam ea cum labore desiderat: cura tamen datur / cum ille labor euitatur vsq̃ quo ad quietem perueniãt. ¶ Inuidus cum maiori inuidia maiores labores habet: verũtamẽ cum maiori charitate potest curari vt maiores actiones habere possit. ¶ Inuidia cũ suo actu oẽs actus aliorũ coequat. Et huius cura cõsistit cũ charitatis actu cũ quo coequantur omnes alij actus virtutum. ¶ Inuidus ea que possidet / credit esse minora: & ꝙ illa que inuidet / sunt maiora: sꝫ cura ꝯsistit querendo que est vtilitas & finis illius.

De inuidia per regulas deducta.

De inuidia per regulas deducta.

Trum inuidia sit generali⁹ peccatũ obiectiue q̃ auaricia? Et respondendũ est ꝙ sic. Nam auarus non obiectat tantũ quantũ inuidus. Auarus nãq̃ hoc qđ obiectat / credit habere: inuidus aũt multa obiectat q̃ sunt impossibilia ad habendũ illa. ¶ Per primã speciẽ regule c. queritur / quid est inuidia? ad qđ est dicendũ ꝙ ipsa est peccatũ cum quo inuidus appetit habere aliena absq̃ ratione. ¶ Per scđam speciẽ queritur qđ habet inuidia in se coessentialiter: & rñdendũ est ꝙ ipsa habet suos correlatiuos priuatiuos cũ quib⁹ est id qđ est. ¶ Per tertiã speciẽ queritur / qđ est inuidia in alio? Et respõdẽdũ est ꝙ ipsa est in inuido habit⁹ cũ quo inuidiosus semper laborat cuꝫ tristicia & dolore. ¶ Per quartam speciẽ queritur / quid habet in alio? Ad qđ dicendũ est ꝙ ipsa habet in inuidioso altitudinẽ & prelacentiã: sicut cappa in cappato. ¶ Per primã speciem regule d. queritur / inuidia de quo est? Ad qđ respondendum est ꝙ ipsa est de suis correlatiuis priuatiuis et specificis cum quibus est peccatũ specificum: sicut surdeitas de suis / et audire de suis. ¶ Per scđam speciem queritur / inuidia de quo est? Ad qđ rñdendum est ꝙ ipsa est de suis specificis relatiuis: sicut cecitas de suis. ¶ Per tertiã speciẽ queritur inuidia cuius est? Ad qđ rñdendũ est ꝙ ipsa est subiecti in quo est habitus: sicut maliuolẽtia est volũtatis & obliuio memorie / & ignorantia intellect⁹. ¶ Per primã speciẽ regule e. q̃ritur inuidia q̃re est. Et respondendũ est ꝙ est / ex eo q: ipsa est effect⁹ ab inuidioso causat⁹: sicut surdeitas est effectus causat⁹ a defectu auditus. ¶ Per scđam speciem queritur / inuidia quare est? Et respondẽdum est ꝙ ipsa est vt subiectũ in quo est inuidia / patiatur laborem: & in inferno perpetuum dolorem & tristiciã. ¶ Per primã speciem regule f. queritur / de continua q̃titate inuidie? Et respondendum est ꝙ ipsa habet eam tantam q̃titam cum ea inuidiosus potest mensurare auariciã / luxuriã gulam & hmõi. ¶ Per scđam speciẽ queritur de q̃titate discreta inuidie? Et re-

spondendũ est ꝙ ipsa habet illã. Nã multos actus differẽtes numero habere potest. ¶ Per primã speciẽ regule g. queritur/que est ꝑpria qualitas inuidie? Ad qđ dicendũ est qđ est quedã passio quaȝ inuidus habet i appetẽdo aliena. ¶ Per scđam speciẽ querit̃ que est appropriata q̃litas inuidie. Ad qđ dicẽdũ ẽ ꝙ ẽ iniuria. Nã ipsa ꝯ iusticiã ẽ et imprudẽtia ꝯ imprudentiã est: ⁊ sic de alijs. ¶ Per regulã h. queritur de tpe inuidie. Ad qđ dicendũ est ꝙ ipsa est in eo/sicut habit⁹ nouus in subiecto: quiã in vno tpe habet vnum actũ: ⁊ in altero aliũ? Adhuc quia suũ subiectũ est aliquo tpe in vno loco ⁊ alio tpe in alio loco ⁊ hmõi. ¶ Per regulam i. querit̃/inuidia vbi est? Et respondenduȝ est ꝙ ipa est in aĩa a qua fabricatã est: ⁊ etiã in imaginatiõe: nam mediante ipsa facta est. Et etiã in sensibilibus quib⁹ signata ⁊ figurata est. ¶ Per primã regulam k. queritur inuidia quõ est? Ad qđ est dicendũ ꝙ ipsa est per modum obiectandi aliena cõtra rationem cum actibus infectis subiecti in quo ipsa est. ¶ Per scđam regulã k. queritur/inuidia cũ quo est? Et respõdendũ ẽ ꝙ ipa est cũ habitibus priuatiuis ex quib⁹ est: videlicet cũ malicia/iniuria ⁊ hmõi.

De ira ꝑ principia deducta.

De ira ꝑ principia deducta.

Oluntas mouet se cũ irã ad odiendum bonũ absq̃ deliberatiõe. Et ideo remediũ cõsistit cum deliberatione. ¶ Ira cũ magno furore vincit oĩa: sed remediũ dat̃ cũ magna abstinẽtia ⁊ deliberatiõe. ¶ Ira q̃diu durat/tãdiu durat suus actus. Remedium consistit in obiectando obiectũ peregrinuȝ: ⁊ in illo perseuerare. ¶ Potestas ire cũ potestate patientie ⁊ abstinentie ⁊ etiã deliberationis deuincitur. ¶ Ira confundit intellectũ/eo ꝙ aufert ab illo intelligere: remediuȝ aũt est reddere suum intelligere intellectui. ¶ Ira peruertit volũtatẽ in odiẽdo qđ dȝ diligere: suũ ꝓo remediũ ẽ abstinẽtia vsq̃ resurgat ꝑ diligere. ¶ Volũtas cũ ira est in vitio: remediũ ꝓo eius est/vt cũ abstinentia sit in virtute. ¶ Intellect⁹ cũ ira nõ intelligit virtutẽ: sed in hoc cõsistit remediũ/videlicet ꝙ per patiẽtiã cognoscat eã. ¶ Homo irat⁹ cũ odire patit̃ eã vim/deficit aũt per amare ⁊ curat̃. ¶ Hõ irat⁹ nõ distinguit inter sui malũ ⁊ alterius malũ: remediũ ꝓo cõsistit in distinguẽdo. ¶ Homo iratus cõcordat vitium cũ vitio: sed potest dari remediũ in concordãdo virtutẽ cũ virtute. ¶ Homo iratus cõtradicit patientie/cuius in mediũ cõsistit vt resistat̃ ei cũ patientia. ¶ Ira incipit cũ audire: sed corrũpit̃ cũ amare. ¶ Ira mensurat sine mensura: remediũ cõsistit in mensurãdo cũ mensura. Nullus hõ quiescit cũ ira: ois hõ cũ patiẽtia quiescit. ¶ Maior ira absq̃ maiori patiẽtia est impugnabilis: nõ aũt econuerso: et in isto passu cognoscit intellect⁹ ꝙ virtus absolute fortior est vitio. Ira coequat act⁹ intellectus ⁊ volũtatis in furore/quoꝝ remediũ põt dari in coequãdo illos cũ abstinẽtia/patientia ⁊ charitate. ¶ Minor ira cum maiori patientia deuincitur.

De ira ꝑ regulas deducta.

De ira ꝑ reglas deducta.

Trum ira sit generalit⁹ peccatum q̃ aliqđ aliud peccatum? Et rñdendũ est ꝙ sic: in furore namq̃ intellectus nullaȝ deliberatiõnẽ habet. ¶ Per primã speciẽ regule c. queritur/quid est ira? ad qđ est dicendũ ꝙ ipa est peccatũ cũ quo voluntas sine deliberatione odit bonũ ⁊ diligit malũ. ¶ Per secundaȝ speciẽ queritur/quid habet sibi coessentiale? Cui respondendũ est ꝙ ipa habet suos correlatiuos confusos ratione furoris. ¶ Per tertiã speciẽ queritur/quid est ira in alio? Cui dicendum est ꝙ ipsa est in voluntate ligamẽ cum quo voluntas se ligat ad odiendum absq̃ ratione: ⁊ intellectus ad ignorandũ: ⁊ memoria ad obliuiscendũ. ¶ Per quartam speciẽ querit̃/quid habet in alio? Ad qđ respondẽdum est ꝙ ipsa habet in voluntate imperiũ/eo ꝙ imperat ei odire bonum ⁊ diligere maluȝ. Adhuc habet dominum in intellectu ⁊ in memoria. Naȝ intellectui imperat ignorare: memorie autẽ obliuisci. ¶ Per primã speciẽ regule d. queritur/ira de quo est? Et rñdendum est ꝙ ipsa non est de aliquo. Nam peccatum est: peccatũ namq̃ non est de aliquo materialiter loquendo. ¶ Per secundam speciem queritur / ira de quo est? Ad quod respondendum est ꝙ ipsa est de suis specificis correlatiuis cũ quibus est in sua specie. ¶ Per tertiam speciem queritur / ira cuius est? Ad quod est dicendum ꝙ ipsa est subiecti in quo est. ¶ Per primam speciem regule e. queritur/ira quare est? Et respondens

dum est q ipsa est: quia ipsa est in subiecto in quo non sunt charitas/patientia et abstinentia. ¶ Per secundā speciē queritur/ira quare est? Et huic respondendum q est vt virtutes non habeant actus suos. ¶ Per primam speciem regule f. queritur/ita quanta est cōtinue? Et respondendum est q ipsa est tanta quantum priuat actus a charitate/patientia/abstinentia: et etiam a iusticia et prudentia/et huiusmodi. ¶ Per secūdam speciē queritur/de quantitate discreta ire? Et huic dicendum est q ipsa habet eam quātum crescit aut decrescit actum suum. ¶ Per primam speciem regule g. queritur/que est propria qualitas ire? Et dicēdum est q est furor. Nā soli ei competit. ¶ Per secundam speciē queritur/que est appropriata qualitas ire? Ad quod dicēdum est q ē impatiētia/inabstinētia: et huiusmodi. ¶ Per regulam h. queritur/de tempore ire? Et dicendum est q ira est in illo. Nam habitus nouus est: et in illo multiplicat suū actum. ¶ Per regulam i. queritur/ira vbi est? Et respondendum est q est in voluntate odiendo/et iniuria iniuriādo/et huiusmodi. Et etiam est in motu: nam quanto magis mota est/tanto magis multiplicat suum actum. ¶ Per primā regulam k. queritur/ira quomodo est? Ad quod dicendum est q ipsa est modo peruerso intellectus voluntatis et memorie/et imaginationis ire/peruersione existente sub ratione cause furoris/et sine deliberatione. ¶ Per secundam regulam k. queritur/ira cum quo est? Et respondendum est q ipsa est cum sensibilibus imaginabilibus: et etiam cum peruersa anima/et cum habitibus priuatiuis principiorum: videlicet cum malicia/et huiusmodi.

De falsitate p principia deducta.

De falsitate p principia deducta.

Homo falsus decipiens aliū decipit seipsum: cui⁹ cognitio est per diffinitionem bonitatis. ¶ Falsitas cum sua magnitudine non cognoscitur: sed cognoscitur cum magnitudine legalitatis. ¶ Falsitas durat/dum non cognoscitur: nam quando cognoscitur/corrumpitur. ¶ Falsitas nō habet posse contra intelligere: sed contra credere prudētia quidem est sua inimica. ¶ Falsitas cum credere decipit intelligere. ¶ Falsitas sub vmbra legalitatis facit se diligere: sz finis legalitatis ipsam ostēdit et probat. ¶ Falsitas cum hypocrisia fingit se esse virtutē: prudentia autem destruit et manifestat illam qualis est. ¶ Falsitas cum actu veritatis non agit: vnde sequitur q ipsa cum actu veritatis cognoscit. ¶ Falsitas promittit delectationes: sed dat penas: et per hoc ipsa cognoscitur. ¶ Falsitas non distinguit/sed confundit. Idcirco a distinctione cognoscitur. ¶ Homo falsus concordat sensibilia et eorum signa: vt decipiat imaginationem et intellectū/qui cum sua concordantia enucleat predictam falsitatē. ¶ Falsitas contradicit fini cum quo contradicitur falsitati. ¶ Falsitas in principio se delectat: in fine autem tristatur/cuius ratione agnoscit. ¶ Falsitas abstrahit medium existens dispositum inter principium et finem. Et ideo per hoc cognoscitur. ¶ Homo falsus in principio quiescit: in fine autem laborat/ratione cuius ipsa falsitas est cognita. ¶ Maior falsitas cum maiori legalitate agnoscit. ¶ Homo falsus coequat simile cū simili/cui⁹ ratiōe falsitas est cognita. ¶ Falsitas cum minori virtute cognoscitur.

De falsitate per regulas deducta.

De falsitate p regulas deducta.

Vtrum falsitas sit ita fortis sicut legalitas? Et rñdendum est q non/eo q legalitas est habitus positiuus: sed falsitas p̄uatiu⁹. ¶ Per primā speciē regule c. queritur falsitas/qd est? Et rñdendū est q ipsa est pctm cū quo hō decipit et decipit. ¶ Per scdam speciē querit/qd hz falsitas in se sibi coessentiale? Et rñdēdū ē q ipa hz suos correlatiuos ex qbus sua essentia consistit. ¶ Per tertiā speciē qrit/qd est falsitas in alio? Et rñdendū est q ipsa est in sensibilibus deceptiua per cōtraria signa: et in imaginatione est deceptiua per ignorantiam intellectus: et in fine est inimica. ¶ Per quartam speciem queritur/quid habet falsitas in alio? Ad quod est dicendum q ipsa habet in principijs priuatiuis actus suos contra principia positiua. ¶ Per primam speciem regule d. queritur/falsitas de quo est? Et respondendum est q ipsa est de se ipsa. Nam peccatum est

¶ Per secūdā speciem queritur/falsitas de quo est? Ad qd' respondendum est q ipsa est de suis pricipiis specificis priuatiuis cum quibus ipsa est speciale peccatum: sicut surdeitas de suis cum quibus est mōstruositas specialis. ¶ Per tertiā speciem queritur/falsitas cuius est? Et respondendum est q ipsa est subiecti in quo est: sicut habitus. ¶ Per primā speciē regule e. queritur/falsitas quare ē? Et respondendum est q ipsa est/qr i suo subiecto non est legalitas. ¶ Per secundam speciē queritur/quare est falsitas? Et est respondendū q ipsa est: vt hō decipiatur: sicut istrumētū est: vt mediāte illo sit effectus ab aliquo. ¶ Per primā speciē regule f. querit/quanta est falsitas continue? Et respondendū est q ipsa est tanta quantum subiectū de ipsa agere potest. ¶ Per secūdā speciē f. querit/quanta est falsitas discretiue? Ad quod dicendum est q ipsa habet qtitatem discretam causatam a principiis priuatiuis. ¶ Per primā speciē regule g. queritur/que est propria qualitas falsitatis? Ad quod ē dicendū q est deceptio: nam illius actus specialis est. ¶ Per secundā speciē qritur/que est qlitas appropriata falsitatis? Ad quod est dicendum q ē mendacium/hypocrisis ⁊ huiusmodi. ¶ Per regulam h. queritur de tempore falsitatis? Et respondendum est q ipsa est in tēpore/eo qr habitus nouus est: et in illo hȝ actꝰ suos. ¶ Per regulā i. queritur/falsitas vbi est? Et respondenduȝ est q ipsa est in hominibus mendacibus ⁊ hypocritis ⁊ deceptoribus. ¶ Per primā regulā k. queritur/falsitas quomō est? Et respondendū est q ipsa est p modū figmenti decipiēdi ⁊ mentiendi ⁊ huiusmodi. ¶ Per secūdā regulā k. queritur/falsitas cum quo est? Et respondendū est q ipsa est cū dissimulatione atq deceptiōe ⁊ huiusmodi: vt per hoc quod dictum est/signatum est.

De inconstantia per principia deducta.

De incon stantia p principia deducta.

Onstantia est habitus in quo bonitas est ratio bono q agat bonū: et qr incōstātia hoc impedit/iō ipsa est peccatū. ¶ Incōstātia cū magnitudine cōstātie deuincitur. ¶ Incōstātia qdiu durat/tā diu constantia est in priuatiōe. ¶ Potestas incōstātie contra potestatē constantie nō hȝ posse. ¶ Intellectus cū incōstātia non hȝ forte intelligere. ¶ Constātia cū inconstantia non est amabilis. ¶ Constantia cum inconstantia non est virtus. ¶ Constantia ⁊ inconstantia nō possunt esse simul inveritate. ¶ Inconstantia nō est de genere delectationis/sed de genere laboris. ¶ Constantia aperit ⁊ distinguit differentias: inconstantia autē claudit ⁊ obscurat eas. ¶ Constantia ⁊ incōstantia non concordant in genere neq i specie. ¶ De ratione inconstantie est q in principio debet ei resisti. Nam postmodum graue est ei resistere. Quoniaȝ constantie est et per prius: ideo omnis inconstantia est per posterius. ¶ Cōstātia coniungit: sed inconstantia disiūgit. ¶ Homo constans quiescit cum constantia: inconstans autem cum inconstantia laborat. ¶ Maior inconstātia supra maiorem constantiam esse non potest: neq habere gradum. ¶ Constantia ⁊ inconstantia ratione liberi arbitrii equaliter sunt eligibiles: sed nō sunt equaliter mēsurabiles. ¶ Minor inconstantia cū maiori constantia de facili vincitur.

De inconstantia per regulas deducta.

De incon stantia p reglas deducta.

Trum inconstantia sit magis habitus voluntatis q intellectus? Et respondendum est q sic, voluntas qdeȝ magis est alterabilis q intellectus. Ratio huiꝰ est: quia intellectus est discursiuus: voluntas autē subito est alterabilis. Quapropter intellectus cognoscit q remedium contra inconstantiaȝ est auferre subitationem voluntatis/ponendo eam in discursu cum intellectu. ¶ Per primaȝ speciem regule c. queritur/quid est inconstantia? Et respondenduȝ est q ipsa est riuulus deuiatus a fine cōstātie. ¶ Per secundam speciem queritur/incōstātia quid habet in se coessentiale? Ad quod respondēdum est q ipsa habet suos correlatiuos cum quibus est id qd ē. ¶ Per tertiam speciē querit/quid est inconstātia in alio? Et respondendum est q ipsa est in voluntate imperatrix/⁊ in intellectu inobediens/⁊ in imaginatione verecūdiosa/⁊ in sensibilibus labilis. ¶ Per qrtā speciē querit/quid hȝ in alio? Et respōdēdū ē q ipsa hȝ defectū fortitudinis in volūtate/⁊ in pmissiōe deceptionē. ¶ Per primā speciē regule d. qritur/

inconstantia de quo est? ad qd dicenduz
est q ipsa ē de semetipsa: eo qr ē peccatū
¶ Per secūdā speciē querit / inconstātia
de quo est? Et est dicendū q ipsa est ex
suis principijs priuatiuis vl specificis cū
quibus est hoc q hoc. ¶ Per tertiā spe-
ciē querit / inconstantia cui⁹ est? Cui re-
spondēdū est q ipsa est subiectu in quo
est suus habit⁹. ¶ Per primā speciem re
gule e. querit / incōstantia q̄re est? Et re
spondendū est q ipsa est qr in subiecto
in quo est / constantia non est: sicut cali-
ditas q̄ est in aqua calida: nā in ea non ē
frigiditas. Vñ cognoscit intellect⁹ p quē
modum sunt similes habitus naturales
habitubus moralib⁹. ¶ Per secundā spe
ciē regule e. querit / inconstantia quare
est? Ad qd dicendū q ipsa est vt constā
tia non habeat esse. Et in isto passu co-
gnoscit intellectus q peccatū nihil ē: eo
qr est contra esse. ¶ Per primā speciem
regule f. querit / inconstātia q̄ta est? Et
respondendū est q ipsa est tāta quātuz
constantiā impedit. ¶ Per secundā spe-
ciē querit / de q̄titate discreta inconstā
tie? Ad qd dicendū est q ipsa hz illā: qr
volūtas est sepe alterabilis in practica.
¶ Per primā speciem regule g. querit / q̄
est ppria q̄litas inconstantie? et respon-
dēdū est q ē alteratio volūtatis. ¶ Per
secundā speciē regule g. querit / q̄ est ap-
propriata q̄litas inconstātie? Et huic re
spōdendū est q ē debilitas fortitudinis
cordis. ¶ Per regulā h. querit de tēpore
inconstātie? et respondendū est q ipsa ē
in illo tēpore in quo volūtas est altera-
bilis ⁊ habituata ex illa. Adhuc est in tē
pore in quo volūtas cū incōstantia agit
contra constātiā. ¶ Per regulā i. querit /
incōstantia vbi est? et respondendū ē q
ipsa est in debilitate volūtatis ⁊ etiam i
priuatione perseuerantie ⁊ in suis locis
supradictis. ¶ Per primā regulā k. q̄ri-
tur / inconstātia quo est? cui respondēdū
est q ipsa est p cōtrariū modū p quem
est cōstātia: q̄ quidē p modū discursiuuz /
deliberatiuū ⁊ electiuū cū prudētia ⁊ ma
xime cū fortitudine. ¶ Per secūdā regu
lā k. queritur / inconstantia cuz quo est?
et huic respondendum est q ipsa est cū
subitanea alteratione: ⁊ est cum sua cā
tiuus est effectus: et cum priuatione con
stantie sicut vmbra que est cum priua-
tione lucis. ¶ Diximus de nouem subie
ctis discursis siue deductis per princi-
pia ⁊ regulas huius artis: et per ea que
de ipsis diximus: de alijs quidem peregri
nis eis attributis poterit artista dicere
artificialiter simili modo.

nota.

Decima pars principalis huius libri que est de applicatione.

Decim
parus
cipal'r
brica.

Applicatio
diuidit in .xv. par-
tes. ¶ Prima pars
est p implicitum ⁊
explicitū. ¶ Secūda
p abstractū ⁊ cōcre
tū. ¶ Tertia p pri-
mā figurā. ¶ Quar
ta per secūdā figu-
ram. ¶ Quinta per tertiam figuram. ¶
¶ Sexta p quartā figurā. ¶ Septima
per diffinitiōes. ¶ Octaua per regulas.
¶ Nona p tabulā. ¶ Decima p euacua-
tionē tertie figure. ¶ Undecima p multi
plicationē q̄rte figure. ¶ Duodecima p
mixtionez principiorū. ¶ Tertiadecima
p nouē subiecta. ¶ Quartadecima p cen
tū formas. ¶ Quintadecima p questio-
nes: ⁊ primo de prima pte dicendum est.

De applicatione per implicitum et explicitum.

Primā p
decime p
tis princi
palis d
applica-
tione pe
implicitū
⁊ explici-
tum.

Applicatio q̄ fit p implicitū
⁊ explicitū fiat sic: videlicet
q recipiantur termini qui
sunt in q̄stiōe: vt si querat
vtruz sit de⁹. ¶ In q̄stione
ista p vtrū / est applicata b.
⁊ in b. ē applicata bōitas ⁊ differētia: et
sic artista dz se adiuuare cū istis termi-
nis q sunt sub b. ⁊ si vult se iuuare / appli
cet illos terminos iplicatos in ipsa q̄stiōe
q sunt explicati i arte: sicut sunt magni-
tudo / eternitas ⁊c. qm̄ si de⁹ ē / est p infi-
nitā magnitudinē / eternitatē. ⁊ si nō sūt
infinita magnitudo ⁊ eternitas / sequit
q de⁹ nō sit: ⁊ sic habebit camerā b.c.d.
¶ Deinceps discurrat p istos terminos
ad pbādū deū esse vel ad improbādum
sicut tres termini sunt discursi p princi-
pia ⁊ reglas: si vero i q̄stiōe sunt duo ter
mini explicati: vt si q̄rat / vtrum deus sit
eternus? recurrat ad aliū terminū expli
catū i ipsa q̄stiōe: vez ad potestatē ⁊c. nā
si ē eternus / pōt esse etern⁹: ⁊ si nō ē / nō
pōt eē etern⁹. ¶ Uterti⁹ si tres sunt ter-
mini i q̄stiōe explicati: sicut q̄rere / vtruz
sit bonū q de⁹ sit intantū infinitus per
suā magnitudinē: sicut p suā eternitatē
et sic habet camera b.c.d. et i b. ē implia

catã bonitas/differẽtiã/⁊ vtrũ: ⁊ in c.magnitudo/cõcordãtia ⁊ quid est: ⁊ in d.duratio/contrarietas/⁊ de quo. In istis q̃de terminis sunt implicate diffinitiones ⁊ species regularũ. Et sic tota camera applicetur ad ꝓpositũ.s.ad cõclusionez: et sicut exẽplificauimus in predictis: ita potest exẽplificari in alijs. ❡ Ulterius si q̃ratur/vtrũ deus sit magis actu ꝑ suum intelligere q̃ ꝑ suã eternitatẽ.applicet maius ad maioritatẽ: ⁊ minus ad minoritatẽ. Min⁹ eñ est de genere minoritatis. Maius aũt de genere maioritatis: et si querat/vtrũ sit ita potens per suã potestatẽ: sicut per suã volũtatẽ. recurratur ad equalitatẽ in q̃ cõparatio est implicata: sicut mai⁹ in maioritate/⁊ minus in minoritate: ⁊ si q̃rat/vtrũ deus sit iust⁹: recurratur ad virtutẽ: iustus eñ est de genere virtutis: et recurratur ad bonitatẽ: cum sit bonum ꝙ deus sit iustus: ⁊ sic de alijs suo modo.

De applicatione per abstractum et concretum.

Secunda ps decime ptis principalis que est de applicatiõe p abstractũ ⁊ cõcretuz.

Esta applicatio q̃ttuor modis est dicẽda. ❡ Prim⁹ modus ẽ qñ termini positi in q̃stiõe hñt abstractionẽ substãtialẽ: sicut sunt termin⁹ abstract⁹ ⁊ cõcretus.s.igneitas ⁊ ignis. Igneitas q̃dẽ est essentia substantialis: ignis aũt est termin⁹ ꝯcret⁹ ⁊ substãtialis. ❡ Secũdus ẽ qñ abstractũ ẽ accidentale siue accidẽs: ⁊ suũ cõcretũ sit: sicut q̃titas ⁊ q̃tũ: q̃tũ dico inq̃tũ est habitus: ⁊ sic ẽ accidẽtale siue accidẽs. ❡ Tertius est qñ abstractũ ẽ substãtia: ⁊ ꝯcretũ est accidẽs: sicut igneitas ⁊ calidũ. Calidũ dico inq̃tũ est habit⁹: q: sic est accidẽs. ❡ Quart⁹ est qñ abstractum ẽ accidẽs: ⁊ suũ concretũ ẽ substãtia: sicut albedo ⁊ albũ: et dico albũ sub rõne corpis ꝙ albedie habituati: et sic ẽ substãtia ⁊ nõ accidẽs. Oẽs isti quattuor modi sunt implicati i terminis q̃stionis ⁊ ecõuerso: ⁊ sic debẽt explicari in conclusiõe ad istos quattuor modos/vt intellectus non decipiatur per variationem mediũ.

De applicatiõe p p̃mã figurã.

Tertia ps decime ptis principalis q̃ est applicatiõe p primam figuram.

Secũdũ ꝙ dictũ est fiat affirmãdo vel negãdo: videlicet circulariter ꝑ cõuersionem subiecti ⁊ p̃dicati: sicut bonitas magna: magnitudo bona: ⁊ si nõ conuertatur sicut eternitas/magnitudo: naz aliqua magnitudo nõ ẽ eternitas ⁊ ecõuerso: neq̃ aliqua bonitas est magna: quia aliqua bonitas est parua: et sic de alijs suo modo.

De applicatione per secundam figuram.

Quarta ps decime ptis principalis q̃ ẽ de applicatione p secundam figuram.

Applicatio p̃ ipsam secũdã figurã fit p ipsos triãgulos: ⁊ per scalas positas sup angulos: in quibus scalis est implicatũ principiũ generalissimũ/⁊ principiũ specialissimum/⁊ principiũ subalternũ. Principiũ generalissimũ/sicut differẽtia nõ habẽs aliquid supra se. Principiũ specialissimũ sicut differẽtia existẽs inter istũ lapidez ⁊ istã plãtã. Subalternũ vero/sicut differentia existens inter sensibile ⁊ sensibile ⁊c. ❡ Et etiam in ista scala est implicatus ascensus ⁊ descensus intellectus: et extra istas scalas ascensus ⁊ descensus intellectus nequaq̃ esse põt implicatus. ❡ Dicimus tamen ꝙ termini secunde figure sunt explicabiles secũdum ꝙ in ipsa figura iacent secundum qꝺ de ipsa dicimus. ❡ Ulterius dicimus ꝙ secũda figura est applicabilis ad primam/sicut ponere differentiam inter bonitatem et bonitatem ⁊c. et ponere concordantiã inter bõitatẽ ⁊ bõitatẽ: vt signatum est in tertia figura.

De applicatione ad tertiam figuram.

Quinta ps decime ptis principalis q̃ ẽ de applicatiõe ad tertiam figuram.

Applicatio questiõis ad tertiam figuram fiat sic: videlicet si materia questionis est de b. applicet c. ad b. ⁊ si non sufficit c. ad b. applicet d. ad b. Et sic deinceps vsq̃ ad camerã b.k. Et respiciat significãta camerarum/affirmãdo siue negãdo: talimõ ꝙ littera remaneat cũ suis conditionibus et suis significatis. Uerumtamen si materia questionis competit c. applicentur alie littere ad c. sicut diximus de b. Et hoc idem potest dici de d.e. ⁊c. et talis applicatio est infallibilis ⁊ valde generalis.

De applicatione ad quartã figuram.

Septă ps decime ptis principalis que est de applicatione ad quartă figuram.

Applicatio qrte figure fit sic: videlicet si materia qstiõis cõpetit camere b.c.d. applicetur ad ipsam camerã: et si materia cõpetit b.c.z cũ e.znon cum d.voluatur circulus minor z ponatur e.sub c.z fiat camera b.c.e.Et recipiãtur significata litterarũ cũ quibus soluatur qstio: z sicut diximus de istis:z ita põt dici de aliis.

Not ã applicationẽ ceteris generaliorẽ.

¶ Ista applicatio est magis generalis q̃ illa de tertia figura/eo q: camera est de tribus litteris:z in tanto est generalis q oẽs cameras tabule continet in se.

De applicatiõe p diffinitiões.

Septima ps decime ptis principalis q̃ e õ applicatiõe p diffinitiões.

Secũdũ modũ huius artis/artista debet diffinire terminos q̃ sunt in qstione/siue sint explicati aut implicati: sicut si queraẽ/vtrũ de⁹ sit infinitus? Et tũc respondẽs dz diffinire deũ z finitatem/dicendo sic:deus est ens sic perfectum q extra se nõ indiget aliquo alio: et infinitas est ens cui competunt infinita correlatiua sine quibus esse minime potest.¶ Ulterius/sicut dicitur.bonitas est ens ratione cuius bonus agit bonũ: sic potest dici q magnitudo est id ratione cuius magnus agit magnũ: et sic de aliis suo modo. ¶ Ulterius quidem terminus positus in questione /potest quidem multipliciter diffiniri/discurrendo per species regularum. ¶ Et primo per species regule c.sic.homo est animal rationale:et hoc per primã speciẽ:per secũdã vero speciẽ/hõ est animal habẽs sua correlatiua propria :videlicet hominificantem/hominificabile: z hominificare. ¶ Et p tertiã speciẽ hõ est animal in mechanicis agẽs/sicut in scriptura scribẽs: z in equo equitãs/z hmõi.¶ Et per qrtã speciem eiusdẽ regule/homo est ens habens maiorem possessionem in brutis z plantis.¶ Per primã speciẽ regule d. hõ est ens primitiuũ in nobilitate sensitiuitatis.¶ Per secũdã speciẽ:homo est ens constitutum ex anima z corpore. ¶ Per tertiã specie; hõ est ens cui sunt subdita bruta z plãte/z hmõi.¶ Per primã speciẽ regule e.homo est substantia per suã humanitatẽ.¶ Per secũdã speciem homo est ens creatũ ad seruiendũ deo cum vegetatiuis z sensitiuis.¶ Per regulam f.homo est ens quãtum z continuum per suam elementatiuam/vegetatiuam /sensitiuam/imaginatiuam et ratiocinatiuam lex quibus est, Et iste quinq potentie sunt ei partes diserete/eo quia sunt differentes.¶ Per regula; g.homo est ens cui proprie competit hominificare : z ens risibile: z est ens scribens z equitãs/z huiusmodi .¶ Per regulã h.homo est ens in tempore intelligẽs/legẽs zc.¶ Per regulã i.hõ est ens i vinea fodiens:z in ecclesia est deum rogans .¶ Per regulam modalitatis homo est ens habens modum mechanizãdi z generandi alium hominem. ¶ Per regulam instrumentaliuatis homo est substantia generans alium homine; cũ muliere : z cum martello est ens agens clauum z huiusmod i.Et sicut dedimus exemplum de homine :ita potest dari de aliis suo modo.¶ Et in isto passu data est doctrina per quam homo sciat facere diffinitiones diuersimode de vna z eadem re/ipsa cognita per vniuersas cogitationes seu diffinitiones que pri⁹ ignota erat. Et ideo artista dz diffinire taliter q diffinitiões remaneãt illese.

De applicatiõe ad regulas.

Octaua ps decime ptis principalis q̃ e de applicatiõe ad regulas.

Quando queritur de aliquo dubio/debet artista applicare illud dubium ad regulas successiue. Nã sicut chustallus positus in colore rubeo/se habituat in ipso:et etiam si ponatur in viridi/se habituat de ipso:z sic de aliis.ita quando discurritur ignotum p regulas z species regularum/tunc ignotum est coloratum siue declaratum per species regularum in quibus est positũ subiectiue et obiectiue:et tunc intellectus cognoscit p species regularũ illud quod erat prius ignotum.Et sicut dedimus exemplum de homine diffinito per regulas/sed ratione maioris declaratio nis volum⁹ exemplificare de natura deducta per regulas. ¶ Per primam speciem regule c.dicim⁹ q natura est essentia in suo naturali concreto substentata et mota per actum naturalẽ in quo actu est in quiete.¶ Per secundam speciem est essentia habens cõnaturalia correlatiua:videlicet naturatiuum/ naturabile et naturare/sine quibus esse non potest.¶ Per tertiam speciem natura e in subiecto in quo est actiua z passibilis cõnaturare.¶ Per quartã specie; natura dz in subiecto in quo est /actionem z passionẽ z actũ:z hoc p agentem naturalem z per naturalem formam / materiam z

finem/et cum naturalibus instrumētis. ❡ Per primam speciem regule d.natura est essentia primitiua. ❡ Per scđam speciem est de suis correlatiuis ascendendo ad essentiā: ⁊ suū cōcretū est de ipsis descendendo ⁊ contrahēdo. ❡ Per teritam speciem natura est subiecti in quo est/ eo q: de ipsa naturaliter agit. Per primam speciem regule e.natura est: q: est ens ꝯtinens in se sua correlatiua ex quibus est. ❡ Per scđam speciez natura est vt alia entia habeant existentiā ⁊ agentiam naturaliter. ❡ Per regulā f.natura est essentia habens continuā q̄titatē ⁊ indiuisibilē: ⁊ sua cōcreta sunt ei q̄titates discrete. ❡ Per tregulaz g.natura habet proprias actiones ⁊ passiones: sicut natura ignis per calefactionē: appropriatas vero habet sicut habet aqua calefacta q̄ hȝ calefactiuū/calefactibile et calefacere. Et i isto passu cognoscit intellectus ꝙ natura est in tpe cōtinue ⁊ successiue: continue quidē per q̄titatē continuā: successiue autē ꝑ discretas q̄titates in quib⁹ est natura in tpe. ❡ Per r. regulam i.natura est in loco: sicut cōtentū in continente/⁊ agens in agibili. Et est in subiecto in quo est substentata ⁊ mota. ❡ Per regulā modalitatis natura habet modū miscēdi/ generādi ⁊ corrūpēdi/⁊ hmōi. ❡ Per regulas instrumētalitatis natura est cum suis instrumentis: sicut substantia cū suis accidentibus: et mechanicus cum suis instrumētis: et sic de alijs. Sic quidē natura discursa per species regularuȝ est quidē cognita per intellectū/eo q: species significāt ei id qđ natura est per existentiā ⁊ agētiam. Et sicut diximus de natura: ita potest dici de alijs: ⁊ etiā de cōcretis scđm id qđ sunt. ❡ De miraculo vero non sic pōt dici: cuȝ sit supra naturā. Et sic discurrendo miraculū per regulas/cognoscit intellect⁹ miraculū per suū contrariū: eo q: miraculum intrat speciem regularū per contrariū modū per quē intrat natura. Et in isto passu cognoscit intellectus quomodo vnum cōtrarium cognoscitur per reliquum cum regulis.

De applicatione per tabulam.

Nona pođecle partis principalis. De applicatione ꝑ tabulam.

pplicatio tabule ē ꝑ termini questionum applicentur ad ipsam tabulam. Nam si termini questionis conueniūt prime colūne videlicet b.c.d. que est prima colūna: sicut si queratur/vtrū esset magnum bonū ꝙ mundus esset ab eterno. Aut si queraꝛ/vtrū sit actus infinitus: posito ꝙ bonitas sit ratio ꝙ agat bonum: et ꝙ magnitudo sit ratio illius actus ꝙ sit magnus: ⁊ ꝙ eternitas faciat durare illum actum/ab eterno ⁊ in eternum/oportet idem durare actum infinitū. ❡ Ulterius si termini questionis competant secūde columne: sicut si queratur/magnitudo bonitatis/potestatis quare est? Et respondendum est ꝙ est q᷑ ꝑ correlatiua bonitatis/magnitudinis ⁊ ptātis: ⁊ sic de alijs suo modo. ❡ Ampli⁹ quelibet colūna ē applicabilis ad aliā: sicut colūna scđa q̄ est applicabilis cum prima ⁊ cum tertia/eo ꝙ cōtinet de prima b.c.⁊ de tertia silr: ⁊ sic de alijs: cū sint concatenate adinuicē. Et in isto passu cognoscit intellectus ꝙ oēs colūne pñt applicari ad eandē cōclusionez. Et sic cognoscit se valde generalē ꝑ ipam applicationē q̄ est valde generalis. ❡ Itē: qñ queritur/vtrū mundus sit eternus? tunc scđa camera q̄ est b.c.t.b. applicaꝛ ad camerā superiorē. Et sic de camera que est b.c.t.c. et sic de alijs vsq̄ ad t.b.c.d. Ratio huius est/q: eternitas est termin⁹ in q̄ōne explicat⁹. ❡ Adhuc si queraꝛ/vtrū potestas mūdi sit infinita? Applicetꝛ responsio ad colūnā b.c.d. sicut est applicata q̄stio facta de eternitate mūdi: ⁊ teneaꝛ negatiua. Naȝ sicut sequereꝛ magnū incōueniēs ꝙ mundus esset ab eterno: sic sequereꝛ magnū incōueniēs ꝙ mūdus haberet ptātē ifinitā. Et sicut dicim⁹ de mundo: sic de his q̄ in se cōtinet/dici pōt. ❡ Ampli⁹ si queraꝛ/ vtrū vnus angel⁹ ꝓducat aliuȝ angelū? Applicetꝛ rñsio ad b.c.d. qm̄ inter essentiam angeli ⁊ hois siue rose/est magna differētia. Nā corpus hois existit sub generali materia elementorum / ratione cuius vnus homo potest producere siue generare aliuȝ hominē/⁊ vna rosa aliā. De angelo autem non est sic. Unus em̄ angelus non habet de quo producat aliū angelū: cū nō sit deriuat⁹ ab vna ⁊ eadē materia gñali angelica: cū sit finit⁹ i sua primitiuitate. ❡ Sicut dedimus exemplum per ea que diximus de tabula: sic potest dici de pluribus alijs suo modo. ❡ Applicatio vero que fit per tabulam/requirit ꝙ conseruentur species ⁊ regule camerarum / et applicentur ea que significant ad propositum: videlicet ad conclusionem/affirmando vel negādo conuenienter aut inconuenienter: sicut patet per exemplū supradictū.

De applicatione per euacuationem tertie figure.

Decia ps decime ptis principalis de applicatione per euacuationez tertie figure.

Applicatio que fit per tertiã figuram/fit isto modo:videlicet ꝙ termini qui sunt in questione explicati/applicentur ad euacuationẽ tertie figure/ꝛ illi camere cui magis termini conueniunt:sicut si queratur/vtrum sit magnum bonum ꝙ bonitas ꝛ magnitudo habeant correlatiua substantialia: et vtrum illa correlatiua sint in bona ꝛ magna concordantia. Et tunc talis questio applicetur ad camerã b.c. ¶ Et per ea que in ipsa camera diximus in capitulo euacuationis / questio quidẽ erit soluta:et sic de alijs questionibus/secundum ꝙ termini ipsarũ poterunt intrare cameram/affirmãdo vel negando ꝛ conuenienter aut inconueniẽter. ¶ Ulterius si fiat questio/vtrum in eternitate cõtrarietas bonitatis ab eterno possit esse. Et applicetur illa questio ad cameram b.c.ꝛ ad cameram c.d.ꝛ ad cameram d.e. Et secundũ quod in ipsis cameris dictũ est/questio quidem erit soluta:et sic de alijs questionibus/secundum ꝙ termini ipsarum poterunt intrare cameras:affirmando vel negando cõuenienter aut incõuenienter. ¶ Amplius questio subalterna applicetur ad questionem particularem /et econuerso: sicut si queratur/ vtrum in bonitate sint magna correlatiua? Et ista questio applicetur ad istam/vtrum in bõitate Sortis vel istius rose sint magna correlatiua. Et tunc iste questiones applicentur ad cameram b.c. Et tunc inuenietur responsio iã soluta per ea que dicta sunt. ¶ Ampliussi querat̃ correlatiua magnitudinis de quo sunt: et correlatiua Sortis de quo sunt? Applicentur iste q̃stiones ad camerã c.d.ꝛ q̃stio subalterna applicet̃ ad q̃stionẽ pticularẽ:ꝛ tũc temporis inuenietur conclusio declarata et signata p ea q̃ iã diximꝰ in ipsa camera:ꝛ sic de alijs cameris. Et de hoc dabimus exemplum in tractatu questionum.

De applicatione per multiplicationem quarte figure.

Undecia pars decime partis pncipalis de applicatione p multiplicationem quarte figure.

Diximꝰ ꝙ multiplicatio q̃rte figure consistit in quinqꝫ modis:videlicet in multiplicatione/ in inuentione medij/in ꝓbatione maioris ꝑpositionis ꝛ minoris/in soluendo fallacias:et i doctrina per quas alie artes faliter possunt addisci. Et ideo si artista vult multiplicare plures rationes ad eã dem conclusionem ꝛ inuenire multa media/ꝛ probare maiorem ꝛ minorem propositionem/ꝛ soluere fallacias/et faciliter et breuiter docere alias scientias cũ ista arte generali:applicet modum quẽ tenuimus in multiplicatione quarte figure. Nam ille modus est vniuersalis. ꝛ per illum modum/modus quidem particularis erit regulatus ꝛ lucefactꝰ. Nã in vniuersali relucet particulare ꝛ econuerso:et hec sufficiãt.nã satꝭ ẽ dclaratũ.

De applicatione mixtionis principiorum et regularum.

Duodecima ps decime ptis principalis que est de applicatione mixtionis pricipiorũ regularum in duas sectat̃ particulas.

Ars ista i duas partes diuidit̃ ¶ In prima dicemꝰ de pncipijs explicat̃. ¶ In scda de iplicat̃ q̃ applicabimꝰ principijs explicatis locis regularum huius artis. Ipsa vero principia vocata erũt centum forme:hoc quidẽ facimus/vt ars sit magis materialis intellectui ad inueniendum multas conclusiones. De ipsis autem parum intendimus dicere/ex eo q̃ prolixitatem euitamus. Sed per ea que de ipsis dicemus / potest artista cognoscere processum cuiuslibet forme p omnes regulas: sicut fecimus in deductione principiorũ explicatorũ:et etiã p regulas: et prio de prima parte sic dicemꝰ.

Prima pars.

Questio sup prima parte huius duodecime ptis.

Si questio continet in se terminos explicatos/sicut si q̃ratur/vtrũ sit ens bonũ magnũ eternũ:recurrat̃ ad capitulũ bonitatis/ magnitudinis ꝛ eternitatis: et etiã videat̃ p quẽ modũ bonitas est discursa p principia ꝛ regulas:et sic de alijs principijs:ꝛ tũc cõcludat̃ affirmãdo vel negãdo secũdũ ꝙ principia sunt tali mõ/ꝙ pricipiat̃ regule remaneãt illese:ꝛ tũc intellectꝰ inueniet ṽitatẽ de ƀ de q̃ q̃rit̃. Que veritas erit lucefacta p illũ discursũ: ꝛ sicut dedimꝰ exẽplũ de bõitate/magnitudine et eternitate: ita põt dari de alijs principijs. Et hec sufficiãt q̃tũ ad pmã ptem.

De applicatione nouem subiectorum.

Credeci=ma pars decime p= 's princi= alijs de pplica=tione no=em subie ctorum.

Ictū est de noue subiectis: idcirco si qstio erit de deo/ applicetur ad primuz subiectū: & discurratur p ipsuz sicut deus est discursus tali modo/ q affirmatiua vel negatiua conueniant cum textu. ¶ Si qstio est de angelo/ applicetur ad secūdū subiectū in quo angelus est discursus: et teneatur de questione hoc qd conuenit cū textu. Et sic de alijs subiectis suo mō.

De applicatione ad cētum formas.

Decima=quarta pars decie ptis principa=lis que est de applica=tiōe ad cē=tum for=mas.

Ocamꝰ ddē centū formas. Nā in abstracto ipsas ddez cōsideramꝰ, aliq erūt generalissime: aliq erūt subalterne: & cuilibet forme assignamus suū ɔcretuz: vt qlibet forma intellectui magis elucescat: & maxime cum quid sit/ sic quidē abstractum sui cōcretū. Nā extra ipsa nullū ens eē pōtest primo de parte prima est dicēdū.

De entitate.

Prima forma de entitate.

Ntitas i arte ista est terminus implicatus: & sua diffinitio fieri pōt/ sicut fiūt diffinitiones alioꝝ principioꝝ explicatorū huiꝰ artis/ ideo artista applicet ad diffinitionē bōitatꝭ/ magnitudinis &c. Sicut em̄ bonitas est cā quare aliqs bonus agit bonū: sic entitas ē cā qre aliqd ens causat aliud ens. Et sicut magnitudo est cā qre bonitas ē magna: sic entitas est cā qre bonitas est ens: et sic de alijs. Suū cōcretū vero est/ et ens iplicatū i secūda specie d. & in prima e. et eā ex quibus est implicata/ qd ē in secūda specie c. sunt: et iō qcquid queritur de entitate & ente/ applicetur ad principia explicata: & ad regulas fiat tale iudiciū de ipsa/ sicut est factum de ipsa bonitate/ magnitudine &c.

De essentia.

Secunda forma de essentia.

Uoniā entitas & essentia cōuertūtur: sequit q esse & ens conuertant: et iō sicut diximꝰ de entitate & ente: sic possumꝰ dicere de essentia & esse. ¶ Si qritur/ vtrū iter essentiā & esse sit differentia. Tūc tēporis recurrat ad differētiā q est terminꝰ explicatus/ & fiat iudiciū secūdū q differētia est discursa p omnia principia &c. p oēs regulas: et tūc absqz dubio apparebit q affirmatiua in qstione ē tenenda. ¶ Differētia em̄ est essentia & sua correlatiua sunt in rōne altitudinis abstrahēdo: et suā cōcreta sunt i rōne infinitatis continendo: et sic patet q differētia cōsistit inter essentiam et esse. Et ad hoc regula b. consentit.

De vnitate.

Tertia forma de vnitate.

Nitas est forma cui proprie cō petit vnire. Et ipsa quidem est applicabilis bonitati/ magnitudini &c. cum sit bona/ magna & cetera. Sicut vnitas est bona p bonitatē/ & magna per magnitudinem. Sic bonitas est vna per vnitatē/ et magnitudo est alia/ vna creatura per ipsam vnitatem/ et sic de alijs. Et i isto passu cognoscit intellectꝰ q differētia distinguit inter bonitatem et magnitudinem: vt sicut pricipiā differētia/ vt quodlibet principium habeat suam propriam veritatē. Et idcirco si in questione est terminus explicatus/ recurratur ad hoc quod dictum est in discursu bonitatis & magnitudinis et differentie/ & fiat responsio secundum q de ipsis dictū est. ¶ Concretum quidem vnitatis est implicatuz in concreto bonitatis/ magnitudinis &c. Nam bonus est vnus/ & magnus est aliꝰ vnus. Ipse vero vnus habet sua correlatiua ex quibus est. Hoc applicabile est ad secundam speciem d. & ad primam e. Et ipsa correlatiua sunt applicabilia ad secundam speciez regule c. & ad pmā d.

De pluralitate.

Quarta forma de pluralitate.

Luralitas est formā aggregata de pluribꝰ differentibus numero vt patet per secūdam speciem regule c. que est suus fons. Ipsa vero applicabilis est ad principia explicata: eo quia bona/ magna et eterna est. Et sicut est bona per bonitatem/ et magna per magnitudinē &c. Sic bonitas & magnitudo sunt plures per seipsaz pluralitatē. Et etiā sunt plures bonitates differentes specie. Et sic de magnitudine: vt patet per secundam speciem regule c. que est suꝰ fons.

¶ Prime vero cause pluralitatis consistunt per differentiam et concordantiam et per equalitatem: et sic de alijs correlatiuis et pluralitas est applicabilis ad ipsa principia et econuerso. Suum vero concretum est applicabile concreto bonitatis/magnitudinis etc. Sicut patet in elementato quod est bonum magnum/et est vnum ex pluribus constitutum vt pluralitas in ipso sit substentata.

De natura.

Quinta forma de natura.

Natura est forma cui proprie competit naturare. Et quia principia sunt naturalia per naturam: ideo natura est applicabilis ad bonitatem naturalem et magnitudinem naturalem: et sic natura potest cognosci per discursum principiorum et regularum: et de ipso superius largo modo diximus. ¶ Ulterius natura est applicabilis ad correlatiua naturalia bonitatis/magnitudinis etc. eo quia sine concretis ipsa correlatiua naturalia esse non possunt. ¶ Concretum vero naturale applicabile est ad concreta naturalia: vt patet per secundam speciem d. et per primam e. ¶ Ulterius quia bonitas vnam naturam habet cum magnitudine/aliam cum duratione etc. et econuerso: applicabilis est ad mixtionem/vbi diximus de bonitate deducta/et magnitudine/et duratione.

De genere.

Sexta forma de genere.

Genus est ens consideratum et valde confusum quod de pluribus differentibus specie predicatur. De genere autem satis diximus in logica noua quam fecimus. Ipsum quidem applicabile est ad principia explicata: eo quia per ipsum sunt generalia: sicut genus quod per bonitatem est bonum/et per magnitudinem magnum etc. Ipsum quoque applicabile est correlatiuis explicatis. eo quia ipsa correlatiua sunt generalia per ipsum/et etiam sua correlatiua cognoscuntur per secundam speciem regule c. Ulterius suum concretum applicabile est ad secundam speciem regule d. et ad primam e. cum quibus cognoscimus quod genus est ens reale: et per se existens: quia si non/correlatiua principiorum explicatorum generalia esse non possent/neque per consequens principia explicata generalia esse possent.

De specie.

Septima forma de specie.

Species in hac arte est principium explicatum: et sua diffinitio est ista. Species est ens quod predicatur de pluribus differentibus numero. Species quidem applicabilis est ad loca in mixtione vbi dicimus bonitas magna etc. Nam bonitas que erat generalissima non omnino est generalis: quoniam dicitur bonitas magna: eo quia contracta est ad specialem magnitudinem: et sic de alijs. ¶ Ulterius applicabilis est ad correlatiua: eo quia quodlibet principiorum explicatorum habet correlatiua specialia: propria differentia numero per differentiam: et sic species applicabilis est ad differentiam que est principium explicatum in arte ista: que quidem differentia distinguit genus in plures species differentes numero: sicut homo que est vna species/et leo alia. ¶ Item species applicabilis est ad medium: nam sicut medium consistit inter principium et finem: sic species consistit inter genus et indiuiduum: et in isto passu cognoscit intellectus quod species necessaria est ens reale: quoniam sicut principium et finis non essent in extremitate medij/nisi medium esset ens reale: sic neque per consequens genus et indiuiduum essent entia realia. ¶ Concretum autem speciei est speciale/quod quidem est applicabile ad secundam speciem regule d. et ad primam e. cum quibus est cognoscibile: insensibile autem et imaginabile est. ¶ Ulterius sunt alie species que sunt naturales: sicut visibilitas per potentiam visiuam et huiusmodi. que consistunt per visum et potentiam: sicut colores et figure que per visum in subiecto sunt sensati. ¶ Ulterius sunt alie species que per virtutes morales consistunt in potentia: sicut iustificabilitates per iustitiam et prudentificabilitates per prudentiam: credibilitates per fidem: et sperancabilitates per spem. et ille species tales sunt fantasmata sicut imaginabilia imaginationis: et intelligibilia intellectus: et amabilia voluntatis: et memorabilia memorie. Uerumtamen species virtutum sunt secundarie.

De indiuiduitate.

Octaua forma de indiuiduitate.

Indiuiduitas est diffinibilis per primam speciem regule c. Nam sicut bonitas est ratio bono quod agat bonum: sic indiuiduitas est ratio indiuiduo quod producat indiuiduum. et sicut indiuiduitas est bona per bonitatem etc. sic bonitas est etc. indiuiduata per indiuiduitatem: et sic de suis concretis et relatiuis cum quibus essentia est indiuisibilis: que correlatiua bonitatis/correlatiua indiuiduitatis sunt applicabilia: vt intellectus habeat noticiam ipsa

vero correlatiua sentiri neq imaginari possunt: cum sint extra figuram in essentia posita & contenta. ¶ Concretū indiuiduitatis est: indiuiduū. Et hoc per secundam speciē d. & per primā e. est ostēsibile. In elementatis vero est sensibile & imaginabile: vt patet per istam rosam & istum leonem.

De proprietate.

onā for
a de p
ietate.

Roprietas est principiū explicatū: vt patet per regulam g. Sed in alijs principijs & regulis est principiū implicatum. Et sua diffinitio est applicabilis ad primam speciem regule c. ¶ Nam sicut bonitas est ratio quare bonus agit bonum sic proprietas est ratio φ proprius agat propriū. Et sicut bonitas habet sua ꝓpria correlatiua per ꝓprietatē: sic proprietas habet sua correlatiua bona per bonitatem. Proprietas aūt applicabilis est ad differentiā. Nam sicut differētia est causa differendi: sic ꝓprietas appropriādi: & sic de alijs. ¶ Ulterius: concretum proprietatis est propriū ex correlatiuis concretis constitutum: & hoc per secundam speciem d. & per primā e. significatum est: sicut iste homo qui est propriū animal: & iste leo qui est aliud proprium animal: et iste equus: & ista rosa que est aliud corpus ꝓpriū: & sic in moralibus: sicut Sortes qui habet suuȝ ꝓprium equū: et Plato similiter: vt patet per tertiam speciē d. Et in isto passu cognoscit intellectus a quibus principijs scientia iuris oritur: & in quibus principijs consistit: & quibus principijs iurista vti debet: et etiam cognoscit φ iura sunt applicabilia ad mixtionem principiorum & regularum.

De simplicitate.

decima
xima de
mplicita
.

Implicitas est applicabilis ad principia huius artis / eo φ per simplicitatē sunt principia simplicia / sicut simplicitas est bona per bonitateȝ / magna per magnitudinem: & sicut principia explicata sunt discursa i mixtione principiorum & regularum: sic simplicitas potest discurri per omnia principia & regulas. Sua quidē diffinitio est per primā speciem regule c. nam ipsa est forma quare principia sunt simplicia. ¶ Simplicitas per scđam speciē regule c. habet sua correlatiua simplicia: sicut bonitas que habet simplices bonificatiuū / bonificabile & bonificare / & cū simplicitate / & suis correlatiuis consistit vna simplex essentia habens per primam speciē regule d. simplicia & primitiua principia. Concretuȝ do siue suum esse est simplex. Et hoc signatuȝ est per scđam speciem regule d. et per primam e.

De compositione.

Ompositio est forma aggregata de pluribus essentijs. Ipsa quidem applicabilis est ad contractionem & obuiationem principiorūȝ explicatorum: vt patet in caplo bonitatis deducte in principia: vbi dr φ bonitas magna est duplicata: & bonitas magna & durabilis est triplicata &c. constituendo compositū ex pluribus principijs explicatis. Et in isto passu cognoscit intellectus vnde oritur cōpositio: & ad hoc cōsentit regula K. ¶ Ulterius compositio habet sua correlatiua cōposita: vt per secundam speciem c. patet. & sic in creatis bonitatiuus quidem & magnificatiuus &c. ꝯponunt magnificabile & bonificabile: & etiā bonificare & magnificare simplr cōponuntur &c. et inuicem vnā essentiam constituunt: quā essentiā cōpositionē vocamus. Suum esse siue suum concretuȝ est compositū intellectui lucefacto per scđam speciem regule d. et per primā e. Undecia forma de cōpositiōe

De forma.

Ormā est applicabilis ad principia: ideo sicut principium discurritur per principia explicata et regulas: similiter forma pōt discurri suo modo: hoc tamen dicimus de forma composita in creatis / eo φ bonificabile est de genere materie: sȝ in deo non. ¶ Forma est illa essentia cuȝ qua agens agit in materia naturaliter. Ipsa quidem forma cōposita habet sua correlatiua cōposita: vt supra dictuȝ est. Sed forma simplex in causatis non habet correlatiua / eo φ est vna pars simplex substantie: videlicet formificans siue agens quo ad primā speciem e. considerata: & h idē de forma accidētali dici pōt. Talis quidē forma insensibilis et Duodecima forma de forma.

inimaginabilis est / inq̃tum extra figuram est. Concretū vero suum siue esse/ est formatum: eo q̃ a forma denominatum est. ¶ Formatum qđ est de genere corporis per colorem ⁊ figuram/est visibile: ⁊ per duriciem tangibile: ⁊ in lapide de elementatiua formatū: ⁊ in planta de vegetatiua: ⁊ sic de alijs. Et hoc p̄ secūdam speciem regule d. et per primā e. signatum est.

De materia.

Decimatertia forma de materia.

Ateria est essentia simplex passiua: et est applicabilis ad passionē principiorū explicatorū/sicut ad bonificabile/magnificabile ⁊c. Que quidem sunt de genere materie ratione passionis. ¶ Materia vero non habet cōcreta: ⁊ hoc per scđam speciem regule c. eo quia simplicitas ponit q̄ sit vna simplex pars substantie sua passio. Et suū pricipiū p̄mitiuū p̄ primā speciē regule d. signaūt est. ¶ Concretū vero siue materiatū est compositum ex pluribus passionibus: sicut est bonificabile/magnificabile ⁊c. ¶ Ipsum ꝟo materiatū per scđam speciē regule d. et per primā e. est declaratum. ¶ Ipsum quidem materiatū est fons a quo deriuant̄ oēs materie particulares: sicut formatū a quo descendunt omnes forme particulares reducte de potentia in actum.

De substantia.

Decimaquarta forma de substantia.

Ubstātia est applicabilis ad triangulū contractū/in q̄tū dicit q̄ maioritas est inter substantiā ⁊ substantiā: et ideo discursus substantie est implicatus in discursu maioritatis per oia principia ⁊ regulas: diffinitio autez est applicabilis ad diffinitionē bonitatis ⁊c. Nam sicut bonitas est ratio bono q̄ producat bonum: sic substātia quo ad suū genus est rō q̄ producat substātiatū. ¶ Substātia quidē habet sua correlatiua substantialia per scđam speciez regule c. videlicet substantiatū/substātiabile et substātiare. Substantiatiuus est applicabilis ad bonificatiuū ⁊ magnificatiuū: ⁊ substantiabile est applicabile ad bonificabile et magnificabile: ⁊ substantiare ad bonificare ⁊ magnificare. Et i isto passu cognoscit intellectus per quā modū substantia est composita ex forma ⁊ materia: et ex ipsis p̄uncta: ⁊ in tertio numero posita. ¶ Concretū ꝟo siue esse est substantiale vt per scđam speciem regule d. et p̄ primā e. signatū est intellectui: et etiā sensitiue ⁊ imaginatiue in elemētatis.

De accidente.

Decimaquinta forma de accidente.

Ccidens est implicatum in triāgulo croceo: vbi dr̄ maioritas est inter accidens et accidens. Et ideo suus discursus est applicabilis per oia principia et regulas in triangulo supradicto: discursus supradictus implicatus est. ¶ Accidēs quidē est forma per se nō existēs/nisi ad suum finē principaliter se habet: sed ad finez substantie. Accidens tamē nō habet correlatiua proprie/sed per accidēs: eo q̄ substantia ex ipo est habituata/quāta ⁊ situata ⁊c. ¶ In capitulo bonitatis vbi dr̄/bonitas est magna ⁊c. Accidens oritur eo q̄ multiplicatio compositi est. Quāta per q̄titates oriū per accidēs. Et q̄ est assituata in subiecto/situs quidē est ortus per accidens: ⁊ sic de relatione que est accidens: ⁊ sic de alijs predicamētis: ⁊ etiaz de motu/et huiusmodi. ¶ Concretū ꝟo accidens ē accidētale qđ applicabile est ad scđam speciem regule d. ⁊ ad primā e. sicut archa que est subiectū accidentale / est eo q̄ habet accidentalē figuram p̄ artificiū. Et sicut de logico q̄ accidētaliter est magister. Et sic de alijs suo mō.

De quantitate.

Decimasexta forma de quātitate.

Uantitas est termin⁹ explicatus in hac arte. s. in regula f. sed sua diffinitio est applicabilis ad diffinitionē bonitatis ⁊c. Nā sicut bonitas ē ens rōne cui⁹ bonus agit bonū: sic quātitas est ens ratione cuius q̄tus agit/ q̄tum sua primitiuas et ortus sunt applicabiles ad capitulū bonitatis deducte per principia: qđ est vna essentia et magnitudo alia. ⁊ quādo cōtrahuntur/ sequitur multiplicatio: ⁊ per cōsequens q̄titas sine qua multiplicatio in creaturis fieri non potest. Et hoc per primā speciē regule d. visum est. Et i isto passu cognoscit intellectus vnde oriat̄ q̄titas. ¶ Item q̄titas est applicabilis ad correlatiua substantialia per scđam speciē regule c. Que correlatiua ex q̄titate in

mensurata sunt per differentiã que faciat ipsa differentia / in tanto q magis neq minus sunt. ¶ Quantus autem est suum cõcretum per ipsam q̃titatẽ mensuratum: sicut albus qui per albedinem est coloratus.

De qualitate.

ecimaseptima forma de qualitate.

Qualitas est terminus explicatus: vt pz per regulã g. ꝛ sua quidem diffinitio est ad diffinitionẽ bonitatis applicabilis ꝛc. Nã sicut bonitas est ens ratione cuius bonus agit bonũ: sic qualitas est forma que ponit q bonificans sit qualis / agẽdo: ꝛ bonificat⁹ sit qualis / patiẽdo. ¶ Ipsa quidẽ qualitas applicabilis est ad correlatiua substantialia p scđam speciẽ c. q̃ correlatiua ex qualitate sunt habituata. Et ipa q̃litas ex ipsis correlatiuis assituata. Per tertiam ħo speciẽ regule c. ponit subiectuz quale in quo est: qđ quidẽ subiectũ quale est suũ ꝯcretum. ¶ Amplius qualitas est applicabilis ad scđam speciẽ regule d. In capi͡tlo bonitatis discurse per principia ꝛ regulas: ꝛ sic de magnitudine ꝛc. Nam bonitas que est principiũ generalissimum / nõ est qualis: vsq quo est contracta: sicut qñ đr: qualis est bonitas? et rñdeť q illa est magna ꝛ durabilis ꝛc. ꝛ tũc qualitas ○tã est p accidens per cõtractionem principiorum.

De relatione.

Decimanona forma de ratione.

Relatio est terminus implicatus: ꝛ sua diffinitio applicabilis est ad diffinitionem bonitatis ꝛc. Nam sicut bonus creat bonũ per bonitatem: sic relatiuus creat relatũ per relationẽ. Si enĩ est relatiu⁹ / sequiť relat⁹. Et ecõuerso. Si ẽ añcedẽs / sequiť q sit ꝯñs ꝛ econuerso. Et si est concordantia / sequiť q sit pluralitas: ꝛ sic đ alijs. Relatus est quidẽ suus cõcretus de ipsa relatione / ꝛ in ipsa habituat⁹ / ꝛ huiusmodi. ¶ Adhuc relatio existens ꝛ accidens est quidem applicabile ad cõtractionem ꝛ mixtionem principiorũ cum prima specie recule d. ꝛ cum scđa regule c. Si enĩ bonitas est magna / sequitur q habeat correlatiua bona ꝛ magna / sine quibus bonitas nequaq posset esse magna. Et sic de alijs suo modo.

De actione.

Actio est terminus implicatus i correlatiuis: ꝛ ad ipa quidẽ correlatiua est applicabilis. s. ad bonificatiuũ / magnificatiuum ꝛc. ꝛ sua diffinitio applicabilis ẽ ad diffinitionem bonitatis ꝛc. Sicut enim bonitas est ens ratione cuius bonus agit bonum: sic actio est ratio in agente q agat in passum suo concreto: tamen non est nomen impositum per rectam lineam. Ipsum ħo concretũ per scđam speciem regule d. est signatum. ¶ Ulterius actio per primã speciẽ d. est declarata in correlatiuis per scđam speciem c. ꝛ hoc per diffinitionem medij: ꝛ sic de alijs suo modo.

Decimanona forma de actione.

De passione.

Passio est terminus implicatus. ¶ Et est applicabilis ad correlatiua. ¶ Per secũdam speciem regule c. s. ad bonificabile / magnificabile ꝛc. Ideo sicut illa correlatiua passiua sunt per mixtionẽ principiorũ: sic passio que est generale principium / potest deduci per mixtionẽ principiorum ꝛ regularũ. ¶ Amplius passus est suus ꝯcretus qui in passione est assituatus / ꝛ de ipsa habituatus. Ipsa vero passio ○tra est in contractione et mixtione principiorũ: sicut bonitas que est passio / inq̃ñtũ est de magnitudine habituata ꝛ econuerso. Et hoc per primam speciem regule d. darum est: ꝛ ad hoc regula b. consentit.

Uigesima forma de passione.

De habitu.

Habitus est principium: ꝛ est implicatuz: sed applicabile est ad principia explicata. Sicut enĩ bonus agit bonũ habituãdo se de virtute morali bona: sic habituans habituat se de habitu morali rõne habitus: ꝛ sic de bonitate habituata de magnitudie. ¶ Habituatũ ħo est suũ concretũ. Nam sicut album est de albedine habituatũ: et cappatus de cappa / ꝛ ignis de caliditate: et iustus de iusticia: sic habituatus de habitu. ¶ Adhuc per primam speciem regule d. et in mixtione principiorũ ꝛ regularum / cognoscit intellectus vnde habitus oritur: et in quibus subiectis est diffusus. Sicut intellectus qui suum

Uigesimaprima forma de habitu.

intelligibile intrinsecū habituat de fantasmatibus peregrinis: vt fantasmatibus scitis/intellectus de sciētia sit habituat⁹. Et hoc p regulā b. manifestū est.

De situ.

Uigesima secūda forma de situ

Situs est terminus implicatus: sed est applicabilis ad correlatiua per scđam speciē regule c. ⁊ d. et primam e. et etiā ad diffinitionē bonitatis ⁊c. Sua quidē diffinitio applicabilis est. Nam postq̄ bonitas est ratio bono quare bon⁹ agit bonū in essentia bonitatis: sequit̄ igit̄ vt correlatiua bonitatis sint assituata ⁊ ecōuerso. Et sic situs est accidens causans assituationē in principijs. ¶ Ulterius per primā speciē regule d. ⁊ per cōtractionem et mixtionem principiorum ⁊ regularū cognoscit quidē intellect⁹ vbi situs est ortus: ⁊ vbi ducit̄ de potētia i actū: sicut bonitas magna que est assituata: ⁊ ecōuerso. Et correlatiua bonitatis sunt assituata in correlatiuis magnitudinis: ⁊ ad hoc regula b. consentit.

De tempore.

Uigesima tertia forma de tp̄e

Tempus est principiū explicatū in arte: sed gr̄a explanationis volum⁹ ostēdere p quem modū est applicabile ad oia pricipia ⁊ reglas: sicut sua diffinitio q̄ applicabilis est ad diffinitionē principij. Tp̄s em̄ est illud pricipiū cū quo oia creata fuerūt noua. Et etiā sua diffinitio applicabilis est ad decimā regulā/eo q2 tp̄s est instrumētū cū quo sunt dies ⁊ noctes/et hore/⁊ mot⁹/⁊ hmōi. ¶ Adhuc tp̄s ē applicabile ad correlatiua p scđam speciē regule c. cū q̄b⁹ est deductū de potētia in actū: quādo agēs agit in agibile cū tp̄e/multiplicādo dies/horas/noctes/⁊ sic de alijs. Suū v̄o cōcretū est tēporificatū.

De loco.

Uigesimā quarta forma de loco.

Locus ē principiū explicatū deductū p pricipia ⁊ reglas ⁊ sua diffinitio ē applicabilis ad diffinitionē principij. Nā loc⁹ est principiū cū q̄ oia entia sunt cōtinentia ⁊ cōtēta. Ip̄e q̄dē est applicabilis ad decimā reglam/eo q2 loc⁹ ē instrm cū q̄ oia mobilia sūt mobilia de nouo loco ad nouum locū. ¶ Ip̄e etiā loc⁹ applicabilis ē ad correlatiua a q̄b⁹ exit: qn̄ ip̄a correlatiua substātialia collocāt in seip̄is correlatiua pegrina. Sicut ignis in ignibili etiā calore colorat aquā calefaciā. Et generās in suo intrinseco generabili generat generatum/⁊ huiusmodi. Collocatū autem est suum concretum.

De motu.

Uigesima quita forma de motu.

Motus est principiū implicatū et sua diffinitio est applicabilis ad diffinitionem pricipij: ⁊ etiā ad .x. regulā. et sic de alijs. Nā motus est illud principiū cū quo oia mobilia sunt mobilia: ⁊ sua correlatiua exeūt a correlatiuis substantialib⁹/sicut accidēs a substātia. ¶ Mot⁹ ē q̄dē instrm cuz quo substātia mouet se ip̄am localr̄/augmētalr̄ ⁊ alteralr̄. Localr̄/sicut celū qđ mouet se circularit̄ cū suo appetitu q̄ ē ꝯ gn̄e mot⁹. Augmētalr̄/sicut plāta crescēdo ⁊ gn̄ando. Alterabilr̄/sicut vinū qđ mutat̄ in acetū: ⁊ aq̄ de frigiditate in caliditatē: ⁊ hō de sanitate i infirmitatē: ⁊ iusticia in iniuriā/⁊ hmōi. Suū aūt cōcretū est res motiua. essentia v̄o mot⁹ ē insensibilis ⁊ inimaginalis: s3 i subiecto in quo est/est sensibilis ⁊ imaginalis: sicut visus q̄ attingit mouentē ⁊ motū/qn̄ martell⁹ mouet clauū. Et tact⁹ q̄ attingit motū ipulsum. Nō aūt dico q2 attingat motū quo ad essentiā ip̄ius mot⁹: s3 figurā tantū: et sic de alijs suo mō sicut uisus q̄ attigit lapidē cadentē: sed nō attingit essentiā mot⁹/neq3 lapidis: sed colorem ⁊ figurā tantū.

De immobilitate.

Uigesima sexta forma de immobilitate.

Immobilitas ē principiū implicatū: sed ad principij diffinitionē sua diffinitio applicabilis est. Naz sic principiū est cā q̄re entia sunt principiabilia. Sic immobilitas est principiū cū quo imobilia sunt imobilia/siue pmanētia: ip̄a q̄dē imobilitas est applicabilis ad sua correlatiua intrinseca/a q̄bus nequaq3 seperari pōt. Sicut forma ab actione/⁊ materia a passione/⁊ calidus a caliditate/et bonus a bonitate/et homo a sua specie ⁊c. ¶ Concretum autem immobilitatis est imobile: correlatiua aūt imobilitatis sunt imotiuū/imobile

& imouere: sicut i essentia itellect⁹ & ignis & huiusmodi: in quo sunt intellectiu⁹/intelligibile & intelligere: & sunt immobilia: et hoc quia sunt pmanentia p differentiã & pprietates & differentiã numerorũ. nã si essent mobilia/essentia quidẽ intellectus corruptibilis & alterabilis esset: & hmõi: et sic de essentia ignis suo modo. ¶ Immobile vero est suũ cõcretũ p primã speciẽ regule c. & p regulam d. hoc signatũ est. ¶ Immobile aũt scdm secũdã speciẽ regule e. extra se non appetit quietem: & sic de alijs.

De instinctu.

xviij. forma de instinctu.

Instinct⁹ est principiũ implicatũ: & est applicabilis ad sapiẽtiã q̃ est principiũ explicatũ: et p cõsequẽs est applicabilis ad diffinitionẽ sapiẽtie cũ decima regula. Nam sicut sapiẽtia est ens ratione cuius sapiens intelligit: sic instinctus naturalis est ens rõne cuius subiectũ in quo natura est/naturaliter agit scdm totã suã speciẽ: sicut in plãta. Nã suus instinctus se hz ad generare flores/folia/fructus & saporẽ/& huiusmodi. Et sic de brutis q̃ habẽt instinctũ & industriã ad viuendũ p secũdã speciem regule c. ¶ Correlatiua instinctus sunt applicabilia ad correlatiua principiorũ explicatorũ: et sic de alijs speciebus suo modo. Suũ vero cõcretũ est res instincta: vt p secundã speciẽ regule c. et per primã e. signatum: et suus finis cõsistit in secũda specie regule e.

De appetitu nature.

xviij. forma de appetitu nature.

Appetitus nature est principiũ implicatũ: & sua diffinitio applicabil' ẽ ad voluntates diffinitiõis. Nã sicut voluntas appetit obiectũ: & ponit ipsum desideratũ et de ipso concupiscentiã hz: sic appetitus se hz ad obiectũ/vt in ipo quiescat: sicut elemẽta q̃ habẽt appetitũ ad elemẽtãdum: & plãta ad vegetandũ: & ad generare flores/folia & fructus: & ad multiplicare suã speciẽ in indiuidua. Et ad hoc cõcurrũt principia explicata: sicut bõitas aĩalis q̃ est in subiecto/hz appetitũ: vt habeat actũ suũ. s. bõificare: & hoc per secũdã speciẽ regule c. signatũ ẽ. Appetitus hz sua correlatiua applicabilia ad correlatiua volũtatis. Ipse ẽt appetitus hz suũ cõtractũ: vt p secũdã speciẽ d. & primã e. signatũ ẽ/cũ quo mouet se ad secũdam speciẽ regule c. vt quiescat sicut hõ q̃ mouet se cum sua voluntate ad amores siue ad amatum & huiusmodi.

De attractione.

xix. forma de attractione.

Attractio ẽ principiũ implicatũ: & ẽ applicabilis ad diffinitionẽ finis & bonitatis. Nã finis attrahit ad se quietũ/sicut bõificãs bonificatũ/et volũtas amatũ/& anhelit⁹ spiratũ/& visus coloratũ/& gust⁹ sapidũ/& huiusmodi. ¶ Correlatiua attractionis applicabilia sunt ad correlatiua principiorũ explicatorũ p secũdam speciẽ regule c. Nã attrahẽs attrahit attractũ in passiõe sue essentie: sicut ignis aerẽ in sua calefactiõe/vt ipse aer sit calefactus: & anhelit⁹ aerẽ/vt ipse aer sit respiratus. Et potẽtia obiectũ/vt sit obiectatũ: & sic de alijs suo mõ. Suũ vero cõcretũ est res attracta: attrahit eni spēcies/& operatiões naturales ad se: vt sit agẽs: & vt per ipsum principia explicata possint hre act⁹: & in secũda specie regle e. quietẽ: & hmõi: sicut magnes q̃ a tota specie sua attrahit ferrũ: vt siccitas & frigiditas existẽtes in ferro artificialiter quiescãt in siccitate & frigiditate magnetis/q̃ est subiectũ naturale: et in hoc passu cognoscit intellect⁹ p quẽ modum ea que sunt artificialiter/attrahuntur per ea que naturaliter sunt.

De receptione.

xx. forma de receptione.

Receptio est pricipiũ implicatũ: et sua quidẽ diffinitio applicabilis est ad diffinitionẽ principij materialis/sicut attractio ad principiũ formale: & sicut in correlatiuis tiu⁹ quidẽ est de genere attractiõis/sicut bilis est de genere receptiõis: tamẽ nõ dico q̃ receptio habeat correlatiua: q̃ si haberet/iã sequeret q̃ tiuus & bilis essent idẽ nũero: et sic forma & materia/qđ est impossibile. Sed dico q̃ receptãs recipit receptibile pegrinũ i passione sue essentie/sicut visus colorẽ in suo visibili/& intellectus in suo intelligibili species pegrinas recipit/& huiusmodi. ¶ Et in isto passu cognoscit intellect⁹ q̃ obiectũ nõ mouet potẽtiã/sz potẽtia mouet se cum obiecto. Nã aliter obiectum

esset agens et patiens: et per consequens potentia et actus essent confusi. Et agens et patiens essent idem numero in natura: et illud idem posset dici de attractione et passione/quod est impossibile. Concretum vero receptionis est receptum/quod applicabile est ad secundam speciem regule d. et ad primam e. videlicet quod est constitutum de pluribus bilibus in subiecto in quo est.

De fantasmate.

Trigesima prima forma de fantasmate etc.

Fantasma sive species applicabilis est ad diffinitionem specie et voluntatis cum quarta specie instrumentalis: eo quod non agat nisi cum fantasmatibus. Fantasma quidem est applicabile ad primam speciem regule d. et ad diffinitionem principii et hoc sic. Homo videns equum non imaginatur ipsum: et quando claudit oculos/aut equus est in absentia: tunc imaginatur ipsum: et fantasma est deductum de potentia subiecti in actum: et receptum in imaginatione in qua intellectus colligit ipsum: et ponit ipsum in suo intelligibili ut scientiam habeat: et etiam ponit ipsum in memoria in qua conservatur: et deinde aliud fantasma acquirit: et sic de voluntate per concupiscibile et irascibile. Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum generatur scientia sive modus: et ad hoc concurrunt omnia principia explicata et regule. Nam valde difficile est generale fantasma ratione parvitatis entis in quo est. Concretum autem fantasmatis est res fantasiata de pluribus similitudinibus constituta. In brutis autem non transit ultra imaginationem. Nam si transiret: iam bruta haberent sciam. Sed est permanens in imaginatione/ut industriam habeant ad vivendum: et hoc per regulam b. manifestum est.

De plenitudine.

Trigesimasecunda forma de plenitudine.

Plenitudo est principium implicatum: et sua diffinitio applicabilis est ad diffinitionem bonitatis/magnitudinis etc. Nam plenitudo bonitatis est ratio quod producat bonum. Et plenitudo magnitudinis est ratio quod bonitas sit plena de ipsa/et econuerso. Et sic de aliis in mixtione principiorum et regularum signatum est. Amplius correlativa plenitudinis sunt applicabilia ad correlativa bonitatis que sunt plena de correlativis plenitudinis. Suum vero concretum est plenum: et hoc est manifestum per secundam speciem d. et per primam etc. Et maxime quando per secundam speciem regule e. quietatur. Vacuitas autem est suum oppositum. Et sua diffinitio est applicabilis ad contrarios terminos eius. Et hec per predicta de evacuatione sufficiant.

De diffusione.

Trigesima tertia forma de diffusione.

Diffusio est principium implicatum: et sua diffinitio est applicabilis ad diffinitionem bonitatis/differentie etc. Nam bonitas est ratio producendi bonum: et est diffusiva: et dilatat se in subiecto in quo est/contrahendo se ad magnitudinem et durationem etc. Differentia distinguente diffusionem cum suis correlativis per secundam speciem signatis. Concretum autem diffusionis est diffusum: et est de diffusione habituatum: et in ipso assituatum etc. ut per secundam speciem d. et per primam e. manifestum est. Oppositum autem diffusionis est restrictio que applicabilis est ad diffinitionem concordantie: cum ipsa quidem avarus causat avariciam.

De digestione.

Trigesima quarta forma de digestione.

Digestio est principium implicatum. Et sua diffinitio est applicabilis ad diffinitionem virtutis et maioritatis. Nam innata virtus digerit virtutes peregrinas in sua specie cum sua maioritate: sicut planta in qua digeruntur elementa in sua specie: sic in animali per potum et cibum. Correlativa vero digestionis applicabilia sunt ad correlativa virtutis et maioritatis. Suum quidem concretum est digestum de digestione habituatum.

De expulsione.

Trigesima quinta forma de expulsione.

Expulsio est principium implicatum: ipsa vero est applicabilis ad diffinitionem contrarietatis. Nam unum contrarium expellit aliud contrarium in subiecto in quo est. Et hoc patet in animalibus per fecem/urinam et scabiem. Et in planta patet sicut per flores/folia et fructus/que in ipsa non habent permanentiam: et sic moraliter de rege expulso de suo regno/et peccatore de gratia dei/et de fine quare est. Adhuc correlativa expulsionis applicabilia sunt ad correlativa con

trarietatis. Suũ vo concretũ est expulsium de expulsione habituatum.

De significatione.

Trigesima sexta forma de significatione.

Significatio est principiũ ipsi catũ:sua qdē diffinitio est applicabilis ad oia pncipia explicita & reglas. Naz postq bonitas est ratio q pducat bonũ:bonitas concreta ad magnitudinē significat q bonus magnº pducat bonũ magnũ. Et sic d alijs. ¶ Correlatiua vo significationis applicabilia sunt ad correlatiua bonitatis/magnitudinis &c.cuz qbº correlatiuis significationis bonitas qdez significat hoc qd est/& ea q̃ cõtinet in se:suũ aũt cõcretũ est signatũ & de ipsa habituatũ. Occultatio vo ē oppositũ significationis/ et sua diffinitio &c.applicabilis est ad terminos oppositos ipsius significationis.

De pulchritudine.

Trigesima septima forma de pulchritudine.

Pulchritudo est principiũ implicatũ:& sua diffinitio appli cabilis ē ad diffinitiones pncipiorũ explicatorũ. Nã bonitas & magnitudo &c.sunt pulchritudines/exceptis cõtrarietate & minoritate: tñ minoritas proportionata in subiecto in quo est/pulchra est:vt pz in puero puo. Correlatiua vo pulchritudinis cõsistũt p scđam speciē regle c. sicut pulchra cā que naturalr causat pulchrũ effectũ. Et sicut intellectº l imaginatiõe causat pulchrā figurā cũ amore rõne finis p scđam speciē regle c. designati:et etiā per regulā g.p quā cõsistit pulchra & maxime p ppriā qualitatē & p appropriatā. Et siir p maioritatē magis cõsistit pulchritudo q̃ p minoritatē: vt pz i rhetorica l q̃ rhetoricº magis colorat sua verba cuz maiori fine q̃ cum minori.

De nouitate.

Trigesima octaua forma de nouitate.

Nouitas est forma prima cuius subiectũ habituatᵣ de nouis habitibus:sicut celũ qd habituatum ē de loco/tpe et motu:& sic de oibº indiuiduis elementatis põt dici. Et hoc p primā speciē regle d.signatũ ē qma qdez nouitas sic oportuit esse:sicut fuerũt primº motº/& tps/& locº. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus q extra tpus/locũ & motũ nulla nouitas esse põt eo q simul & semel oportet q sint. Et ad hoc consentiunt regule b.h.i.

De ydea.

Trigesima nona forma de ydea.

Ydea in eternitate est deus: sed in nouitate est creatura sicut figura arche q̃ in meditatiõe carpẽtarij fuit noua:ipsa aũt deducta de potẽtia in actũ fuit antiqua. Et satis plane manifestaᵣ in correlatiuis diuinis p secũdā speciē regle c.signatis. ¶ Diuinus em intelligēs in suo pprio intelligibili infinito & eterno attrahit oēs nouitates ab omi subiecto creato denudatas:que qdē nouitates sunt ydee diuine:sed per tertiā speciem eiusdem regule sunt creature noue/finite/& terminate.

De mathematica.

XL. forma de mathematica.

Mathematica ē forma cũ qua intellectº hũanus denudat substātiā ab accidentibº que subsistit eis / vt genº & species facere possit cũ qbº acquirat & faciat scientiā. Ipsa qdē forma mathematica est exēplata et denudata mediāte ydea denudata ab oibº creaturis/vt ydea cũ forma mathematica cognoscat. Et hoc pz p primā speciē regle d.& p scđam speciē regle e.& p q̃rtā speciē regle k. Talis qdē forma est genº in oibus formis q̃ deducunᵣ de potentia in actũ:vt pz in nono subiecto.

De ente in potẽtia existẽte.

XLI. forma de ente in potentia existente.

Ens in potẽtia existẽs est forma existẽs i subiecto i q̃ est absq motu/supficie/q̃titate/q̃litate& hmõi vt pz i g̃no i q̃ arbor ē i potẽtia. Et qñ deducitᵣ illa forma de potẽtia in actũ/comitanᵣ qdē in tali deductione siue generatione sua accidẽtia. Et qñ pdicta forma orta est cũ antedictis accidẽtibº/iam cuz ipsis habituata ē: q̃ qdē accidẽtia oriunᵣ siue orta sunt ex accidẽtibº i actu existẽtibº i subiecto in q̃ plibata forma erat i potẽtia. ¶ Et i isto passu cognoscit intellectº quõ vna substãtia oritur ab altera substātia:& accidẽtia ex alteris accidentibº naturalr. Et ad hoc cõsentit regula d.cũ diffinitiõe bonitatis & potestatis

bitutis/principij ⁊ medij. Similr̃ ad hoc consentit secunda species regule e.⁊ regule.g.⁊ quarta species regule k.

De puncteitate.

xlij.forma de puncteitate.

Uncteitas ē essentia puncti naturalis q̄ ē minor ps corporis: pūctus q̄dē tātū ē ꝑ peminoritatē ꝙ indiuisibilis ē intātū ꝙ neqꝫ p sensuz neqꝫ p imaginatiōnē attingi pōt. ¶ Et i isto passu mirat̃ intellect⁹ quō de pūcto naturali noticiā hr̃e pōt/ postq̄ isensibil' ē ⁊ īimaginabilis: s3 adiuuat se cū pūcto morali obiectato p visuz ⁊ imaginationē. Et p ip3 q̄dē ascēdit ad cognitionē pūcti naturalis de q̄ facit sciam. Et ad hoc cōsentit regula b.⁊ prima species regl'e d. Et sic de regula f. et i. dici potest.

De linea.

xliij.forma de linea.

Linea naturalis est lōgitudo cōstituta ex plurib⁹ pūctis cōtinuis: cui⁹ extremitates sūt duo pūcta: ⁊ est scd̃a ps corporis. Et dr̃ scd̃a: eo q꞉ ex plurib⁹ pūctis cōstituta est: vt signatū est in regla k.⁊ i regla f. pūcti q̄dē quātitatē discretā signāt: longitudo aūt cōtinuam. ¶ Et in hoc pt3 ꝙ puncti significāt quātitatē discretā. Nā per pūctos linea diuisibilis est/latitudo orit̃ ⁊ causat̃ ex plurib⁹ lineis cōtinuis: ⁊ p ꝯñs orit̃ superficies ex lōgitudine ⁊ latitudine simul existētib⁹ in subiecto in q̄ sunt: ꝓfunditas aūt orit̃ ex rotunditate punctoꝝ. Nā pūct⁹ aūt magis est rotūdus in natura q̄s lōgus ⁊ lat⁹: vt pt3 in ramis frōdētib⁹ in arbore. ¶ Adhuc rōhui⁹ est/q꞉ circulus rōne celi cui⁹ situdo fortior figura est in motu nature q̄s aliqua alia figura. ¶ Et in isto passu cognoscit intellect⁹ q̄ sunt pricipia primitiua corpis: videlicet pūctus/linea/longitudo/latitudo/supficies ⁊ ꝓfunditas.

De triangulo.

xliiij.forma de triangulo.

Triangulus ē forma habēs tres angulos tribus lineis ꝯtēta: sicut pt3 in elemētatis in q̄b⁹ quodlibet elemētatū h3 suū triangulū: sicut ignis q̄ habet vnū angulū acutū per calidū et siccum: et alium per calidum ⁊ humidum: ⁊ aliū per siccū ⁊ frigidū. Talis q̄de3 triāgulus attribuit̃ igni: ipse eñ p calidū et siccū regnat sup alios triāgulos. Silr̃ aer h3 aliū triāgulum p humidū ⁊ calidū. ¶ Amplius aq̄ p frigidū humidū: iterū ⁊ terra aliū p siccum ⁊ frigidū. ¶ Et in isto passu cognoscit intellect⁹ essentias ex q̄b⁹ corp⁹ elemētatum est plenū/rōne cuius elemēta se habēt adinuicē ad cōpositū p differētiam/cōcordātiā ⁊ contrarietatē. ¶ Sed mirat̃ intellect⁹ quō de talib⁹ triāgulis pōt habere sciam/cū nunq̄ fuerint i sensu. Sed recordat̃ triangulū figure plane q̄ sensibilis est/cū quo imaginat̃ ⁊ cognoscit triangulū naturalē/mediāte tñ regula k.⁊ scd̃a specie regule d,⁊ e.

De quadrangulo.

Quadrangulus naturalis est figura habēs quattuor angulos rectos: et in quolibet angulo triāgulū sunt implicati duo anguli recti / eo q꞉ sunt de genere trianguli. quodlibet eñ elementū h3 duas qualitates: videlicet vnā ꝓpriā/⁊ aliā appropriatā: vt pt3 i regula g. i quadrāgulo quidē ignis habet vnū angulū tanq̄ rex/aer similiter aliū ⁊c. Et pt3: q꞉ quadrāgul⁹ diuisibilis est in quattuor triāgulos equales cū lineis diametralib⁹. ¶ Et i isto passu cognoscit intellect⁹ p quē modū quadrāgul⁹ multiplicat̃ p q̄ttuor triāgulos: ⁊ triāgulus p tres lineas: ⁊ linea p pūctos ꝯtinuos. xlv.forma de quadrangulo.

De circulo.

Circulus est figura vltima ⁊ dr̃ vltima: q꞉ pfectior est q̄s aliqua alia figura. Ipsa eñ cōtinet in se oēs alias figuras: ab ipsis quidē descēdit ⁊ cōstituta est: vt pt3 per scd̃am speciem regule d.⁊ per quartā speciem k. Circulus eñ causat̃ ex triangulo/quadrangulo ⁊c. Intantū vsq̄quo sunt coiuncti anguli ⁊ linea circulari pūctaliter ad similitudinem celi/que est maior figura: et ad hec regula b. consentit. xlvj.forma de circulo.

De corpore.

Corpus est substātia ex pūctis/lineis et angulis plena ex lōgitudie/latitudie ⁊ pfunditate assituata: ⁊ ex superficie hituata. Ip3 q̄dē corp⁹ h3 ptes coessentiales.s. pūctos ⁊ lineas xlvij.forma de corpore.

angulos ex quib⁹ est cōpositū ⁊ plenum: ⁊ p tertiā quidē speciē vnū corp⁹ terminatur in altero. ¶ Adhuc p secūdā speciē d. est ex suis partib⁹ et coessentialib⁹ p regulā f. hʒ cōtinuitatē cōtinuā ⁊ discretā ⁊ p regulā g. est aggregatio cōis ex substātia ⁊ accidētibus cōposita: ⁊ p regulā h. est in tpe. p regulā i. est in loco. p regulā k. est in motu. ¶ Sed miraꝛ intellectus de octaua sphera q̄re ipsa nō est in alieno loco cōtenta. Et dubitat vsqꝫ quo cōsiderat ꝙ corpus est finitū ⁊ de figura habituatū: alioqn esset ei dare infinituꝫ: quod est impossibile.

De figura.

vij. forma de figura.

Figura est accidēs cōstitutū ex situ ⁊ habitu: q̄ p secūdā speciē regule c. sunt sue partes: ⁊ p tertiā speciē eiusdē est habitua in corpe. ⁊ p q̄rtā hʒ lineas rectas ⁊ curuas. Ipsa quidē figura cū colore est obiectū visus/cuꝫ lineis aūt ⁊ angulis absqꝫ colore est obiectū tact⁹: ⁊ cū olb⁹ p̄dictis est obiectuꝫ imaginationis ⁊ in isto passu cognoscit intellectus ꝙ imaginatio est generalior potētia q̄ visus/figura aūt nō est obiectū intellectus sine imaginatione. Et in isto passu cognoscit intellect⁹ ꝙ mortuo hoie aīa retinet species q̄s acquisiuit cū imaginatione: vt de hac vita ⁊ corpore in quo fuit/memoriam habeat.

De generalibus rectitudinib⁹.

Lix. forma de generalibus rectitudinibus.

Rectitudīes gn̄ales sunt sex: q̄b⁹ corp⁹ est cētrū p lineas dyametrales vt per eas corpus possit esse in motu: vꝫ ad supius ⁊ inferi⁹/an̄ et retro/dextre ⁊ sinistre: iste q̄dē sex rectitudīes sunt coessentiales motu. ¶ Sed miraꝛ intellect⁹ q̄re sunt sex ⁊ nō plures/neqꝫ pauciores/sed recordatur motū q̄ nō pōt esse pfect⁹ absqꝫ ipis: si aūt essent plures aut pauciores/impfectus q̄dē esset: vt ptꝫ p tertia ⁊ q̄rtā speciē regule c. ⁊ p secūdā speciē eiusdeꝫ signatū ē ꝙ sex rectitudīes p̄dicte sunt coessentialiter ptes mot⁹ in quo corp⁹ est assituatū ⁊ habituatū. Sed miraꝛ intellect⁹ q̄re corp⁹ sphericū nō hʒ tales rectitudīes p̄dictas: sicut caput hoīs/ocul⁹/pomū/⁊ hmōi. Sed recordaꝛ mūdū q̄ est corp⁹ sphericū: qui q̄dē mūdus nō subsistit illis rectitudinib⁹/eo q̄ vltimū corpus est qḋ causat suas similitudines in p̄dictis corporib⁹ sphericis/vt de eo intellectus noticiam habere possit: et ad hoc consentit regula b. ⁊ k.

De monstruitate.

L. forma d mōstruitate.

Monstruitas est deuiatio motus nature a terminoa quo ad terminū i quē i subiecto in quo ē p nimiā īfluētiā aut indigētiā virtutis corporuꝫ supiorū/⁊ inferioꝝ dextroꝝ/⁊ sinistroꝝ/⁊ etiā existētiū an̄ ⁊ retro. Tales quidē mot⁹ causant habitus priuatiuos: vꝫ cecitatē/surditatem/⁊ hmōi. Rō huī⁹ ē: q̄ extra secūdā speciē regule c. ē. Et in tertia specie ipse mot⁹ ē impfect⁹ ⁊ in q̄rta specie hʒ illas imperfectiones deficiente secūda specie regule c.

De deriuatiōe.

Lj. forma de deriuatione.

Deriuatio est subiectū gn̄ale p qḋ pticulare descēdit ab vniuersali/sicut riuul⁹ a fonte: ⁊ linea a pūctis: ⁊ triāgulus a lineis: ⁊ filius a parētibus p gn̄alia istrumēta: ⁊ ɔclusio a suis p̄missis: ⁊ p cōsequēs ab ātecedēte ⁊ scīa a reb⁹/mediāte tn̄ intellectu. ¶ Et intellect⁹ sic cōsiderās deriuationē/cognoscit p secūdā speciē regule c. ꝙ deriuatio cōtinet in se correlatiua essentialia quib⁹ multa pticularia deriuantur: sicut multi filij ab eis parētib⁹: ⁊ multa elementata a q̄ttuor elemētis generalibus: ⁊ multe sciētie p vnū intellectū inueniunꝛ: ipe quidē intellectus in se ɔtinet essentialia ⁊ generalia relatiua cū quibus inq̄rit et facit multas sciētias intellectus ab eadē forma siue specie deriuatas. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus ꝙ relatiua ipsius intellectus sunt supiora: ⁊ scīe inferiores. ⁊ spēs in medio sunt: sicut inter causām ⁊ effectum: et in isto passu cognoscit ā quo ⁊ quomodo deriuanꝛ scīe.

De vmbra.

Lij. forma de vmbra.

Umbra ē habitus priuatiu⁹ lucis qui non potest habere suas rectitudines de q̄bus iam superius locuti sumus: eo quia corp⁹ existēs in medio/eūs impedit: ⁊ de hoc manifeste experimentū habemus p vmbrā arboris siue turris. Sed hic querit intelle

ctus/vmbra cuius est color: significatio vmbre quid est? Et considerat φ aer est dyafanus: q2 extra vmbrã recipit colorẽ solis z ignis: vel luciditatẽ: z in loco in q̃ est vmbra recipit colorẽ terre: sicut cristallus in subiecto croceo habituat se de croceitate: z quando ponitur in subiecto nigro/habituat se de nigredine. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus φ lux est color solis z ignis: et nigredo ẽ color terre z dyafanitas aeris: z albedo aque q̃ causat albedinem. Qui quidem cristallus nihil aliud est nisi aqua congelata. ¶ Figura autem vmbre est terminus in quo lux z vmbra terminantur: et ad hoc consentit diffinitio medij: z secunda et quarta species regule c. ¶ Sed querit intellectus que est causa vmbre lune. Et dubitat vsq3 quo considerat φ luna est corpus dyafanum in quo apparet vmbra terre. Sed miratur quare nõ apparet in sole qui est corpus dyafanum. Et dubitat vsq3 quo recordatur φ sol est colloratus a sua luce propria. Et lux lune ẽ sic a sole: sicut caliditas aeris est a caliditate ignis: z hoc ꝑbant regule g. z b.

De speculo.

Liij. forma de speculo.

Speculum est corpus dyafanum dispositũ ad recipiendum omnes figuras ei presentatas. Sed miratur intellectus cũ vitrum sit corpus dyafanum / quare nõ recipit figuras sicut speculum qđ est vitrum? Sed recordatur capitulum vmbre cũ quo declarat dubiu3. Nam vitrũ siue plumbũ est corpus dyafanum in vtraq3 parte recipiens dayfanitatem transeuntem per sex rectitudines de quibus iam locuti sumus. Sed in speculo non est sic: plumbum eni3 resistit aliquibus rectitudinibus ratione sue grossiciei materie z sue magne compactionis: partes quidem plumbi simul ad inuicem valde compacte sunt. Et idõ sicut arbor causat vmbram: eo quia existit in medio lucis: sic vitru3 existens inter plumbum et aerem et figuram siue colorẽ qui ei presentatur / generat in se vmbram similem figure ei presentate ꝑ similes habitus et colores. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus que sunt principia vmbre speculi: vt patet per regulas b. z g.

De colore et colorato.

Liiij. forma de colore z colorato.

Color est qualitas existens obiectum visus. Et in colorato habitus: z figura colorati est habitus coloris. ¶ Coloratus aũt est substãtia in qua color substentat. ¶ Color quide3 h3 correlatiua substantialia: sed color est habitus correlatiuoꝝ substantialiũ. Et per primã speciẽ regule d. est de seipso: z per tertiam speciem eiusdem est colorati. ¶ Color per primã speciẽ regule g. est propria qualitas in hole vero siue in planta vera sed appropriate: est in homine picto siue plãta picta zc. Q̃litas aũt coloris nõ ẽ ei ꝓpria: sed potius est ei appropriata: vẽrũtamẽ colorati quidẽ est. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus ꝑ quẽ modũ vnu3 accidens est in alio assituatum ratione regule g. sicut dictum est de colore z colorato: sic dici põt de caliditate z calido.

De proportione et proportionato.

Lv. forma de proportione z proportionato.

Proportio substantialis cõsistit per relatiua cõsubstantialia: vt patet per infinitatem cui sunt proportionata sua correlatiua consubstantialia sine quibus infinitas nõ posset eẽ in existentia et agentia. Finitus quide3 non est proportionatus infiniẽti mediãte infinire qui ei proportionatur: z hoc idem dici potest de eternante /eternato et eternare: et sic de alijs rationibus diuinis: et similiter potest dici de correlatiuis substantialibus in substantijs creatis: sicut in intellectu in q̃ intelligẽs/intelligibile z intelligere sunt correlatiua ei proportionata naturaliter. Scientia autem non potest esse ei proportionata: non enim potest ei sufficere sicut ligna igni. Nam plus potest ignis ligna comburere: q̃3 ipsa igni abundare: verumtamen proportio accidentalis in correlatiuis bene potest existere sicut inter calefactum z calefacere. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus φ nullum accidẽs potest proportionari substantie quo ad pondus. Nam substantia in plus se habet: accidens autem in minus. z hoc quidem clarum est per diffinitionem maioritatis z minoritatis: secũdũ autem iusticiam propotio potest dari inter substantiam z accidens: et inter accidens z accidens. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modũ membra ani=

malis sunt ꝓportionatā ī eo / ⁊ mores in hoīe cū quibus subiectū ē ꝓportionatū.

De dispositione et disposito.

l. forma dispositione et disposito.

Dispositio substātialis ē forma in qua correlatiua substātialia sunt equaliter disposita p obiectū / potentiā ⁊ actū: sicut in diuina bonitate infinitā ⁊ eterna que ē disposita ratio bono īfinito ⁊ eterno ꝙ producat bonum infinitum et eternū / qui est dispositus bonificanti: ⁊ sic de bonificare pōt dici ꝙ est ei dispositus per bonitatē infinitam ⁊ eternā: verūtamen ē aliā dispositio per accidens: quod patet per tertiā speciem regule c. sicut deus qui disponit se ad iudicandum ⁊ procedendum secūdum ꝙ hō se disponit ad recipiendū iudicium aut ad veniam. Non tamen dico quo ad pōdus: sed quo ad iustitiā. Deus enim magis se disponit ad hominem ratione sue bonitatis / ꝙ̄ homo ad ipsum: sicut ignis qui est magis dispositus ad comburendum ligna / ꝙ̄ lignā ad sufficiē dum eius combustionī: et sic de intellectu humano potest dici. Intellect⁹ quidem magis est dispositus ad intelligendum obiectum accidentale ꝙ̄ ipsū obiectū / vt ab eo intelligatur: sicut intelligibilitas lapidis que non est intellectui proportionata / altiorem quidem potest intelligere: sicut sensibilitatem sentiētē / aut celi aut angeli ⁊c. que altiores intelligibilitates sunt ꝙ̄ lapidis intelligibilitates: et sic de homine potest dici: homo enim plus potest currere ꝙ̄ currat. Nā non vult currere ꝙ̄tum potest: ⁊ sic de alijs suo modo potest dici.

De creatione et creato.

Lviij. forma d̄ creatione et creato.

Creatio est ī eternitate ydea per secūdā speciē regule c. quare ab eterno ⁊ in eterno est per diuinā sapientiā scita ⁊ p diuinā volūtatē amata: sed in ente creato est habitus ⁊ actio respectu tertie speciei regule c. ⁊ p quartā speciē eiusdem regule. Creatio que est ydea habet creacionem que creaturā ē / cū qua habet creatum nouum / passionatum sub ipsa actione / habituatum sub noua creatiōe. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum ydea transit ad ydeatum / multiplicando suā similitudinem respectu quarte speciei regule R.

De predestinatiōe ⁊ ꝓdestiato.

Lviij. forma de predestinatione ⁊ ꝓdestinato.

Predestinatio est in sapiētia dei / in eternitate ydea / sic ē ab eterno sicut in eterno: ⁊ hoc rōne correlatiuorum secūde speciei regule c. Intelligens enim eternum in suo proprio intelligibili eterno: intelligit omnia preterita ⁊ noua: futura ⁊ noua sunt a parte ante. s. ab eterno: sed preterita ⁊ antiqua sunt a parte post. s. in eterno. Idcirco ꝓdestinatus existens in medio duorū predictorum terminorum per accidens / est de noua predestinatione habituatus: sicut cappatus de noua cappa: ⁊ ideo predestinatio vna est per secundam speciē regule c. Alia vero per tertiam speciem eiusdem. Nam respectu eiusdē speciei secunde est ydea: sed respectu tertie est habitus creatus ad quem habitum se disponit libere predestinatus ad agendum bonum / sicut cappatus qui est indutus cappa noua: ⁊ sicut iudex qui se disponit ad indicādum per habitum iustitie. Alioquin ꝓdestinatio que ē ydea / non haberet modum creandi predestinationem nouā ab eterno ⁊ in eterno obiectatā / quod est falsum: vt patet ꝑ q̄rtā regulā R. ¶ Et in isto passu gaudet intellectus / eo quia de predestinatione habet magnam declarationē: sed dolet ꝙ talis declaratio parum est scita in mundo. Nam infuscatio predestinationis ponit multos hoīes ī errore ⁊ ī dubitatiōe.

De misericordia ⁊ misericordiato.

Lix. forma de misericordia ⁊ misericordiato.

Misericordia est in eternitate ydea secundum respectum regule c. ⁊ respectu tertie speciei est habitus existēs in predestinato nouo qui se disponit ad cōtritionem / et confessionem / et satisfactionem de commissis / vt de misericordia habituetur: sicut predestinatus de predestinatione per bonas operationes cum sua libera voluntate amatas. Alioquin nisi peccator disponeret se ad recipiēdū veniam: iam non posset esse habituatus de misericordia: sicut hō mal⁹ agēs malū / nō pōt habere habitū bonitatis. ¶ Et in isto passu gaudeant peccatores agen=

tes penitentiam. Naz deus potest plus parcere q̃ homo peccare. Sicut ignis q̃ plus potest de lignis cōburere q̃ ligna non possent ei sufficere.

De necessitate z necessitato.

Lx. forma de necessitate et necessitato.

Necessitas ē forma q̃ aliter se nō pōt habere: z hoc patet p secundā speciē regule c. z q: absq̃ necessitate esse non pōt: sequit̃ q̄ necessitas est antecedēs z necessitatus cōsequēs est: sicut diuina bonitas infinita z eterna/ que est ratio infinita bono et eterno qd ꝓducat bonū eternū z infinitū: et iō ꝓducēs est necessitatus rōne bonitatis/ z p consequēs ꝓductus z ꝓducere sunt necessitati. Et in secunda specie regule c. patet. ¶ Ulterius sequitur alia necessitas z necessitatus: videlicet si hō bon⁹ est/ ad bonū necessitatus est. Sed si est malus/ ad malū. Nā iusticia dei sic necessitat iudiciū iudicando: sicut misericordia dei ad veniā parcēdo: et in isto passu cognoscit intellect⁹ q̄ peccator qñ se disponit ad recipiēdū iudiciū/ semetipsum iudicando: ad penitentiā se disponit ad recipiendū veniā. ¶ Ulterius cognoscit intellectus per quem moduz misericordia dei z iusticia necessitant act⁹ suos in subiecto nouo: de cuius noticia intellectus est valde gauisus.

De fortuna z fortunato.

Lxj. forma de fortuna z fortunato.

Fortuna ē act⁹ extra, secūdā speciē c. tm. Et est habitus cū quo fortunat⁹ se dispōit ad illā bonā fortunā p accidēs: sicut viator iens in peregrinationē q̄ a casu inuenit aurū: ipa q̄dē fortūa ē p scdā3 speciē regle d. z h3 eē in subiecto in q̄ ē p q̄rtā speciē regle c. z est hoc qd ē p tertiā speciē d. Et ē extra principiū mediū/ z finē/ ꝯcordātiā z ꝯrietatē: extra aūt maioritatē z mioritatē nō est. ¶ Et in isto passu cognoscit intellect⁹ q̄ fortuna h3 parū de esse quo ad seipsam: s3 quo ad fortunatū magnū esse habet.

De ordinatione et ordinato.

Lxij. forma de ordinatione et ordinato.

Ordinatio ē aggregatio multorū principiorū: vt vnū principiū cū alio descere possit i vno fine. Ordinatū quidē ē suū cōcretū: z est de sua ordinatione habituatū. ¶ Ordinatio primo incipitur p secūdā speciē regule c. vt sit habitus in subiecto in quo est: et h3 suā quietē per quartā speciē c. Ipsa quidem ordinatio h3 sua principia primitiua: vt patet p primā speciē regule d. z p diffinitionē principij: z est consequentia p diffinitionem cōcordātie cuius contrarietas est sua inimica/ deficiente modo per regulam K. designato.

De consilio z consulto.

Lxiij. forma de consilio z consulto.

Consiliū ē dubitabilis propositio: z cōsultus est suus finis z quies. ¶ Consiliarius vero d3 respicere illā dubitabilē ꝓpositionem per secundā speciē c. discurrēdo regulam b. tentando per quē modum consultus est figuratus cū principiorū diffinitionibus/ z p nouū subiectū in tertia specie c. q̄ sit habituat⁹ de virtutib⁹ in specie quarta c. cuius habitus sit remotus a vitijs noui subiecti/ mediantibus regulis d.e.f. g.h.i.K.

De gratia et gratiato.

Lxiiij. forma de gratia z gratiato.

Gratia est primitiua forma i gratiato posita sine grati merito: vt p3 p p̄mā speciē d. z p maioritatē dātis gratiā: z p minoritatē recipientis ipsam: z etiam per habitum charitatis. ¶ Adhuc gratia est in gratiato per diffinitionem bonitatis: z per magnificentiam voluntatis de liberalitate habituate: propter quod in isto passu cognoscit intellectus per quem moduz gratia est diffusiua in subiecto in quo est: z qñ producitur/ non impeditur a principijs superioribus sed ab inferioribus: videlicet quando considerat se esse dignum recipiēdi gratiā rōne sui meriti: nō aūt ratiōe largitat᷑ z benignitat᷑ dātis grām.

De perfectiōe z perfecto.

Lxv. forma de perfectione z perfecto.

Perfectio ē forma i subiecto perfecto quieta cum qua subiectum perfectum quietat se/ habituādo de ea que in subiecto perfecto est habituata: vt patet per tertiam speciem c. Et ista talis perfectio deriuat̃ a scda p speciē c. p multos riuulos: vel per multa principia z regulas huius artis. Et talis perfectio maxime est moralis: vt ap

paret in nono subiecto. Verũtamen est perfectio naturalis pfectissima essentialiter et naturaliter / infinite et eterne. Ipsa qdez pfectissima est per sua ppria ꝛ cõsubstãtialia relatiua p scdam speciẽ c. designata. Perficiẽs ei de sua pfectione cõsubstãtiali ꝛ naturali pducit perfectũ:ꝛ nõ de aliquo ente:q̃ quidẽ perfectus est ei coessentialis:ꝛ ambo inuicẽ.s. perficiens ꝛ perfect⁹ / perficiũt actũ.s. pficere qui est essentialis ꝛ substantialis.

De declaratione ꝛ declarato.

Sexagesimasexta forma de declaratione ꝛ declarato.

Eclãratio est forma in qua intellect⁹ distiguẽdo desc̃it mediãte diffinitione cõcordãtie a diffinitione cõtrarietatis oĩmode segregatã. ¶ Declaratũ est suũ in quo declaratio ẽ habit⁹: vt ptz p tertiã speciẽ c. Sua ỽo essentia cõsistit in scda specie c. in qua intelligẽs declarat a se intellectũ esse passiuũ:ꝛ hoc p intelligere. Et in isto passu cognoscit intellect⁹ p quẽ modũ habit⁹ orit̃ a substãtia p accidens: vt declaratio a scia fieri possit/ mediãtibus tñ principijs ꝛ regulis huius artis.

De transubstentatione et transubstentato.

Sexagesimaseptima forma de transubstentatiõe ꝛ transubstentato.

Ransubstẽtatio ẽ act⁹ nature i trãsubstẽtato denudato abvna forma antiqua. Et induit̃ forma noua vt su⁹ act⁹ possit eẽ i motu successiue in gñalib⁹ ꝛ corruptibilib⁹. Nã absq; tali trãsubstẽtatione natura quidẽ esset ligata quo ad suũ actũ substãtialẽ/ꝛ etiã quo ad actũ suorũ accidẽtiũ:ꝛ imutabilis esset suus habit⁹ priuatiu⁹:ꝛ per ꝯñs diffinitiões suorũ principiorũ essent destructe:qḋ est impossibile. De ea q̃dẽ põt habere noticiã artista largo modo in septimo subiecto in quo vegetatiua deducit̃ per principia et regulas huius artis.

De alteratione ꝛ alterato.

Sexagesimaoctaua forma de alteratiõe ꝛ alterato

Lteratio est forma nata in alterato: vt ptz per tertiã speciẽ c. Et ista talis alteratio oritur ab alteratione existente in secũda specie c. sicut riuulus a fonte. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus vias motus naturalis ꝛ moralis. In generatione quidẽ cognoscit viã naturalẽ ipsi⁹ motus:in generatione aũt alterant̃ forma ꝛ materia. Nã alterãs in suo pprio alterabili alterat res venĩetes: vt mot⁹ sit in fieri/ꝛ in facto esse/ mediãte diffinitione mediĩ. Alteratio ỽo moralis est qñ homo mutat se de nõ habitu in aliũ/ sicut de iusticia i iniuriã/ꝛ de ira ad patientiã/ꝛ de logica ad medicinã/ꝛ de tristicia in gaudiũ/ꝛ huiusmodi.

De infinitate ꝛ infinitato.

Sexagesima nona forma de infinitate ꝛ infinitato.

Nfinitas est forma habens actũ infinitũ ab oĩ finito remota / q̃ absq; infinitato nequaq̃; eẽ põt. Ratio hui⁹ est:q: in subiecto finito sua quies esse non põt. Ipsa quidẽ infinitas habet suos correlatiuos per scdam speciem c. ipos quidẽ habere non põt absq; infinita bonitate/magnitudine et eternitate ꝛc. Nam aliter implicaret̃ cõtradictio: videlicet qḋ esset infinita ꝛ nõ infinita:ꝛ q͂ esset impedita et nõ impedita:qḋ est impossibile. Ipsa infinitas est causa finitatis siue finiti: vt ptz per tertiã speciẽ c. infinitate habẽte actionẽ in infinito ꝛ in ente finito. ¶ Per quartam speciẽ c. finitus sic est habituat⁹ de passione/ sicut est habituatus de nouitate. Nã al's haberet vnũ habitũ infinitũ et aliũ finitũ/ qḋ est impossibile. ¶ Et i isto passu cognoscit intellect⁹ q͂ sicut finitas hꝫ coessentiales correlatiuos finientem/ finitũ ꝛ finire: sic et multos melius infinitas hꝫ.s. infinientẽ/infinitũ ꝛ infinire: alioquin natura finitatis se haberet in plus. Natura autẽ infinitatis in minus: quod est impossibile.

De deceptione ꝛ decepto.

Septuagesima forma de deceptione ꝛ decepto.

Eceptio est habit⁹ positiu⁹ decipiẽtis ꝛ priuatiuus decepti. Et ideo p scdam speciẽ regl'e c. itelligẽs cã i suo itelligibili p receptionẽ ex q̃ habituat itelligibilẽ/ꝛ p tertiã speciẽ regl'e c. Et decipiẽs est i decepto in q̃ causat deceptionẽ: decept⁹ aũt nõ decipit̃ p suã scdam speciẽ regl'e c. sꝫ in tertia decipitur/ꝛ in quarta habet habitum deceptionis cum quo deuiat se a fine ad quẽ est. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus vnde oritur peccatũ ꝛ vbi pmãnet.

De honore et honorato.

Lxxj. forma de honore ⁊ honorato.

Honor est habitus actiuus in honorãte: passiuꝰ aũt in honorato: et iõ honorãs est in plus q̃ honoratꝰ/ eo qꝛ in secunda specie regule c. causat habitũ honoris: et in tertia est honorãs: ⁊ in q̃rta hꝫ habitũ honoris: ⁊ honoratus recipit: ⁊ in tertia recipit: ⁊ in q̃rta eiusdem hꝫ habitũ honoris. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectꝰ ꝑ quẽ modũ idẽ habitus est in multis tiuis assituatus. ¶ Ulterius cognoscit ꝑ quẽ modũ vituperãs est magis habituatus de vituperatione q̃ vituperatus. Et de tali noticia per artẽ sic inuẽta/ est valde gauisus itellectꝰ.

De capacitate ⁊ incapacitate.

Lxxij. forma de capacitate ⁊ incapacitate.

Capacitas est forma cũ q̃ capax tãtũ põt cõtinere et respicere q̃tũ potest ei cueniRe. Incapacitas autem est in contrario. ¶ Capacitas quidem consistit per secundam speciem regule c. per quam est habitus positiuꝰ existens in tertia ⁊ quarta specie eiusdẽ regule. Et hoc cum diffinitionibus principiorum et speciebus regularuꝫ. ¶ Incapacitas autem in secunda specie non est causata: habitus namq̧ priuatiuus est ⁊ remotus ab omni bñficio principiorum ⁊ regularum. Uerũtamẽ incapacitas vicina est diffinitioni contrarietatis ⁊ minoritatis. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus/ quid est causa ruditatis intellectus et crudelitatis et impietatis voluntatis.

De existẽtia ⁊ agẽtia.

Lxxiij. forma de existentia ⁊ agentia.

Existentia est forma cuꝫ quã existens existit hoc quod ẽ: et agentia est forma mouẽs existentem ad terminuꝫ ad quẽ: et hoc patet per secũdã speciẽ regule c. ⁊ ꝑ regulã e. et per diffinitionẽ bonitatis ⁊ potestatis ⁊ medij. Et si addant diffinitiões magis sequit de necessitate ꝙ existẽtia sit tãta q̃ta ẽ agẽtia. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus ꝙ deus tantũ est agẽs ꝑ secũdaꝫ speciẽ regule c. q̃tũ ꝑ ꝑmã speciẽ regle e. ⁊ ẽ existẽs de quibꝰ .s. existentia ⁊ agẽtia noticia haberi põt in primo subiecto in capitulo in quo deus diffinitur.

De comprehensione et apprehensione.

Lxxiiij. forma de comprehensione ⁊ apprehẽsione.

Comprehensio ẽ similitudo infinitatis: et iõ agẽs comprehensione cõprehẽdit/ ẽt cũ apprehẽsiõe apprehẽdit: sed cõprehẽdit rõne gratie infinitatis: sed hic miratur intellectꝰ q̃ est cã quare agẽs cũ cõprehẽsione obiectat apprehẽniuꝫ: sed recordatur hominẽ gustantẽ guttã vini/ comprehẽdo suã q̃litatẽ in gutture cũ q̃ apprehẽdit q̃litatẽ vini dolij: sicut intellectus q̃ cũ sensu apprehẽdit essentiã sensatu: sed non comprehẽdit essentiã sensati denudatã a sensu. ¶ Et i isto passu cognoscit intellectus ꝑ quẽ modũ ẽ cõprehendẽs ⁊ apprehendẽs ⁊ per discursum specierum regule e. per ꝑmã speciem regule c. cõprehendit diffiniendo/ ⁊ per secundã apprehendit: qꝛ seipsum nõ põt cõprehẽdere: eo qꝛ apprehẽdens est: et ꝑ ꝑmã speciẽ c. cõprehendẽs. ¶ Adhuc in tertia specie c. est cõprehendẽs: sed in q̃rta specie eiusdem regule est habituatꝰ de comprehensione et apprehensione. ¶ Et in isto passu est intellectus valde altus et subtilis.

De inuẽtiõe et inuento.

Lxxv. forma de inuentione ⁊ inuento.

Inuentio est forma cuꝫ qua intellectꝰ inuenit inuẽtũ. vt per secũdã speciẽ regule c. significat: ꝙ inueniẽs in suo inuẽto ꝓprio/ inuenit inuẽta ꝑegrina: sicut intellectꝰ in suo ꝓprio intelligibili species cuenientes facit intelligibiles: ⁊ in tertia specie est cã inuẽti in inueniendo: in quarta autem specie inuentꝰ est suꝰ habitꝰ. ¶ Et in isto passu cognoscit itellectꝰ ꝑ quẽ modũ facit sciẽtiam: ⁊ q̃d est suũ subiectũ/ videlicet ara ista: eo quia cum principijs et regulis inuenit inuentum.

De similitudine et assimilato.

Lxxvj. forma de similitudie ⁊ assimilato.

Similitudo ẽ forma cũ q̃ assimilãs assimilat suũ assimilatũ: ipsa quidẽ similitudo oritur ꝑ principia/ sicut per bonitatẽ: eo qꝛ q̃libet rõ est bona: et alia sĩlitudo ꝑ secũdã speciẽ regule c. sicut assimilãs q̃ assimilat sibi assimilatũ: vꝫ hõ pater assimilat sibi filiuꝫ

in specie hūana: et ponit suā similitudinē in filio p figurā aut colorē/aut huiusmodi. ¶ Amplius bonitas/magnitudo etc. sunt similes p correlatiuos: nam sicut bōitas hz suos correlatiuos ꝓprios: sic et magnitudo hz. ¶ Itē bonitas etc. hz suos correlatiuos similes essentialiter: nam adinuicē sunt vna bonitas: et sic de alijs similitudinibus superioribus primitiuis et causatiuis a quibus descendūt similitudines inferiores/sensibiles et imaginabiles: sicut plures homines qui sunt similes in specie/et in moribus/et plura luminaria in luce/et huiusmodi.

De antecedēte et consequēte.

Lxxvij. Forma de antecedēte et consequente.

Antecedēs ē forma causans consequentē. Consequēs autē est subiectū cū quo antecedēs quiescit: antecedens quidē cōsistit p principia et regulas hui9 artis: et consequēs quidem oritur ex ipsis. Nam si agens agit cum bonitate et magnitudine/sequitur q᷑ su9 actus sit bonus et magnus: et p consequēs q᷑ sit possificatus. Et si bonitas est magna p magnitudinē/inde sequit q᷑ magnitudo sit bona p bonitatē. ¶ Adhuc si magnitudo est infinita duratio p eternitatē/sequit q᷑ eternitas sit infinita immēsitas per magnitudinē: et si potestas est infinita duratio per eternitatē/sequitur q᷑ eternitas sit infinita possificatio per potestatē: et sic de alijs. ¶ Ulterius p secūdā speciē regule c. est antecedēs ad tertiā speciē c. et est antecedēs ad quartā speciē regule c. sicut bonitas cū suo bonificatiuo/bonificabili et bonificare est habitus consecutus in homine. Et si homo habituatur de bōitate/sequit q᷑ habeat meritū p suā bonitatē. Et sic de alijs antecedētibus et cōsequētibus: sicut si hō est/sequit q᷑ aial ē: et si due p̄misse sunt/sequitur q᷑ conclusio sit in natura.

De potentia obiecto et actu.

Lxxviij. forma de potentia/obiecto et actu.

Potentia ē forma cū qua intellectus attingit obiectū. Obiectū aūt est subiectū in quo intellectus quiescit: sed act9 est cōnexio potētie et obiecti. Et oēs tres cōsistunt per secūdā speciē c. sicut in correlatiuis bonitatis in quib9 bonificatiuus est potētia siue forma. Naz actiuus est bonificatiuus: et obiectū passiuus quidē est: bōificare autē est actus egrediens ab āobus. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus q᷑ falsum asserunt dicentes q᷑ obiectū mouet potētiā: et verū asserūt dicētes q᷑ potētia mouet se ad obiectū cū ipso obiecto in tertia specie c. Potētia ē actiua et obiectū est in eodem passiuū: in q̄rta aūt specie potētia hz actionē: in eadē specie obiectū hz passionem. ¶ Et in isto passu cognoscit intellect9 q᷑ motiuus naturaliter nō appetit esse immobilis/neq3 ecōuerso. ¶ Et i isto passu cognoscit intellect9 quis est capax ad recipiēdū magnā ōclarationē philosophie.

De generatione et corruptiōe.

Lxxix. forma de generatione et corruptione.

Generatio in creatis est forma cū qua agēs causat nouas formas. Sed corruptio est forma cū qua priuat formas antiqās. Et priuatio est forma existēs i medio earū. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus per quē modū iste tres forme cōsistūt in subiecto in quo sunt: et generatiu9 et priuatiu9 sunt vna forma: et eadē potētia q̄ generat formas nouas positiue: et corrūpit formas antiquas priuatiue cū vno et codez actu cōstituto/de generare et corrūpere/generabile et corruptibile nō sunt ipse. nam diuersos fines habēt adinuicē. Nā generabile est circa esse: corruptibile autē circa nō esse: q̄uis sint ab vno et eodē agente et in eodē subiecto: sicut ignis qui est agēs: et ab vna q̄dē caliditate et eadē/hz diuersos act9: vt apparet i desiccādo regulā/et in dissoluēdo/et in molliēdo cerā generatio in tertia specie c. est actiua. ¶ Corruptio aūt i eadē ē passiua cū eodē motu naturali. Ratio cur9 ē: q2 p q̄rtā speciē subiectū hz actionez p generationē/et passionē p corruptionē/ipso subiecto habituato ō habitu priuatiuo et positiuo. ¶ Et i isto passu cognoscit itellect9 p quē modū gñatio/corruptio et priuatio sunt principia naturalia in elementatis.

¶ Dixim9 de. lxxx. formis q̄ sunt pncipia explicata hui9 artis qb9 possunt applicari pncipia iplicita: sicut q̄dq̄d dicatur de gñatiōe/corruptiōe et priuatiōe/applicetur capitulo gñatiōis/corruptiōis et priuatiōis tali mō q᷑ ea q̄ dicta sunt in ipso capitulo nō sint lesa: nā p se sūt nota. mō aūt itēdim9 applicare hāc artē gñalē ad artes pticulares. vt declaret p quē modū hec ars est gñalis ad oēs alias artes et vt scietes hāc artē alias artes facili9 possint addiscere et habere: et primo de theologia dicemus.

De theologia.

Lxxx. forma d theologia.

Theologia est sciētia in qua loquitur de deo. Et iddirco primū subiectū p b. designatū est locus in quo loquitur de deo artificialiter: eo quia ipse discurritur per principia ⁊ regulas: et ideo volentes loqui de deo naturaliter siue artificialiter/recurrant ad predictū subiectū: ⁊ dicant de deo ea que inueniuntur in ipso. Si aūt voluerint multiplicare verba q̄ sunt in ipso/applicent ea ad verba explicata q̄ sunt in prelibato subiecto/tali modo ꝙ verba explicata remaneāt illesa: dicendo sic. Utrū deꝰ possit non esse. Et recurrat ad illa que d ipso dicuntur p b.c.⁊c. Et si queraẗ/q̄re deus non posset non esse/recurrat ad regulā in qua q̄ritur/q̄re deus est: ⁊ si q̄ratur vtrum deus possit esse malꝰ: aut vtrū sint plures dij: recurrat ad locū in quo dicitur ꝙ bonitas est ratio ꝙ producat bonū infinitū ⁊ eternū: ⁊ etiā ad illū locū in quo deꝰ diffinitur. ¶ Itē si queratur/q̄ lex est vera/aut lex christianorū / aut iudeorum/ aut sarracenorū: recurratur ad subiectū in quo de deo loquiẗ/⁊ respiciat in eo quo lex implicata est: et si predicator de deo vult predicare / extrahat materiā sermonis de illo subiecto quod est via perdiciōi magna ⁊ valde diffusa materia: et sic de alijs. ¶ Et i isto passu cognoscit intellectꝰ p quē modū primū subiectū est ei valde magnū obiectū de quo multum gauisus est.

De philosophia.

Lxxxi. forma de philosophia.

Philosophia ē subiectū in quo intellectꝰ se cōtrahit ad omnes artes ⁊ sciētias: et ideo philosophus p artē istā magnū subiectū intelligēdi habere pōt. Nā ipse pōt philosophari per subiecta de substātia designata p c. d. e. f. g. h. i. ⁊ etiā per centū formas/nā philosophꝰ tractat naturaliter de angelis/de celo/de hoie/de ymaginatiua/sensitiua/vegetatiua ⁊ elementatiua. De miraculis aūt nequaq̄: nā supra naturam sunt: quapropter si aliq̄s querat philosophice/recurrat ad p̄dicta subiecta applicādo de quo queriẗ eis. Tali aūt mō respōdeat q̄d de q̄ q̄riẗ/remaneat illesuz tenēdo de q̄stiōe affirmatiuā aut negatiuā: nā illa q̄ tractanẗ in antedictis subiectis clara ⁊ māifesta sunt itellectui subtiliter intelligēti. Si aūt id de quo queritur sit implicatū siue pegrinū/applicetur p̄dictis explicatis: ⁊ cū eis respōdeatur prelibate q̄stiōi. Tali vero mō q̄ verba explicata ⁊ implicata conueniāt rationabiliter in cōclusiōe ꝓposita: ⁊ i isto passu cognoscit intellectus ꝙ hec ars ē mirabile ⁊ valde generale subiectū intellectum philosophi.

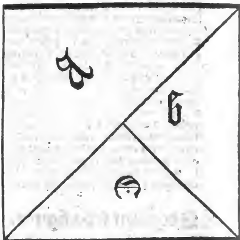
De geometria.

Lxxxij. forma de geometria.

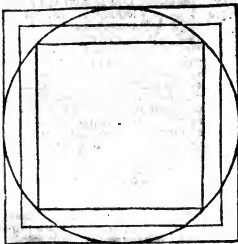
Geometria est ars inuēta ad mēsurādū lineas/āgulos et figuras: et q̄ i hac arte tractatur de q̄titate signata p f. ⁊ p mediū mēsuratiōis qđ designatū est p ipsum f. discursuz p b.c.d.e.f.g.i.⁊ k. ideo ipsa q̄titas est subiectū geometrie: sicut mēsure superiores q̄ causant inferiores: nam bonitas est vna mensura secūdū suā ratione: ⁊ magnitudo alia ⁊c. Et hoc signaẗ p scalas secunde figure ⁊ p species regularū: et iddirco bonitas in tāto q̄to est mensurat bonā ⁊ magnā: vt bonus ⁊ magnus producat bonum ⁊ magnum. Et hoc significatur in loco in quo locuti sumus de puncto/linea triangulo ⁊ quadrangulo/circulo ⁊ figura. ¶ Amplius mensure incipiunt p correlatiuos secunde speciei regule c. ⁊ deriuantur in tertiam in qua sunt habituati mensurans/mensuratum ⁊ mensurare. In quarta autem specie mēsuratus hz habitū in quātū figuratum: sicut coloratus habet colorem: et hoc significabimꝰ p istas duas figuras subseq̄ntes

Sequitur prima figura.

¶ Suppono q iste quadrãgulus valeat iiij. palmos: et diuidat in duas ptes equales per lineã diametralẽ: et vna pars diuidatur in duas. Et maior pars vocetur a. scda b. et tertia c. Modo querit quomodo intellectus incipit inuenire geometriaz? Cui respondendũ est per diffinitionem principij et per regulã f. h. i. et k. et etiam per subiecta per e. f. g. signata. nã intellectus per visum attingit in ipsa figura nouẽ angulos. A cũ haberet tres: h. tres: et c. tres. Sed intellectus attingit cũ imaginatione duodecim angulos. Nam si a. valet tantũ qntum b. et c. tot angulos habet per intellectũ cum imaginatiõe qt habẽt b. et c. p sensuz. sed b. et c. habẽt sex: ergo a. hz sex: quorũ tres sũt actu scdm visuz: alteri vo tres sunt in potẽtia quos intellectus cũ imaginatione attingit extra sensum: quia nunq fuerũt in sensu cum quibus geometria de quãtitate existenti in potentia facit scientiã/ipsa quantitate deducta in sensum per similitudinẽ: et per experientiã talis scientia remanet in intellectu et in imaginatione extra sensum: cui sciẽtie secunda species regule c. est suũ subiectũ: et tertia et quarta sunt experiẽtie dicte scie. ¶ Et i isto passu cognoscit intellectus per quem modum geometria facit scientiam: videlicet cum quantitate que est ei in potentia/mensurat quãtitatẽ que est in sensu. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus q falsa est ista ppositio: nihil est in intellectu quin prius fuerit in sensu. Nam linea que est in intellectu/nunq fuit in sensu: et sicut tres anguli in potentia qui sunt in a. nunq fuerunt in sensu. ¶ Ulterius cum intellectus cuz circino non possit mensurare lineam circularez/quomodo ipse potest scire quot palmos habere potest linea circularis si extenderetur. Et tunc intellectus ascendit ad mẽsuras superiores que sunt extra sensum / de quibus iam locuti sumus. Et post quẽ modũ descendit ad mensuras que sunt in sensu: et per diffinitionem medij: et per regulam f. videlicet per fluxũ et refluxum: et per quãtitatem discretam et continuã mensurat circularem extra sensum: considerando quot palmos habere potest. Et primo facit istam figurã in qua sunt tres quadranguli et vnus circulus/vt patet.

Sequitur scda figura.

¶ Suppono q quã drandulus minor equipolleret quattuor palmis equalibus: et quadrangulus maior valeat sex palmos: et sic dico q quicquid consistit inter quattuor et sex/equipollet quinq palmis. Sed circulus cõsistit inter quadrãgulum maiorem et minorem/vt patet ad sensum: eo quia contentus est per maiorem: et ipse circulus continet minorẽ contentum linearum: ergo patet necessarie q circulus si extenderetur/equipolleret quinq palmis existentibus inter sex et quattuor: sicut in numero in quo secunda vnitas existit equaliter inter primã vnitatem et tertiã. Et hoc idem dici põt de tribus vnitatibus equaliter existentibus in numero nono que equaliter cõsistunt inter tres vnitates antepositas et postpositas. ¶ Amplius intellectus facit aliã demonstrationẽ: videlicet ponit vnum quadrangulum rubeũ equaliter inter quadrangulũ maiorẽ et minorez cũ quo quadrat circulum scdm mensuram continentis et contenti. Nam si circulus continet quadrangulum rubeuz et econuerso: vt patefit in extremitatibus eorum: tantum valet linea circuli quantũ linea quadranguli. Sed quadrangulus rubeus equipollet quinq palmis/eo q consistit inter quadrangulum minorem et maiorẽ equaliter. Et hoc per experiẽtiaz haberi potest: si quadrangulus rubeus extenderetur cum circino: ergo linea circularis equipolleret quinq/si extenderetur. ¶ Iterum per hanc demonstrationem videtur quadrangulus rubeus et circulus eqpollere: si quater quattuor valent. xix. domos. Et similiter sex

quater valet siue equipollet. xxiiij. do: mib⁹: ergo ide sequit q̄ q̄nq̄ q̄ter equi: pollet. xx. domib⁹. Et sic pz q̄d q̄dragu lus rube⁹ ⁊ arcul⁹ existētes equal'r iter q̄drāgulū maiorē ⁊ minorē adinuicē eq̄ pollēt. ❡ Et i isto passu cognoscit intelle ctus p̄ quē modū de geometria facit sciē tiā / mansurādo cū hoc q̄d est extra sen: sum: in quo sensu daē experientia: sicut carpētator q̄ mensurat ita magnā archā mēte sua / quāta ipa in ligno / in potētia de quo ligno ipe carpētator actu / ita ma gnā archā deducit / quantā mensurauit in potentia in predicto ligno.

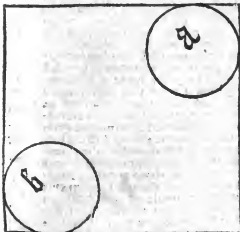
De astronomia.

Lxxxiij. forma de astronomia.

Astronomia est pars cū qua astrologi cognoscant virtu: tes ⁊ mot⁹ quos celū habet in inferioribus effectiue: in arte ista loquit de celo per b. designato. Et ideo si queraē aliq̄d du biū de celo: recurraē ad tertiū subiectū. et respondeaē dubio scōm q̄d explicaē in subiecto celestali aūt modo q̄ hoc q̄d ē de celo / remaneat illesum: vt si q̄raē / vtrū sit aliud celū nisi celū hui⁹ mundi? Et rn̄deaē negatiue p̄ diffinitionē cōcor dātie. Nā si aliud eēt celū / iaz ambo cō uenirent in corporeitate ⁊ figura abs̄q subiecto cōi ambob⁹: ⁊ implicarēt ꝯtra: dictionē: q̄d est impossibile. Species eni nō possunt esse abs̄q genere: neq̄ distā tia ⁊ ꝓpinq̄tas eoꝝ esse p̄nt vt apparet.

Sequitur tertia figura.

❡ Per istas duas figuras quarū vna vocaē a. alia vocaē b. que quidē distant per partes superiores ⁊ inferiores: ⁊ nō per partes mediocres: vt pz per tres li neas. Nā due sunt longe: ⁊ vna breuis est. Et esset dare q̄ vacuitas esset subie: ctum linearum longarū ⁊ linee breuis: ⁊ sic darenē distantia ⁊ ꝓpinquitas i sub: iecto vacuo: q̄d est impossibile. ❡ Et in isto passu cognoscit intellectus q̄ aliud celum stellatū nō est capax ad extendū: vt nō sequaē predictū incōueniens: neq̄ diffinitio concordantie destruaē: tn̄ dico q̄ possibile est scōm celū esse / eo q̄ po: testas dei est infinita: ⁊ si esset / distantie quidē ⁊ propinquitates essent in poten: tia ⁊ in dispositione: sed extra celos non essent actu / deficiente subiecto. sc; loco existente inter celos vacuitate. ❡ Sed hic miratur intellectus que est causa cū sol nō sit calidus / que est ratio quare ca lefacit aerem. Sed considerat q̄ sol sic causat calorem per suam presentiā: sicut tenebras per suam absentiam vt dies ⁊ noctes esse possint.

De arithmetica.

Lxxxiiij. forma de arithmetica.

Arithmetica est ars inuenta ad numerandū multas vni tates. Principia arithmeti: ce sunt principia huius ar: tis. Nam principia primi: tiua in q̄tum primitiua / sunt numera: lia. Sicut bonitas que est vnū principiū in genere: et magnitudo aliud ⁊c. Et q̄z principia sunt mixta ad inuicē: ideo com ponūt numerū numeratū habētē; duas species: videlicet numerū parem / sicut duo principia: ⁊ imparem sicut tria / aut quinq̄ principia ⁊c. Et in istis q̄dē dua: bus speciebus oīs numerus numeraē. ❡ Sunt alia principia numeri per cor: relatiuos scōe speciei regule c. conside: ratos: sicut in essentia bonitatis in qua vnus correlatiuus est bonificans i alter bonificat⁹: ⁊ alter bonificare. Et in istis tribus / numerus ꝓficiē quo ad essentiā bonitatis. ❡ Bonitas in numero signifi: cat primā vnitatē: ⁊ bonificatus scōam ortam a prima vnitate. Bonificare aūt tertiaz ortam a predictis. Et q̄z iste tres vnitates sunt per numerū parē ⁊ impa: rem. ideo multiplicaē numerus per pa: rez ⁊ imparē. Sicut ter tria sunt. ix. vni: tates: ⁊ per. cōpositionē numeri paris et imparis inuenitur quinta vnitas. Nam duo ⁊ tres sunt quinq̄ vnitates. Et sic

de alijs. Et in isto passu cognoscit intellectus per quē modū arithmeticus componit ⁊ multiplicat numerū. ¶ Amplius vt arithmeticus multiplicare possit numerū per tertiā speciē c. in figuris: sicut x. vnitates in ista littera. x. que lr̄a significat. x. vnitates ⁊ sic vsq₃ c. ⁊ vsq₃ ad m. ⁊ sic de alijs. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus ꝙ arithmetica est deriuata a geometria. Sicut eīn per figurā que est in caplo geometrie/linea circularis mēsuratur a geometra cū tribus quadrāgulis: sic arithmeticus cū istis lr̄is videlicet. x. c. d. ⁊ m. mensurat mille. Et omnia illa signantur in regula modalitatis ⁊c. ¶ In scd̄a specie regule c. numerus habet figurā. ¶ In quarta specie regle c. in quibus figuris intellect⁹ cū sensu ⁊ imaginatiōe attingit multas vnitates: sicut intellectus geometrie q̄ attingit cū sensu hoc qd̄ est extra sensum: vt in figura a. ⁊ b. dicitur.

De musica.

Lxxxv. forma de musica.

Musica est ars inuēta ad ordinandū multas voces concordantes in vno cātu sicut multa principia ad vnū finem: ⁊ ista diffinitio signaᵗ per diffinitionē concordantie/⁊ principij diffinitionē. ¶ Iterū recepta est per relationē ad correlatiuos musice: sicut eīn carpentator cōcepit figurā arche in sua mente. Et ipse eā deducit de potētia in actū. Sic quidē musicus concipit vocē ordinat in mente: ⁊ ipsam deducit in tertiā speciē regule c. in qua musica est habitus cū quo musicus est practicus. ¶ Musicus est practicus per sex gradus ascendendo ⁊ descendēdo/sic dicēdo. vt re. mi. fa. sol. la. Sed hic miraᵗ intellect⁹ quare sunt sex gradus: ⁊ nō plures neq₃ pauciores. Sed recordatur capl'm rectitudinū supra tractatū. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus per quē modū debet se iuuare cū centū formis superius tractatis applicādo illis dubia quesita. Sed adhuc miratur intellectus de quinq₃ vocib⁹/quare sunt quinq₃ ⁊ non plures nec pauciores. Sed recordaᵗ. iiij. spheras elementorū/et quintā essentiā que sunt per tertium et septimū subiectū signate. Et qꝛ ipse cōstitunt in motu: ⁊ qꝛ motus generat sonū: ⁊ musicus a sono extrahit vocem. Inde cognoscit intellectus ꝙ ordinata vox primitiua est per quinq₃ voces simplices ex q̄bus deriuanᵗ littere consonantes siue composite. Et sic cognoscit quare sunt quinq₃ vocales/⁊ non plures neq₃ pauciores. ¶ Iterū miratur intellectus q̄re lr̄a e. est magis cōponibilis cū alijs lr̄is in alphabeto q̄ a. et u. et quare i. ⁊ o. nō causant cōsonantes/sicut faciūt a. ⁊ u. Sed recordaᵗ triangulū cōpositū ex maioritate ⁊ minoritate quem intrāt lr̄e vocales. Nā e. h₃ plus de materia q̄ a. Et quidē causat b. c. d. f. g. l. m. n. p. r. s. t. ⁊ z. In alphabeto aūt a. causat h. k. a quidem maior est q̄ u. eo qꝛ causat duas lr̄as cōsonātes supradictas: sed u. causat q. tātū. Et sicut maioritas ⁊ minoritas sunt i vocalib⁹: et ꝑ ꝯñs equalitas est in o. ⁊ i. nullā eīn ꝯsonantē causant. Intellectus sic cōsiderās e. maiorē q̄ a. rōne materie/cognoscit ꝙ e. ꝯuenit cū motu terre: a. aūt cū motu aque. Ratio huius est/qꝛ terra h₃ pl⁹ de materia q̄ aqua. Sed u. cōuenit cū motu aeris: qꝛ h₃ minus de materia q̄ aqua: o. autē cōuenit cū motu celi: qꝛ figuraᵗ in oē ꝑ vocē₃ ad similitudinē figure circularis. Sed i. cōuenit cū igne rōne gracilitatis ⁊ acuitatis/ex eo qꝛ h₃ min⁹ de materia.

De rhetorica.

Lxxxvi. forma de rhetorica.

Rhetorica est ars inuētā cū qua rhetoricus colorat ⁊ ornat sua v̄ba. Et qꝛ ars ista est generalis: idcirco rhetorico est generale subiectum ad ordinandū sua verba: videlicet vt cū dr̄. Bonitas ē magna: ⁊ bonitas est eterna: ⁊ iam ornaᵗ plus q̄n ꝯiunguntᵗ/dicēdo sic. Bonitas est magna et eterna. Et ideo rhetoricus ornat sua verba q̄n colorat pulchrū subiectū cum pulchro predicato. Sicut predicari in figura a. omnia principia de vno: eodē₃ subiecto. ¶ Est alius modus ornādi siue colorādi: videlicet ornare principiū cum suis correlatiuis. Sicut ornare bonitatē cū bonificā te/bonificato ⁊ bonificare. ¶ Adhuc ornare quēlibet relatiuū cū alijs relatiuis dicēdo sic: bonus/magnus ⁊ eternus ꝓducit bonificatū/magnificatū ⁊ eternatum. ¶ Amplius est alius modus ornādi: videlicet ornare principiū cū sua diffinitione/⁊ cū diffinitionibus aliorū principiorū: vt cū dicitᵗ: bonitas bona/magna ⁊ eterna est ratio bono ꝙ ꝓducat bonū/magnū ⁊ eternū. Sicut logicus inuenit naturales cōiunctiones inter subiectū ⁊ predicatū: vt vera cōclusio sit in syllogismo. Sic rhetoricus inquirit naturales coniunctiones inter subiectū ⁊ pre-

correlatiu... relatiui ... causis ...

dicatū:vt pulchrū subiectū possit ornari a suo essentiali predicato/dicēdo sic. Domina regina habet pulchrā faciē / pulchros capillos/pulchras man⁹/et hmōi. ¶ Est adhuc alius modus ornādi subiectum per accidens:vt cū dr̄. Dn̄a regina habet pulchrā coronā:⁊ loquit̄ pulchra verba:⁊ dn̄a regina est bona: et hoc ptꝫ per reginā g. ¶ Iterū rhetoricus ornat cum voce significatiua:vt cum dr̄/ aprilis et maius qui sunt pulchriora vocabula: q̄ quādo dr̄ october ⁊ nouēber/eo qz signāt flores/⁊ folia/⁊ auium cantū/ ⁊ renouationē tp̄is/⁊ rerū generabiliū. October autē et nouēber nequaq̄. Hoc idē pōt dici de fontib⁹/fluminib⁹/riuulis/pratis/arborib⁹/ymbris et hmōi: q sunt pulchra vocabula scd̄m sensum et imaginationē:⁊ hoc ptꝫ per regulam e. ¶ Rhetoricus sicut laudat amicū suum cum pulchris verbis applicatis ad finē bonum:sic vituperat ⁊ spernit inimicū cum pulchris verbis ⁊ remotis ⁊ deuiatis a suo fine:vt cum dr̄ religioso inhonesto. Si ego fuissem religiosus / habuissem pulchra honesta v̄ba:⁊ hoc ptꝫ per diffinitionē finis concordantie ⁊ contrarietatis. ¶ Adhuc rhetoricus ornat sua verba scd̄m officium gentium:vt qñ homo loquitur de scia/de largitate/⁊ castitate / et hmōi. Et similiter in militia est rhetorica:qñ dr̄: homo loquit̄ de audacia/de probitate⁊ nobilitate/de equo de ense ⁊c. Et de arte mercature loquī de argēto/de auro/de mercibus preciosis/⁊ huiusmodi. Et i agricultura loqui de cāpo/ferro/horto/⁊ plātis ⁊ animalibus. Nam sicut mercatori est pulchrū vocabulum loqui de auro ⁊c. sic est pulchrum vocabulū rustico loqui de campo aut ferro/⁊ huiusmodi. ¶ Adhuc rhetoricus ornat cum tribus gradibus: videlicet positiuo/cōparatiuo⁊ superlatiuo. Sed ornat plus cum cōparatiuo/q̄ cuꝫ positiuo: et plus cum superlatiuo / q̄ cum comparatiuo:vt cum dicit̄:rosa est pulchra:sed plus ornat cuꝫ dicit̄:rosa est pulchrior flos q̄ viola. Et iam plus qñ dicitur:rosa est pulcherrima omniū florum. Et hoc ptꝫ per diffinitionem maioritatis et minoritatis. ¶ Item rhetoricus ornat quādo colorat pulchrū subiectum cum pulchro adiectiuo: aut deornat pulchrum subiectum cum pulchro adiectiuo:vt cum dr̄:regina est bona:regina est inhonesta. Nam inhonesta pulchrius vocabulū est q̄ malicia. ¶ Rhetoricus cuꝫ pulchra forma colorat materiā:⁊ cū pulchra materia colorat formā: vt cum dr̄. Corpus humanū habet aiam rationalē: ⁊ aia rationalis habet corp⁹ bene dispositū ad agendū bonū cum vigore/⁊ hmōi. Et hoc est manifestuꝫ per scalā princip̄ij ⁊ sue diffinitionis. ¶ Amplius rhetoricus ornat medium cū pulchro principio:⁊ ornat finē cum pulchro medio:sicut in amore in quo amans bonus amat de sua bonitate bonū amare: ⁊ amatus est ornatus ⁊ coloratus de suo amare:sicut bonus qui est habituat⁹ de bono habitu. Et hoc ptꝫ per diffinitionē princip̄ij/medij ⁊ finis. ¶ Ulterius rhetoricus plus potest ornare sua verba cū principijs substantialibus ⁊ necessarijs: q̄ cum accidentalibus siue contingentibus/sic in factis:ꝙ plus est existētia q̄ apparentia. Ratio huius est : qz principium necessariū plus quiescit in fine:q̄ accidentale siue contingens. Et hoc ptꝫ per triangulū maioritatis et minoritatis:⁊ per diffinitionem princip̄ij ⁊ finis. ¶ Amplius rhetoricus ornat sua verba declarando per possibile ⁊ impossibile:⁊ ⁊ per facile ⁊ difficile:⁊ per vtile ⁊ inutile:⁊ per frequentius ⁊ rarius/⁊ hmōi:⁊ hoc ptꝫ per regulam b.c.d.⁊c. ¶ Adhuc rhetoricus ornat sua verba cum puerbijs pulchris applicatis ad propositū:vt ptꝫ in rhetorica noua quam fecimus.

De logica.

Ogica est ars cum quā logicus inuenit naturalē cōiunctionē inter subiectū et predicatū / que est mediuꝫ cum quo necessarias cōclusiones scit facere. Lxxxiij. forma de logica. Logic⁹ per diffinitionem medij inuenit mediū contiguū: et per cōuenientias existentes inter subiectum et predicatum: et de hoc datur exemplum in multiplicatione quarte figure. ¶ Adhuc logicus tractat de quinq̄ predicabilibus et de.x.predicamentis:⁊ de hoc exemplū in tractatu centum formarum. ¶ Item logicus tractat de syllogismo:⁊ de figuris:⁊ de fallacijs:et de omnibus istis iam superius exemplificatū est in multiplicatione quarte figure. Et ideo si de logica aliquod dubium oritur siue questio peregrina / reducat̄ ad ea que dicuntur de logica/tenēdo de questione affirmationem vel negationē tali modo ꝙ ea que dicuntur de logica in hac arte/ remaneant illesa. ¶ Adhuc logicus facit predicatum superioris de inferiori : sicut aial de homine predicatur:et corpus de animali: et substātia de

corpore. ¶ Itē ponit multiplicitatē generis: ponit genus generalissimū: vt substātia ⁊ genus subalternū: vt corpꝰ animal. Et similiter speciei multiplicitatē ponit Nā ponit species subalternas: sicut sunt oīa illa que sunt inter substātiā ⁊ hoīez in recta linea. Homo aūt est species specialissima: sub ipsa enim nihil est: et oīa sunt p triāgulū maioritatis / minoritatis ⁊ equalitatis: ⁊ per triangulū principij medij ⁊ finis: sicut bonitas q̄ est principiū generalissimū / qn̄ non contrahit̄: qn̄ aūt cōtrahit̄ in medio / est genus siue principiū subalternū: sic dicendo: bonitas est magna. Nā inter generalissimum ⁊ specialissimum consistit: sed qn̄ contrahitur ad speciē specialissimā siue ad īdiuiduū respectu finis tūc tpis est principiū specialissimū: vt cū dicitur bonitas hoīs siue petri est magna. logicꝰ tractat de differentia differētiādo: ⁊ de cōcordātia cōcordādo: ⁊ de cōtrarietate contrariando: vnde intellectus cognoscit p quē moduz logica est app'icabilis siue applicanda ad figurā a. ⁊ t. ⁊ etiā cognoscit p quem modū logicus nō pōt stare coraz artista huius artis: nā logicus volens destruere principia huius artis q̄ sunt stabilia et immutabilia / cōfunditur petendo ab eo q̄d intendit cōcludere: ⁊ intellecta cōclusione cōcluditur ei cū stabilitate ⁊ immutabilitate principiorū ⁊ specieruz / regularū: ⁊ statim nesciet quō euadet. ¶ Itez logicus tractat de diffinitiōe cōsiderata p primā speciē regule c. tātum: generalis autē artista huiꝰ artis p oēs species regule c. tractat. Logicꝰ tractat de secūdarijs intentionibus adiūctis primis: sꝫ generalis artista tractat de primis p secundam speciē regule c. ⁊ per primam ⁊ quartā de secundarijs sicut logicꝰ. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus q̄ logica est scientia instabilis siue labilis: hec autem ars generalis permanens est et stabilis. Item logicus facit conclusionem cuz duabus premissis: generalis autem artista huius artis cum mixtione principiorum ⁊ regularum. ¶ Adhuc logicus non potest inuenire veram legem cum logica: generalis autem artista cuz ista arte inuenit. Nam illa lex est vera quam principia ⁊ regule huius artis intrare possunt. ¶ Amp'ius logica est ars difficilis ad addiscendum: hec autē ars est multum facilis ratione mixtionis et concatenationis principiorum et regularum. Et ideo plus potest addiscere artista de hac arte vno mense / q̄ logicꝰ de logica vno anno.

De grāmatica.

Lxxxviij. forma de grammatica.

Grammatica est ars ad inueniendū modū recte loquendi / recteq̄ scribendi p diffinitionē differentie. ¶ Grāmatica diuidit̄ in .ix. modos ¶ Primus modus est de grammatica: ⁊ de numero octo partiū oratiōis. ¶ Secūdus de casu. ¶ Tertius de cōiugatione. ¶ Quartus de declinatiōe. ¶ Quintꝰ de genere. ¶ Sextꝰ de regimine. ¶ Septimus de constructione. ¶ Octauus de ortographia. ¶ Nonus de figura. ¶ Grāmatica est applicabilis siue applicanda huic arti. Nam sicut grammatica docet moduz recte loquēdi / recteq̄ scribendi: sic ars ista docet īuenire alias artes. Idcirco grammaticā ad hanc artem applicamus: vt in nostro intellectu magis certa sit et clarificata. ¶ Octo sunt ptes oratiōis / vꝫ: nomē / pronomē / pticipiuz / verbum / coniunctio / prepositio / aduerbium et interiectio. ¶ Nomen applicabile est principijs huiꝰ artis / sicut bonitati / magnitudini ⁊c. ¶ Nomina enim sunt pronomen quod eisdez est applicabile siue applicandum: naz pronomen p' proprio nomine ponit̄: principia enim huiꝰ artis noīa sunt: vt iam dictū est superius: ⁊ p̄prietatē habent: quia propria nomina sunt ratione generalitatis quā habent. Nam applicari possunt vnicuiq̄ facultati. Principia autem alterꝰ facultatis siue sciētie nō possunt applicari alijs sciētijs: non eñ habēt p̄prietatē ita generalē / quēadmodū principia huius artis habent. ¶ Uerbū est applicādū secūde speciei regule c. videlicet bonificare / magnificare ⁊c. Significant eñ actū quemadmodū ⁊ verbū. ¶ Participiū applicabile est in eadē specie c. vt patet p significatiua bonificantis ⁊ bonificati / magnificātis ⁊ magnificati / ⁊ cetera. ¶ Coniunctio implicata est in eadē specie c. s. in bonificare. Nam bonificare coniūgit bonificātem ⁊ bonificatum ad essendum vnuz cōcretum perfectum: sicut coniunctio coniungit diuersas dictiones ad essendum vnam perfectam orationē. ¶ Adhuc aduerbium in eadem specie implicatur: vt cū dicitur / bonificans bene bonificat suū bonificatū. Nam vnumquodq̄ agens bene intendit educere de se suum effectuz: ergo ipsi implicatur aduerbium. ¶ Prepositio est applicabilis ad quartam speciem regule c. vel ad regulam instrumētalitatis. Nam grammaticꝰ de ipsa grā

matica facit instrumentū cum quo reducit casum ad actū. ¶ Interiectio diffinitioni volūtatis est applicāda: q volūtatē eīn tristicia aut leticia maxime indicat.

¶ De casu est dicendum.

¶ Noīatiu⁹ casus iplicat̄ i scða specie regule c.s.in bonificante. Nā bonificās p se est non descendens ab aliquo alio inq̄ntuz est noiatiuus: ⁊ est principiū aliorum casuum ab eo descendentiū. ¶ Similiter genitiuus implicat̄ in scða specie regule c.videlicet i.i bonificato ⁊ bonificare. Bonificatus eīn ⁊ bonificare a bonificante sunt descendentes: sicut genitiuus a suo noiatiuo. Et etiam ad tertiam speciē regule d.pōt applicari. Nāz illa possessionem signat: sicut genitiuus. ¶ Adhuc datiuus implicat̄ in scða specie regule c.s.in bonificato ⁊ bonificare. Nam bonificans dat ei esse: ⁊ ambo/ scz bonificās ⁊ bonificatus/ dant esse ad bonificare. ¶ Adhuc accusatiuus implicat̄ in eadē regl'a.s.in tertia specie. In ipsa eīn terminatur actus agentis / tanq̄ in patiente. Accusatiuus eīn est ille casus in quo terminat̄ actus agentis/tanq̄ in suo agibili siue patiēte. ¶ Amplius vocatiuus implicat̄ i quarta specie eiusdē regule. In ipsa nanq̄ vocatiuus hz suuz vocatū obiectiue. Et etiam in regula b. potest applicari: vt ptz bene intuenti naturā predicte regule. ¶ Ablatiuus implicatur in scða specie c.s.in essentia bonificantis/bonificati ⁊ bonificare. Nā ipsa est principiū ⁊ causa istorū triū correlatiuorū essentialr̄ ⁊ naturaliter. ¶ Coniugatio est implicata in scða specie regule c.s.in essentia ⁊ suis correlatiuis: vt in bonitate ⁊ suis correlatiuis. Bonitas eīn est principiū ⁊ causa suorū correlatiuorum ab ea descendentiū/ ⁊ se ad inuicem differentiū scðm suas diuersas pprietates: sicut in coniugatione est dare aliqð principiū a quo deriuentur voces multe differētes se ad inuicē per personas/ ⁊ tpa/ ⁊ mot⁹/ ⁊ sic de alijs. ¶ Declinatio implicat̄ in scða specie regule c. nā bonificare ⁊ bonificatus descendunt a bonificāte generādo: sicut vnus casus ab alio declinādo. ¶ Genus implicat̄ in correlatiuis scðe speciei regule c. Nā in in ipsis oīne genus implicat̄. Bonificās eīn signat masculū genus ratiōe actionis: bonificatus vo femininum ratione passionis: bonificare autē ratione neutralitatis in neutrū. ¶ Regimē implicatur in maiori potestate ⁊ virtute respectu regentis: ⁊ etiā in minori potestate et virtute respectu recti siue regibilis. Habenti eīn maiorem potestatē ⁊ virtutem competit regere ⁊ nō regi. Sed habenti minorē potestatē ⁊ virtutē competit regi ⁊ non regere. Comiti quidē competit regere suū simplicē militem: ⁊ non ecōuerso. ¶ Cōstructio implicat̄ in triāgulo principij/medij ⁊ finis ratione ordinis debiti. Principiū eīn prius est medio et fine scðm viam nature: et hoc ptz per eius diffinitionē. Et etiā mediū pri⁹ est ipso fine: vt etiā ptz per eius diffinitionem. Et finis est vltimus: vt ptz per eandem rationē. In fine eīn principium quiescit: ⁊ hoc fit per rectū ⁊ debitū ordinem. Sic quidē etiā in cōstructione suppositum preponit̄/ ⁊ appositū postponit̄ vt cum dr/petrus currit. Non eīn bene ordinat qui vult tectū preponere edificationi domus. Fundamentū aūt ⁊ paries post edificare: nam impossibile est. ¶ Orthographia in regula modalitatis implicatur. Ipsa eīn regula docet quomodo pars est pars: ⁊ quomodo vna pars est in alia parte: siue cōiungit̄ cum alia parte. ¶ Adhuc quomodo partes sunt i toto: ⁊ totum in suis partibus: ⁊ postmodum quomodo totum transmittit extra se suam similitudinē: sic ⁊ in orthographia in quā docet̄ quomodo littera est hoc quod est: et quomodo vna littera coniungitur cum alia littera: ⁊ vna oratio cū alia oratione: ⁊ vn⁹ accent⁹ cū alio accentu ⁊c. ¶ Figura implicatur in diffinitione contrarietatis: ⁊ cōcordātie diffinitioni quidē cōtrarietatis applicatur. Nam inquantū figura est vitiū factum contra rectā grāmaticam/contrariatur grammatice. Sed qz ipsa figura potest esse in grāmatica per aliquā rationem quam continet in se: ideo diffinitioni cōcordantie applicatur. Nam illa ratione quaz habet figura/cōcordat cū grāmatica: ⁊ est posita i grāmatica: aliter eniz non poneretur in ea.

De moralitate

Moralitas est habitus ad agendū bonū aut malū. ¶ De moribus tractauim⁹ in nono subiecto: ⁊ ideo si queratur de aliqua moralitate q̄ sit in ipso subiecto explicata/recurrat̄ ad ipm subiectū: si vo fuerit implicata / recurrat̄ ad ea q̄ sunt explicata ⁊ in ipso subiecto: sicut si queratur de iniuria/recurrat̄ ad iusticiam. Et si querat̄ de largitate/recurratur ad auariciam. Unum enim contrarium co- Lxxxix. forma de moralitate.

gnoscit per reliquū. Qui de vna virtute facit subiectū ⁊ de illa predicant principia huius artis: ipa q̄dē virtus multiplicat ⁊ fortificat/non quo ad essentiā/sed quo ad actū: vt cum dr̄. Charitas est bona: charitas est magna: charitas est durabilis ⁊c. Et sic disponit charitatem ꝙ ipa sit habitus cū quo hō agat charitatem bene/⁊ magistraliter/⁊ durabiliter ⁊c. Qui autē vult destruere vitiū: faciat de eo subiectū: ⁊ de ipso predicent principia huius artis/dicendo sic. Crudelitas est mala: crudelitas quantū est magna/tantū est mala: quantum est durabilis/tantū ē mala ⁊ periculosa ⁊c. ¶ Qui bene magistraliter vult vti virtute/discurrat eaꝫ per euacuationē tertie figure: vt cuꝫ dr̄. Charitas est bona ⁊ magna. Deinde querat q̄d est charitas bona ⁊ magna: ⁊ sic de alijs que cōtinent in camera b.c. Et postmodū descēdat ad cameram b.d. Et sic de alijs: ⁊ dicat/bonitas charitatis de quo durat? Et tūc r̄ndeat per illū modum per quē r̄ndet in illa camera de questionibus que in illa sunt/tali modo ꝙ non sequatur contrarietas inter hoc qđ dr̄ in ipsa camera: ⁊ hoc qđ dicet de charitate. Et hoc idē suo modo pōt fieri de crudelitate. Et ideo per talē modū charitas habebit nutrimentū: sed crudelitas nō. Bonū eñ per se est amabile q̄ñ cognoscit cuꝫ magnitudine ⁊ duratione per hoc qđ superius dictum est.

Documē[n]tū ad vi[tia] vitāda

¶ In multiplicatione quarte figure potest moralis vti virtutibus cōtra vitia/discurrēdo ꝟtutē siue vitiū per tabulā/inquirēdo mediū artificialit: sicut facit logicus scđm suam artē. Et per talē modū moralis pōt se habituare de ꝟtute: ⁊ denudare se de vitio: sicut de charitate ⁊ bonitate que sunt in conueniētia nature moralis: eo q charitas absq; bonitate esse nō pōt. Sicut homo qui sine animalitate esse non pōt. Et de tali artificio ⁊ doctrina valde gaudet intellectus. ¶ Omne vitiū ⁊ oīs virtus possunt inueniri per species regulaꝝ. Vitiū siue virtus est inuenibilis per vnum modū quo ad vnā speciē: ⁊ per aliū quo ad alteraꝫ. Sicut sensus q̄ per vnū modū inuenit ī pomo colorem: ⁊ per alium modū saporem: et per alium grauitatem. A simili charitas discursa ꝑ quattuor species c. inuenit diuersimode. Et sic de crudelitate pōt dici ⁊ inueniri. ¶ Qui vult habere virtutes ⁊ euitare vitia: aut q̄ vult multiplicare ꝟtutē ⁊ diminuere vitiū/recurrat ad quartū subiectum qđ est de hoīe. Et scđm qđ inuenit hoīem discursum ꝑ pricipia ⁊ regulās/āduniet se ād ācquirendum virtutes/⁊ ad euitandū vitia: ⁊ si ad hoc impedit/recurrat ad subiectuꝫ imaginationis/⁊ ad subiectū sensus: et tunc erit magis dispositus ad acquirendū virtutes/⁊ ad euitandū vitia. Si aūt omnia ista nō sufficiant/recurrat ad primū sbctm̄/orādo: ⁊ tūc videat ꝑ quē modū de⁹ ē discursus ꝑ pricipia ⁊ regulas/habituādo se de spe. Et istud est vltimū remediū. Et si attigit finē/bene quidē. Et si nō attingit ipsum/deficit: q nescit agere artificialiter de ista arte.

De politica.

Xc. forma de politica.

Olitica est ars cum qua burgenses procurāt publicā vtilitatē ciuitatis. Ipsa quidem deriuat a moralitate: et ideo politica tractabilis est ꝑ nonum subiectū/acquirendo virtutes contra vitia cū quib⁹ virtutib⁹ publica vtilitas constituatur/discurrēdo politicam per principia ⁊ regulas huius artis suo modo. sicut discurrunt virtutes et vitia in nono subiecto: ⁊ ipsa est cognita per suam diffinitionē/⁊ per suos correlatiuos per scđam speciem regule c. signatos: per tertiā speciē est habitus gentiū. Et per quartā speciē gentes habent habitum politicū. Et sic potest discurri politica per alias species regularū suo modo. ¶ Politica est ordo positus in sensu cum virtutibus: sicut in ciuitate in qua positū est forum rerū quibus homo vtitur causa necessitatis/sicut victualibus ⁊ alijs rebus similibus istis. ¶ Ulterius politica est ordo quo ab bene esse: sicut pulchra assituatio vicorū/platearum et aliorū locorū/⁊ ornatus indumentoruꝫ/⁊ huiusmodi. ¶ Ampli⁹ politica requirit ī ciuitate muros/valla ⁊ armaturas ⁊c. cum quibus istis oībus ciuitas possit se defendere a suis inimicis. ¶ Inter ciuitatē ⁊ suū dominiū debent esse priuilegia existentia sub ratione mediū: sicut logicus facit inter subiectū ⁊ predicatuꝫ cū diffinitione cōcordātie ⁊ finis. Et illa priuilegia debēt custodire cōsules/burgenses: vt inter dominū ⁊ ciuitatē sit tēperamentū ⁊ ius determinatum. ¶ Politica in ciuitate est forma generalis respectu ciuitatis. In qualibet aūt domo ciuitatis est forma specialis: et hoc cum medio in quo coniūguntur forma generalis ⁊ specialis. Et hoc per diffinitionē concordantie / et per mixtionem principiorum: ipso tamen medio ab omni con=

trarietate remoto. ¶ Politica metaphysice sana est per mentem sanam consulum virtutibus habituatorum: infirmatur autem et difformatur per cōsules habituatos vitijs. ¶ Politica viuit cū principijs substantialibus et necessarijs: sed est in periculo mortis cum principijs accidentalibus et contingentibus. Et cum politica nō sit subiectū difficile: ideo hec que diximus de ea sufficiant.

De iure.

Xcj. forma de iure.

Ius est actus regulat⁹ in homine de iusticia habituato per primā speciē regule c. ¶ Quattuor sunt principia primitiua iuris. s. ius diuinum/ius gētiū/ius naturale/et ius positiuū. ¶ Ius diuinū consistit p diffinitionem maioritatis/minoritatis et concordātie existētiū inter deū et hoiem. ¶ Ius gētiū ɔsistit p diffinitionē ɔcordātie et eqlitatis existētiū inter hoiem et hoiem. ¶ Ius aūt naturale consistit necessaria diffinitione rōnis/bonitatis magnitudinis etc. ¶ Sed ius positiuū consistit voluntaria ratione hominis / inueniendo ipsum/ponēdo diffinitionem bonitatis/magnitudinis/ etc. Et in istis terminis siue principijs omne genus iuris continetur per scdam speciē regule c. ¶ Per tertiā speciē c. ius est in alio. Et p quartam speciē eiusdē/actionē habet in iudicato. ¶ Iterū ius habet formā et materiam in scda specie d. et prima e. ex qbus est. In scda aūt specie e. iusticia est subiectū iuris et iudicio: sequit̄ φ iusticia sit subiectū de quo predicent̄ pricipia hui⁹ artis cum diffinitionibus eoꝝ: vt cū dr. Iusticia est bona: iusticia est magna etc. ¶ Unde sequit̄ φ iusticia est ratio bona et magna iudici/vt ipse faciat bonū et magnū iudiciū etc. Et per hoc pz φ principia huius artis sunt forme ipius iusticie sine qbus iusticia perfecta esse nō potest. ¶ Ipa qdē iusticia est subiectū eaꝝ que substētātur in eo. Uerūtamē ipa iusticia est forma respectu iudicis habituati de ipa. ¶ Iterū est forma ratione actionis quā habet iudex cum ea in iudicato: et per ɔsequens pz φ iudicatus est sua materia/cōsiderando isto modo. Nam supra ipsum iudiciū fit a iudicante: sicut actus fit in agibili ab agēte. Et hoc clare pz per tertiam speciem regule c. ¶ In iudicio recto et perfecto sequitur φ iudex discurrat iusticiā per principia et regulas hui⁹ artis/sicut discursa est in nono subiecto. Et si hoc facit/iusticia cum iudicio in iudicato est forma perfecta et necessaria: et sine aliqua con scientia dubitatiua iudex vti potest ea in suo iudicato. ¶ Si autem iudex eam non discurrat per antedicta: vt supra dictum est: male quidem contingenter/et etiam cum conscientia vtitur dubitatiua predicta iusticia: quod est anime sue magnum et terribile periculū. Qui enim magnum dānum dat absq prudentia et discretione / dignus est iudicio penoso. ¶ Ius scriptum verum est: si principia et regule huius artis in eo esse possint. Si autē in eo esse nō possunt / tale quidem ius fantasticum/et fictum/et difformatū est. Principia namq huius artis et regule/vere et necessarie sunt sine aliquo defectu. Nam vnumquodq verum et necessarium est/φ id quod est non potest aliter se habere. Sicut cristallus positus supra diuersos colores colorature sic leges aut canones quando ponuntur siue applicantur istis principijs et regulis huius artis colorantur: hoc est fortificātur diuersis rationibus necessarijs. Et cito iudex per istum modū videt veritatem vtriusq partis: quod non facit absq predictis: immo cum magna diuturnitate tēporis et laborioso studio habet videre veritatem: et adhuc est dubitatio. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus φ ius non est ars: et φ non potest reduci ad artem/reducendo ipsum per predicta principia et regulas: cum ius non sit ars: ideo non est mirum si est confusum et prolixum: et intellectus in eo impeditur. Subiectū iuris in aia maxime ɔsistit / tā p memoriā φ p intellectū: qd est ɔtra debitū ordinē potentiaꝝ ipsius aie. Nā intellectus est primitiu⁹ ad inuestigandum et inueniendum iura: et voluntas est consecutiua ad ipsum in eligendo/deinceps memoria species conseruando. Et qz vniuersale est plus φ pticulare: et qz memoria est subiectū pticulare pticulariū ex qb⁹ nō est scia: idcirco quo ad plures ius nō est bene dispositū/neq bene ordinatū in aia. Et inde pz φ deficiētib⁹ principijs/deficit ars. ¶ Forma iuris extra suā ppriā materiā per regulam g. designatam/agere non potest: neq econuerso. Et ideo necessarium est iuriste vt sciat que sunt materia et forma iuris. Forma respectu principioꝝ huius artis est aggregatio tuoꝝ predictoꝝ principioꝝ: videlicet/iustificatiuū/bonificatiuū/magnificatiuū etc. q rōne cōcordātie in vna forma cōueniūt

Conclusio quare ius nō est ars

Justificabile autē ⁊ bōificabile ⁊ magnificabile ⁊c. sunt materia iuris: forma th̄ ⁊ materia discursis p rectā lineā regularū cuȝ diffinitionibus principiorū. ¶ Et in isto paragrapho applicatuȝ est qddā de iure dici pōt. ¶ In iure intellectus ē fortior cū imaginatiōe q̄ cū sensu/eo q alior potētia ē imaginatiua q̄ sensus: ⁊ cū intellectus sit altior potētia q̄ imaginatio: iō fortior ē in seipso q̄ in imaginatiōe. ¶ Et vt iurista sciat agere de q̄libet potētia scōm q est magis alta ⁊ minus alta: consulo iuriste q de subiectis designatis per e.f.g. habeat noticiā. ¶ Consulo q iurista discurrat per species regularum anteq̄ det iudicium. Aliquod eni̅ iudiciū est cōpetēs cū vna specie/qd nō est cōpetens cū alia: sicut in secunda specie regule c. apparet. Nā ī ipsa secūda specie/iura oriunt̄ a necessitate: sed ī tertia specie eiusdē regule ꝯcurrūt a contingentia: et hoc manifestuȝ ē p diffinitionem maioritatis ⁊ minoritatis.

Documētum p iuristis.

De medicina.

Xcij. forma de medicina.

Medicina ē habitus cuȝ quo medicus ꝑcurat sanitateȝ pacientis. ¶ Medicus dȝ recurrere ad mixtionē principiorū ⁊ regularū huius artis. Nā p illū modū p quē miscent̄/habituabit se medicus ad habēdū habituȝ cum quo sciat facere mixtionē medicinarū/in faciēdo decoctiones/vnguēta/emplastra/syrupos/graduando herbas cōtra morbū. ¶ In subiecto p d. designato celū discurritur p principia ⁊ regulas: ⁊ qr principia superiora ⁊ regule agūt in inferioribus: iō medicus recurrere dȝ ad antedicta subiecta: vt ipse videat sub q̄ cōstellatiōe infirmus patiatur: cum q̄ ⁊ scōm quā dȝ agere/siue practicare in patiēte. ¶ Iterū medic⁹ se dȝ habituare de subiecto p f. designato: vt ipse sciat vti imaginatione/vt intellect⁹ q̄ de sensualibus facit scientiā in predicta imaginatione/sciat ipse ea vti extra sensum: ⁊ cum ea descendere ad sensum obiectiue: ⁊ cum sensu ascendere ad imaginationeȝ/tali modo q imaginatio sit medium existens recte ⁊ ordinate inter sensum ⁊ intellectum: ⁊ hoc cum diffinitione mediū. ¶ Adhuc medicus recurrat ad subiectum per d. signatuȝ: vt sciat vti sensu/videndo colorem infirmi ⁊ vrine eiusdem: et respiciendo feces ipsi⁹/odorando anhelitum/et audiendo planct⁹/ et clamores ipsius/et suuȝ appetitum/ ⁊ tangendo pulsum/⁊ huiusmodi. ¶ Medicus enim qui sensu vti nescit/non ē bonus medicus. ¶ Amplius recurrat medicus ad subiectum per h. designatum: vt de modo illius/et per quem vegetatiua est discursa/sit habituatus. ¶ Per talem quidem modum medicus sciat cognoscere graduȝ herbarum/et virtutes earundem quas habent in patiente: q̄m si fiet decoctio de vna herba calida in q̄rto gradu: ⁊ sicca in tertio: humida in secundo: et frigida in primo: et de alia herba frigida in quarto: et humida ī tertio: et sicca in secundo: et calida in primo: et de alia herba humida in quarto gradu: frigida in tertio: calida in secūdo ⁊ sicca in primo: tunc temporis medic⁹ poterit cognoscere per regulam g. que herba in decoctione est preualēs/siue habeat maiorem virtutē. ¶ Et ad hoc est dicendum q herba calida ī quarto gradu est preualens. Ignis eniȝ dominatur supra aerem/dando suam caliditatem. Et aer in aqua/dando ei de sua humiditate/vnde patet q ignis sit dominus aq̄. ¶ Amplius recurrat medicus ad subiectū p i. designatum: vt de mō illius p quē elemētatiua est discursa/ipse habituet̄ cum q̄ medicus practicet in patiēte: medicoq̄ sciēte naturā elemētoruȝ/⁊ cōpositionē eorū in patiēte: ⁊ hoc maxime mediātibus regulis f.g.h.i.k. ¶ Adhuc ea q̄ scripta siue inuēta sunt p ypocratem/ Galienū/⁊ Auicēnā: et sic de alijs: applicet medicus principijs ⁊ regulis huius artis: ⁊ secūdū q applicare ea poterit in ipsis/fiat iudiciū: exponēdo ⁊ declarādo auctoritates eorū. ¶ Nā sicut cāpsor hȝ verā noticiā ⁊ experientiaȝ de bono aut falso auro/fricādo ipsum super quēdaȝ lapidē nigrum: sic medicus hȝ verā noticiā experiētiaꝝ ⁊ scripturaꝝ medicine/ applicādo eas principijs ⁊ regulis hui⁹ artis/respiciēdo quē colorē (methaphorice loquēdo) ab ipsis predicte scripture recipiūt. ¶ Et in isto passu valde gaudet intellect⁹/ratione cognitionis modi positiui: quia ipsa potest reduci ad arteȝ p istam artem necessarijs cōclusionib⁹.

Nota.

Primum documētū pro medicis.

Secūduȝ documētū

Tertium documentum.

De regimine principis.

Xciij. forma de regimine pricipalis.

Regimen est forma cuȝ qua princeps informat et regit suum populum ad bōa moralia: et ideo princeps habituet intellectum suuȝ de nono subiecto cuȝ quo sciet

regere et gubernare ipsum. ¶ Item recurrat ad alia subiecta: sicut ad subiectum b. cognoscēdo ⁊ diligēdo ipsum: nā per eius cognitionē dirigit se ad regnādum ⁊ gubernādum. ¶ Adhuc recurrat ad subiectū c. Nam principe cognoscēte modū p quē hō est assituatus in principijs ⁊ regulis: ipse quidē sciet vti homine / iudicādo ipsum / aut ei pcēdo. ¶ Amplius habeat noticiā subiecti p f. designati: vt ipse sua imaginatiōe sciat vti in ciuitate / ⁊ in bello / ⁊ in iudicio / ⁊ in consilio / ⁊ huiusmodi. Sicut enim rusticus nescit agere equum / currere. Sic princeps absq3 imaginatione ordinata nescit regnare. Intellectus quidē nescit vti rebus sensibilibus sine ordinata imaginatiōe. ¶ Adhuc princeps debet habere noticiā subiecti p g. designati: vt suo sensu sciat vti quo ad seipsū / ⁊ quo ad suos officiales: ⁊ q illa q sunt sensibilia deducat de imaginatione ad intellectū: ⁊ de intellectu ad nonū subiectū. Si aūt princeps dixerit q ei hec sunt difficilia: Respondeatur illi q ipse ad hoc faciat secundū posse suum: et vltra posse suum habeat suos sapiētes qui sciant facere: ⁊ ei consilium dare. Tali autē mō q principia ⁊ regule remaneāt absq3 lesiōe: ⁊ pinceps cū summo subiecto sit in concordātia: et ab oī contrarietate remotus. ¶ Et i isto passu cognoscit intellectus p quem modū regimen principis reduci pōt ad artem: ⁊ de eo scientiam agere. Et vtinam princeps inueniatur qui regimen suum ad artem reducat / ad quam disponat filium suum: et ipsum eam doceat: siue doceri faciat. Et per consequens omnibus principibus do. p ɔsilio q eā addiscant.

De militia.

xciiij. forma de militia.

Militia est habitus cum quo miles iuuat principem / vt possit tenere iusticiam. Miles enim inuentus est / vt p ipsum possit iusticia sustentari. Et ideo miles se debet habituare de iusticia per illum modum per quem iusticia est discursa per principia et regulas huius artis i nono subiecto: vt de ipsa miles perfectam noticiā habere possit. ¶ Quoniā miles indiget prudētia in bello: ideo debet habere eā in habitu: vt cū illa fortior sit cōtra suū inimicū: scire ergo d3 eā miles secundū quod est discursa in nono subiecto: vt cū ea artificialiter se defendat a suis inimicis. Nam ars est habitus impugnabilis. Miles quidem habens illam / habet victoriam contra illum qui arte nesciuit. ¶ Fortitudo est virtus fortificans cor hominis: ⁊ maxime quando de ipsa scit habere noticiam: et ideo quātomagis ipā sciuerit / tantomagis causat audaciam. ¶ Unde sequitur q si miles vult scire perfecte fortitudinem / recurrat ad nonum subiectum in quo perfecte ipsa tractat. ¶ Miles sine fide / spe ⁊ charitate / in bello non est munitus: et ideo miles se induat predictis virtutibus / deo tamē adiuuante per illum modum per quē discurrūtur in nono subiecto. ¶ Miles per bonitatem vult esse bonus: ⁊ per magnitudinem vult habere magnam victoriā / ⁊ honores / ⁊ huiusmodi. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modū militia ad artem reduci potest. Et etiā cognoscit q virtutes maiores armature sunt in anima / q armature corporis cū quibus est munitus. Nam ars non consistit in corpore: sed in anima tantū. ¶ Militi competit q sit nobilis genere: nobilitas quidem est magnus habitus in corde / a qua oritur magna audacia faciei ⁊ dextre manus / que causant victoriā / audacia cordis existēte cū illis. ¶ In bello est necessaria magna imaginatio ⁊ magnus sensus. ¶ Magnitudo pdictorū ɔsistit per discursum virtutum noni subiecti. Nam sicut vnus ensis cū fortiori brachio deuincit alium ensē existentem in debiliori brachio: sic vnus miles cū maiori sensu ⁊ imaginatione deuincit aliū militem in bello. ¶ Et i isto passu cognoscit intellectus q quandoq3 pauci milites deuincunt multos.

Fortitudo quid sit.

De mercātia.

xcv. forma d mercātia.

Mercantia est habitus inuentus cum quo mercator scit emere ⁊ vēdere: vt ipse suā pecuniā multiplicare possit: sicut in tractatu principiorū ⁊ regularum cognoscitur: videlicet per quē modū vnum principiū habet se cū alio: sicut i mercatura emēs se habet ad vendentē cū suis principijs ⁊ regulis: ⁊ vendens similiter ad ementē se habet cum suis: vt quilibet possit habere hoc quod est maius per hoc qd est maius. ¶ Unde sequitur q ille mercator qui scit discurrere suum intellectū / imaginationem et sensum per principia et regulas huius artis: habet maioritatem

sciẽtie in emendo ꝛ vendendo/ꝙ alius mercatoꝛ nesciens hunc discursum predictũ. ¶ Mercatoꝛ ꝗcquid agit in emendo aut vendendo/facit illud cũ suo intellectu et volũtate ꝛ memoria: ꝛ iõ debet vti ipsis potentijs secundũ ordinationẽ naturalẽ ipsius aĩe: videlicet ꝙ intellectus sit primitiuus intelligẽdo: ꝛ voluntas cõsequẽtia eligẽdo: ꝛ ꝑ cõsequẽs memoria species cõseruãdo: cũ quibus fit emptio ꝛ venditio in foro: et iõ mercatoꝛ/vt artificialiter sciat facere/ponat suã imaginationẽ ꝛ suũ sensum in mercatura/sine quibus non fiunt emptio ꝛ venditio. Et hoc sciet facere si sciat se habituare de subiectis per c.f.g. designatis. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus per queʒ modũ vnus mercatoꝛ multiplicat magis pecuniam ꝙ alter. ¶ In subiecto de e. tractaꝶ de homine: ꝛ ꝑ consequẽs de coꝛpore eius. Nam pars illius est. Et quia emptio et venditio fiunt necessitate coꝛpoꝛis: ideo bon⁹ mercatoꝛ discurrat suũ intellectuʒ per subiectum e. vt de rebus necessarijs coꝛpoꝛis hr̃e noticiam possit. ¶ Tertia spẽs q̃rta regle c. sunt magna subiecta mercatoꝛi mediãte regula h. ꝛ i. Nã eadẽ mercatura siue res ẽ pꝛ͡ij ꝑcij ꝛ magni secũdũ locoꝝ et tpꝛis diuersitatẽ. Naʒ res siue mercature hñt pl⁹ de valoꝛe i vno tempoꝛe ꝙ in alio: ꝛ plus in vno loco ꝙ in altero. Et etiam plus in vno homine causa necessitatis et vtilitatis. In altero autem homine causa boni est ꝛ honoris. ¶ Amplius secunda species regule c. mediante regula g. causat lucrum in emptione et venditione. Pꝛoptium eniʒ ad altioꝛeʒ finem se habet ꝙ appꝛopꝛiatum. Et idcirco res que pꝛopꝛie est necessaria hoi/magis ꝓlongaꝶ a ꝯtingẽtia ꝙ res q̃ ẽ necessaria per accidẽs. ¶ Mercatura in hoie fideli ꝛ virtuoso est habitus ꝑfect⁹: in hoie aũt deceptoꝛe ꝛ peccatoꝛe ẽ hitus iꝑfect⁹: ꝛ iõ q vult eẽ bon⁹ mercatoꝛ/habituet se de virtutib⁹ ꝑ illũ modũ ꝑ quẽ tractaꝶ de ipsis i nono subiecto. Nã in mercatura habit⁹ foꝛmat⁹ ponit cõitatẽ ꝛ societatẽ i hõis: difformatus aũt/ꝑuationẽ cõitatꝭ ꝛ societatꝭ. ¶ Multa alia de mercatura possent dici: ſʒ sufficiãt ea q̃ dicta sunt causa breuitatis.

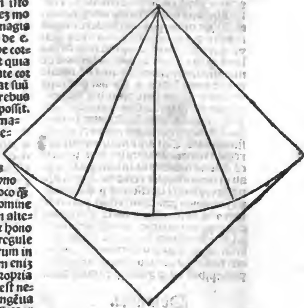
De nauigatiõe.

Xcvi. ffoꝛma de nauigatiõe.

Auigatio ẽ ars cũ q̃ naute sciunt ire ꝑ mare. ¶ Nauigatio ꝗdẽ descẽdit ꝛ oꝛiꝶ a geometria/ꝛ motu/tpe/et loco mediãtibus q̃ ad suos coꝛrelatiuos ꝑ scḋam spẽʒ regule c. signatos: q̃ sunt motiu⁹/mobilis/ꝛ mouere/tpe ꝛ loco mediantibus. ¶ Nauis i vno tpe ẽ i vno loco: ꝛ i alio tẽpoꝛe in altero loco. ¶ Qm̃ geometria et arithmetica descendunt ab arte ista i vt superi⁹ ꝓbatũ ẽ in suis locis: ergo pꝫ ꝑ cõsequẽs ꝙ ars nauigatiõis ꝑmitiue ab arte ista descẽdit: secũdarie a geometria ꝛ arithmetica: vt patet ꝑ predicta. ¶ Et ad hoc declarãdũ/feci hic istã figurã diuisaʒ i q̃ttuoꝛ triãgulos: vt in ea patet: ꝛ ẽ ꝯstituta ex ãgulis rectꝭ/acutꝭ ꝛ obtusis.

Sequitur figura nauigatiõis.

¶ Et suppono ꝙ in illo loco in quo sunt q̃tuoꝛ anguli acuti/sit trãsmõtanaꝛ poꝛtus nauis: ꝛ ꝙ ibi sit nauis volẽs ire per oꝛientem: sed vadit per exaloch: et quando iuerit per quattuoꝛ miliaria/ipsa q̃tuoꝛ miliaria penes exaloch non valent nisi tria versus oꝛientem. Ratio huius ẽ: quia in duratione motus pꝛimo generatur vnitas siue punctus: ꝛ quando nauis inuenit per octo miliaria apud exaloch/ipsa quidem non valent versus oꝛiẽtem nisi sex. Ratio huius est: quia causatur secunda vnitas que cum pꝛima causat vnam lineam compositaʒ ex duabus vnitatibus siue punctis. Et quando inuenit nauis plus per quattuoꝛ miliaria/causatur tertia vnitas: et sic causaꝶ

triangulus per duodecim miliaria /ter quater causatur quadrangulus/quater tria. Et sic ostenditur per quem modum in motu nauis componitur triangulus et quadrangulus. Per modum quem dedimus de motu nauis per duodecim miliaria/potest nauta cognoscere q eundo p exaloch/per centum miliaria deuiatur nauis ab oriente per. 25. miliaria/naue admittente in quattuor miliarijs penes exaloch/vnum miliariū apud orientem/motu nauis prius existente per punctū deinde per lineam: et postmodū per triāgulum: et post per quadrangulum. Si nauis recedit a portu: et vult ire versus oriētem: sed cum vadit per meridiem: ipsa quidem deuiatur in duplo ab oriente respectu deuiationis quā facit: quando vadit apud exaloch. Ratio huius est: quia exaloch consistit in medio orientis et meridiei. ¶ Et si nauis vadit per lebeich: sed tamen vult ire penes orientem/causatur deuiatio in triplo. Et si vadit per occidētē/causatur in quadruplo. ¶ Ostēdimus modū per quem naute possunt arbitrari deuiationem loci ad quē intēdūt ire: et motus quē dedimus ei artis ad cognoscendū deuiationē/ostendendo principia generalia sine quibus nauis non potest esse in motu. Que principia sunt hec: videlicet punctus/linea/ triangulus et quadrangulus. Et diminutio vnius miliarij quattuor miliariorum penes exaloch et duorum octo miliariorum penes meridiem: et sic de alijs. ¶ Modo intendimus dare doctrinā et artē p quas naute sciant cognoscere in quo loco maris ē nauis: et hoc intendimus exēplificare/ostēdendo q̄tū distat vnus mons ab altero. ¶ Suppono q sit vnus mōs penes oriētem longe a portu in quo assistit nauis p 4. miliaria qui vocetur. l. talis mons: et q si alter mons apud exaloch/distans a portu per. 4. miliaria: et q ille mons vocetur m. Et q sit alter mons versus meridiem distans a portu per. 4. miliaria et q vocetur n. ¶ Ulterius suppono q sit alius mons penes meridiem distans a portu per. 8. miliaria: et q vocetur o. modo querit q̄tū distat l. ab m. et ab n. Et q̄tum distat o. ab l. et ab m. ¶ Ad primā questionem et secūdam respondemus sic. ¶ Figura habet quattuor triangulos/vt p se patet: et. 4. et. 3. componunt septem: vt triangulus et quadrangulus habeant cōpositionem: et. 7. diuiduntur in duas partes equales/qualibet habēte. 3. miliaria cum dimidio. ¶ Unde sequit q ab l. vsq ad n. sunt miliaria. 3. et dimidiū/m. existē te in medio l. et n. Ratione cuius distat l. ab m. per medietatē miliariū. 3. et dimidium. ¶ Ad tertiā questionē respondemus sic: de portu vsq ad o. sunt. 8. miliaria. et ab l. vsq ad n. 3. et dimidium: vt supra pbatū est: et sic multiplicāt. 11. et dimidiū. Quapropter apparet q l. distat ab o. per. 6. miliaria minus quarta: et sic soluta est tertia questio. ¶ Ad quartā questionē respondemus sic: de portu vsq ad o. sunt octo miliaria: et de n. vsq sunt duo miliaria minus quarta: et sic sequitur q m. distat ab o. per medietatem decem miliariorū minus quarta q̄ sunt. 5. miliaria minus octaua: et sic soluta ē q̄rta q̄stio. ¶ Secūdū q data est ars ad cognoscendum distantias existentes inter l. m. n. et o. motiū p miliaria supradicta: sic potes cognoscere distātias aliorū mōtiū per miliaria supradicta/multiplicādo miliaria p triāgulos et quadrāgulos. ¶ Quoniā sicut arithmeticus multiplicat numerum/numerando ter tria/et q̄ter quattuor: sic nauta potest facere simili modo. ¶ Declaratū est ergo p quē modū possunt cognoscere naute in quo loco maris est nauis/arbitrādo distantias penes trāsmontanā ad orientē/meridiem atq occidentē exaloch/lebeich/maistre et grech/respectu loci maris in quo consistit nauis. Et ista doctrina est facilis/breuis/et valde vtilis/et generalis/et particularibus applicabilis. ¶ Per regulam g. et per subiectū elemētatiue cognoscitur q si motus oritur ab oriente/ipse habet maiorē inclinationem penes exaloch q̄ penes grecum. ¶ Exaloch enim est humidus et calidus. ¶ Grecus autem frigidus et humidus/qui causatur a trāsmontana. ¶ Item si ventus dependet ab exaloch/ipse habet maiorem declarationem penes orientem q̄ ad meridiem: eo quia meridies est calidus et siccus: et sic de alijs suo modo potest dici. ¶ Adhuc nauta debet considerare qualitates aeris. Nam si aer est grossus et frigidus/iam significatum est q ventus oritur a transmontana. Si autem aer fuerit tenuis et humidus/signatum est q ventus egreditur ab oriente: sed si aer est humidus et subtilis/signatum est q ventus exit a meridie. Si vero aer est siccus, et frigidus/iam signatur q ventus procedit ab occidente. ¶ Nubes secundum colores quos habent signant ventos: sicut nubes rubea signat orientalē vētū: et si habuerit colorē aureū/signat vētū meridianū: et si habuerit colorē albū/signat vētū septētrionalē: et si ha

buerit colorē nigrū/signat ventum occidentalē. ¶ Nubes ſo quandoq est cō posita ex pluribus coloribus: et tunc signat mixtionē ventorū: ⁊ scōm q est magis de vno colore q̄ de alio/signat magis vnū ventū q̄ aliū. ¶ Pluuia quidē scōm illam partē egredit a qua ventum illius signat. Et sic de coruscationibus ⁊ tonitruo suo modo pōt dici. ¶ Fauonius aque maris motū ventorū circularem signat/vento habente talem assituationē: sicut limax siue testudo habet. Qui quidē ventus est assituatus circulariter vt aqua maris ascendat: sicut facit puluis subtilis sup terrā. ¶ Adhuc fibulonus sicut est coloratus/ppriū ventum signat: sicut in nubibus dictū est. ¶ De transmontana ⁊ ferro nō oportet loqui: nam de illis experientiā habemus: neq hic est causa querēda quare attrahit ferrum. Non enim hic est suus loc⁹: sed potius i naturalibus habet locū: naturali quidē competit ista petere ⁊ inquirere. Dum intellectus considerat qd supradictū est de nauigatione/ gaudet: q: valde de nauigatiōis doctrina habituat⁹ ē.

De conscientia.

Nonagesimaseptima forma de cōsciētia.

Onsciētia est forma cū qua intellectus affligit aiam de cōmissis/scōm qd in subiecto quarto signatum est: q scientia est forma actiua p intellectū: quo ad volūtatē est electiua: quo ad memoriā est conseruatiua: ideo qui conscientia bene vult vti / deducat ipam per nonū subiectū. ¶ Conscientia magna causat a diffinitiōe maioritatis: parua aūt a diffinitione minoritatis: tēperata autem et virtuosa a diffinitione equalitatis ⁊ virtutis. ¶ Consciētia oritur a possibili ⁊ intelligere: nō autem ab impossibili et ignorare. Et ideo tractabilis est cū diffinitione potestatis ⁊ intellectus. ¶ Consciētia deducta per principia et regulas est cognita: et maxime si est deducta per cōmixtionē principiorū. Nam quodlibet principiū declarat cā quo ad seipm: et quo ad alia principia/ ratione cuius conscientia clare causat. Et dat pro cōsilio/vt fiat cōtritio/⁊ confessio/⁊ satisfactio de commissis. ¶ Conscientia oritur a correlatiuis principiorū cum amore: ⁊ est in tertia specie cum timore ⁊ tristicia. In quarta autē specie subiectū in quo est/habet cum ipa passionem mediante scda specie regule e. Conscientia anteq̄ fiat peccatū/disponit iusticiā/prudentiā ⁊ fortitudinē: post aūt peccatum/ tristiciā ⁊ languores. Et ideo reducenda est ad diffinitionē principij ⁊ regulā b. ¶ Conscientia cum bonitate ⁊ magnitudine atq perseuerantia viuit. Sed cum malicia ⁊ paruitate ⁊ inconstantia moritur. Quapropter reducenda est ad diffinitionē bonitatis/ magnitudinis ⁊ durationis. ¶ Consciētia fortificatur cū primo subiecto/obiectādo ipm scōm q est discursū per principia ⁊ regulas. Et sic auget actum suū a qua oriunt contritio / ⁊ confessio/⁊ satisfactio. ¶ Adhuc per ipsam conscientiam/a corde suspiria oriuntur: ⁊ ab oculis lachrime: ⁊ ab ore orationes multe: ⁊ hoc p regulā i. signatū est. ¶ Consciētia cū iusticia diuina facit misericordias: ⁊ cū magnitudine ⁊ eternitate multiplicat illas: cū bonitate aūt/magnitudine/ ⁊ misericordia diuina mediāte / cū spe/⁊ penitentia dat consolationē hominibus ¶ Conscientia non dormit: nec etiā hominē dormire permittit/ ratione amissionis temporis ⁊ penitentie. Et idcirco vigilatio/oratio ⁊ diligentia cum timore sūt sue psanguinee siue ei vicine. ¶ Intellectus sic considerans/ cognoscit conscientiam sic discursam: q cōscientia sit discursa per principia ⁊ regulas/est impugnabilis ⁊ infallibilis: de cuius cognitione est valde gauisus.

De predicatione.

Nonagesimaoctaua forma de pdicatiōe.

Redicatio est forma cū q̄ predicator informat pplm ad bonos mores sequēdos ⁊ vitādos malos: ⁊ maxime si ille modus discursus fuerit per principia et regulas hui⁹ artis: ⁊ etiā p nouē subiecta: vt intellectus predicantis ⁊ audientiū abundet i magna materia: ⁊ talis predicatio valde vtilis et valde facilis est: sicut est valde artificiata ⁊ i magno subiecto edificata ⁊ collocata. ¶ Predicator sicut artificiat suū intelligere ad deducendū: sic dz artificiare suā volūtatē ad diligendā volūtatē audiētiū: vt sermo tantū valeat p existētiā/quātū valet p apparētiā. Et hoc p diffinitionē equalitatis intellect⁹ ⁊ volūtatis: vt in sermone intellect⁹ ⁊ volūtas eq̄liter descant: alioqn sermocinator in sermone suo ē habituat⁹ de vana glia. ¶ Predicator dz artificiare memoriā audientiū cū artificio sui sermōis artificiati: s; de subiecto pdicator predicat cōuincia i natura p subiectū/sicut iusticia dei ē magna. ¶ Misericordia dei est

magna: ⁊ vnā istarū est ita magna sicut altera/ratiōe cuius predicator debet existere in gaudio ⁊ timore/mediāte iusticia/prudentia ⁊ spe. Et talis habitus timoris ⁊ amoris audientiū/est valde rationabilis ⁊ amabilis: sicut est valde intelligibilis. ¶ Predicator sic debet agere in predicādo/sicut facit intellect⁹ in inueniēdo ea de quibus scientia est: intellectus enim facit scientiam de sensitiuis in imaginatiōe extra sensum. ¶ Adhuc facit scientiā de intelligibilibus in semetipso extra imaginationē. Sic predicator debet descendere ad sensum/dādo ei experientias sensibiles: ⁊ postmodum debet ascendere ad imaginationē/dādo ei experiētias imagiabiles. ¶ Adhuc deinceps ad intellectū ascendere debet/dādo ei experientias de intelligibilibus. Et sic de voluntate ⁊ memoria potest dici suo modo. Si aūt hoc non facit/suū quidē sermonē obscurat ⁊ cōfundit: eo qr in memoria audiētiū labilis est/in intellectu ignotus est/⁊ in volūtate neglectus talis predicator siue sermo.

¶ In euacuatione tertie figure da exēplum euacuandi cameras: ⁊ iō sermocinator debet euacuare/simili mō dictiones siue propositiones in themate positas. Et etiā debet querere mediuz faciēdi conclusiones per illū modum qui datus est in multiplicatiōe q̄rte figure: nā per talia intellectus audientiū firmior est per intelligere, q̄ per credere auctoritates sanctorū: eo qr credendo intellectus agit extra suū actū naturalem qui est intelligere. Nam vnūquodq̧ magis gaudens et contentum/est quando suo proprio actu vti potest: et sicut de intellectu dictū est: ita de volūtate ⁊ memoria dici potest suo modo. ¶ In geometria dicitur per quē modū facit demonstrationes. Similiter in arithmetica datr exemplum per quē modū arithmeticus numerat vnitates. ¶ Adhuc in rhetorica dictū est per quē moduz rhetoricus ornat sua verba: et ideo sermocinator in sermone suo debet habere habitum geometrie/arithmetice ⁊ rhetorice: vt ex illis sit habituatus et illuminatus/cuz quibus habituet et illuminet intellectum audientium. ¶ Predicator debet esse theolog⁹/vt sciat loqui de deo/⁊ etiā philosoph⁹/vt sciat effectum applicare ad primam causam discurrendam per subiecta c.d.e.f.g.i.k. signata. Et si p̄dicator hoc sciuerit facere/magnaz atq̧ latam materiam predicandi habebit. ¶ Predicator in sermone debet diffinire membra siue partes sui thematis ⁊ sui sermonis. Nam per diffinitionem populus cognoscit diffinitum. ¶ Adhuc debet cōsiderare per quē modū est discursa per principia ⁊ regulas/sicut datum est exemplum in centū formis. Et per talē modū intellectus predicatoris ⁊ audientiū habebit magnā requiē. Quoniā deus est cuz magnitudine intelligibilis/amabilis/⁊ recolibilis: idcirco predicator debet dare magnā noticiā de deo/vt multū intelligatur/ametur ⁊ recolatur: et hoc potest facere cū mixtione principiorum ⁊ regularū: ⁊ etiā cū primo subiecto. Si autem hoc non facit/suus quidē sermo imperfectus ⁊ labilis erit. Tria loca sunt quorum vnus est omnimode perfect⁹ absq̧ aliqua imperfectione: ⁊ iste est eterna ⁊ infinita gloria. Alt⁹ est totaliter imperfectus: ⁊ iste est infernus in quo est pena sempiterna. Tertius autem est partim perfectus ⁊ partim imperfect⁹: ⁊ iste talis/est iste mundus: et ideo predicator dz istos tres locos recitare/⁊ dclarare/⁊ dicere quid sunt/qd habēt in se/⁊ ꝓpter quid sunt/⁊ quā vtilitatē habent in se. Locus enim omnimode perfectus totaliter est amabilis/imperfectus penitus est odibilis. Qui autem partim perfectus/⁊ partim imperfectus/in parte q̄dem amabilis est ratione sue perfectionis/et in parte odibilis ratione sue imperfectionis. ¶ Dū sic intellectus ꝯsiderat/cognoscit per quem modum sermocinator potest suum sermonem reducere ad artē predicādi/vt artificialiter et facilius sciat facere sermones: sicut nos fecimus vnam partem sermocinandi in qua sunt centum et octo sermones constituti siue facti artificialiter.

De oratione.

Xcix. forma de oratione.

Ratio est forma cū q̄ orans loquitur de deo sanctifice. ¶ Qui bene vult orare/disponat se in bono scdʒ nonū subiectū. Nā deus dign⁹ est vt honoretur cum virtutibus: nō autem cū vitijs. ¶ Orator siue cōtēplator orat siue contemplatr deū ad similitudinē euacuationis tertie figure: sic vt ipsa oratio est signata in ipsa figura p euacuationē dicēdo sic. O dn̄e deus bone ⁊ magnifice: postq̄ in te tua altissima bōitas ⁊ magnitudo habēt altissimā cōcordātiā/distinguēdo ⁊ cōcordando naturaliter: et tua bonitas ⁊ magnitudo sunt i te rōnes: vt

producas bonū magnū naturaliter: sic
de tua altissima bonitate ⁊ magnitudie
ꝙ producas in mūdo moraliter siue effe
ctiue multa bona ⁊ magna/cum quibus
tuus populus sit bonus ⁊ magnus/te be
nedicēdo ⁊ magnificando/⁊ tecū concor=
dantiā habēdo. Quoniā tu dn̄e es essen
tia ⁊ substātia/i q̄ tua bōitas ⁊ magnitu
do hn̄t correlatiuosbonos⁊ ifinitos ad=
inuicem distinctos/ vt apparet in te. Qm̄
tu dn̄e es bonus: ⁊ magnꝰ creator: idcirco
placeat tibi ꝙ tuus populus sit in te bo
nus ⁊ magnus laudator ⁊ seruitor: vt tu
habeas populū tuū bonū ⁊ magnum in
moribus differentibus ⁊ concordantibꝰ.
¶ Orator siue cōtēplator postq̄ euacua
uerit camerā b.c. euacuet cameram b.d.
⁊c. O dulcissima bōitas/in subiecto eter
no existens distincta diffusione: atq̄ ab
omni cōtrarietate remota: ⁊ es de teip̄a
primitiua ⁊ eterna sine aliqua subiectio
ne: sic de tua benignitate⁊ eternitate ꝙ
defendas populū tuū a penis sempiter
nis. ¶ Cōtēplator siue orator postq̄ eua
cuauerit totā tertiā figuram ab vno die
in alium successiue: deinde transeat ad
multiplicationē quarte figure/cōtēplan
do ⁊ orādo ꝑ modū ipsius figure: videli
cet ꝑ colūnā b.c.d. ⁊ sic de aliis/cōsiderā
do mediū naturale existēs inter subie=
ctū⁊ predicatū: et dicat sic. O reuerenda
bonitas postq̄ naturaliter es bona bo=
no magno⁊ eterno in te/⁊ de te sine ali=
quo alio tibi preiacente: igitur habes ne
tuū populū in obliuione: videtur ꝙ sic.
Nam in mūdo plus est de maloq̄ de bo
no. ¶ Magnitudo quidē malicie magis
durat/q̄ magnitudo bonitatis absit do
mine: eo q: de tua benignissima bonita=
te ⁊ magnitudine fuit deducere tuū po=
pulū in tēpore: q: non erat: vt ip̄e in eter
nū te collaudaret/benediceret ⁊ magni
ficaret. ¶ Orator euacuet sic camerā b.
c.t.b. dicendo. Domine deus altissime/
tua bonitas magna est tibi ratio/⁊ bona
⁊magna ratio/distinguendo vt ꝓducas
bonū⁊ magnū a te distinctū correlatiue:
nō aūt quo ad essentiā bōitatis ⁊ magni
tudinis: eo ꝙ essentia tua vna est. Et q:
hoc ita ē: ergo tua altissima ꝓductio de=
scēdat ad nos benigniter⁊ magnifice no
bis declarādo ⁊ mōstrando bonum⁊ ma
luz: ⁊ in magnū bonum nos inducat: ⁊ a
magno malo nos defendat. ¶ Orator sic
orās/iā vnū obiectū obiectādo posset: si=
cut intellectꝰ q̄ nō pōt intelligere alias
species/dum intelligit illas q̄s inuenit.
¶ Et i hoc passu cognoscit intellectꝰ per
quē modū orator pōt cogere suā animā:
⁊ ligare illā cū summo obiecto artificia=
liter ⁊ continue dū orat. Et intellectꝰ re
cordatus ē artē philosophie amoris quā
fecimꝰ: q̄ esset bonū si associaret i ꝓdictam
orationē/siue cōiūgeret cū ea. ¶ Amplꝰ
orator imploret ⁊ bn̄dicat deū ꝑ illū mo
dū ꝑ quē deus ē discursus in primo sub=
iecto. Deus eni non exaudit peccatores
cōtra suas rōnes: neq̄ etiā cōtra earum
relatiōes: q: iniuriaret sibiipsi: qḋ ē im=
possibile. ¶ Et in isto passu cognoscit in
tellectꝰ ꝙ cū peccator orās sine ꝯscientia
⁊ cōtritiōe nil boni ip̄etrat oratiōe sua/
also eū deridet ⁊ blasphemat. ¶ Iterum
cōtēplator siue orator rogat deū secūdū
qḋ ipse ē prima cā/subiectis designatis
per c.d.e.f.g.i.h. ⁊ etiā ꝑ k. quo ad virtu
tes. Nā ꝑ cognitionez cause cognoscitur
effectꝰ: ⁊ ecōuerso. ¶ Et in isto passu co=
gnoscit intellectꝰ ꝙ subiectuz orationis
ē valde magnū ⁊ diffusum. ¶ O orator/i
tua oratiōe dilige plus deū q̄ teip̄m
⁊ etiā q̄ alia: et si hoc facis/iustus es et
prudēs: ⁊ de charitate ⁊ sanctitate habi
tuatus. Qui habitus est amicus tuus in
oratiōe/intantum ꝙ mediante ipso tua
oratio venit ad ꝑfectionē. Si aūt hoc nō
facis/nullū quidē amicū habes: imo deꝰ
est tuus inimicꝰ: eo q: eis iniuriā facis.
¶ O orator/qn̄ orabis ꝓ cōmissis/iusti=
ciā dei tecū teneas diligēdo: nō aūt odiē
do: q: si sic/misericordia dei non posset
esse tua amica: eo q: iniustꝰ esses: ⁊ tuus
habitꝰ esset crudelis: ⁊ a spe/⁊ charitate
ꝓlongatꝰ: ⁊ etiam tuuz amare in odire
esset puersum: de quo odire esses in eter
nū habituatꝰ. ¶ O cōtēplator siue orator
si non potes intelligere ⁊ attingere alti=
tudinem diuinarum rationum ⁊ suoruz
actuū: ora credēdo. Nā vltra posse/nullū
reprehēsibile ē. Uerūtn̄ tale intelligere
est possibile. Tale aūt credere i tua ora
tione erit tuꝰ amicꝰ: ⁊ maxime tuū intel
ligere: si ipsum hr̄e potes. ¶ O orator/in
tua oratiōe excita tuā cōsciētiā: ⁊ discur
re ipsam ꝑ principia ⁊ regulas: et si hoc
facis/cū ea ip̄etrabis ꝯtritionē. Et si dis
curras ꝯtritionē ꝑ principia ⁊ regulas/
impetrabis motū a corde a q̄ egredient
gemitus ⁊ suspiria: ⁊ a corde ad oculos
aqua ascēdet/madefaciēdo tuā faciem ⁊
tuas manꝰ ⁊ vestes: et illā aquā senties
calidā: q: a calido⁊ feruēte fonte oritur:
et illa aq̄ sancta ꝓcurabit tibi confessio=
nē. Et si ꝯfessionē discurris ꝑ principia⁊
regulas/ipsa ducet te ad satisfactionē ⁊
penitētiā: q̄ quidē cōiūget te cū deo i glo
ria sempiterna. ¶ O orator/i tua oratio
ne cōsidera aduersitates ⁊ ꝓsperitates

quas dedit tibi per suũ amorẽ. aduersitates/vt habeas patientiã sub sua iusticia. prosperitates/vt habeas charitatez sub sua gratia. Et postq̃ p vnũ ꝛ eũdez amorez sunt tibi date ꝓsperitates ꝛ aduersitates/benedic/lauda ꝛ dilige diuinũ amorẽ: ꝛ ei gratias q̃plurimas redde. Nã cũ reali amore deus ipsas in te amat: et si tu eas in deo amas/tu⁹ amor procurabit quidẽ in gloria eterna sempiternũ amare. ¶ O orator si tu⁹ itellect⁹ ẽ impeditus p tuũ sensuz ꝛ imaginationẽ/ ascẽde ad primũ subiectũ/orãdo: ꝛ discurre teipsum extra sensum ꝛ imagiatione. Aut si vis descendere/ora mediãte sensu ꝛ imaginatiõe/discurrẽdo orationẽ p subiecta designata p g. Et tũc tẽporis vi debis q̃ forme inferiores nihil possunt cõtra superiores in oratiõe: et de ista doctrina multũ gaudet intellect⁹. ¶ O orator/discurre p nonũ subiectũ tuã oratiõnẽ/intelligẽdo/amãdo/ꝛ recolendo/ꝛ timendo/sperãdo/ꝛ gratias reddendo: et non quiescas donec a corde tuo suspiria egrediant: ꝛ lachryme emanẽt: si autem absq̃ p̃dictis deficas/iã bonus ꝛ magn⁹ orator es. ¶ O orator adiuua te cũ hoc qd̃ dictũ est in centũ formis/discurrẽdo vnã formã: ꝛ postmodũ aliaz: ꝛ discurre q̃libet formã p principia ꝛ regulas: et sic habebis magnũ subiectũ ad inueniẽdũ multas nouas orationes. ¶ O orator ora pro populo. Naz vniuersalis oratio multũ placet deo: deinde ora ꝓ te: ꝛ pro amico tuo: ꝛ ꝓ mortuis. Et hoc artificialiter: vt supradictũ est: vt tuã aĩa de bõa ꝛ magna oratiõe sit hituata: ꝛ cũ tali habitu sit cũ deo p̃cit⁹ ligata ꝛ ꝯcatenata.

De memoria per principia deducta.

Cẽtesima forma de mẽoria p principia deducta.

Uonia memoria ẽ ita pfectã potẽtia: sicut intellect⁹ ꝛ voluntas /de quibus pfecte p̃tractauimus in mixtiõe principiorũ: iõ de ipsa hic volumus tractare pfecte/discurrẽdo ipsaz p principia ꝛ regulas: vt illã pfecte cognoscamus: et etiã vt demus doctrinã: videlicet q̃ sicut eã discurrem⁹ p principia ꝛ regulas: sic q̃libet forma cẽtũ formarum põt discurri p pricipia ꝛ regulas. ¶ Memoria sicut ẽ bona naturaliter p bonitatez: sic moraliter sua bonitas est ei rõ q̃ recolat bonũ recolibile obiectiue. ¶ Memoria p magnitudinẽ ẽ magna rõne cuius sua magnitudo est ei rõ q̃ agat magnũ recolere/cũ quo recolat magnũ recolibile siue obiectũ qd̃ idẽ est: sicut cappatus hʒ vnũ habitũ p cappã/ꝛ p tunicã aliũ cũ qua est tunicat⁹: sic memoria per durationẽ hʒ vnã cõditionẽ: et p potestatẽ aliã. Nã p durationẽ facit durare suũ recolere: ꝛ tractat õ p̃terito: ꝛ p ptãtẽ hʒ aliã ꝯditionẽ: ꝛ tractat õ possibili. ¶ Memoria vnã cõditionẽ hʒ cũ itellectu: ꝛ aliã cũ volũtate. Nã p intellectũ recipit species desideratas aut oditas: et p illum modũ p quẽ recipit species a volũtate/p eũdẽ modũ ei reddit. ¶ Memoria est habitus virtuosus naturaliter /eo q̃ naturaliter recolit obiectũ virtuose/moraliter hʒ habituz virtuosuz. Qñ aũt recolit habitũ vitiosuz/hʒ habituz vitiosuz per accidẽs. ¶ Memoria p veritatẽ ẽ vera: ꝛ p eã vere attingit obiectũ recolendo: qñ attingit ipsuz respectu finis /est habit⁹ iustus ꝛ verus: qñ autẽ attingit obiectuz cõtra finẽ vltimũ/ẽ habit⁹ iniustus ꝛ falsus. ¶ Et i isto passu cognoscit itellectus per quẽ modum causantur virtutes ꝛ vitia. ¶ Memoria cum gloria habet delectationẽ/recolẽdo: ꝛ cũ pena habet tristiciam. Item quando appetit recolere: et nõ potest recolere/hʒ penam cum qua ẽ habit⁹ passiuus ꝛ priuatiuus. ¶ Memoria cum differentia recolit diuersimode obiecta: nam sicut intellectus cognoscit differentias obiectorum: sic memoria recolit illas. Ratio huius est: quia differẽntia est ita generale principium siue instrumẽtuz memorie sicut intellectui. ¶ Memoria ratione concordantie cõcordat in obiecto cum intellectu et voluntate/recolendo obiectum / intellectum/et amatum / aut oditum/vt obiectum patiatur per istas potentias in eodez tempore. ¶ Memoria cum contrarietate cõtradicit quandoq̃ intellectui ꝛ voluntati /non reddendo eis species quas appetunt recuperare: quia non est disposita ad reddendum species: aut intellectus ꝛ voluntas nõ appetunt recuperare: q̃ memoria nõ reddit eis p illum modum p quẽ intellectus ꝛ volũtas tradiderũt ei: aut intellectus est lẽtus: ꝛ volũtas nimis p̃pta/ꝛ ecõuerso: aut intellect⁹ appetit vnã speciẽ/ꝛ voluntas aliaz. ¶ Bõ in principio agit recolẽdo: ꝛ memoria ẽ sua forma siue instrumẽtũ cũ quo recolit obiectũ: et ipsum obiectũ est subiectũ siue materia: recolẽs aũt ẽ suus finis: et qñ ipsum recolere impedit/memoria q̃dẽ patit/ꝛ ꝯsequẽs agẽs. ¶ In memoria memorari est medium inter memorantem et memoralẽ/cũ quo memorãs/

memorabileq; coniungunť: supposito ꝙ mensuratio fit per rectã lineã equaliter terminatã inter memorantẽ ⁊ memorabilem. ¶ Termini memorie sunt tres: videlicet potentia/obiectum ⁊ actus: extra istos/ memoria non habet posse. Et ꝑ finem priuatiõis/ memoria est habit⁹ priuatius: sicq; deficientibus actu ⁊ obiecto ad eã: sicut deficientib⁹ luce ⁊ colore ad oculos: finis aũt vltim⁹ memorie est recolere recolibile. ¶ Memoria rõne maioritatis vna est maior alia per essentiam siue per quãtitatẽ. vna eñi memoria hʒ maiorẽ actũ q̃ alia. ¶ Ulterius qñ memoria habet maiorẽ actũ/ipsa quidẽ est maior habitus/non dico ꝙ sua essentia crescat aut decrescat: eo q: nõ est diuisibilis neq; corruptibilis: cum sit potẽtia spũalis: sed cũ homo agat cum memoria ad placitum. Et sic tñ ea quãdoq; recolit multũ: quandoq; paruũ. ¶ Memoria naturaliter ⁊ equaliter existit inter intellectũ ⁊ voluntatem: vt equaliter recipiat ⁊ reddat species intellectas ⁊ dilectas: verũtamẽ quãdoq; recipit species dilectas nõ intellectas. Et hoc est qñ credit/⁊ non intelligit ratione placiti agẽtis: qui magis desiderat credere q̃ intelligere. ¶ Memoria cũ minoritate est circa nihil: vñ sequiť ꝙ qñ ipsa obliuiscit/ est habit⁹ priuatiuus rõne minoritatis.

De memoria per regulas deducta.

Decima quinta ps decie partis principalis de memoria ꝑ regulas deducta.

Queritur/vtrũ memoria citi⁹ recipiat species ab intellectu q̃ a volũtate? Et rñdendũ est ꝙ affirmatio huius est/eo q: intellectus facit scientiã: ⁊ volũtas hʒ deliberationẽ rõne sue libertatis. ¶ Per primam speciẽ regule c. queriť/q̃d est memoria? Et dicendũ est ꝙ est potẽtia cui ꝓprie competit recolere. ¶ Per scdam speciẽ queriť/quid habet memoria in se coessentialiter? Ad qd dicendũ est ꝙ ipsa habet suos correlatiuos: videlicet memoratiuum/memorabile et memorare. ¶ Per tertiã speciẽ queriť/memoria q̃d est in alio? Et est dicẽdum ꝙ ipsa est in bonitate bona obiectiue/ supposito ꝙ intellectus ⁊ volũtas quiescãt in illo obiecto. Et est i malicia mala/posito ꝙ voluntas diligat illũ malũ. ¶ Adhuc memoria est in subiecto habitus cũ quo custodit sciẽtiã. ¶ Per quartã speciẽ queritur/q̃d hʒ memoria in alio? Cui rñdẽdũ est ꝙ hʒ in bono obiecto bonitatẽ/et in magno magnitudinẽ ⁊c. cũ hʒ actũ in subiecto ⁊ in obiecto. ¶ Per primã speciem regule d queriť/memoria de quo est? Et est rñdendũ ꝙ est de seipsa: nam creata est. Et ipsa quidem nõ est genita: nec facta ex aliquo ei preiacente. ¶ Per scdam speciẽ queritur/memoria de quo est? Ad qd dicendũ est ꝙ est de suis specificis materia ⁊ forma / cũ qu⁹ agit per suam speciẽ. ¶ Per tertiã speciẽ eiusdẽ regule queriť/memoria cui⁹ est? Et respondendũ est ꝙ ipsa est subiecti in quo est: sicut pars est sui totius naturaliter aut moraliť/sicut cappa cappati. ¶ Per primã speciẽ regule e. queriť/ memoria quare est? Ad qd rñdendũ est ꝙ ipsa est cõstituta ex sua forma ⁊ materia. ¶ Per scdam speciẽ eiusdẽ regule queriť / memoria q̃re est? Ad qd dicendũ est ꝙ illa est/vt entia sint recolita. ¶ Adhuc est vt de ꝓteritis hõ possit habere sciaʒ. ¶ Per primã speciẽ regle f. queriť/vtrũ memoria habeat quãtitatẽ cõtinuã: cũ ipsa non sit linealis? Cui rñdendũ est ꝙ sic. q:(?) ipsa potẽtia spũalis ⁊ finita est ⁊ indiuisibilis. Omne q̃dẽ ens finituʒ est q̃tũ. Et si aliqd ens spũale ẽ finitũ/ꝓʒ q̃dẽ est q̃tum: quare ptʒ ꝙ memoria hʒ q̃titateʒ ꝯtinuã. ¶ Per scdam speciẽ queriť/vtrũ memoria habeat q̃titatẽ discretam? [illegible] rñdendũ est ꝙ sicut ꝑ differẽtiam suos correlatiuos supradictos habere possit: ꝑ memoratiuũ eñi hʒ vnũ correlatiuũ: ⁊ per memorabile hʒ alterum. ⁊ per memorare habet alteruʒ. Qui autem dicit memoriã nõ habere istos correlatiuos/ dicit quidẽ eã esse vacuatã ⁊ indigenteʒ natura sua: qd est impossibile: quare ptʒ ꝙ memoria hʒ q̃titateʒ discretam rõne correlatiuoꝝ. ¶ Per primã speciẽ regle g. queriť/ que est ꝓpria qualitas memorie? Et rñdẽdũ est ꝙ ẽ sua recolibilitas sicut in hoie risibilitas. ¶ Per scdaʒ speciẽ queriť/q̄ est appropriata q̃litas memorie? Ad qd rñdẽdũ est ꝙ ẽ habit⁹ moralis: videlicet iusticia/spes ⁊c. aut iniuria ⁊c. aut grãmatica ⁊c. aut militia ⁊c. aut agricultura ⁊c. ¶ Per regulam h. queritur/vtrum memoria sit in tempore? Et respondendum est ꝙ sic: eo quia noua est mediante motu subiecti in quo est: sicut anima mota in corpore mobili. Et sic de alijs speciebus regule h. potest dici suo modo / quas habet per c.d.R. designatas: quarum declarationẽ dimittimus artiste bene intuẽti causa breuitatis. Cum memoria non habeat superficiem/queritur vtrum ipsa sit in loco? Et respondẽdum est ꝙ sic: sicut pars in suo toto sine cõtactu: sicut in corpore ele

mētato in q̄ sunt elemēta cōposita absq contactu: cōtactus quidē impedit cōpositionē: vt p3 in monte denarioꝝ ⁊ lapidum: qui quidē nō est cōpositus sed aggregatus. ¶ Querit̃ per primā speciem regule K. quomodo posset homo disponere memoriā ad recolēdū ꝙ ipse optat recolere: ⁊ nō pōt illō recolere? Et rñdēdū ē ꝙ modꝰ ↄsistit in h: videlz ꝙ hō applicet diffinitiones principioꝝ ⁊ species regulaꝝ ad similitudines quas optat recolere. Nam sicut intellectus per similitudinē attingit similatū: sic memoria p similitudinē recolit obiectū desideratuz. Nam si q̄s videt aliquē hoiem similē filio suo/ipse tam cito recolit filiū suū per similitudinē illius. ¶ Per scđam specieʒ K. querit̃/memoria cum quo obliuiscit̃? Ad qđ rñdēdū ē ꝙ cū minoritate discursa per oia principia ⁊ species regularū. Nam sicut maioritas causat habitū positiuū: sic minoritas ꝑuatiuū suo modo. ¶ Dictū ē de centū formis: et data ē doctria p quā artista sciat discurrere quālibet formā per principia ⁊ regulas huiꝰ artis. Et in fine formarū ostensum est p quē modū artes liberales per hanc artē faciliter addisci possunt.

¶ Undecima pars principalis.

De vndecima parte principali que est de questionibus.

Rubrica vndecime partis principalis.

Ec pars in sex partes siue loca diuidit̃. ¶ Pria pars ē de q̄stionibꝰ quas faciemꝰ p tabulā. ¶ Scđa pars est illa quā faciemus de q̄stionibus per euacuationem tertie figure. ¶ Tertia pars est quā faciemus de questionibꝰ per multiplicationē q̄rte figure. ¶ Quarta est de questionibꝰ quas faciemꝰ p mixtionē principioꝝ. ¶ Quinta est de q̄stionibꝰ q̄s faciemus p nouē subiecta. ¶ Sexta est de q̄stionibꝰ centū formaꝝ. Uerūtamen de q̄stionibꝰ aliq̄s soluemꝰ ⁊ aliq̄s trāsmittemꝰ ad loca huiꝰ libri: in qbꝰ solutiōes earū sunt implicate et signate: ⁊ in illis quas soluemꝰ/docebimꝰ practicā huius artis: ⁊ dabimus doctrinā ad soluendū alias q̄stiones peregrinās que p̄nt solui scđm modū per quē soluemꝰ alias questiones. ¶ Ratio quare transmittemus aliquas questiones ad sua loca est: quia euitamus prolixitatē: ⁊ q2 illi qui sciunt istam artē poterūt illas soluere per eam loca in quibus solutiones earū sunt implicate. ¶ Item dicimus ꝙ per questiones quas faciemus/dabimus doctrinaʒ ad faciendū questiones/abstrahēdo illas a significatis regularum.

N tabula sunt. lxxxiiij. colūne: ⁊ q2 euitamus ꝓlixitatē ideo nolumꝰ facere q̄stiōes. de oibus colūnis: sed tantūmodo. de septē colūnis per q̄s dabimus doctrinaʒ ad faciendū ⁊ soluendū q̄stiones per oēs colūnas tabule.

De questionibus prime columne. B.C.D.T.

Pria par[s] vndecime partis pri[n]cipalis d[e] q̄stionibꝰ prime columne. B.C.D.T.

Er istā columnā iam fecimus questiones: vt p3 in tabula: in qua probamꝰ ꝙ mundus non est eternus. Sed vt videat̃ ꝙ columna est generalis/volumꝰ iterare eā/abstrahēdo ab ea aliquas questiones. Et sicut ipsa ē generalis: sic alie columne sunt generales. ¶ Per camerā b.c.d. querit̃/vtrum sit aliqua bonitas infinita ⁊ immensa per bonificationem/sicut eternitas per durationē? Et rñdendū est ꝙ sic: alioquin eternitas nō esset tota bona/neq3 tota magna: qđ est impossibile. ¶ Querit̃/quid est infinita et immensa bonitas? Et rñdendū est ꝙ est essentia habēs in se multos/infinitos ⁊ immensos correlatiuos per scđam speciem c. signatos. ¶ Querit̃/infinita ⁊ immensa duratio de quo est? Et rñdenduʒ est p primā ⁊ scđam speciē regule d. ⁊ p scđam regule c. Et ad hoc testat̃ regula b. ꝙ ipsa est de correlatiuis eternis bonitatis ⁊ magnitudinis/sine qbꝰ eternitas non posset esse infinita et immensa b.c.t.b. ¶ Utrū bonitas possit esse magna sine distinctione? Et respondenduʒ est ꝙ non: eo q2 non esset naturaliter ratio bono ꝙ ageret bonum: cum in omni agere oporteat esse distinguere. Queritur/quid est magna distictio bonitatis? Et respondendum est ꝙ illa est de suis correlatiuis in quibus est substentata: ⁊ cum quibus habet naturam: ⁊ est essentia pfecta b.c.t.c. ¶ Utrū bonitas possit esse magna sine concordantia? Et re-

spondendū est ꝙ nō. Nā sicut cōtrarie=
tas se habet ad nō esse: sic concordantia
ad esse. Querit̄/quid est magna magni=
tudo bonitatis? Et rñdendū est ꝙ est vt
ipa habeat correlatiuos ei naturales b.
c.t.d. ¶ Querit̄/vtrū angelus sit maior
celo? Et rñdendū est ꝙ sic. Ratio huius
est: qꝛ angelꝰ habet correlatiuos cū qbꝰ
obiectat deū: celū vero nō. ¶ Querit̄/qd
est magna cōtrarietas celi? Et rñdendū
est ꝙ est immobilitas quā habet/posi=
to ꝙ ipm nō moueat se. Sicut ignis ha=
beret magnā cōtrarietatē: si per suā le=
uitatē nō posset per semetipm se moue=
re. ¶ Queritur de quo est magnus mo=
tus celi? Et rñdendum est ꝙ est de suis
correlatiuis per scḋam speciē regule c.
designat̄ b.d.t.b. ¶ Utrū ī eternitate sit
differētia? Et rñdendū est ꝙ sic: vt ipsa
possit habere suos correlatiuos sine qbꝰ
non haberet naturā/neqꝫ bonitatē infi=
nitam. ¶ Querit̄/bonitas motus celi de
quo est? Et rñdendū est ꝙ ipsa est de se=
ipa: vt per suos correlatiuos signatū est
b.d.t.c. ¶ Utrū diuina bonitas et diuina
magnitudo concordent? Et rñdendū est
ꝙ sic: nam sine concordātia diuina boni=
tas nō haberet infinitā magnificationē
neqꝫ diuina magnitudo infinitam boni
ficationē. ¶ Querit̄/quid est magna cō=
cordātia diuine eternitatis ⁊ diuine bo=
nitatis? Et huic dicendū est ꝙ est essen=
tia suorū correlatiuorū: videlicet bonifi=
catiui/eternificatiui q̄ ꝯueniunt in vno
nūero: ⁊ bonificabile ⁊ eternabile ī alte=
ro: ⁊ bonificare ⁊ eternare ī altero. et isti
tres ꝯueniūt ī vna eēntia bōitat̄ ⁊ eter=
nitatis essentialiter b.d.t.d. ¶ Utrū īter
diuinā bonitatē ⁊ eternitatē sit ꝯrietas?
Et rñdendū est ꝙ sic/supposito ꝙ eter=
nitas impediat bonitati actum suum: ⁊
ecōuerso: qḋ est impossibile. ¶ Supposi=
to ꝙ inter diuinā bonitatē ⁊ eternitatē
esset cōtrarietas: querit̄/illa ꝯtrarietas
de quo esset? Et rñdendū est ꝙ ipa esset
de principijs priuatiuis existētibꝰ cōtra
correlatiuos positiuos bonitatis ⁊ eter=
nitatis: qḋ est impossibile: ⁊ contradictio
manifesta b.t.b.c. ¶ Utrū in simplici es=
sentia bonitatis possit existere differen=
tia ⁊ concordantia? Et rñdendum est ꝙ
sic/posito ipa bonitas habeat suos cor=
relatiuos per scḋam speciē c. signatos:
qui quidē per differentiā sunt plura: et
per cōcordantiā sunt idem per essentiā.
¶ Queritur quid sunt differentia ⁊ con
cordantia in essentia bonitatis? Et re=
spōdēdū est per tertiā speciē regle c. ꝙ
ipse sūt id qḋ ipe sunt: adhuc sunt ipsa=
met bonitas b.t.b.d. ¶ Supposito ꝙ
mūdꝰ sit eternꝰ: vtrū ī sua bonitate pos=
sent eē inuicē differētia et ꝯtrarietas? Et
rñdendū est ꝙ non: nulla eñi bona diffe=
rentia coram cōtrarietate eterna stare
posset. queritur/bona differētia de quo
est? et rñdendum est ꝙ ipsa est de corre=
latiuis per scḋam speciē d. designatis b.
t.c.d. ¶ Supposito ꝙ mundus sit eter=
nus: vtrū in sua bonitate eterna possint
esse inuicē concordātia et contrarietas?
Et rñdendum est ꝙ nō: aliter eñi concor
dantia haberet bonum actū concordan=
di ⁊ contrariandi ab eterno ⁊ in eterno:
⁊ etiam contrarietas: qḋ est impossibile.
queritur quid est magna ꝯtrarietas bo
nitatis? et rñdendum est ꝙ est videlicet
ꝙ bonitas sit in subiecto naturali/qḋ sit
habituatum de morali malicia: sicut in
hoīe peccatore c.d.t.b. queritur quid est
magna differentia eternitatis? ⁊ rñden
dum est ꝙ est illa quā habet eternitas
per suos correlatiuos. queritur magna
differentia eternitatis de quo est? et re=
spondendū est per primā speciē regule
d. ꝙ ipsa est de seipsa. Nam eternitati
nulla causa potest esse preiacens c.d.t.c.
queritur/quid est magna cōcordātia ce
li? Et respōdendum est ꝙ sui correlatiui
cū quibꝰ est hoc qḋ est: ⁊ mouet seipm.
Querit̄ magna cōcordantia celi de quo
est? Et rñdendum est ꝙ ipsa est de suis
correlatiuis cum quibꝰ habet motum/
⁊ naturā: ⁊ mouet ⁊ naturat omnia cor
pora inferiora c.d.t.d. Queritur/quid
est magna contrarietas prudentie ⁊ lu=
xurie? et rñdendū est ꝙ est moralis con=
trarietas. queritur de quo durat mora=
lis contrarietas? Et rñdendū est ꝙ ipsa
durat de habitibus positiuis ⁊ priuati=
uis ad inuicem resistētibus in subiecto
in quo simul non possunt stare c.t.b.c.
¶ Utrum iusticia ⁊ prudētia habeāt ma
gnam differentiā ⁊ concordantiā? et re=
spondendum est ꝙ sic: eo qꝛ causant ma
gnos actus per magna merita. ¶ Que=
ritur/quid est magna differentia ⁊ con=
cordantia iusticie ⁊ prudentie? et respon
dendum est ꝙ magni relatiui cum qui=
bus differunt ⁊ cōcordāt c.t.b.d. ¶ Utrū
in essentia magna possit esse differentia
et contrarietas? Et respondendū est ꝙ
sic: posito ꝙ essentia sit composita: sicut
essentia hominis et elementorū. Sed in
essentia simplici nequaqꝫ c.t.c.d. ¶ Po=
sito ꝙ in magnitudine simplici essent
concordantia et contrarietas: queritur/
quid esset illa magnitudo? Et respon=
dendū est ꝙ esset essentia impossibilis.

¶ Queritur magnã concordantia ꝛ contrarietas de quo sunt? Et huic dicenduz est per primã speciẽ regle d. ꝙ est de seipsis. Nam supra magnitudinẽ nullum ens preiacet d.t.b.c. ¶ Utrum in eternitate sint differentia concordantia? et respondendũ est ꝙ sic: nam alias in eternitate bonitas nõ esset ratio ꝙ ipsa ageret bonum. Namqꝫ eternitas sine cõcordãtia haberet aliquid cum quo distaret a cõtrarietate ꝛ ociositate: qḋ est impossibile. Queritur/differentie cõcordãtie existentes in eternitate de quo sunt? et respondẽdum est ꝙ ipse sunt de suis correlatiuis per prima speciẽ ꝛ scḋam regule d. ¶ Querit̃/quid sunt in eternitate differentia ꝛ concordãtia? Et rñdenduz est ꝙ ipse sunt ipsamet eternitas d.t.b.d. ¶ Utrũ in eternitate possit esse inuicẽ differentia ꝛ cõtrarietas? Et rñdendum est ꝙ nõ: qꝛ si sic/ eternitas esset composita ex pluribus essentijs cõtrarijs ꝛ corruptibilib⁹: vt pꝫ in elemẽtatis. ¶ Posito ꝙ celũ esset ex plurib⁹ essentijs contrarijs: querit̃ de quo esset sua duratio? Ad qḋ dicendũ est ꝙ ipsa esset ex habitib⁹ positiuis ꝛ priuatiuis qḋ est impossibile d.t.c.d. ¶ Posito ꝙ in essentia angeli esset cõcordãtia et cõtrarietas: queritur/duratio angelica de quo esset? Et rñdẽdũ est ꝙ ipsa esset de suis cõtrarijs: qḋ est impossibile. queritur/quid est duratio angeli? Et respondẽdum est ꝙ est concordãtia ab omni cõtrarietate remota t.b.c.d. ¶ Querit̃/vtrum differentia possit esse subiectum concordãtie ꝛ contrarietatis? et respondendũ est ꝙ nõ: eo qꝛ concordantia se habet ad esse: contrarietas autẽ ad nõ esse in subiecto in quo sunt. queritur/quid est differentia in cõcordantia ꝛ contrarietate? Et rñdenduz est ꝙ differentia in concordãtia est principium positiuum: ꝛ in contrarietate priuatiuum. ¶ Queritur de quo durat differentia? et rñdendum est ꝙ ipsa durat de suis correlatiuis concordantibus per essentiã ab oib⁹ cõtrarietatib⁹ remotã.

De questionibus secunde columne. C.D.E.T.

De q̃stionibus scḋe colũne. C. D.E.T.

Ueritur/que est magna potestas eternitatis? et respondẽdum est ꝙ est potestas infinita ꝛ eterna/ vt per suos correlatiuos signatum est. querit̃ de quo est magna ptãs eternitatis? Et rñdẽduz est ꝙ est de eternis correlatiuis. Magna ptãs eternitatis quare est? ꝛ rñdendũ ẽ ꝙ est ex eo qꝛ eternitas põt habere infinitos ꝛ eternos correlatiuos c.d.t.c. ¶ Querit̃ quid est infinita cõcordãtia eternitatis? et rñdẽdum est ꝙ ipsa est infinita essentia ꝛ eterna. querit̃ infinita ꝛ eterna essentia de quo est? Et rñdendũ est ꝙ ipsa est de infinitis et eternis correlatiuis/ sine quib⁹ non posset esse infinita ꝛ eterna c.d.t.d. ¶ Supposito ꝙ in eternitate esset cõtrarietas: querit̃ qḋ esset illa contrarietas? et rñdendũ est ꝙ ipsa esset infinita ꝛ immẽsa essentia/ ex cõtrarijs infinitis ꝛ eternis cõstitura. querit̃ magnitudo eternitatis de quo est? Et rñdendũ est ꝙ est de suis correlatiuis sine q̃bus sua magna magnitudo eẽt finita ꝛ ociosa c.d.t.e. querit̃ qḋ est magnũ pricipiũ eternitatis? et rñdẽdũ est ꝙ est essentia eterna ꝛ infinita. querit̃/magnũ principium eternitatis de quo est? Et rñdẽdũ est ꝙ est de suis correlatiuis infinitis et eternis. querit̃/principiũ infinitũ ꝛ eternum quare est? Et rñdendũ est ꝙ est ex eo qꝛ eternitas hꝫ infinitos correlatiuos ab omni ociositate segregatos c.e.t.c. ¶ Querit̃ qḋ est infinita ptãs? et rñdendum est ꝙ ipsa est infinita concordãtia. ¶ Querit̃/quare est infinita ptãs? Et respondendũ est ꝙ est qꝛ hꝫ infinitos correlatiuos c.e.t.d. querit̃/ĩfinita ptãs de quo est? Et rñdẽdũ ẽ ꝙ ipsa ẽ de suis correlatiuis ab omni cõtrarietate remotis. queritur quare est potestas sine cõtrarietate? Et rñdendũ est ꝙ ipsa est essentia infinita ab omni cõtrarietate separata. c.e.t.e. ¶ Querit̃ quare est infinitũ principiũ? ꝛ rñdendũ est ꝙ est: nã in semetipso hꝫ suos infinitos correlatiuos in quib⁹ quiescit. querit̃/quare ẽ ptãs infinita? ꝛ huic dicẽdũ ẽ ꝙ ẽ ex eo qꝛ ipsa nõ põt sine subiecto ĩfinito c.t.c.d. querit̃/ qḋ est magna cõcordãtia? Et rñdẽdũ est ꝙ ipsa est magna essentia ab omĩ cõtrarietate remota. querit̃/magna cõcordãtia de quo est? ꝛ rñdẽdũ est ꝙ est ex suis magnis correlatiuis/ primitiuis ꝛc. queritur/qḋ est magnũ principiũ? Et rñdendũ est ꝙ est magna cõcordãtia ab omni ꝯtrarietate remota. querit̃/quare ẽ magnũ principiũ? ꝛ rñdendũ est ꝙ est ex eo qꝛ hꝫ magnos correlatiuos c.d.t.e. queritur/quid est magna contrarietas principij? Et rñdendũ est ꝙ est essentia euacuans principiũ a suis correlatiuis. queritur/ de quo est magnum principium? Et respondendũ est ꝙ est de suis correlatiuis a ꝯtrarietate remotis. Uel est de suis corelatiuis quibus cõtrarietas minime potest contradicere siue resistere

d.e.t.e.¶ Eternitas et potestas quare concordant? Et respondendum est quod ipse concordant ut possint existere et agere ab eterno et in eterno.¶ Concordantia eternitatis et potestatis quaeritur/quid est? et respondendum est quod est essentia eterne potestatis.¶ Quaeritur/concordantia eternitatis et potestatis de quo est?¶ Ad quod dicendum est quod ipsa est de eternatiuo et possificatiuo/eternabili et possificabili/et eternare et possificare d.e.t.d.¶ Quaeritur/quare contrarij fines non possunt esse ab eterno? Et respondendum est quod ex eo quia in eternitate est deus.¶ Quaeritur/deus eternitatis de quo est? Et respondendum est quod est de suis correlatiuis ab omnibus contrarijs remotis d.e.t.e.¶ Potestas eterna quare potest ab eterno et in eterno? Et respondendum est quia ipsa est primitiuitas eterna.¶ Potestas eterna quare est principium eternum? Et respondendum est: eo quia potest ab eterno et in eterno d.t.c.d.¶ Posito quod celum sit eternum: quaeritur/que est sua eterna concordantia et contrarietas? Et respondendum est quod sua concordantia est una eternitas actiua et passiua: et sua contrarietas est alia eternitas que est actiua et passiua: quod est impossibile. Nam eternitas non potest esse ex contrarijs: cum sit infinita.¶ Contrarietas eterna de quo est? Et respondendum est quod ipsa est de subiecto naturali/et habitu morali: sicut si cappa tua esset indutus cappa ignitiua d.t.c.e.¶ Quaeritur/quid est principium eternitatis? ad quod respondendum est/vez quod est concordantia suorum correlatiuorum.¶ Quaeritur/concordantia eternitatis de quo est? et respondendum est quod est ex correlatiuis eternitatis e.t.c.d.¶ Quaeritur/quare concordantia et contrarietas non possunt esse una potestas? Et huic dicendum est ex eo quia concordantia tendit ad esse: contrarietas autem ad non esse contrarietas.¶ Quaeritur/quid est contrarietas corporis et anime in homine? Et respondendum est quod est ex contrarijs finibus siue contrarijs correlatiuis e.t.c.e.¶ Queritur/que est potestas prudentie et potestas superbie? Et respondendum est quod potestas superbie est habitus priuatiuus: prudentie autem positiuus.¶ Quaeritur/quare potestas superbie et potestas prudentie non sunt una potestas? Cui dicendum est quod propter hoc quia diffinitio concordantie non potest concordare illas in uno fine/cum sint contraria principia e.t.d.e.¶ Queritur/quare potestas non potest esse ex contrarijs principijs? et huic dicendum est. Nam potestas habet principia relatiua et segregata a contrarietate per concordantiam.¶ Queritur/contraria principia de quo sunt? Et respondendum est quod ipsa sunt ex contrarijs finibus t.c.d.e.¶ Queritur/quare concordantia est principium primitiuum: sed contrarietas est consecutiuum? Et respondendum est quod concordantia est principium positiuum: contrarietas autem priuatiuum.¶ Queritur/quid est primitiuitas concordantie/et posterioritas contrarietatis? et respondendum est quod primitiuitas concordantie est quando plures res se habent ad unum. posterioritas contrarietatis est: vez quando multa non se habent ad unum.¶ Queritur/vtrum concordantia et contrarietas sint ex vno et eodem principio? Et respondendum est quod non: quia non se habent ad unum finem.

De questionibus tertie colune D.E.F.T.

Queritur/quare deus est ita potens per sua eternitatem: sicut per suum intellectum? Et respondendum est quia sua eternitas et suus intellectus sunt una et eadem potestas.¶ Queritur/potestas eternitatis de quo est? Et respondendum est quod est ex suis correlatiuis ut possit per ipsos ab eterno/et in eterno existere et agere.¶ Queritur/potestas eternitatis quanta est? Et respondendum est quod ipsa est tanta per possificationem/quanta est per durationem d.e.t.d.¶ Queritur/quare contrarietas non potest esse in potestate eterna? Et dicendum est quod potestas eterna ita est infinita per possificationem/sicut per durationem.¶ Queritur/potestas eterna de quo est? et respondendum est quod est de seipsa: vt patet per primam et secundam speciem regule d.et.d.e.t.e.¶ Queritur/quare deus non habet principium? Respondendum est quia ipse habet potestatem eternam cui nulla alia potestas preiacet.¶ Queritur/potestas celi de quo est? Cui dicendum est quod est de seipsa: quia non est ex aliquo principio sibi preiacente deriuata d.e.t.f.¶ Queritur/potestas celi quanta est? Et respondendum est quod est tanta quanta sunt sua correlatiua.¶ Queritur/quare celum est mobile? Respondendum est quod est mobile per sua correlatiua: vt patet per primam speciem regule e. et per secundam eiusdem est mobile/vt essent inferioribus mobilitates.¶ Queritur/motus celi de quo est? et respondendum est quod est de suis correlatiuis sine quibus non haberet motum naturaliter in se/nec extra se d.f.t.d.¶ Queritur/correlatiua eternitatis quot sunt? et respondendum est quod sunt tot quot sunt correlatiua diuini intellectus: alioquin diuina eternitas impediretur per eternam contrarietatem: quod est impossibile.¶ Que-

De questionibus tertie colune D.E.F.T.

rit/correlatiuũ eternitatis ex quo sunt? Et rñdendũ est φ sunt ex seipsis: et hoc ɔtrarietas eterna non põt impedire: q2 non est d.f.t.e. ¶ Querit/quare eternitas non habet q̃titatẽ? et rñdendum est eo q2 est ex correlatiuis infinitis. querit eternare eternitatis q̃tus est? Et rñdẽdũ est φ est tantus q̃tus est intelligere diuinus. ¶ Querit/ eternare ex quo est? et rñdendum est φ est ex eternare ⁊ eternato: sicut intelligere diuinus est ex intelligente ⁊ intellecto. d.t.d.e. ¶ Queritur quare in eternitate cõtrarietas nõ est principiũ? Et rñdendum est φ est ex eo q2 eternitas nõ est corruptibilis/neq3 peccatrix. ¶ Supposito φ in eternitate esset cõtrarietas: queritur illa de quo esset? et rñdendũ est φ est de contrariatiuo ⁊ eternatiuo/cõtrariabili ⁊ eternabili/⁊ contrariare ⁊ eternare: qđ est impossibile. d.t.d.f. ¶ Querit/medium existens inter fortitudinẽ ⁊ fidẽ ex quo est? Et rñdẽdũ est φ est ex ⁊tutib⁹: sicut genus ex suis specieb⁹. queritur/ q̃ta est contrarietas inter fidẽ ⁊ infidelitatẽ? et rñdendũ est φ tanta est q̃tum inter se differũt: ⁊ ip̃a aũt ɔ̃rietas extra alaʒ nõ est in subiecto in q̃ inuiceʒ infidelitas et fidelitas stare non pñt. d.t.e.f. ¶ Queritur quare eternitas est primum principium? Et rñdendũ est φ eternare est in ip̃sa primũ medium. querit in principio eterno mediũ q̃tum est? et rñdendũ est φ est tantum q̃tum est mensuratuʒ per eternitatem ⁊ eternatũ. ¶ Querit principiare eternũ de quo est? et rñdendum est φ est de eternante principiante / et eternato principiato e.f.t.d. ¶ Posito φ intellectus non sit coniunctus cum corpore hominis: querit quare est homo? Et rñdenduʒ est φ homo est nõ deficiẽte ei scđa specie d. ⁊ e. queritur homo de quo est? et rñdendũ est per scđam speciẽ regule d. φ ip̃se est de corpore ⁊ anima rationali. ¶ Querit/cõtrarietas hominis q̃ta est? et rñdendum est φ ip̃sa est tanta q̃te sunt sue partes contrarie ad inuiceʒ e.f.t.e. ¶ Querit: si potestas dei est tantum prius/sicut suus intellectus? Et rñdendum est φ sic: eo q2 sunt idem principium. queritur quare in potestate diuina non est materia? et respondẽdum est eo quia est infinitas in qua materia esse non potest e.f.t.f. querit/quare in diuina potestate oportet esse medium? Et respondendũ est φ in intelligere diuino/intelligere est medium: et hoc probat regula e. queritur posse diuine potestatis quantum est? Et respondendum est φ est tantuʒ q̃tum est suus possificatiuus ⁊ suus possificabilis infinitus e.t.d.e. ¶ Queritur/principia hominis de quo sunt? Uade ad scalã anguli d. scđe figure: ⁊ vade ad scđam speciẽ regule d. queritur quare homo habet liberum arbitrium? et respondendum est per primam speciem regule e. eo quia ẽ de principijs contrarijs: per secundã autem speciem signatum est φ habet liberum arbitrium vt acquirat meritum e.t.d.f. ¶ Queritur quare potestas imaginatiue non est ex contrarijs? et respondendum est ex eo quia suum mediuʒ est simplex. queritur/medium imaginatiue de quo ẽ: ⁊ vade ad scđam speciẽ regule d. queritur mediuʒ imaginatiue q̃tum est? Et rñdendũ est φ est tantum q̃tum est mensuratũ per imaginatiuũ ⁊ imaginabile e.t.e.f. ¶ Queritur/quare homo habet potestatẽ existendi ⁊ agendi? et respondendum est quia sua principia sunt ad hoc naturaliter disposita. queritur/q̃tuʒ homo potest existere ⁊ agere? et respondendũ est φ tantum q̃tuʒ sua principia sunt ad hoc disposita f.t.d.e. ¶ Queritur/principia intellectus de quo sunt? Uade ad primã ⁊ secundã speciem d. queritur / principia intellectus quare sunt? Uade ad regulã e. ¶ Queritur/principia intellectus quot sunt? Uade ad correlatiuos intellectus f.t.d.f. queritur instinctus celi de quo est? Uade ad primam ⁊ secundã speciem regule d. queritur / instinctus imaginatiue q̃tus est? Uade ad capl'm imaginatiue per intellectum ⁊ per medium signatũ f.t.e.f. queritur quare medium intellectus est? et respondenduʒ est ex eo quia absq3 medio intellectus non esset principium intelligendi. ¶ Queritur/intelligere q̃tus existit inter intelligentem ⁊ intelligibilem? Uade ad capl'm intellectus: ⁊ ad paragraphos per principiũ ⁊ mediũ signatos ⁊c. ⁊ ad paragraphũ videlicet q̃titatis t.d.e.f. querit influẽtia influẽs ĩ hoie de q̃ ẽ? Uade ad paragraphos ɔtrarietatis principij ⁊ medij qui sũt de subiecto hois ĩ subiecto celi. querit quare celum agit in homine? Uade ad regulam e. existentem in subiecto celi: ⁊ in subiecto hominis. queritur q̃tũ celum est imaginabile? Uade ad q̃titatem existẽtem in subiecto celi/et in subiecto hominis/et ĩ subiecto imaginationis per suam potestatem.

De questionibus quarte columne. E.F.G.T.

De q̄stio-
b⁹ quar
colūne.
.F.G.T

Queritur/quare deus potest tantū q̃tum per suam sapientiam ⁊ volūtatem? Et respōdendū est per regulā e.⁊ per primā speciē regule g. Nā deus ita est infinit⁹ p suā infinitā ptātē/sicut per suū infinitū intellectū ⁊ voluntatē. querit̃ diuina potestas q̃ta est? et r̄ndendum est ꝙ ipa est tanta q̃ta est scibilis per infinitum intellectū ⁊ voluntatē infinitā. queritur diuina potestas qualis est? Et r̄ndendū est ꝙ est talis qualis ipa voluntas est e.f.t.e. querit̃ quare diuina ptās est principiū infinitū? et r̄ndendū est qꝛ per suū intellectū est scita infinite. queritur diuina potestas q̃tum est scibilis? ⁊ r̄ndendum est ꝙ est tantū q̃tum suus intellectus est infinit⁹ e.f.t.f. queritur/quare posse ē i diuina potestate mediū? Et respondendū est qꝛ in diuino intellectu est intelligere mediū. ¶ Querit̃ posse diuine potestatis q̃tū est? ⁊ r̄ndendū est ꝙ est tantū q̃tum est intelligere diuinum e.f.t.g. queritur quare finis consistit tātum per diuinā potestatē/q̃tum per diuinum intellectū? et respōdendū est per hoc qꝛ deus est infinitus tantū per suū posse/quantū per suū intelligere. querit̃ finis diuine potestatis quantus est? Et respondendū est ꝙ est tantus quantus est finis intellect⁹. queritur/finis diuine potestatis qualis est? et respōdendū est ꝙ est talis qualis competit infinito possificare e.g.t.e. ¶ Queritur quare diuina potestas est principiū infinitū? Et respondendū est ꝙ suum posse amatur per diuinā voluntatem. queritur qualis potestas est amata infinite? et respondēdum est ꝙ est illa que habet correlatiuos infinitos e.g.t.f. queritur quare diuina voluntas pōt plus amare vnū hominem q̃ omnes? Uade ad diffinitionē voluntatis/⁊ potestatis/⁊ medij/⁊ etiā ad scalam medij scōe figure. ¶ Querit̃ qualis homo est magis amabilis a diuina voluntate? Et respondendū est ꝙ est ille quē diuina voluntas potest plus diligere. queritur quare aliq̄s homo est magis amabilis q̃ omnes? et respondēdum est qꝛ diuina voluntas est absoluta in amando. queritur quo medio pōt de⁹ magis amare hominē? Uade ad diffinitionem volūtatis/potestatis/⁊ medij/⁊ etiā ad scalā medij e.g.t.g. querit̃ quare finis diuine potestatis est tantū amabilis q̃tum finis diuine voluntatis? Et dicendum est ꝙ diuina potestas est tantū potens q̃tum diuina voluntas est volens. ¶ Querit̃ qualē finem potest diuina volūtas magis amare? Et respōdendum est ꝙ est illa quam diuinus intellectus potest magis intelligere. ¶ Et in isto passu cognoscit intellect⁹ qualis lex est magis amabilis e.t.e.f. ¶ Queritur quare deus potuit principare mūdum nouū? Uade ad regulā e.⁊ ad diffinitiōez medij. querit̃ nouitas mūdi quāta est? et respōdendū est ꝙ ē tanta q̃ta diuina ptās ipam mensurate pōt. ¶ Et in isto passu cognoscit intellect⁹ ꝙ impossibile est mundum esse ab eterno e.t.e.g. ¶ Queritur quare deus potest principiare maius principiū? et respondendū est qꝛ pōt principiare maiorē finē. queritur in quali pricipio habet deus maius posse? Uade ad regulā g.⁊ ad diffinitiorem potestatis ⁊ finis e.t.f.g. ¶ Querit̃ quare de⁹ potest causare maius mediū ⁊ maiorē finem? Et r̄ndēdū est qꝛ habet potestatem infinitā. ¶ Queritur maius mediū creatū quale est? ⁊ respondendū est ꝙ est illud in quo diuina potestas hꝫ mai⁹ posse: ⁊ l q̄ posse ipm mediū pōt magis quiescere. ¶ Queritur maius mediū creatū q̃tum est? et respondendū est ꝙ est tantum q̃tum deus potest ipm causare f.g.t.e. queritur quare deus tantū diligit aliquod principiū/q̃tum diuina sapientia ipm potest intelligere? Et respondendū est qꝛ diuina voluntas tantū potest per amare/quantū diuinus intellectus per intelligere. ¶ Principiū magius q̃tuz est amabile? Et respodendū est ꝙ est tantū amabile q̃tū est intelligibile. quale principiū est magis amabile. Et r̄ndendum est ꝙ est illud qđ est magis intelligibile f.g.t.f. querit̃ quale medium est intelligibile et amabile? Ad quod dicēdum est ꝙ est illud quod deus magis potest intelligere ⁊ amare. ¶ Maius mediū q̃tum est intelligibile ⁊ amabile? Et respōdendū est ꝙ est tātum q̃tū de⁹ potest intelligere ⁊ amare f.g.t.g. querit̃ qualis finis est magis intelligibilis ⁊ amabilis. Et respondendū est ꝙ est ille quē deus potest magis intelligere ⁊ amare. ¶ Queritur maior finis quantus est? Et respondendū est ꝙ est tātus q̃tum deus potest intelligere ⁊ amare. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus qualis lex est vera per scalam differentie et concordantie f.t.e.f. queritur quare diuinus intellectus intelligit maius principium creatum/q̃ intelligere potest? Uade ad diffinitionem intellectus ⁊ principij ⁊ maioritatis: et ad regulā e. ¶ Queritur quantū est maius

mediuz qđ esse potest? Et huic est addēdum ꝙ tantum quantū per diuinū intellectū est magis itelligibile f.t.e.g. queritur quare diuinus intellectus intelligit maius principium? Et respondendū est q̃ intelligit maiorē finem. ¶ Queritur quale est illud principiū quod deus magis intelligere potest? Et respondēdum est ꝙ est illud quod in maiori fine quiescere potest. ¶ Principiū qđ in maiori fine quiescere potest/q̃tum est? Et respondendū est ꝙ est tantum q̃tū per diuinū intellectū est intelligibile in maiori fine f.t.f.g. ¶ Queritur quale medium est magis intelligibile? et respondēdum est ꝙ est illud quod deus potest magis intelligere. ¶ Illud medium qđ deus pōt magis intelligere quantū est? et est dicendū ꝙ est tantū quantū diuinus intellectus ipsum intelligere potest g.t.e.f. queritur quale principiū est magis amabile? et respondendū est ꝙ est illud quod diuina voluntas potest magis amare. ¶ Quare aliquod principiū est magis amabile? Et respondendū est quia diuina voluntas potest ipm magis amare. ¶ Mediū magis amabile quātū est? Cui respondendū est ꝙ est tantum quantum diuina voluntas potest ipsum magis amare g.t.e.g. querit̃ quale mediū diuina voluntas potest magis amare? et respondendū est ꝙ est illud quod in maiori fine quiescere potest? Querit̃ quare diuina voluntas debeat amare maius principium? Et respondendū est q̃ maius principiuz est magis amabile e.f.t.g. queritur quale mediū est magis amabile? Et huic dicendum est ꝙ est id in quo maior finis pōt quiescere. ¶ Maius mediū quod in maiori fine quiescere potest/quantum est? et respondendū est ꝙ ē tantū quantum diuina volūtas id amare potest t.e.f.g. queritur quare in principio oportet dare medium? Cui dicendum est vt principium per ipsum medium possit transire ad finem: et in ipso quiescere. ¶ Medium per qđ principium transit ad finem quantum est? Et respondendū est ꝙ est tātum quantum mensuratū est inter suuz principiū et finem. ¶ Queritur quale medium est magis mensurabile? Et respondēdum est ꝙ est id qđ magis existit inter principium et suum finem.

De questionibus quinte columne. F.G.H.T.

Uerit̃/qualis virt⁹ est magis intelligibilis? Et respōdēdū est ꝙ est illa qua diuinus intellectus maiorez nō potest intelligere. queritur virtus qua diuinus intellectus maiorem intelligere non potest/quanta est? Ad qđ dicendum est ꝙ illa est tanta ꝙ diuina volūtas eam magis amare non pōt. queritur virtus quam deus non pōt magis intelligere ⁊ amare/quando fuit? Et respondēdum est ꝙ fuit anteq̃ virtus que non est magis intelligibilis et amabilis f.g.t.f. ¶ Quale medium est magis intellligibile? Et respondēdum est ꝙ est illud qđ est magis amabile. ¶ Queritur mediū qđ est magis amabile quantum est? Et respondēdum est ꝙ est tantum quātum diuinus intellectus pōt ipm intelligere f.g.t.g. ¶ Querit̃ qualis finis mundi est magis amabilis? Et respondendū est ꝙ est ille quo diuinus intellect⁹ nō potest magis intelligere. queritur maior finis mundi quantus est? et r̄ndendū est ꝙ est tantus quātum diuinus intellectus magis intelligere pōt f.g.t.h. queritur/qualis substantia est magis amabilis ⁊ intelligibilis? ⁊ r̄ndendū est ꝙ est illa que est remota ab omni accidente. ¶ Substantia remota ab omni accidente quando fuit? ⁊ respondendū est ꝙ fuit anteq̃ illa que absq̃ accidente esse non possunt. ¶ Maior substantia creata quanta est? ⁊ r̄ndendū est ꝙ est tanta ꝙ maior a diuino intellectu ⁊ diuina voluntate intelligi non pōt/nec amari f.h.t.f. ¶ Mediū qđ maius a diuino intellectu nō potest intelligi/q̄n fuit? ⁊ r̄ndendum est ꝙ fuit anteq̃ illud mediū qđ non est tātū virtuosum. ¶ Maior virtus creata quantū est intelligibilis? ⁊ r̄ndendū est ꝙ est tātum quantū diuin⁹ intellectus ipam intelligere pōt f.h.t.g. Maior finis v̄tutis q̄n fuit? ⁊ r̄ndendū est ꝙ fuit anteq̃ virtus finis que nō est tantū intelligibilis. ¶ Maior finis virtutis create quantus est? Et dicendum est ꝙ est tantus quantum diuinus intellectus illū intelligere potest f.g.t.h. ¶ Maior virt⁹ intellect⁹ quando fuit? Et respondendū est ꝙ anteq̃ minor v̄tus intellect⁹. Maior virt⁹ intellect⁹ q̃ta est? Et r̄ndendū est ꝙ est tāta q̃ta diuin⁹ intellect⁹ illā intelligere pōt f.t.f.g. ¶ Qualis finis mediȷ̄ pōt a deo meli⁹ intelligi. Et r̄ndēdū est ꝙ est finis qui est sui intelligere. ¶ Finis maioris intelligere quantus est? Cui dicendum est ꝙ est tantus q̃tus diuinus

De q̃sti nib⁹ q̄n colūne. F.G.H.T.

intellectus f.t.f.h. ¶ Queritur/mai⁹ me diū intellectus quando fuit. ¶ Ad quod dicēdū ē ꝙ fuit tunc qñ maior intellect⁹ fuit. ¶ Maius mediū intellectus q̄tum est? Et respōdendū est ꝙ est tātū quātū intellectus maior est f.t.g.h. ¶ Maior finis intellectus q̄lis est? Et dicēduz est ꝙ est talis ꝙ maiorē diuinus intellect⁹ intelligere non pōt. ¶ Maior finis intellectus quātus est? Et respōdendū est ꝙ ē tantus q̄ta substātia absq̧ accidēte esse potest. ¶ Substātia q̄re sine accidēte eē pōt qñ fuit? Et dicēdū est ꝙ fuit anteq̄ substātia q̄ sine accidēte esse nō pōt g.h.t.f. ¶ Querit̄/q̄le mediū virtutis ē magis diligibile? Et respōdēdū est ꝙ est illud qđ est in virtute magis amabile. q̄ritur mediū qđ est magis amabile quando fuit? Et dicendū est ꝙ fuit anteq̄ mediū qđ non est tantū amabile. ¶ Mediū volūtatis q̄tū est? Et respondēdū est ꝙ est tātū q̄tū virtuosum esse pōt g.h.t.g. ¶ Querit̄/qualis virtus est magis amabilis. ¶ Ad qđ dicendū est ꝙ est illa que causat maiorē finē. ¶ Finis maioris virtutis qñ fuit? Et respondendū est ꝙ fuit tūc qñ magis amata fuit g.h.t.h. ¶ Queritur/q̄lis virtus pōt esse maior creatura? Et dicēdū est ꝙ est illa q̄ pōt magis amari. ¶ Uirtus q̄ pōt magis amari qñ fuit? Et respōdendum est ꝙ fuit anteq̄ virtus que nō est tātū amabilis g.t.f.g. ¶ Queritur/p q̄le mediuz acquirit̄ maior finis? et r̄ndēdū ē ꝙ ē p illud quo nullū aliud pōt amari. ¶ Finis q̄ nō pōt magis amari/quātus est? Ad qđ dicendum est ꝙ ipse est tātus quātus finis volūtatis esse pōt g.t.f.h. ¶ Querit̄/quale mediū est maius quod esse pōt? Et respondendum est ꝙ est illud qđ magis diligi non potest. ¶ Mediū qđ magis diligi nō potest qñ fuit? Et respōdēdū est ꝙ ē tūc qñ maior voluntas est. ¶ Maior voluntas q̄ta est? Et respondendū est ꝙ ē tāta q̄tū maius amare est g.t.g.h. ¶ Queritur maior finis volūtatis q̄lis est? et respondēdū est ꝙ ē talis q̄lis est p maius amare. ¶ Finis qui est per maius amare qñ fuit? et dicendū est ꝙ fuit anteq̄ finis qui non est p maius amare h.t.f.g. ¶ Queritur q̄lis virtus se hʒ ad maiorē finem? et respondendū est ꝙ est illa que habet maius medium. ¶ Uirtus habēs maius mediū q̄ta est? Ad qđ dicendū ē ꝙ est tanta q̄tū est suū mediū. ¶ Uirtus habens se ad maiorē finez quando fuit? et respondendum est ꝙ ipsa fuit anteq̄ virtus habens se ad minorem finez h.t.g.h. querit̄/qualis finis est maior? Et respondēdum est ꝙ ē ille in quo maior virtus quiescit. ¶ Uirtus quiescēs in maiori fine qñ fuit? Cui respōdēdum est ꝙ fuit anteq̄ substātia que absq̧ accidente esse non pōt t.f.g.h. ¶ Qualis finis ē in maiori p̄uatione? Ad qđ dicendum ē ꝙ ē ille qui est cōtra maiorem perfectionem. ¶ Finis qui est in maiori pfectione quando fuit? et respondendū est ꝙ fuit anteq̄ finis qui est in maiori priuatiōe. ¶ Finis existens in maiori priuatiōe q̄tus est? et respondendum est ꝙ est tantus a quanto maiori fine perfectionis deriuatus est.

De questionibus sexte colūne. S. H. J. T.

Queritur/q̄lis lex est magis vera? et respōdēdum est ꝙ est illa q̄ causat maiores virtutes. querit̄/vbi est maior lex? et respōdēdum est ꝙ ē in maioribus virtutibus. De q̄stionib⁹ sexte colūne. S. H. J. T.

¶ Queritur/ volūtas qñ est virtuosa et vera? et respondēdum est ꝙ est tūc quādo est habituata de spe/pietate ⁊ charitate g.h.t.g. ¶ Querit̄/q̄lis lex se habet ad magis virtuosum finē? et respondendum est ꝙ ē illa q̄ causat altiorē spē/charitatē ⁊ virtutē. ¶ Querit̄/volūtas qñ ē virtuosa? et dicēdū est ꝙ ē tunc qñ se hʒ ad virtuosissimū finē g.h.t.h. ¶ Querit̄/qualis lex est maior? et respōdēdum est ꝙ est illa in q̄ sunt maiores spes ⁊ charitas. ¶ Querit̄/volūtas qñ est maior? Et respondēdum est ꝙ est tunc qñ de maiori charitate ⁊ spe habituata est g.h.t.i. ¶ Querit̄/qualis q̄litas est virtuosa? et respōdēdū est ꝙ ē illa que ꝯsistit p eq̄lez amorē/amatū ⁊ amare. ¶ Querit̄/vbi ē equalitas virtuosa amātis ⁊ amati? ⁊ respōdēdum est ꝙ illa ē in volūtate in qua charitas ē altior virt⁹. ¶ Querit̄/qñ i volūtate est altior virt⁹? Et respōdēduz est ꝙ ē tūc qñ equales hʒ suos correlatiuos g.i.t.g. ¶ Querit̄/q̄lis volūtas ē vera? ⁊ respōdēdū ē ꝙ ē illa q̄ se hʒ ad verū finē. ¶ Querit̄/vbi est finis verus? Et respōdendum est ꝙ ē in volūtate de spe ⁊ patiētia habituata g.i.t.h. ¶ Querit̄/q̄lis patiētia ē maior? et respōdēdū ē ꝙ ē illa que est in voluntate ex maiori spe habituata. ¶ Queritur/vbi ē maior veritas? Et respondendum est ꝙ est in voluntate ex maiori spe et patientia habituata. ¶ Queritur quando est maior veritas? Et dicēdū est ꝙ ē tūc quādo a maiori vo

luntate ē amata g.i.t.i. ¶ Queritur/vbi sunt eq̄les veritas ⁊ volūtas? Et dicendū est ꝙ in deo. ¶ Queritur qualis volūtas est vera? Et respondendū est ꝙ est illa que est ex veris correlatiuis g.t.g.h. queritur/qualis finis est maior? Et dicendū est ꝙ est ille cui cōpetit a maiori volūtate amari. queritur/qñ ē maior volūtas? Et respondēdū est ꝙ est tūc qñ obiectat maiorē finē sperādo g.t.g.i. ¶ Queritur vbi volūtas ⁊ finis sunt equales? Ad q̄d dicendū est ꝙ in subiecto i q̄ spes ⁊ patiētia sunt eq̄les. queritur/q̄lis equalitas ē magis amabilis? Et respondēdū est ꝙ ē illa que est ex correlatiuis voluntatis g.t.h.i. ¶ Querit̄ qualis volūtas ē maior? et respōdendū est ꝙ ē illa in quā est maior charitas. ¶ Querit̄/qñ est maior charitas? Et dicendū est ꝙ est tunc qñ in voluntate est maior equalitas. queritur/vbi est maior charitas? Et respōdenduz est ꝙ est in voluntate in qua est maior equalitas h.i.t.g. ¶ Queritur/virtus q̄ est charitas in quo fine quiescit? et dicēdum est ꝙ est in fine vero. queritur/q̄lis finis est verus? et respondendū ē ꝙ ē ille in quo est charitas. querit̄/qñ ē charitas? et dicendū est ꝙ est tūc qñ est patiētia h.i.t.h. ¶ Queritur/vbi ē maior charitas? et respondenduz est ꝙ est vbi est maior veritas. queritur qñ ē maior charitas? Et respondendum est ꝙ est tunc qñ est maior veritas h.i.t.i. ¶ Querit̄/voluntas et veritas vbi sunt equales? et respondendū est ꝙ est in subiecto in quo conuertuntur. queritur patientia ⁊ charitas quādo sunt equales? et respondendum est ꝙ est tunc quando virtus et veritas sunt equales h.g.t.h. ¶ Queritur/quādo volūtas est maior? et respondendum est ꝙ maior qñ se habet ad maiorē finem extra suas vires p charitatē. queritur qualis charitas est maior? Et dicēdum est ꝙ est illa que cum maiori spe habet conuenientiam h.g.t.i. ¶ Querit̄/qñ in fine est equalitas? Cui dicendum est ꝙ est tunc qñ in ipso fine sunt ꝓportionate spes/charitas et patientiā. queritur qualis equalitas est virtuosa? Et respondendū est ꝙ est illa que consistit per equales fines virtuosos. queritur/vbi sint equales fines virtuosi? et dicendū est ꝙ est in ꝓportione spei/patiētie et charitatis h.t.h.i. ¶ Maior equalitas vbi est? cui dicendū est ꝙ est in illa lege in qua virtutes magis possunt esse equales. ¶ Queritur/quando est maior equalitas? Ad quod dicēdum est ꝙ est tūc qñ est maior spes ⁊ patientia i.t.g.h. queritur/qualis veritas est maior? Et dicēdū est ꝙ est illa que se habet ad maiorem finem. ¶ Queritur vbi spes est maior? ⁊ dicendū est ꝙ ē in illa lege per quaz homo sperat maiorem finem. ¶ Maior lex quando fuit incepta? Cui dicendum est ꝙ tunc quando maior veritas fuit incepta g.t.g.i. ¶ Queritur/vbi spes ⁊ patiētia sunt equales? Ad quod dicenduz est ꝙ est in fine earum. ¶ Queritur/qualis equalitas est magis vera? Et respondēdum est ꝙ est illa que se habet ad veriorem finem g.t.h.i. ¶ Queritur/in quā veritate est maior equalitas? Et respondēdum est ꝙ est in illa que habet veriores correlatiuos. ¶ Queritur/quando ē maior equalitas? Ad quod dicendum est ꝙ tunc quando habet maiores correlatiuos t.g.h.i. ¶ Queritur/in quo fine virtutes esse possunt magis equales? Et respōdendum est ꝙ est in illo in quo spes/patientia et charitas habent maiores aptitudines. ¶ Queritur/qualis homo est maior? et respondendum est ꝙ est ille in quo virtutes sunt magis equales/aut fuerunt. ¶ Queritur/quando fuit maior homo? et respondendum est ꝙ tunc qñ maior finis fuit inceptus.

De questiōibus septime columne. H. J. K. T.

De q̄stiōibus septime columne H. J. K. T.

Queritur quando habet charitas/patientia ⁊ pietas actus suos? et respōdendum est ꝙ ē tūc quādo hōvtitur ipsis. ¶ Queritur/vbi est via glorie? et respondendum est ꝙ est vbi charitas est/patientia et pietas. ¶ Queritur/via glorie quando est? et respondendum est ꝙ ipsa est per modum quē habent inuicē charitas/patiētia et pietas. ¶ Querit̄ cū quo est via glorie? ⁊ respondendū ē ꝙ est cū charitate/patiētia ⁊ pietate h.i.t.h. ¶ Querit̄/qñ charitas ⁊ patiētia sunt maiores? et respondēdū est ꝙ est tunc quando sunt contra maiorem iram ⁊ falsitatem. ¶ Queritur/in quo sunt maiores hōīe charitas ⁊ patiētia? et respondendum est ꝙ est in illo q̄ edificauit maiorem legē ⁊ magis virtuosam h.i.t.i. ¶ Queritur, vbi ignis vegetatur? et respondendum est ꝙ est in vegetatiua: sicut vegetatiua vegetat in sensitiua. ¶ Queritur q̄re virtus ⁊ veritas sunt equales? et respondendum est ꝙ ē

in suis correlatiuis h.i.t.k. ¶ Queritur/ vbi virtus est in minoritate? ad quod dicendum est quod est in minori veritate. ¶ Queritur quando charitas et patientia et pietas sunt in minoritate? Cui dicendum est quod est tunc quando ira/falsitas et inconstantia pugnant fortiter contra illas. ¶ Queritur/quando ira/falsitas et inconstantia pugnant contra charitatem/patientiam et pietatem? Et respondendum est quod est cum minoritate charitatis/patientie et pietatis h.k.t.k. ¶ Queritur/quando charitas et pietas sunt maiores? Et respondendum est quod est tunc quando charitas et pietas pugnant viriliter contra iram et inconstantiam. queritur quando charitas et pietas vincunt iram et inconstantiam? et respondendum est quod vincunt eas per modum maiorem quem habent contra minorem modum ire et inconstantie. queritur cum quo charitas et pietas vincunt iram et inconstantiam? ad quod dicendum est quod cum maioribus actibus quos habent h.k.t.t. ¶ Queritur/vbi charitas habet maiorem delectationem? Et dicendum est quod in maiori equalitate suorum correlatiuorum. queritur quando charitas habet maiorem delectationem? Et dicendum est quod tunc quando est coniuncta cum pietate et patientia. ¶ Queritur/quando charitas est coniuncta cum patientia et pietate? Ad quod dicendum est quod per modum iunctarum similitudinum. ¶ Queritur/cum quo charitas est coniuncta cum pietate et patientia? et respondendum est quod cum correlatiuis suarum virtutum h.k.t.k. ¶ Queritur /quando charitas et pietas distant a minoritate? et respondendum est quod tunc quando sunt maiores contra iram et inconstantiam. queritur/quomodo charitas et pietas distant a minoritate? et respondendum est quod tunc quando sunt maiores contra iram et inconstantiam. queritur/quomodo charitas et pietas distant a minoritate? et respondendum est quod est per modum quem habent in existendo a maioritate. ¶ Queritur/cum quo charitas et pietas distant a minoritate? et respondendum est quod cum maioritate quam habent adinuicem h.t.h.i. queritur vbi charitas est maior? et respondendum est quod in maiori substantia ab omni accidente denudata. queritur/quando equalitas est in maiori equalitate? Ad quod dicendum est quod tunc habet maiorem actum iunctum cum actu patientie h.t.h.k. ¶ Queritur/quando charitas et pietas sunt maiores? Et respondendum est quod quando sunt in practica contra minorem iram et inconstantiam. ¶ Queritur/ quando charitas et pietas distant a minoritate? Et respondendum est quod per modum quem habent per maioritatem. queritur cum quo ira et inconstantia deuincunt charitatem et pietatem? et respondendum est quod cum minoritate charitatis et pietatis h.t.i.k. ¶ Queritur/ quando charitas/patientia et pietas sunt minores? Et respondendum est quod tunc quando ira/falsitas et inconstantia sunt maiores. ¶ Queritur/vbi charitas/patientia et pietas sunt minores? Et respondendum est quod in illo subiecto in quo ira/falsitas et inconstantia expellunt ipsas. ¶ Queritur/quomodo ira/falsitas et constantia corrumpunt charitatem /pietatem/ patientiam? Et respondendum est quod per modum quem habent /coequando se ad inuicem contra charitatem/patientiam et pietatem. ¶ Queritur/cum quo ira / falsitas et inconstantia corrumpunt charitatem/ patientiam et pietatem? Et respondendum est quod cum minoritate quam habent charitas/patientia et pietas i.k.t.h. queritur/vbi gloria acquisita est maior? et respondendum est quod in maioritate legis. ¶ Queritur/quomodo maior gloria fuit acquisita? Et respondendum est quod quando verior homo edificauit veriorem legem. ¶ Queritur/quomodo verior gloria fuit acquisita? Et respondendum est quod per maiorem modum quem habebant charitas/patientia et pietas. queritur/cum quo maior gloria fuit acquisita? et respondendum est quod cum homine de maiori charitate/patientia et pietate habituato i. k.t.i. ¶ Queritur / vbi veritas et gloria sunt equales? et respondendum est quod in substantia ab omni accidente separata. ¶ Queritur/quomodo veritas et gloria sunt equales? et respondendum est quod per modum quem habent ad inuicem per equales correlatiuos. queritur cum quo veritas et gloria sunt equales? Et respondendum est quod cum suis correlatiuis equalibus t.k.t.k. ¶ Queritur /minor gloria vbi est? Et respondendum est quod est in minore veritate /charitate/patientia et pietate. queritur/quando minor gloria est in veritate? Et respondendum est quod tunc quando charitas/patientia et pietas habent lentos actus? queritur / quando minor gloria est in veritate? Ad quod dicendum est quod per modum quem habent charitas/patientia et pietas. queritur/cum quo minor gloria est in minori veritate? Ad quod dicendum est quod cum minoribus actibus charitatis/patientie et pietatis i.t. k.i. ¶ Queritur/vbi est maior veritas? Et respondendum est quod est vbi est sua maior equalitas. ¶ Queritur / quando est maior veritas? et dicendum est quod tunc quando est sua maior equalitas i.t.h.k. ¶ Queritur vbi est minor charitas? Ad

quod dicendū ē q̄ ē in minori charitate/ patientia z pietate. ¶ Queritur/ quādo est minor charitas? et respondendū est q̄ tunc quando patientia z pietas sunt minores. queritur/ quomodo charitas ē minor? et respondendū est q̄ p modum quē habent patientia et pietas. querit/ cū quo charitas est minor? ad quod dicendum est q̄ cū minoritate/ patientia z pietate l.t.i.lr. queritur/ vbi veritas est minor? et respondendū est q̄ est minor i sua minori equalitate. queritur/ quādo veritas est minor? et respondendū ē q̄ per modū minorē quē hz in sua equalitate. queritur/ cū quo veritas est minor? z respōdēdū est q̄ cū minori lege lr.t.h.i. ¶ Queritur/ vbi est maior gloria? et respondendum est q̄ est vbi est sua maior equalitas. queritur/ quando est maior gloria? et respondendū est q̄ est tunc qñ est sua maior equalitas. queritur/ quomodo est maior gloria? et respondendū est q̄ est per modum quem habent sua correlatiua consubstantialia existentia equalia ab omnibus accidentibus separata. ¶ Queritur/ cū quo est maior gloria? et respondendū est q̄ est cum maioritate suorum correlatiuorū. querit/ qñ maior gloria z minor gloria sunt inuicē? et respondendū est q̄ est tūc qñ aīa coniuncta est cū corpe. querit/ qñ maior gloria et minor gloria consistunt in minori subiecto? et respōdendū est q̄ est p modum quem habent sensitiua z imaginatiua cū minoritate. et ratiocinatiua cū maioritate. ¶ Queritur/ quō minor gloria z maior gloria cōsistunt in subiecto adinuicē? et respondendū est q̄ ē p act substantiales et accidentales. ¶ Queritur/ cū quo maior gloria et minor gloria consistunt in subiecto? et respondēdum est q̄ est cū sensitiuis/ imaginatiuis z ratiocinatiuis lr.t.h.lr. ¶ Queritur/ quando est maior gloria? et respōdēdū ē q̄ est p modū subiecti ab omni minoritate remotū. queritur/ cū quo est minor gloria? ad quod dicēdū est q̄ est cū minori actu ipsius glorie t.h.i.lr. ¶ Queritur vbi est maior minoritas? et respondendum ē q̄ est in peccato siue in minori equalitate. queritur/ quando est minor equalitas? et respondendum est q̄ ē tunc qñ est maior equalitas in priuatione. queritur/ cū quo est minus peccatū? et respōdendū ē q̄ est cū sensitiua sine electiōe aīe. queritur/ quādo ē minus peccatū? ad quod dicendum est q̄ est cum sensitiua tantum: et tunc est peccatum veniale.

De questiōibus euacuationis tertie figure.

In euacuatione tertie figure sunt iā facte multe q̄stiones generales z solutiones earū: z sic possunt fieri questiones z solutiōes pticulares/ tenendo eundem modum quem tenuimus in vniuersalibus. Modus enim particularis oritur et deriuatur ab vniuersali modo: sicut effectus a sua causa. ¶ Dicitur in camera b.c. q̄ bonitas est magna: z postmodum vtrum bonitas sit magna? et quia b significat deum/ bonitatem/ differentiam/ iustitiam et auariciā. C. autem significat angelum/ magnitudinem/ concordantiam/ prudentiam/ gulam: vt dictum est iam in alphabeto. ¶ Ideo possunt abstrahi de camera b.c. multe questiones particulares: vt quando queritur/ vtrū diuina bonitas sit magna? Utrum in diuina bonitate sint correlatiua distincta? Utrum in diuina bonitate sit concordantia. Postmodum potest queri. Quid est in deo bonitas magna? Quid sunt in diuina bonitate correlatiua? Et quid est in diuina bonitate sua concordantia. Et deinde potest queri per secundā speciem regule c. diuinā bonitas magna quid hz i se sibi coessentiale? Et de differentia z concordantia potest dici. et postmoduz potest queri per tertiam speciem regule c. sic querere: diuina bonitas magna quid est in alio: et diuina differētia quid est i alio? et diuina concordantia quid est in alio? Deinde qualiter diuina bōitas magna quid habet in alio? Diuina differentia quid habet in alio? et diuina concordantia quid habet in alio? et omnibus istis factis/ quelibet questio potest solui: tenendo eundem modum quem tenuimus in soluendo questiones generales/ descendendo a solutione vniuersali ad particularem/ concordando/ et inconueniens euitando. Nullum enim vniuersale est contra suum particulare et econuerso. Sed exemplificare hoc/ esset nimis prolixum. Quapropter dimittimus solutiones artiste huius artis causa breuitatis. Nam si quocunq̄ mō fiat questio de diuina bonitate z magnitudine: extrahatur solutio a diffinitione dei: et a diffinitiōe bonitatis: z magnitu

Secunda pars vndecime principalis que est de questionibus euacuationis tertie figure.

dinis/concordando diffinitiones et spe=cies regularum/tenendo affirmatiuam aut negatiuam. Et ista regula est infal=libilis: sicut exemplificauimus de diui=na bonitate et magnitudine: ita põt dici suo modo de bonitate et magnitudine angelica: ꝛ de bonitate et magnitudine iusticie: et de bonitate et magnitudine prudentie: et de malicia: et magnitudi=ne auaricie. Et de malicia ꝛ magnitudi=ne gule. Et sicut diximus de camera b.c. sic potest dici de questionibus que sunt implicate in camera b.d. ꝛ in camera b. e. Et sic de alijs cameris que sunt in ter=tia figura. ¶ Et hec sufficiant causa bre=uitatis de questionibus que possunt fie=ri per tertiam figuram. Et in isto passu cognoscit intellectus ꝙ tertia figura est valde generale/a quo possunt abstrahi quasi innumerabiles questiones parti=culares ꝛ solutiones earum.

De questionibus multipli=cationis quarte figure.

Tertia pars decime partis principa=lis d questionib9.

Multiplicatio quarte figure est.v.modis/vt dictũ est. Et sicut fit mltiplicatio quinqꝫ modis: sic possunt fieri que=stiões quinqꝫ modis. Et sic de primo modo et alijs ali=quid dicemus. ¶ Primus modus subdi=uiditur in.iiij.partes. ¶ Prima est: q̃ probat ꝙ mundus est nouus per vigin=ti rationes. Et hoc per columnã b.c.d. Et sicut dicitur de mũdo: sic potest dici de his que signantur per b.c.e. in alpha=beto / faciendo solutiones cuiuslibet si=gnati suo modo. sicut b. qđ significat deũ bonitatẽ/differentiã/ iusticiã/auariciã. Et sic de c. qđ significat angelũ/magni=tudinẽ ꝛc. Et d. qđ significat celum/eter=nitatem ꝛc. Et sic quelibet questio par=ticularis suã solutionẽ implicatã habet. Que quidẽ solutio põt reduci ad artem tenẽdo modũ istius artis. Et sicut dixi=mus de primo modo: ita põt dici de alijs suo modo. ¶ Et hec sufficiãt de multipli=catione quarte figure causa breuitatis.

De questionibus mixtionis principiorum et regularum.

Quarta ps decime ptis pñci=palis de q̃stionib9.

In mixtione principiorum et regularum ostenditur quan=do quodlibet principiũ discur=reẽ p alia principia et reglas/ faciẽdo de subiecto predicatũ/ ꝛ ecõuer=so: sicut bonitas magna/ bonitas eter=na/bonitas potẽs ꝛc. Magnitudo bona/ magnitudo eterna/magnitudo potens ꝛc. Idcirco si fiat questio de bonitate et magnitudine: ꝛ de bonitate ꝛ eternitate ꝛc. recurrat ad capl'm bonitatis ꝛ para=graphũ bonitatis et magnitudinis. et si questio est de bonitate et eternitate/re=currat ad paragraphũ bonitatis ꝛ eter=nitatis: ꝛ sic de alijs. et extrahant solu=tiones ab illis locis in quibus solutiones sunt signate: ꝛ hoc sic. ¶ Dicit in primo paragrapho in caplo bonitatis ꝙ boni=tas est per se rõ bono ꝙ agat bonũ siue pducat. Sed qꝛ est magna ratio dupli=cata bono per magnitudinem ꝙ produ=cat magnum bonum: idcirco si quera=tur/vtrum bonitas sit ratio deo ꝙ pro=ducat magnum bonum: concedatur per ea que superius dicta sunt. ¶ Ulterius dicitur.iij. paragrapho in capitulo bo=nitatis ꝙ bonitas per durationẽ est du=rabilis: et sic per durationem est ratio triplicata vt bonus agat bonũ / magnũ et durabilem: vt patet. ꝙ si fiat questio vtrũ diuina bonitas sit ratio deo ꝙ ipse producat bonum eternuz siue durabile/ recurratur ad capitulum bonitatis in tertio paragrapho. et abstrahat a tex=tu solutio / causa mixtionis / diffinitio=nis/bonitatis et duratiõis: ꝛ sic de alijs. ¶ Ulterius: quid est illud bonũ magnuz qđ deus producit? Recurratur ad capi=tulum bonitatis ꝛ regularum per quas bonitas est deducta: sicut quando dici=tur/quid est bonitas? Et tũc respõdeat per illum textum ad questionem scđm diffinitionem bonitatis. Si queratur/ deus de quo producit bonum? Recur=ratur ad capitulum bonitatis et ad pa=ragraphum regule d. in quo queritur bonitas de quo est? et ab illo textu ex=trahatur solutio: et sic de alijs. ¶ Si=cut dedimus exempluz de bonitate dei: ita põt dici de bonitate angeli suo mõ: ꝛ de bonitate iusticie: ꝛ de bonitate pru=dẽtie: et de malicia auaricie ꝛ gule: ꝛ sic de alijs suo mõ specifico. ¶ Et hec de questionibus mixtionis sufficiant causa breuitatis. Et hoc quia ars est sufficiẽs ad faciendum et soluendum alias que=stiones. ¶ Et in isto passu cognoscit in=tellectus ꝙ mixtio principioꝛuz est sub=iecum valde generale ad faciendũ mul=tas questiones. Et ꝙ in textu9 solutio=nes sunt implicate ꝛ signate.

¶ Et hec de quarta parte decime par=tis principalis.

De questionibus nouem subiectorum: et primo de primo subiecto quod est deus. Et primo per principia.

Quintã p̃s vndecime partis principal. q̃ est de q̃stionibus nouẽ subiectorum: ꝛ primo ð primo subiecto qð ẽ de⁹. Et p̃mo p̃ principia.

Ad euitandũ prolixitatẽ/ aliquas questiones, pponim⁹ facere de deo: ꝛ a textu abstrahere: ꝛ per textũ soluere/ad dãdũ doctrinam quomodo artista sciat abstrahere q̃stiones a textu: ꝛ soluere eas p illũ textũ a quo abstrahunt. Alias q̃stiones intẽdim⁹ facere/ꝛ a textu abstrahere: sed non soluere causa breuitatis: sed ad textũ debitũ eas reducere/ad dandã doctrinã: per quẽ modũ artista sciat soluere q̃stiones per textũ debitũ. Qui quidẽ textus ẽ generalis ad multas q̃stiones. Et istũ modũ ꝛ ordinem pponimus tenere in aliis subiectis. Utrũ p aliquẽ modũ necessariũ q deus producat bonũ? Solutio: vade ad subiectũ dei in paragrapho bonitatis. Querit / quare deus creauit mundũ? Solutio: vade ad secũdũ paragraphũ. Utrũ deus producat bonuz infinitũ? Solutio in tertio paragrapho. Utrũ deus possit creare ens infinitũ? Solutio in q̃rto paragrapho est signata. Utrũ eternitas habeat actũ infinitũ ꝛ cõnaturalẽ? Solutio in quinto paragrapho. Utrũ deus potuisset creasse celũ infinitũ ꝛ eternũ? Solutio in sexto paragrapho. Utrũ deus sit necessitat⁹ ad pducendũ infinitũ? Solutio in septimo paragrapho. Utrũ posse primũ sit cã omnis posse creati? Solutio in octauo paragrapho. Utrũ deus cũ suo intellectu necessitet se ad producendũ infinitũ intelligibile? Solutio in nono paragrapho. Queritur q̃re in via ignorat ab aliquibus summus pduct⁹? Solutio in decimo paragrapho. Utrũ sit dare volitũ pductũ infinitũ? Solutio in vndecimo paragrapho. Querit q̃ est causa charitatis create? Solutio i duodecimo paragrapho. Ulterius rñdẽdũ ẽvt volũtas creata obiectaret summũ amatũ super suis viribus/adiuuãte charitate. Utrũ deus mediãte suã virtute infinita pducat virtuosum infinitũ? Solutio i deciotertio paragrapho. Queritur/q̃ ẽ prima cã virtutũ moraliũ? Solutio i decimoquarto. Utrũ diuia vitas possit esse ociosa quo ad suã rõnẽ? Solutio in.15. Queritur q̃re sunt virtutes create? Solutio in.16. Utrũ de⁹ possit tantum de sua gloria q̃tum ipse ẽ? Solutio i.17. Querit/q̃re ẽ alia vita? Solutio in.18. Utrũ diuine ratiões sine aliqua distinctione possint habere act⁹ infinitos? Solutio in.19. Querit/q̃d est prima cã multitudinis entiũ differẽtiũ genere/specie/ꝛ nũero? Solutio in 20. Utrũ in deo sit coessentialis ꝯcordãtia? Solutio in.21. Querit/q̃re de⁹ creauitvnũ mũdũ ꝛ nõ multos? solutio i 22. Queritur/quare in deo nõ ẽ ꝯtrarietas? Solutio i.23. Querit/q̃re de⁹ hz nolle: cũ suũ velle sit infinitũ? Solutio in.24. Utrũ deus sit principiũ i se pfectũ? Solutio in.25. Querit/quare deus creauit pricipiare? Solutio i. 26. Ulteri⁹ vt cognosceret creare ifinitũ: virũ deus tm̃ sit infinit⁹ p suũ intrinsecũ agere/sicut p suum intrinsecum existere? Solutio in.27. Querit/q̃re deus creauit media naturalia? solutio i.28. Utrũ diuine rationes quiescant in se ipsis? Solutio in.29. Querit/quare deus creauit fines pfectos? Solutio in 30. Utrũ deus esset maior simpliciter: posito q sue dignitates non haberent actus infinitos? Solutio in.31. Queritur/quare deus creauit maioritates: et cum quo creauit illas? Solutio i.32. Utrum in deo sit equalitas? Solutio in.33. Queritur / quare deus creauit equalitates? Solutio in.34. Ulterius creauit deus equalitates sic cum sua eq̃litate/ sicut creauit bonitates cum sua bonitate. Queritur/quare in deo non est minoritas? Solutio in.35. Cum in deo non sit minoritas/quare creauit minoritates? Solutio in.36. Ulterius: quia vnum contrarium magis cognoscitur per reliquum.

De questiõibus dei p regulas factis.

De questiõibus dei p regulas factis.

Queritur/vtruz deus sit ens necessarium: vade ad primũ paragraphũ regularũ primi subiecti. Ulterius queritur/quomodo probatur deum esse? Solutio in eodem paragrapho/ꝛ in aliis. Queritur quid est ens necessariuz? Solutio in secundo paragrapho/et in suis consequentibus. Queritur/quomodo deus diffinitur? Solutio: vade ad capitulum diffinitionis dei primi subiecti. Utruz deus de se sit actus purus? Solutio in tertia regula primi subiecti. Querit/ vtrum in deo aliquid sit de aliquo? So=

lutio in eadē regula in secunda specie. ¶ Queritur/quare deus est necessarium ens? Solutio in quarta regula in prima specie. ¶ Utrū deus sit deus de deo? Solutio i eadē regula in scda specie. ¶ Utrū in deo sit qntitas? Solutio in regula f. ¶ Querit de deo p equalitatē: et respō dendū est p regulā g. ¶ Utrū act⁹ etern⁹ sit in tpe? Solutio in regula h. ¶ Utrū deus sit collocat⁹ siue cōtētus? Solutio in regula i. ¶ Querit p quē modū deus existit? Solutio i pria regula k. ¶ Queritur/quō deus agit? Solutio in eadem regula. ¶ Querit/de⁹ cū quo ē hoc qd ē? Solutio in scda regula k. ¶ Queritur/deus cū quo agit hoc qd agit? Solutio i eadē regula. ¶ Fecimus qstiões de deo p principia ꝛ regulas: quapropter si fiat qstio pegrina de deo/ applicet ad textū siue locū ei cōpetētē: ꝛ soluatur p ipsuz/ tenendo affirmationē aut negationem/ tali modo ꝙ textus non destruat. ¶ Ulterius si de deo multe fiūt qstiões/teneatur modus tertie figure ꝛ septē colūnarū predictarū in quibus fecim⁹ questiones: ꝛ dentur eis solutiones p seipsas signatas. Et hoc docet capitulū applicationis. ¶ Adhuc si artista vult hre multa media ad probādū aliquid de d.o/recurratur ad capitulū multiplicatiōis qrte figure qd docet inuenire multa media: et docet probare p prius ꝛ posteri⁹. ¶ Qm de deo non pōt probare aliquid per pri⁹ et iō si qstio indiget pbatiōe p equiparantiā: sicut si aliqs vellet pbare vtrū sit aliqua ꝛ infinita potestas: probetur per infinitā eternitatē. ¶ Ulterius qˀ vult pbare p equiparātiam: sicut quando queritur/quare in anima intellectus / memoria et voluntas sunt equales? Ad qd respondeatur: quia de⁹ est equaliter intelligibilis/ et amabilis/et recolibilis. ¶ Ulterius si queratur/quare sufficiunt in qualibet potentia anime/tria correlatiua per secundam speciem c. designata? Et respondendum est ꝙ in qualibet ratione diuina sufficiant tria correlatiua. ¶ Si queratur/quare deus creauit vnum mundum/ ꝛ non multos? Sic pbetur: videlicet ꝙ deus est vnum: idcirco creauit vnum mundum. ¶ Si queratur/quare deus dilligit vnam creaturā plus ꝙ aliam? Respondendū est/ quia quando creauit mundum: intelligit maiorem finem creationis ꝙ potuit intelligere. ¶ Adhuc si querat/vtrū deo cōpetat magis creare maiora ꝙ minora? Respondendū est ꝙ sic. Nā maiora magis conueniunt cū suis dignitatibus ꝙ minora: et sic de aliis.

De questionibus secundi subiecti quod est de angelo: et primo per principia.

De qstionibus secundi subiecti qd est de angelo. et primo per principia.

Quare āgel⁹ peccauit postꝙ deus creauit ipsum totū bonū? Et respōdēdū est p differentiā maioritatis ꝛ minoritatis. ¶ Adhuc/vtrū āgeli in sua locutione habeāt instrumentū? Et respondendū ē ꝙ sic: videlicet bonitatem et alia principia eis cōnaturalia/ quolibet habente sua correlatiua. ꝛ hoc signatum est per primum paragraphuz capituli angelorum. ¶ Queritur/vtrum vnus angelus producat alium angelū? Solutio in primo paragrapho. ¶ Queritur/que est causa magis angeli? Solutio/in secundo paragrapho. queritur/ vtrum angelus sit corruptibilis? Solutio i tertio paragrapho. ¶ Queritur/ que sint instrumenta angelorum? Solutio in quarto paragrapho. ¶ Cum angelus nō habeat oculos: quomō Itelligit colores? Solutio in qnto. queritur/ quō angel⁹ pōt diligere sensibilia? Solutio in sexto. ¶ Queritur/angelus quō acqrit meritū? Solutio in septimo. querit/ cū quo angelus facit sciētiā? Solutio in octauo. ¶ Querit/qˀ sint delectationes angelorum? Solutio in nono. queritur/ vtrum in essentia/angeli sint multe res differētes numero? Solutio in decimo. ¶ Queritur/angeli cum quo cōueniūt? Solutio in vndecimo. queritur/angelus bonus ꝛ angelus malus per quē moduz sunt contrarij. ¶ Adhuc queritur que ē pena mali āgeli? Solutio i duodecimo. ¶ Utrū angelus sit composit⁹? Solutio in decimotertio. ¶ Utrū angel⁹ habeat qntitatē? Solutio i decimoqrto. ¶ Utrū angelus sit ita perfectus p suā volūtatē sicut p suā bonitatē ꝛ suū itellectū/sicut p suā bonitatē ꝛ suū intellectū/sicut per suā volūtatē? Solutio in.15. querit / qˀre āgel⁹ hꝫ potestatē in inferiorib⁹? Solutio in.16. ¶ Utrū sit bonū ꝙ i angelo su⁹ intellect⁹ /volūtas ꝛ memoria sint eqles naturaliter? Solutio in.17. ¶ Cum angelus sit bonus naturalr/qˀ est cā qre est malus moraliter? Solutio in.18.

De questionibus angeli p regulas.

De q̄stiōibus angeli p regulas.

Queritur per quē modū probatur q̄ angeli sint? Solutio in prima regula. querit᷑/ angelus quō diffinitur? solutio in secunda. ❡ Querit᷑/ quid est natura angeli. querit᷑/de actionibus ꝛ passionibus angelorum. ❡ Cū angelus non habeat imaginationē/cū quo intelligit imaginabilia? ❡ Omnes iste questiones soluūtur per secundā regulam supradictam. ❡ Queritur q̄ sunt principia innata angeli. queritur/que ē forma angeli: ꝛ que est eius materia. q̄ritur/angelus malus cuiu⁹ est? solutio in tertia regula. ❡ Queritur angelus per quem modū habet causas. querit᷑/ vtrū angelus quiescat cū vno fine: aut cū pluribus? solutiones in q̄rta regula. ❡ Queritur de q̄ntitate cōtinua ꝛ discreta ãgelorum: posito q̄ angelus nō haberet materiā: vtrū possit recipere passiones? solutiones in q̄nta regula. querit᷑ de qualitatibus specificis angeli: cū quibus agit specifice: et similiter de q̄litatib⁹ appropriatis cū quib⁹ agit moraliter? solutiones in sexta regula. ❡ Querit᷑ de successione ꝛ continuatione angelorū: cum angelus non sit corporeus: vtrum habeat mēsuras tēporis? solutiones in septima regula. ❡ Utrū angelus sit collocatus. ❡ Utrū angelus trāseat p mediū? solutiones in octaua regula. queritur/p quē modum angelus existit in seipso/ꝛ agit extra seipsum? ❡ Querit᷑/per quē modū angelus patitur? solutiōes in nona regula. querit᷑/vnus angelus cū quo intelligit aliū? ❡ Querit᷑/angel⁹ cū quo tētat homines. queritur/angelus cū quo mouet lapides? solutiōes in decima regula p k. signata. ❡ Utrum angel⁹ patiatur per ignē? dicimus q̄ sic: vt patet p pri⁹ ꝛ per primā speciē e. ꝛ per secundā g. ꝛ p diffinitionē diuine potestatis. Nā si de⁹ vult q̄ angel⁹ possit mouere lapides sine corpore: similiter p diuinā potestatē pōt pati p ignē. queritur/vtrū ãgeli sint nostri nūcii ꝛ adiutores? et respondendum est q̄ sic. ❡ Nam sicut celū cum suis principiis innatis est coadiuuatiuū principiis elementatis effectiue ꝛ naturaliter: vt habeant actus suos: sic angeli adiuuant: non vt habeamus virtutes morales: et hoc p regulā b. ꝛ c. pbari pōt.

De questionibus tertii subiecti quod est d̄ celo per principia.

De q̄stiōibus tertii subiecti q̄ est de celo per principia.

Utrum bonitas celi causet bonitates inferiores. querit᷑ quare sūt mōstruosita tes? ❡ Queritur q̄ saturn⁹ dicitur malus: cū non sit ex contrariis? Solutio in primo paragrapho bonitatis tertii subiecti. ❡ Posito q̄ celū nō esset p se mobile. queritur/vtrū p se esset magnū ꝛ durabile? Solutio in secūdo. ❡ Utrū celū moueat seipsum? Solutio in tertio. ❡ Utrū celū cū potestate sua possit mouere inferiora? Solutio i q̄rto. ❡ Cū celū non habeat intellectū: quō se ordinat ad mouēdū inferiora? Solutio in quinto. ❡ Cum celū nō habeat volūtatem: quid est cā q̄ moueat inferiora ad habēdū appetitū? Solutio in sexto. ❡ Utrū celū cū sua virtute moueat virtutes inferiores supra posse elementati/vegetatis sensati: sicut charitas mouet volūtatē supra suas vires ad amādū sūmū obiectū ꝛ suū inimicū? Et r̄ndendū est q̄ sic: celū tamen naturaliter: charitas aūt moraliter: vade ad 7. Queritur/vtrū celū h̄z veritatē innatam cū qua causet veritates inferiores? Solutio in octauo. ❡ Cum celū non hābeat voluntatem/queritur vtrum ipsius habeat delectationem? solutio in nono. ❡ Utrū celū habeat differētias innatas ad disponendū differentias inferiorum elementatorū? solutio in. 10. ❡ Utrū concordantia celi sit ei principium innatū cum qua disponat cōcordantias et aptitudines inferiores? solutio in. 11. ❡ Utrū celum habeat contrarietatem innatā? solutio in. 12. ❡ Utrū celum habeat principium innatum cū quo principiat aptitudines inferiores? Et respondendū est q̄ sic. Nam sicut artifex cum anima deducit figurā arche de potentia in actū: sic formas sensibiles et vegetabiles: vade ad. 13. ❡ Utrum celū habeat medium innatum cū quo moueat ꝛ disponat media inferiora? solutio i. 14. ❡ Queritur/ quis est maior finis celi naturaliter sine quo quiescere non potest? solutio in. 15. ❡ Utrum celum habeat maioritatem cum qua disponat ꝛ habituet aptitudines inferiores? solutio in. 16. ❡ Utrum celum habeat equalitatem innatam cū cum qua coequet ꝛ proportionet equalitates inferiores? solutio in decimo septimo. ❡ Queritur/quid est minoritas celi? solutio in. 18.

De questionibus celi per regulas factis.

De q̃stionib⁹ celi p regłas faus.

Uerit/quare celū nō est ab eterno cum ipm nō sit corruptibile? Uade ad regulam b. tertij subiecti. ¶ Posito q celuz nō moueat seipm: querit/vtrū esset primū mobile naturaliter? Solutio in regula c. ¶ Querit/ vtruz celū habeat correlatiuos innatos formalr: ⁊ naturalr sine q̃bus nō posset causare correlatiuos inferiores? Solutio in scda specie c. ¶ Querit/vtrū celuz recipiat mai⁹ ⁊ min⁹? Solutio in tertia specie c. ¶ Querit/q̃d hz celū in inferiorib⁹? Solutio i q̃rta specie c. ¶ Querit/ quare celū est incorruptibile. Solutio i prima specie d. ¶ Utrū celū habeat principia specificata cuz q̃b⁹ agat specifice? Solutio i scda specie d. ¶ Querit/vtrū mot⁹ celi possit resistere miracl'e? Solutio in tertia specie d. ¶ Querit/vtruz celū sit necessariū? Solutio i pma specie e. ¶ Utrū sine motu celi possint eē mobilitates inferiores naturalr? Et rñdendū est q nō. Nā sicut voluntas sine charitate nō posset habere ad amandū deum supra seipam: neq ad amādū suū inimicum: sic ignis ⁊c. non se posset habere ad mouendū aquā naturalr sine motu celi. Celū em̄ est prius: ignis aūt posteri⁹. Et vade ad scdam speciem e. ¶ Querit/ quare celū agit cū quātitate obliqua in se: cuz rectā aūt extra se. ¶ Querit/ vtrū celū habeat q̃titates discretas: cuz ipm sit in cōtinuo motu? Solutiões i regła f. ¶ Querit/q̃re celuz agit p speciē specificā. ¶ Querit/vtrū caliditas ⁊ siccitas sint q̃litates appropriate solis? Solutiones in regula g. ¶ Querit/per quē modū ipse celi hz rationē cause ⁊ causati/ celo existēte ei subiecto? Solutio in regła h. ¶ Utrū celū sit in loco? Solutio in regula i. ¶ Querit/p quē modū celuz agit in inferiorib⁹? Et rñdendū est q agit p suū modū in modo inferiori: sicut prius in posterioritate per suū modū. ¶ Queritur/celuz cum quo agit in inferiorib⁹? Et rñdendum est q cum suis principijs innatis: sicut causa que cum suis causis causas causat.

De questionibus.iiij.subiecti quod est de homine: ⁊ primo per principia.

De q̃stionib⁹ quarti subiecti.

Ueritur/vtrū hō agat bonū p suā speciē? Solutio in principio in quarto subiecto capituli hois. ¶ Utrū in hoīe multe magnitudies sint et rōnes q agat māgnū? Solutio in scdo paragrapho. ¶ Utrū hō durat dupl'r? Solutio in tertio. ¶ Utrū hō habeat specificā potestatē ad agēdū? Solutio in quarto. ¶ Utrū in specie humana sit vnic⁹ intellect⁹ ad plures? Solutio in q̃nto. ¶ Utrū in specie hūana sit vna volūtas aut plures? Solutio in.vj. ¶ Querit/virtutes morales a quo causant? Solutio in.vij. ¶ Utrū intellectus hūanus attingat essentias rerū? Solutio in.viij. ¶ Cū aīa nō sit de natura corporis: querit quare tristat de labore corporis? Solutio i.ix. ¶ Querit/p quē modum hō facit sciam/amationē ⁊ memorationē? Solutio in.x. ¶ Posito q hō nō esset cōiunctus: vtrū aīa sensitiua/imaginatiua et rōcinatiua possit obiectare idē obiectū? Solutio in.xj. ¶ Utrū pctm sit naturale? Solutio in.xij. ¶ Utrū primitiua causalia includant in hoīe? Solutio in.xiij. ¶ Querit p quē modū aīa ⁊ corp⁹ cōiungunt? ¶ Querit vtrū hūidū radicale vniat nutrimētali. ¶ Ulterius querit p quē modū homo viuit ⁊ morit. ¶ Adhuc q̃rit p quē modū hō trāsit i tertium numerū. ¶ Iste questiões sunt signate ⁊ solute i.xiiij.medij.iiij.subiecti. ¶ Utrum in hoīe cōiungant multi fines differētes specie et numero? Solutio in xv. ¶ Querit q̃re sunt maiores potētie ⁊ minores in hoīe? Solutio in.xvj. ¶ Utrū hō sit equalr cōiunct⁹ ⁊ cōposit⁹? Solutio in.xvij. ¶ Querit per quem modum homo habet inclinationem ad peccandum? Solutio in.xviij.paragrapho.

De questionibus hominis per regulas.

De q̃stionib⁹ hois p regłas.

Uare hō cognoscit magis p affirmationez q̃ per negationē? Solutio in regła b. quarti subiecti. ¶ Querit p quē modū de hoīe pñt fieri plures diffinitiones / q̃ de aliquo alio ente creato. ¶ Utrū hō sit magis cognoscibilis q̃ angelus/aut celū/aut brutū/ aut planta/aut lapis / aut elementum? He qōnes soluunt in paragrapho regule c. in prima specie. ¶ Queritur ex quibus homo est cōpositus? Solutio i scda specie c. ¶ Utrum embrio in matrice nutriat se/aut nutriat: moueat se/aut moueat? Solutio in.iij.specie c. ¶ Querit/ quid habet homo in seipso? Solutio in iiij.specie. ¶ Queritur que sunt principia primitiua hominis? Solutio in prima specie d. ¶ Posito q hō non esset cō-

positus ex animã ⁊ corpore. querit/ipse de quo esset? solutio in secunda specie d. ¶ Ulterius queritur/vtrũ homo moriatur/vel pars eius? Solutio in eadẽ specie. ¶ Posito q aia moreret: vtrũ deus esset sibimet iustus? solutio in.iij.specie d. ¶ Querit quare homo per suã aiam est ens necessitatum? Solutio in prima specie e. ¶ Utrũ aia hominis sit immortalis? solutio in scda specie e. ¶ Posito q homo non esset coniunctus: vtrum haberet quantitatẽ continuam? solutio in prima specie f. ¶ Cum anima non sit in corpore per contractũ: queritur per quẽ modũ homo est ꝗtus? Solutio in scda specie f. ¶ Utrũ hominificatio sit magis propria qualitas in hoie ꝗ̃ risibilitas? Solutio in regula g. ¶ Querit vtrũ homo sit magis qualis per virtutes ꝗ̃ per vitium? et respondendũ est q sic: habitus enim positiuus plus portat ꝗ̃ habitus priuatiuus: ⁊ vade ad scdam specieꝫ g. ¶ Utrum homo sit in fieri/ aut i facto esse? Solutio in regula h. ¶ Utrum homo sit in seipso? Solutio in regula h. ¶ Utrum homo sit sensibilis? et respondendum est q non. Nam accidẽtia sunt sensibilia: substantia autẽ non: sed intelligibilis. ¶ Cum homo nõ sit sensibilis: queritur/quomodo ipse intelligit? ⁊ respondendũ est q intellectus plus põt p se/et per imaginationẽ/ ⁊ psensum ꝗ̃ p sensum tantum. Et vade ad regulam k. ¶ Queritur cũ quo homo est vniuersalis? Solutio in scda regula k. ¶ Cum essentia hois non sit sensibilis/cum quo est intelligibilis? et respondendũ est q sicut deus est amatus super vires volũtatis per charitatem: sic humanitas est intelligibilis per intellectũ supra vires sensus. ¶ Queritur cum quo homo resuscitabit? et respõdendũ est q cum iusticia dei ⁊ suis meritis.

De questionib⁹ quinti subiecti quod est imaginatiua per principia discursa.

De q̃stionib⁹ quinti subiecti qđ est imaginatiua p pricipia discursa.

Utrum essentia imaginationis sit maxime p obiectationẽ: vt abũdãtia bonitatis cõsistat inter potẽtiam intellectiuã ⁊ sensitiuaꝫ? Uade ad primũ paragraphum bonitatis quinti subiecti. ¶ Utrum magnitudo imaginationis sit instrumentũ obiectiue potentie ratiocinatiue? Solutio in scdo paragrapho. ¶ Utrũ in brutis imaginatio sit potẽtia altior? solutio i tertio. ¶ Utrũ imaginatiua habeat potestatẽ in sensitiua ⁊ non econuerso? solutio in quarto. ¶ Utrum imaginatiua habeat instinctũ specificũ vt agat per suã specieꝫ? solutio in quintõ. ¶ Utrũ imaginatiua habeat appetitum specificũ vt agat per suã speciẽ? solutio in.vi. ¶ Utrũ imaginatiua habeat specificã virtutẽ? solutio in.vij. ¶ Utrum brutũ per imaginationẽ attingat suam essentiã ⁊ alioꝝ essentias? Et rñdendũ est q nõ: qꝛ aliter ipm faceret sciam: qđ ẽ ipossibile: ⁊ vade ad.viij. paragraphũ. ¶ Utrũ imaginatio in brutis moueat secũ obiecto: aut obiectũ moueat eã? Solutio in.ix. ¶ Utrũ imaginatiua sine sua differentia specifica esset sufficiẽs potẽtia? Solutio in.x. ¶ Et vtrũ speculũ sit maxime imago ⁊ signũ imaginationis? Solutio in eodẽ. ¶ Utruꝫ imaginatio sit potẽtia obiectiua per concordantiã potentie ⁊ obiecti? Solutio in.xi. ¶ Utrum imaginatio sit potẽtia cõis leticie ⁊ tristicie? solutio in.xij. ¶ Utruꝫ imaginatio sine sua specifica materia posset recipere species peregrinas? Solutio in.xiij. ¶ Utrum imaginatione deficiente siue ipa non existente inter intellectũ ⁊ sensum/ipse intellect⁹ posset facere sciam? Solutio in.xiiij. ¶ Utrũ imaginatio habeat quieteꝫ specificã ⁊ pfectã? Solutio in.xv. ¶ Utrũ imaginatio habeat specificã maioritatẽ? Solutio in.xvi. ¶ Utruꝫ potentia imaginationis cõsistat equaliter inter potẽtiã ratiocinatinã ⁊ sensitiuam? Et rñdetur q sic pportionaliter: sed quo ad pondus nõ. Et vade ad.xvij. paragraphũ. ¶ Utrũ imaginatio sit minor i bruto ꝗ̃ i hoie? ⁊ rñdẽdũ est q sic. Brutũ eñ nõ põt imaginari montẽ aureum: Et vade ad.xviij. paragraphũ.

De questionibus imaginatiue per regulas.

De q̃stionib⁹ imaginatiue p regulas.

Utruꝫ imaginatio sit de essentia corporis? Solutio in regula b. ¶ Queritur per quem modum de imaginatione maior noticia haberi potest? Solutio i regula c. in prima specie. ¶ Utrum imaginatio habeat imaginabile cõe ei specificum? Solutio in secunda specie regule c. ¶ Queritur/quid est imaginatio in homine et

in bruto? solutio in.iij.specie c. ¶ Utrum imaginatio habeat aptitudines et receptiones in sensatis? Solutio in.iiij.specie c. ¶ Utrū imaginatio sit species? Solutio in prima specie d. ¶ Utrū imaginatio sine sua specifica materia possit esse materia passiua? Solutio in scda specie d. ¶ Utrū imaginatio sit instrumētum? solutio in tertia specie d. ¶ Utrū imaginatio habeat causas specificas? solutio in prima specie e. ¶ Utrum mūdus esset pfect⁹ absq imaginatione? solutio in secunda specie e. ¶ Queritur imaginatio quāta est? solutio in prima specie f. queritur q̄ est cā quare imaginatio crescit aut decrescit suū actū sine augmētatiōe et diminutione sue essentie? solutio in secunda specie f. ¶ Querit̄ qd est ppria ꝓprietas imaginationis? Solutio in pma specie g. ¶ Utrū imaginatio habeat habitū: cū ipa sit habit⁹ intellect⁹? solutio in scda specie g. ¶ Querit̄ ꝑ quē modū imaginatio sit in tpe: cū ꝑ se sit immobilis? Solutio in regla h. ¶ Querit̄ imaginatio vbi hз suū actū? solutio in regla i. querit̄ imaginatio quō obiectat obiectū? solutio in pma regula k. ¶ Queritur / imaginatio cum qua complexione est actiua siue receptiua? solutio i scda. regla k. querit̄ cū quo imaginatiua decipit̄? et rn̄dendū est ꝙ cū nimio instinctu et appetitu. ¶ Querit̄ q̄re imaginatiua est insensibilis? Et rn̄dēdū est: potentie nāq inferiores nō ascendūt ad attingendum superiores potentias.

De questionibus. vj. subiecti qd est de sensitiua per principia deducta.

De q̄stionibus. vj. subiecti qd de sensitiua ꝑ principia deducta.

Utrū sensus posset sentire sensatū sine bonitate? Solutio in pmo paragrapho sexti subiecti. ¶ Querit̄ in quo sensu particulari seu sititiua est magis magna? Solutio in scdo. querit̄ sensitiua cū quo durat? solutio in.iij. ¶ Utrū sensus sentiret per suā speciē? Solutio i.iiij. ¶ Utrū sensus habeat instinctum? Solutio in.v. ¶ Utrū sensus habeat appetitū: et quare visus se delectat in videndo? Solutio in sexto. ¶ Utrum sensus habeant virtutes specificas? Solutio in.vij. ¶ Et vtrū sensus vere sensat sensatum? Solutio in.viij. queritur quare pulchritudo est dispositio sensus? solutio in. ix. ¶ Utrū iudiciū sensus cōsistat per cōem sensum aut particularē? Solutio in.x. querit̄ q̄ est causa quare sensus sensat sensatū? solutio in.xj. ¶ Queritur quid decipit sensum? Solutio in. xij. querit̄ per quem modū sensus est assituatus in suis causis? solutio i.xiij. ¶ Utrū sensus pticularis sit mediū inter sensum cōem et sensibilem? Solutio in.xiiij. ¶ Utrum sensare peregrinū descendat a sensare intrinseco? Solutio in eodem. ¶ Utrum olfatus sit sensus? Solutio in eodem. ¶ Utrum sensus habeat finem innatū? Solutio in.xv. ¶ Utrū aliqua maioritas sit principiū innatū sensui? Solutio in xvj. ¶ Queritur vtrū aliqua equalitas sit principiū innatū sensui? Solutio in xvij. ¶ Utrū aliqua minoritas sit de essentia sensus? Solutio in.xviij.

De questionib⁹ sensus per regulas discursi.

De q̄stionibus sensus per regulas discursi.

Queritur vtrū sensus sit de sensu? Et vtrū sensus sit insertus in vegetato? Et quando homo morit̄: sensus quo vadūt? Solutiones in regula b. sexti subiecti. queritur quid est sensitiua? solutio in secūdo capitulo: et in prima specie regule c. Nā ibi est sua diffinitio implicata. queritur vtrū sensus possit sensare absq correlatiuis innatis? solutio in scda specie c. ¶ Querit̄ quid est sensus in sensatis obiectiue? Solutio in.iij. specie c. ¶ Utrū aliquod obiectū sit de essentia sensus? Solutio in eadē. ¶ Utrum sensus possit habere obiectū extrinsecū sine obiecto intrinseco? Solutio in.iiij. specie c. vtrū sensitiua hominis sit intantum naturalis sicut in bruto? solutio in prima specie d. ¶ Utrum sensus sine sua specifica materia possit esse actiuus atq receptiu⁹? Solutio in secunda specie d. ¶ Utrum sensus communis possideat sensus particulares? Solutio in tertia specie d. ¶ Utrum sensus absq specifica forma et materia possit esse? Solutio in prima specie e. ¶ Queritur vtrum sensus communis sit: vt sicut sint sensus particulares: et vtrum sensus particulares sint vt sint obiecta sensata? Solutiones in secunda specie e. ¶ Queritur quantitas sensitiue ex quo est? Solutio in regla f. ¶ Utrum sine quantitate discreta sensus particulares possint esse? Et respondendum est ꝙ non: eo quia quilibet sen

fus est ꝙ̃ius. ¶ Utrum propria qualitas sensus causet appropriatam qualitatẽ sensati? Solutio in prima specie g. queritur sensibilitas lapidis a quo est? Et respondendum est ꝙ ipsa est ab habitu sensus. Et vade ad secundam speciem g. ¶ Utrum sensibilitas lapidis remaneat in tempore clausis oculis. Et respondendum est ꝙ non: sicut secunda visio oculorum non remanet in oculis clausis. Et vade ad regulam h. ¶ Queritur/vbi sensus sensat sensatum? Solutio in regula i. ¶ Utrum sensus attingat substantiam? Et dicendum est ꝙ sic: inꝙ̃tum est cu3 ea coniunctus: non autem inquantũ est ab eã separatus. Sicut visus qui non attingit substantiã lapidis: eo quia cum ipsa non est coniũctus. ¶ Queritur per quem modum sensitiua sensat sensatum? Solutio in specie regule k. ¶ Queritur vtrum sensitiua sensat sensatum cum similitudine quam sensit: que similitudo est habitus sensati: sicut cappa cappati? et vade ad scđam regulã k. ¶ Utru3 sensitiua sint coniuncta cũ suo proprio subiecto? Ad quod dicendũ est ꝙ sic: vt patet per primam diffinitionem concordantie ⁊ medij: et vt principium habeat medium per quod transire possit ad suum finem. ¶ Utrum sensus sit coniunctus cum sensato: puta cum lapide aut audibili ⁊c. Et respondendum est ꝙ non: eo quia habitus appropriatus et nouus est: sicut cappa ĩ cappato: cappa est enim nõ coniuncta cum cappato: sed est ei applicata per contactum.

per caliditatem: et artifex per artem. Et vade ad quintum. ¶ Queritur/quid est appetit⁹ vegetatiue: ⁊ a quo oritur? Solutio in sexto. ¶ Utrũ vegetatiua sit in veritate sua assituata: ⁊ econuerso. Et vtrum vegetatum sit vere vegetatum? Solutio in. viij. ¶ Queritur q̃ est causa quare vegetatiua habet delectationẽ? Et respondendum est ex eo ꝙ habet appetitum: et vade ad. ix. ¶ Utrum vegetatiua habeat differentiam innatam? Solutio in decimo. Et quare viridis color generalior est in plantis ꝙ̃ alius? Solutio in eodem. ¶ Utrum inter vegetatiuam ⁊ vegetatũ sit concordantia perfecta: sicut ipsa ẽ inter rõcinatiuũ ⁊ rõcinabile: et inť imaginatiuã ⁊ imaginabile: ⁊ inter sensitiuã ⁊ sensibile? Solutio in. xj. ¶ Queritur/que est causa corruptionis vegetatiue? Solutio ĩ. xij. queritur vegetatiua per quem modum est principiũ? solutio in. xiij. ¶ Queritur/per quẽ modũ vegetatiua stat sub rõne medij: ⁊ ꝑ quẽ modũ aĩalia viuũt de ea? Solutio in. xiiij. ¶ Queriť ꝑ quẽ modũ vegetatiua stat sub rõne finis? Solutio in. xv. ¶ Queritur/vtrũ vegetatiua habeat maioritatẽ generalẽ innatã a qua descẽdãt maioritates ꝑticulares. ¶ Adhuc q̃riť an in specie hũana vn⁹ hõ ẽ maior altero? Et an in eadẽ arbore vn⁹ fructus est maior alio? Uade ad. xvj. ¶ Utrũ vegetatiua sine q̃litate posset coequare multas plantas in eadẽ specie: sicut multas rosas? Uade ad. xvij. ¶ Utrum vegetatiua sine minoritate posset habere officiũ maiorificandi? Solutio in. xviij.

De questionibus vegetatiue per principia.

De q̃stionib⁹ vegetatiue per principia.

Utrum vegetatiua sit bona absq3 actu bonitatis? Et vtrum sit bona per suam bonitatem specificam? Solutio in primo paragrapho septimi subiecti. ¶ Utrum vegetatiua que est in brutis: ⁊ illa q̃ est in plantis sint vna et eadem? Solutio in scđo. ¶ Posito ꝙ vegetatiua nõ esset coniuncta cum vegetato: vtrum vegetatum haberet de quo durare posset? solutio in tertio. ¶ Utrũ vegetatiuã sit potens per suam ꝑotestatem specificam? Solutio in quarto. ¶ Utrũ vegetatiua habeat instinctum aut vegetatum? Respondendũ est ꝙ vegetatum habet instinctum per vegetatiuam: sicut ignis

De questionibus vegetatiue per regulas.

De q̃stionibus vegetatiue ꝑ regulas.

Queriť vtrũ in aĩali vegetatiua sit sensata? Et vtrũ sensatu3 sit vegetatũ? Solutio in ipsa regula. ¶ Ulterius est rñdendum ꝙ sic: vt aĩal possit transire in tertiũ numerum. ¶ Queriť/ q̃d est vegetatiua? Solutio in prima specie c. ¶ Utrum vegetatiua posset habere actũ sine correlatiuis sibi innatis? Solutio ĩ scđa specie c. ¶ Queriť/per quẽ modũ vegetatiua ẽ assituata in elementatiua ⁊ in. x. predicamẽtis? Solutio in. iij. specie c. ¶ Utrũ vegetatiua sit in elemẽtatiua plãtata? Solutio in. iiij. specie c. vtrũ vegetatiua sit potẽtia ꝓmitiua ad vegetãdũ? solutio in ꝓma specie d. ¶ Utrũ vegetatiua pos-

sit esse sine suis correlatiuis innatis? Solutio in secunda specie d. ❡ Utrũ vegetatiua sit subdita aiali i q̃ ē? solutio i.3. specie d. ❡ Utrũ vegetatiua sit habit⁹ necessitat⁹ i subiecto i q̃ ē? Solutio i.1. specie e. ❡ Queritur/vtrũ vegetatũ sit in vegetatiua/aut in seipso p illã. ❡ Utrũ vegetatiua possit esse sine q̃titate continua. cuz ɔtinuo motu? Solutio in prima specie f. ❡ Posito φ vegetatiua non haberet q̃titatem discretã: vtrum ipsa vegetatiua posset eē de sua essentia sine qua ipsa non posset esse in motu successiuo? Solutio in secunda specie f. ❡ Utruz vegetatiua possit agere sine ꝓprietate specifica. ❡ Adhuc queritur quod ē nomen illius proprietatis? Solutio in pria specie g. ❡ Queritur/que est qualitas appropriata vegetatiue? Solutio in secunda specie g. ❡ Utrũ vegetatiua cõsistat in motu cõtinuo p suã q̃titatē cõtinuaz: et in motu successiuo per suã q̃titatem discretam? Solutio in regula h. ❡ Queritur/vtrum vegetatiua habeat locum sibi connaturalem? Solutio in regula i. ❡ Cum potentia visiua vegetatiua que est altior potentia q̃ vegetatiua: q̃re nõ attingit substãtiã plãte sicut vegetatiua attingit eã: ex eo quia vegetatiua participat cũ ea per cõtactũ: visiua autē non. ❡ Queritur/p quē modũ vegetatiua vegetet? Solutio in pria regula k. ❡ Queritur cũ quo aliquod vegetatũ vegetat aliud vegetatum? Solutio in regula k. ❡ Queritur/vtrũ vegetatiua sit sensibilis? Ad quod dicendum est φ non: eo q2 est inferior potētia q̃ sensitiua. ❡ Utrũ vegetatiua moueat seipsam? et respondendum est φ sic: vt patet per diffinitionem suam/et per suos correlatiuos/⁊ p suum instinctum et appetitum.

De questionibus elementatiue per principia discursa.

De q̃stiõi bus elemē tatiue per principia discursa.

Queritur/vtrum sit bonum φ elementa existãt sub elementatis? Solutio in pmo paragrapho. ❡ Posito φ elementa non existerent in elementatis: vtrum elemētatiua existeret perfecte magna? Solutio in secundo. ❡ Utrum corrumpatur elementum aut elementatuz? Solutio in tertio. ❡ Utrũ elementatiua elemētet de elemētis elementata? Solutio in quarto. ❡ Utrum quodlibet elementum agat per suã speciem? Solutio in quinto. ❡ Queritur/q̃ est causa motiuã elementatorũ? Solutio in sexto. ❡ Utrum virtutes elemētatorũ descendant ab vna virtute? Solutio in septimo. ❡ Utruz alchimia sit possibilis? Solutio in octauo. ❡ Queritur/que est causa intensitatis ⁊ extensitatis in elemētatis? Solutio i nono. ❡ Utrum elementa sint actu in elementatis? Solutio in decimo. ❡ Queritur/que est cã temperãtie elementorum? Solutio i vndecimo. ❡ Queritur/que est causa corruptionis in elementatis? Solutio in duodecimo. ❡ Utrum aliqua obiectatio sit de essentia elementorum: ⁊ vtrum vnum elementum sit subiectum alterius? Solutiões in.13. ❡ Et vtrũ i elemētis mixtio sit ãtecedēs ⁊ cõpositio ɔsequēs? Solutio i eodē. ❡ Utrũ inter elemēta ⁊ elemētata sit dare mediũ? Solutio.14. ❡ Querit/quid est quies elemētatiue siue elementorũ? Solutio i.15. ❡ Querit/p quē modũ maioritas elemētatiue est assituata i elementatis? Solutio in.16. ❡ Utrũ elementa aliquo modo sint equalia? Solutio in.17. ❡ Querit/p quē modũ minoritas est assituata in elementatis? Solutio in decimo octauo.

De questionibus elementatiue per regulas.

De q̃stiõi bus elemē tatiue per regulas.

Querit/vtrũ elemēta sint cõposita: ⁊ si sunt cõposita: q̃ritur vbi sunt cõposita? Solutio in regula b. queritur/q̃d ē elemētatiua? solutio in octauo subiecto. ❡ Utrũ correlatiua elemētatiue sint substãtialia? Solutio i secũda regula c. ❡ Utrũ elemētatiua vl' elemēta possint agere de seipsis siue elemētatis? Solutio i tertia specie c. ❡ Item q̃rit/vtrũ i elemētatiua sit imago infinitatis dei. ❡ Utrũ elemētatiua habeat in elemētis ⁊ elemētatis suũ esse? Solutio in.4. specie c. q̃rit/vtruz elemētatiua sit principiũ primitiuũ ad elemētãdũ? Solutio in pria specie d. ❡ Querit/vtrũ elementatiua elemētet elementata ex elemētis: sicut vegetatiua ex elemētis vegetat ipsa? Solutio in secunda specie d. ❡ Utrũ elementatiua sit possessa ab elemētis aut ab elemētatis? Solutio i tertia specie d. ❡ Queritur/que sunt cause elementatorũ? Solutio i prima specie e. ❡ Querit/vtrũ absentatis elemētis ab elemētatiua/ipsa eē posset in q̃ete? Solutio in secunda specie e. ❡ Utrum elementatiua habeat continuã quãtitatez per omnia elementa? Solutio in prima

specie f. ¶ Queritur quare elementatiua habet discretas q̄titates? Et respondendū est q̄ sic: ex eo q2 ipsa est ex elementis: ⁊ vade ad scd̄am speciem f. queritur que est propria qualitas elementatiue: ⁊ vtrum sint due caliditates differentes genere: ⁊ sic de duabus siccitatibus/ solutio in prima specie g. ¶ Utrū elemētatiua habeat qualitates appropriatas? solutio in scd̄a specie g. ¶ Utrū elementatiua sit mouens ⁊ mota? solutio in regula h. ¶ Utrū elementatiua sit in elemētatis essentialr̄: ⁊ vtrū transit in spherā ignis? solutiōes i regl̄a i. querit̄ elementa per quem modum intrant cōpositionem? solutio in prima regula k. ¶ Queritur elementatiua cum quo consistit in motu generationis ⁊ corruptionis? solutio in scd̄a regula k. querit̄ elementatiua quomodo est assituata in elementatis? Uade ad regulā modalitatis. ¶ Utrū elemētatiua sit habitus elemētatorū? vade ad capitulū habitus in centum formis. ¶ Querit̄ vtrū elemētatiua elementet elementata in materia elementatorū? vade ad suos correlatiuos p̄ secundā speciem regule c. significatos. ¶ Utrum sit vnus ignis aut plures: et vtrum sit quintum elemētum? vade ad diffinitionem finis ⁊ concordantie.

De questiōib⁹ noni subiecti qd̄ est de virtutibus ⁊ vitijs.

De q̄stionib⁹ noni subiecti qd̄ est de virtutibus et vitijs.

Sicut sensus cōis cū suis sensibus particularib⁹ sensat sensibilia: sic aia cū suis potētijs v̄tuificat virtuificabilia: ⁊ vitiat vitiabilia. Et q2 hoc facit mediantib⁹ principijs hui⁹ artis/ vtit̄ v̄tutib⁹ ⁊ vitijs artificialiter: sicut logic⁹ q̄ cū principijs logice vtit̄ syllogismis. quapropter scd̄m modū p̄dictū intēdimus facere q̄stiones: ⁊ per ip̄m modum significātur solutiones: ⁊ primo de iusticia dicemus.

De questionibus iusticie p̄ principia.

De q̄stionib⁹ iusticie p̄ principia.

Queritur vtrū iusticia cū sua bonitate causet bona iusta solutio: vade ad primū paragraphū iusticie in nono subiecto. ¶ Utrū iusticia cū sua magnitudine magnificet magna iustificabilia? solutio in scd̄o paragrapho. ¶ Querit̄ per quē modum durat iusticia? solutio in tertio. ¶ Utrū aia habituet se de posse iusticie: quō causent iusta? solutio in .iiij. querit̄ p̄ quē modū iusticia existit in potētia? solutio in .v. ¶ Querit̄ per quē modū iusticia ē amabilis? solutio i .vj. querit̄ quō iusticia oritur: ⁊ ad iura applicat̄? solutio in vij. ¶ Utrū aia sine virtute possit causare iusticiā: ⁊ iusticia iustificabilia? solutio in .viij. ¶ Adhuc querit̄ p̄ quē modū iurista faciliter possit adducere iura naturalia? solutio in eodē. ¶ Utrū iusticia causet quietē cum iustificabilibus? solutio in .ix. ¶ Querit̄ cū quo principio iurista pōt cognoscere iusticiā intensam et extensam? solutio in .x. ¶ Querit̄ p̄ quē modum cognoscit̄ iusticia? solutio in xj. querit̄ cū quo cognoscit̄ iniuria? solutio in .xij. querit̄ per quem modū iusticia et ius differunt? solutio in .xiij. ¶ Itē queritur per quē modū iusticia se habet ad principia naturalia? solutio in eodem. ¶ Utrum iusticia habeat mediū specificum? solutio in .xiiij. ¶ Querit̄ q̄d est finis iusticie? solutio in .xv. querit̄ que sint cause maioritatis iusticie? solutio in .xvj. ¶ Queritur cum quo principio hui⁹ artis iusticia habet maiorē conuenientiā solutio i .xvij. querit̄ cū quo minor iusticia cognoscitur? solutio in .xviij.

De questionibus iusticie per regulas.

De q̄stionib⁹ iusticie per regulas.

Queritur vtrū iusticia corrupta in homine ipsa reuertat̄ in eūdem numerum/ quando iniuria corrumpitur? solutio in prima regula videlicet b. in capitulo iusticie in nono subiecto. ¶ Queritur quid est iusticia? solutio i prima specie c. queritur. iusticia cum quibus est habitus specificus? solutio i secūda specie c. queritur quid est iusticia in iustificabilibus Et respondendum est q̄ est sic in iustificabilibus causa moraliter: sicut sensitiua in sensibilibus naturaliter: ⁊ vade ad tertiā speciē c. ¶ Queritur vtrum iusticia habeat dispositionem obiectiuā solutio in .iiij. specie c. queritur que sunt principia primitiua iusticie. solutio in prima specie d. ¶ Querit̄ que sunt principia specifica iusticie cū quibus est forma specifica. solutio in secunda specie d. q̄rit̄ q̄d est possessor iusticie. solutio i .iij. specie d. querit̄ q̄re iusticia est necessitata. solutio in prima specie e. ¶ Querit̄

quare iusticia est? solutio i scda specie e. queritur vtrum iusticia habeat qititatem continuam? solutio in prima specie f. ¶ Utrum iusticia in subiecto in quo est sit i fieri / aut in facto esse? solutio i scda specie f. ¶ Querit, que ẽ qlitas propria iusticie? Solutio in prima specie g. queritur q̃ qualitates sunt appropriate iusticie? solutio in scda specie g. ¶ Querit per quẽ modum iusticia existit localiter successiue? Solutio in regl'a h. ¶ Cũ iusticia nõ sit punctalis neq; linealis / per quem modum consistit in loco: ⁊ vincat iustificabilia? solutio in regula i. querit per quẽ modum cõsistit iusticia in theorica ⁊ practica? solutio in prima regula k. ¶ Queritur / iusticia cum quibus est hoc quod est? Solutio in secũda regula k. queritur / iusticia cum quo generatur ⁊ corrũpit? ⁊ rñdendũ est ꝙ generatur cum suis principijs positiuis: ⁊ corrũpit cũ priuatione suorũ accidentiũ. ¶ Queritur / ius naturale quomodo est? vade ad paragraphum modalitatis supradictum. ¶ Queritur ius positiuũ cum quo est? ⁊ respondendũ est ꝙ ipm est cuz credere ⁊ supponere / ⁊ cum contingẽtibus obiectatis a voluntate et a memoria extra intelligere.

De questionibus prudentie per principia.

De q̃stionib⁹ prudentie per principia.

Utruz anima sic causet prudentificabilia cũ prudẽtia sicut sensus cõmũis sensat cuz suis particularib⁹ sensibilib⁹ sensibilia? Et rñdẽdũ ẽ ꝙ sic: alioqn prudẽtia non esset specifica virtus: neq; anima haberet illud cum quo posset preuidere et eligere bonum: ⁊ euitare malum. queritur per quem moduz homo se habituet de prudentia? solutio in primo paragrapho prudentie in nono subiecto. ¶ Queritur vtrum magnificare bonitatẽ sit de ratione prudẽtie? Solutio in scdo. queritur per quem modum vna prudentia preualet alteri? solutio in tertia. ¶ Utrũ prudentia sine prouidẽtia sit ita potẽs? Solutio in. iiij. querit prudẽtia cui⁹ est habit⁹? solutio i. v. q̃rit q̃lis prudẽtia ẽ primitiua ⁊ qualis consecutiua? solutio in. vj. queritur prudẽtia per quẽ moduz est per rectaz lineam aut per obliquã? solutio in. vij. ¶ Utrũ oĩa preuidibilia sint vtilia? Solutio in. viij. querit quare prudentia eligit laborẽ? solutio in. ix. queritur per quẽ modum prudentia et imprudentia differunt? solutio in decimo. ¶ Utrum prudentia absq; alia virtute possit habere existentiam? Solutio in vndecimo. queritur prudentia ⁊ imprudentia per que media sunt contrariantes ad inuicem? solutio in duodecimo. ¶ Queritur per quem modum prudentia ⁊ imprudentia bellant in subiecto? solutio in. xiij. queritur per quẽ modum prudentia ⁊ imprudentia opponũtur per mediuz? solutio in. xiiij. ¶ Queritur per quem modũ prudens ⁊ imprudens se habent ad finem? solutio in. xv. queritur per quem modum prudentia et imprudentia opponuntur in maioritate? solutio in. xvj. queritur vtrum prudentia ⁊ imprudentia se impugnant in equalitate? solutio in. xvij. ¶ Utrum prudentia cuz minoritate possit esse in subiecto? Et respondẽdum est ꝙ non. Nam de ratione prudentie est eligere maioritatem: ⁊ vade ad. xviij.

De questionibus prudentie per regulas.

De q̃stionib⁹ prudẽtie per regulas.

Querit / quare prudẽtia supponit contingentiam? Solutio in regula b. queritur quid est prudentia? solutio i pma specie regl'e c. ¶ Utrũ correlatiui intellectus sint habituati ex correlatiuis prudentie? Et respondendum est ꝙ sic: ⁊ vade ad secũdam speciem c. queritur prudens quid habet per prudentiã? solutio in. iiij. specie c. ¶ Queritur que sunt principia primitiua prudentie? solutio in prima specie. ¶ Queritur per quem modum prudentia est virtus specifica? Solutio in secunda specie d. queritur vtrum prudentia aliquo modo possit esse peccatũ? ⁊ respondẽdum est ꝙ sic ratione subiecti quod ipsa male vtitur: sic amare qd̃ est peccatum quomodo per ipsum diligitur: ⁊ vade ad tertiam speciem d. queritur de prudentia quare ipa est formaliter? solutio in prima specie e. ¶ Utrum discretio ⁊ dispositio sint de genere prudẽtie? ⁊ rñdẽdũ ẽ ꝙ sic. ⁊ vade ad. ij. speciẽ e. ¶ Utrũ prudẽtia sit mẽsura prudẽtie? Et respondendum est ꝙ sic. et vade ad primam speciem f. queritur que est causa quare prudentia habet q̃titates discretas? solutio in secunda specie f. ¶ Utrum prudentia sit propria q̃titas prudentie? Solutio in secunda specie g. ¶ Queritur / vtrum malicia aliquo mo-

do possit esse qualitas prudentie? Et respondendum est ꝙ sic: sicut instrumentum qd potest esse malū quando malus agens cū ipso male agit: et vade ad secūdam speciem g. ¶ Queritur vtrū prudētia stet magis per preuidere futura / q̄ per eligere presentia? Ad qd dicendum est ꝙ sic ratio huius est qz futura sunt plura per contingētia / q̄ entia presentia per experientiā: et vade ad regulam b. ¶ Queritur prudentia in quibus principijs magis cōsistit? Et respondendū est ꝙ in bonitate / intellectu / virtute / differentia / fine et maioritate: et vade ad regulam i. queritur per quez modū homo vtitur prudētia? solutio i pma regla k. querit prudētia cū quibus principijs est fortis? solutio in scda regula. k. et queritur vtrū essentia prudētie quiescat / crescat aut decrescat in subiecto in quo est? et respondendū est ꝙ non: eo qz habitus indiuisibilis est: qz ipsa non est punctalis / neqz linealis. Sed de hoc mirat intellectus: quare actus prudentie crescit: donec considerat discretas q̄titates quas habet.

De questionibus fortitudinis: et primo per principia.

De q̄stiōib⁹ fortitudinis et primo p principia.

Queritur vtrū posita fortitudine / ponantur fortificabilia: sicut posita potentia visiua ponuntur visibilia? Et respondendum est ꝙ sic: qz si non / iam fortitudo non posset habere fantasmata: sicut potentia visiua non posset habere visibilia. ¶ Queritur / fortitudo cum quibus nutritur et gubernatur? solutio in primo paragrapho fortitudinis noni subiecti. querit / fortitudo cuz quib⁹ est impugnabilis? solutio in. ij. querit / per quem modū fortitudo est vincens et dominans? solutio in tertio. ¶ Querit que est causa quare fortitudo est fortis? Solutio in quarto. queritur fortitudo cum quo est magis fortis? solutio in quinto. ¶ Utrum fortitudo sit fortior cum timore q̄ cum amore? Ad qd dicenduz est ꝙ cum amore. ¶ Amor enī est causa timoris. Et vade ad sextum paragraphum. ¶ Queritur / vtrū absqz fortitudine aliqua virtus possit esse fortis? Et respondendū est ꝙ non. Nam aliter essent due fortitudines differentes specie. Et vade ad septimū. ¶ Querit per quē modū homo est audax? Solutio in octauo. querit quare homo est magnanimus? solutio in nono. querit per quē modū fortitudo et prudentia conueniūt ad inuicē? solutio i. x. querit fortitudo cū quo est maior? solutio in. xj. queritur / fortitudo quō corrumpit? solutio in. xij. ¶ Utrum fortitudo sine fantasmatib⁹ potest esse specifica virtus? solutio in. xiij. ¶ Utrū fortitudo existat medium inter iusticiam et prudentiam / et inter iusticiam et temperantiam / et inter prudentiā et temperantiam? Et respondendū est ꝙ sic: vt virtutes sint maiores i medio q̄ in extremitatibus: et vade ad. xiiij. ¶ Fortitudo cuz q̄ causat victoriā? solutio in. xv. ¶ Fortitudo quō vicit accidētia? Solutio i. xvj. querit q̄re fortitudo fortior ē cū equalitate q̄ cum inequalitate? et respondēdū ē ex eo ꝙ sua correlatiua sunt equalia: et vade ad regulā b. et in. xvij. ¶ Queritur / fortitudo cum quo deuincit? Solutio in decimooctauo.

De questionibus fortitudinis per regulas.

De q̄stionib⁹ fortitudinis p regulas.

Quare charitas est fortior cū prosperitatib⁹ q̄ cū aduersitatibus? Solutio in regula b. noni subiecti. ¶ Queritur quid est fortitudo? solutio in prima specie regule c. queritur / fortitudo vtrū habeat fortificabilia in potentia per fortificabile innatū? solutio in scda specie c. ¶ Utrum fortitudo sit habitus aliarum virtutuz? Et respondendū est ꝙ sic. Nam sine ipsa non essent fortes? Solutio in. iij. ¶ Utrū fortitudo habeat in principijs suis sua fantasmata? Solutio in. iiij. specie c. querit que sunt principia primitiua fortitudinis? solutio i pma specie d. querit per quam naturā fortitudo habeat sua fantasmata? solutio in secūda specie d. vtrū fortitudo sit subiecti in quo est sine dispositione? solutio in tertia specie d. ¶ Querit quare fortitudo habet in potentia fortificabilia specificabilia? Et in actu quomodo est in pratica? solutio in prima specie. ¶ Queritur quare alie virtutes in bello habent victoriam contra vitia? Solutio in scda specie e. ¶ Queritur fortitudo q̄ta est in alijs virtutibus et respondendum est ꝙ ipsa est tanta q̄ta est victoria earuz: et vade ad primam speciē f. ¶ Utruz fortitudo habeat actus mensuratos? Solutio in secunda specie f. ¶ Utrum essentia / prudentia

tia crescat aut decrescat? Solutio in prima specie g. ¶ Queritur/quare actus charitatis crescit aut decrescit ad placitum? Solutio in secunda specie g. ¶ Queritur/utrum fortitudo sit in tempore: cum per se sit in continuo instanti? Solutio in regula h. queritur/utrum fortitudo sit in victoria virtutum? Solutio in regula i. ¶ Queritur/fortitudo quomodo causat? Solutio in prima regula K. queritur/fortitudo cum quibus habitibus est magis habituata? Solutio in .2. regula K. queritur/fortitudo utrum fortior sit cum imaginatiua quam cum sensitiua? et respondendum est quod sic: eo quod cum imaginatiua est deliberatiua: cum sensitiua nequaquam.

De questionibus temperantie. et primo per principia.

De questionibus temperantie: et primo per principia.

Utrum posita temperantia/ponuntur temperabilia: sicut posita potentia auditiua/ponuntur audibilia? Et respondendum est quod sic: nam sicut auditus esset frustra sine audibilibus: sic temperantia sine temperabilibus. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus quod quelibet virtus specifica causat suas specificas virtutes: sicut antecedens suum consequens. Et ideo intellectus per ea que cognoscit est valde moralis. ¶ Queritur/quare temperantia est amabilis? Solutio in primo paragrapho temperantie. queritur/utrum temperantia sit magna quomodo est difficilis? Solutio in secundo. ¶ Utrum temperantia noua sit facilis? Solutio in tertio. ¶ Utrum temperantia possit existere per se? Solutio in quarto. queritur/utrum temperantia extra sensibilitatem sit a contingentia? solutio in .5. ¶ Utrum temperantia sine amabilitate periclitet? solutio in sexto. queritur/quare temperantia frequentius est necessaria quam alia virtus? et respondendum est quia gula quotidie pugnat contra illam? solutio in septimo. queritur quare temperantia conuenit cum virtute? et respondendum est per hoc quia sine virtute non posset vincere gulam? et solutio in .8. ¶ Queritur/quare temperantia est utilis? Solutio in nono. queritur temperantia cum quo principio habet maiorem vigorem? solutio in decimo. queritur/temperantia cum quo tendit ad quietem? solutio in .11. ¶ Queritur/quid est magis inimica temperantie/aut gula/aut auaricia? Solutio in .12. queritur/temperantia in quo tempore magis indiget fortitudine? solutio in .13. queritur/temperantia ubi mensuratur? solutio in .14. queritur/quare labor est quies temperantie? et respondendum est ut acquirat meritum cum labore: et vade ad .15. ¶ Queritur/temperantia cum quo est maior? Solutio i. 16. queritur/actus temperantie cum quo est? solutio in .17. ¶ Temperantia cum quo est infirma? Solutio in .18.

De questionibus temperantie per regulas.

De questionibus temperantie per regulas.

Queritur/temperantia per quem modum participat cum aliis virtutibus? solutio in regula b. queritur/temperantia quid est? solutio in prima specie c. queritur temperantia cum quibus: et ubi causat sua temperabilia: videlicet suas species? solutio in .2. specie c. queritur/temperantia quid est in subiecto in quo est? solutio in .3. specie c. ¶ Queritur/temperantia quid habet in aliis virtutibus? solutio in quarta specie c. queritur que sunt principia primitiua temperantie? solutio in prima specie d. ¶ Utrum temperantia absque imaginatione possit habere actum suum? solutio in secunda specie d. queritur/utrum temperantia sit hominis aut anime? et respondendum est quod utriusque: sed maxime hominis: eo quod homo cum anima causat ipsam: et in tertia specie d. queritur temperantia quare est formaliter? solutio in prima specie e. queritur/temperantia quare est? et respondendum est ut sint temperabilia: et vade ad secundam speciem e. queritur/temperantia quanta est? solutio in prima specie f. queritur/temperantia quot quantitates discretas habet? et respondendum est quod tot quot sunt sua temperabilia: et in secunda specie f. queritur/que est propria qualitas temperantie? solutio in prima specie g. ¶ Queritur/utrum temperbilitates principaliorum sint secundarie qualitates temperantie? solutio in secunda specie g. queritur quo modo temperantia causat suas species in tempore? solutio in regula h. queritur/temperantia ubi causat suas species? solutio in regula i. queritur/temperantia quomodo temperat temperabilia? et respondendum est per similitudinem: videlicet per illum modum per quem sensus sensat sensibilia: et vade ad primam regulam K. queritur/temperantia cum quo est? et respondendum est quod ipsa est cum iustitia/prudentia et cetera. queritur/utrum temperantia sit altior

virtus & castitas? et respondendum est q sic/extense: intense vero non.

De questionibus fidei per principia.

De qstiōi bus fidei p pricipia

Trū posita fide /ponāt sic credulitates: sicut posito olfatu/ponantur odorabilitates? Et respōdēdū est q sic:nā sicut olfatus esset vacuus sine odorabilitatib⁹: sic fides sine credulitatib⁹. ¶ Queritur/ que est cā qre intellect⁹ agit sup sua natura? Solutio in.1. paragrapho fidei in nono subiecto. querit/q est cā quare credere ascēdit sup intelligere? solutio i.2. ¶ Queritur / quid est fides in hoīe peccatore? Solutio in.3. ¶ Utrū fides & intellectus se possint habere circa eūdē intellectū/solutio in.4. ¶ Queritur /p quem modū intellectus ascēdit cū fide ad summū obiectū? solutio in.5. ¶ Utrū intellectus possit intelligere summū obiectum sine fide? solutio in.6. ¶ Utrum fides sit habitus intellectus? solutio in.7. querit quis est prius in veritate: aut fides: aut intellect⁹? solutio in.8. ¶ Querit / quare intellectus ascēdit cū labore intelligēdo: sed cū delectatiōe credēdo? solutio in nono. ¶ Querit/p quē modū intellect⁹ est instātaneus & successiuus obiectādo? solutio in.10. ¶ Queritur/p quē moduʒ intelligere & credere concordāt in eodeʒ obiecto? solutio in.11. querit/per qđ signū cognoscit q lex ē vera/aut lex christianoꝝ/aut iudeoꝝ/aut sarracenoꝝ? solutio i.12. querit/p quē modū fides ē dispositio itellect⁹? solutio i.13. querit/p quē modū fides & intellectus ascēdūt ad obiectū? solutio i.14. querit/p quē modū i via fides existit iter itellectū & deū? solutio i.15. querit/vtrū due leges opposite possint eē vere & bone? solutio i.16. querit/q sunt signa cū qb⁹ cognoscit vera fides & falsa fides? solutio i.17. vtrū mai⁹ intelligere sit contra maius credere? solutio in.18.

De qstiōibus fidei p regulas.

De qstiōi bus fidei p regulas

Queritur/ qđ meritū sit pri⁹ aut fidei/aut intellect⁹? solutio in regula b. querit/qđ est fides? solutio in.1. specie c. querit/p quē modū fides est habit⁹? solutio in.2. specie c. querit/ p quē modū vnus habitus consistit sup alium? solutio in tertia specie c. querit/ quid habet fides in potētia anime: & econuerso? solutio in quarta specie c. ¶ Utrū fides sit a generante aut a creante? solutio in prima specie d. ¶ Utrum fide agat per formaʒ specificā? solutio in secunda specie d. ¶ Utruʒ fides sit possessa ab intellectu? Et respondendum est q sic: naʒ ipsa est habitus ipsi⁹ intellectus: et vade ad tertiam speciem d. queritur/fides a quo dependet? solutio in prima specie e. ¶ Utrum fides sit vt intellectus habeat altum intelligere siue credere? solutio in secunda specie e. queritur fides quanta est? solutio: vade ad primam specieʒ f. queritur /que sunt quātitates discrete fidei? et respondendum est q sue crudelitates: et vade ad secundam specieʒ regule f. queritur/fides cum quo agit? solutio in prima specie g. queritur/quid est dispositio fidei? solutio in secūda specie g. queritur /per quē modum fides consistit in tempore: cum sit immobilis: & quando ipsa corrumpitur. ¶ Utrum eadem fides resurgat? solutio in regula h. ¶ Utrum fides sit intellectus? solutio in regula i. queritur/ per quem modum deus causat fideʒ? solutio in prima regulā k. queritur/fides cum quo est? solutio in secunda regla k. ¶ Utrum fides sit in prima? Et respondendum est q non: eo q intellectus et ipsa non possunt esse in eodem gradu. ¶ Utrum infidelis habeat fidem? Et respondendum est q non: eo q non. fides enim absq eius veritate esse nō potest.

De questionibus spei in nono subiecto. Et primo per principia.

De questionibus spei in nono subiecto: & p principia

Trum spes sit causa sperabiliuʒ/sicut gustus gustabilium? Et respondendum ē q sic: alioquin non esset virtus: verūtamē spes causat sperabilia moraliter: gust⁹ autem gustabilia naturaliter. ¶ Utrum spes sit habit⁹ memorie /sicut charitas voluntatis et fides intellectus? solutio in primo paragrapho capituli spei i nono subiecto. queritur memoria cuʒ que ascendit ad summū obiectum? solutio in secundo. ¶ Queritur/ spes cum quo durat? solutio in tertio. queritur / quid est i memoria potestas superior & potestas inferior? solutio in quarto. queritur/qđ est magnus amicus hominis in hora sue

mortis? solutio in. 5. ¶ Queritur / quid ē magna amica hois in suis aduersitatibus? Solutio in. 6. ¶ Queritur / memoria cū quo est virtuosa? solutio i. 7. queritur que est spes formata & spes difformata? solutio in. 8. ¶ Queritur / quare spes causat leticiā: suū aūt oppositū tristiciā? solutio in. 9. ¶ Queritur / que differentia inter sperare & recolere? solutio in. 10. ¶ Queritur / p quē modū recolere & sperare se disponūt adinuicē? solutio in. 11. ¶ Queritur / vtrū spes legitima & spes spuria possint esse in eodem subiecto? solutio in. 12. ¶ Queritur / que est infirmitas memorie? Solutio in. 13. ¶ Queritur spes p quē modum est mediū inter deū & hominez? solutio in. 14. ¶ Querit / per quē modum spes causat quietē? solutio in. 15. ¶ Queritur / p quē modū spes est signū vere legis? solutio i 16. ¶ Utrū sperare & recolere se possint coequare in assumēdo summū obiectū? solutio in. 17. queritur / per quem modū peccatores cadunt in desperationem? solutio in. 18.

De q̄stiōib⁹ spei per regulas.

De q̄stio ib⁹ spei p regulas.

Trum spes sit habitus memorie? Solutio in. 9. subiecto l capitulo spei in regula b. ¶ Querit / q̄d est spes? solutio in prima spē c. queritur / spes cuz quibus agit p suā speciē? solutio in. 2. specie c. querit / quid est spes in alio? solutio in. 3. specie c. ¶ Queritur / spes cuius est aptitudo? Solutio in. 4. specie c. ¶ Utrū spes sit a generāte aut a creante? et respondendū est q ipsa est creātē: eo q supra subiectū est edificata: sicut cappa supra cappatū: et vide in prima specie d. ¶ Querit / correlatiui spei a quib⁹ deriuant? Solutio in. 2. specie d. ¶ Queritur / spes cui⁹ est instrumētū? Solutio in. 3. specie d. queritur / spes q̄re est spes? solutio in. 1. specie e. ¶ Querit / spes quare est? Solutio in scōa specie e. ¶ Utrū spes sit indiuisibilis? Solutio in. 1. specie f. ¶ Queritur / spes in quo crescit & descrescit? Solutio in secūda specie f. ¶ Queritur / quid est proprius actus spei? Solutio in. 1. specie g. ¶ Queritur / q̄ sint secūdarie proprietates spei? Solutio in secunda specie g. ¶ Querit / per quem modū omnia tempora in spe comprehenduntur? Solutio in regula h. ¶ Queritur / spes vbi causat suas species? Solutio in regula i, queritur / spes cū quo generātur aut corrumpitur? Solutio in. 1. regula k. ¶ Utrum spes sit cū dispositiōe subiecti in q̄ est? solutio in. 2. regula k. ¶ Utrū spes sit altior virtus q̄ iusticia? Et dicendū est q sic eo quia iusticia mensurat cū mēsura Spes autem supra mensuram. ¶ Utrū spes sit amica misericordie? respondendū est q sic eo q sua ancilla est. ¶ Utrū spes sit thesaurus pauperum? Et dicendum est q sic eo quia causat leticiam et fugat tristiciam. ¶ Queritur / quid ē inimica spei? Et dicim⁹ q obliuio. ¶ Utruz spes causat iusticiā? Et respondenduz ē q sic hō em sperās ideo iustū se reddit.

De questiōibus charitatis et primo p principia.

De q̄stiōibus charitatis & primo p principia.

Trū charitas sit cā charitabiliū: sicut tactus est cā tactibiliuz? Et dicimus sic: si enim charitas nō esset causa charitabiliū: nō posset eē habitus volūtatis: sicut tactus sensus cōmunis nō esset cā ad iudicandū sensibilia. ¶ Queritur / q̄re charitas est habitus voluntatis? Solutio in primo paragrapho charitatis in nono subiecto. ¶ Queritur / q̄re charitas facit omnia bona cōmunia? Solutio in scōo. ¶ Queritur / charitas cū quo facit durare seipsam? Solutio in. 3. ¶ Querit / charitas q̄re vincit oia? Solutio in. 4. queritur / p quē modū charitas est dispositio intellect⁹ ad intelligēdū summū intelligibile? Solutio i. 5. ¶ Queritur / cū quo volūtas se disponit ad amādū summuz amabile? Solutio in. 6. querit / q̄re charitas est altior virtus q̄ alie virtutes? solutio in. 7. ¶ Querit / cū quo charitas vincit: & cum quo vincit imaginabilia & sensibilia? Solutio in. 8. ¶ Querit / q̄re charitas in oībus inuenit delectationē? Et respondendum est ex eo q ipsa eleuat volūtatē supra imaginabilia & sensibilia? Et solutio in. 9. ¶ Queritur / quare charitas nō q̄rit ea que sua sunt? Solutio in. 10. ¶ Queritur / que est de ratione charitatis? Solutio in vndecimo. ¶ Queritur / quare charitas non inuenit contrarium? Respondendum est per hoc quia ipsa vincit illud? Et solutio in 12. ¶ Queritur per quem modum charitas habet prius posterius? Solutio in 13. ¶ Queritur / quid est nuncius inter amicuz & summū amatū? Solutio i. 14. ¶ Queritur / voluntas cū quo in omnib⁹

quiescit? Solutio in.15. ¶ Queritur/cum quo charitas est signum vere legis? Et respondendum est quod cum maioritate: et vade ad.16. ¶ Queritur/quid est signum charitatis? Solutio in.17. ¶ Queritur/quid est corruptio charitatis? Solutio in decimo octauo.

De questionibus charitatis per regulas.

De questionibus charitatis per regulas.

Utrum charitas sit habitus voluntatis? Solutio in regula b.i nono subiecto. queritur quid est charitas? solutio in prima specie c. queritur/charitas habens specificas species cum quibus est specifica virtus? solutio in secunda specie c. ¶ Queritur/quid est charitas in aliis virtutibus? Solutio in tertia specie c. ¶ Queritur/quare charitas habet quicquid vult? Et respondendum est per hoc quod est altior virtus omnibus virtutibus: et vade in quarta specie c. ¶ Queritur/quare charitas est infusa et non acquisita? Et respondendum est per hoc quia per acquisitionem non posset esse ita alta virtus sicut est: nisi per infusionem: et vide in prima specie d. queritur/charitas ex quo est? solutio in secunda specie d. ¶ Queritur/quare qualitas est voluntatis? Solutio in tertia specie d. ¶ Queritur/quid est causa charitatis? Solutio in prima specie e. ¶ Queritur/quare charitas est? Solutio in secunda specie e. ¶ Queritur/utrum charitas habeat magnam quantitatem? Solutio in prima specie f. ¶ Utrum essentia charitatis crescat aut decrescat? Et respondendum est quod non: ipsa enim non est habitus punctalis neque linealis: et vade ad secundam speciem f. ¶ Queritur/quid est primitiua quantitas charitatis? Solutio in prima specie g. ¶ Queritur/que est secundaria qualitas charitatis? Solutio in secunda specie g. ¶ Queritur/per quem modum charitas est instantanea et successiua? Solutio in regula h. ¶ Queritur/charitas ubi est? Solutio in regula i. queritur/charitas quomodo est? solutio in 1. regula k. ¶ Queritur/charitas cum quo est? Solutio in secunda regula k. ¶ Queritur/per quod homo potest cognoscere si ipse habet charitatem aut non? Et respondendum est per ea que de illa superius dicta sunt.

De questionibus patientie in nono subiecto: et primo per principia.

De questionibus patientie in nono subiecto et primo per principia.

Utrum patientia sit sic causa passibilium: sicut affectus affectibilium est causa? Et respondendum est quod sic. Nam sicut affectus non esset sensus absque affectibilibus: sic nec patientia esset virtus absque passibilibus. ¶ Queritur/patientia cum quo est habitus voluntatis? Solutio in primo paragrapho patientie in nono subiecto. ¶ Queritur/voluntas cum quo vincit iram? Solutio in secundo. ¶ Queritur/patientia cum quo est fortis? Solutio in tertio. ¶ Utrum patientia cum abstinentia et prudentia sit potens? Solutio in quarto. ¶ Queritur/patientia cum quo viuit? Solutio in quinto. ¶ Patientia cum quo est de genere humilitatis? Solutio in sexto. ¶ Patientia cum qua virtute est magis alta? Solutio in.7. ¶ Utrum vera patientia quietat ea que sua sunt? Solutio in octauo. ¶ Utrum patientia fugat tristiciam? Solutio in nono. ¶ Utrum patientia distinguat inter suum amicum et suum inimicum? Solutio in decimo. ¶ Queritur/patentia cum quibus virtutibus est conexa? Solutio in undecimo. ¶ Queritur quare patientia vincit? Solutio in.12. ¶ Queritur/patientia quid habet in causis? Solutio in.13. ¶ Queritur/patentia inter que est medium? Solutio in.14. ¶ Queritur/homo patiens cum quo quiescit? Solutio in.15. queritur/patientia cum quo est maior virtus? solutio in.16. ¶ Queritur/quod est officium patientie? Solutio in decimo septimo. ¶ Queritur patientia cum quo periclitatur? Solutio in.18.

De questionibus patientie per regulas.

De questionibus patientie per regulas.

Queritur/quare patientia absolute est fortior quam impatientia? Solutio in regula b. queritur/quid est patientia? solutio in prima specie c. queritur/patientia cum quibus patitur? solutio in secunda specie c. ¶ Utrum patientia sit in charitate mansueta/et in prudentia discreta? solutio in.3. specie c. ¶ Utrum voluntas per patientiam habeat ea que vult? solutio in.4. specie c. queritur/que sunt principia primitiua patientie? solutio in.1. specie d. queritur/que sunt principia secundaria pa

tientie? Solutio in.ij.specie d. ¶ Que-
ritur voluntas cuz quo descendit ad eli-
genduz passiones? Solutio in.iij. specie
d.querit patientia cuz quibus virtutib⁹
est necessitata? solutio in prima specie e.
querit patientia quare est? solutio in se
cunda specie e. ¶ Utrum essentia patiē-
tie habeat cum quo crescat? Solutio in
prima specie f. ¶ Utrum patientia ha
beat qualitates discretas? Solutio in
scđa specie f. querit que est ꝓpria pro-
prietas patientie? solutio in prima spe-
cie g. ¶ Querit que sunt scđarie quali-
tates patiētie? Solutio in scđa sp ecie g.
q̄rit p quē modū patiētia ē in tpe instan
tanea p illā nouitatē quā accipit in sui
creatiōe: ⁊ successiua de vno ī aliō? solu-
tio in regula h. ¶ Querit que sunt loca
patiētie? Solutio in regula i. queritur/
patiētia quō acquirit? solutio in p̄ma re
gula k. querit patiētia cū quo fortifica-
tur? solutio in scđa regula k. ¶ Quid est
ante cōtra irā/ aut patientia aut absti-
nentia? Et rñdendū est ꝙ patiētia. Naz
ipsa abstinētia a patientia orit. ¶ Utruz
patientia causet equaliter a fortitudine
⁊ prudentia? Rñdendū est ꝙ sic alioqn
iam patiētia non esset fons abstinētie.

De questionibus pietatis in nono subiecto. ⁊ primo per principia.

De q̄stio-
nib⁹ pieta
tis ī nono
subiecto ⁊
primo per
pricipia.

Trū pietas sit causā pieta
biliū: sicut imaginatio est
causa imaginabilium? Et
dicimus ꝙ sic. Quia sicut
imaginatio nō eēt habit⁹
sine imagiābilib⁹: sic pie-
tas sine pietabilib⁹. ¶ Querit cū q̄ vo-
luntas se disponit ad habendū dolores
ꝓximi sui? Solutio in pṁo paragrapho
pietatis in nono subiecto. querit vtrum
suspiria et fletus sint signa magne pie-
tatis? solutio in scđo paragrapho. que-
ritur/pietas cū quo durat? solutio in iij.
¶ Queritur que sunt signa pcātis pie-
tatis? Solutio in.iiij. querit cuz quo in-
tellectus cognoscit pietatē? solutio ī.v.
q̄rit q̄re pietas ē amabilis. solutio ī.vj.
¶ Pietas cū quibus se ostēdit esse virtu
tem? Solutio in.vij. ¶ Querit quid est
medicina crudelis volūtatis? Solutio in
viij. ¶ Volūtas cū quo se cōsulat? Solu
tio in.ix. ¶ Querit quare pietas non di
stinguit inter propriū ⁊ cōmune? Solu-
tio in.x. ¶ Homo pius cuz quo pacificat
inimicum? Solutio in.xj. ¶ Pietas cum
quo vincit impietatem? Solutio in.xij.
¶ Queritur quid est materia pietatis?
Et respondendum est ꝙ superbia: non
tamen dico per rectam lineam: sed per
obliquam: videlicet est occasio: sed non
tamen causa. Et vade ad. xiij. ¶ Utrum
pietas sit in extremis? Solutio in.xiiij.
queritur cum quo voluntas se delectat
in suis aduersitatibus? Solutio in.xv.
¶ Utrum maior pietas sit maius signū
vere legis? solutio in.xvj. ¶ Querit/pie-
tas cum quo mensurat? solutio in.xvij.
¶ Queritur vtrum absentia suspirij et
fletus sit signum minoris pietatis? solu
tio in decimooctauo.

De questionibus pietatis per regulas.

De q̄stio-
nib⁹ pieta
tis per re-
gulas.

Trum charitās sit habit⁹
pietatis? solutio in regula
b. in nono subiecto in capi-
tulo pietatis. ¶ Querit q̄d
est pietas? solutio in prima
specie c. queritur pietas cū
qb⁹ agit specifice? solutio in secūda spe-
cie c. queritur pietas cuius est signum?
solutio in tertia specie c. queritur quid
habet pietas in subiecto in quo est. so-
lutio in quarta specie c. querit que sunt
principia priora pietatis? solutio in pri-
ma specie d. ¶ Utrum suspiria ⁊ fletus
sint signa significantia materiaz pieta-
tis? solutio in secunda specie d. ¶ Utruz
pietas sit voluntatis? Et respondendū
est sic: eo quia suus primus motor est: et
vade ad tertiam speciem d. ¶ Queritur
cum quo cognoscitur q̄ntitas pietatis?
solutio in prima specie f. ¶ Queritur cū
quo pietas crescit aut decrescit actum
suum? solutio in secunda specie. ¶ Que-
ritur que est propria qualitas pieta-
tis? solutio in prima specie g. ¶ Queri-
tur que est secundaria qualitas pieta-
tis? solutio in secunda specie g. ¶ Que-
ritur quomodo cognoscitur pietas? so-
lutio in regula h. ¶ Querit vbi est pie-
tas? solutio in regula i. ¶ Queritur pie-
tas quomodo acquiritur? solutio in pri-
ma regula k. queritur pietas cum qui-
bus est? solutio in secūda regula k. que-
ritur pietas cum quibus est: quomodo
generat suspiria ⁊ fletus. dicendum est
ꝙ per modum quem habet charitas ad
mouendum cum pietate imaginatiua
mouentem sensitiuam calefaciendo cor
vt influat suspiria/cum quibus calefa-
ciat ascēdētē ad oclos calefactos/a quo-
rū calore aq̄ fugit lachrimādo. Diximᵘ

de nouem virtutibus: et sicut diximus de illis per principia et regulas: sic potest dici de vitijs et contrarijs modo contrario: videlicet de iniuria / impudentia / debilitate cordis / intemperantia / infidelitate / desperatione / crudelitate / impatientia et impietate.

De questionibus vitiorum in nono subiecto per principia et regulas deductorum. Et primo de auaricia.

De qstioibus vitiorum in nono subiecto per principia et regulas deductorum et primo de auaricia.

Utrum auaricia habeat suas species/sicut largitas suas. Et dicimus quod sic: aliodin ipse non haberet cum quo essent cōtrarie. ¶ Queritur/ auaricia cum quo impedit largitatem? Solutio in primo paragrapho in capitulo auaricie in nono subiecto. queritur/auaricia cum quo magnificat malum? Solutio in. 2. ¶ Queritur/quare auarus non quiescit? Solutio in. 3. ¶ Utrum auarus possit quiescere auaricia? Solutio in. 4. ¶ Queritur/quare auarus credit esse largus? Solutio in. 5. ¶ Utrū auaricia eleuet volūtatē sup viribus largitatis? Solutio in. 6. ¶ Utrū hō auarus sub habitu auaricie credat aut intelligat? Solutio in. 7. ¶ Queritur/an hō auarus hoc quod est verū credat esse falsum? Solutio in. 8. ¶ Utrū auarus habeat cum auaricia aliquid in quo quiescat? Solutio in. 9. ¶ Queritur/hō auarus: vtrum credit hoc quod est auaricia/sit largitas? Solutio in decimo. ¶ Utrū hō auarus cū hoie iusto prudēte concordare possit? Solutio in. 11. ¶ Queritur/quare hō auarus est malus vicinus siue socius? Solutio in. 12. ¶ Queritur/hō auarus quō se habet cū pricipijs causalibus? Solutio in. 13. ¶ Hō auarus cū quo mensurat ea que habet? Solutio in. 14. ¶ Utrū hō auarus descat cū habitibus priuatiuis: sicut largus cū positiuis? Solutio in. 15. ¶ Queritur/quid est maioritas auaricie? solutio in. 16. queritur/quare auaricia nō cōsistit in medio? solutio in. 17. ¶ Utrū minoritas auaricie sit contra largitatē? Solutio in. 18.

De qstioibus auaricie per reglas.

De qstioibus auaricie per regulas.

Utrū auaricia sit generalis peccatū? Solutio in regla b. queritur/quid est auaricia? Solutio in pria specie c. qritur / que sūt correlatia auaricie? Solutio in. 2. specie c. querit/quare auaricia est de gñe paupertatis. Solutio in. 3. specie c. ¶ Querit/quid habet hō auarus in suis diuitijs? Solutio in. 4. specie c. ¶ Utrum auaricia habeat naturā? et respōdendū est quod non: eo quod largitas habeat eā: et vide in prima specie d. queritur/peccatū auaricie de quo est? Solutio in scda specie d. ¶ Utrū hō auarus sit auaricie? et respōdēdū est quod sic: quia sicut largus est largitatis: et vide in tertia specie d. querit/auaricia quare est? Solutio in prima specie e. querit/vtrū auaricia sit vt hō nō descat? Solutio in secunda specie e. ¶ Utrū auaricia sit cōmixta cū largitate? Solutio in prima specie f. queritur auaricia cū quo crescit, aut decrescit actus suos? Solutio in scda specie f. querit/quare hō auarus quātomagis habet tāto plus appetit habere? solutio in pria specie g. querit/que sunt proprietates appropriate auaricie? solutio in secūda specie g. queritur/quomodo hō auarus vtitur tpe? solutio in regula h. querit/auaricia vbi est? solutio in regula i. queritur/quō auaricia est? solutio in prima regula k. ¶ Itē respōdendū est quod ipsa est per modum nolendi: sicut largitas est per modum volendi. queritur/auaricia cum quo est? solutio in secunda regula k. ¶ Utrum peruersum velle et peruersum nolle sint cause auaricie? et dicimus quod sic. Ratio huius est: quia rectum velle et rectū nolle sunt cause largitatis.

De questionibus gule: et primo per principia.

De qstioibus gule primo per principia.

Utrum gula sic causet gulositatem: vel suas species: sicut tēperātia temperalitates? et dicimus quod sic: quia si non: iam gula non haberet cum quo esset peccatum specificum: sicut tēperātia habet cū quo est virtus specifica. queritur/homo gulosus: vtrum cognoscit quod nimia comestio facit sibi malū: et tamen credit quod faciat sibi bonū? et respōdendū est quod habitus gulositatis facit ipsum credere hoc quod est supra suū intelligere: et vide in primo pagrapho noni subiecti in c. gule. quare hō gulosus credit quod nimia potatio nō sit malū? et respondēdū est quod magna gulositas magnificat credere: et puicat intelligere: et vide in. 2. queritur/quare hō est gulosus postquam delectationes quas habet per gulā/nō durāt tantum quantum pene quas per illas patit? et dicēdū est quod ex eo quia supponit et nō intelligit: et vide in tertio

¶ Queritur q̃re hõ gulosus sub habitu
gu'e est ligatus? solutio in.4. ¶ Queri=
tur/q̃ est dispositio ad peccãdũ? solutio
in.5. ¶ Queritur/que ẽ cã querĩ appe=
titus volũtatis? Solutio in.6. ¶ Quare
gula est cõtra oẽs virtutes? Solutio in
7. ¶ Queritur/cũ quo hõ in mẽsa deci=
pit seipsum? Solutio in.8. ¶ Queritur/
cũ quo gula/in quo sensu causat delecta
tiones/⁊ in quo dolores? Solutio in.9.
¶ Quare gulosus non distinguit inter
infirmitatem ⁊ sanitatẽ? Solutio in.10.
¶ Queritur/hõ gulosus cũ quo vtiꝛ con
cordãtia? Solutio in vndecimo. ¶ Gula
quorũ ẽ inimica? Solutio in.12. ¶ Que=
ritur/q̃ sunt signa gule? Solutio in.13.
¶ Utrũ gulosus peruertat mẽsuram et
immẽsurã? Solutio in.14. ¶ Queritur/
quare hõ gulosus nõ inuenit quietem?
Solutio in.15. ¶ Itẽ respondẽdũ est q2
ipse cũ gula inquirit quietẽ. queriꝛ/que
sunt maiores ꝓsperitates gulosi? Solu
tio in.16. ¶ Queriꝛ/cũ q̃ mensura gulo=
sus mẽsurat principia innata vegetati=
ue? Solutio in.17. ¶ Queritur/cũ quo
homo gulosus est contra charitatem? so
lutio in decimo octauo.

De questionibus gule per regulas.

De q̃stiõi bus gule p regulas.

Trũ gula depẽdeat magis
a volũtate q̃ꝫ ab itellectu?
Solutio in regula b. queri
tur/q̃d est gula? solutio in
pria specie c. ¶ Queritur/
q̃ sũt mõstruositates gule?
Solutio in scd'a specie c. ¶ Queriꝛ/quid
est gula i subiecto in quo est? solutio i.3.
specie c. ¶ Queritur/gula q̃d hꝫ i subie
cto in quo est? solutio in.4. specie c. que
ritur/gula q̃re non est de aliquo? solutio
in prima specie d. ¶ Utrũ gula sit de ha=
bitib⁹ priuatiuis? Solutio i.2. specie d.
¶ Queriꝛ/vtrũ gula sit aie aut corpis? ⁊
respondendũ est q2 ipsa est aie prio: secũ
darie aũt corpis. Nã peccatũ in aĩa et p
aiam incipit: ⁊ deinde per corpus: ⁊ vi=
de in tertia specie d. ¶ Utrũ gula sit a ne
cessitate aut a contingentia? Solutio in
prima specie e. ¶ Queritur/gula q̃re ẽ?
Solutio in scd'a specie e. ¶ Queriꝛ/q̃re
gulosus nõ põt moraliter saturari: sꝫ tã
tũ saturaꝛ sensibiliter? Solutio in pria
specie f. ¶ Adhuc est respõdẽdũ q2 ipsa ẽ
tãta q̃ꝫtũ gu'osus suũ actũ augmentare
põt. ¶ Queritur/p quẽ modũ gula sub=
leuat appetitũ volũtatis/imaginatiõis
⁊ gustus? Solutio in primã specie g. q̃ri
tur/q̃ species gule cõpetũt aie ⁊ q̃ corpo
ri? Solutio in secunda specie g. ¶ Que
ritur/quãdo se habet gula in tempore?
Solutio in regula h. ¶ Queritur/q̃ sunt
loca gule? Solutio in regula i. ¶ Queri
tur/gula quomodo est? Respondendum
est q2 ipsa est per contrarium moduꝫ tẽ
perantie: ⁊ vade ad primã regulã K. q̃ri
tur/gula cũ quo est? Solutio in scd'a re=
gula k. ¶ Queritur/vtrũ gula distet ma
gis a iusticia q̃ꝫ a prudentia? et respon=
dendum est q2 sic eo q2 temperãtia q̃ est
suũ oppositũ/cõsistit p eq̃litatẽ. ¶ Utrũ
gula distet eq̃liter a fortitudine ⁊ prudẽ
tia? et respondenduꝫ ẽ q2 sic: eo q2 absq̃
temperãtia in ipsis esse non potest.

De questionibus luxurie p principia.

De q̃stiõi bus luxu rie p prin cipia.

Trũ luxuria causet luxuriãbi
lia: sicut castitas causat castabi
lia? et dicimus q2 sic. Alioquin
luxuria nõ haberet cũ quo resi
steret castitati. ¶ Queritur cũ quo luxu
ria resistit castitati? Solutio in prio pa
ragrapho. ¶ Queritur per quem modũ
luxuria est occasio conscientie? Solutio
in scd'o. queritur/culpa de quo durat? so
lutio in.3. ¶ Queritur/p quẽ modũ lu=
xuriosus ẽ ligatus? Solutio in.4. queri
tur/luxuriosus an credat q2 luxuria non
sit peccatũ? solutio in.5. ¶ Queritur/lu
xuria quare cũ pleris signis causat act⁹
substantiales? Solutio in.6. ¶ Utrũ lu=
xuria faciat ascendere credere supra in=
telligere? Solutio in.7. ¶ Queritur/lu
xuriosus cum quo decipit seipsum? So
lutio in.8. ¶ Luxuriosus cũ quo dispo=
nit se ad labores? solutio in.9. queritur/
quare intellect⁹ luxuriosi ẽ obstinatus?
Solutio in decimo. queriꝛ/an pulchritu
do ⁊ turpitudo cõcordãt? Solutio in vn
decimo. ¶ Utrũ luxuria sit habitus con=
trarietatis? Ad q̃d dicendũ est q2 sic: eo
q2 ipsa ẽ habitus ꝑuersus: et vide i.12.
¶ Luxuria quomodo est peccatũ? solu=
tio in.13. ¶ Queritur/imaginatio est in=
strumentũ luxurie? Solutio in.14. que=
ritur/quid est vltimus finis luxuriosi?
Solutio in.15. ¶ Maior luxuria cũ quo
cognosciꝛ? solutio in.16. ¶ Queriꝛ/q̃re
luxuria coetando se multiplicat? Solu=
tio in.17. ¶ Queritur/per quem modũ
luxuria in suo subiecto consistit in vno: ⁊
eodem tempore in fieri: et in facto esse?
Solutio in.18.

De questionibus luxurie p regulas.

De qstiõibus luxurie per regulas.

Uare luxuria citius incipitur p imaginatiuã q̃ p sensitiuã:cũ sua signa sint sensibilia? Solutio in regula b.q̃ritur/quid est luxuria? Solutio in prima specie c.¶ Queritur/vtrum luxuria agat per suã speciem? Solutio in secunda specie c.¶ Queritur/luxuria vbi est peccatum intensum:z vbi instantaneum/et in instãti:et vbi est in successione? Solutio in tertia specie c. ¶ Quare luxuria habet in homine luxurioso tã magnam potestatem? Et respondendũ est ex eo quia suus habitus est. Solutio in quarta specie c.¶ Cum luxuria sit habitus causans malum magnum:quare dicit q ipsa nihil est? Solutio in prima specie d.¶ Queritur/vtrum luxuria dependeat a monstruitate morali? Solutio in secũda specie d. ¶ Querit/vtrũ homo sit luxurie et econtra? Solutio in tertia specie d.queritur/quare luxuria est?et ẽ dicendũ q ipsa est quia sua causa sua est. Et vade ad primam speciẽ e. queritur/quare luxuria est habitus priuatiuus:cum sit instrumentum subiecti in quo est? solutio in secunda specie e. ¶ Utrum luxuria habeat quãtitatem cõtinuã? Solutio in pria specie f. ¶ Utrũ luxuria corrumpatur / corrumpẽdo actus suos? Solutio in secunda specie f.quare est prima qualitas luxurie? Solutio in prima specie g.¶ Que est secundaria luxurie qualitas? Solutio in secunda specie g.queritur/per quem modum luxuria est in tempore? solutio in regula h. ¶ Queritur/luxuria vbi causat suas species? Solutio in regula i.queritur/luxuria quomodo est? solutio in prima regula k.queritur / luxuria cum quo est? solutio in secunda regula k. queritur/ luxuria cum quo generatur:et cum quo corrumpitur?et respõdendum est q ipa generatur cum corruptione castitatis: et corrumpitur cuz castitatis generatione.queritur/quid est remediũ luxurie? et est respondendũ q est recordari sepe ea que de ipsa dicta sunt:z imaginari penas infernales:et gloriam celestialem.

De questionibus superbie per principia.

De qstiõibus superbie p principia.

Trũ superbia sit causa superbiliũ:sicut hũilitas humiliũ? Et respõdendũ ẽ q sic: eo q̃ sunt habitus 9rij. querit/an supbia ascẽdendo descẽdet? Solutio in.1. pagrapho.querit/an supbia minorificat subiectum suum:cum ipsa appetat ipm esse magnum? Solutio in secundo.quare superbia est inimica subiecto in quo est? Solutio in tertio.querit/quare potestas superbie contra potestatem humilitatis stare non potest?ad qd dicẽdũ est ex eo q superbia est habitus priuatiuus:humilitas autez positiuus. ¶ Utrũ superbia sit habitus superius p credere:z descendat per intelligere? Solutio in.5. queritur/q̃re est homo superbus: z q̃re per superbiã descendat: z q̃re per velle descendit? Solutio in.6.¶ Utrũ supbia sit per credere aut per intelligere? Solutio in septimo. ¶ Utrum superbia sit de genere virtutũ? Solutio in octauo. queritur/quare homo superbus nõ descit? Respondendũ est per hoc q̃ humilis quiescit:z vide in.9.querit/quare hõ superbus nõ distinguit:et respondendũ ẽ p hoc q̃ nõ cognoscit semetipsum: z vide in.10.quare supbia hz cõcordãtiã cũ oibus vitiis:ex eo q̃ hũilitas cũ oibus virtutibus cõcordat:z vide in vndecimo.q̃re supbia 9dicit virtutibus, pter hoc q̃ hũilitas cõtradicit oibus vitiis: z solutio in.12.¶ Utrũ supbia sit occasio hũilitatis? Solutio in.13.q̃ est cã q̃re subiectũ supbia descẽdit?solutio in.14.q̃re subiectũ cuz quo superbia ẽ nõ quiescit ob hoc quia ipsum cũ hũilitate desicit?solutio in.15. ¶ Cũ quo maior supbia cognoscitur? solutio in.16.quare supbia nõ vult sociuz equalẽ?solutio:q̃ humilitas vult illuz: z vade ad.17. ¶ Utrũ superbia sit magis per sensum q̃ p intellectum: posito tamẽ q intellectus credat? solutio i.18.

De questionibus superbie per regulas.

De qstiõibus superbie p regulas.

Uerit/in qua potẽtia aĩe superbia est inferius z in qua superius? Solutio i regla b.¶ Queritur /qd est superbia? Solutio in prima specie c.¶ Quare superbia est peccatũ specificum? Solutio in secunda specie c. ¶ Queritur/quid est supbia in aliis peccatis? Solutio in tertia specie c.quid hz

superbiã in subiecto in quo est? Solutio in.iiij.specie c.¶ Superbia de quibus est habitus priuatiu⁹? solutio in prima specie d. Queritur que sunt primarie species supbie: et que sunt secūdarie? Solutio in scda specie d.¶ Utrum superbus aliquo modo sit superbie? Solutio. dicēdū est ꝙ sic: qꝛ ab ipa capt⁹ est. Et vade ad tertiam speciē d.¶ Quare est supbia? solutio in prima specie e.¶ Queritur/ supbia quo tendit? solutio in secunda specie e. ¶ Utrū superbia cū q̄titate cōtinua corrūpat? solutio in prima specie f.¶ Queritur quare superbia h3 quantitates discretas? solutio in scda specie f.¶ Queritur que est prima passio supbie? solutio in prima specie g.¶ Queritur que est appropriata passio superbie? solutio in scda specie g.¶ Queritur superbia quādo incipitur? solutio in regula h.¶ Supbia vbi causat suas species? Solutio i regula i.¶ Queritur superbia quomodo est? Solutio in prima regula k.¶ Queritur supbia cum quo est? Solutio in scda regula k.¶ Utrū superbia inhereat aliis peccatis? Et dicendū est ꝙ sic. Ratio huius est: qꝛ humilitas inheret aliis virtutib⁹ ¶ Utrū superbia insit angelo maligno? Et dicēdū est ꝙ sic: nā ipe inheret malo.

De questionibus accidie per principia.

De q̄stionib⁹ accidie p principia.

Queritur vtrū accidia habeat p suā naturā accidibilia: sicut sollicitudo sollicitabilia? Et respōdendū est ꝙ sic: vt habeant cum quib⁹ sint cōtrarie.¶ Queritur/ vtrum accidiosus rōne sue malicie sit accidiosus? Solutio in primo paragrapho.¶ Queritur q̄ accidia ambit pigritiā et sollicitudinē? solutio in scdo.¶ Queritur accidia cū quib⁹ durat? solutio in tertio.¶ Quare homo volens agere bonū/est negligēs? solutio in.iiij. ¶ Quare intellectus sub habitu accidie ignorat eam? solutio in.v. Cū volūtas sit creata ad diligēdū bonū: q̄re odit illud? solutio i.vi.¶ Quare accidia iudicat diligentiā p vitio? solutio in.vij.¶ Quare accidia in veritate est pigra? Solutio in viij.¶ Quare accidiosus delectatur in malis: et pigratur in bonis? solutio in.ix. quare accidia est inimica sciētie? solutio in x. queritur accidia quō agit p cōcordātiā? solutio in.xi.¶ Queritur accidia cui est ꝯtraria? solutio in.xij. queritur pigritia quō se habeat in causis? solutio in.xiij.

¶ Queritur accidia p quē modū impedit bonum? solutio in.xiiij. quare accidiosus semp est i labore? solutio i.xv. queritur q̄d est fons vitiorū? solutio in.xvi.¶ Queritur per quē modū accidia est fortis? solutio in.xvij.¶ Queritur minor accidia cui est propinqua? solutio in.xviij.

De questionibus accidie per regulas.

De q̄stionibus accidie per regulas.

Queritur accidia quare min⁹ cognoscitur ꝙ aliud pctm? solutio in regula b.¶ Queritur q̄d est accidia? solutio i prima specie c. ¶ Correlatiua accidie a quo sūt? solutio in scda specie c.¶ Accidia q̄d est in aliis vitiis? solutio i.iiij.specie c. queritur q̄d h3 pigritia in bonis: et q̄d h3 in malis? solutio in.iiij.specie c.¶ Queritur q̄re accidia est habit⁹ priuatiu⁹? solutio in pma specie d.¶ Accidia de qb⁹ est? solutio in secūda specie d.¶ Utrū accidia sit ligamē accidiosi ad agendū malū? solutio in.iij. specie d.¶ Accidia quare agit per suam speciē? solutio in prima specie e.¶ Queritur quare est accidia? solutio i scda specie e.¶ Utrū accidia possit esse mixta cū aliis vitiis sine quātitate cōtinua? Solutio in prima specie f. quare accidia habet actus successionis cū nō sit punctalis/neq; linealis? solutio i scda specie f. ¶ Queritur que est propria qualitas accidie? Solutio in prima specie g. queritur que sunt passiones appropriate? solutio in scda specie g.¶ Accidiosus q̄ñ vtitur tempore? solutio in regula h. queritur accidia vbi est? solutio in regula i.¶ Accidia quomodo est genita? solutio in prima regula k.¶ Accidia cu3 quibus efficitur? Solutio in secunda regula k. queritur accidia a quo causatur magis / aut ab intellectu aut a voluntate? et est respondēdum distinguendo: videlicet ꝙ ipsa causatur ab intellectu per pigritiā: et a voluntate magis per sollicitudine3. Ratio huius est: quia intellectus in acquirēdo species laborat: voluntas aūt nequaꝗ̄. ¶ Quare ociositas et sollicitudo sūt species accidie? Et respondendū est qꝛ intellectus non habet inherentiam ad verū propter pigritiam: et ideo causat ociositatē: voluntas autem propter inherētiā quā habet ad malū/causat sollicitudinē.

De questionibus inuidie et primo per principia.

De q̃stionib⁹ inuidie: et primo per principia.

Trũ inuidia habeat inuidabilia sicut sensitiua sensibilia? Ad qđ dicentũ est φ sic: aliõqn inuidia nõ eẽt pctm specificũ. Uerũtamẽ sensitiua habet species naturaliter: inuidia autẽ moraliter. ¶ Utrũ appetere bonum absolute sit bonũ? Solutio in primo paragrapho. ¶ Utrum aliqua virtus per se posset destruere inuidiam? Solutio in scđo. ¶ Queritur per quem modũ deuincit inuidia? Solutio in tertio. queritur cum quibus potestatibus inuidia deuincitur? solutio in. iiij. queritur que est cura cõtra inuidiã? solutio in. v. ¶ Que est corruptio inuidie? solutio in. vj. ¶ Inuidiosus vtrũ per qđ mutatur sui habitus põt esse virtuosus? Solutio i. vij. ¶ Per quẽ modũ inuidiosus seipm decipit? Solutio in. viij. quare inuidia non dat delectationẽ subiecto in quo est? solutio in. ix. ¶ Querit per quã modũ inuidiosus in numerando vitia/potest curari sua inuidia? solutio in decimo. ¶ Intellectus per quem moduz agit contra inuidiam? solutio in vndecimo. ¶ Inuidia et charitas cum quibus habitibus se habent? Solutio in. xij. ¶ Que est dispositio inuidie? Solutio in. xiij. ¶ Querit cum qua mensura destruitur mẽsura inuidie? solutio in. xiiij. ¶ Utrũ inuidia possit causare quietem? solutio in. xv. ¶ Cũ qua maioritate maioritas inuidie deuincitur? solutio i. xvj. ¶ Cum qua equalitate deuincit equalitas inuidie? solutio in. xvij. ¶ Inuidiosus per quem modum se habet ad sua et ad aliena? solutio in. xviij.

De questionibus inuidie per regulas.

De q̃stionib⁹ inuidie per regulas.

Uare inuidia est generalis peccatũ φ auaricia? Solutio i regula b. ¶ Querit quid est inuidia? solutio in prima specie c. inuidia cũ qbus est hoc qđ est? solutio in scđa specie c. ¶ Inuidia quid est i suo subiecto? solutio i. iij. specie c. querit/inuidia de quibus est peccatũ specificũ? solutio in prima specie d. ¶ Inuidia de qbus est secũdarie? solutio in scđa specie d. ¶ Utrum inuidia sit ignorantia intellectus et maliuolentia voluntatis? solutio in. iij. specie d. ¶ Inuidia q̃re est effectus? solutio in prima specie e. ¶ Utrũ inuidia sit inimica subiecti i quo est? solutio in scđa specie e. ¶ Inuidia quantã est? solutio in prima specie f. quare inuidia põt habere multos actus differẽtes numero? solutio in. ij. specie f. ¶ Que ẽ prima passio inuidie? solutio in. i. specie g. ¶ Querit q̃ est appropriata passio inuidie? solutio in. ij. specie g. ¶ Inuidia p quẽ modũ cõsistit in tpe. solutio in regula h. ¶ Signa inuidie vbi sunt? solutio in regula i. querit inuidia quõ est? solutio in prima regula k. ¶ Inuidia cũ qb⁹ signis cognoscit? solutio in. ij. regula k. querit vtrũ inuidia descẽdat ab intellectu aut a volũtate? et huic dicendũ est φ ab vtroqꝫ: ab intellectu quidẽ rõne superbie: sed a volũtate rõne auaricie. ¶ Utrũ memoria et imaginatio sint potẽtie cõcs inuidie? Cui dicẽdũ est φ sic eo quia ipe sunt potẽtie cões intellectui et volũtati.

De questionibus ire et primo per principia.

De q̃stionib⁹ ire et primo per principia

Trum tot irascibilia sint sub ira quot charitabilia sunt sub charitate? Et dicimus φ nõ. Sicut in natura nõ sũt tot mõstruositates sicut pfectiões. queritur qđ est remediũ ire? solutio in principio capituli siue in primo paragrapho qui est idẽ. querit cũ quo ira deuicitur? solutio in. ij. ¶ Utrũ actus ire sit sua duratio? solutio in. iij. ¶ Potestas ire cum qua ptãte deuincit? solutio i. iiij. ¶ Per quẽ modũ prudentia vincit irã? solutio in. v. ¶ Charitas per quẽ modum crescit actũ suũ? solutio in. vj. ¶ Quomodo voluntas trãsit de ira in virtutẽ? solutio in. vij. ¶ Per quez modũ irasci est supra intelligere? solutio in. viij. ¶ Homo iratus cũ quo patitur: et cũ quo resurgit ab ira? solutio in. ix. quare homo iratus nõ distinguit inter sui malũ et alterius malum? solutio in. x. ¶ Homo irat⁹ cũ quibus concordat: et cum quibus discordat? solutio in. xj. querit que est dñia ire? solutio in. xij. ira cum quo generat: et cuz quo corrumpit? solutio in. xiij. queritur cum quo ira mensurat? solutio in. xiiij. ¶ Quare homo non quiescit cũ ira? Respondẽdũ est per hoc qꝛ ira nõ quiescit: sed patientia: et vade ad. xv. ¶ Que est maior/aut patiẽtia absoluta aut ira absoluta? solutio in. xvj. ¶ Queritur quare coequabilia sunt de genere ire? Solutio in. xvij. ¶ Que potest esse minor/aut patientia aut ira? Solutio in. xviij.

De q̄stionib⁹ ire p regulas.

q̄stio: ire p ulas.

Trū ira sit generalr⁹ peccatū? Solutio in regula b. Queritur/quid est ira? Solutio in p̄ma specie.c.quare ira est habit⁹ cōfusus? solutio in scđa specie c. quid ē ira i aīa? solutio i.iij.specie c.¶ Quare ita q̄to magis tangit/tanto magis multiplicat? Solutio in.iiij.specie c. ¶ Utrū ira sit de seipsa? Solutio in p̄ma specie d.¶ Ira de q̄bus principijs est? Solutio in.ij.specie d.¶ Utrū ira habeat dñium? Solutio in.iij.specie d. ¶ Ira quare est effectus? solutio in p̄ma specie e. ¶ Ira quare est? solutio i.ij.specie e.quāta est ira cōtinue in prima specie f. Ira quare crescit aut diminuit actus suos: et eo q̄ irascibilia sunt species eius? ⁊ vide in secunda specie f. ¶ Utrum furor sit ppria passio ire? Solutio in prima specie g. que sunt secūdarie passiones ire? Solutio in.ij.specie g.¶ Per quē modū ira cōsistit in tpe? Et dicim⁹ q̄ per suā q̄titatem est indiuisibilis: ⁊ per discretā per quā crescit aut decrescit actus suos successiue.⁊ vade ad regulā h. ¶ Ira vbi ē? Solutio in regula i.¶ Ira quō est? Solutio in p̄ma regl'a k.¶ Querit ira cū q̄ est? solutio in.ij.regl'a k.querit q̄ ē materia ire? Ad q̄ð dicēdū est q̄ irascibila. que ē forma ire? ad q̄ð dicēdū est q̄ irascibilitas cū qua mouet irascibilia.quis est actus ire? dicendū est q̄ irasci qui est ortus ab actione ⁊ passione.

De questionibus falsitatis per principia.

De q̄stionib⁹ falsitatis p p̄ncipia.

Uerit vtrū falsitas habeat tot falsificabilia quot legalitas hʒ legabilia. Et respōdendū est q̄ non: q̄ falsitas est habitus priuatiu⁹ legalitas autem positiuus. ¶ Utrum homo falsus possit tantū falsificare q̄tum homo legalis verificare? Et dicēdū est q̄ nō: eo q̄ bonitas est habitus legalitatis: malicia aūt falsitatis? Et solutio ē in p̄mo paragrapho. ¶ Falsitas cum quo cognoscit? solutio in scđo. ¶ Falsitas cū quo corrumpit? solutio in iij.¶ Falsitas cū quo habēt posse? Solutio in.iiij.querit: falsitas cū quo decipit intellectū? solutio i.v. ¶ Quod est signū falsitatis? solutio in.vj.¶ Utruʒ ypocrisis sit habitus falsitatis? Solutio i.vij. ¶ Quare falsitas cognoscitur? Solutio in.viij.¶ Per queʒ modū delectationes pene sunt signa falsitatis? Solutio i.ix. ¶ Utrum falsitas cōfundat differentias vt ipsa non cognoscatur? Solutio in.x. ¶ Queritur falsitas quomodo decipit imaginationē? Solutio in.xj. ¶ Cū quo falsitas deprehēdit? solutio in.xij.quomodo per principia causalia falsitas cognoscitur? Solutio in.xiij. ¶ Per quem modū mediū est signū falsitatis? Solutio in.xiiij. ¶ Falsitas per queʒ modum apprehendit? Solutio in.xv. ¶ Maior falsitas cum qua maioritate cognoscit? solutio in.xvj.¶ Equalitas per quē modum est signū falsitatis? solutio in.xvij. ¶ Utrū mendacium sit licitū: aut maior veritas sciri possit? Et respondendū est q̄ sic: posito tamen q̄ falsitas non sit cā sed occasio. Et vade ad.xviij.

De questionibus falsitatis per regulas.

De q̄stionib⁹ falsitatis per regulas.

Trum falsitas sit ita fortis in tētatione sicut legalitas? Et respondendū est q̄ nō: eo q̄ fortitudo que est virtus/ concordat cum legalitate. Et vade ad regulāʒ b. ¶ Falsitas q̄d est? Solutio in p̄ma specie c.¶ Essentia falsitatis cū quibus est? Solutio in scđa specie c.¶ Quid est falsitas in alijs habitibus? Solutio in.iij. specie c.¶ Querit/aptitudo falsitatis p quem moduʒ est? solutio in.iiij.specie c. ¶ Quod est principium primitiuū falsitatis? solutio in prima specie d. ¶ Utruʒ falsitas agat per suam speciem? solutio in scđa specie d. ¶ Falsitas a quo depēdet plus/aut avoluntate aut ab intellectu? Ad q̄ð dicendum est q̄ a voluntate tanq̄ a causa: ab intellectu autem tanq̄ ab instrumento: et vide in tertia specie d.¶ Que est causa falsitatis? solutio in prima specie e.¶ Falsitas ad quē terminum tendit? Solutio in scđa specie e. ¶ Falsitas quanta est continue? Solutio in prima specie f.¶ Que est materia augmētationis ⁊ diminutionis falsitatis.solutio i scđa specie f. ¶ Que est primaria passio falsitat̄.solutio i p̄ma specie g.¶ Que est secūdaria passio falsitatis.solutio in scđa specie g. ¶ Utrum falsitas cum sua discretā quantitate sit in successione cum continua in subiecto in quo est.solutio i regl'a h. ¶ Falsitas vbi est.solutio in regula i. ¶ Falsitas quo-

mode est? Solutio in prima regula k. ¶ Falsitas cum quo est? Solutio in scda regla k. ¶ Queritur cui repugnat magis falsitas/an prudentie aut charitati? Et respōdendū est q charitati tanq̄ agno: et prudentie tanq̄ leoni. ¶ Falsitas cui impugnat magis/aut imaginationi aut sensui? Et dicēdū est q imaginationi cū mendacio: sed sensui cum ypocrisi.

De questionibus inconstantie per principia.

De q̄stionib᷒ inconstātie per principia.

Utrum incōstātia habeat species sicut cōstantia? Et respondēdū est q sic: alioquin non posset esse habitus mal᷒ et mendax/ et huiusmodi. ¶ Quare inconstātia est pctm̄? Solutio in pncipio capituli inconstantie/ siue in primo paragrapho? Inconstantia cū quo deuincit? Solutio in scdo. ¶ Quare cōstantia corrumpitur? solutio in.iij. ¶ Quare potestas incōstantie non pōt ɔtra potestatē cōstantie: ex eo q2 ptās ɔstantie cōuenit cū esse: inconstātie aūt cū nō esse? et vide in.iiij. Et in isto passu cognoscit intellectus qua de cā hō pōt resurgere a pctō. ¶ Quare inconstātia debilitat intellectū: ex eo q2 ipsa est habitus alterationis? et vide in.v. ¶ Quare inconstantia aliquo mō nō est amabilis? solutio i.vj. ¶ Qō est figmentū cōstantie? solutio in vij. ¶ Utrū veritas sit cōis cōstātie et inconstantie? solutio in.viij. ¶ Quare incōstantia est de genere laboris ppter hoc q2 constātia est de genere quietis? et vide.ix. ¶ Quid agit inconstātia p differētiam? solutio in.x. ¶ Per quē modū concordātia est signū incōstantie? solutio in xj. ¶ Per quē modū prudētia est inimica inconstantie? Solutio in.xij. ¶ Quare inconstantia est posterius? solutio in xiij. ¶ Quare pseuerātia est inimica inconstantie? solutio in.xiiij. ¶ Utruz finis possit esse cōis constātie et inconstātie? solutio in.xv. ¶ Quare maior inconstantia non pōt esse supra maiorē constantiā: ex eo q2 esse antecedens: nō esse aūt consequens? et vide in xvj. ¶ Constantia et inconstantia per quē modū sunt equales? solutio in.xvij. ¶ Quare constantia faciliter deuincit? solutio in.xviij.

De questionibus inconstantie per regulas.

De q̄stionib᷒ inconstātie per regulas.

Queritur inconstantiā cuz qua potentia anime est magis connexa? solutio in regula b. ¶ Quid est inconstantia? solutio in prima specie c. ¶ Inconstantia cū quo est pctm̄ specificū? solutio in scda specie c. ¶ Incōstantia qd est in potētijs hoīs? solutio in.iij. specie c. quid habet inconstantia in volūtate et in intellectu? solutio in.iiij. specie c. ¶ Utrū essentia inconstantie descendat ab alia essentia? Solutio in pma specie d. ¶ Inconstātia ex quibus principijs specificis est? solutio in scda specie d. ¶ Cuius est inconstantia? solutio in tertia specie d. ¶ Que similitudo cōsistit inter habitus morales et habitus naturales? solutio in prima specie e. ¶ Queritur per quem modum intellectus cognoscit q peccatum nihil est? Solutio in secūda specie e. ¶ Quātitas inconstantie cum qua mensura mensuratur? Solutio in prima specie f. ¶ Quantitas incōstantie in qua potētia est? solutio in scda specie f. que est passio prima inconstātie? solutio in prima specie g. que est secundaria passio inconstātie: et que est sua dispositio? solutio in secunda specie h. ¶ Per quē modū inconstantia cōsistit in tempore? solutio in regula h. ¶ Inconstantia vbi est? solutio in regula i. ¶ Inconstantia quomodo est? solutio in regula k. ¶ Inconstantia cū quo est? solutio in secunda regula k. ¶ Queritur/constantia cum quibus virtutibus pugnat maxime contra inconstantiam? et respondendū est q cū fortitudine spei et charitatis. ¶ Queritur inconstātia cum quibus vitijs pugnat magis contra constantiā? ad qō dicendū est q cum auaricia/superbia et gula. ¶ Diximus de questionibus vitiorum: et etiā de nouem subiectis: et data est doctrina per quem moduz possunt solui questiones supradicte et etiam peregrine: tenēdo modum quem tenuimus.

De questionibus vndecime partis principalis huius libri que est de applicatione ad centum formas.

De q̄stionib᷒ vndecime partis principalis huius libri q̄ est de applicatione ad centuz formas.

In parte ista faciem᷒ q̄stiones et solutiones earum transmittem᷒ ad rubricas seu capitula q̄ sunt in decima parte implicate: quas solutiōes

dimittimus intellectui bene intuenti. ¶ Adhuc supra quodlibet capitulū faciemus multas q̄stiões: & q̄libet solutio in quolibet paragrapho erit implicata / secundum q̄ textus ei cōpetit: videlicet prima questio ad primū paragraphum: et secunda ad secundū: & ita transmittetur. Non aūt nominabimus siue assignabimus paragraphū cā breuitatis: s3 i fine q̄stiões & solutiones transmittem⁹ ad capitulum siue rubricam: verumtamē aliquas questiones proponimus confestim soluere.

De questionibus per explicitum et implicitum.

De q̄stiōi. p explicitū & implicitū.

Ueritur / p quē modum fiūt applicatiões p explicitū et implicitū. ¶ Quō applicantur ad q̄stionē isti termini: vtrū deus sit. ¶ Quō applicant ad q̄stionē isti termini vt3 vtrū deus sit etern⁹. ¶ Quō applicat ad istā questionē: vt3 vtrū sit bonū q̄ de⁹ sit intantū infinitus p suam magnitudinē / sicut p suā eternitatē. ¶ Quō applicatur ad ppositū: vt3 vtrū deus sit magis actu p suū intellectu3 / q̄ p suā eternitatē. ¶ Quomodo applicantur ad ppositū ista principia: videlicet vtrū deus sit iustus: vade ad decimā parte3 huius libri ad rubricā per explicitum & implicitu3 / in qua solutiões harū questionum sunt implicate.

De questiōibus per abstractum et concretum.

De q̄stiōi. p abstractū et concretū.

Ueritur / quō fit applicatio principiorū p abstractū & cōcretū. Et respondendū ē q̄ p quattuor modos nolatos in decima pte hui⁹ libri / & i predicta rubrica. ¶ Per primū modum: sicut si queratur: vtru3 ignis & igneitas differūt: applicētur ad bonitatē & magnitudinem &c. cum correlatiuis eorum: et apparebit differentia inter abstractum et concretum. ¶ Per secūdū: vtru3 inter q̄titatem & q̄tum sit differentia: applicēt bōitas accidētalis p abstractū / & bonū morale ɔcretū q̄ ē q̄tū. ¶ Per tertiū: vtrū inter caliditatē & calidū sit differentia: Ad hoc applicēt bonitas substantialis ad calidu3: et applicetur bonū accidētale. ¶ Per quartum: vtrum inter albedinem et album sit differentia: Applicetur bonitas accidentalis ad albedinem: et bonum substantiale ad album: sicut ad hominem album qui est substantia. Et vade ad decimam partem ad rubricam supra signatam.

De questionibus applicationis prime figure.

Utru3 de deo possit fieri pbatio separata a pbatione propter quid p equiparātiā: & q̄ vt cū dicit: vtru3 in deo bonitas & magnitudo cōuertant. Ad istā q̄stionē applicentur eternitas / potestas &c. cum suis diffinitionibus & cum suis correlatiuis earum per regulam c. significatis: vt fiat circulatio subiecti & predicati: & vade ad applicationem prime figure.

De q̄stiōibus applicatiōis prime figure

De questionibus applicationis secunde figure.

Ueritur / quomodo fit applicatio ad secūdā figurā: sicut si queraf: vtrū sit differentia inter bonitatē & bonitatē: applicētur termini questionis ad scalam differentie. ¶ Ulteri⁹ si querātur que sunt principia generalissima subalterna & specialissima. ¶ Itē si queratur per quem modum secunda figura ē applicabilis siue seruiēs ptie figure: vade ad applicationē scde figure.

De q̄stiōibus applicationis secūde figure.

De questionibus applicationis tertie figure.

Si queraf: vtrū bonitas sit magna sine ɔcordātia: aut vtrū bonitas possit habere ɔcordātia3 sine differētia: aut q̄ sunt correlatiua bonitatis: applicenf ad cameram b.c. & teneatur hoc q̄ p signa camere significatur: & vade ad applicationē tertie figure.

De q̄stiōibus applicatiōis tertie figure.

De questionibus applicationis quarte figure.

Si q̄raf / vtrū diuina bōitas sit i tāto magna: sicut diuina eternitas: et vtrū de⁹ sit i tāto potēs p suā potestatē sicut p suū itellectū & suā volūtatē: applicenf termini ptie questio

De questiōib⁹ applicatiōis quarte figure.

nis ad cameram b.c.d. Et termini secunde questionis ad cameram e.f.g. Et teneatur hoc quod littere camerarum significant: et vade ad applicationem quarte figure.

De questionibus applicationis diffinitionum.

De questionibus applicationis diffinitionum.

Si queratur aliquid de aliquo: applicetur hoc de quo queritur ad diffinitionem: videlicet diffinire eum: et concludere de ipso per suam diffinitionem: sicut si queratur. Utrum deus habeat actum infinitum. Deus est ens infinitum: ergo deus non est infinitum sine actu infinito. Et sic de aliis. Et vade ad applicationem diffinitionum.

De questionibus applicationis per regulas.

De questionibus applicationis per regulas.

Si queratur aliquod dubium: applicetur illud ad regulas cum sua diffinitione: et discurratur per omnes regulas: et tunc tale dubium declarabitur per regulas et species earum: et sua declaratio faciet tale dubium transire ad affirmationem vel ad negationem. Et ista regula est infallibilis: sicut signum quod vere et infallibiliter significat hoc cuius est signum. idem exemplum datur in nouem subiectis: et vade ad applicationem regularum.

De questionibus applicationis tabule.

De questionibus applicationis tabule.

Si queratur: vtrum sit actus infinitus et eternus: applicetur ad primam columnam: et queratur per regulam c. Quid est actus infinitus: et quid est in bonitate per diffinitionem bonitatis: et quid est in magnitudine per diffinitionem magnitudinis: et quid est in eternitate per diffinitionem eternitatis. Et hoc per tertiam speciem regule c. significatum est: post concluditur secundum hoc quod littere significant. Et sic de aliis. ¶ Et vade ad applicationem tabule.

De questionibus applicationis et euacutionis .iij. figure.

De questionibus applicationis et euacuationis .iij. figure.

Applicatio euacuationis tertie figure fit isto modo: videlicet quod si in questione bonitas est vnus terminus: et magnitudo alius terminus: aut si bonitas est vnus terminus et concordantia est alius terminus: et sic de aliis: applicetur questio ad cameram b.c. et euacuetur ista camera secundum modum de actum euacuatione tertie figure: et applicetur que hauriuntur ab ipsa camera ad propositum: et vade ad applicationem euacuationis tertie figure.

De questionibus applicationis et multiplicationis .iiij. figure.

Queritur per quem modum ad vnam et candem conclusionem scit homo inuenire .xx. rationes. ¶ Queritur quomodo inuenitur medium inter subiectum et predicatum ad faciendum syllogismum. Quomodo maior et minor propositiones syllogismi probantur. Quomodo soluuntur fallacie per istam artem. Quomodo alie scie per istam artem faciliter addisci possunt. Et vade ad applicationem quarte figure.

De questionibus applicationis et multiplicationis .iiij. figure.

De questionibus applicationis et mixtionis principiorum et regularum.

Queritur quomodo principium cum principio miscetur ad soluendas questiones. quomodo principia et regule miscentur ad soluendum questiones. queritur per quem modum principia implicata applicantur ad principia explicata: sicut certum forme: aut alie forme peregrine: vade ad applicationem mixtionis principiorum et regularum.

De questionibus applicationis mixtionis principiorum et regularum.

De questionibus applicationis nouem subiectorum.

Queritur si questio est de deo / aut de angelo / aut de celo / aut de homine / aut de imaginatiua / aut de sensitiua / aut vegetatiua / aut elementatiua / aut de moralibus / ad que loca videlicet recurrere: et solutionem inuenire: vade ad applicationem nouem subiectorum.

De questionibus applicationis nouem subiectorum.

De questionibus applicationis centum formarum: et primo de entitate.

Queritur quid est entitas. Queritur quid est concretum entitatis. Que est differentia inter entitatem et ens. Et respondendum est per secundam speciem regule

De questionibus applicationis centum formarum: et primo de entitate.

e.cũ quã sunt concretã. Hoc idẽ dici põt pe scḋam specię reglę d.z p primã e, Et vade ad centum formas ad primum capitulum entitatis.

De questionibus essentie.

: q̃stio: essen:

Utrũ entitas z essentia cõuertãtur? Et rñdendũ est q sic: alioquin eė z ens nõ ɔuerterẽtur. ¶ Utruz inter essentiam z esse sit differẽtia? vade ad centũ formas z ad capitulum de essentia.

De questionibus bonitatis.

e q̃stiõi s bonitatis.

Querit̃ q̃d est vnitas? Quare ista bonitas est vna? Quare ista magnitudo est vna? vtrũ in creatis bonitas/ magnitudo zc. differunt? Et si differãt/querit̃ quare differant? ad qḋ rñdẽdũ est vt vnitas sit iuncta multis vnitatibus: sicut differentia multis differẽtibus numero. ¶ Quid est concretũ vnitatis? et si dicat̃ vnũ esse: q̃ro quare est suũ concretũ. Respondeo vt vnitas habeat subiectum in quo sit substentata: z vt differẽtia possit sic intrare inter vnitatẽ z vnũ: sicut inter essentiam z esse? z vade ad tertium capitulum qḋ est de vnitate.

De q̃stionib⁹ pluralitatis.

e q̃stiõi s pluralitatis.

Querit̃ q̃d ẽ plalitas? ¶ Quid est fons pluralitatis? quid ẽ causa differentie bonitatis et magnitudinis zc. ¶ Quid est concretuz pluralitatis: vade ad quartũ capitulũ qḋ est de pluralitate.

De questionibus nature.

e q̃stiõi s nature.

Querit̃ q̃d est natura? ¶ Utruz aliq̃ pricipia substãtialia sint naturalia? Et rñdendũ est q sic: vt p3 per scḋam specię reglę c. quod est ɔcretũ nature? ¶ Natura cũ quib⁹ ẽ mixta? vade ad.v.caplm qḋ ẽ de natura.

De questionibus generis.

e q̃stiõi s generis.

Querit̃ q̃d est genus? Genus q̃b⁹ principijs est applicabile? ¶ Utrũ bonũ absolutũ sit genus? z sic de magno zc. ¶ Utrũ bonitas sit magis generalis substantialiter q̃ accidẽtaliter? z rñdẽdũ est q sic. Bonitas enĩ per substantiã est prius: per accidẽs autem per posterius. ¶ Utrũ gen⁹ sit ens reale extra aiam? Et rñdendũ ẽ q sicnã aliter aia crearet differẽtiã inter speciem z speciez: qḋ est impossibile. ¶ Utrũ brutũ aial possit imaginari genus? z rñdendũ est q nõ: aliter enĩ faceret sciam. ¶ Adhuc etiã qz imaginatio nõ attigit obiectũ abstractũ cũ linea/ figura/colore: z sic de alijs imaginationibus: sed ipsa cõcretũ attingit: sed ipsum concretũ attingit cum ipsis: z vade ad.vj. capitulũ qḋ est de genere.

De questionibus speciei.

De q̃stionib⁹ speciei.

Querit̃ q̃d est species? Species ad que loca hui⁹ artis est applicabilis? Forma per quẽ modũ agit per suã speciem. ¶ Utrũ species sit ens reale extra aiam? ¶ Utrum genus sine specie possit pticipare cũ indiuiduo? Quid est concretuz specie. que est differentia inter speciẽ naturalem et moralẽ? que sũt species brutũ z vitioꝝ? vade ad.vij.caplm qḋ est de specie.

De q̃stiõib⁹ indiuiduitatis.

De q̃stiõibus indiuiduitatis.

Querit̃ q̃d ẽ indiuiduitas? quõ indiuiduitas est diffinibilis? ¶ Que sunt correlatiua indiuiduitatis? quare indiuiduũ est indiuisibile? ¶ Utrum indiuiduum esset extra animam: posito q species non esset extra aiam? quare correlatiua indiuiduitatꝫ nõ sunt sensibilia. quid ẽ ɔcretũ indiuiduitatis: ex eo qz indiuiduitas h3 ɔcreta indiuisibilia? vade ad.viij.capl3 qḋ est de indiuiduitate.

De questionib⁹ ppꝛietatis.

De q̃stiõibus ppꝛietatis.

Querit̃ q̃d ẽ ppꝛietas? ¶ Proprietas p quẽ modũ est pricipiũ iplicitũ i hac arte? ¶ Diffinitio ppꝛietas ad quã regulã est applicabilis? Quare ppꝛietas est rõ ppꝛio: cũ ipm pducat ppꝛiũ? ¶ Utrũ ppꝛietas sit cã appropriãdi: sicut differẽtia differẽdi. Cõcretũ ppꝛietatis ex q̃b⁹ ẽ. ¶ Proprietas quõ se h3 i naturalib⁹ z moralibus. ¶ Proprietas p quẽ modũ est cã sciaꝝ? Et sic de mechanicis? vade ad nonũ capitulum quod est de proprietate.

De q̄stionib⁹ simplicitatis.

De q̄stiōibus simplicitatis.

Querit̄ quid est simplicitas. ¶ Simplicitas cui⁹ est cā: Simplicitas qb⁹ est applicabilis: Que sunt correlatiua simplicitatis? vade ad x.cap. qd̄ ē de simplicitate.

De q̄stionib⁹ cōpositionis.

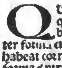
De q̄stionib⁹ cōpositionis.

Querit̄ q̄ est cōpositio? ¶ Cōpositio q̄tum est applicabilis? querit̄ vn̄ oiū cōpositio? que sunt correlatiua cōposita: Utrū cōpositio possit esse in composito: posito q̄ sua principia simplicia non sint in subiecto essentialr? τ r̄ndendū est q̄ nō: eo q̄z cōpositū nō haberet aliq̄d ex quo esset: et correlatiua cōpositionis et scda species b. τ prima c. in mundo nō essent: τ vade ad.xj.caplm qd̄ est de cōpositione.

De questionibus forme.

De q̄stionib⁹ forme

Querit̄ q̄d est forma? ¶ Forma quib⁹ principijs est applicabilis? ¶ Que ē differētia inter formā creatā τ increatā? Utrū forma habeat correlatiua? q̄re actio ē de rōne forme? vtrum forma possit agere extra sua correlatiua? quare forma est extra sensum? ¶ Qd̄ est concretuz forme? que sensibilia sint signa forme? vade ad.xij. capitulum qd̄ est de forma.

De questionibus materie.

De q̄stiōibus materie.

Querit̄ q̄d ē materia. ¶ Materia quib⁹ principijs huiusmodi artis ē applicabilis? ¶ Utrū materia habeat correlatiua? ad qd̄ dicendū ē q̄ nō: nā ipsa iam esset de genere actionis ¶ Concretū materie ex q̄b⁹ est? ¶ Quis est vniuersalis fons materie. vade ad.xiij.caplm qd̄ est de materia.

De questionib⁹ substantie.

De q̄stiōibus substantie.

Querit̄ q̄d est substātia. ¶ Substātia qb⁹ principijs est applicabilis. Utrū substātia habeat correlatiua. Utrū oīs substātia creata sit cōposita ex forma et materia. quod est cōcretū substātie. quare substātia est per se existēs. Et r̄ndendū est ex eo/q̄z per formā est agens: τ per materiā est patiēs: τ per cōiunctionē eaꝝ est cōposita. quare substātia substat accidētibus ex eo q̄ sine ipsis eē non pōt/neq̄ agere. Utrū substātia sit sensibilis. Et dicimus q̄ nō: nam sensus non pōt tātum obiectare cū accidētib⁹/q̄tū substātia ē. Et vade ad . xiiij. caplm de questionibus substantie.

De questionibus accidētis.

De q̄stionibus accidētis.

Querit̄ q̄d est accidēs. ¶ Accidens vbi est applicabilis. Utrum accidens se habeat ad suū finem principaliter aut ad aliū. Accidēs a quo oritur. ¶ Quod est concretum accidētis. querit̄/vtrū duplex sit accidens: videlicet vnū intrinsecū: aliū extrinsecū. Utrū sensus attingat accidens intrinsecū. Utrū imaginatio possit imaginari accidēs intrinsecū absq̄ accidēte extrinseco siue sensibili. Utrū itellect⁹ sine accidēte itrinseco et extrinseco possit facere scientiā. Et vade ad.xv.capitulū qd̄ est de accidente.

De questionib⁹ quātitatis.

De q̄stionibus quātitatis.

Queritur quid est q̄titas. Uade ad diffinitionem bonitatis: τ diffinias q̄titatem scd̄m modū diffinitionis bonitatis/dicendo sic. quantitas est ens ratione cuius q̄tus q̄tificat q̄tum. quantitas a quibus oritur. Utrum causa q̄titatis sit consequentia. Que sunt prime mensure q̄titatis. quid est ↄcretū q̄titatis. Uade ad.xvj.caplm qd̄ est de q̄titate.

De questionib⁹ qualitatis.

De q̄stionibus qualitatis.

Diffinitio qualitatis p̄ quē modū potest inueniri. Uade ad diffinitionem bonitatis: τ diffinias ipsam scd̄m modum bonitatis/dicendo sic. qualitas est ens ratione cuius qualis agit quale. Qualitas cuius est habitus applicatus. qualitas in quib⁹ est assimata. qd̄ est concretum qualitatis. qualitas a quo oritur. Et quare est accidens. Uade ad decimūseptimū caplm qd̄ est de qualitate.

De questionibus relationis.

qstiõi rela ius.

Ueritur/relatio quibus terminis ē applicabilis: vt hõ sciat ipsam diffinire? Quid est relatus? Utrũ cõtractio sit principiũ relatiõis? Utrũ principium sine correlatiuis posset esse principium? Uade ad. 18. capitulum qđ est de relatione.

De questionibus actionis.

qstiõi actio

Ctio quibꝰ est applicabilis vt sit terminus explicatus? Utrũ actio sit ratione cuius agēs agit agibile? Utrũ concretũ actiõis sit actionatũ? Cõcretũ actionis cũ quibus est designatum et declaratum? Uade ad. 19. capitulum qđ est de actione.

De questionibus passionis.

De que ibꝰ pas nis.

Assio quibus principijs est applicabilis vt diffinatur? Utrũ generabilitas sit fons passiõis? Utrũ passio sit ens a quo oritˀ passus? Utrũ passus sit concretum passionis? Passio per quem modũ est accidēs? Uade ad. 20. capitulũ qđ ē de passione.

De questionibus habitus.

qstiõi habi

Abitus per quem modum est applicabilis ad principia huius artis: vt cũ ipsis diffiniatur. Per quē modũ habitus naturalis ⁊ moralis differunt? Quid est concretũ habitꝰ ⁊ quid habituet eum? Habitus a q̃ oritˀ? Utrum sit dare habitum intrinsecum ⁊ extrinsecum? Uade ad. 21. capitulũ qđ est de habitu.

De questionibus situs.

qstiõi situs.

Itus qbus principijs huiꝰ artis est applicabilis? cũ quo põt diffiniri? Utrũ sitꝰ sit accidēs? in quo correlatiua entiũ assituātˀ? Quid est concretum situs? Situs a quo oritˀ? ⁊ vbi ē? Uade ad. 22. capitu. qđ ē de situ.

De questionibus temporis.

Empus quid ē? Queritˀ tēpus quibꝰ pricipijs ē applicabile? Tēpꝰ cũ quo ē multiplicatũ? Utrũ motus sit signũ tēporis? Quid ē ꝯcretũ tpis? Uade ad. 23. capitulũ quod est de tempore.

De qstiõi bus tpis.

De questionibus loci.

Ocus qđ ē? Locꝰ ad que pricipia explicata ē applicabilis? Utrũ locus sit mobilis? Locꝰ a quibꝰ oritˀ? qđ ē concretũ loci? Utrũ collocabile ⁊ mobile sint signa loci? Et respondēdũ est q̃ sic. Uade ad. 24. capitulum quod est de loco.

De qstiõi bus loci.

De questionibus motus.

Otus ad que pncipia ē applicabilis? Correlatiua motus a qbꝰ correlatiuis oriũtur? Utrũ natꝰ correlatiuis motꝰ/nascatˀ motꝰ? Utrum motꝰ/absolutꝰ sit innatus? Utrũ motꝰ inatꝰ sit sensibilis? Utrũ mobile sit dispositio motꝰ? vtrũ in cursu motus sit mouēs ⁊ motꝰ? vtrũ appetitus sit cũ motꝰ? vtrum celũ mediante motu habeat correlatiua? qđ est ꝯcretuꝫ motus. ¶ Utrũ celũ descat in motu aut ĩ mobili? vade ad. 25. capitulũ qđ est de motu.

De qstiõi bus motꝰ

De q̃stionibus immobilitatis.

Immobilitas qđ est? immobilitas qbꝰ pricipijs ē applicabilis? Qđ est incõcretum immobilitatis? Que sunt correlatiua immobilitatis? Immobile q̃re ē imobile? queritˀ/p quē modũ aliqđ mobile est immobile? Uade ad 26. capitulũ qđ est de immobilitate.

De qstiõi bus immobilitatis.

De q̃stionibꝰ instinctꝰ nature.

Nstinctꝰ naturalis qđ ē? Instinctꝰ naturalis qbꝰ principijs ē applicabilis? Qđ est cõcretũ istinctꝰ naturalis? queritˀ/ qđ ē gñalis fons/p quē q̃libet forma agit scđꝫ suã speciē? vade ad. 27. ca. qđ est de instinctu nature.

De qstiõi bus instinctus nature.

De questionibus appetitus naturalis.

De q̄stiōibus appetitus naturalis.

Appetitus naturalis p quez modū diffiniri pōt? Appetitus naturalis quibusp̄nci pijs applicari pōt? Quare principia generalia p̄cedūt appetitū? Que sunt causę cōcreti appetitus? Utrū appetitus quiescit extra appetibile? Appetitus ex quo durat? Appetitus ex quo crescit? Utrū appetitus sit mouens et motus? vade ad. 28. capitulum qđ est de appetitu naturali.

De questionibus attractionis.

De q̄stiōibus attractionis.

Queritur/diffinitio attractiōis quō fieri pōt? Attractio ad que p̄ncipia est applicabilis? vtrum attractio aliquo modo sit de gn̄e passionis? Utrum attrahens attrahat attrahibile extra suā essentiā? Attrahēs ex q̄ attrahit attractibile? quid ē ɔcretū attractionis? vtrū attrahibile sit subiectuꝫ attractionis: ꝛ ipsa sit habitus attractibilis? Quare ē attractio? vtrū attrahēs attrahat p suā speciē? Attractiōes morales a qb⁹ attractiōib⁹ deriuant? vade ad. 29. capitulū qđ est de attractionibus.

De q̄stionibus receptionis.

De q̄stiōibus receptionis.

Receptio qd ē? Receptio ad que principia est applicabilis? vtrū receptio respectu suoꝝ correlatiuoꝝ sit de genere actiōis vel passionis? queritur/receptio vbi recipit receptibile? de quo recipit illud? ꝛq̄re recepit illud? vtrū recipiēs sit de gn̄e potētie: ꝛ corruptibile de gn̄e obiecti? Utrum potētia moueat se cum obiecto: aut obiectū moueat potētiā? Qđ est ɔcretū receptiōis? Utrū sit gen⁹ generalissimū ꝛ receptibile sit subalternū? Et vtrū receptibile habeat species? Uade ad. 30. capitulum quod est de receptione.

De questiōibus fantasmatis.

De q̄stiōibus fantasmatis.

Fantasmā quid ē? Fantasma vt diffiniri possit/qb⁹ principijs est applicabile? Utruꝫ fantasmata sint in subiecto in potētia p possibile: aut in obiecto p materiā? potentia vbi recipit fantasmata? vtrū fantasmata possint generari sine potētie passiōe? vtrū fantasmata sint in fieri p sensumꝛ imaginatione sine intellectu in facto eē? per quem modū generat̄ sciētia siue mos? per quē modū idē fantasma recipit̄ i diuerso modo in aīa? Quare fantasma ē magis generale in hoīe q̄ in brutis? Utrū fantasiatū sit subiectū siue concretū fantasie? vtrū fantasiatū sit cōstitutū ex similitudinib⁹ principioꝝ? Utrū fantasma sit in sensu? vade ad. 31. capitulum quod ē de fantasmate.

De questionib⁹ plenitudinis.

De q̄stiōibus plenitudinis.

Plenitudo qd ē? Diffinitio plenitudinis qb⁹ p̄cipijs est applicabilis? vtrū potētia sine correlatiuis possit esse plena? vtrū elemētatū absq̄ essentijs elemētoꝝ sit plenū? vtrū ociositas ꝛ vacuitas potētie qđ est cōcretū plenitudinis? vtrū plenuꝫ possit impleri cū nō plenis? vtrū correlatiua principioꝝ sint genera plenitudinis? vtrū plenū dicat esse ꝛ non plenū nō esse? vtrū habitus positiuus sit de genere plenitudinis: et habit⁹ priuatiu⁹ ð genere vacuitatis? vtrum gn̄atio tēdat ad plenū: ꝛ corruptio ad nō plenū? vade ad 32. capitulum qđ est de plenitudine.

De questionibus diffusionis.

De q̄stiōibus diffusionis.

Diffusio qd est? Et sua diffinitio ad q̄ principia ē applicabilis? Quot sunt correlatiua diffusiōis? vtrū bōitas sine sua diffusione innata possit se diffundere extra aliā essentiā? vtrū diffusum sit subiectuꝫ diffusiōis? ꝛ vtrū ipsa sit habit⁹ diffusi? vtrū diffusio significet essentiā? vtrū diffusuꝫ significet gen⁹? ꝛrestrictio species? vtrū diffusio sit cā largitatis: ꝛ restrictio auaricie? vade ad. 33. capitulum quod ē de diffusione.

De questionibus digestionis.

De q̄stiōibus digestionis.

Digestio qd est? ꝛ sua diffinitio q̄bus principijs ē applicabilis? correlatiua digestionis ad que correlatiua sunt applicabilia? Quod est concretum siue subiectum digestionis? vtrū species potentiarum digerant ꝛ digerūtur. Et vtrum per eundem modum digerūtur in sensitiua: sicut in vegetatiua ꝛ imaginatiua: sicut in sensitiua et irra-

tionatiua: sicut in imaginatiua. vade ad 34. qõ est de digestione.

De questionibus expulsionis.

De qstiõi bus expul sionis.

Expulsio quid est? Et in quibus principijs sua diffinitio est applicabilis? Que sunt signa expulsionis? ꝛ in quibus subiectis ipsa signa cõsistũt? Utrũ vnũ fantasma expellit aliud fantasma: sicut in vegetatiua folium nouum expellit folium vet⁹? Utrũ actus vnius habitus expellit aliũ actũ alius habitus. Quod est concretũ expulsionis? Utrũ peccatũ expellatur a gratia diuina? Et respondendum est quod non. quia nunquam fuit in ipsa: sed expellit a peccatore p ipsam. Vade ad. 35. capitulum quod est de expulsione.

De qstionibus significationis.

De qstiõi bus signi ficationis

Significatio qd est? Et sua diffinitio quibus pricipijs est applicabilis? Utrũ bonus sit signũ bonitatis; et econuerso? Occultatio qd est? ꝛ sua diffinitio quibus principijs est applicabilis? Utrũ occult⁹ sit signũ occultatiõis ꝛ econuerso? Utrũ esse sit signũ essentie ꝛ econuerso? Utrũ accidens sit signum substantie ꝛ ecõuerso? Utrũ magnitudo bonitatis sit signũ bonitatis ꝛ econuerso. ¶ Utrũ vnũ ɔtrarium sit signum sui contrarij: ꝛ econuerso. ¶ Utrũ imaginatio sine signo possit imaginari: ꝛ intellectus sine signo possit intelligere? Utrum actus sit signum potentie? Utrum affatus sit signum mentis? Utrum sensibile sit signum sensus. ¶ Utrum subiectum sit signum predicati ꝛ econuerso. vade ad. 36. capitulũ qõ est de significatione.

De qstiõibus pulchritudinis.

De qstiõi b⁹ pulchri tudinis.

Pulchritudo quid est? Et sua diffinitio quib⁹ principijs est applicabilis. ¶ Utrum magnitudo sit pulchritudo bonitatis? Utrum correlatiua sint puchritudies bonitatis. ¶ Utrũ virtutes morales sint pulchritudines. ¶ Utrum maioritas sit pulchritudo virtutis? Utrum vitia sint pulchritudines hoĩs? Utrum maior fides sit pulchritudo maioris legis. Utrũ dispositio et proportio sint pulchritudines. ¶ Utrum vltimus finis sit pulchritudo. vade ad. 37. capitulum quod est de pulchritudine.

De questionibus nouitatis.

De questionibus nouitatis

Nouitas quid est? Utrũ effectus possit esse sine nouitate. ¶ Utrum tempus ꝛ loc⁹ possint esse sine nouitate: ꝛ econuerso? Quare scda nouitas antiquat primã nouitatem. ¶ Utrum ĩfinitas ꝛ eternitas sint de genere nouitatis. ¶ Quare nobilitas consistit magis p antiquitatẽ quam p nouitatẽ. ¶ Quare noua placẽt hoĩbus: ex eo quia sumus in via. ¶ Utrũ motus possit esse sine nouitate? Vade ad. 38. capitulum quod est de nouitate.

De questionibus ydee.

De qstiõi bus ydee.

Idea qd est? Et sua diffinitio ydee quibus principijs est applicabilis? Utrũ ydea eadem possit esse extra correlatiuos diuinos. ¶ Utrũ nouitas sit effect⁹ ydee. ¶ Utrum effectus ydee impediat ipsam? Utrum finitum et nouum impediat infinitum ꝛ eternum: et econuerso? Utrum ydeatũ sit similitudo siue signum ydee? vtrum ydee sint infinite per causam ꝛ finite p effectũ? vade ad. 39. ca. qõ est de ydea.

De questionib⁹ mathematice.

De qstiõi b⁹ mathe matice.

Mathematica quid est? ¶ Utrũ mathematica sit cã omniũ sciẽtiarũ? ¶ Utrũ mathematica sit signũ ydearũ. Quare mathematica ẽ extra naturã: ex eo qꝛ extra animaꝫ non est? ¶ Quare corpus est diuisibile in infinitum: ex eo quia mathematica ẽ instrumentum infinitatis diuisiõis? Quare mathematica est signum infinitatis? ¶ Utrum mathematica sit sicut habitus intellectus quo ad infinita itelligibilia: sicut fides quo ad infinita credibilia? vade ad. 40. capitulum quod est de mathematica.

De questionibus entis in potentia.

De q̄stiōibus entis in potētia

Ens in potentia existens q̄d est? vtrū ens existens in potentia sit extra motū/q̄titate ⁊ hm̄oi? Querit/ quomō generant accidētia? Utrum vnum accidēs oriat ab altero: sicut mot⁹ a motu: ⁊ q̄titas a q̄titate: ⁊ huiusmodi. ¶ Per quē modū substātia oritur ab altera substātia: ⁊ vnū accidēs ab alio accidēte: ⁊ accidēs a substātia? vade ad.41. capitulū q̄d ē de ente in potentia.

De questionibus pūcteitatis

De q̄stiōibus puncteitatis.

Puncteitas quid ē? ¶ Quare punctus est? ¶ Utrum punct⁹ sit in sensu: ⁊ imaginatione? ¶ Utrū solus intellectus attingit pūctū naturalē: cū punctus naturalis nunq̄ in sensu/nūq̄ in imaginatiōe? ¶ Querit/cū quo intellectus facit de ipso scientiā? Quare punctus est indiuisibilis? Uade ad.42.capitulum quod est de puncteitate.

De q̄stionibus linee.

De q̄stiōibus linee.

Linea quid ē? Quare linea est secunda pars corporis? Utrum linea sit ex punctis? Que est prima pars corporis? ¶ Que sunt primitiue cause q̄titatis cōtinue⁊ discrete? ¶ Posito q̄ linea non sit ex punctis: vtru ipsa sit diuisibilis? ¶ Que est cā lōgitudinis? Que est cā latitudinis? ¶ Superficies a q̄ causat? Profunditas a q̄b⁹ orit. ¶ Que autem est in generatione/aut rotunditas/aut lōgitudo/aut latitudo/aut profunditas? Que sunt principia primitiua corporis? Quare circūferētia ē aliorum figura? vade ad.43.capi.q̄d est de linea.

De questionibus trianguli.

De q̄stiōibus trianguli.

Triangulus quid est? ⁊ vbi est triangulus naturalis? ¶ Per quem modū vnus āgul⁹ triāguli regnat sup alios. ¶ Per quē modū triāgul⁹ est assiuuat⁹ in gñatione ⁊ corruptiōe? ¶ Querit/angulus trianguli ex quibus est cōposit⁹ i elemētato? quot triāguli sunt assiuati? Corpus ex quibus est plenū: vtrū aliq̄d sit in itellectu q̄d nunq̄ fuerit in sensu? Uade ad 44.capi.q̄d est de triangulo.

De questionibus quadrāguli.

De q̄stiōibus q̄drāguli.

Quadrangulus q̄d est? Quadrāgulus est diuisibilis in q̄ttuor āgulos eq̄les. Quadrāgulus naturalis habet quattuor angulos rectos. ¶ Per quē modū in elemētatis fit multiplicatio naturalis? Quare in naturalibus prima multiplicatio fit p lineā: ⁊ secūda p angulū acutū: ⁊ tertia p angulum rectū: ⁊ vltima p circulū. ¶ Utrū in naturalibus/punctus ⁊ circul⁹ sint extremitates? Que cause sunt rectitudinum et obliquitatum? Uade ad .45.capitulum quod est de quadrangulo.

De questionib⁹ circuli.

De q̄stiōib⁹ circuli

Circulus quid est? ¶ Quare circul⁹ est vltima figura? q̄re circulus continet in se omnes alias figuras extēsiue non econuerso? Que sunt p̄tes primitiue circuli? Circulus quare ē maior figura/que esse potest? Utrū circulus sit signū infinitatis? vtrū motus circularis sit signū operis ifiniti? vade ad.46. capitulum quod est de circirculo.

De questiōibus corporis.

De q̄stiōibus corporis.

Corpus quid est? Que sunt p̄tes corpis differentes spe cie? Utrū corpus sit ex pluribus speciebus cōstitutum? Quare corpus agit p suam speciem? vtrum aliqua species sit ex pluribus speciebus cōstituta. Quare corpus tātūmō diuisibile sit? Et q̄re corp⁹ hz q̄titatē cōtinuā ⁊ discretā? Quare vnū corp⁹ terminat in alio corpe Corp⁹ ex q̄b⁹ ē cōpositū? Quare octaua sphera nō est in loco? Quō corp⁹ ɔsistit in tpe/loco ⁊ motu? q̄re oē corp⁹ ē finitu vtrū i corpe sit mot⁹ itrinsec⁹ ⁊ extrīsec⁹ vade ad.47.capitulū q̄d est de corpore.

De questionibus figure.

De q̄stiōibus figure

Figura q̄d est? Figura p quē modū est diuersimode sensibilis et imaginabilis? Figura ex quibus est? Utrum figura sit obiectum forme/ signum, vel subiectiue, ma=

terie. Figura cui sensui est maius obiectum? Utrum aia retineat sensibilitates per figurā post mortē? Uade ad .xlviij. caplm qđ est de figura et cetera.

De questionibus generaliū rectitudinum.

De q̄stiōi nus gnaliū rectitu dinum.

Quare sunt sex rectitudines? et quare sunt sex/et nō plures/neq̧ pauciores? Que sunt centri cauerne? Et vtrū motus esset possibilis sine sex rectitudinibus? Utrū rectitudines sex sint partes coessentiales ipsius mot⁹? Utrū linea dyametralis sit vna rectitudo septē rectitudinū? Cū octaua sphera sit corpus: quare non habet septem rectitudines/ex eo q2 figura octauā non habet in sua essentia lineam diametralē? Uade ad .xlix. capitulum qđ est de septem rectitudinibus.

De questionib⁹ monstruositatis.

De q̄stiōi bus monstruosita tis.

Monstruositas qđ ē? Utrū monstruositas sit diuinatio motus in naturalib⁹? Utrū mōstruositas p̄sistat in medio habitus positiui et priuatiui? Utrū possit dari generalis monstruositas a qua descendūt mōstruositates particulares? Utrū mōstruositas sit extra correlatiuos naturales? vade ad .l. caplm qđ est de mōstruositate. ¶ Adhuc q̄rit vtrū mōstruositas sit a cōtingētibus? et dicendū est q̄ sic eo q2 ipsa nō h3 rectū instinctū et appetitū.

De q̄stionib⁹ deriuationis.

De q̄stiōi bus deri uationis.

Deriuatio qđ est? vtrum deriuatio cōtineat in se correlatiua? Que sunt cause deriuationis? qui sunt effect⁹ deriuationis? Utrū motus sit possibilis sine deriuatione? vtrum ex dispositione et proportione sequat̄ deriuatio? A quo et quomodo deriuant̄ scie. et sic queraт̄ de mechanicis: et vade ad lj. capitulum qđ est de deriuatione.

De questionibus vmbre.

De q̄stiōi bus vmbre.

Umbra quid est? vtrū vmbra sit habitus priuatiuus? Que est causa vmbre? Color cuius est? Et figura vmbre cuius est? Umbra quomodo est? vtrum sit vna vmbra generalis a qua descendant omnes vmbre particulares? Cū cristallus sit diaphanus: quare est vmbrosus? Cum sol et luna sint corpora dyaphana: quare luna est corpus vmbrosum: sed sol non? Cum speculum sit dyaphanū: quare est vmbrosum. vtrum monstruositas sit vmbra nature. Utrum ignorantia sit vmbra intellectus vtrū peccatum sit vmbra virtutis. vade ad .lij. caplm qđ est de vmbra.

De questionibus speculi.

De q̄stiōi bus specu li.

Speculum quid est. Quare speculum recipit figuras: et vtrū simpliciter non. vmbra speculi a quo est. Que sunt pricipia vmbre speculi. quare speculum integrū causat vnā vmbram: et quando est diuisum / plures eiusdem speciei. et respondendū est per hoc q̄ sua q̄titas est continua et diuisa. vade ad .liij. caplm qđ est de speculo.

De questionibus coloris et colorati.

De q̄stiōi bus colo ris et colo rati.

Color quid est. Color quid ē in supradicto. Correlatiua coloris de quibus correlatiuis sunt habitus. Color ex quibus est. Utrum possit dari vnus color sub quo sunt plura colorabilia. vtrum color coloret aerem per suam speciem. Color quomodo est propria passio et appropriata. Quare visus non potest attingere colorem ab q̄ figura. Per quem modum vnus habitus est supra alium. Quare non sunt multe albedines differentes specie. Et respondendum est ex eo q̄ color est genus generalissimum: et vade ad .liiij. capitulum quod est de colore.

De questionibus proportionis et proportionati.

De q̄stiōi bus ppor tionis et p portionati

Proportio qđ est: et sua diffinitio ad que principia est applicabilis. ¶ Principia pportionis q̄ sunt. Utrū pportio sine dispositiōe et cōditiōe eē possit. vtrū ī ppor

tione sit mõstruositas? Quare infinitũ z finitũ nõ ꝓportionant? ¶ Posito ꝙ infinitũ nõ haberet correlatiuũ: vtrũ finitũ esset ei ꝓportionatũ? Utrũ nouitas ꝓportionet eternitati? Et vtrũ in infinitate possit esse ꝓportio? Uade ad.55.capitulũ qđ est de ꝓportiõe et ỉꝓportionato.

De questionibus dispositionis et dispositi.

De q̃stiõibus dispositionis et dispositi.

Dispositio quid est? Que est dispositio substãtialis: et q̃ accidẽtalis? Utrum lapis sit tãtum dispositus ꝙ sit sensatus/q̃tũ sensus est dispositus ad sentire. ¶ Utrũ sensus sit tantum dispositus ꝙ sit imaginatus/q̃tũ imaginatio est disposita ad imaginandum? Utrũ imaginatio sit tm̃ disposita ꝙ sit intellecta/q̃tũ intellectus ad intelligere? Utrũ deus sit magis dispositus ꝙ sit intellect⁹ q̃ intellect⁹ hũanus ad intelligere? Utrũ intellectus sit magis dispositus ad credere in deũ q̃ ad intelligendũ ipsum? Et respondendũ est ꝙ sic: mediante tamen fide. ¶ Utrũ deus sit magis dispositus recoli q̃ memoria recolere ipsum? Et respondendũ ẽ ꝙ sic: alioquin frustra esset spes. Utrũ deus sit magis dispositus amari q̃ voluntas hũana ad diligendũ ipsum? Et respondendum est ꝙ sic: alioquin frustra esset charitas. ¶ Utrum deus sit magis dispositus ad creare mũdũ q̃ mũdus ad esse creatus? Et respondendũ est ꝙ non. effectus eñi nõ tãtũ est capax per suã passionẽ q̃tũ cã per suã actionẽ. Aliter enim celũ esset ita capax ad essendũ magnũ extẽsiue et infinite sicut ad essendũ creatũ ab eterno: qđ est impossibile: propter quod intellectus cognoscit ꝙ impossibile est celum esse ab eterno: et de hac cognitione voluntas valde letatur. Uade ad.56. capitulũ qđ est de dispositiõe. ¶ Adhuc querit: vtrũ deus sit tãtũ dispositus ad agendum infinite ꝑ suã infinitatem et eternitatẽ/q̃tũ ad intelligendũ z volendum per suum intellectum z volũtatez? Et respondendũ est ꝙ non: nam in deo non est prius neq; posterius. ¶ Utrum deus sit magis dispositus ad creandum maiorem creaturam q̃ minorez? Ad qđ dicendum est ꝙ sic: sicut maior efficiens est magis dispositus ad faciendum magis q̃ minus. ¶ Omnibus istis sic consideratis/intellectus et voluntas sunt valde dispositi ad letandum.

De questionibus creationis et creati.

De q̃stionib⁹ creationis et creati.

Creatio quid est? Quare est creatio in creatore et ỉ creato? Creatio ꝑ quez modum transit de ydea in ydeatũ? Uade ad.57.capitulũ qđ ẽ de creatione et creato.

De q̃stionib⁹ ꝑdestinationis.

De questionibus ꝑdestinationis.

Predestinatio quid est? vtrũ predestinatio sit ydea? Quare in predestinatione ydea ꝓcedit ydeatũ? Predestinatus ꝑ quem moduz consistit in predestinatione? Predestinatio per quem modum est diuersimode? Per quem modum predestinatio et liberum arburium se habent in subiecto in quo sunt. ¶ Posito ꝙ ꝑdestinatio corrũperet liberum arbitrium: vtrum mundus esset creabilis: et iusticia dei suum actũ in ipso habere posset? Uade ad.58. capitulũ qđ est de predestinatione.

De questionib⁹ misericordie.

De questionibus misericordie.

Misericordia quid est? Utrũ misericordia sit in eternitate ydea? Utrũ aliqua misericordia sit deus? Utrũ de⁹ sit magis dispositus ad parcendum q̃ peccator ad peccandum? Utrum predestinatio et misericordia in subiecto nouo conueniant: sicut in eternitate? Utrum predestinatio possit impedire actum misericordie z iusticie? Et respondendum est ꝙ non. Et vade ad.59.capi.qđ ẽ de misericordia.

De questionibus necessitatis et necessitati.

De questionibus necessitatis.

Necessitas quid est? Necessitas quid est in deo? Necessitas quid est in subiecto nouo? Utrum diuina iusticia z diuina misericordia necessitent hoĩem ad gloriaz/ ipso faciẽte penitentiam de cõmissis. ¶ Utrũ misericordia et iusticia dei possint tantum necessitare hoĩem ad beatitudinem iudicando z parcendo / q̃ predestinatio

et diuina sapientia per intelligere? Et vade ad.60.capitulum quod est de necessitate et necessitato.

De questionib⁹ fortune et fortunati.

De questionibus fortune et fortunati.

Fortuna qd hz? Ubi est subiectū fortune. Que sunt principia fortune? Utruz fortuna habeat pl⁹ de esse p suū effectū q̄ p semetipā? vtrū fortunā fortunet fortuātū: aut fortunat⁹ fortunet seipsum cū fortuna: sicut sciēs q̄ facit se sciētē cū intellectu? Et respondendū est q̄ nō: qr sciēs facit se sciētē cū itelligere: fortunatus aūt facit se fortunatū cum ignorātia. ¶ Fortūa quō ē. vade ad 61.capitulum quod est de fortuna.

De questionibus ordinationis et ordinati.

De questionibus ordinationis et ordinati.

Ordinatio quid est? Ordinatio vbi incipit: et vbi desicit? q̄ sunt principia primitiua ordinatiōis: vtrū predestinatio et celuz possint destruere ordinationē hominis/et plātarū/et aīaliū et elemētorū? vade ad.62.capitulū qd est de ordinatione.

De q̄stionib⁹ consilij et cōsulti.

De q̄stionib⁹ consilij et cōsulti.

Consiliū quid est? Cōsiliū ad q̄ principia est applicabile? vtrū cōsiliū habeat pricipia gn̄alia cū quibus sit gn̄ale? vtrū cōsiliū discursuz p principia et regulas sit formatū: et nō discursum p ipsas sit difformatū. vtrū cōsilium discursum p principia et regulas sit asser tiuū: et nō discursum p ipsas sit dubitabile et piculosum? vtrū cōsiliū de cōtingentibus sit piculosum? Quare ɔsiliū ɔsistit magis p prius q̄ p posteri⁹? vtrū ignorantia et peccatū sint inimice consilij? vade ad.63.capitulum.

De questionibus gratie et gratiati.

De q̄stionibus gratie et gratiati.

Gratia qd ē? Gratia cū quib⁹ principijs cognoscit? vtrum gratia possit esse in subiecto indisposito? vtrū gr̄a possit esse absq̄ charitate? vtrum spes cū gratia sit formata. vtrū fides sine gratia sit frustra? Que virtutes requirunt maiorē dispositionē ad recipiendū gratiā: aut cardinales aut theologicales Gratia q̄re est: et de quo est: et quāta est? Et vtrum sit propria passio. Gratia quō est? et vbi est? et cum quo ē? Et vade ad 64.capitulum.

De q̄stiōib⁹ pfectiōis et pfecti.

De q̄stiōibus perfectionis et perfecti.

Perfectio quid est. Perfectio a quo deriuat. Perfectio cū quibus quiescit: et in quo desicit. vtrū summa pfectio scit perficere pfectuz de pfecto. vtrū pfectū possit pficere pfectū de imperfecto? vtrū potentia sine actu sit pfecta? vtrū vltim⁹ finis sit de genere pfectiōis. vtrum perfectio moralis sit signum pfectionis naturalis. vade ad.65.capitulū.

De questionibus declarationis et declarati.

De questiōib⁹ declarationis et declarati

Declaratio quid est? Intellectus vbi declarat dubium. Declaratio p quē modum oritur tanq̄ habitus. quid est materia declarationis i hac arte. vade ad.66.capi.

De questiōibus transsubstātiationis et transsubstantiati.

De q̄stiōibus transsubstātiationis et trāssubstātiati.

Transsubstātiatio qd ē. vtrū trāssubstātiatio sit i fieri aut in facto esse. Trāssubstātiatio quare est. Transsubstantiatio quomō fit. Cū quo fit trāssubstātiatio. Transsubstātiatio ex q̄ est. Transsubstantiatio quomodo ɔsistit in tempore et loco. vade ad.67.capitulū.

De questionibus alteratiōis.

De q̄stiōibus alterationis.

Alteratio quid est? Aleratio naturalis et alteratio moralis per quem modum differunt. Utrum alteratio naturalis consistit per potentiaz innatam: et moralis per natam. Alteratio ex quo est. et quare est. et quomodo est. et vbi est. et cum quo est. vade ad.68.capitulum.

De questionibus infinitatis

et infinitati.

De q̄stiōibus infinitatis et infinitati.

Infinitas quid ē? Utrū infinitas hʒ correlatiuos sibi coessentiales et naturales? Infinitas cū quibus est conditionata. Utrum infinitas possit impediri. ¶ Utrū enti infinito competāt magis infinite q̄ finito finire. Utrū potentia quā hʒ ignis ad cōburendū infinita ligna/si haberet illa/sit signū infinitatis diuine et infinire diuini? Utrum virtus quam hʒ intellectus humanus durans in eternum: et haberet sufficientiam obiectorum/et multiplicaret numerū infinitū intelligendo/et sit devolūtate diligendo/sit signū infinitatis et sui infinire. ¶ Posito q̄ celū haberet memoriā innatā: et motū in eternum numeraret et recoleret dies infinitos: queritur/vtrū ista memoria esset signū infinitatis et eternitatis et actuū earū: scilicet infinire et eternare? Et respondēdum est q̄ sic: vt per locum a minori parte: et regula b. hoc negare non potest: et vade ad. 69. capitulum.

De questionibus deceptionis et decepti.

De q̄stiōibus deceptionis et decepti.

Deceptio quid est? habit⁹ positiui et priuatiui per quem modū differūt in deceptiōe. Utrū decipiens decipiat seipsum: et sic de decepto. Deceptio ex quo fit: et quomodo fit: et quomodo cognoscitur: et cum quo fit: et cum quo cognoscatur: et vade ad. 70. capitu.

De questionibus honoris et honorati.

De q̄stiōibus honoris et honorati.

Honor quid ē? Quare honorās est p prius: et honorat⁹ p posterius. Quare vituperans est magis vituperat⁹ q̄ ille cui infertur vituperatio. Quare petens sibi honorem non potest ab ip̄o saturari? Et respondēdū est ex eo quia soli deo debet honor ab omnibus. Queritur/vtrum petēs magis honorem p se q̄ pro deo/peccet plus q̄ alius qui peccat p auariciā: aut p aliud peccatū. Utrum deus requirat aliud ab hominib⁹/nisi honorē sibi. Qd ē magis signū honoris dei: aut honor honorātis/ aut honor honorati. vade ad. 71. capitu.

De questionibus capacitatis et incapacitatis.

De q̄stiōibus capacitatis et incapacitatis.

Capacitas quid est? Capacitas et incapacitas i q̄ differunt. Quid est cā ruditatis itellect⁹. Quare intellect⁹ ē magis capax ad numerandū vnitates infinitas in numero: posito q̄ sufficerent ei obiecta q̄ ignis ad comburendū omnia corpora/si de lignis haberet sufficientiam. Utrum intellect⁹ de se sit magis capax ad intelligendum q̄ ad ignorādū. vade ad. 72. capitulū.

De questionib⁹ existentie et agentie.

De q̄stiōibus existentie et agentie.

Existentia quid est? Agentia quid est? vtrū aliq̄ existētia possit tantā agentiā in se cōtinere quāta ipsa est. Utrū principia prime figure possint existere in aliqua essentia sine agentia. vtrum intellectus separat⁹ possit tātum intelligere q̄tum existere. vtrum principia possint esse in subiecto absq̄ posse potestātis. vade ad. 73. capitulum quod est de existentia.

De questionibus comprehēsionis et apprehensionis.

De q̄stiōibus comprehensionis et apprehensionis.

Comprehensio quid est? Et apprehensio quid est. Intellectus per quem modū est comprehendens et apprehendens. Quare sensus non potest tantū comprehendere sensibile sentiendo/q̄ intellectus intelligendo. vtrū intellectus possit magis comprehendere intelligibilia q̄ ignis ignibilia. Quare potentie impediūtur per apprehensionē et nō p cōprehensionē. ¶ Utrū celū mouens in eternū cōprehenderet plures dies q̄ ignis plura ligna ad cōburendū? Ad qd dicendū est q̄ sic: eo quia celum causaret dies in sua essentia: ignis autem non causaret i se: nec in alio ligna. ¶ Utrum per comprehensionem et apprehensionem intellectus/celum et ignis sint similia signa infinitatis dei creationis mundi. Uade ad capitulum. 74.

De questionibus inuentionis et inuenti.

De q̄stionibꝰ inuentiōis ⁊ inuenti.

Inuentio quid est? Quid est inuentum? Intellectus vbi inuenit inuentū? Utrū inuentio sit habitꝰ innatus? Utrū intellectus posset inuenire inuentū extra suam essentiā? Intellectꝰ quomodo ⁊ cum quo inuenit inuētum? Utrum inuentū sit subiectum scientie? Utruz imaginatio inueniat imaginatū extra suā essentiā? Et vtrū sensus inueniat sensibile extra suam essentiam? Uade ad.lxxv.capitulum.

De questionibus similitudinis et similati.

De q̄stionibꝰ similitudinis ⁊ similati.

Similitudo quid est? Similitudo a quibꝰ orit̄? Similitudo ex quibus est? Agens ⁊ patiens in quibus sunt similes? Queritur quomodo diuersa sunt similia? Quare similitudo sine concordantia esse non potest? Que sunt similitudines superiores et inferiores? Prius ⁊ posterius in quibꝰ sunt similia? Utruz deus habeat sibi simile? Utrū vna similitudo moueat aliā. Utrum vnum simile sit de altero simili. Utrum intellectꝰ habeat ꝯsimilia. Utrū plures sint similitudies q̄ dissimilitudies. Uade ad.lxxvj.capitulum.

De questionibus antecedentis et consequentis.

De q̄stionibꝰ antecedētis et ꝯsequētis

Antecedens quid est. Et consequens quid est? Utrū inter antecedentē ⁊ ꝯsequentē sit dare mediū necessariū. Utrū antecedens et consequens possunt esse absq; correlatiuis principiorum. Utrum vltimus finis sit antecedēs aut consequēs. Uade ad.lxxvij.capitulū. ¶ Adhuc queritur cuz homo sit inferius: ⁊ animal superius: quare homo est antecedēs: animal autē consequens. Quare antecedēs est prius: consequens aūt posterius? Solutiones in predicto capitulo.

De questionibus potentie/ obiecti ⁊ actus.

De q̄stionibꝰ potētie/obiecti ⁊ actus.

Potentia/ obiectū ⁊ actus qui sunt. Utrū actus consistat in medio potētie ⁊ obiecti. Utrū actꝰ sit mouēs ⁊ motus. Utrū potentia sit mouens ⁊ mota. Utrum potentia moueat se cum obiecto aut obiectū simplr̄ moueat potentiam. Utrū mobilitas obiecti sit per prius aut per posterius. Utrū sit dare obiectū intrinsecū ⁊ extrinsecū actui q̄ obiectū est prius: aut intrinsecū aut extrinsecū. Uade ad.lxxviij.capitulum.

De q̄stionibꝰ generationis/ ⁊ corruptionis/ ⁊ priuationis.

De q̄stionibꝰ gn̄ationis / et corruptionis/ ⁊ priuatiōis.

Generatio q̄d est. Corruptio q̄d est. Priuatio q̄d est. Utrū gn̄atio ⁊ corruptio ⁊ p̄uatio sint simul ⁊ semel in subiecto. Utrū gn̄atio sit actiua: ⁊ corruptio sit passiua. Utrū idez agens sit gignēs et corrūpēs. Utrū priuatio sit de gn̄e gn̄atiōis ⁊ corruptionis. Utrū priuatio dicat essentiaz. Utrū sensus attingat generationē ⁊ corruptionem ⁊ priuationē. Utrū generatio ⁊ corruptio ⁊ priuatio sint principia naturalia. Utrū corruptio existat inter generationē ⁊ priuationē. Utrum corruptio existat inter esse ⁊ nō esse. Uade ad lxxix.capitulum.

De questionibus theologie.

De q̄stionibꝰ theologie.

Theologia q̄d ē. Utrū theologia sit scia. Theologia p̄ quē modū est scia. Utrū sit scibile deū esse. Utrū sit scibile q̄ deus nō est planta/ lapis ⁊ hmōi. Utrū correlatiua dei sint scibilia. Utrū deꝰ possit diffiniri. Utrū essentia dei sit scibilis. Utrū scia ⁊ charitas dei sint scibiles. Utrū iusticia et misericordia dei sint scibiles. Utrū sit scibile deū non esse. Utrum imperfectio in deo sit scibilis. Utruz perfectio dei sit scibilis. Utrū intellectus humanus acquirat maius meritū/ deū intelligendo/ q̄ in eū credendo. Utrū deus sit tantum intelligibilis a nobis/ q̄tum amabilis. Utrū fides eleuet tantū intellectuz ad intelligentū dn̄m/ q̄ charitas voluntatem ad diligentū illum. Utrum in obiectando dominū/ spes consistat inter intelligere ⁊ amare. Per quē modus cognoscitur que lex est vera. Per quem modum multa vera dici possunt in in-

telligẽdo ꝛ amando. Uade ad.lxxx.cap̄.

De q̄stionib⁹ philosophie.

De q̄stio=nib⁹ philo sophie.

Philosophia qd ē. Qđ est mai⁹ subiectum intellectui philo:o=phanti. Intellectus per quem modũ est valde generalis. Per quẽ modũ intellect⁹ est valde artificia=tus ad attingendũ obiecta. Utrũ philo=sophia sit imago theologie. Utrũ intel=lectus absq; magna dispositione et pro=portione possit esse altus. Utrũ deficien=tibus ꝓportione ꝛ dispositione deficiat intellectus. Utrũ intellectus absq; phi=losophia possit vti sua natura. Utrũ in=tellect⁹ absq; arte possit esse altus. Utrũ intellectus cum arte distat ab ignoran=tia. Uade ad.lxxxi.capitulũ.

De questionib⁹ geometrie

De q̄stiõi bus geo=metrie.

Geometria quid est. Qđ est subiectũ geometrie. Geo=metria cum quo mensurat mensurabile. Utrũ theolo=gus possit sic mẽsurare prin=cipia ꝑme figure: sicut geo=metria angulos acutos ꝛ rectos. Mensu=re a q̄b⁹ princip:is oriunt̃. Que sunt sub=iecta mẽsure. Utrũ q̄ntitas sit habitus q̄ti. Geometria ꝑ q̄d principiũ explicitũ ē explicata in arte ista. Utrũ noue subie=cta sint subiecta geometrie. Utrũ geo=metria possit mensurare noue subiecta scđm modũ eorum. Geometria cum quo principio: ꝛ per quẽ modum est discursa per artem istam. Queritur vbi sunt lo=ca applicabilia ad geometriã. Et respõ=dendũ est q̄ illic vbi locutũ est de quã=titate. ¶ Per quẽ modũ intellectus in=uenit geometriã ꝛ vtit̃ ipsa. Geometria per quẽ modũ a sensatis abstrahit mẽ=suras mathematicas: et multiplicat il=las. Per quẽ modum geometria cum an=gulis sensibilibus multiplicat angulos extra sensum. Utrum geometria faciat scientiã de q̄ntitate sensata: aut de quã=titate extra sensum. Utrũ geometria sit subiectũ/ siue signum/ siue instrumentũ theologo ad mansurandum naturam: ꝛ morali ad mensurandũ moralitas. In geometria que sunt mensure prius / et que per posterius. Per quẽ modũ geo=metria potest mensurare lineam circu=larem extensam: ꝛ quadrare circulum. Circulus per quem modum quadrari potest: hoc est mensurare lineam circu=larem cum linea quadrangulari: ꝛ econ=uerso. Uade ad.lxxxij.capitulum.

De q̄stionibus astronomie.

Astronomia quid est. Utrũ astronomia depẽdeat a geo=metria. Utrũ sit alia octa=ua sphera / siue ali⁹ mũdus siue aliud celum stellatum. ¶ Cum sol non sit calidus / quare cale=facit aerem. ¶ Multe alie questiones possent fieri de astronomia: quarum so=lutiones sunt implicate in tertio sub=iecto qđ est de celo. Sicut si queratur: posito q̄ esset alia sphera: vtrum essent distantie et ꝓpinquitates inter ipsas in actu aut in potẽtia. vade ad.lxxxiij.cap̄.

De q̄ bus a nomi

De q̄stionibus arithmetice.

Arithmetica quid est. Utrũ arithmetica dependeat a geometria. Que sunt prin=cipia primitiua arithmeti=ce. Que est causa numeri. Numerus quot species ha=bet. ¶ Utrum numerus par sit prius / aut numerus impar. Que sunt correla=tiua numeri. ¶ Queritur per quem mo=dum prima vnitas est principiũ nume=ri: ꝛ prima ꝛ scđa tertie vnitatis. Quare numerus perficitur in tribus vnitatib⁹. Utrum tertia vnitas sit ita propinqua prime vnitati sicut secunde. que est pri=ma multiplicatio numeri. Per quẽ mo=dum geometria et arithmetica sunt si=miles. vade ad.lxxxiiij.cap̄lm.

De q stionib arithme tice.

De questionibus musice.

Musica quid est. Quare est Cum quib⁹ principijs dif=finitio musice significatur. Quare sunt sex grad⁹ mu=sice. Que sunt principia ꝑmitiua vocis. Quare sũt v. vocales / ꝛ nõ plures / neq; pauciores. Uox a quo orit̃. Consonãtes a q̄b⁹ oriũ=tur. quare ista littera e. est magis com=ponibilis cũ alijs litteris in alphabeto / q̄ a. et a. q̄ v. ꝛ quare i. et o non causant cõsonantes sicut faciunt a. et v. Uocales per quẽ modũ applicant̃ diuersimodis elementis. Queritur / quare o. in voce attribuit̃ celo. vtrum musica descẽdet a geometria. vade ad.lxxxv.cap̄lm.

De q̄stiõ bus musi=ce.

R

De questionibus rhetorice.

e qstiōi s rheto ce.

Rhetorica quid est? Quare rhetorica est? ¶ Que sunt principia rhetorice? ¶ Rhetoricus quomodo cum vno principio colorat et ornat aliud? Quomodo subiectū ornatur cum predicato? Quomodo subiectum ornatur cum suis correlatiuis? ¶ Quomodo vnū relatiuū ornatur cum alio? ¶ Per quē modū subiecta ornant cum diffinitionib⁹? ¶ Quomodo rhetoricus ornat proportionem cum naturali medio subiecti et predicati? ¶ Rhetoricus quomodo ornat propositionē cum medio accidentali. ¶ Cum quibus vocibus significatiuis colorat sua verba. ¶ Quare vox significans turpe significatū nō est de ratione rhetorice. ¶ Quare senectus/ mors/ october ⁊ nouēber ⁊ hmōi/ sunt signa turpiū significatorū? ¶ Quomodo rhetoricus cū pulchris verbis laudat amicū/ ⁊ vituperat inimicū? ¶ Quomodo rhetoricus cū pulchris verbis scdm officiū ornat sua verba? ¶ Cū quot gradib⁹ rhetoricus ornat sua vba? ¶ Quomodo rhetoricus ornat substantiuum cū adiectiuo. ¶ Quomodo rhetoricus ornat ⁊ colorat formā cum materia ⁊ econuerso. ¶ Rhetoricus cū quo medio colorat principiū ⁊ finē. ¶ Quare rhetoricus ornat magis sua verba cū principijs substātialibus q̄ cū accidētalibus? ¶ Quomodo rhetoricus colorat suā verba cū possibili et īpossibili? ¶ Quomodo rhetoricus colorat sua verba cū prouerbijs siue exemplis. vade ad.lxxxvi. cap.

De questionibus logice.

De qstiōi bus logice

Logica quid est? Logicus cū quo cōcludit necessarie? ¶ Quomodo logicus inuestigat ⁊ inquirit mediū inter subiectū ⁊ predicatum? ¶ Quomodo logicus tractat de quinq̧ predicabilibus ⁊ de decē predicamētis. ¶ Logica quibus principijs hui⁹ artis est applicabilis. ¶ Quare logicus nō potest stare cōtra naturalem. ¶ Per quē modum cognoscit q̧ hec ars est generalis et logica ꝑticularis? quare logica est labilis et insatiabilis: sed hec ars nequaq̄? quare logica non sufficit ad inueniendū verā legem. Hec autem ars sic? quomodo ars ista ⁊ logica differunt. Cum scientia ista cōtineat in se logicam: quare est magis facilis ad addiscendum ⁊ magis permanens q̄ logica. vade ad.lxxxvij capitulum.

De questionib⁹ grāmatice.

De qstiōī bus grammatice.

Grammatica qd est? ¶ Grāmatica in quot modos diuiditur? ¶ Quomodo grāmatica applicatur ad hanc artē. Nomina grammatice qb⁹ principijs sunt applicabilia? ¶ Pronomen quibus principijs est applicabile. ¶ Uerbum quibus locis huius artis est applicabile. ¶ Participiū ī arte ista vbi implicatur? ¶ Coniunctio vbi implicata est in hac arte? ¶ Aduerbiū vbi implicatur? ¶ Preposito vbi implicatur? ¶ Interiectio vbi est implicata? ¶ Nominatiuus casus vbi implicatur? ¶ Genitiuus casus vbi implicat. ¶ Datiuus casus vbi implicat? ¶ Accusatiu⁹ casus vbi est applicabilis? ¶ Uocatiu⁹ casus vbi est implicatus? ¶ Ablatiuus casus vbi est applicandus? ¶ Declinatio vbi est applicabilis? ¶ Cōiugatio vbi est applicanda? ¶ Genus vbi est applicandū? ¶ Regimē vbi implicatur? Constructio vbi est applicanda? ¶ Ortographia vbi est applicanda? ¶ Figura vbi est implicanda? ¶ Queritur vbi est fons grāmatice in hac arte. vade ad.lxxxviij. caplm.

De qstionib⁹ moralitatis.

De qstionib⁹ moralitatis.

Moralitas quid est? ¶ Queritur vbi sunt loca moralitatū in hac arte? ¶ Quomodo vt⁹ multiplicat. quō vitiū multiplicat. quō per tertiā figurā hoīes virtutibus bene vtuntur: ⁊ per illā vitia corrumpuntur? ¶ Quomodo virtutes ⁊ vitia sunt inuestigabiles per quartam figuram? quomodo virtus ⁊ vitium inueniuntur? ¶ Per quem modum homo lucratur virtutes aut peccata. ¶ Et qō est subiectum de istis? queritur per quem modū homo pōt esse altus in oratione et contemplatione. vade ad.lxxxix. caplm.

De questionibus politice.

De qstiōī bus politice.

Politica quid est? politica vnde oritur? ¶ Utrum politica sit tractabilis cum nouo subiecto? ¶ Publica vtilitas quomodo tractabilis ē. ¶ Politica cum quib⁹ correlatiuis cognoscit.

¶ Quomodo politica est ordo in sensitiuis? ¶ Utrum politica contineat in se bene esse. ¶ Utrum politica descendat a rhetorica? ¶ Que sunt cõditiones politice? que est forma generalis politice & que est particularis? ¶ Politica cum quibus habitibus est sana: & cum quib⁹ est infirma? Politica ex quibus viuit: et cũ quib⁹ moritur. vade ad.xc.capitulũ.

De questionib⁹ iuris.

De q̃stiõibus iuris.

Ius quid est? quot sunt principia primitiua iuris? quod est subiectũ iuris? ¶ Ius diuinũ quibus principijs attribuitur? ¶ Ius gentium quib⁹ principijs attribuitur? ¶ Ius naturale qb⁹ principijs attribuitur? ¶ Ius positiuum quibus principijs attribuitur. ¶ Ius per quem modũ cõsistit in alio? ¶ Quid habet ius in alio? ¶ Ius vbi habet suã formã & suam materiã. ¶ Ius ex quo est? ¶ Ius quare ẽ? ¶ Ius quõ se habet in iudicio. ¶ Utrum iusticia sit forma iuris & vtrũ sit subiectum eius? ¶ Per quez modum iusticia potest esse forma iuris & subiectũ eius? ¶ Iusticia cum quibus principijs est discursiua & inuenta? ¶ Iusticia per quez modum transit de necessitate ad contingentiam? ¶ Per quem modum cognoscitur ius scriptum esse verum? quod est ius difformatũ/ siue fictuz/siue fantasticum? queritur per quem moduz ius est verum & ius necessarium? ¶ Per quem modũ ius positiuum ad ius verũ & necessariũ reduci põt. vtrũ ius positiuũ qõ nõ potest reduci ad ius necessariuz/sit ius? Ius quõ ẽ tentabile & cognoscibile. Ius per quẽ modũ probatur/& fortificatur/ et declaratur? queritur vtruz ius sit scientia? ¶ Utrum ius scriptuz sit magis per credere q̃ per intelligere. ¶ Per quem modum iura intelligibilia et credibilia differũt? ¶ Conscientia per que iura cõsistit magis aut per iura credibilia/aut per iura intelligibilia? ¶ Utrum sanitas iuris cõsistat per itelligere: & infirmitas sua cõsistat p credere. quare ius scriptũ cõstat magis per memoriã q̃ per intellectum? quare ius scriptũ est tantũ prolixũ. Utrũ credere & recolere sint cause pluritatis iuris? ¶ Ius scriptũ per quẽ modũ ẽ assituatũ in potẽtijs aie? ¶ Utrũ esset bonũ translatare ius de credere ad itelligere? ¶ Per quem modũ inueniũtur forma & materia iuris? ¶ Utrum iniuriste faciant iniuriam iuri. Et si faciant per quem modum ipsam faciunt. Uade ad.xcj.capitulum. ¶ Multe alie questiones possent fieri: quarũ in paragraphis supradictis solutiones sunt implicate. Sed miratur intellectus quare maiores domini non reducunt ius ad ipm ex eo quia intellectus est prius: memoria autem posterius.

De questionibus medicine.

De q̃stiõibus medicine.

Medicina quid est? ¶ Medicina quib⁹ principijs ẽ reducibilis. Sanitas cũ qb⁹ pncipijs ẽ subiectuz medicine. ¶ Per quem modum medicus et mixtione prima causat mixtionẽ secunda medicinarum? que sunt principia primitiua medicine. ¶ Utrum medicina requirat q͞ imaginatio medici imaginetur imaginabilia per sensibilia. vtrum intellectus posset facere scientiam de medicina. ¶ Utrum medicina sit scientia. ¶ Medicina per quam potentiam anime est per prius: & per quã posteri⁹. ¶ Per qõ principiũ siue pricipia medicus vti scit medicina. que sunt signa medicine. ¶ Utrũ signa medicine repñsentent p͛mo ad itelligere: & deide ad credere. & sic de imaginatione et sensu. quare medicina est ita difficilis et prolixa. ¶ In decoctione herbarũ que herba habet maiorem virtutem: & que minorem. Facta decoctione de rosa & viola/ que istarum preualet in virtute. quomodo medicus sciat graduare decoctionẽ siue vnguentũ. ¶ Utrũ vegetatiua & elementatiua sint subiectũ medicine: & si sunt. queritur per quẽ modũ sunt discursibiles per ipsam. ¶ Medicina scripta per antiquos quomodo est tentabilis per principia et regulas huius artis. queritur per quem modum medicina positiua potest reduci ad naturalez medicinam. queritur vtrũ medicina sit sana per intelligere: sed infirma per credere. Uade ad.xcij.capitulum. ¶ Multe alie questiones possent fieri de medicina: quarũ solutiones sunt in predictis paragraphis implicate.

De questionib⁹ regiminis.

De q̃stiõbus regiminis.

Regimẽ quid est? qõ est subiectũ regiminis. ¶ Utrum virtutes sint de regiminis: et si sunt / queritur si sunt per illũ modũ per quẽ sunt discurse in.ix. subiecto. ¶ Utrũ virtutes q̃

non discurruntur per principia generaralia/sunt occulte? ¶ Utrum virtus occulta sit a cōtingētia. ¶ Utrū princeps indigeat cognoscere deū p illū modū p quē est discursus in primo subiecto: et si hoc nesciat cognoscere querit̃ vtruȝ debeat habere consiliarium qui hoc sciat cognoscere? ¶ Utrum princeps indigeat cognitione hominis: et si ipsam nō habet: q̃ritur/vtrū debeat habere hominem cognoscentem illuȝ per quartuȝ subiectū? Utrū princip̄i cōpetat habere cognitionem imaginationis p quintū subiectū? ¶ Utrum principi competat habere noticiā .6. subiecti? ¶ Per quē modū regimen principum ad artem reduci potest? ¶ Utrum princeps teneatur docere filiū suum regimen artificialiter? Uade ad 93. capitulum.

De questionibus militie.

De questionibus militie.

Militia quid est? ¶ Utrum victoria sit subiectuȝ militie? ¶ Quare est militia? Utruȝ miles teneatur scire quid ē iusticia? Utrum miles debeat habere prudentiam? ¶ Utrum miles debeat habere fortitudinem? ¶ Que sunt altiores armature militum/vt sint vincētes non deuicti? vtrū militia ad artem liberalē reduci posset? ¶ Utrum nobilitas sit habitus militie? ¶ Utrum militi cōpetat imaginatio discursa per. 5. subiectuȝ? et sensitiua p .6. ¶ Quare aliquādo pauci milites deuincunt multos? Et vade ad. 94. capitulū.

De q̄stionibus mercature.

De questionibus mercature.

Mercatura quid est? ¶ Emēs et vendēs cū quibus principijs habere se debēt. ¶ Qd̄ est subiectum mercature? Utrū acquirere maius pro minori sit subiectum mercature? ¶ Per quē modū mercator se debet habere supra subiectū mercature cum natura potentiarum anime? ¶ Utrum vnus mercator sit melior mercator q̄ alter: p hoc quia iste scit melius vti potentijs inferioribus et superioribus q̄ alter? ¶ Per quē modū vnus mercator scit vti melius potentijs inferioribus et superioribus q̄ alter? Utrū mercatura positiua possit reduci ad artē istam? ¶ Per quem moduȝ vnus mercator multiplicat magis pecuniā q̄ alter? vtrū mercator cuȝ subiecto e. sciat se prolongare a cōtingentia. Per quē modū mercator dȝ vti tēpore/loco et personis? ¶ Cuȝ quo mercator sciat vti ,ppuo appropriato i mercatura? Mercatura cū quo cognoscitur q̄ ipsa est habitus perfectus ementis et vendentis? Uade ad. 95. capitulum.

De q̄stionibus nauigationis.

De q̄stionibus nauigatiōis.

Nauigatio quid est? Nauigatio a quibus artibus descēdit? Quod est subiectuȝ nauigandi? Que figura ē imago nauigatiōis? Utrū imago siue figura sit subiectum nauigatiōis? Querit̃ /p quē modum miliaria causantur et multiplicantur p rectā lineaȝ et obliquā. Si q̄ttuor miliaria causant tria/inde q̄ritur quare bis quattuor causant sex? Per quē modū differūt theorica et practica in nauigatiōe? Quare quattuor miliaria causant tria miliaria. Iteȝ queritur/q̄re octo penes meridiem et tria cuȝ dimidio de .l. vsq; ad m. causant. 6 .miliaria min⁹ q̄rta? Per quē modū cognoscit̃ mot⁹ cōpositus ex lineis rectis et obliquis? Per quē modum naute cognoscūt i quo loco maris est nauis? Per quē artem naute cognoscūt longitudines et ,ppinquitates mōtiū. Per quē modū vnus ventus habet maiorē inherētiam ad vnum ventuȝ q̄ ad aliū? Quomodo naute cognoscūt qualitates ventorum? Quomodo naute cognoscunt lōgitudines et ,ppinquitates ventorū? quō cognoscitur q̄litas pluuie? Quō p colores nubiū cognoscuntur vēti? Quomodo pluuia significat talē ventū et nō aliū Fauonius quos ventos significat? Fauonius quomodo est assituatus? Et vade ad. 96. capitulum.

De questionibus conscientie.

De questiōib⁹ cōscientie.

Conscientia q̄d ē? Cōsciētia p quē modū est assituata in anima? Utrū p nouū subiectū sit dispositio cōscientie? Que est cā cōsciētie magne? Que est cā cōsciētie pue? Subiectum cōsciētie tēperate cum quib⁹ est? Cōsciētia vnde oritur: et vnde nō? Cōsciētia quibus diffinitiōibus principiorum est tractabilis? Cōsciētia cū quibus cognoscit̃. Qui sunt effectus cōsciētie. Utrū effectus conscietie sint signa? cōsciētia vbi ē cū amore et vbi cū timore. Per quē modū ꝯsciētia cō

sistit in te. Conscientia cum quibus viuit: et cum quibus moritur? Conscientia cum quo fortificatur? Conscientia quomodo crescit? Conscientia cum quibus ligatur et cum quibus dissoluitur? Conscientia quare non dormit? Quomodo intellectus artificialiter cognoscit et attingit conscientiam artificialiter? vade ad 97. capitulum.

De questionibus predicationis.

De questionibus predicationis.

Predicatio quid est? Quid est subiectum predicationis? Que est magna materia predicationis? Utrum predicatio sine artificio sit magna? ¶ Utrum predicatio sine arte sit et contingentibus? Per quem modum predicatio est facilis et laudabilis? Predicatio per quem modum est fructuosa aut periculosa? Queritur/per quem modum predicator debet ordinare et coequare intellectum suum et voluntatem? utrum in sermone memoria sine artificio sit ociosa. Per quem modum vana gloria potest esse: quandoque in sermone? Utrum intellectus et voluntas equaliter debeant quiescere in sermone? Per quem modum predicator debet habituare audientes ex amore: et timore in sermone? Per quem modum intellectus debet esse discursiuus per potentias inferiores et superiores in sermone? Utrum predicator debeat magis vti naturali medio inter subiectum et predicatum quam medio accidentali? vtrum media naturalia et accidentalia existentia inter subiectum et predicatum inueniatur in nouo subiecto. Per quem modum sermo est inutilis? Cum sermones sint multi: miratur intellectus quare gentes non dimittunt magis peccata vsque quo recordatus est ex eo quia sermocinatores non docent medium naturale existens inter subiectum et predicatum? Per quem modum vocabula posita in themate se sint declaranda et euacuanda? Utrum sermo sit magis vtilis per credere quam per intelligere? vtrum sermocinator indigeat habitu geometrie/arithmetice et rethorice et logice? Quare sermocinator debet esse theologus et physicus? vtrum sermocinator debeat se inherere ad diffinitiones vocabulorum per quem modum est facilis ad inueniendum? Utrum predicator teneatur dare magnam noticiam de deo? Sermocinator quibus tribus locis debeat applicare sermonem suum? per quem modum sermo ad artem reduci potest? vade ad. 98. capitu.

De questionibus orationis.

De questionibus orationis.

Oratio quid est? Queritur/quomodo sit bona oratio. Quomodo sit maxima/altissima et dulcissima oratio. Quomodo contemplator ascendit ad orandum essentiam dei cum principijs et regulis prime figure? Quomodo contemplator ascendit ad orandum deum et suas dignitates cum secunda figura? Quomodo orator ascendit ad orandum deum per columnas siue per tabulam. Quomodo contemplator ascendit ad orandum deum per illum modum per quem ipse est discursus per primum subiectum? Quomodo contemplator ascendit ad orandum deum per. 9. subiecta signata per c.d.e.f.g.h.i.k. Quomodo oratio est formata aut difformata/fructuosa aut damnosa? Quomodo per iusticiam fit oratio? Quomodo fit oratio credendo sine per fidem? Quomodo fit oratio per conscientiam? Quomodo fit oratio cum prosperitatibus et aduersitatibus. Quomodo fit oratio per sensum et imaginationem. Quomodo fit oratio per intellectum/memoriam et voluntatem? quomodo fit oratio per centum formas? Quomodo contemplator orat pro communi et pro speciali? vade ad. 99. capitulum.

De questionibus memorie.

De questionibus memorie.

Memoria quid est? Per quem modum memoria perfecte cognoscitur? Que est causa quod memoria sit disposita vt ipsa sit bona moraliter. Utrum memoria habeat ita magna recolibilia: sicut intellectus intelligibilia/et voluntas amabilia. Quomodo memoria est conditionata a preteritis? Quomodo memoria potest per potestatem. Quomodo memoria est conditionata per intellectum aut voluntatem. Quomodo memoria se habet cum virtute siue cum vitio. Per quem modum memoria est vera siue falsa? Per quem habitum memoria causat delectationem aut tristiciam? Utrum memoria habeat differentiam recolendo sicut intellectus intelligendo. ¶ Utrum memoria habeat sua concordabilia sicut intellectus et voluntas habent sua. Quare memoria contradicit intellectui et voluntati. Quomodo memoria se habet cum principio. Utrum memoria habeat medium sibi coessentiale. Quis est finis memorie. Quomodo memoria est habitus priuatiue. Utrum vna memoria sit maior alia. vtrum essentia memorie augeatur aut diminuatur. vtrum memoria sit equali-

ter cõmunis intellectui ꝛ volũtati? Quõ memoria se habet cũ intelligere ꝛ credere: ꝛ cuz velle ꝛ odire? Memoria quomõ est habitus priuatiuus? Uade ad centesimum capitulum.

De questionibus memorie per regulas.

Q̃stiõi memoner regulas.

Queritur/vtrum memoria citius recipiat species ab intellectu q̃ a volũtate? Cuius sit questiũ quid ẽ memoria: modo queritur quid habet in se memoria essentialiter? Memoria quid est in sciẽtia? vtruz memoria habeat actuz in subiecto ꝛ obiecto? vtrũ memoria sit ex seipsa? vtrum memoria agat per suã speciẽ? Memoria cuius est? Utrum memoria sit ex materia ꝛ forma? Memoria quo tendit. Quare memoria est indiuisibilis. vtrũ memoria absq̃ q̃titate discreta possit habere correlatiuos? que est propria aut appropriata passio memorie? Memoria quõ cõsistit i tempore? Quare memoria est fortior in preteritis q̃ in futuris? Memoria vbi conseruat suas species? Quomõ memoria disponitur ad obiectũ? memoria cum quo obliuiscitur? vade ad rubricam in qua est memoria discursa per regulas. ¶ Dictũ est de questiõibus vndecime partis huius libri: ꝛ data est doctrina per quam artista sciat facere questiones ꝛ ad loca transmuttere: ꝛ in soluẽdo questiones consistit maxime practica huius artis.

Duodecima pars principalis hui⁹ operis que est de habituatione.

Duodecima pars principalis huius operis q̃ est de habituatione.

Ec pars est de habituatiõe huius artis: ꝛ diuidit in tres ptes. Quarũ pma est de. 13. ptib⁹ in q̃s hec ars diuidit. Et illas artista hui⁹ artis habituare d3: vt ipse sciat applicare questionem ad illum locum: siue loca questioni dispositum: siue dispositã secundum conditionem materie questionis. ¶ Secũda pars est: videlicet q̃ habituet modum ꝛ processũ huius artis tenendo modum textus ad probandum ꝛ soluendum questiones peregrinas isto modo per quem sunt explicate in textu: sicut vnũ exemplum qd̃ p aliud est exemplificatum et declaratũ. ¶ Tertia ps est videlicet q̃ ipse habeat modum multiplicandi questiones et solutiones ad vnam et eandem conclusionem: vt per tertiam ꝛ quartã figuraz significatũ ẽ. ¶ Et hec de habituatiõe sufficiant causa breuitatis.

Decimatertia ps principalis hui⁹ operis que est de doctrina.

Decimatertia pars principalis huius operis q̃ ẽ de doctrina.

Ars ista est de doctrina: ꝛ ipsa diuidit in. 4. ptes. Quarũ prima est: vt artista bñ sciat alphabetum per figuras/et diffinitiones regulas/ꝛ assituationem tabule cõdetenus. ¶ Secunda pars est q̃ ipse declaret bñ textũ scolaribus racionabiliter: ꝛ non urget se cum auctoritatibus aliorum: ꝛ q̃ scolares prelegãt textum. Et si scolares dubitauerint in aliquo/petant a magistro illud. ¶ Tertia pars est: q̃ magister faciat questiones corã scolaribus: ꝛ soluat eas rationabiliter secundũ artis processũ. nã absq̃ ratione artista non potest bene vti ista arte. ¶ Uñ sciendum q̃ hec ars tres amicos habet: videlicet subtilitatẽ/intellectus/ꝛ rationẽ/ꝛ bonã itentionẽ. Sine istis q̃dẽ null⁹ hãc artẽ addiscere põt. ¶ Quarta pars est q̃ magister faciat scolarib⁹ q̃stiões: vt ipsi de illis respondeãt ei. Et dicat illis q̃ multiplicẽt ratiões ad vnã ꝛ candẽ cõclusionem/ad hoc vt inueniãt loca/ratiõe quorũ sciant respõdere ꝛ multiplicare. Si vero scolares nesciant respõdere/nec ratiões multiplicare/nec loca inuenire: tũc magister doceat scolares de predictis.

Ciendum q̃ sunt tres gradus cõparatiõis. s. bonus /melior/ optim⁹: ꝛ sic ista sciẽtia habet tres gradus ad addiscẽdũ secũdũ seipsam. Nã hõ habens

optimū intellectum ⁊ fundatū in logica ⁊ in naturalibꝰ/⁊ diligētiā: poterit ipsā scire duobꝰ mensibus/ vno mēse ꝓ theorica/⁊ altero mense pro practica. ¶ Homo habens intellectū meliorem fundatum in logica ⁊ in naturalibus/⁊ diligētiā: poterit ipsam scire quattuor mensibus/duobus per theoricā/⁊ duobus per practicā. ¶ Homo habēs intellectū subtilē ⁊ bonū ⁊ fundatū in logica ⁊ in naturalibus/⁊ bonā diligētiā poterit ipsam scire in medio anno: videlicet tribꝰ mēsibus per theoricā/⁊ tribꝰ per practicam. Et si non poterit addiscere isto tempore signū est ꝙ habet rudem intellectum: et ꝙ nō habet bonam diligentiam/aut est occupatus in alijs. Et talis homo nunꝙ ipsam addiscere poterit: verūtamen ad addiscendū hāc artē cuiꝰ cōsulo ꝙ ꝑmo addiscat ars breuis q̄ sic intitulat. Deꝰ cū tua gratia/sapientia ⁊ amore/incipit ars breuis q̄ est imago artis generalis. Nā ista scita ab intellectu subtili ⁊ fundato/ipse pōt scire generalem artem.

¶ Illuminati viri magistri Raymundi Lull. sacre pagine professoris amplissimi ars magna: generalis et vltima; quarūuis aliarum artium et scientiarum eiusdem Lull. enucleatiua: cum cottationibus marginalibus et tabula siue indice: finē auspicata est optatum Lugdum per Jacobum Marechal calcographum: sumptibus vero Simonis Uincent fidelis bibliopole. Anno verbi incarnati. M.ccccc.xvij. quinto idus mayas.

Registrum huius operis.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R. Omnes sunt quaterni preter A ⁊ R qui sunt duerni.

Me dedit in lucem multos lauinheta per annos
Desertam: doctis vndiq; liuor obest
Grata sophocleis fueram doctoribus olim
Sorbonicis; esse rursus habere peto

nota ad intelligendum textum [illegible] fo. 65. n. 7
et n. 10.
pro iure canonico [illegible] idem. n. 10.
quomodo particulare legitur per universale ibidem

f. [illegible] est forma [illegible]

[illegible] est modus [illegible]

Quando materia est in actu — Resp. quando res intellecta est in intellectu secundum suam similitudinem.
Quomodo res intellecta est in intellectu — Resp. secundum suam similitudinem.
Quando est voluntas in actu desideretur — Resp. quando inclinatur movetur et impellitur in rem volitam.

Sapientia vapor est. n. virtutis Dei, et emanatio quedam est claritatis omnipotentis Dei syncera - Sap. 7.

Virtus est origo omnis bonitatis et sapientiae [illegible].

{ naturali
ubi ipsibilitas duplex:
{ peregrina.

in inueniunt, dicuntur que diuersitatem omnino se non inueniunt.

propria, est in natura vegetatiua

generatiua

... ne ... dexma ...

... modo ... de ... eas.

... intelligendum est tum.

... et regula debent ... omni ... aliter ... magnitudo ...
omnes regulas ... cum speciebus earum ... taliter
... non destruantur ... nec ... nec regulas
speciebus earum ... exemplum ... folio. 65.
... 1. ... anglicis.

... ne caliditas in igne, frigiditas in aqua.
... frigiditas in glacie.

... ne ... in colorato.

mixtio generalis principiorum est necessaria.

... est necessaria. 64. in regula. 1.
ut mixtio particularis non destruatur.
... regula 64. in reg. 1. ... 20.0

... substantiuis, ... qualitatis in natura

